BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
30 — A
16

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

48.5.4
48.71
C 4
39 B
13

8.30.A.16

PRINCIPIA
TOTIUS
THEOLOGIÆ
MORALIS ET SPECULATIVÆ,
EX
S. SCRIPTURA, CONCILIIS,
SANCTIS PATRIBUS,
MAXIME
S. AUGUSTINO,
Et aliis probatis Authoribus compendiosè deprompta,

Biblio. Soc. J.

AUTHORE

FLORENTIO DE COCQ,
Eccleſiæ S. Michaëlis Antverpiæ Ord. Præmonſtr. Canonico, S. Theologiæ Lectore.

Coll. Rom.

EDITIO SECUNDA.
Ab Authore plurimùm aucta.

TOMUS QUARTUS.

Soc. Jesu

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Sumptibus BALTHAZARIS AB EGMOND, & Sociorum. M. DC. LXXXIX.

Cum Approbatione.

Digitized by Google

INDEX
TRACTATUUM, CAPITUM ET SECTIONUM.

CAPUT SEPTIMUM.

De Sacramento Pœnitentiæ.

SECTIO I. *AN Pœnitentia ſit virtus, & qualis.* Fol. 1
II. *De reviviſcentiâ peccatorum per pœnitentiam remiſſorum.* 3
III. *Undenam detur virtus pœnitentiæ & quomodo.* 5
IV. *An pœnitentia ſit Sacramentum.* 6
V. *De formâ pœnitentiæ.* 8
VI. *De materiâ pœnitentiæ.* 11
VII. *De contritione.* 12
VIII. *An contritio ſalutaris poſſit eſſe ſine charitate.* 14
IX. *Quid in hac parte ſentiat Concilium Tridentinum.* 27
X. *Quid in hâc parte ſenſerit Lutherus, & in quo ſit condemnatus.* 31
XI. *An ex Concilio Tridentino probari poſſit attritionem formidoloſam eſſe inſufficientem ad juſtificationem in Sacramento Pœnitentiæ?* 35
XII. 38
XIII. *Refutantur ſubſequentia ejuſdem authoris.* 45
XIV. *Examinatur authoris ejuſdem ſubſequens reſponſio.* 52
APPENDIX. *Qualis amor Dei propter ſe requiratur & ſufficiat in Sacramento ad juſtificationem obtinendam.* 60

XV. *De reliquis concernentibus contritionem.* 64
XVI. *De contritione mortalium & venialium.* 66

CAPUT OCTAVUM.

De Confeſſione.

SECTIO I. *Quo jure neceſſaria ſit confeſſio.* 69
II. *De precepto Eccleſiaſtico confeſſionis.* 72
III. *Qualis debeat eſſe confeſſio.* 75
IV. *Quomodo confeſſio debeat eſſe integra.* 76
V. *An & quomodo peccata dubia ſint confitenda.* 81
VI. *Reſpondetur argumentis in contrarium allatis.* 83
VII. *De abſolutione moribundi, qui nulla doloris ſigna Sacerdoti oſtendit.* 85
VIII. *Quænam ab integritate confeſſionis excuſent.* 88
IX. *An melius ſit ſæpius confiteri, quam raro.* 89
X. *De confeſſario ſive miniſtro confeſſionis.* 92
XI. *An præſtet uni & eidem confeſſario confiteri, an verò diverſis.* 97

CAPUT NONUM.

De officio boni Confeſſarii.

SECTIO I. *De ſcientiâ in confeſſione requiſitâ.* 101
II. *De prudentiâ Confeſſarii.* 103
III. *De admonitione confeſſarii quoad pœnitentes.* 104
IV. *Quid aget confeſſarius cum rudiori pœnitente.* 107
V. *Quid aget confeſſarius cum ſcrupuloſis.* 109
VI. *Quid aget confeſſarius cum hæreticis converſis.* 110.
VII. *Quid aget confeſſarius cum conſuetudinariis.* 111
VIII. *Quam occaſionem peccati debeat pœnitens relinquere in conſcientiâ.* 116
IX. *De aliis quæ in confeſſione obſervanda ſunt confeſſariis.* 122

X. De

INDEX.

X. *De probitate confeſſarii hic requiſitâ.* 126
XI. *De approbatione Confeſſarii,* 128
XII. *De reſervatione caſuum.* 131
XIII. *Quid aget confeſſarius cum pœnitentibus habentibus caſus reſervatos.* 135
XIV. *Quomodo defectus confeſſionis ſint ſupplendi.* 138
XV. *De ſigillo confeſſionis.* 139
APPENDIX. *An confeſſarius poſſit obligare pœnitentem ad manifeſtationem complicis, ut ſervato ordine correptionis fraternæ poſſit corrigi & emendari.* 144
XVI. *De ſatisfactione.* 149
XVII. *De ritu adminiſtrandi Sacramentum Pœnitentiæ.* 155
XVIII. *De Indulgentiis.* 156
XIX. *Quinam poſſint concedere Indulgentias.* 162
XX. *De cauſa concedendi Indulgentias.* 167
XXI. *De effectibus Indulgentiarum.* 171
XXII. *De iis, quibus prodeſſe poſſunt Indulgentiæ.* 174
XXIII. *De Indulgentiis pro defunctis an & quomodo illis proſint?* 177
XXIV. *De diſpoſitionibus requiſitis ad lucrandas Indulgentias.* 183
XXV. *De Jubilæo.* 187

DE PURGATORIO.

§. I. *An detur Purgatorium.* 189
§. II. *Ubi ſit purgatorium.* 194
§. III. *De pœna purgatorii.* 196
§. IV. *De conditionibus animarum in purgatorio.* 198
§. V. *De ſuffragiis pro animabus defunctorum.* 203

DE CENSURIS.

§. I. *Quid & quotuplex ſit Cenſura?* 205
§. II. *Quinam poſſint ferre cenſuras & in quas perſonas.* 207

§. III.

§. III. *Ob quam cauſam poſſit ferri cenſura, & quæ à cenſurâ excuſent.* 211
§. IV. *De modo ſeu formâ, quâ fertur cenſura.* 214
§. V. *De abſolutione à cenſuris.* 216
§. VI. *De ritu abſolvendi à cenſuris.* 224
§. VII. *De excommunicatione.* 226
§. VIII. *Quomodo ſit intelligenda excommunicatio Canonis ſi quis ſuadente diabolo, contra percuſſores Clericorum.* 228
§. IX. *De vitandis excommunicatis.* 233
§. X. *De ſuſpenſione & interdicto.* 235
§. XI. *De irregularitate.* 240

CAPUT DECIMUM.

De Extremâ-unctione.

SECTIO I. *Quod extrema-unctio ſit Sacramentum.* 244
II. *De materiâ extremæ-unctionis.* 249
III. *De formâ extremæ-unctionis.* 253
IV. *De miniſtro & effectu extremæ-unctionis.* 254
V. *Quibus Sacramentum hoc debeat conferri.* 256
VI. *An fideles debeant hoc Sacramentum ſuſcipere, & quando Parochus teneatur hoc Sacramentum adminiſtrare.* 261

CAPUT UNDECIMUM.

De Ordine.

SECTIO I. *An ordo ſit Sacramentum.* 264
II. *Quot ſint ordines.* 266
III. *De primâ tonſurâ.* 268
IV. *De Oſtiario & Lectore.* 274
V. *De Exorciſtis & Acolythis.* 276
VI. *De Subdiaconatu & Diaconatu.* 280
VII. *De Sacerdotio & aliis.* 285
VIII. *An omnes Ordines ſint Sacramentum.* 288

IX. *De diſpoſitionibus internis ad ordines.* 295
X. *De diſpoſitionibus externis ordinandorum.* 302
XI. *An ordinandus debeat neceſſario habere conſenſum parentum, regularis licentiam ſui ſuperioris.* 313
XII. *De titulis requiſitis ad ordinationem Subdiaconi, ac primo de titulo paupertatis religioſa.* 316
XIII. *De titulo beneficii.* 318
XIV. *De titulo patrimonii & penſionis.* 321
XV. *Ad quid teneatur ordinans, & ordinatus ſine titulo. Item an reſignans hic beneficium ſine ſcitu Epiſcopi validè reſignet?* 325
XVI. *De Miniſtro ordinis.* 329
XVII. *Quis cenſeatur hic eſſe proprius Epiſcopus.* 338
XVIII. *De litteris dimiſſorialibus, loco, & tempore ordinationis.* 344
XIX. *De effectu Sacramenti ordinis.* 351
APPENDIX. *An ordo poſſit conferri invito?* 354

CAPUT DUODECIMUM.

De Matrimonio.

SECTIO I. DE *Sponſalibus.* 359
II. *Quando, & ubi fieri debeant ſponſalia.* 364
III. *Quomodo ſponſalia diſſolvantur.* 367
IV. *Quid in ſponſalibus obſervandum ſit.* 375
V. *De preparatione ad matrimonium.* 376
VI. *De matrimonio ſecundùm ſe an ſit Sacramentum.* 380.
VII. *De miniſtro matrimonii.* 386
VIII. *De materia & forma matrimonii.* 390
IX. *De objecto conſensûs matrimonii.* 392
X. *De conſenſu orto ex metu.* 397
XI. *An matrimonium ſit res licita & precepta?* 399
XII. *De polygamia,* 401
XIII. *De indiſſolubilitate matrimonii.* 406
XIV. *An matrimonium non conſummatum diſſolvatur per ingreſſum religionis.* 409

XV. *De divortio.* 413
XVI. *De debito conjugali.* 415
XVII. *Quo fine debeat fieri copula.* 417
APPENDIX. *An liceat conjugibus ad vitandam fornicationem debitum exigere.* 421

CAPUT DECIMUM-TERTIUM.

De impedimentis matrimonii.

SECTIO I. *Cujus ſit ponere impedimenta matrimonii.* 424
II. *De impedimento erroris.* 425
III. *De impedimento voti & ordinis.* 427
IV. *De impedimento conſanguinitatis.* 429
V. *De impedimento affinitatis.* 432
VI. *De impedimento ligaminis & publica honeſtatis.* 433
VII. *De impedimento criminis & raptûs.* 435
VIII. *De impedimento impotentiæ.* 436
APPENDIX. *An Epiſcopi Belgii poſſint diſpenſare in impedimentis dirimentibus matrimonium.* 441
IX. *De matrimonio clandeſtino.* 444
APPENDIX. *An matrimonia clandeſtina ſint irrita per totum Belgium.* 449
X. *De diſparitate cultûs.* 452
XI. *De impedimentis impedientibus.* 455
XII. *Quid aget Parochus cognito quodam impedimento.* 456
XIII. *De diſpenſationibus impedimentorum.* 458

CAPUT

CAPUT SEPTIMUM.

De Sacramento Pœnitentiæ.

SECTIO PRIMA.

An Pœnitentia ſit Virtus, & qualis.

DICENDUM primò, *Pœnitentia* eſt virtus, quâ peccata deteſtamur, & eadem ſpontè vindicamus: virtutem hanc paſſim commendat Scriptura S. utpotè maximè conſentaneam naturæ rationali, peccata naturæ illi maximè contraria deteſtari, eaque dignâ ſatisfactione compenſare. Unde patet, proprium pœnitentiæ actum eſſe deteſtationem vitæ præteritæ, ac vindictam de peccatis, non ſolam vitam novam, ut volunt ſectarii: qui enim feriò pœnitet, non ſolùm ſeſe emendare proponit, ſed de offenſa dolet, eamque deteſtatur. *Quid virtus pœnitentia.*

Dicendum ſecundò, pœnitentia prout fit ob motivum alicujus virtutis violatæ, reducitur ad talem vel talem virtutem. Sic pœnitentia concepta de peccato ob offenſam Dei, ſpectat ad charitatem, quam violatam ſtudet reſtaurare: pœnitentia de peccato quia Deo injurioſum eſt, ſpectat ad juſtitiam, quatenùs injuriam Deo illatam reſtituere & compenſare ſatagit. *Cujus virtutis ſit actus.*

Dicendum tertiò, ſecundùm ſententiam Dei ordinariam peccatum mortale non poteſt remitti ſine pœnitentia. Clarè illud tradit Conc Trid. ſeſſ. 14. c. 4. ubi docet motum contritionis omni tempore neceſſarium fuiſſe ad remiſſionem peccatorum. Quæ *Remiſſio mortalis.*

quidem debet eſſe pœnitentia formalis in eo, qui habet conſcientiam peccati mortalis. Ubi rurſum docet S. Synodus, ad remiſſionem talis peccati neceſſariam eſſe deteſtationem peccati, & novæ vitæ propoſitum. Aliud eſt de illo, qui inculpabiliter ſe ignorat eſſe in ſtatu peccati mortalis, poterit ille ſine formali deteſtatione & pœnitentiâ juſtificari, cùm de ſe adhibeat totum id, quod ad amicitiam Dei recuperandam eſt neceſſarium.

Omnia peccata deleri poſſunt per pœnitentiam.

Dicendum quartò, quæcùmque peccata, quantumcumque gravia, poſſunt deleri per pœnitentiam. Peccatum tamen in Spiritum S. dicitur eſſe irremiſſibile, eò quod difficulter remittatur, vel quod illi, qui agnitam veritatem oppugnant, rarò convertantur & communiter ad priſtina revertantur. Undè & D. Thomas hoc loco ait, *erroneum eſſe aſſerere, eſſe aliquod peccatum in hac vita, de quo quis pœnitere non poteſt.* De quo rurſum poſtea.

Unum mortale non poteſt remitti ſine alio.

Dicendum quintò, non poteſt remitti unum peccatum mortale ſine remiſſione alterius de lege Dei ordinaria, quidquid aliqui anxiè inquirant de extraordinaria. Ratio eſt; quod peccatum mortale non remittatur niſi per infuſionem gratiæ, gratia autem cuilibet peccato mortali directè repugnat, & illud excludit. Deindè aliàs poſſet quis eſſe filius Dei per gratiam, & filius diaboli per peccatum mortale.

Poſt remiſſam culpam manet luenda pœna.

Dicendum ſextò, poſt remiſſionem culpæ ſæpè manet reatus pœnæ temporalis. Patet hoc ex dicto Nathan Prophetæ ad David 2. Reg. 12. ubi dixerat, *tranſtulit Dominus peccatum tuum*, id eſt pœnam æternam condonavit, ſed illam vertit in temporalem, auferendo filium. Idem docet Conc. Trid. ſeſſ. 6. cap. 14. & ſeſſ. 14. can. 12. ubi dicit: *Si quis dixerit totam pœnam ſimul cum culpa remitti ſemper à Deo .... anathema ſit.* Deinde mors eſt pœna peccati originalis, quam baptizati jam ſuſtinere debent. Etſi verò Deus dum remittit culpam, fiat nobis

bis amicus, tamen amici remiſsâ offensâ, quandoque exigunt ſatisfactionem.

Dicendum ſeptimò, peccatum veniale remittitur per pœnitentiam ſaltem virtualem, non item habitualem, quæ & in dormientibus eſſe poteſt. Non tamen requiritur expreſſa & formalis pœnitentia, cùm neque ad remiſſionem mortalis illa requiratur, dum memoriæ non occurrit. Sacramentalia verò, etſi remittere poſſint peccata venialia ex operè operantis, quatenùs fidem & pœnitentiam in illis excitant, quibus adhibentur; tamen non remittunt illa ex opere operato: quod Sacramentis eſt proprium & ſingulare: imò aliàs non facilè concipi poſſet, quomodò Sacramentalia non eſſent Sacramenta. Sacramentalia autem cenſentur, *Oratio Dominica, Confiteor, tunſio pectoris, aſperſio aquæ benedictæ, eleëmoſyna, comeſtio panis benedicti, benedictio Epiſcopi, vel Abbatis conſecrati, &c.* *Remiſſio venialis.* *Sacramentalium vis.*

Peccata venialia non ſolent remitti ſine mortalibus, eò quod peccata venialia non remittantur, niſi infuſione gratiæ, quæ expellit mortalia. Undè patet & ratio, quare unum veniale remitti poſſit ſine alio, eò quod gratia non opponatur continuò omni veniali. Perſtat tamen illud D. Auguſt. Epiſt. 48. ſub finem, *Nec quemquam putes ab errore ad veritatem, vel à quoquam ſeu magno, ſeu parvo peccato ad correctionem ſine pœnitentia poſſe tranſire.* *Venialia non remittuntur ſine mortalibus.* *Poteſt unum veniale remitti ſine alio.*

SECTIO II.

De Reviviſcentia peccatorum per pœnitentiam remiſſorum.

DICENDUM primò, peccata ſemel remiſſa non redeunt ſecundùm ſe neque reatu, neque pœnâ, redeunt tamen ratione ingratitudinis. Ratio prioris eſt quod homo à peccatis per pœniten- *Quomodo peccata redeant.*

tiam mundetur, purgetur, dealbetur, &c. Neque remiſſio peccati eſt conditionata pendens à conditione non ampliùs peccandi, ſed abſoluta. Hinc ait Benedicti XI. extrav. *inter cunctas* de privileg. ubi ait: *Abſurdum eſſe, ut quis peccata per pœnitentiam dimiſsa, rurſus debeat confiteri, & ut debitor liberatus adhuc maneat ad ſolvendum obligatus.*

Probatur poſterius, eò quod remiſſio peccati ſit ſummum Dei beneficium, quod per ſubſequens peccatum parvi pendit, adeoque tunc quaſi peccatum antea remiſſum, cenſetur redire: & hoc ſenſu intelligendi ſunt SS. PP. docentes peccata remiſſa, per ſubſequens peccatum, redire.

Reviviſcentia operum. Dicendum 2. Opera mortificata reviviſcunt per pœnitentiam, ſive conſequuntur ſuum effectum, quem anteà ob aliquod impedimentum non poterant conſequi. Pro cujus intelligentia prænotandum eſt, opera alia dici *viva*, quæ fiunt ab homine in gratia exiſtente: alia *mortua*: quæ fiunt ab homine extra ſtatum gratiæ: & *mortificata*, quæ quidem fiunt ab homine in gratia conſtituto, ſed ob peccatum ſubſequens non ſortiuntur ſuum effectum. *Opera viva. Mortua. Mortificata.* Opera ergo mortificata, ne fruſtrentur omninò ſuo præmio, remanent in divina acceptatione, adeò ut ſublato impedimento præmientur. Et quidem reviviſcere ultra diſpoſitionis gratiam, eſt omninò veroſimile: cùm ultra gratiam, quæ præſenti diſpoſitioni competit, alia correſpondens operibus reviviſcentibus ſit admittenda: aliàs ſemper deberent dici manere mortificata: Imò videntur reviviſcere ſecundùm totam gratiam operibus illis correſpondentem, cùm Deus cuique operi bono ſuam gratiam ſublato obice impertiatur.

Dicendum 3. Opera mortua non poſſunt reviviſcere, cùm numquam vixerint per gratiam. De congruo tamen promereri poſſunt ejuſmodi opera dona temporalia, divitias, famam, &c. Quomodo

do juxta S. Aug. l. 5. de civit c. 15. Deus remuneravit Romanos amplitudine imperii.

Opera reproborum. Opera verò mortificata reproborum veroſimiliter non pereunt, ſed reponuntur in theſauro Eccleſiæ, per Eccleſiam applicanda.

SECTIO III.

Undenam detur Virtus Pœnitentiæ & quomodo.

Pœnitentia eſt à Deo. Dicendum primò, Virtus pœnitentiæ, uti & omnis vera virtus, à Deo ſit oportet. *Perditio tua ex te Iſraël, tantummodò in me auxilium tuum*, ait Oſeas c. 13. & S. Bernardus ſerm. 1 Pentec. *Initium*, ait, *revertendi ad Deum pœnitentia eſt, quam ſine dubio Spiritus operatur, non noſter, ſed Dei.* Et rurſum de grat. & lib. arb. *Lapſus*, ait, *ex voluntate homo non æque ex voluntate reſurgere jam liberum habet, quia etſi datum fuit voluntati poſſe ſtare ne caderet, non tamen reſurgere, ſi caderet.* Non enim tam facile quis valet exire de fovea, quam facile in eam labi. Ex quo palàm fit, quod difficilior homini ſit virtus veræ pœnitentiæ, quam à peccatis abſtinentia, etſi ad utrumque ſit opus Dei gratiâ. Ad quæ ita S. Fulgentius l. 1. ad Monim. *Prævenit*, ait, *gratia Dei impium, ut fiat juſtus: ſubſequitur juſtum, ne fiat impius. Prævenit cæcum, ut lumen quod non invenit, donet. Subſequitur videntem, ut lumen quod contulit, ſervet. Prævenit eliſum, ut ſurgat, ſubſequitur elevatum ne cadat.* *Abſtinere à vitiis eſt facilius, quàm ex illis reſurgere.*

Modus quo Deus dat pœnitentiam. Dicendum 2. Cùm per peccatum ratio humana obtenebretur, dum ſupercecidit ignis peccati, & non videt Solem juſtitiæ, & inſuper obduretur peccatis anima peccatoris: Deus eſt, qui illuminat cæcos, & aufert cor lapideum, ut donet carneum, tenebras diſpellens, & cordis duritiem emolliens. Hoc fit, cùm nobis ob oculos ponit peccata noſtra,

& contra faciem noſtram, ut peccatorum fœditatem conſiderantes, ſalutari pœnitentiâ crimina noſtra deteſtemur. Unde S. Auguſt. l. 8. confeſſ. c. 7. *Conſtituebas me ante faciem meam, ut viderem, quam turpis eſſem.* Et Pſalm. 118. *Cogitavi vias meas & converti pedes meos in teſtimonia tua.*

Pœnitentia virtus non eſt adeò facilis. Dicendum 3. Pœnitentiæ virtus, non eſt omnibus adeò facilis, ut Deus offerat gratiam veræ pœnitentiæ omnibus peccatoribus: falſum quoque eſt, quod illam ultrò offerat, neque ſit multo tempore vel labore requirenda, ſed illi dumtaxat conſentiendum, Deus enim miſeretur, cui voluerit. Deinde, ſi tam obvia cuique pœnitentiæ gratia, quare tam anxiè à Deo rogat Eccleſia, *Ut ad veram pœnitentiam nos perducere dignetur?* quare tam ſollicitè petimus, *Deus converte nos?* Quid enim ſtultiùs, quàm orare id, quod in noſtra eſt poteſtate? aliter & modeſtiùs S. Auguſt. in Pſalm. 84. *Nonne ille, qui te vocavit averſum, ipſe præſtitit, ut converteretis? noli ergo tibi arrogare, nec ipſam converſionem, quia niſi te ille vocaret fugientem, non poſſes converti. Propterea & ipſius converſionis beneficium Deo tribuens Propheta orat & dicit: Deus tu convertens vivificabis nos. Et non quaſi nos ipſi noſtrâ ſponte, ſine miſericordia tua convertimur ad te & tu vivificabis nos: ſed tu convertens vivificabis nos: ut non ſolùm vivificatio noſtra à te ſit, ſed etiam ipſa converſio, ut vivificemur.* Vide quæ ad rem præſentem diximus de juſtificatione.

SECTIO IV.

An Pœnitentia ſit Sacramentum.

Sacramentum Pœnitentiæ. Dicendum primò, Cum Conc. Trid. ſeſſ. 14. can. 5. *Si quis dixerit, in Catholica Eccleſia pœnitentiam non eſſe verè & propriè Sacramentum pro Fidelibus, quoties poſt Baptiſmum in peccata labuntur.*

ipſi

Ipſi Deo reconciliandis, à Chriſto Domino noſtro inſtitutum, anathema ſit. Quo Canone damnatur Novatus Epiſc. African. Qui nullum volebat poſt Baptiſma relapſis reconciliandi remedium, ſed ſolam Dei miſericordiam illis eſſe expectandam: quem errorem poſtmodum mitigare ſtuduit, dicens hoc ſolum ſe intelligere de lapſis in crimina graviora. Hunc pro parte ſecuti ſunt Lutherani & Calviniſtæ, abnegantes Pœnitentiæ Sacramentum, illudque confundentes cum Baptiſmo memoriâ repetito, quo peccata omnia remittantur: quâ ratione volunt Baptiſma vocari *Sacramentum Pœnitentiæ*: quem errorem condemnat idem Conc. can. 2. Rationem præbet c. 2. Rationem prebet c. 2. ubi ait: *Cæterum hoc Sacramentum multis rationibus à baptiſmo differre dignoſcitur. Nam præterquam quod materiâ & formâ, quibus Sacramenti eſſentia perficitur, longiſſimè diſſidet: conſtat certè, Baptiſmi miniſtrum judicem eſſe non oportere*, &c. Dicitur verò Baptiſma aliquando Sacramentum Pœnitentiæ, non cujuſvis, ſed ejus, quæ ante Baptiſma agi oportet, de qua dicitur Act. 2. *Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrûm.*

Differentia Baptiſmi & Pœnitentiæ.

Quomodo Baptiſmus dicitur Pœnitentia.

Dicendum 2. Inſtitutum eſt hoc Sacramentum Joan. 20. ubi Chriſtus Diſcipulis ait eis inſufflando: *Accipite Spiritum Sanctum quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, &c.* Hic enim inſtituitur ritus externus, quo inter homines peccata dimittere poſſint Apoſtoli, & eorum in Sacerdotio ſucceſſores. Signa autem illa externa tenent ſe tam ex parte miniſtri, quàm ex parte pœnitentis, de quibus poſtea ſigillatim. Quod autem dictis verbis non detur ſolummodò poteſtas prædicandi, definit Conc. Trid. ſeſſ. 14. can. 3. ubi ait: *Si quis dixerit verba illa Domini Salvatoris: Accipite Spiritum Sanctum quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, &c. Non eſſe intelligenda de poteſtate remittendi & retinendi peccata in Sacramento Pœnitentiæ*

Quando Pœnitentia Sacramentum ſit inſtitutum.

ſicut Eccleſia Catholica ab initio ſemper intellexit, detorſerit autem contra inſtitutionem hujus Sacramenti, ad authoritatem prædicandi Evangelium, anathema ſit.

Neceſſitas pœnitentiæ. Dicendum 3. Sacramentum Pœnitentiæ, non eſt in re neceſſarium ad ſalutem, uti conſtat in parvulis poſt ſuſceptum baptiſma diſcedentibus, & in adultis qui non ſunt lapſi in mortale. Illis tamen qui poſt baptiſma in mortale lapſi ſunt, neceſſarium eſt in re vel in voto, quale importatur in deſiderio generali, ſervandi omnia præcepta divina, inter quæ eſt præceptum pœnitentiæ.

Nomina Pœnitentiæ. Ut autem ſequentia meliùs intelligantur, notandum eſt, quod Sacramentum hoc variis nominibus ſoleat appellari, ut puta, *Pax reconciliatio, ſecunda poſt naufragium tabula, lapſorum remedium, impoſitio manûs, communio*, ex eo quod ad Eccleſiam per pœnitentiam admitterentur, & ad communionem Fidelium, & quod lapſis pax & venia per illam redonaretur.

SECTIO V.

De Forma Pœnitentiæ.

Forma Pœnitentiæ. Dicendum primò, ad formam hujus Sacramenti requiruntur verba propriè dicta, nec ſufficit Scriptura, nutus aut aliud quodvis ſignum. Sic videmus quoque ex diſpoſitione juris, aliquas ſententias non valere, niſi fiant ſcripto; Ita nec hæc ſententia valet, niſi fiat verbis, quod à voluntate Chriſti provenit, quam voluntatem Eccleſiæ traditio & praxis manifeſtat. Undè docentes olim, licitum eſſe quærere abſolutionem ab abſentibus in ſcriptis, Clemens VIII. condemnavit tamquam docentes dogma falſum, ſcandaloſum, &c.

Dicendum 2. forma hujus Sacramenti juxta Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 3, eſt hæc: *Ego te abſolvo*, &c. Preces

ces autem aliæ, quæ ſecundùm morem Eccleſiæ laudabiliter adjunguntur, ad formæ eſſentiam non pertinent, nec ad miniſtrationem hujus Sacramenti ſunt neceſſariæ, ut ibidem docet Concilium. Ubi notandum non requiri neceſſariò to *ego*, nec to *omnibus*, nec juxta quoſdam *à peccatis tuis*, undè aliqui totam formæ eſſentiam abſolvi docent in voce *abſolvo*, quod in his circumſtantiis, ſatis ſignificat remitti à Sacerdote peccata. Quod etſi fortè verum ſit, tamen juxta præſcriptum Eccleſiæ fòrma illa erit proferenda.

5. Dicendum 3. Senſus hujus formæ, *Ego te abſolvo*, &c. eſt hìc: *Ego tibi remitto peccata, quantum eſt ex parte mea, vel ex parte Sacramenti, vel ex parte miniſterii & officii mei, quod exerceo.* Hinc, quia peccata non poſſunt remitti, niſi infuſione gratiæ, ideo ſignificat quoque talis forma, Sacerdotem conferre gratiam remiſſivam peccati. Hoc dicto ſenſu forma ſemper obtinet ſuam veritatem, etſi pœnitens non ſit diſpoſitus. Ex quo etiam patet, quomodo Sacerdos verè remittat peccata, ſed ut eſt miniſter Dei, qui ſolus propriâ poteſtate peccata dimittit, undè quæſitum, *Quis poteſt peccata dimittere niſi ſolus Deus?* Marci 2. *Senſus formæ.*

Dicendum 4. Forma illa cadere poteſt in peccata aliàs prævìè remiſſa ratione contritionis. Item dari poteſt ſub conditione. Ratio eſt, quod peccata ſemel remiſſa, poſſint iteratò & ſæpiùs remitti, quatenùs Sacerdos vice Chriſti ſæpiùs remittere poteſt jus, quod habet ad alteri indignandum, eumque puniendum, & peccata dimittere: uti profeſſionem Religioſam renovans Religioſus, poteſt cedere juri ſæpiùs etiam, ad ineundum matrimonium. Ubi tamen illud rectè notant aliqui, remiſſionem peccati non eſſe ſitam nudè in tali ceſſione, ſed etiam in affectu aliquo poſitivo ejus qui offenſus eſt ad alterum: quo fit, ut affectus ille ſæpe augeri poſſit, atque adeò idem ſæpe remitti. Hinc aliqui eo ſæpiùs *Remiſſio peccati aliàs remiſſi.*

remiſ-

remiſſionem petunt, quo ſentiunt affectum offenſi magis intendi.

Abſolutio ſub conditione. Probatur quoque poſteriùs, quia poteſt quis abſolvi ſub conditione de præſenti vel præterito, ſi quid v.g. ſubſit: non tamen poteſt ſub conditione de futuro, eò quod effectus formæ pœnitentiæ non poſſit ſuſpendi, adeoque nec pendere à conditione futura. Neque ideò promiſcuè conditionatè abſolvendum eſt, ſed ſolùm occurrente neceſſitate. Unde qui promiſcuè abſolvunt ſub conditione, mortaliter peccant. Rationem ejus dat Heſſelius Catechiſm. p. 2. cap. 6. dum ait: *Gravius multò peccant, qui ſic dicunt:* abſolvo te, ſi tu es pœnitens; ſi tu es capax abſolutionis; aut ſi ego poſſim, aut quantum in me eſt, &c. *Sacrilegium eſt hoc dicere & præterquam quod hoc modo à præſcripto Eccleſiæ & Evangelicis verbis recedatur, etiam miniſtrum ipſum hoc dubium facit, an Sacramentum Chriſti contulerit & pœnitentem an receperit.* Imò nequidem in caſu dubii olim abſolvebatur ſub conditione, ſed ſemper abſolutè, ut refert Morinus lib. 10. pœnit. cap, 12. Denique ſi omnes promiſcuè ſub conditione liceret abſolvere, munus Confeſſarii foret facillimum, nullis periculis obnoxium, cujus tamen contrarium eſt manifeſtum. Videri poteſt Eſtius in 4. Diſt. 15. parag. 3.

Forma Pœnitentiæ etſi ſit actus judicialis, poterit tamen eſſe deprecatoria. Dicendum 5. Forma hæc eſt actus verè judicialis, non tantùm declaratoria, quod peccata ſint remiſſa, uti expreſsè definit Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 6. Inde tamen non ſequitur, quod forma hujus Sacramenti non poſſit eſſe deprecatoria, ſi talis inſtitueretur ab Eccleſia. Imò teſte Morino l. 8. de pœnit. c. 12. ait ſeſe Romæ interrogaſſe Græcum Præſidem ibidem exiſtentem, de forma illorum, & quod hanc receperit: *Ipſi Domine, remitte, dimitte, condona peccata hujus N. quia tua eſt potentia, tuum regnum, Patris & Filii*, &c. Idem variis poteſt confirmari, undè abſolutionis forma, ſæpe nuncupatur *oratio, rogatio*, &c.

Nec refert formam hanc eſſe judicialem, quia profertur à Sacerdote tamquam judice ſubalterno, efficaciter deprecante ſupremum judicem, pro abſolutione pœnitentis: verè etenim & ille abſolvit, qui aliquem abſolvit, ſed cum reſpectu ad ſuperiorem. Neque talis ſolùm rogat conferri veniam peccatorum, verùm & ſignificat quoque ſe illam conferre, uti fit in forma Extremæ-Unctionis: undè implicitè ſaltem etſi non expreſsè ſignificat ſe remittere quoque judicialiter peccata: adeò ut in forma deprecativa ſenſus ſit, *Abſolvat te Deus, ſed per meum miniſterium.* Denique, quando Florentinum & Trident. Concilium præſcribunt formam judiciariam & minimè deprecativam, non aſſignant formam eſſentialem & omninò ad valorem Sacramenti neceſſariam, ſed formam cui ſe debeant omnes conformare.

SECTIO VI.

De Materia Pœnitentiæ.

Dicendum primò. Materia remota & circa quam verſatur forma, ſunt peccata: mortalia quidem materia neceſſaria, venialia ſufficiens. Verſatur autem Sacramentum hoc circa peccata, ſicut Medicina circa morbos, ignis circa lignum, ut eadem tollat & conſumat. Quomodo autem peccata ſæpe remiſſa, poſſint quoque eſſe materia hujus Sacramenti, jam jam diximus. *Materia Pœnitentiæ remota ſunt peccata.*

Dicendum 2. Materia proxima hujus Sacramenti ſunt actus pœnitentis, contritio, confeſſio & ſatisfactio. Patet ex Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 3. & can. 4. ubi ita ait: *Si quis negaverit ad integram & perfectam peccatorum remiſſionem requiri 3. in pœnitente, quaſi materiam Sacramenti Pœnitentiæ, videlicet contritionem, confeſſionem & ſatisfactionem, quæ tres pœnitentiæ partes dicuntur, &c. . . . anathema ſit.* Porrò *Proxima materia.*

Quid ſit eſſe quaſi materiam. rò dicuntur illa à Concilio *quaſi materia*: non quod reverà materia non ſint: ſed quod non ſint materia ita groſſa & materialis uti aqua in Baptiſmo, oleum in Confirmatione, panis in Euchariſtia, &c.

Quomodo pœnitens non ſibi remittat peccata, etſi ponat partes Sacramenti. Nec ideò admitti debet, quod pœnitens ſibi remittat peccata, dum ponit partes Sacramenti remiſſivi peccatorum, eò quod totam vim tales partes accipiant à forma abſolutionis, & virtute clavium, & ab illis conſtituuntur in eſſe Sacramentali. Undè etſi pœnitens ponat partes Sacramenti, non tamen per illas partes dicitur conferre remiſſionem peccati, ſed ille qui formam addit, quique ſolus dicitur eſſe miniſter, pœnitente ſolùm ſubminiſtrante materiam: nec enim ille, qui materiam miniſtrat, poteſt dici eatenus miniſter: aliàs piſtor deberet dici miniſter Euchariſtiæ, quia miniſtrat panem.

Partes Pœnitentiæ ſunt ſenſibiles. Dicendum tertiò, prædictæ partes, ut conſtituunt hoc Sacramentum, ſunt quoque ſenſibilia: de confeſſione & ſatisfactione conſtat. Contritio autem, etſi videatur interiùs latere in anima: tamen ut eſt pars Sacramenti Pœnitentiæ, ſic exteriùs debet pateſieri per confeſſionem & alia doloris ſigna, adeò ut, ſi alicui Sacerdoti per divinam revelationem innoteſcerent peccata alicujus, de quibus quoque alter doleret; abſque eo quod dolor ille ullo externo ſigno manifeſtaretur, non poſſet Sacerdos taliter dolentem abſolvere.

SECTIO VII.

De Contritione.

Quid ſit Contritio. DICENDUM primò, *Contritio eſt dolor animi ac deteſtatio de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cætero*: Ita Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 4. debet autem contritio eſſe *dolor animi*, id eſt partis rationa-

tionalis, non ſolùm ſenſitivæ. Debet quoque deteſtari peccatum, non ſolùm proponi nova vita, nec ſolùm terreri minis legis. Propoſitum quoque illud debet eſſe ſerium & efficax, in tantum ut excludat voluntatem peccandi. Requiritur hîc inſuper propoſitum confitendi & ſatisfaciendi ſaltem implicitum, cùm requiratur hîc votum præſtandi ea, quæ ad dignam Sacramenti Pœnitentiæ perceptionem exiguntur. Propoſitum verò non peccandi de cætero, videtur debere eſſe expreſſum & formale, cùm à Conc. Trid. expreſsè diſtinguatur à dolore & deteſtatione, quæ tale propoſitum implicitè complectuntur; Non tamen requiritur reflexa cognitio talis propoſiti, cùm multa ſoleat homo proponere, quæ tamen homo reflexè & ſignatè non noſcit ſeſe proponere. Sufficit ergò tale propoſitum, quale in aliis voluntatis actibus formalibus debet reperiri. *Quale debeat eſſe propoſitum in contritione.*

Dicendum 2. Alia eſt Contritio perfecta, alia imperfecta ſive attritio. *Quomodo differant Contritio & attritio, conantur explicare Theologi, nec umquam ita clarè poſſunt, ut animus ſcrupuloſus conquieſcat*, ait quidam. Alii enim volebant attritionem differre à contritione, ſicut fœtus ab homine: Alii ut gradum remiſſum ab intenſiori: Alii, quod contritio deberet oriri ex amore Dei benevolo, attritio ex timore pœnæ. Nos autem, qui ut ſtatim probabitur, cenſemus nullam attritionem eſſe ſufficientem, ut cum Sacramento juſtificet, niſi ex amore Dei prodeat: docemus attritionem diſtingui à contritione, quod contritio procedat ex amore Dei perfecto, attritio verò ab imperfecto. Quid ſit amor perfectus, videri poteſt in dictis de Charitate. *Contritio perfecta & imperfecta.* *Differentia Attritionis à Contritione.*

Dicendum 3. Ad Sacramentum Pœnitentiæ non requiritur contritio perfecta. Ratio eſt 1. Quod cùm contritio perfecta ſit actus maximè arduus & rarus, pauci pœnitentes poſſent abſolvi. 2. Quod aliàs pœnitentia non eſſet Sacramentum mortuorum, ſed vivorum. 3. Quod alia opinio enervet *Non requiritur hîc Contritio perfecta.*

vim

vim hujus Sacramenti, quæ eſt reconciliare hominem Deo. 4. Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 4. dicit contritionem aliquando hominem Deo reconciliare, antequam Sacramentum Pœnitentiæ ſuſcipiat, quæ verba ſatis indicant, id non ſemper fieri. Quomodo verò non omnis charitas juſtificet, videri poteſt in materia de charitate. Undè quando ad Pœnitentiæ Sacramentum exigitur contritio, intelligi poteſt ſaltem imperfecta.

SECTIO VIII.

An Contritio ſalutaris poſſit eſſe ſine charitate.

Contritio debet eſſe ſupernaturalis.

SUpponimus primò, Attritionem ſalutarem & ad Sacramentum ſufficientem, debere neceſſariò eſſe ſupernaturalem, cùm ſit propinqua ad juſtificationem diſpoſitio, & ut ait Conc. Trid. ſeſſ. 14. cap. 3. *Sit donum Dei, & Spiritûs Sancti impulſus.*

Supponimus ſecundò, Attritionem illam continere odium vitæ anteactæ & peccatorum deteſtationem: Omne autem odium oriri ex affectu ad oppoſitum ejus quod odimus.

Supponimus tertiò conjunctam huic attritioni neceſſariò eſſe ſpem veniæ: Spem verò ſine charitate ſaltem imperfecta eſſe non poſſe alibi declaratum eſt.

Supponimus quartò, Attritionem illam debere eſſe adeò efficacem, ut voluntatem peccandi excludat, ut docet Concilium Trid. loco ſupra citato.

Salutaris attritio non poteſt omni charitate deſtitui.

Probatur ex Scriptura.

His ergò ſuppoſitis, dicendum primò, Attritionem ſalutarem omni prorſus charitate non poſſe deſtitui: Probatur ex Scriptura 2. Cor. 7. ubi Apoſtolus ait: *Quæ ſecundùm Deum triſtitia eſt pœnitentiam ad ſalutem ſtabilem operatur:* Ex quo deducimus, formidoloſam attritionem, pœnitentiam ad ſalutem ſtabilem non operari, cùm non ſit triſtitia ſe-

ſecundùm Deum, ſed ſecundùm nos ipſos, & oriatur directè ex amore proprio, de quo latiùs in ſequentibus.

Idem docet Scriptura Sacra Epiſt. 1. ad Cor. 13. ubi Apoſtolus & Martyrium, & diſtributiones omnium bonorum in pauperes ſine charitate poſſe prodeſſe negat, quem Scripturæ locum de actuali charitate intelligit D. Auguſtinus Serm. 53. de tempore.

Denique id ſatis confirmant præallata in 1. 2. Scripturæ loca, quæ in omnibus actibus Dei charitatem exigunt, quâ actus in Dei gloriam referantur: prout eſt ad Colloſ. 3. & 1. Cor. 10. de quibus latè egimus agendo in 1. 2. Conſentiunt & SS. Patres paſſim omnes præcipuè S. Auguſtinus, qui innumeris pœnè locis idem confirmat, ex quibus accipe ſequentia: In primis ſerm. 7. de temp. *Pœnitentiam*, ait, *certam non facit, niſi odium peccati & amor Dei.*

Et tract. 6. in Joannem reſpiciens ad Apoſtoli locum 1. Cor. 13. ubi charitatem deprædicat, de qua ante, ita ſubdit. I *Nunc Donate & clama: diſertus, ſum, i nunc & clama: doctus ſum: quantum diſertus, quantum doctus? numquid linguis Angelorum locutus es? & tamen ſi linguis Angelorum loquereris, charitatem autem non habeas, audies æra ſonantia Cymbala tinnientia. Sed inquies habeo Sacramentum: verum dicis Sacramentum divinum eſt: habeas baptiſma, & ego confiteor: ſed quid idem Apoſtolus dicit? Si ſciero omnia Sacramenta, & habuero* Prophetiam *& omnem fidem ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil ſum.* *Ex S. Auguſtino.*

Idem aſſerit ſermone 3. de natali Domini: *vos*, ait, modò *debetis ſatis amare Deum, & à timore jam ad dilectionem tranſire, quia ſic legimus in Evangelio de peccatrice illa, cui multum dimittitur, multum diligit: & ideò* DEBETIS *multum diligere Deum.* Ubi notandum S. Doctorem agere de charitate actuali & ſermonem dirigere ad pœnitentes ſeſe ad juſtificationem diſponentes, cum paulò ante ita dicat: *Ad*

vos loquor pœnitentes, qui pœnitentiam in Eccleſia accepiſtis, & agitis: perſeverate in fletu, in compunctione, &c.

Denique manifeſtè S. Doctor formidoloſam attritionem proſcribit ut inſufficientem cum Sacramento, dum clariſſimè docet, ſolum gehennæ metum non excludere voluntatem peccandi, quod tamen neceſſariò exigit Concilium Trid. ſeſſ. 14. c. 3. ut attritio ſit ſalutaris. Loca verò illa hoc §. adducam.

Ex S. Bernardo. Idem ſentit Doctor Mellifluus variis locis, ſignanter Epiſtolâ 11. ubi ita ait: *Sola charitas eſt, quæ ab amore ſui & mundi avertere poteſt animum & in Deum dirigere.* Et ſermone 5. in octava Paſchæ. *Sola* (charitas) *caſtificat animum, ſola purgat intentionem.* Variis locis idem tradit S. Doctor: Charitatis quoque neceſſitatem exigit in attritione S. Thomas à Villanova Sermone in Dominica Paſſionis, dum ita loquitur attritionem deſcribens: *De peccato* (dolor) *non de damno vel de infamia, vel de turpitudine peccati: ſed dolendum eſt de peccato, prout eſt offenſa Dei, ſic ut etiamſi nullum incommodum de peccato proveniret, neque eſſet infernus, aut judicium, neque aliquis ſciret, etiam diſpliceret peccatum, quia Deus fuit offenſus .... nam ut ait Clemens, vera contritio ex amore Dei debet procedere non ex timore aut amore ſui. Unde Auguſtinus: oportet pœnitentem non ſolùm Deum timere judicem, ſed & juſtum diligere. Et hoc valde advertere debet peccator.*

S. Bernardinus Sen. Ejuſdem ſententiæ clarè eſt S. Bernardinus Senenſis ex Ordine Minorum: hîc enim tom. 3. in tractatu confeſſionis requirit, ut confeſſio ſit pura, id eſt, *ex timore*, ait, *non ſervili, ſed filiali vel ſaltem initiali, quia timor ſervilis non eſt in charitate, non dico perfectâ, ſed neceſſaria ad ſalutem: ſine charitate impoſſibile eſt placere Deo.* Et oſtenſo in quo timor ſervilis ſitus ſit, addit: quod ſi bonum fiat ex tali timore, non tamen fiat bene. Denique ſubdit, quod ſi

ſi peccata ſolùm timore plorent & confiteantur, nihil illis proſit, *quia*, ait, *ſolum eſt timor ſine charitate*. Idem docet de amore conterente, quod cauſa contritionis debeat eſſe dilectio. Et in Apocalypſ. c. 1. v. 17. in illud, *noli timere*, ita ait: *quartus timor eſt ſervilis, quando timore pœnæ ceſsat quis à peccatis, de quo dicit Auguſtinus, qui timet ſerviliter, regnat in eo peccandi poteſtas & voluntas.* Et clarius tom. 1. ſerm. 12. a. 2. c. 2. ubi ita ſcribit; *Ex his apertè elici poteſt, quod qui conteritur principaliter propter timorem inferni & non propter amorem Dei non eſt in ſtatu ſalutis, quia non dolet amore Dei, ſed amore ſui, ut ſi ceſsaret damnatio ex perpetratâ culpâ, ceſsaret & contritio illa. Sed ſecundùm Scotum in 4. diſt. 20 licet ad veram contritionem concurrat timor humilians, debet tamen concurrere amor inſlammans.* Quæ omnia ſcotiſtico diſcipulo recolligenda relinquimus.

Eamdem ſententiam confirmat ratio, ex ipſo Concilio Tridentino deſumpta, cujus in hac parte ſenſum ſpecialiter indagabimus infra; quæ eſt ejuſmodi: ex ſuppoſito quarto patet, attritionem adeo debere eſſe efficacem, ut voluntatem peccandi excludat, ſed attritio formidoloſa, voluntatem peccandi excludere ſe ſolâ non poteſt, ergo eſt inſufficiens. *Excluſio alia poſitiva, alia negativa.*

Minor, quam totis viribus oppugnant adverſarii, probanda eſt: ſed ante omnia notandum, duplicem eſſe alicujus rei excluſionem, poſitivam unam; aliam negativam. *Negativa* eſt mera abſentia rei, quæ dicitur excludi. *Poſitiva* verò eſt talis rei abſentia; quæ præſente aliâ re per quam dicitur excludi, repugnet eam adeſſe. Prima eſt impropriè dicta excluſio, cùm excluſio aliquid poſitivum ſonet, & illa in ſolâ negatione, abſentiæ ſcilicet, abſolvatur. Requiritur ergo inter illud, quod aliud poſitivè excludere dicitur, & illud aliud, quod excluditur, aliqua incompatibilitas ſive repu- ***Solus timor non excludit voluntatem peccandi.***

 gnan-

gnantia, quâ ſit, ut unâ repoſitâ, alia ut ſecum incompatibilis excludatur. Exemplo res fiet clarior: v.g. ſi lac album deſinat eſſe dulce, dulcedo, non poteſt dici excludi per albedinem, quæ nullam habet cum dulcedine repugnantiam aut incompatibilitatem, ſed per amaritudinem excludi dicitur dulcedo. Idem evenit, in cogitatione & volitione alicujus rei, per illà enim aliquando ceſſare poſſet voluntas peccandi, non ideo tamen propriè dici poſſet cogitationem illam poſitivè excludere voluntatem peccandi, ſed merè id occaſionaliter accidit, ut fieret per ſomnum aut diſtractionem. Requiritur ergo repugnantia aliqua inter excludens poſitivè & id, quod poſitivè dicitur excludi.

Quod ergo formidoloſa attritio ſe ſolâ non poſſit excludere voluntatem peccandi poſitivâ & propriâ excluſione, probatur 1. authoritate D. Auguſtini l. 2. cont. adverſ. leg. c. 7. ubi ita loquitur. *Prohibitio peccati, quod eſt lex, auget profectò deſiderium peccati, quod non extinguitur, niſi contrario* DESIDERIO RECTÈ FACIENDI, *ubi fides* PER DILECTIONEM *operatur.*

Et iterum in Pſalm. 118. *Timor iſte quo non amatur juſtitia, ſed timetur pœna, ſervilis eſt, & ideo non crucifigit carnem.*

Rurſum Epiſt. 144. *Inaniter putat victorem ſe eſſe peccati, qui pœnæ timore non peccet.*

Et in Pſ. 77. *Videntur*, inquit, *ambulare in lege Dei, ſed nolunt ambulare: non enim ex corde faciunt, ex corde enim nullo modo fieri poteſt, quod fit formidine pœnæ, non amore juſtitiæ.*

Deinde ſerm 19. de N. D. c. 9. *Si timore gehennæ non facis malum, nondum perfectus es: eſt quidem in te fides, gaudeo fidei tuæ, ſed timeo malitiæ tuæ.*

Idem tradit l. de natura & grat. c. 57. ubi ait: *Qui non amore juſtitiæ ſe ſentit abſtinere ab opere peccati, nondum liber eſt, nec alienus à voluntate peccandi.*

Hiſce

Hiſce adde illud ejuſdem Doctoris generale axioma quod tradit l. 21. De civitate Dei c. 16. *Tunc victa vitia deputanda ſunt, cum Dei amore vincuntur.*

Rationem hujus ſententiæ aſſignat Epiſt. 144. *Quòd qui gehennas metuit, non peccare metuat, ſed ardere.*

Quin imò, inimicum juſtitiæ vocat, qui timore pœnæ non deccat, & amicum ejuſdem, qui ejus amore à peccato abſtinet, uti docet Epiſt. citatâ.

Clariſſimè idem tradit l. 6. Muſicæ c. 16. ubi diſertè docet voluntatem peccandi, quæ nihil eſt aliud, niſi inordinatus amor creaturæ, non poſſe excludi, niſi aliquâ ſuavitate æternorum bonorum, quæ ſuavitas & delectatio nihil aliud eſt Auguſtino, quam aliqua Dei propter ſe dilectio, ut docet locis innumeris idem Doctor. Verba ejus hæc ſunt: *Hoc eſſe arbitror, quod agitur in his virtutibus* (ſcilicet Cardinalibus, de quibus eſt ſermo) *Quæ ipſa converſione animam purgant. Non enim amor temporalium rerum expugnaretur, niſi aliquâ ſuavitate æternarum.* Virtutes ergo ipſæ juxta S. Doctorem non purgant animam, niſi ipsâ converſione: Quid autem eſt converſio animæ ad Deum aut ad æterna, niſi quædam charitas, quâ animus convertitur ad illud, quod amat? Notandum denique, dicere eumdem S. Patrem, amorem temporalium ſcilicet inordinatum amorem ſæculi in omni peccato tam interno quam externo incluſum, nullatenus expugnari aut excludi poſſe, niſi ſuavitate æternorum: & quid aliud Auguſtino ſuavitas illa, niſi amor & charitas, quâ contemptâ cupiditate ſæculi dulceſcunt æterna?

Delectatio & ſuavitas æternorum eſt Auguſtino charitas.

Quæ omnia S. P. Auguſtini teſtimonia, etſi alia plurima adferre poſſem, ſatis innuunt animo non præoccupato, voluntatem peccandi, excludi non poſſe ſolâ pœnæ formidine, ſed amore juſtitiæ; cùm non excludatur niſi deſiderio rectè faciendi; ubi fides per dilectionem operatur, cum timor il-

le non crucifigat carnem cum concupiſcentiis ejus, nec timore pœnæ obtineri poſſit victoria, nec ex corde in viâ Dei ambulari, ſi ſolo timore à peccatis recedatur.

Quæ in ſpeciem videntur hiſce repugnare, poſtmodum in refellendis adverſæ partis argumentis diſcutientur.

Ex ratione talis timor directè oritur ex amore ſui.

Probatur verò ulterius ex ipſâ ratione, ſolo timore non poſſe excludi voluntatem peccandi. Primò quidem, quòd etſi talis timor gehennæ v. g. aliquandò non habeat annexam voluntatem peccandi, poteſt tamen eamdem habere annexam: ratio eſt: quòd talis timor directè oriatur ex amore ſui: quarè enim pœnam timeo, niſi quia carnem diligo, cui timeo pœnam infligi? amor autem ille ſine dubio annexam habere poteſt voluntatem peccandi: quidni & ille timor, qui directè ex tali amore pullulat?

Non eſt repugnantia inter peccatum & timorem ſolum.

Secundò, ut ante prænotatum eſt, ad excluſionem alicujus propriè dictam, requiritur aliqua repugnantia aut contrarietas, inter excludens & id quod excluditur: ex quo illud conſequitur, quod prætendimus, eò quòd nulla ſit repugnantia inter voluntatem peccandi & ejuſmòdi timorem. Probatur aſſertio: quia ratio formalis peccati mortalis ſita eſt in contemptu ſaltem interpretativo amicitiæ divinæ; cum illa autem ratione timor ille nullam habet repugnantiam; non magis quam ipſe amor ſui, ex quo directè timor naſcitur. Patet clariſſimè, quia poteſt quis timere gehennam & contemnere interim Legiſlatorem Deum, peccatis gehennam interminantem: Deinde poteſt quis gehennas timere, & interim delectari venereè, &c.

Solus amor repugnat peccato.

Talem ergo repugnantiam cum voluntate peccati ejuſque formali ratione, habet ſolus amor, qui animum ad Deum convertit, à quo per peccatum avertitur, qui amicitiam Dei conſiderat, cujus contemptum peccatum induxit, prout illum importat & ſecum ſubinfert.

Oppo-

Opponit quiſpiam primò ad primam confirmationem ſententiæ noſtræ ex S. Auguſtino l. 2. contra adverſarium legis c. 7. adductam, & ait, *quod quamvis verba illa videantur probare voluntatem, ſive ut Aug. loquitur deſiderium peccandi non poſſe excludi per timorem ſed per amorem: non ita tamen clarè hoc præſtant, quin ſi cum toto contextu conferantur evaſioni ſit locus.* Verùm hîc omninò fallitur. Clariſſimè id patet ex ipſo contextu, ex quo patrocinium quærit: dicto enim, *prohibitio enim peccati, &c.* ita ſequitur: *hoc autem non præſtat littera jubens; ſed Spiritus juvans, non eſt ergo Lex, ſed gratia, non V. T. in ſervitutem generans quod eſt Agar, ſed novum in quo non ſunt ancillæ filii ſed liberæ..... Bona eſt ergo lex quæ hoc dicit, ſed ubi non adeſt vivificans Spiritus, hæc ipſa lex quam bonam dicit, occidit, Quia peccati virtus eſt, cum per illam operatur omnem concupiſcentiam, inflammando prohibitionem: quod non extinguitur per jubentem litteram timore pœnæ, ſed per juvantem Spiritum dilectione juſtitiæ.*

Ex quo clarè patet, apertam eſſe S. Præſulis doctrinam, deſiderium peccandi non extingui, niſi contrario deſiderio rectè faciendi, ubi fides per dilectionem operatur: hoc autem deſiderium non præſtat *Niſi gratia, niſi ſpiritus juvans, lex nova, per juvantem ſpiritum dilectione juſtitiæ.* Dicere autem hîc aliud eſſe, *Lex amoris & ipſe amor, aliud amor, aliud gratia, novum teſtamentum*, eſt à Sancti Patris mente apertè deviare. Nam ut ait l. 4. ad Bonif. c. 5. *Quid gratia, niſi inſpiratio dilectionis, ut cognita Sancto amore faciamus?* Et rurſum: quid S. Auguſtino novum teſtamentum, niſi amor ſeu lex amoris, dum ait l. cont. Adimant. c. 17. *Hæc eſt breviſſima & apertiſſima differentia duorum teſtamentorum, timor & amor?* Deinde, ecquid apertiùs & pro ſententiâ datâ ſolidiùs, niſi dicere: *Deſiderium peccandi non extinguitur, niſi deſiderio rectè faciendi, &c.* Quod idem eſt, ac ſi dicat: deſiderium pec-

candi numquam excluditur, niſi per amorem? ſi aliud quidpiam quiſquam intendat, vim infert clariſſimis S. Auguſtini verbis, adeoque qui hìc ex contextu evaſionem quærit, arctius pro noſtra ſententiâ ſe implicat & decertat. Totius quidem capitis principale intentum eſt, uti & libri, aſſerere quòd Deus ſit author legis veteris, quòd eadem ſit bona, ſimul tamen oſtendere ejuſdem inſufficientiam, & adſtruere gratiæ & dilectionis neceſſitatem ad eamdem adimplendam.

Timor non eſt efficax reſpectu excluſionis voluntatis peccandi.

Objicies 2. Poſſe dari deſiderium ita efficax beatitudinis, ut vi illius velim efficaciter removere omne illud, quod retardat deſiderantem à conſecutione beatitudinis, quale eſt peccatum. Idem quoque opponunt de timore; qualis dari poſſet adeò efficax, ut voluntatem peccandi ſe ſolo excludat: Imo hoc apertè docet Concilium Tridentinum. Ad quæ Reſpondeo: in primis poſſe dari ejuſmodi deſiderium adeo efficax ut prætenditur, lubens admitto, ſi deſiderium illud vivificetur per aliquem amorem, qui ſolus peccatum excludit. Idem dico de timore illo, quem fingunt ita efficacem. Quid verò doceat Tridentinum in hoc puncto, declarabo ſpeciali §. Hoc interim addo, poſſe aliquando per tale deſiderium & per talem timorem excludi voluntatem peccandi, verùm non poſitivâ excluſione: ad illam enim requiritur aliqua repugnantia inter excludens & excluſum, qualis non eſt inter timorem illum, & peccandi voluntatem, ut ſuperius confirmatum eſt: neque talis repugnantia admittenda eſt inter tale deſiderium & peccandi voluntatem, quod clarè patet ex eo, quòd quis poſſit ſperare & deſiderare beatitudinem, & tamen de facto mortaliter peccare. Spes enim quæ eſt efficax deſiderium beatitudinis, non habet contrarietatem cum peccato mortali, ejuſque voluntate, cùm illa cum ſpe ſimul conſiſtat, ſed tantùm ſpes repugnat cum deſperatione ſimili-

ſimilive vitio, ratione cujus ſpes dicitur poſitivè excludi, dum intrat deſperatio aut aliud ſimile oppoſitum ſpei vitium.

Quomodo ſpes dicatur eſſe deſiderium efficax.

Inſtabis: ut quid ergo ſpes dicitur *deſiderium efficax*, niſi quia adeò firmum, ut omnia impedimenta beatitudinis removere poſſit? Reſpondeo: ſpem Theologicam neceſſariò exigere charitatem aliquam, pluribus oſtendi agendo de ſpe. Deinde ſpes ideo dicitur deſiderium efficax, quòd non ſit tantùm aliqua velleitas, ſed abſolutum in beatitudinem deſiderium, vel etiam, quia innititur divinæ promiſſioni & bonitati, quæ omnipotens eſt, & efficaciſſima, quâ ratione ſpes quoque dicitur firma, &c.

Ne quidem ſolo timore poteſt abſtineri à peccato externo.

Oppones ulterius: poteſt dari timor adeò efficax, ut excludat peccatum externum, ergo dari poteſt adeò efficax, ut excludat quoque internum ſive voluntatem peccandi. Quòd autem timor excludere poſſit peccatum externum, probat expreſsè Doctor Angelicus: dicens timorem manum cohibere, etſi non animum. Ad illa ita reſpondemus, nequidem per ſolum timorem excludi poſſe poſitivè peccatum externum: quod vel inde colligitur, quòd ſtante timore gehennæ, poſſit in nobis exurgere tam vehemens in peccatum externum, præſertim illecebroſum, ut puta luxuriæ affectus, ut etiam ſtante tali timore, illud committamus.

Dum abſtinetur ab aliquo peccato, hoc fit per aliquem amorem.

Petes: Ex quo ergò fiat, quòd timentes pœnam v.g. gehennam, ſe aliquando à peccato tam interno quàm externo cohibeant? Reſp. hoc non timoris efficaciæ, ſed affectui ſæpe conjuncto adſcribendum eſſe. Pro quo notandum, plerumque cum timore concurrere & conjungi amorem aliquem ad bonum, quod eſt oppoſitum malo quod timetur: v. g. timeo infamiam incurrere per peccatum ad quod inclinor ſeu inducor: timore illo infamiæ à peccato illo abſtineo, & voluntatem illam abjicio, non quod timor ille infamiæ ſit ita efficax ut illa

excludat, ſed hoc fit ratione affectûs ad famam, qui affectus oppoſitus eſt infamiæ quam timeo, & ideo excludit affectus ille ad famam omne id, per quod infamiam poſſem incurrere, quale eſt peccatum. Tota ergo efficacia in excludendo peccato, eſt in tali affectu, minimè verò in timore; adeo ut voluntas peccandi tali timore excludi dici poſſet ad ſummum, ut causâ occaſionali & per accidens; prout aliquando voluntas illa excludi poſſet, per ſomnum, per diſtractionem, &c.

Illud ergo eſt quod prætendit axioma D. Thomæ: quod ſcilicet, dum timemus per peccatum externum pœnam, ut puta per furtum patibulum, aut apud homines infamiam, ſoleat in nobis exurgere affectus ad vitam vel ad famam vehementior, vi cujus cohibemus manum à peccato: in peccato autem interno, non ita ſæpè ſolet adjungi talis affectus, cùm pœna temporalis & infamia ſoleant vivacius apprehendi & timeri, quam æterna & temporalis per externa peccata cauſentur, alia autem per interna.

Liquet ergo ex dictis, ſolo timore non poſſe poſitivè excludi voluntatem peccandi, adeoque vel ex hoc puncto formidoloſam attritionem eſſe inſufficientem ad juſtificationem etiam in Sacramento.

Odium importat affectum ad oppoſitum, quod odimus.

Probari ulterius poſſet ejus inſufficientia ex eo quòd attritio ſalutaris continere debeat vitæ anteactæ odium & deteſtationem peccati ut eſt offenſa Dei. Ex quo ſic procedo: Omne odium oritur ex aliquo affectu ad oppoſitum: Ergo etiam omne odium peccati ex aliquo affectu ad illud, quod eſt oppoſitum peccato: Peccatum verò ex ſua ratione formali opponitur amicitiæ divinæ, cujus contemptum ſecum trahit, adeoque attritio illa, odium tale neceſſariò includens, oritur ex amore ad divinam bonitatem ejuſque amicitiam quam perdidit, recuperandam. Patet hoc ex eo quòd doceat Trid.

debere

debere eſſe dolorem de peccato ut eſt offenſa Dei.

Probari poſſet inſuper doctrina noſtra, quòd attritio ſalutaris debeat habere annexam ſpem veniæ, quâ ad Dei miſericordiam confugimus, ſpes autem ſine omni amore eſſe nequit. ut Tract. de ſpe oſtenſum eſt.

Poſtremò ad majorem hujus doctrinæ confirmationem advertendum eſt, in omni ſalutari attritione fieri debere veram ad Deum converſionem; Sicut enim peccator ſe per peccatum ſuâ voluntate à Deo avertit, ita per pœnitentiam voluntate ſuâ debet ſe ad Deum convertere. Ex quo deduco; quòd etſi timor gehennæ voluntatem à peccato averteret, adeòque excluderet (quòd tamen admitti neutiquam debet nec poteſt, ut probatum eſt) non ideò tamen attritio formidoloſa eſſet ſufficiens ad juſtificationem. Ratio ejus eſt clara, cùm per ſolum timorem non poſſit haberi voluntatis ad Deum converſio, quæ in amore & affectu aliquo conſiſtit, & tamen ad ſalutarem pœnitentiam eſt neceſſaria.

In omni ſalutari attritione debet fieri converſio voluntatis ad Deum, quæ non eſt niſi amor.

Dices, non poteſt fieri averſio à creatura ſive peccandi voluntate, quæ inordinatum creaturæ amorem includit, abſque converſione ad creatorem, maximè in noſtra ſententia, quæ non agnoſcit actus in individuo indifferentes. Reſpondeo & dico primo dato etiam poſſe per timorem fieri averſionem (quod timori ſoli neutiquam admittendum) à creatura inordinatè amata, non tamen ideò tali timore continuò habebitur ad Deum converſio. Poterit enim voluntas gehennas timere, & ſe à voluntate peccandi cohibere, ſibi, & ſuæ cuti timendo, ad quod amor proprius abundè ſufficit. Requiritur ergo voluntatis affectus erga Deum, quâ poſſit obtineri talis converſio, qui affectus eſt amor aliquis erga Deum: etſi hoc fateri poſſit, tali timore poſſe aliquando induci talem affectum quod plerumque fit. Hinc S. Auguſtinus alibi timorem

Non omnis qui avertitur à malo, ſe plene convertit ad bonum oppoſitum.

Timor inducit charitatem.

rem ſetæ comparat, quæ filum charitatis ſubinducit.

Inſtabit aliquis, ſi per timorem hoc caſu non convertatur ad creatorem, ſiſtet indubiè in creatura, adeòque non poterit dici excluſam eſſe voluntatem peccandi, per timorem, quod tamen conceſſimus gratis. Reſp. verùm quidem eſſe juxta Genuina S. Auguſt. principia, & aliorum SS. PP. voluntatem deliberatam ſemper aliquid amare & diligere, aut Dei aut mundi eſſe amatorem, amorem mundi eſſe noxium, &c. Ex quo conſequitur, ſi talis timens ad Deum per amorem aliquem non convertatur, talem amare creaturam, ſaltem ſe ipſum ſuamque carnem: Talis ergo timens in ejuſmodi amore ſiſtens, procul dubio juxta dicta ſæpius principia peccabit, defectu relationis operum ad Deum, ad quam ex præcepto, tum naturali, tum divino conſtringitur: Non tamen ideo conſequitur voluntatem peccandi non eſſe eo caſu excluſam: Agimus enim de voluntate peccandi mortaliter, uti paſſim in hac materia loquendum eſt, dum agitur de voluntate peccandi quæ dicitur excludi. Poſſet enim fieri, quòd ſi excluſio voluntatis peccandi timori concederetur tali timore excludi voluntatem peccandi mortaliter, & interim venialiter peccare, ſiſtendo in creatura venialiter mala, aut in ſeipſo hærendo & actum timoris ad Deum non dirigendo. Quomodo tamen inde non ſequatur, timorem gehennæ eſſe malum, peccatores pejores facere, &c. Prout prætendunt aliqui, etſi ex dictis ſufficienter peti poſſet, & intelligi, ſpeciatim tamen illud oſtendam in ſequentibus.

Poteſt quis averti à voluntate mortaliter mala, & interim peccare venialiter.

S E-

SECTIO IX.

Quid in hac parte ſentiat Concilium Tridentinum.

Mirum quantopere ſe fundant in hoc Concilio attritionis formidoloſæ patroni: Ubi tamen ipſos manifeſtè confundit, ut patebit ex mox dicendis. Primum tamen videndum, an ſufficienter in hoc Concilio ſit definitum, aut ſaltem ſatis declaratum, attritionem formidoloſam ſufficere in Sacramento ad juſtificationem. Enim verò hoc neutiquam declaratum eſſe in hoc Concilio, manifeſtè patet ex eo, quòd Concilii mens fuerit ab illius declaratione abſtinere: cujus probationem ſuppeditat nobis maximè opportunè hiſtoria Pallavicini ex actis originalibus ejuſdem Concilii ut ipſe teſtatur, concinnata. Hic ergo author l. 12. c. 10. refert acta ſeſſ. 14. in qua ſe fundant potiſſimum adverſæ partis patroni, & inter alia hæc ſubdit. *In Patrum conventu id pauci attigerunt: Aliquod tamen veſtigium dumtaxat comperio opinionis negantis neceſſitatem amoris, in iis quæ Granatenſis diſputavit. At verò Joannes Emilianus Tudetanus antiſtes, extremum oppoſitum ſententiæ tenuit; hoc eſt, opus eſſe contritione perfectâ: nec tamen hinc argui, per Sacramentum peccata non remitti: Quippe quæ Sacramentum jam invenit remiſſa, præeuntis contritionis efficacitate. Si quidem, ajebat, ipſa contritio id præſtat virtute Sacramenti, cujus votum in ea continetur. Præterea oportet ſcire, poſtea decretis doctrinam complexis verba hæc fuiſſe adjecta: Illam contritionem, quam Theologi attritionem vocant, quod imperfecta ſit, & ſolum vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu qui ſervilis timor dicitur, concipiatur, ſi voluntatem peccandi excludat, & dolorem*

qualemcumque de commiſſis delictis exprimat, ſtatuit hæc S. Synodus & declarat, non ſolùm non facere hominem hypocritam & magis peccatorem, (ut quidam blaſphemare non verentur) VERUM ETIAM SUFFICERE AD SACRAMENTI HUJUS CONSTITUTIONEM, *Ac donum Dei eſse, ac impulſum Spiritûs ſancti veriſſimum, non adhuc quidem inhabitantis ſed tantum moventis, quo pœnitens adjutus, Cùm ſine aliquo dilectionis in Deum motu eſſe vix queat, viam ſibi ad juſtitiam munit, & per eum ad Dei gratiam facilius impetrandam diſponitur. Sed laudatus Epiſcopus monuit falsò dici hujuſmodi dolorem ſine amore vix umquam concipi poſſe; quòd autem hæc attritio ſatis eſset Sacramento conſtituendo, ità ut homini attrito deleantur peccata abſolutionis ſupervenientis vi, variare authorum ſententias, adeóque eſse id tollendum. Quamobrem decretum ſicut nunc extat, reformatum eſt.* Hactenus Pallavicinus.

Ex quibus manifeſtum fit, decretum prius conceceptum, docuiſſe attritionem formidoloſam ſufficere ad Sacramenti conſtitutionem, ſed ad inſtantiam Emiliani, dicentis in hac parte variare Doctorum ſententias, decretum illud præconceptum caſſatum eſſe & reformatum, *Caſsando* illa verba: *Sufficere ad Sacramenti hujus Conſtitutionem.* Unde clarè liquet, Concilium Tridentinum id noluiſſe definire, quod prætendit pars adverſa.

Si verò quis urgeat, Concilium agere de attritione ex metu concepta ſed cum aliquo amore, in decreto præconcepto, ut patet ex illis verbis: *Cùm ſine aliquo dilectionis in Deum motu eſse vix queat*; adeòque nihil de formidoloſâ concludere liceat: reſpondebitur omninò concludi poſſe, quod prætendimus: Si enim Concilium noluerit definire, quod ejuſmodi attritio ſufficiat, ſi aliquis Dei amor adſit: Multò minùs profectò, noluit illud definire, de attritione omni prorſus amore deſtitutâ: Si enim ſufficeret ſervilis, quidni multò magis ſufficeret initialis?

Dein-

Deinde quòd Concilium illud definire noluerit, clarè patet ex eo, quòd aliqui qui Concilio illi interfuerant, non longo poſt celebratum Concilium tempore apertè docuerint, in Sacramento requiri attritionem, quæ charitate perfectâ ſaltem exiſtimatâ eſſet formata; alii, quod tantùm probabile eſſet, quòd ſufficeret in Sacramento Pœnitentiæ attritio formidoloſa ut docent Ruardus Tapperus, & Dominicus Soto: alii denique amorem aliquem in attritione exegerunt: quod ſi Concilium definiviſſet formidoloſam attritionem ſufficere, vel arrogantiæ ſummæ ejuſmodi culpandi eſſent, docendo id, quod concilii definitioni adverſatur & repugnat: vel ſaltem craſſæ admodum ignorantiæ, decretum contrarium Concilii tam manifeſtum (ut alii urgent & divendunt) ignorando.

Opponunt tamen adverſarii, ſeſſ. 14. c.4. apertè definiri, formidoloſam attritionem diſponere ad juſtificationem in Sacramento pœnitentiæ. Reſpondeo nihil inde pro aliâ ſententiâ poſſe concludi: fides enim etiam ad idem diſponere poteſt, quæ tamen quoque non ſufficit. Abſtrahit ergo hîc concilium à diſpoſitione proximâ & remotâ, cum nihil aliud doceatur, quàm attritionem illam eſſe bonam, non facere hominem hypocritam, magis peccatorem, prout volebat Lutherus, gehennæ metum ut peſtem capitalem & Dei odium proſcribens, nec pœnitentiam ſalutarem concipi poſſe, niſi amore ſolo, exiſtimans.

Attritio formidoloſa tantùm diſponit remotè ad juſtificationem.

Objiciunt ſecundò, concilium ſupponere ſufficientiam attritionis ſervilis eodem loco, dum dicit de eâdem, *ſi voluntatem peccandi excludit*, ex quo videtur ſupponere, eam attritionem poſſe voluntatem peccandi excludere, ex quo capite eam potiſſimum ut inſufficientem proſcribimus. Idem videtur tradere idem Concilium ſeſſ. 6. can. 8. dum dicit per gehennnæ metum nos à peccatis abſtinere. Ad illa etſi utcumque in ſuperioribus reſponſum ſit, reſ-

pondeo illâ ſuppoſitione nihil innui nec poſſe concludi pro ſufficientia formidoloſæ attritionis: ſupponit enim Concilium aliquando tali metu excludi poſſe voluntatem peccandi, ſed non *ſolo* metu, ſed ſi amor comitetur, prout neceſſarium eſſe, præcedenti paragrapho oſtenſum eſt & probatum. Quod verò can. 8. ejuſdem ſeſſionis doceat, nos per gehennæ metum abſtinere à peccato, nihil prorſus obſtat; cùm à peccato quandoque abſtineamus per ſomnium, diſtractionem, aut ſimilem cauſam occaſionalem, ut ibidem quoque confirmavimus: nihil verò definit ibidem Concilium, an proximè ad juſtificationem diſponat, & an propriè & diſpoſitivè voluntatem peccandi excludat, ſed potius contrarium, prout mox ex eodem Concilio probavimus.

Abſtinemus per timorem à peccato, ut per cauſam occaſionalem.

Quomodo Conc. Trid. agens de contritione det pleniorem de pœnitentia instructionem.

Oppones tertiò: Videtur equidem Concilium hâc dictâ ſeſſ. 14. velle innuere attritionem formidoloſam proximè diſponere ad conſtitutionem Sacramenti, & ſufficere ſe ſolâ ad juſtificationem, cum hâc ſeſſione velit tradere exactiorem & pleniorem inſtructionem de Sacramento Pœnitentiæ, prout monet in proœmio hujus ſeſſionis, quod aliàs non præſtitiſſet, ſi illud non attigiſſet. Reſpondeo verum eſſe quod hîc exactius agat de Sacramento Pœnitentiæ, ſed reſpectivè ad ſeſſ. 6. quò ſe in dicto proœmio refert, ubi nihil de hujus Sacramenti partibus dixerat, nihil de expreſſione peccatorum, prout hîc agit Concilium: non ideò tamen adeò exactè de hoc Sacramento diſſerit ibidem Concilium, nec diſſerere voluit, ut omnia etiam in ſcholis controverſa decideret ac definiret, prout conſtat ex plurimis in hac materia hinc inde controverti ſolitis. Potiſſimum ergo, quod hâc ſeſſione videtur Concilium ſpectaſſe, eſt illud, quod nefarium Lutheri dogma damnaret, quo docebat, gehennæ metum malum eſſe, facere hominem magis peccatorem, hypocrytam, &c.

Obji-

Objiciunt ex dictis voluiſſe Concilium, hâc ſeſſione abſtruere motum illum attritionis, quem deſtruebat & rejiciebat Lutherus, ſcilicet attritionem ſervilem. Occaſione hujus ſit.

SECTIO X.

Quid in hac parte ſenſerit Lutherus, & in quo ſit condemnatus.

Etsi Alexandri VII. Conſtitutione data 5. Maii 1667. in virtute S. Obedientiæ & ſub anathemate S. Sedi reſervato prohibitum ſit, alteram hujus, de qua diſſerimus, quæſtionis partem cenſurare: ſæpe tamen ſententiam noſtram in Luthero damnatam à Concilio Tridentino, de poſt experti ſumus & dici audivimus. Verùm ut notat quiſpiam, non eſt novum nec inſolitum, ad veritatis vires ſubterfugiendas, objici nomen & doctrinam ab hæreticis aliquando traditam. Pelagiani propemodùm ab Auguſtino proſtrati, objiciebant Auguſtino quod cum Manichæis ſentiret, uti conſtat ex l. 3. ad Bonif. c. 9. ubi ait: *Putant* (Pelagiani) *hæretici noti Manichæorum nomine objecto, vim ſubterfugere veritatis, ſed non ſubterfugiunt.* Ejuſmodi ergo cenſuræ & calumniæ repudiandæ ſunt, cum ſententia quæpiam ut hæretica proſcribitur, aut ab authore condemnato tradita aſſeritur, & eo ſolo titulo condemnatur, ſed maturiùs inveſtigandum, an cum doctrina hæretica & condemnata concordet. Multa enim veriſſima & utilia tradiderunt hæreſiarchæ, uti ſignanter de Luthero tradit Eckius l. 3. de pœnit. c. 2. Quâ ratione hóc Plautini Euclionis dictum Luthero applicat: *Unâ manu fert lapidem, alterâ panem oſtendit.* Videndum ergo quidnam de attritione ſenſerit Lutherus, idque ex ipſo aut ejuſdem antagoniſtis, ut Eckio, Roffenſi, &c.

In

In primis ergo ſupponendum, Luthero prout & aliis hæreſiarchis familiare admodum fuiſſe agere verſipellem, & de uno extremo tranſilire ad aliud, cùm inconſtantia hæreticis obſervetur propria. Primo enim defectionis ſuæ tempore, in hac parte docuit, omnem omninò pœnitentiam, quæ fit ex metu aut ſimili motivo ab amore diſtincto, eſſe rejiciendam, ſolam verò pœnitentiam, quæ ex amore concipitur, eſſe veniâ & abſolutione dignam. Clariſſimè id patet ex glorioſo Martyre Roffenſi Lutherum oppugnante & ita diſſerente, ad articulum 6. Luther. pag. 100. *cùm contritio poſſit duobus parari modis, hoc eſt vel per timoris vel per amoris viam, tu timore poſthabito*, SOLO VIS AMORE *contritionem à peccatoribus quæri*. Et iterùm pag. 108. idem conſtanter docet idem author; idem quoque apertè tradit Eckius l. 1. de pœnitentia c. 2. Hinc profluebat famoſum illud Lutheri dogma, quo docebat, pœnitere pœnarum intuitu hypocriſim eſſe, facere hominem magis peccatorem, &c. & iterùm perniciosum eſſe docendi genus quo dicitur quempiam peccatorum pœnitere pœnarum intuitu, &c. prout ad articulum 6. Luth. declarat idem Roffenſis. Conſequebantur hæc abſurda ex infallibili & primo Luteri principio, quo ſtatuebat, omnia quæ agebat homo ante charitatem, peccata eſſe & hypocriſim, & conſequenter etiam dolere de peccatis intuitu pœnarum.

Lutherus primo docuit ſolo amore pœnitentiam poſſe concipi.

Omnem timorem deteſtatur.

Patet hoc evidentius ex eo, quod timorem ſervilem vocet, nunc conſuetudinem deſperandi, & odiendi Deum; undè Lutherus ad illa Auguſtini verba: *bonus eſt timor*, &c. *hoc eſt*, ait, *meo judicio conſuetudo deſperandi & odiendi Deum, ſi excludatur gratia* Hunc eumdem timorem item vocat *Fomitem peccati, charitatis vitium*, prout patet ex Roffenſi pag. 86. adeoque peccatum ipſum prout concludebat idem author. Item in aſſertione artic. 6. vocat intuitu pœnarum pœnitere, *Affectum capitalem*

item peſſimum, &c. Ex quibus colligitur, Lutherum docuiſſe pœnarum metum eſſe in ſubſtantia malum, hypocriſim, &c. In quo errore juxta quoſdam fuit 16. annis aut circiter.

De poſt converſus eſt Lutherus in oppoſitam ferè partem, adeò ut qui ante timorem omnem penitùs rejecerat, eumdem ſtatuat Sacramenti partem. In hac ſententia vocabat pœnarum metum terrores conſcientiæ incuſſos ortos ex gehennæ & pœnarum metu, in quo includebantur odium peccati, novæ vitæ propoſitum, & ad eumdem opus eſſe impulſu Spiritûs Sancti cor hominis efficaciter moventis. Quod verò hæc ejuſdem fuerit aliquando ſententia patet ex ejus verbis ſerm. 2. de pœnit. allatis, ubi ait: *Contritio (ſic enim cœpit vocari pœnitentia interior) duplici viâ paratur: Primò per diſcuſſionem, collectionem, deteſtationem peccatorum, quâ quis, ut dicunt, recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, damnum, fœditatem, multitudinem, deinde amiſſionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquiſitionem & alia quæ poſſunt triſtitiam & dolorem excitare, ſpe faciendi per opera bona. Hæc autem contritio facit hypocritam & magis peccatorem, quia ſolùm timore præcepti & dolore damni id facit, & tales omnes indignè abſolvuntur & communicantur, & ſi liberè deberent remotis præceptis & minis pœnarum confiteri, certè dicerent ſibi non diſplicere vitam præteritam, quam ſic coguntur diſplicere confiteri. Imò quo magis timore pœnæ & dolore damni conteruntur eò magis peccant*, &c.

Hæ fuerunt capitales de ſervili metu Lutheri opiniones: In quibus: quæ conſonantia cum noſtra huc-uſque tradita magis quàm cum adverſariorum ſententia? fatemur enim pœnitentiam ex alio motivo quàm motivo charitatis concipi poſſe, imò motivum ſpei neceſſariò requiri, docemus metum etiam ſervilem eſſe bonum ſecundùm ſubſtantiam, etiam ante juſtificationem, etſi ſervilitas ejus mala ſit ut

ait Doctor Angelicus, quæ omnia damnabat Luther & in quo pariter ab Eccleſia damnatus eſt.

Etſi ergo Luther voluerit attritionem debere concipi amore, quod & nos docemus, & eo titulo nos illi aſſocient adverſarii, notent poſtmodùm docuiſſe Lutherum attritionem timore concipi, quod & tradunt adverſarii, etſi tamen longè diſcrepent à Lutheri dogmate, prout manifeſtum eſt. Pro quo notandum, docuiſſe Lutherum, attritionem debere concipi amore, non omni prorſus, ſed perfecto, & ut ipſe ait, *Amore gratificante*, unde omnia peccata ſtatuebat, quæ faciebat homo ante juſtificationem: Nos autem & imperfectum amorem ut ſufficientem in attritione admittimus.

Docebat ſolo amore gratificante id eſt perfecto poſſe concipi veram pœnitentiam.

Opponunt tamen alii, Lutherum redarguere Catholicos docentes attritionem poſſe concipi, ſolo metu ſine amore, prout ſtatuunt adverſarii noſtri: In eo autem, dicunt, ab Eccleſia condemnatur, & dicitur anathema Luthero ejuſque affectis, & declarat hanc attritionem formidoloſam ſufficere, cùm Lutheri dogma rejiciat, & Catholicorum confirmet. Ad illa reſpondeo, aut Lutherum hoc Catholicis non objeciſſe, ſcilicet formidoloſam attritionem ſufficere ex ipſorum doctrina, aut certè falsò & mendaciter, ut alia multa, Catholicis illud objeciſſe. Ultimum tamen videtur manifeſtum ex eo quod ſcribit Eckius l. 1. de pœnit. c. 5. contra Lutherum: Ubi ait: *Fatentur & hoc Catholici cum S. Paulo, ſi quis charitatem non habuerit, &c. Fatentur ſi quis vellet ſtare in timore ſervili dumtaxat, ſicut Judas, quod veram pœnitentiam numquam adipiſceretur.* Ex quo patet, ſi Lutherus Catholicis objecerit, quod traderent attritionem formidoloſam ſufficere, meram objeciſſe calumniam, cùm teſte Eckio Catholici charitatem ad ſalutarem pœnitentiam exigerent ut planè neceſſariam.

In quo Lutherus damnet Catholicos.

Confirmat illud idem egregius antiquitatis ſcrutator Morinus l. 8. de pœnitentia c. 4. ubi ita ait: *Quod attri-*

attritio ex ſola formidine concepta, taliſque à pœnitente cognita, & immutatè ſe habens, legitima & ſufficiens ſit præparatio ad gratiam, in Sacramento ſuſcipiendam, Authores fuerunt Melchior canus Franciſci Victoriæ Diſcipulus, & Henricus quidam Salmanticenſis Doctor. Ante hos (N. B.) neminem legi, qui ſic doceret aut docere perhiberetur. Hæc quæſtio planè nova eſt, & omnibus ſcholaſticis ante hoc ſæculum incognita, ut rectè annotavit Alexander Peſantius. Ita Morinus.

Sententia de ſufficientia formidoloſa attritionis nova eſt.

Totum ergo quod in hac Lutheri condemnatione egit Concilium, eſt proſcribere ſententiam ejus, quâ docebat timorem ſervilem in ſubſtantia malum eſſe, facere hominem magis peccatorem & hypocritam, quod hæreticum eſt & nemo Catholicorum conſentire audet: & ulteriùs definire, timore illo attritionem poſſe concipi, eſſe utilem, eſſe bonum, nec facere hominem hypocritam, quod docent Catholici omnes. In hoc enim Luther redarguebat Catholicos, quod tamen Eccleſia confirmat & Lutherum anathematizat.

In quo Conc. Trid. damnet Lutherum.

SECTIO XI.

An ex Concilio Tridentino probari poſſit attritionem formidoloſam eſſe inſufficientem ad juſtificationem in Sacramento Pœnitentiæ?

EX dictis liquet, Concilium Tridentinum noluiſſe definire, an attritio formidoloſa ad conſtitutionem Sacramenti ſufficiat, prout ex Pallavicino probavimus: Indagandum reſtat, an ex eodem Concilio pro ſententia noſtra, probatio aliqua aut confirmatio poſſit erui & obtineri.

Dico ergo ex illo Concilio abundè colligi, aliquem amorem ad veram & ſalutarem attritionem

eſſe neceſſarium. Colligitur id primò ex prædicto Tridentinæ Synod. Hiſtorico Pallavicino, qui ad ſeſſ. 6. c. 6. ubi Concilium inter alias ad juſtificationem obtinendam diſpoſitiones neceſſarias in peccatore, ſtatuit ut Deum tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiat, ita dicit l. 8. c. 13. n. 13. *Viſum eſſe cum fide & ſpe jungere aliquem dilectionis actum: Quia ſi pœnitentia tota eſſet ex timore ſine amore juſtitiæ, & dolor eſſet propter pœnam tantùm & non propter Dei offenſam, infructuoſa eſſet.*

Pœnitentia ſine amore eſt infructuoſa.

Dices aliud omninò innuit Pallavicinus num. 12. proximè præcedenti, dicens: *Subditur eodem capite, homines ejuſmodi timore fiduciaque excitatos, Deum tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipere, ac proptereà moveri adverſus peccata per odium aliquod & deteſtationem, hoc eſt per eam pœnitentiam, quam ante baptiſma agi oportet. Conſultò poſtrema verba ſunt appoſita, quo diſcrimen haberetur inter hujuſmodi pœnitentiam, & illam quæ in peccatore poſt Baptiſmum exigitur, & de qua agitur Can. 14. & quæ ſpectat ad Pœnitentiæ Sacramentum.* Ex iis enim apertè videtur vis dicti argumenti enervari, cùm expreſsè & conſultò addita ſint poſtrema verba, ut diſtinctio haberetur inter Sacramentum Pœnitentiæ & Baptiſmatis, ad quod in peccatore requiritur ut Deum tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiat, non itidem id requireretur in peccatore ad Sacramentum Pœnitentiæ ſeſe diſponente.

Reſpondeo tamen & dico, nihil inde confici poſſe contra dictum argumentum ex Pallavicino petitum. Quod enim conſultò poſtrema verba (quæ utique ſunt hæc *Quam ante baptiſma agit oportet*) ſint appoſita, verum eſt; ſed quo fine? an ad innuendum quod in peccatore ante Baptiſma exigatur, quod Deum tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiat, non verò idem requiratur in peccatore, ſeſe præparante ad pœnitentiam? neutiquam ſanè, cùm ipſa Pœnitentia ab ipſo Concilio dicatur *laborioſum*

rioſum Baptiſma: quæ majorem requirit in peccatore poſt Baptiſma diſpoſitionem, propter ſpecialem turpitudinem, ob amiſſam Innocentiæ ſtolam, contractam, quo titulo diſcrimen illud non eſt admittendum; nec Concilium, aut Concilii hiſtoria hoc prætendit, aut prætendere poteſt. Ideo igitur poſtrema illa verba appoſita ſunt, ut diſcrimen haberetur inter Pœnitentiam ante Baptiſma & ante Pœnitentiæ Sacramentum, eò quod plures & aliæ requirantur diſpoſitiones & conditiones in peccatore ante Baptiſma & ante Pœnitentiæ Sacramentum, uti ſufficienter colligitur ex ſeſſ. 6. c. 6. & ſeſſ. 14. c. 4.

Porrò ſententiam noſtram alio loco ſatis innuit idem Concilium, dum docet attritionem illam concipi ex timore gehennæ aliquando cum ſpe veniæ, ex quo colligitur quoque amorem neceſſariò prærequiri, cùm ſpes ſine amore eſſe nequeat, ut ſuperiùs ex eodem Concilio probavimus.

Idem indicat eadem Synodus, dum ſollicitè addit, *ſi voluntatem peccandi excludat*, quod timor ſe ſolo facere non poteſt, ut ex dictis abundè conſtat.

Eadem confirmat ſeſſ. 6. cap. 6. inter neceſſarias diſpoſitiones ad juſtificationem ibidem exigens in pœnitente ante Baptiſma, *ut Deum tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiat*, de quo paulò ante. Ubi & illud notari velim Pallavicinum in titulo cap. 13. de quo ſupra, ita loqui *De actu Charitatis* NECESSARIO *ad juſticationem etiam in Sacramento accipiendam.* Et eodem prorſus modo haberi in Italico fonte: ex quo & illud collige, quod particula *oportet* cap. 6. ſeſſ. 6. ubi dicitur de Pœnitentia cum allatis eo capite diſpoſitionibus, quam agi *oportet* ante Baptiſmum, importet *neceſſitatem*, non verò ſolam *convenientiam* ut contendunt aliqui.

Ex his & aliis ſatis liquet quænam fuerit Concilii Tridentini in hâc parte opinio, quam ex ſequentibus fortè ſolidius eruemus.

SECTIO XII.

PRodiit nuper Antverpiæ Theologia quædam triformis, multa datæ doctrinæ proferens adverſantia, plurima deducens ex ſententiâ noſtrâ dogmata planè abſurda, quin & hæretica & condemnata, quæ omnia, etſi facili negotio ſine probâ adſtruantur, ita eadem omnia per ſe evaneſcunt. Juvabit tamen vacillantes concluſiones & dogmata falsò afficta conſiderare parumper, & rejicere.

Inter alia Theologiæ puncta, quæ temporibus modernis controvertuntur, hæc ponit ut aliquorum principia, ſed à Tridentino condemnata. *Peccat omnis qui de peccatis dolet ex metu gehennæ abſque Charitate: Imò etiamſi doleat ex deſiderio ſalutis æternæ. Quia hic actus non concipitur ex amore Dei, ſed ex deſiderio ſalutis propriæ. Doctrinam oppoſitam ſonat*, ait ille, *Tridentini canon 8. ſeſ. 6. Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccato abſtinemus, peccatum eſſe, aut peccatores peiores facere, anathema ſit.*

Subdit & hoc nobis ſecundum: *In Sacramento Pœnitentiæ non ſufficit attritio, ſive dolor de peccatis ex metu gehennæ, cum ſpe veniæ, & propoſito emendationis.* Sufficere autem iſtam attritionem ex Tridentino ſeſ. 14. c. 4. aliiſque fuſius oſtendit alibi.

Oſtendit illud in decurſu ad quæſtiones particulares, ubi ita ad probam prædictorum ait: *Docent nonnulli metum illum gehennæ non poſſe animum cohibere à pravo affectu, quamvis illum retrahere poſſit ne in peccatum externum prorumpat. Sic ſenſit Lutherus diſput. Lypſ. Eckio reſpondens: nec non ſcribens adverſus*

ſus Leonis X. articulum 6. ſentio inquit, perniciosum eſſe genus docendi, quo intuitu pœnarum, præmiorum, peccatorum docentur pœnitere: his enim Doctrinis, coerceantur quidem ab opere, &c.

Inſuper probato, quòd metus ſervilis non debeat neceſſariò habere conjunctam voluntatem peccandi, ſi poſſet impunè, probare conatur, dari metum gehennæ tam perfectum, ut per ſe & poſitivè voluntatem peccandi excludat.

Ad hæc, etſi ſufficientiſſimè in antedictis reſponſum ſit, reſpondeo tamen verum eſſe quòd ille, qui ex ſolo metu agit, peccet, ſaltem contra præceptum omnia in Dei gloriam faciendi, idque per amorem, de quo fusè ſatis in 1. 2. ſi verò doleat ex deſiderio ſalutis æternæ de peccatis, abſit ut peccet: cùm juxta principia à nobis data, ſpes ſi ſit vera & Theologica, in quâ tale deſiderium involvitur, abſque charitate eſſe non poſſit. Quod autem contrarium ſonat canon 8. ſeſ. 6. Conc. Trid. admittimus quidem ſonare iis, qui animo præoccupato; nec maturius eumdem legunt, aut indagant. Quid autem Canon ille velit, dixi præcedenti paragrapho, damnare ſcilicet Lutherum docentem, omnem omninò pœnitentiam, quæ alio motivo quam motivo amoris concepta foret, eſſe abominandam, peccatores pejores facere, hypocriſim eſſe, &c. In quo, abſit, ut juxta principia noſtra, eidem ſententiæ ab Eccleſia damnatæ conveniamus, ut è contrario fateamur, timorem gehennæ bonum eſſe ſecundùm ſubſtantiam & utilem, locum præparare charitati, ad juſtitiam peccatores diſponere, etſi ſe ſolo non diſponat proximè; ad eumdem nos ſalvatorem ſæpius fuiſſe adhortatum, &c. Etſi timor ille (ut verbis Doctoris Angelici rurſum utar) habeat, *Quòd ſecundùm ſervilitatem ejus ſit malus.* Bonus ergo eſt timor, ſed timens voluntas mala eſt, ſi actum timoris ad Deum non dirigat. Servilitas enim ejus in

Timor eſt utilis & bonus.

Servilitas eſt timori extrinſeca, intrinſeca voluntati.

in voluntate timente ſita eſt, & actui timoris planè extrinſeca, uti patet, quòd idem actus timoris, nunc poſſit eſſe ſervilis, nunc initialis, prout affectum amoris annexum habet aut ſeparatum. Quomodò verò illa optimè conſiſtant, actum eſſe bonum, & operantem illum malum & malè agere, oſtendi itidem in 1. 2.

Timor non facit hominem magis peccatorem.

Inſtabis: ſi talis timens peccet, ergo timor ille peccatores pejores facit, quod à Concilio condemnatur. Reſp. In primis, Concilium ibidem non loqui tantùm de timore ſervili, ſed de omni prorſus, etiam initiali: agit enim de omni timore: quem reprobabat Luther, qui omnem omninò timorem rejiciebat, ut ex dictis patet: unde ex mente Concilii ferit Canon ille, reprobantes & cenſurantes omnem omninò timorem ut malum, & hypocriſis cauſam, prout cenſurabat eum Luther, volens pœnitentiam ſolo amore debere concipi.

Deinde, etſi timens timore ſervili peccet juxta dicta, non ideo timor ille ſervilis peccatores pejores facit, cùm hoc non proveniat ex illo timore, quòd peccet timens, ſed ex voluntate, actum timoris ad Deum non dirigente per charitatem, ad quod obligatur.

Notandum inſuper, ideo dogma hoc à Concilio reprobatum., eò quòd Lutheri eſſet opinio, quòd quidquid agebat homo peccator, ante charitatem & quidem perfectam, peccatum eſſet, & ideo idem tradebat de ejuſmodi timore, quod in Luthero ut & in aliis jure merito condemnat Eccleſia: cùm varii actus boni & ſupernaturales, à peccatore ante juſtificationem poſſint exerceri.

Ad aliud quod adjungit præfatus Author, Reſponſum fuit in anterioribus & probatum, metum gehennæ ſe ſolo non poſſe excludere poſitivè voluntatem peccandi. Sed quo jure, Luthero hîc aſſociat varios authores? Enim verò, quo pacto Lutherus timorem damnarit, & eâ ratione ab Ec-

cleſiâ condemnatus ſit, abundè ex dictis conſtat. Deinde, quod ſerviliter timenti, in eâdem voluntate lateat plerumque velleitas peccandi, ſi poſſet impunè, ſatis declarant SS. Patres, & ex iis Exim. P. Lupus de attritione cum aliis quibuſdam. Solummodo attendat hoc D. Auguſtini dogma, quod tradit in Pſalm. 32. *Imple legem, quam Dominus Deus tuus non venit ſolvere, ſed adimplere. Implebis enim amore quod timore non poteras. Qui enim timendo non facit malè, mallet facere, ſi liceret. Itaque etſi facultas non datur: voluntas tenetur.* Sed age; quibuſnam rationibus prædicta ſtabilire contendat, videamus Primò quidem quòd Tridentina Synodus ſeſ. 14. cap. 4. dicat de attritione ex metu pœnarum conceptâ, *ſi voluntatem peccandi excludat*, quod ridiculè Concilium adderet, ſi talis attritio voluntatem peccandi excludere non poſſet: nec minùs ridiculè damnaret dictam Lutheri ſententiam, utpotè in caſu impoſſibili tantummodò falſam.

2. Quòd idem Concilium ſeſ. 6. can. 8. dicat, per gehennæ metum nos à peccatis abſtinere. Neque dici poteſt hoc intelligi de metu qui amori conjungitur, cùm agatur de metu, qui dilectionem antecedit, nam illum eumdem metum c. 6. docet ſternere viam ad ſpem & charitatem.

Quin, quod tertiò pro ſe adſtruat S. Auguſtinum, ita in Pſalm. 127. differentem de verme qui non moritur & igne qui non extinguitur. *Audiunt hæc homines, & quia vera futura ſunt impiis, timent & continent ſe à peccato. Habent timorem & per timorem continent ſe à peccato. Timent quidem, ſed non amant juſtitiam. Cum autem per timorem continent ſe à peccato, fit conſuetudo juſtitiæ.* Neque dici poteſt cum Luthero, ait, intelligi tantùm per peccatum, peccatum externum, quia internum intelligi cupit ſermone 19. de V. Apoſt. *Deus cor interrogat, non manum.* Deinde peregrinum eſſet à mente S. Auguſti-

guſtini de ſolo externo peccato illud intelligere. Ità author prædictus.

Quid ad hæc? Ad primum quidem & ſecundum quod adfert, vide quod diximus ſectionibus præcedentibus. Ad probationem verò ſecundi in contrarium, reſpondeo, agi quidem de metu charitati viam præparante, ſed charitati perfectæ, quæ juſtificationi inſeparabiliter conjungitur. Ponit quidem Concilium eo capite timorem ante amorem etiam inchoatum, quem innuit & declarat Concilium dicens, *Quod Deum tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiant*, uti etiam ponit idem Concilium ſpem, fidem, &c. Sed quid inde? Sequiturne ideò fidem & ſpem poſſe ſubſiſtere ſine amore? minimè verò. Quid ergo? Declarat igitur Concilium, quomodo per timorem pervenitur ad charitatem, dum timens gehennam reſpicit, & in ſpem miſericordiæ erectus fidit Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore & tandem tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipit. Exprimit ergo S. Synodus, quo ordine peccator communiter concipiatur ſeſe ad juſtificationem diſponere, minimè intendens tradere aut docere, poſſe metum illum voluntatem peccandi excludere, fidem, ſpem, &c. poſſe eſſe ſine omni charitate, etiam imperfecta.

Timore pervenitur ad pœnitentiam ſalutarem.

Fides præcedit amorem & ſequitur.

Pro cujus pleniori intelligentiâ notari poteſt, fidem præcedere ſpem & charitatem, uti etiam eadem ſubſequi. Præcedit quidem eas, ordine generationis aut intentionis, ut loquuntur Theologi; cùm nullus ſperet aut etiam diligat, quod non credit. Charitas tamen præcedit illas virtutes ordine executionis, cùm nemo ſperet, aut ex fide agat etiam timendo gehennam, niſi amet illud propter quod operatur. Loquitur proindè Concilium de timore, fide, ſpe in hoc capite, attendendo generationis ordinem, prout nemo diligit, niſi quod credit, niſi quod ſperat, niſi cujus contrarium timeat, non autem attendendo ad ordinem executionis, in quo charitas dominari debet & præcedere.

Tertiò loco pro ſe adducit Auguſtinum, quem innumeris locis in hâc parte contrarium oſtendimus in principio & decurſu hujus quæſtionis, quæ Lectori recolligenda relinquo. Quid ergo velit Auguſtinus videamus. Quantum ex textu hujus Doctoris colligi poteſt, dividit ibidem timorem S. Doctor, in timorem caſtum & non caſtum: hunc excludi docet charitate, illum timorem docet permanere in ſæculum ſæculi. Sed quâ charitate timor excludi dicitur? Utique perfectâ, quæ foras mittit timorem, ut ait Evangeliſta & Apoſtolus Joan. 1. Epiſt. c. 4. quid igitur docet dicens, *Audiunt hæc homines, & quia verè futura ſunt, continent ſe à peccato: habent timorem, & per timorem continent ſe à peccato. Timent* QUIDAM (non, QUIDEM, quod notet adverſarius) *ſed non amant juſtitiam: cum autem per timorem continent ſe à peccato, fit conſuetudo juſtitiæ, & incipit quod durum erat, amari, & dulceſcit Deus, etiam incipit homo juſtè vivere, propterea, non quia timet pœnas, ſed quia amat æternitatem*? Hucuſque S. Auguſtinus.

Sequitur ergo ad ſummum, ſcopum Doctoris eſſe, docere quinam timor excludatur per charitatem, nec permaneat in ſæculum ſæculi. Deinde fatemur per timorem tamquam cauſam occaſionalem excludi voluntatem peccandi, & continere ſe homines à peccatis: nec aliud S. Doctor prætendit, nec aliud prætendere poſſe dici poteſt: cum innumeris locis apertè doceat, voluntatem peccandi, ſolo timore ſervili ſive non caſto, non poſſe excludi, idque locis clariſſimis, quæ obſcuriori huic loco explicationem ſuppeditare debent, nonècontra. Vel etiam intelligi poteſt S. Doctor, quod timor præcedat, & charitas perfecta ſeu juſtificatiò ſubſequatur, cùm agat de timore qui antecedit charitatem quâ foras mittitur timor, utique perfectâ.

Confirmatur illud, ex ſenſu ſubſequenti, dum dicit & ſubdit, quoſdam timere & non amare ju-

ſtitiam,

ſtitiam, & cum per timorem continent ſe à peccato, fieri conſuetudinem juſtitiæ, & quod durum erat timori dulceſcere per juſtitiam & amari. Tunc enim fit conſuetudo juſtitiæ & dulceſcit eadem quàm maximè, quando miſſo timore foras, ſubinfertur charitas quâ timor pellitur, & viæ Domini obambulantur & percurruntur, dum dilatatur cor per charitatem perfectam.

At quo jure Luthero indignanter & temerè aſſociantur, qui hoc intelligunt de peccato externo à quo per timorem abſtinetur (etſi & hoc ſolo timore propriè excludi poſſe pernegemus & ante probavimus) maximè, cùm apertè tradat idem S. Doctor, voluntatem peccandi, ſivè peccatum internum ſolo timore non poſſe excludi? certè, quod id ſenſerit quoque Lutherus, ſed longè diſpari fundamento, ut ante vidimus, non condemnat alios hâc reſponſione utentes, idque conformiter ad Sanctorum Patrum documenta. Scilicet id eſt, quod alibi notavimus, nimium, nempe familiare quibuſdam, dogmata aliorum ut hæretica proſcribere & temerè damnare: bene tamen ſe habet, cenſuras iſtiuſmodi non eſſe infallibiles. Audiat adverſarius ipſum S. Auguſtinum illud idem comprobantem, nempe locum illum intelligi poſſe, imò debere de peccato externo, à quo ſeſe homines continere poſſe Auguſtini allato teſtimonio contenditur. Docet enim ex corde non fieri, ex corde non averti à malo ſolâ formidine pœnæ. Ait enim, in Pſ. 77. *Ex corde nullo modo fieri poteſt, quod formidine fit pœnæ, non dilectione juſtitiæ: nam quantum attinet ad facta quæ forinſecus aguntur, & qui timent pœnam & qui amant juſtitiam, non furantur, & ideo pares ſunt manu, diſpares corde, pares opere, diſpares voluntate.* Vides, quomodo S. Doctor apertè doceat, timore peccatum externum quandoque omitti, ſed voluntatem peccandi eodem minimè excludi? An in eo quoque condemnatus erit Auguſtinus? ſed notatum velim

ne-

ne quidem ſolo timore excludi poſſe peccatum externum, ut ante probatum eſt.

Urget tamen & dicit de interno peccato intelligi id velle S. Auguſtinum, ſignanter ſerm. 19. de verbis Apoſt. ubi dicit. *Interrogat Deus cor, non manum.* Ita eſt: Deus magis affectum penſat, quam opus externum affectui correſpondens, ut alibi ſæpe S. Doctor inculcat: non ideo tamen ſequitur, idem prætendere hoc loco prænotato maximè cùm alibi apertè neget, id competere peccato interno, id eſt voluntatem peccati ſolo timore poſſe excludi. Enimverò, cur non eodem fundamento utitur, ut ſtatuat præceptum ſpeciale diligendi proximum actu interno, cùm Deus cor interroget, non manum?

SECTIO XIII.

Refutantur ſubſequentia ejuſdem Authoris.

SUBDIT ulterius præfatus author, timorem gehennæ & dolorem ex eodem conceptum, per ſe honeſtum eſſe & ſupernaturalem: ſed quo fundamento? Primò quidem, quòd illud expreſſerit Concilium Trid. ſeſ. 14. Can. 5. docens timorem gehennæ *Verum eſse & utilem*; idem præſtat ſeſ. 6. Can. 8. ubi docet Concilium, timorem illum non eſſe peccatum, nec peccatores facere pejores: rurſum, eumdem timorem ſecundùm ſe ſupernaturalem eſſe, declarat ſeſ. 14. c. 4. ubi dicit, timorem illum eſſe *Donum Dei & impulſum Spiritûs ſancti.* Idem docuiſſe refert S. Auguſtinum, ita in Pſalm. 127. differentem. *Timore facit, quidquid boni facit, non timore amittendi bonum illud, ſed timore patiendi illud malum: non timet ne perdat amplexus pulcherrimi ſponſi, ſed timet ne mittatur in gehennam. Bonus eſt & iſte timor, utilis eſt.* Adde, quòd argumentum ab ipſo rationis

Bonus eſt timor ſervilis & honeſtus.

nis lumine petitum idem demonſtret, cùm naturæ rationali ſit maximè conſentaneum, à ſe amoliri ſummum malum, quod per peccatum incurritur.

Ad hæc reſpondeo, à Concilio timorem, quo gehennam quis formidat, definiri bonum, utilem, verum; ſed ubi hoc expreſſit de timore ſervili, aut ipſo ſolo? Damnat quidem oppoſitam Lutheri de timore doctrinam, quâ docebat, timorem illum eſſe peccatum, hypocriſis fomentum, &c. nec timore viam poſſe præparari ad pœnitentiam, eò quod omne, quod agebat homo ante charitatem gratificantem ſeu perfectam, peccatum eſſet; & conſequenter ille timor. Huic dogmati oppoſuit S. Synodus, timorem non eſſe peccatum, non facere hominem peccatorem, ſed utilem eſſe, & ad pœnitentiam poſſe diſponere, nullibi tamen tractat Concilium de timore, abſque omni prorſus charitate etiam imperfecta, quaſi doceret, eum eſſe ſe ſolo honeſtum & ſupernaturalem. Manifeſtius illa colligi poſſunt ex dictis, ubi oſtendi, in quo S. Tridentina Synodus condemnarit Lutheri de gehennæ metu doctrinam.

Timor poteſt eſſe bonus, etſi timens peccet. Luthero tamen rurſum illos aſſociat, qui docent timorem quidem ſecundùm ſe bonum eſſe & utilem, timentem tamen peccare; cùm idem innuant, quod Lutherus, docendo actum timoris indivulsè ſecum trahere peccatum. Deinde, quomodo bonum nuncupabis actum, qui numquam poſſit per ſe ſumptus, benè & honeſtè elici, aut ſe ſolo hominem rectè agentem denominare? Enim verò quàm longè diſcrepent, docentes timorem ſe ſolo non poſſe hominem à peccandi voluntate eximere, timorem illum habere ex parte ſervilitatis, quod ſit malus, ut ait Doctor Angelicus, à Luthero condemnato, liquet ex ſupradictis abundè ſatis, & ex Doctore Auguſtino, & aliis ſufficientiſſimè conſtat. Quomodo tamen bonum nuncupare poſſis actum, qui numquam ſe ſolo bene fieri poſſit, docet nos S. Auguſti-

guſtinus, & plurima à nobis tradita in 1. 2, ubi oſtenſum eſt manifeſtè, actum aliquem bonum eſſe, ſed non poſſe fieri bene ſine charitate. Eſt enim actus aliquando de ſe bonus, id eſt ex officio, ſed aliquando malè fit, nec ſicut oportet: Vide dicta ibi.

Fruſtra tamen authoritatem D. Auguſtini rurſum adfert in confirmationem ſuæ ſententiæ, cujus aperta ſtat in Enchridio c. 121. ſententia, quod illud, quod fit timore pœnæ; nondum fiat, quemadmodum fieri oporteat; & epiſt. 54. ubi ait, *non bonus eſt quiſpiam timore pœnæ, ſed amore juſtitiæ:* qui rurſum *inimicum juſtitiæ* aſſerit, qui *timore pœnæ non peccat.* Quid igitur loco objecto velit S. Doctor diximus ſuperiori §. 12. in eumdem locum, ex quo reſponſio eadem, huic objecto loco inſerviat. Non enim agit de timore ſervili ſolo, ſed & initiali, de quo aſſerit, quòd non maneat in ſæculum ſæculi, quòd ille non ſit caſtus: caſtum autem ibidem dicit hoc habere de charitate, utique perfectâ, cui conjungitur, quem dicit S. Doctor manere in ſæculum ſæculi. Unde ſubdit de timore non caſto: *Bonus eſt & ipſe timor, utilis eſt: non quidem permanebit in ſæculum ſæculi; ſed nondum eſt iſte caſtus permanens in ſæculum ſæculi*: totum ergo quod intendit S. Doctor, eſt docere quinam ſit timor caſtus permanens in ſæculum ſæculi, & quinam non ſit caſtus, non itidem eouſque perſeverans, prout nec eſt ſervilis nec initialis, ſed plus filialis. Cui ſcopo ſatisfactum eſſet, & ſatis cum eo conſiſteret, illum loqui de initiali, ſi quando dicit timorem illum bonum eſſe, & eo timore bonum fieri, quodcumque fiti, &c. Deinde explicari poſſet, ut innuat timore non caſto bonum fieri, ſed non ſolo, occaſionaliter & diſpoſitivè, quòd diſponat ad bonum, uti fatemur perlubenter, quo pacto utilis eſt & bonus timor etiam ſervilis: Adde, timorem illum abſolutè bonum, quia ex objecto proprio

De ſe bonum eſt & honeſtum timere gehennam.

proprio bonus eſt. & utilis, cùm bonum ſit ex ſe, timere gehennam, & illud quod gehennam meretur, ſcilicet peccatum.

Quod autem ſpecialiter attinet ad dictum S. Auguſtini locum ab adverſario mox objectum, mecum notet de quâ charitate id intelligi debere doceat S. Bernard. Ille enim de modo bene vivendi ſermone 4 allato eo ipſo S. Auguſtini loco, ita concludit de tali timore affecto. *Cum incipit homo credere diem judicii, incipit, timere. Si cœpit credere, cœpit & timere. Sed qui adhuc timet, non habet perfectam fiduciam in die judicii.* NONDUM EST IN ILLO PERFECTA CHARITAS, *qui adhuc timet: quia ſi in illo eſſet* PERFECTA CHARITAS, *non timeret:* PERFECTA CHARITAS *faceret in homine perfectam juſtitiam, & homo non haberet unde timeret: ſed haberet unde deſideraret: ut tranſeat iniquitas & veniat regnum Dei:* QUID EST PERFECTA CHARITAS, *niſi perfecta ſanctitas? ille habet in ſe* PERFECTAM CHARITATEM *qui perfectè vivit. Qui perfectè vivit, non habet unde in inferno damnetur, ſed unde in cœlo coronetur, &c.* Agit ergo ibi S. Auguſtinus de charitate perfectâ, quâ neceſſariò opus non eſt, ut voluntas peccandi poſſit excludi, uti profitemur, cùm detur amor hujus reſpectu efficax, etſi non efficax & perfectus, quòd foras mittat timorem.

Non eſt à Conc. Trid. definitum timorem ſervilem eſſe ſupernaturalem.

Sed quo jure timor ille ſe ſolo eſt ſupernaturalis? quo jure dicitur hoc à Tridentino eſſe definitum? enim verò ad gehennam timendam naturæ vires abundè ſufficiunt, uti & ad ſe ipſum, & ſuam carnem amandam, ex quo timor ille directè naſcitur. Natura enim quæ ſe pro centro tenet, propriis viribus adverſa ſibi timet, ſicut propriis viribus ſua commoda amat & procurare ſatagit. Quod autem Concilium timorem, *Donum Dei* vocet & *impulſum Spiritus S.* nihil penitus obſtat. Non enim imprimis ibidem agit S. Synodus de timore ſervili dumtaxat, magis quàm de initiali, imò agere de

initiali

initiali videtur veroſimiliùs, ut ex eodem Concilio ante notavimus, adeoq́ue de eodem verificari poteſt, quod definit ibidem Concilium.

Sed dices timor ſervilis Donum Dei eſt, cùm juxta Apoſtolum ad Rom. 8. dicatur *Spiritus timoris Domini, veteribus datus à Deo, initium ſapientiæ:* verùm ante omnia notandum velim illud D. Auguſtini lib. 15. de Trinitate c. 18. *Dantur & alia per Spiritum Sanctum Dei dona, ſed ſine Charitate nihil proſunt.*

Pro cujus majori intelligentia, operæ pretium erit, diſcutere parumper quæ de timore, agendo de ſpe diximus ad hanc rem pertinentia. Obſtat autem quo minus timor ille ſit ſupernaturalis & ſe ſolò honeſtus, quod timor ille & peccati fuga, pro fine ultimato habeat amorem & commodum proprium. Affirmat quidem & docet adverſarius poſſe dari amorem ſui bonum & ordinatum, ad quem Deus ipſe nos adhortatur Eccl. 30. *Miſerere animæ tuæ, placens Deo,* dum nos monet intuitu præmii cæleſtis operari mandata ſua cuſtodire, quærere primùm gloriam Dei, & juſtitiam ejus, &c. ad quæ, etſi pluribus poſſim, breviter tamen reſpondeo, fatendum eſſe & admittendum amorem ſui bonum & ordinatum, ſed talem in timore ſervili ut tali includi, aut ex eo timorem illum exoriri, diffitemur. Scimus quidem Deum ad amorem proprium frequenter nos adhortatum, quo titulo amorem aliquem proprium, bonum & ordinatum admittendum eſſe convincitur: ſed non ideo id rectè de omni amore proprio ſtatuitur, ut per ſe patet, aliàs ordinatus erit amor, quem damnat Apoſtolus 2. ad Tim. 3. quem S. Auguſt. malorum omnium vocat Scaturiginem.

Amor ſui ex quo ſervilis timor naſcitur, non eſt ordinatus.

Quinam ergo amor proprius ſit ordinatus, nos alibi docuit S. Auguſtinus, ille ſcilicet, qui ad amorem Dei tamquam finem ordinatur. Amor enim, qui proprium naturæ commodum quærit, in

in eoque ultimatè hæret, nec ad Deum derivatur, Auguſtino inordinatus eſt, neque rectus. Hinc eſt, quòd ſolemnis illi ſit diſtinctio duorum amorum, mundi & Dei, quos ita ſegregat & adæquatè diſtinguit, ut unus ſit malus, alter bonus, ut uno dominante, exulet alius. Audi S. Doctorem meditat. c. 35. *Duo amores*, ait, *alter bonus, alter malus: alter dulcis, alter amarus; non ſe capiunt in uno pectore.* Idem docet S. Leo ſerm. 5. de Jejun. 7. menſis. Quare rurſum docet, quòd unus alteri cedat, neceſſarium eſſe, nec in una ſede poſſe morari. *Duo*, ait, tract. 2. in Epiſt. Joan. *ſunt amores, mundi & Dei. Si mundi amor habitet, non eſt quà intret amor Dei. Recedat amor mundi, & inhabitet Dei.* Quòd autem amor proprius ad amorem mundi referendus ſit, ſi in eo ultimatè homo hæreat, manifeſtum eſt, cùm juxta S. Doctorem *Regnet carnalis cupiditas, ubi non eſt Dei Charitas*, & rurſum, *Charitas ſit motus animi ad diligendum Deum propter ſeipſum, & ſe, atque proximum propter Deum*, ut ait de doctrina chriſtiana l. 3. c. 1.

Deinde quomodo ordinatus erit ille amor ſui, ſine amore Dei, ubi iterum ſtat illa S. Auguſtini ſententia, l. 4. contra Julianum c. 3. *Sine amore Creatoris, nullus quiſquam bene utitur creaturis*? Quomodo ordinatus, *cum Deum minus amet, qui cum Deo aliquid amat, quod non propter Deum amat*, ut ait idem Doctor l. 10. confeſ. cap. 29.? appoſitè huic noſtræ ſententiæ Petrus Bleſenſis c. 1. de dilectione Dei & proximi. *Cum Apoſtolus dicat, omnia ſecundùm ordinem fiant, & omnia veſtra in charitate fiant, patet ea ordinem non habere, quæ in charitate non fiunt.* Ecce igitur, quomodo amor ſui, ſibique hærens ultimatè, nec ad amorem Dei directus, ſit ordinatus. Ecce quomodo noſtri, ut & proximi miſereri poſſis & Deo placere, cui non placet, niſi opus ordinatum; quomodo Deus, Dei juſtitia & regnum ſit quærendum propter ipſum

Nihil ordinatum quod in charitate non fit.

Deum,

Deum, qui ſolus in patria erit merces & præmium.

Quomodo autem timor ſervilis ſit ſupernaturalis, & vera contritio ex eo orta, declarat Taulerus Ord. S. Dominici Theol. c. 1. inſtitut. dicens. *Cæterum dolor iſte ſive contritio, non ex ſervili quodam timore, pœnarum, videlicet Inferni ſive Purgatorii, neque ex ſenſuali dolore cum amaritudine ſeipſum & damnum ſuum plus, quam Dei injuriam & offenſam lugente procedet. Talis enim dolor hominem in quamdam deſperationem adducit, quaſi non ſit Deo cura de ipſo, nec unius ſaltem peccati meretur veniam, quantumlibet etiam magnus ſit, eo quod ex vero Dei amore*, Qui omnis veræ contritionis causa est (N. B.) et origo, *minimè procedat, ſed dolor atque contritio, divina prorſus ac ſupernaturalis erit, quia videlicet homo pro peccatis ſuis dolens*, Plus omnipotentis Dei fidelissimi Patris sui, Qui ipsum creavit, redemit, ac innumera ei beneficia exhibuit, exhibetque, *tam gravem multiplicemque inhonorationem, contemptum & offenſam, quam ſuum ipſius damnum ponderet atque deploret.*

Convertatur proinde ait S. Bernardus in capite jejunii ſerm. 2. *Amor tuus, ut nihil omnino diligas niſi ipſum, aut certè propter ipſum. Convertatur etiam ad ipſum timor tuus, quia perverſus eſt omnis timor, quo metuit aliquid præter eum, aut non propter eum.* Hæc haud dubiè facilè perſpiciet adverſarius.

SECTIO XIV.

Examinatur authoris ejuſdem ſubſequens reſponſio.

SED unum eſt, quod ſpecioſè obtendimus, ait, unum quod perpetuò ingeminamus: *Tutiora ſemper eſſe ſequenda.* Tutiſſimam verò eſſe doctrinam, quæ ſtatuit, vi præcepti omnia opera ex pura charitate in Deum referenda. Quid obtendamus & ingeminemus aliquatenus oſtendi, ſed primò reſpondentem audiamus. Reſpondet ille, *Multò tutius eſſe non errare, & doctrinam erroneam aliis non prædicare, perſuadendo toties admitti novum peccatum, quoties opera ad Deum non referuntur ex puro charitatis motivo, pleriſque hominum minimè arduo ac difficili: ſuadenda omnino eſt charitas, ſed minimè ſuadendus eſt error, ex quo cum pernicie animarum toties peccetur, quoties in operando charitas omittitur.*

Quæro enim ſi prædicandum quod tutiſſimum, cur ad ſingula opera actum Charitatis perfectiſſimæ non requirunt adverſarii? hæc certè Charitas, operis bonitatem multò reddit ſecuriorem.

Aio igitur, Theologo inquirendum, non quid tutius, ſed quid verius. Retinenda eſt firmiter hæc reſponſio in pleriſque horum temporum controverſiis, de attritione in Sacramento, de abſolutione differenda, de uſu probabilitatis, & aliis, in quibus pro vulgari argumento fallax ſecuritatis ſpecies aſſumitur. Hucuſque author præfatæ Theologicæ triformis.

Non ſunt ſemper tutiora ſequenda.

Quæro in primis à dicto authore, quandonam à ſano Theologo hoc traditum, *Tutiora ſemper eſſe ſequenda*? Nôrunt omnes perfectiſſimâ charitate peccatorem ad pœnitentiam tutiſſimè diſponi, omnia bona pauperibus elargiendo, tutiſſimè ad vitam ingredi; Et alia Evangelii conſilia ſequendo,

do, tutiori viâ procedere: Quis tamen conſilia illa ſemper ingeminat eſſe ſequenda? Porro quid doceant illi, quos ſtringit author, hoc eſt, docere in praxi viam ſecuriorem, ubi oppoſita periculo ſubjacet, in tantum, ut numquam ad opus progredi liceat, niſi moraliter certò conſtet de honeſtate & ſecuritate actûs. In quo, quid rogo damnandum? Quid explodendum? certè, ita docet ipſa virtus prudentiæ, quâ nemini operari licet, niſi cum morali certitudine & ſecuritate de honeſtate operis, quod exercet.

Deinde docent, tutius non ſemper eſſe ſequendum, ſi contrarium ſit ita verum, ut ſit quoque moraliter certum, in illo contrario, etſi minus tuto, nullum ſubeſſe peccandi periculum. v. g. Sententia quæ docet contractum aliquem eſſe illicitum, erit aliquando tutior, cum in omiſſione contractûs nullum poſſit eſſe peccandi periculum; altera ſententia docet contractum illum eſſe licitum, idque ſolido fundamento, & alio motivo me moraliter de honeſtate & validitate contractûs certificante: quo caſu poſſum ſententiam illam, etſi minus tutam: prudenter ſequi. Tale autem motivum certificans, ſæpè concurrere poſſet, præſertim ubi agitur de contractu ex diſpoſitione juris humani pendente quoad valorem, âut honeſtatem. Quo ſenſu, abſit ut explodatur data doctrina, quin potius veris prudentiæ regulis concordet & conveniat.

Multa tamen de charitatis neceſſitate condemnat author in ſequentibus. Certè quòd tutiſſima ſit doctrina, omnia ex charitate in Deum eſſe referenda, abunde alibi eſt confirmatum & ex Scripturis & SS. PP. demonſtratum: neque illâ doctrinâ tutius eſt non errare, quæ veritatem ſanctorum præfert, & ab Eccleſiæ Doctoribus eſt ſtabilita. Sit autem pleriſque hominum hoc mandatum maximè arduum ac difficile, uti clamat, ideo non *Lex etſi difficilis, tamen obligat.*

erit admittendum? arduum eſt Confeſſionis præceptum, difficilis eſt lex inimicos diligendi: ideone præcepta illa erunt proſcribenda? difficillima eſt lex prohibens peccata omnia venialia, imò non niſi ſpeciali Dei privilegio ſervari poteſt: an ideo ejuſdem obligatio non erit agnoſcenda? recolat author Dei mandata gravia eſſe charitate deſtitutis, difficilia eſſe & ut talia apparere eam oppugnantibus, ſed charitati & charitatis vindicibus, levia & ſuavia, jugum enim Chriſti, legis novæ fundatoris, leve eſt, mandatum ſcilicet dilectionis, quod legi gratiæ proprium eſt ac ſingulare, ita tamen ut onus ſit & jugum, humeros premat: ſed charitate ſublevetur, qui humeros ſupponit. Unum tamen notandum, præceptum illud omnia in Dei gloriam faciendi, hic dici ab adverſariis, pleriſque arduum ac difficile, quod aliàs proſcriptum eſt ut impoſſibile.

Non eſt ſemper mortale peccatum opus non referre in Deum per charitatem.

Suademus ergò in hoc puncto charitatem non tantùm, ſed injungimus, nec ideo errorem conſulimus ut ſatis declaravimus. Verumtamen quem errorem hîc ſuaderemus? *Ex quo*, ait, *cùm pernicie animarum toties peccetur, quoties in operando Charitas omittitur.* Itane Theologus, qui docet toties peccare cum pernicie animarum qui hoc præceptum prævaricatur? Enimverò quo peccato peccet, qui illud negligit, oſtendi in 1. 2. nec judico aliud ullibi doceri in hoc puncto. Scilicet hoc rursùm eſt, quod alibi notatum eſt adverſariis familiare, doctrinas erroneas aliis affricare, de quibus ne quidem ſomniarunt. Nullus enim, qui juxta S. Auguſtini principia præceptum illud adſtruit, ita docet, *Toties cum pernicie animarum*, id eſt mortaliter peccare, quoties in creatura ultimatè hæret quis, nec amorem ejus refert ad laudem Creatoris. Sed quâ fide concludit dicens: *Aio igitur Theologo inquirendum, non quid ſit tutius, ſed quid verius?* Itane Theologo, cui aliorum ſalus aliquando committitur, aut ex pro-

feſſione aliorum & ſuæ ſalutis cura committenda, non inquirendum quid ſit tutius? Itane aliorum & propria pericula præmonere & præcavere non oportet? Aliud certè ſtatuerunt SS. PP. & Doctores, maximè ubi veritas inveſtigari exactè non poteſt. Multi præſertim temporibus noſtris in hac & aliis materiis controverſis indagant veritatem, hinc inde argumenta congerunt, partes diſceptantes contrarium tradunt, an non erit eo caſu indagandum quid Tutius? Nec ideò fallax obtenditur pro argumento communi, ſecuritatis ſpecies, ſed propriæ & aliorum ſaluti pro debito conſulitur, ſed à contrario fallax impoſſibilitatis, gravitatis, hominum viribus improportionis, & id genus aliorum ſpecies obtenditur, ut fallax aucupium, quo volucris decipitur. Verum quidem eſt, dum certa veritas, Scripturis edocta vel à Conciliis & SS. PP. confirmata, liquido haberi poteſt, ipſa ſecuritas per ſe comitatur: Aliud tamen in pleriſque aliis, in quibus veritas aut haberi non ita clarè poteſt, aut quando animo præoccupato habere quis illam arbitratur, quo caſu non tantùm Theologo inquirendum quid verius, ſed & quid tutius. *Theologi quam maximè indagandum eſt quid ſit tutius.*

Quid igitur Theologo agendum, in hac materia de formidoloſa attritione, quam diſputamus? Reſpondet continuò; *retinenda eſt firmiter hæc reſponſio* (ſcilicet Theologo non inquirendum quid tutius, ſed quid verius) *In pleriſque horum temporum controverſiis, de attritione in Sacramento, de abſolutione differenda*, &c. Aliud profectò nos docet & ſuos jubet Illuſtriſſimus & Reverendiſſimus D. Jacobus Boonen 26. Martii 1637. ita decernens: *Cum ex omnium Theologorum ſententia in eorumdem Sacramentorum adminiſtratione adhiberi ſemper debeant materiæ & formæ certæ, determinatæ, ac quantum fieri poteſt ſecuriſſimæ: nullo autem modo extra neceſſitatem dubiæ vel controverſæ: intelligamus verò inter* *Idque maximè in materia Sacramentorum.*

Catholicos Doctores adhuc diſputari an inter actus pœnitentis, quos S. Concilium Tridentinum definit eſſe quaſi materiam Sacramenti pœnitentiæ ſufficiens cenſeri debeat illa contritio imperfecta ſeu attritio quâ tantum propter pœnas peccata deteſtamur, plurimis quidem à Concilio Tridentino id affirmantibus, aliis nihilominus ab eodem Concilio id negantibus: ne in iſta ſententiarum diverſitate ſalus pœnitentium periculo exponatur: vobis & unicuique veſtrûm qui ad Sacramenti pœnitentiæ adminiſtrationem eſtis admiſſi, & approbati, mandamus, quatenus omnem veſtram induſtriam eò conferatis, ut omnes ad dicti Sacramenti perceptionem accedentes, inducatis, moveatis ac diſponatis ad veram & cordialem deteſtationem ac dolorem ſuorum peccatorum non tam ex timore pœnarum, quam ex Dei amore quo ipſum velut ſummum bonum (quod maximâ impietate peccando contempſerunt) perfectè diligant, vel ſaltem ut fontem juſtitiæ, quâ ſcilicèt juſtificamur, diligere incipiant: ſi enim populus ille rudis ſub veteri lege, qui acceperat tantùm ſpiritum ſervitutis in timore, in tanta gratiæ penuria non poterat juſtificari niſi per veram & perfectam contritionem, neque ſalvari niſi per dilectionem Dei ſuper omnia: meritiſſimè nos filii novi teſtamenti, qui non accepimus iterum ſpiritum ſervitutis in timore, ſed ſpiritum adoptionis quo filii Dei nominamur & ſumus, in tanta gratiæ plenitudine quam effudit in nos per Spiritum Sanctum qui datus eſt nobis, non tamquam ſervi timore pœnarum, ſed tamquam filii ex amore ejus qui dilexit nos & lavit nos à peccatis in ſanguine ſuo, ipſa peccata ſuper omnia mala deteſtari debemus. Quæ ordinatio renovata eſt Anno 1667. 28. April. ab ejuſdem Sedis Vicario Generali, Sede Vacante.

Nonne ergò in hac materia inquirendum quid tutius, ſed tantùm quid verius? Dicet fortè, ſententiam ſuam de ſufficientia attritionis formidoloſæ eſſe veriſſimam, Sacræ Scripturæ conſonam, à SS. PP. edoctam, à S. Concilio Tridentino definitam

nitam : ſed quo jure, oſtendimus in antedictis.

Dato tamen ad minimum juxta aliorum placitum, ſententiam noſtram de inſufficientia attritionis eſſe probabilem, quod ex decretis Pontificum ſaltem erui poteſt, ut mox videbimus, quid tunc agendum Theologo, nonne eo caſu videndum quid tutius? certè hoc poſito, illud confirmat ipſe author : in primis p. 3. tract. 1. p. 20. Ubi ita ait: *In adminiſtratione Sacramentorum non licet ſequi ſententiam ſpeculativè probabilem circa valorem Sacramenti, quando non deeſt poteſtas ſequendi tutiorem.* Sic, ait, *non licet moribundo conferre abſolutionem probabiliter tantùm valituram, quando certior impendi poteſt. Ratio eſt, quia licet opinio probabilis poſſit reddere actionem licitam, non poteſt tamen Sacramentum facere validum, ſi contingat requiſita ad materiam, formam aut valorem deeſſe, &c.* Hoc dogmate poſito: quæro an ſententia probabilis, non ſit vera etiam quæ ſit minus tuta? quare ergò non ſequenda, cum non videndum quid ſit tutius, ſed quid verius? cùm verò poſſit fieri, quod illa minus tuta à parte rei ſit verior, quare ergo non amplectenda? Reſpondebit, eò quòd in Sacramentorum adminiſtratione non liceat ſequi probabilem circa valorem Sacramenti, quando non deeſt poteſtas ſequendi tutiorem. Ex quo collige quam rectè jam dictis concordet datum ante pſeudo principium, Theologo ſcilicet non eſſe requirendum quid tutius, etiam in materia de attritione, ſed quid verius.

In Sacramentis ſequendum quod tutius.

Quod verò ſententia noſtra de attritionis formidoloſæ inſufficientia ſit ſaltem probabilis, colligitur ex decreto Alexandri VII. ex quo adverſarii oppoſitam volunt ſtabilitam. Illo enim decreto præcipit Pontifex omnibus & quibuſcumque, ut ſi deinceps de materia attritionis ſcribant, aut doceant, *Non audeant alicujus Theologicæ cenſuræ alteriuſve injuriæ aut contumeliæ notâ taxare alterutram ſententiam, ſive negantem neceſſitatem aliqualis dilectionis Dei in attri-*

tione ex metu gehennæ concepta, quæ hodie inter Scholaſticos communior videtur, ſive aſſerentem dictæ dilectionis neceſſitatem donec à S. Sede fuerit aliquid in hac re definitum.

Ex quo decreto nihil definit pro alterius partis veritate Pontifex, ſed utramque defendi permittit & propugnari, ſic tamen ut cenſuræ non concurrant: ſi verò noſtra non eſſet quidem probabilis, Pontifex eam permittere non potuiſſet defendi, maximè cùm juxta aliorum Doctrinam: Eccleſia non poſſit ſine ferina benignitate permittere, ut doceantur ſententiæ damnoſæ. Ex quo ulterius hoc deduci poteſt, ad minimum pendente lite, noſtram de attritione ſententiam eſſe probabilem, adeoque ſequendam, cùm ſit in adminiſtratione Sacramentorum, & noſtra ſit tutior, nec deſit poteſtas eam ſequendi. Quod autem talis poteſtas non deſit, renuet fortaſſe adverſarius, docens pleriſque hominum eſſe impoſſibilem aut ſaltem maximè arduam & difficilem. Ad quæ reſpondimus in principio hujus paragraphi.

Deindè, cùm juxta ejuſdem Authoris Doctrinam, quam tradit p. 3. Tract. 1. de opinionum probabilitate §. 3. unius authoritas aliquando ſufficiat ſtatuendæ probabilitati, ut eam practicè amplecti liceat, etiam contra communiorem aliorum opinionem, ſi rationibus in contrarium allatis ſolidè reſpondeat, & pro ſua parte novas adferat rationes, quæ tantum habent momenti, ut aptæ ſint movere virum peritum & probum abſque paſſione ad recedendum à contraria: colligitur negari non poſſe, quin noſtra ſit probabilis ad minimum, cum ante Melch. Canum, ab omnibus paſſim Doctoribus tradita ſit, ut docuit antea Morinus; cùm varii etiam à Concilio Tridentino authores noſtram apertè doceant, aliam contrariam, tantùm ſtatuant probabilem; argumentis in contrarium allatis ſolidè ſatis & ſæpiùs ſit reſponſum, & variæ continuò alla-

tæ

tæ rationes, virum peritum & probum moventes, imò convincentes, quæ ſufficiunt, ut ſaltem probabilitatem ſententiæ noſtræ communicent: quo habito, evaneſcat illud pſeudo principium ex aliis ejuſdem authoris principiis, *Theologo in hac parte non inquirendum, quid Tutius, ſed quid verius.*

Ne autem quis exiſtimet, ſententiam noſtram non eſſe certam, eo quòd altera ſtatuatur probabilis, ex eo quòd defendi eam permittat Pontifex; uti etiam ex eo, quod eamdem hodie *communiorem* dicat, eſſe certam, aut à Pontifice approbatam: Notari poteſt, ſtante illâ permiſſione, fieri poſſe, ut alicui ſua ſententia ſit certa, ſi convincentes pro ſua parte ſtent rationes, prout huc uſque pro ſententia noſtra ſtare probavimus. Relinquimus interim alteri ſententiæ ſuam probabilitatem, quam ex tali permiſſione Pontificis meretur, prout aliæ omnes, quæ defendi permittuntur aut doceri, quæ generalis dumtaxat eſt probabilitas & latè dicta.

Quando autem aliorum ſententiam *Communiorem* dicit Pontifex, nihil inde conficitur, cum communior ſententia aliquando ſit falſa: deindè dicit *Hodie communiorem videri*, cum quo probè ſtat, his temporibus non eſſe communiorem, ut ex dictis probari poteſt: imo ante Melchiorem, ne quidem de ea ſomniatum; item etiam *videri* tantùm communiorem. Undè clarè patet, ex eo nihil ſolidi pro adverſæ partis veritate poſſe ſtatui aut erui, ut volunt aliqui Patroni partis contrariæ. Inſuper notent illud, quod notat R. P. Julius Mercorius Ord. Prædic. Baſis Theologiæ moralis parte 3. a. 5. ubi ait. *Quadraginta vel quinquaginta ab hinc annis plures quam centum opiniones laxas antea ſingulares, factas eſſe communes: & illis oppoſitas communes, ut antiquatas nunc communiter rejici. Nec invenies toto hoc tempore unam laxam antea communem eſſe antiquatam, oppoſitamque rigidam factam eſſe communem.*

Communior ſententia aliquando eſt falſa.

AP-

APPENDIX.

Qualis amor Dei propter ſe requiratur & ſufficiat in Sacramento ad juſtificationem obtinendam.

OSTENSO ex Conc. Trid. SS. PP. ratione & aliis, neceſſarium eſſe ad juſtificationem in pœnitentiæ Sacramento obtinendam, aliquem Dei propter ſe amorem; quæri poſſet: qualis ſit iſte amor, quam efficax & quis ſufficiat. Ad quod reſpondeo. Primò certum eſt, non omnem Dei propter ſe amorem eſſe ſufficientem, ut etiam cum Sacramento juſtificet. Probatur, quia amor ille debet excludere voluntatem peccandi, ut ex Conc. Trid. ſatis eſt declaratum: atqui hoc non omni Dei propter ſe amori competit, prout in ſe idem teſtatus eſt S. Auguſtinus l. 8. confeſſ. c. 5. ubi ait: *Voluntas autem nova, quæ mihi eſse cœperat, ut te gratis colerem, fruique te vellem..... nondum erat idonea ad ſuperandam priorem vetuſtate roboratam.* Ex quo ſequitur, quòd non omnis bona voluntas, id eſt charitas excludat continuò voluntatem peccandi, nec conſequenter ſit ſufficiens ad juſtificationem in Sacramento.

Reſpondeo ſecundò ſicuti alii requirunt in attritione timorem ſupernaturalem efficacem, ita requiritur hîc quoque amor Dei propter ſe efficax, ſive prædominans voluntati peccandi, ſive qui excludit omnem affectum inordinatum, quo homo inhæret creaturæ tamquam ultimo fini illumque ad Deum convertat: hoc autem amor ille facere poteſt vel ſe ſolo, vel auxilio alterius motivi, v. g. timoris. Si priori modo id faciat, erit amor Dei propter ſe perfectus, non neceſſarius in attritione ſalutari; ſi verò poſteriori modo id faciat, erit amor Dei propter

pter ſe imperfectus, ſufficiens tamen in attritione ſacramentali ad juſtificationem obtinendam. Quánta verò debeat eſſe intentio charitatis, ut vel ſe ſolâ vel auxilio alterius motivi excludat talem affectum inordinatum & ad Deum convertat, ſoli Deo notum eſt, nec noſtrum eſt determinare, uti nec aliorum de timoris intentione, ut ſit quoque efficax.

Hoc tamen addo, eumdem Dei propter ſe amorem in uno poſſe eſſe efficacem & prædominantem, & non in alio, ſi ſcilicet diverſa ſit pœnitentium illorum diſpoſitio. Sicuti enim à SS. PP. de gravioribus peccatis requiritur gravior pœnitentia: ita quoque pœnitens, quò gravius in eo fuit odium Dei per peccatum, majori amore debet redire ad Deum. Imò etiam in pœnitentibus æquè magnis, poterit in uno eſſe efficax amor Dei & non in alio, ſi ſcilicet in uno ſit major gehennæ timor v. g. quàm in alio, cujus auxilio, in uno expellitur omnis affectus graviter inordinatus & convertitur ad Deum, non itidem in alio, in quo eſt timor minor, etſi ſit eadem charitas.

Reſpondeo tertiò, quamquam omnis amor efficax ſeu prædominans etiam imperfectus excludat omnem affectum graviter inordinatum, & convertat ad Deum, quæ converſio debet fieri per amorem: non omnis tamen talis amor ante Sacramentum juſtificat. Ratio ejus eſt, quod etſi tali amore tollatur voluntas peccandi & fiat converſio ad Deum, adeoque tollatur peccatum quoad affectum, cùm jam diſpliceat peccare: non ideò tamen tollit peccatum quoad reatum, ad quod requiritur, quod non tantùm homini diſpliceat peccatum, & ad Deum ſe convertat: ſed inſuper requiritur aliquid, quod mereatur amicitiam divinam, qualis eſt amor Dei perfectus vel imperfectus cum Sacramento. Quomodo verò non omnis charitas ſe ſolâ juſtificet, diximus 2. 2. agendo.

Ex

Actus contritionis est ſatis difficilis.

Ex quo clarè patet contritionis actum eſſe arduum & difficilem; quod pulchrè declarat S. Bernardinus tom. 1. ſerm. 12. a. 2. c. 2. qui etſi c. 1. dixerat, *facile eſt ex parte noſtra contritionem habere, quia ex libera voluntate procedit; quâ voluntate quilibet liberè uti poteſt.* Subdit capite ſequenti hunc titulum: *Magna atque difficilis res eſt, habere contritionem.* Et rurſum: *licet in libertate voluntatis & rationis, electio contritionis conſiſtat: tamen ex altera parte difficillimum eſt, habere veracem contritionem: nam ſecundùm Bonaventuram in 4. diſt. 16. a. 2. dolor, in quantum eſt diſplicentia rationis, in vera contritione menſuratur ſecundùm qualitatem charitatis. Ad hoc quod habeat charitatem, neceſſe eſt, quod ſuper omnia diligat Deum, etiam ſupra ſe ipſum. Hoc autem fit, cùm pro nullo commodo vel incommodo Deum offendere velit: & hoc intelligendum eſt de diſplicentia rationis; undè tantùm debet peccatum diſplicere rationi, quod nullo pacto, nullo commodo vel incommodo velit conſentire vel conſenſiſſe in ipſum.* Ex quo colligitur probatio fundamentalis, quare difficilè ſit habere contritionem, etſi contritio ſit in libertate voluntatis & rationis: puta ex eo, quod amor ille Dei prædominans affectui peccati, ſit actus ſatis arduus, maximè contranitente concupiſcentiâ in homine corrupto: qui tamen amor ad veram contritionem eſt neceſſarius, uti eſt declaratum.

Hinc etiam eadem de cauſa ſubdit idem S. c. 3. *ex parte Spiritûs facilè eſt contritionem habere, ex parte verò carnis difficilè, dicente Domino:* SPIRITUS QUIDEM PROMPTUS EST, CARO AUTEM INFIRMA. *Et Apoſtolo.* CARO CONCUPISCIT ADVERSUS SPIRITUM, ET SPIRITUS ADVERSUS CARNEM, *hæc enim ſibi invicem adverſantur, ut non quæcumque vultis, faciatis.* Undè & concludit: *quantò igitur caro magis ſpiritui dominatur, ſicut in hominibus carnalibus, laſcivis atque mundanis, tantò contritio difficilior eſt.*

Hanc

Hanc quoque contritionem in extremo vitæ maximè difficilem eſſe docet idem Sanctus 4. 1. ſerm. 13. a. 1. c. 2. ubi ait: *Auguſtinus ſcribit*: Scriptum est, neminem sine charitate salvum esse.... Quem pœnitet serò, oportet non solùm Deum timere Judicem, sed justum diligere, non tantùm pœnam timeat, sed anxietur pro gloria. *Ex verbis igitur Auguſtini patet, quod licet homo timeat pœnam, timori tamen præponere debeat charitatem divinam. Difficile eſt in tali extremitate habere hunc actum hâc principali circumſtantiâ intentionatum & regulatum, & hoc maximè propter duo. Primum eſt, quia timet infernum, nam qui uſque tunc fuit impœnitens, non videtur tunc à ſe ipſo extorquere poſſe diſplicentiam novam peccatorum ſuorum, niſi timore imminentis pœnæ, non charitatis divinæ.... ſecundò, quia timet mortem. Nam ſaltem aliquid ſimpliciter involuntarium videtur causâ iſtius diſplicentiæ, ſcilicet expectatio mortis propinquæ, mors enim iſta involuntaria eſt, & quod non fit niſi ex ſuppoſitione cujuſdam involuntarii, non ſimpliciter voluntarium dici poteſt, ſicut per exemplum patet: non enim omninò voluntariè quis projicit merces ſuas in mare, niſi ex ſuppoſitione cujuſdam periclitationis, quam nollet. Quod autem fit, niſi ſit voluntarium, non eſt multùm acceptabile illi, cui fit, quia non videtur propter ejus amorem fieri.* Ita S. Bernardinus ſcholæ Scotiſticæ decus. Undè & conſequenter art. 3. c. 1. ſubdit: *Licet quandoque talis fundat lacrymas, tundat pectus, & miſericordiam poſcat, adhuc ſunt dubia hæc ſigna.* Sunt enim ſæpe illi ſimiles, ut *reſonans de altiſſimis montibus Echo*, de qua ait Sapiens c. 17. *Quod deficientes faciebant præ timore.*

Maximè difficilis eſt in articulo mortis.

Neque hìc objici poteſt communis illa S. Scripturæ vox, *In quacumque hora ingemuerit peccator, peccatorum ejus non recordabor ampliùs*, *Ezech.* 18. Quia, ut ait S. Anſelmus de ſimilitud. c. 115. *Licet Deus veniam promiſerit pœnitenti, non tamen ſpopondit*

dit delinquenti, ut ei daret voluntatem pœnitendi. Et Hugo à S. Victore de Sac. fidei c. 5. ad illud idem reſpondens: *Nam quamvis*, ait, *etiam tunc tibi venia, ſi verè pœnitueris, promittatur: non tamen tibi, ut tunc verè pœnitere debeas, promittitur. Valde difficile eſt, ut tunc vera ſit pœnitentia.* Imò ècontra teſte Innocentio III. *Juſto Dei judicio ſæpe fit, ut quia cùm poteſt homo converti & non vult: cùm vult, fortè converti non poſſit. Tunc enim ſecurum eſt homini pœnitere, cùm poteſt ipſe peccare.*

SECTIO XV.

De Reliquis concernentibus contritionem.

An attritio poſſit fieri contritio. DICENDUM primò, Attritio poteſt fieri contritio: Probatur, quia amor ille imperfectus, ex quo oriri debet attritio, poteſt fieri perfectus, adeò ut fiat perfecta contritio.

An attritio aliquando ſe ſolâ juſtificat. Dicendum 2. Attritio ſufficiens in Sacramento aliquando ſe ſolâ juſtificat abſque reali perceptione Sacramenti, idque in caſu mortis, dum deeſt copia Confeſſarii, quando, ut ait S. Bern. Epiſt. 77. *Voluntas pro facto reputatur, quando factum excludit neceſſitas.* Idem docet S. Aug. l. 4. de bapt. c. 22. cont. Donatiſt. ubi ait: *Invenio non tantùm paſſionem pro nomine Chriſti, id quod ex Baptiſmo deërat, poſſe ſupplere, ſed etiam fidem converſionemque cordis, ſi fortè ad celebrandum myſterium Baptiſmi in anguſtiis temporum ſuccurri non poteſt.* Hæc autem attritioni initiali omnia dicto caſu poſſunt competere.

Nec ideò ſollicitudo Poſtorum proſcribitur, quaſi dum ad moribundum accerſuntur, ſubſumere poſſint, vel homo ille eſt contritus & ſic abſque Sacramento juſticabitur: vel eſt attritus ſufficienter, id eſt initialiter: Et ſic in defectu Confeſſarii hoc

caſu

caſu juxta nos ſalvabitur: Vel habet ſervilem, quæ etiam cum Sacramento eſt inſufficiens. Illud inquam nihil obſtat, cùm Paſtores teneantur ex officio ſubditis in tali neceſſitate ſuccurrere: Neque adeò certum eſt, quod attritio tali caſu ſe ſola juſtificet, & de cætero tenentur Paſtores eo caſu providere ovibus modo maximè ſecuro: Denique abſolutio confert etiam prævië juſtificatis aliquid gratiæ, jam autem paſtor non tantùm tenetur providere ſubditis de neceſſariis, ſed & de utilibus, dum commodè poteſt. Unde in dicto caſu etſi in articulo mortis attritio ſecundùm ſe, non ſit majoris efficaciæ, quam extra illum, tamen ratione occurrentis neceſſitatis Deus reputat voluntatem pro facto, & eatenùs dici poteſt majoris efficaciæ in dicto caſu.

Confeſſio ſine contritione non eſt doloroſa.

Dicendum 3. Contritio debet neceſſariò præcedere Confeſſionem: Confeſſio enim quæ fit ſine contritione, non eſt doloroſa & Sacramentalis, nec per ſubſequentem contritionem poteſt fieri Sacramentalis. Si verò poſt Confeſſionem aliqui Confeſſarii diſponant pœnitentes ad contritionem, tum vel Confeſſarii ſeſe conformant probabilitati ſententiæ contrariæ: vel dum dicunt pœnitentes ſe conteri factâ Confeſſione, tum conteruntur & quaſi iteratò peccata ſua accuſant, ſuper quæ tum cadit ſubſequens abſolutio.

Contritio debet eſſe dolor ſummus intenſivè.

Dicendum 4. Contritio non ſolum debet eſſe dolor ſummus appretiativè, ſed & ſummus intenſivè. Ratio eſt, quod ad contritionem requiratur, ut ex toto corde ad Deum nos convertamus, & reliqua, quæ attulimus in probando amorem Dei ex toto corde debere eſſe ſummum intenſivè: Quæ lectori hîc revidenda relinquimus. Debet tamen dolor de peccato graviori eſſe major, dolore de peccato leviori, utpotè quod eſt majus malum magiſque deteſtandum.

Jus Contritionis.

Dicendum 5. De jure naturæ obligat præceptum

Contritionis. Quòd autem obliget, ſatis declarat Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 4. ubi ait motum Contritionis quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum neceſſarium. Et Scriptura Sacra Lucæ 13. *Niſi Pœnitentiam egeritis, omnes ſimul perhibitis.* Quod autem ſit de jure naturæ patet ex eo, quod ſicut jure naturæ diligi debet ſummo amore ſummum bonum, ita & ſatagendum eſt, ut eidem offenſo rurſum reconciliemur, quod fit per contritionem. Obligat autem poſt peccatum commiſſum, de quo egimus de peccatis, ne manendo in tali ſtatu, periculo plurium peccatorum ſe exponat, & differendo, divinam amicitiam contemnere cenſeatur.

Quando-nam obli-get.

Obligat quoque in periculo mortis tam ſpiritualis, id eſt hæreſis, &c. quam corporalis, cum tunc ſecuriſſimo modo homo ſe ad Deum teneatur convertere: idem eſt, dum eſt adminiſtrandum Sacramentum in peccato mortali: & aliis caſibus, qui facili negotio intelligi poſſunt ex dictis, de tempore quo obliget præceptum dilectionis Dei in 2.2

SECTIO XVI.

De contritione mortalium & venialium.

De contri-tione mor-talium & venia-lium.

Dicendum primò: non requiritur de ſingulis mortalibus nova contritio, ſed una efficax ſufficit, quæ omnia mortalia reſpicit, quæ memoriæ occurrunt. Tutiſſimum tamen erit & conſulendum, de ſingulis mortalibus, ſingulas contritiones elicere: niſi forſan per accidens præſtaret, non omnia mortalia dudum revolvere, ne labendi occaſio ex tali conſideratione oriatur. Sic præſtat meretrici, præteritas fornicationes non ita fixè conſiderare, ne ejus animus in libidinem pronus, in præteritas libidines & delectationes iteratò conſentiat.

Si

Si verò quis ſit certus ſe peccatum commiſiſſe, ſed neſcit quodnam illud ſit, debet ſaltem generaliter conteri. Sicuti autem dolor ac deteſtatio peccatorum, cenſentur extendi ad oblita peccata, quæ poſt diligens examen, memoriæ non occurrunt: ita etiam de oblitis intelligitur facta contritio quæ fit de omnibus memoriæ occurrentibus, nec de iis ſpecialis fieri debet contritio, etſi hoc expediat & ſit conſulendum. Si verò oblita poſtea memoriæ occurrentia confiteri velit, requiritur de iiſdem novus dolor, qui ſit pars ſubſequentis Sacramenti. *Contritio de oblitis.*

Dicendum 2. Quamvis peccata venialia non debeat quis neceſſariò confiteri: ſi tamen quis eadem confiteri vellet, debet de iiſdem dolere, ac feriò illa deteſtari, id enim exigit contritio hîc quoque requiſitá. Hinc mortale eſt, confiteri peccata venialia ſine ullo efficaci dolore: aut propoſito ab iiſdem abſtinendi, cum reddere Sacramentum irritum defectu Partis eſſentialis, ſit peccatum grave. Neque ideo dici poteſt, nos non poſſe confiteri venialia, in quæ veroſimiliter recidemus, cum talis equidem poſſit elicere propoſitum de ſe ſatis firmum & efficax ut excludat voluntatem peccandi talia peccata de cætero, quamdiu propoſitum illud maneat: quod ſi forte poſtea relabatur, hoc non fiet defectu efficaciæ talis propoſiti, ſed ex hominis fragilitate & inconſtantia. *Contritio venialium.*

Poſſumus tamen venialia, quæ volumus, ſubticere, cùm non habeant connexionem ad invicem, uti mortalia: Neque unum dependet ab alio in remiſſione obtinendâ.

Requiritur tamen ad debitum de venialibus dolorem, quòd ex aliquo Dei propter ſe amore procedeat: quare hîc non ſufficit attritio ſervilis, cùm per illam non convertamur ad Deum, ut etiam in dolore venialium requiritur: Sed potius per eam convertimur ad nos ipſos, neque per ſe poteſt ex- *Ad dolorem venialium requiritur amor Dei.*

cludere voluntatem peccandi venialiter, uti nec mortaliter. Unde videtur requiri hîc dolor, ortus ex eo quòd aliquid leviter Deum offendat. Conſtans enim eſt S. Auguſtini ſententia ſerm. 7. de temp. *Pœnitentiam certam non facit, niſi odium peccati & amor Dei.* Hoc tamen notandum eſt, quòd motivum illud doloris quia leviter Deum offendit, ſit generale, adeoque qui dolet de uno veniali, doleat de omni. Sed hoc non eſſe neceſſe, cùm poſſit eſſe de veniali dolor, quia hoc vel illo modo leviter Deum offendit, puta contra hanc vel illam virtutem: Sicque non neceſſario motivum illud, extenditur ad omnia venialia, quæ non omnia eodem modo Deum offendunt.

Quale motivum.

Veniale non poteſt remitti ſine mortali.

Dicendum denique, non poſſe peccatum veniale remitti ſine mortali adjuncto: Non enim meretur aliquam veniam, qui abſolutè vult manere inimicus: Neque aliquod opus eſt Deo gratum uſque ad infuſionem gratiæ, quæ remiſſionem venialis comitatur, ubi operans eſt in ſtatu peccati mortalis.

An ad ſingulas Confeſſiones requiratur novus dolor.

Petet aliquis, an ad ſingulas confeſſiones requiratur novus dolor: Item an contritio neceſſariò elici debeat, in ordine ad Confeſſionem. Ad prius reſp. quòd non ſemper hoc requiratur. V. g. in Confeſſione quis obliviſcitur alicujus peccati, & mox à confeſſionali illius recordatur, & idem ſtatim confitetur, non requiritur novus dolor ad illam Confeſſionem ſubſequentem, eo quòd dolor ille anterior extendens ad omnia peccata etiam oblita, moraliter perſeveret.

An Contritio elici debeat in ordine ad Confeſſionem.

Ad aliud reſp. quòd non debeat id neceſſariò fieri, ſi ſit verus dolor & poſt illum confitetur: v. g. ex Concione aliquis movetur ad ſeriam deteſtationem peccatorum, occaſione cujus vult confiteri, talis debitè confitebitur, etſi in ordine ad Confeſſionem dolor ille non fuerit conceptus.

Hoc ultimò hîc notandum, ſi quis poſt elicitum dolo-

dolorem peccet mortaliter antequam confiteatur, debet iteratò de tali mortali dolere, aliàs non haberetur dolor de omnibus mortalibus, quod tamen ad Sacramenti validitatem requiritur.

CAPUT OCTAVUM.

De Confeſſione.

SECTIO PRIMA.

Quo jure neceſſaria ſit Confeſſio.

DICENDUM primò, *Confeſſio eſt ſuorum peccatorum legitima & voluntaria accuſatio, facta Sacerdoti, ut virtute clavium Eccleſiæ, remiſſionem peccatorum impetremus.* Dicitur *accuſatio*, non nuda & hiſtorica narratio, ſed expoſitio peccatorum animo ſeſe accuſandi & peccata in ſe vindicandi. Reliqua exprimunt Miniſtrum & finem Confeſſionis. Hanc Confeſſionem ſemper deteſtati ſunt ſectarii, docentes eſſe ritum à Papa introductum, antiquitus inauditum, imò Eccleſiæ perniciosum: deinde ſufficere generalem Confeſſionem Deo factam, cùm particularis ſit omninò impoſſibilis, juxta illud Pſalmiſtæ Pſalm. 18. *Delicta quis intelligit?* *Quid confeſſio.*

Contra quos Catholica ſententia docet Confeſſionem jure divino fuiſſe introductam. 1. Quia Joan. 20. Math. 18. & alibi dat Chriſtus Apoſtolis & omnibus eorum in Sacerdotio ſucceſſoribus poteſtatem ſolvendi & ligandi fidelium peccata, non ita tamen ut fidelibus liberum eſſet, ad eos *Eſt de jure divino.*

accedere vel non accedere, ſed ut illos neceſſariò adire forent obligati, ſi ſuorum peccatorum abſolutionem deſiderarent. Deinde act. 19. dicitur, quod *Multi credentium veniebant* (ſcilicet ad Paulum) *confitentes annuntiantes actus ſuos.* Ubi intelligitur ſatis clarè particularis confeſſio. Idem patet ex Jacobi 5. 1. Joan. 1. Ratio quoque dicta confirmat: ſi enim humano jure eſſet Confeſſio introducta, aliquod ejuſdem introductionis extaret veſtigium, vel in aliquo Concilio œcumenico, vel decreto Pontificio, ubi tamen contrarium conſtat: in Concilio Lateranenſi verò ſolum fuit determinatum tempus, quo obligat Confeſſio, etſi confeſſio longè antea obligaret, ſed non præcisè pro certo tempore. Nec denique Eccleſia rem adeo arduam & odioſam omnibus potuiſſet præcipere, niſi divino jure ante foret injuncta.

Confeſſio particularis quando inventa.

Dicendum 2. Falſum eſt confeſſionem particularem eſſe ritum ab Epiſcopis inventum tempore Novatianorum, & poſtea à Nectario ſublatum, ut refert Socrates & Soſomenus: quod enim ad hiſtoricos illos attinet, ſatis ſunt ſuſpecti, eo quod Novatianis adhærerent: quorum hiſtoriam falſam eſſe multis, probat Baronius centuriâ 1. Deinde falſum eſt, quod Nectarius Confeſſionem abrogaverit, cùm Chryſoſtomus Nectarii ſucceſſor eam manifeſtè admittat hom. 10. in Geneſ. uti ait: *Oportet ad Confeſſionem facinorum feſtinare, &c.* Suſtulit ergo Nectarius Confeſſionem publicam: cùm enim tempore Novatianorum error ille invaluerat, quo docebant poſt Baptiſma lapſos in graviora crimina non poſſe per Eccleſiam reconciliari, ſtatuerunt Epiſcopi omninò illos eſſe reconciliandos. Ne autem nimis facilè & temerè eos admittere videretur Eccleſia, veteri Canoni pœnitentiali, hanc addiderunt appendicem, ut peccata quæ aliquo modo erant publica, publicè confiterentur; idque de judicio alicujus confeſſarii, ad illud diſ-

cernen

ternendum ſpecialiter deputati, quem in omnibus Eccleſiis eligebant, & vocabant pœnitentiarium. Hanc publicam pœnitentiam ſuſtulit Nectarius occaſione commotionis, ortæ ex eo, quod inter cætera crimina publica, quæ confitebatur quædam femina, confitebatur quoque, ſe in templo manentem à Diacono quodam fuiſſe cognitam: quâ occaſione ſuaſu cujuſdam Eudæmonis Presbyteri, illam publicam confeſſionem abrogavit Nectarius. Hoc tamen quoque falſum eſt, particularem Confeſſionem & privatam, publicæ confeſſioni ſucceſſiſſe, utpote quæ ſemper cum publica conjuncta eſſet, & dictâ causâ à publica ſeparata.

Dicendum 3. Varii olim erant gradus pœnitentium, & pœnitendi norma erat ſingularis. In exordio Eccleſiæ quibuſdam peccatis negabatur venia, ſcilicet idololatriæ, homicidio, & adulterio; patet hoc ex plurimorum veterum monumentis. Horum criminum rei, à ſolo Deo veniam debebant expectare. Poſtea omnibus criminibus conceſſa reconciliatio, modò conſtaret eos ſeriò pœnitere. Unde primò in atrio Eccleſiæ ſtabant flentes, & expoſtulantes fidelium preces, ut pro ſe apud Sacerdotem intercederent, ut ad agendam pœnitentiam recipi poſſent. Erant hi induti ſacco & cinere & omni modo ad movendum fideles diſpoſiti. Manebant hi aliquando in tali ſtatu per biennium, triennium aut etiam plures annos. Poſteà admittebantur intra fores Eccleſiæ, à lugubri illo amictu liberi, ubi interpretationes S. Scripturæ audiebant, unde & *audientes* dicti: tertiò ulterius in Eccleſiàm admittebantur, & jejuniis, humi cubationibus & aliis pœnoſis operibus ſeſe affligebant, qui dicebantur *ſubſtrati*.

Pœnitentium gradus. *Stantes* *Audientes.* *Subſtrati.*

Denique poſtea dicebantur *conſiſtentes*, eò quod non ampliùs humi cubarent, genuflecterent, &c. Sed cum aliis fidelibus ſtarent & ad ſacrificia aſſiſterent, etſi munera offerre aut communicare nondum poſſent.

Mulieribus quibuſnam publica pœnitentia imponebatur. Mulieribus quoque publica pœnitentia non injungebatur, ſed privatim pœnitebant: viduis tamen poſtmodùm publica pœnitentia permittebatur, eò quod metus abeſſet, ne à viris ea de cauſa vexarentur, uti de Fabiolâ ſcribit D. Hieron. epiſt. 36.

An peccator ſtatim à peccato teneatur confiteri. Dicendum 4. peccator non tenetur ſtatim à peccato perpetrato confiteri, etſi expediat. Nulla enim eſt ejuſmodi obligationis alibi facta mentio, imò antiquitus confeſſio ad multos annos differebatur. Poterit interim peccato commiſſo homo ſe reddere Deo per affectum contrarium, etſi non præcisè per confeſſionem. Vide quæ dicta ſunt de jure & juſtitia inter Deum & homines.

Quandonam obligat lex confeſſionis. Obligat autem hoc divinum præceptum de confeſſione in probabili periculo mortis, quo caſu ſi præceptum illud non adimpleat, exponit ſe aperto periculo illud numquam adimplendi. Extra hunc articulum aliquoties in vita obligat, etſi non poſſit ita præcisè tempus definiri. Veriùs tamen non obligat ob periculum oblivionis, eò quod ſic malè determinaſſet Eccleſia tempus annuum, cùm intra illud tempus ſæpiùs ſit tale oblivionis periculum. Neque etiam obligat ratione periculi incidendi in nova peccata, cùm relapſus non ita proveniat ex dilatione confeſſionis, quam ratione defectûs propoſiti non peccandi, & conſtantiæ.

SECTIO II.

De Præcepto Eccleſiaſtico Confeſſionis.

Confeſſio annua. DICENDUM primò, dictum de Confeſſione divinum præceptum, determinavit Eccleſia ad tempus annuum adeò ut ſaltem ſemel in anno omnes utriuſque ſexûs fideles teneantur proprio Sacerdoti confiteri. Hinc omnes omninò fideles, cùm

ad annos diſcretionis pervenerint, hoc præcepto obligantur. Tempus autem annuum varii variè computant: alii ab uno Paſchate uſque ad aliud Paſcha: alii ab una confeſſione ad aliam: alii ut ſufficiat quovis anni tempore: melius tamen ſolet computari annus à Januario in Januarium, prout communiter ſolet annus computari.

Modum verò explorandi, quando cenſeantur pueri obligati præcepto confeſſionis annuæ, tradit Scotus in 4. q. unic. art. 2. diſt. 17. ſcilicet: ſi interrogatus puer ordine, recteque reſpondeat, quid ex divina lege juſtum, injuſtumque ſit: ſatis declarat eâ ſe mente inſtructum eſſe; quâ aut bene, aut improbè agere poſſit: ex quo fit, ut ſicut divinâ lege peccata ſua apud Sacerdotem accuſare debet, ſic etiam Eccleſiæ illa ipſa quotannis confiteri ei neceſſe ſit.

Qui elapſo anno non eſt confeſſus, tenetur poſtea ſtatim confiteri.

Dicendum 2. qui elapſo anno non eſt confeſſus, tenetur quam primùm confiteri anno ſubſequenti: ratio eſt, quod Eccleſia dicendo *ſaltem ſemel in anno* ponat terminum ultra quem non poſſit confeſſio differri: unde idem eſt, ac ſolutio penſionis annuæ, quæ ſi ſoluta non ſit elapſo anno, debet tamen quam primùm ſolvi. Si verò quis videat, quod futuro tempore anni non poterit confiteri, tenetur modò confiteri dum poteſt, ſicut ſi quis horâ 7. v. g. prævidens quod ſequentibus horis non poterit audire Sacrum, tenetur prævie illud audire.

An ille teneatur qui ſola habet venialia.

Dicendum 3. Veriùs videtur, quod ille, qui ſolùm habet peccata venialia, non teneatur hoc præcepto, eò quod hîc intelligatur confeſſio mortalium: dicitur enim in cap. *omnis utriuſque ſexûs*, quod debeat *omnia ſua peccata* confiteri: quo innuit Eccleſia confeſſionem mortalium, cùm venialia non debeat quis omnia confiteri. Deinde, ut docet Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 5. Eccleſia ſolùm determinat præceptum divinum, quod jure divino erat neceſſarium; jam autem confeſſio venialium jure

jure divino non eſt neceſſaria, unde ad talem confeſſionem Eccleſia non obligat. Si tamen eſſet periculum ſcandali, deberent eadem confiteri. Deinde debent ſemel in anno proprio Sacerdoti ſeſe ſiſtere & dicere ſe non habere conſcientiam peccati mortalis, ut Communionem percipiant. Hoc tamen ſatendum eſt, quod Eccleſia poſſet præcipere confeſſionem venialium, ſi vellet, imò aliquando id fecit, uti patet ex bulla Clement. *ne in agro dominico*, ubi Pontifex præcipit, ut Monachi nigri, id eſt Benedictini ſingulis menſibus confiteantur, ſi non mortalia, ſaltem venialia. Imò in quibuſdam aliis religionibus, omnibus non Sacerdotibus præcipitur confeſſio ſingulis octiduis.

Non ſatisfit per confeſſionem invalidam.

Dicendum 4. Huic Eccleſiæ præcepto non ſatisfit per confeſſionem invalidam, uti nec per confeſſionem informem, cùm veroſimilius talis non detur, de quo poſtea. Probatur priùs, eò quod lex Eccleſiæ præcipiat confeſſionem Sacramentalem, & utilem, non inanem & nullam: Deinde Eccleſia præcipit confeſſionem eamdem, quam præcipit Chriſtus determinando ſimul tempus: ſed Chriſtus indubiè præcepit confeſſionem validam & fructuoſam: ergò. Unde meritò ab Alexandro VII. 1665. condemnata eſt hæc ut ſcandaloſa & ad praxim minimè deducenda: *qui facit confeſſionem voluntariè nullam, ſatisfacit præcepto Eccleſiæ.*

Dicendum 5. Etſi Papa non poſſit diſpenſare, ne quis umquam confiteatur, cùm hoc ſit juris divini: tamen poteſt cum aliquo diſpenſare, ut ultra tempus annuum confeſſionem differat, quod tempus ab Eccleſia ſicut eſt determinatum, ita poteſt ab eadem juſta de cauſa extendi.

SECTIO III.

Qualis debeat eſſe Confeſſio.

Dicendum primò. Perinde eſt ad valorem Confeſſionis, ſitne confeſſio publica an privata, uti ex dictis conſtat. Privata tamen modò eſt obſervanda juxta ritum & conſuetudinem Eccleſiæ. Si verò quis non poſſet confiteri niſi publicè, putà per interpretem, non teneretur extra articulum mortis: Ratio ejus eſt, quia ut habet Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 5. Confeſſio publica numquam fuit in præcepto. In articulo tamen mortis obligaretur, eò quod eo caſu non tam obliget præceptum confeſſionis, quam acquirendæ juſtificationis, idque modo ſecuriſſimo. Agimus autem de eo, qui habet conſcientiam peccati mortalis. *Confeſſio privata & publica.*

Dicendum 2. Si quis obmuteſcat, aut ita gutture laboret, ut loqui nequeat, poteſt confiteri ſcripto vel aliis ſignis: Verecundia verò non videtur ad hoc cauſa ſufficiens. Imò dicto caſu non ſolùm poteſt, ſed & debet ille ſcripto confiteri, cùm nihil hinc timeri poſſit incommodi, cùm inſtrumentum vel Scriptura poſſit lacerari, comburi, &c. Confiteri tamen per litteras aut procuratorem abſenti vetat Clemens VIII. ubi contrarium ut falſum, temerarium & ſcandaloſum damnat. Hinc etiam Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 2. docet, quod Chriſtus eos, qui poſt baptiſma ſe aliquo crimine contaminaverint, ante hoc tribunal tamquam reos ſiſti voluerit: Si verò alibi legatur, quod quidam petierint abſolutionem per litteras, id intelligendum eſt, de abſolutione à pœnis vel obligationibus v. g. juramenti, voti, &c. Non item de Sacramentali. *Confeſſio in ſcripto.*

Deinde, etſi judicium fieri poſſit, & dari ſen-

tentia per litteras, uti & matrimonium per procuratorem, nihil obſtat: Cùm tota diverſitas hîc pendeat à voluntate Chriſti, quæ nobis per Eccleſiæ praxim innoteſcit: quod & in cæteris notandum eſt, dum in materia de Sacramentis argumentantur à pari.

Veracitas confeſſionis. Dicendum 3. Confeſſio debet eſſe verax, adeò ut mentiri in confeſſione in materia gravi ſit peccatum mortale, eò quod tale mendacium ſoleat eſſe tale peccatum. Si verò ſit in re levi non erit peccatum mortale, neque impedit effectum Sacramenti. Si quis tamen omnia mendaciter ſibi affingeret in confeſſione; procul dubio peccaret mortaliter, eò quod fruſtraret Sacramentum ſuo effectu.

Diligentia confitentis. Dicendum 4. Requiritur inſuper ut confeſſio ſit diligens, id eſt, ut præmiſsâ diligenti peccatorum diſcuſſione, illa confiteantur, quæ memoriæ occurrunt. Major autem diligentia requiritur in eo, qui à longo tempore non eſt confeſſus: uti & in eo, qui pluribus occupationibus ſæculi eſt implicatus, & qui memoriam habet ſatis obliviosam. Sufficit tamen ut quilibet adhibeat in conſcientiæ diſcuſſione talem diligentiam ac tantam, quæ in rebus majoris momenti ſolet & debet adhiberi attentâ qualitate perſonæ, &c.

SECTIO IV.

Quomodo Confeſſio debeat eſſe integra.

Integritas confitentis. DICENDUM primò, Ex jure divino requiritur ut Confeſſio ſit formaliter integra, quæ formalis integritas in eo ſita eſt, quòd quis omnia peccata, quæ poſt diligens conſcientiæ examen memoriæ occurrunt, in Confeſſione exponat, niſi juſta cauſa excuſet. Et hâc ratione poſitâ, rectè dicit Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 5. *Impium eſſe dicere hâc ratione,*

tione, Confeſſionem eſſe Carnificinam animarum & *Conſcientiarum*, &c. Unde addit ibidem Conc. *Conſtat enim, nihil aliud in Eccleſia à pœnitentibus exigi, quam ut, poſtquam quiſque diligentius ſe excuſſerit; & Conſcientiæ ſuæ ſinus omnes & latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus ſe Dominum & Deum ſuum mortaliter offendiſſe meminerit: Reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in univerſum eâdem Confeſſione incluſa eſſe intelliguntur.*

Hoc tamen circa peccata oblita notandum eſt, quod ſi illa poſtmodum memoriæ occurrant, ſint abſolutè confitenda. Ratio eſt, quòd ſit abſoluta obligatio juris divini omnia & ſingula mortalia confitendi, quæ & quando memoriæ occurrunt, etſi obligatio illa pro tempore ſuſpendatur, ſi illa peccata memoriæ non occurrant, aut juſta cauſa excuſet. Imò illa oblita non ſunt remiſſa indirectè, niſi cum onere & voto illa confitendi, ſi memoriæ occurrant. *Oblita, poſtea memoriæ occurrentia ſunt confitenda.*

Dicendum 2. Omnia & ſingula mortalia in ſpecie, omnes circumſtantiæ ſpeciem mutantes, ſive communiter notæ ſint ſive non, item numerus eorumdem peccatorum debent aperiri in confeſſione, ut confeſſio ſit integra: Cùm verò ſit aliquando pœnitenti moraliter impoſſibile, præcisè confiteri peccati numerum; ſatis eſt, quòd dicatur ille, qui moraliter judicatur ſubeſſe, addendo *plus minuſve*. De hoc poſtea agemus in particulari.

Dicendum 3. Circumſtantiæ intra eamdem ſpeciem notabiliter peccati malitiam aggravantes, debent in Confeſſione aperiri. Ratio hujus eſt, quòd earumdem confeſſio maximè conducat ad perfectum judicium de peccatis ferendum, debitam ſatisfactionem injungendam, &c. Imò circumſtantiæ tales, aliquando magis augent malitiam peccati & variant judicis judicium, quam circumſtan- *Circumſtantiæ quænam ſint confitendæ.*

tiæ ſpeciem mutantes. Deinde Eccleſia aliquando reſervat peccatum ratione circumſtantiæ intra eamdem ſpeciem aggravantis, v. g. furtum magnæ quantitatis; non ſolet autem Eccleſia reſervare peccata, non neceſſaria ad confeſſionem. Denique alii docere debent ejuſmodi circumſtantias aliquando ſaltem debere exprimi, quando valde notabiliter aggravant; quibus accedit timoratorum praxis.

Objiciunt huic datæ doctrinæ opinionem D. Thomæ contrariam: item quod Conc. Trid. ſolùm meminerit de circumſtantiis ſpeciem mutantibus. Ad quæ R. verum quidem eſt, quod Doctor ille in 4. contrarium videatur aſſerere, tamen ut ait Dominicus Soto, ſi uſque huc ſuam ſummam abſolviſſet, nobiſcum ſenſiſſet, cùm alibi hoc ſatis clarè inſinuet, cùm dicit gravius eſſe peccatum quod fit in Regem, quàm quod fit in plebeium, adeoque mereatur pœnam longè majorem. Ita Eximius Doctor Sylvius hîc.

Quod ad aliud attinet, R. Conc. Trid. noluiſſe ſeſe immiſcere quæſtioni controverſæ; & ſolùm voluiſſe definire illud, quod erat certum: ubi tamen noſtram opinionem ſatis ſubindicat, dum dicit eam peccatorum confeſſionem neceſſariam eſſe, per quam Sacerdos de eorum gravitate cenſere poſſit, ubi rectè de eorum gravitate, ſine explicatione circumſtantiarum intra eamdem ſpeciem aggravantium vix cenſere poſſit Confeſſarius.

Objiciunt aliqui, quod circumſtantias intra eamdem ſpeciem notabiliter diminuentes, non teneamur confiteri, ergo nec aggravantes. Ad quod R. quòd quandoque tales circumſtantiæ diminuentes ſint confitendæ, & ſæpè neceſſariæ ſint ad ferendum rectum judicium, & ſæpè de mortali faciant veniale: tamen non ſoleamus confiteri, ne videamur eſſe ſoliciti ad excuſandas excuſationes in peccatis.

Dicen-

Dicendum 4. Media ad peccatum adhibita tunc ſunt confitenda, quando ſunt diverſæ malitiæ ab actu peccati, neque de ſe & ex natura ſua ad actum principalem ordinantur: ſi verò non habeant diverſam malitiam ab actu principali, & ad illum ex natura ſua ordinantur, non debent in confeſſione exprimi. Ratio hujus eſt, quòd Confeſſarius cognitâ malitiâ actûs principalis, facilè cognoſcere poſſit ea, quæ talem actum de ſe & ordinariè ſolent comitari: aliud eſt, de aliis, quæ de ſe ad actum principalem non ordinantur. Sic conſequenter docent, quòd ille qui fornicationem confitetur, non debeat confiteri tactus & oſcula fornicationem præcedentia, cùm illa actum principalem ſcilicet fornicationem ſoleant comitari, & Confeſſarius ex cognitione fornicationis, illa facilè percipiet. Idem aliqui docent de oſculis ſubſequentibus fornicationem, eò quòd & hæc plerumque comitari ſoleant, etſi alii rectiùs doceant, eadem eſſe confitenda, cùm ſint potiùs diſpoſitio ad novam fornicationem, quàm aliquid ſpectans ad præteritam. Si verò quis conſuluit magos ad fornicandum, furandum, &c. debet tale medium in confeſſione aperire, cùm diſtinctam habeat ab actu principali malitiam, nec de natura ſua illi connexam: undè debet ut diſtincta & confeſſario incognita aperiri. *Media ad peccandum an debeamus confiteri.*

Dicendum 5. qui totâ die habuit voluntatem peccandi & de facto peccavit, videre debet an ejuſmodi voluntatem non interruperit per actum contrarium, quo caſu toties de novo peccavit, quoties ita voluntatem immutavit. Si verò interruptio fuerit ſolùm naturalis v. g. per naturalem diſtractionem, per ſomnum, &c. ſi interruptio illa non ſit notabilis, non debet in confeſſione aperiri, ſecus ſi fuerit notabilis. Neque, ſi quis ſæpè renovet voluntatem peccandi v. g. occidendi, ideò diverſa peccata interna commiſiſſe cenſetur, cùm ſit unus & idem actus efficax voluntatis, à quo actio *Interruptio voluntatis peccandi.*

ex-

externa procedit. Vide quæ diximus de diverſitate numerica & ſpecifica peccatorum in 1. 2. de peccatis.

Imperfectiones quæ non ſunt peccata, non ſunt confitendæ.

Quæret aliquis, an laudabile ſit confiteri ſuas imperfectiones, quæ non ſunt peccata? R. varii docent quòd ſic, & ſignanter Alphonſus Rodrig. tom. 3. perfect. tract. 4. c. 4. docet eſſe conſilium virorum ſpiritualium confiteri imperfectiones, quæ non ſunt peccata, maximè in materia caſtitatis. Veriùs tamen docent alii inordinatum eſſe eas ſacramentaliter confiteri, eò quòd ſacramentalis juriſdictio ex inſtitutione Chriſti ſolùm ſe extendat ad peccata, adeoque inordinatum eſt narrare ea, quæ non ſunt peccata, ut ab illis abſolvamur. Hinc dicunt plurimi, in confeſſione reſecanda eſſe illa omnia, quæ non ſunt materia confeſſionis, quæ ſunt ſola peccata.

Dicet aliquis, Confeſſarius non ſolùm habet officium judicis ad abſolvendum, ſed etiam medici ad curandum, adeoque aperiri poſſunt imperfectiones illæ, ut ab illis curentur pœnitentes. R. Verum quidem eſſe, quòd Confeſſarii munus ſit mederi, ſed morbis peccatorum, quales non ſunt ex ſuppoſito dictæ imperfectiones. Si tamen pœnitens dubitaret eas eſſe peccata, poſſet eas aperire, ſi dubium eſſet fundatum, ut alia peccata dubia, aliàs præſtaret eas ſeponere ut & reliquos ſcrupulos. Sic etiam poſſet quis eas imperfectiones aperire Confeſſario non ut Confeſſario, ſed ut Conſiliario, ut dictas imperfectiones poſſet ſuperare, quamquam præſtaret id fieri extra confeſſionale, maximè ſi ex ea relatione crearetur præjudicium aliis pœnitentibus ſubſequentibus, ut ſæpè fit.

SE-

SECTIO V.

An, & quomodo peccata dubia ſint confitenda.

Dicendum primò, Qui certo novit ſe peccaſſe, dubitat tamen an peccarit mortaliter an venialiter, tenetur peccatum illud confiteri, aliàs exponet ſe periculo non omnia & ſingula mortalia confitendi, prout de jure divino tenetur. Idem eſt de eo qui dubitat an confeſſus ſit mortale, de quo certus eſt, quod illud commiſerit, eo quòd in hoc dubio ſtet poſſeſſio pro præcepto Confeſſionis. Aliud eſt de ſcrupulis, qui non ſunt hîc curandi, de quo poſtea. *Dubitans an venialiter, an mortaliter peccaverit debet illud dubium confiteri.*

Dicendum 2. Qui dubitat an commiſerit peccatum mortale, tenetur illud ſub dubio confiteri: Unde Eckius l. 3. de pœnit. c. 11. ita ſcribit: *Homo non eſt tutus in conſcientia, ſolùm manifeſta & quæ ſunt nota, confitendo niſi etiam dubia confiteatur: optima enim eſt Theorica: exponens ſe periculo peccati mortalis, peccat mortaliter. Et quod dici ſolet, agere incertum & dimittere certum, in materia mortali eſt mortale..... docuit hoc Sapiens, qui amat periculum, peribit in illo. Cum ergo aliquis habet dubium probabile an actus ſit peccatum, non debet ſe exponere periculo illud occultando, ſed detegat illud Confeſſori & judicium medici expectet an vulnus ſit mortiferum aut minus.* Ratio hujus eſt, quòd qui dubitat an habeat læthale vulnus, debet adhibere pharmacum maxime opportunum ad illud curandum, quale hîc eſt confeſſio reſpectu morbi ſpiritualis dubii: undè S. Auguſt. de vera & falſa pœnit. c. 15. *Ponat ſe*, ait, *omninò pœnitens, in judicio Sacerdotis, nihil ſibi reſervans ſui, paratus facere pro reparanda anima, quæcumque faceret pro vitanda corporis morte.* Deinde, *Dubia ſub dubio ſunt confitenda.*

ſi templa mortua iteratò debeant conſecrari: ſi de eorum conſecratione dubitetur, ut ſtatuitur Conc. Cartag. 5 c 6. & Meldenſi c. 8. multò magis templa animata, ſub dubio prophanationis debent per confeſſionem conſecrari. Denique omnia jura clamant in dubio tutiorem partem eſſe ampleƈtendam, maximè in foro conſcientiæ: unde S. Antonin. 3. p. tit. 5. c. 2. §. 9. docet: *In his, quæ concernunt forum conſcientiæ, in dubiis tutior pars eſt eligenda.* His omnibus adde ſenſum univerſalis Eccleſiæ, qui ſemper in dubio numeri addere conſuevit, *plus minuſve*, id eſt ſub dubio: & de cætero ex Conc. Trid. conſtet, confeſſionem ita debere eſſe integram, ſicut univerſa ſemper intellexit Eccleſia.

Ex Conc. Tridentino. Dicendum 3. Diƈta doƈtrina ex Conc. Trid. utcumque erui poteſt, dum ultra hoc quod mox ex eodem attulimus, docet quòd Chriſtus Confeſſarios reliquerit tamquam ſuos vicarios, ad quos *omnia mortalia* deferrent fideles: *omnia* ait, non excipiens dubia, cùm verba generalia non debeant reſtringi, niſi ex generali ſignificatione ſequatur abſurdum, quod hîc non eſt timendum. Deinde ſolùm eximit Conc. Trid. illa peccata, quæ poſt diligens examen pœnitenti non occurrunt, & venialia: ubi tamen mortalia dubia diligenter ſe examinanti occurrunt neque ſint venialia.

Lutheri dogma. Dicendum 4. voluit & quondam Lutherus, quòd non niſi manifeſta mortalia quis confiteri deberet: ait enim art. 8. à Leone X. damnato: *nullo modo præſumas confiteri peccata venialia, ſed nec omnia mortalia, quia impoſſibile eſt, ut omnia mortalia cognoſcas: unde in primitiva Eccleſia ſolùm manifeſta mortalia confitebantur.* Ad quod ita Roffenſis refutat: art. 8. Luthero objicit: *Cæterum ſi velis articulum intelligi debere de mortalibus, quæ fugerint animum pœnitentis, nec adhibitâ debitâ diligentiâ redeunt in mentem; nihil ab Eccleſia diſſides. Sin de iis intelligi, quæ Confeſſus norit, vel* DUBITAT *eſſe mortalia tum profe-*

ſto articulus meritiſſime damnatur , cum nullum horum in Confeſſione tegi poſſit , abſque manifeſta fictione . Et in initio ejuſdem articuli : *opinor neminem uſque adeò cæcum , & inſanum , ut ob unius Lutheri ſententiam , velit tanto diſcrimini ſe exponere , quatenus ea quæ vel norit , vel* DUBITAT , *eſſe læthalia , Sacerdoti non aperiat*. Et Latomus ad Artic. 3. Lutheri , à Lovanienſibus condemnatum ; *Qui dubitat* , ait : *an peccaverit mortaliter an non , & an conſenſus ad illicitum ſit mortalis vel perfectus & plenus an non , nonne tutius erit confiteri ? & quis ſecundùm Lutherum ſecurum reddet pœnitentem de remiſſione ? nonne in tali caſu non confitens , amat periculum contra illud Eccli. 3. qui amat periculum peribit in illo ?* ratio autem hujus Lutheri erroris fuit hæc , quod doceret neminem eſſe certum , an non in ſingulis actionibus mortaliter quiſque peccet , propter occultum ſuperbiæ vitium , adeò ut quilibet jure dubitare poſſit , an non ſemper peccet mortaliter : unde & impoſſibile docebat quod omnia mortalia cognoſcas , & proinde ſolùm manifeſta eſſe aperienda.

SECTIO VI.

Reſpondetur argumentis in contrarium allatis.

OBJICIUNT primò , non eſt certior confitendi obligatio, quam ſit fundamentum obligationis, quod eſt peccaſſe mortaliter : Sed illud eſt dubium , ergo & ejus obligatio inde reſultans eſt dubia. Ad quod Reſp. quòd ex dubio fundamento , poſſit oriri certa obligatio. Dubitat quis de ſumpto veneno : ex illo dubio oritur obligatio certa adhibendi medicinam , ita & hîc. *Obligatio confitendi dubia , eſt certa.*

Neque ullatenus quis addat , quod in dubio melior ſit conditio poſſidentis : quia ultra hoc , quod

dictum principium ſolùm habeat locum in materia juſtitiæ, uti alibi oſtendimus, tamen petitur per hoc principium, cùm quæſtio ſit, an poſſeſſio ſtet pro libertate pœnitentis an Confeſſionis. Adde, quòd non ſit dubium, àn hoc caſu debeat adhibere medicinam, puta Confeſſionem, ſed ſit certum. Neque opponas licitum eſſe ſequi opinionem probabilem, quod multis rejecimus agendo de conſcientia, & ſimul notent, nos hîc agere de materia Sacramenti, ac tutius hîc eſſe, quod proponimus.

Poteſt eſſe accuſatio de dubio. Objiciunt 2. Ridicula foret accuſatio in judicio, dicendo, accuſo me de furto, ſi ſim furatus, ergo & hic. Deinde qui confiteretur dubia, exponeret Sacramentum periculo nullitatis, poſſet enim fieri, quod peccatum illud non ſubeſſet. Reſp. Quòd ad primum attinet, omnem ſimilitudinem claudicare, & quidem hanc egregiè: noſcit enim quilibet, quot caſibus differat hoc tribunal Sacramentale à forenſi. Unde idem foret, ſi eſſet tribunal in quo omnes contagioſo morbo laborantes deberent ſe accuſare, ut ſanarentur: quo caſu deberet quoque fieri talis accuſatio, *accuſo me de tali morbo, ſi illo laborem, de quo dubito.* Ad ultimum reſpondeo, illud quoque probare, ne quidem eſſe licitum confiteri peccata dubia, quod eſt omninò abſonum. Addo tamen, quòd pœnitens quando omnia dubia confitetur, debeat addere aliquod veniale aut mortale certum, ut certa ſit abſolutio: aliàs ſi in neceſſitate v.g. non poſſit tale addi, danda erit abſolutio ſub conditione.

Dubiorum habemus conſcientiam probabilem. Objiciunt 3. ſolùm vult Conc. Trid. quòd illa peccata debeamus confiteri, quorum quis meminit, & habet conſcientiam: ſed dubiorum non meminit, nec habet conſcientiam; ergo. Reſp. Etſi non habeamus de illis conſcientiam certam, habemus tamen probabilem, & probabiliter nobis memoriæ occurrunt, hoc autem ſufficere ad obi-

obligationem confitendi, ex dictis abundè conſtat.

Objiciunt 4. Scrupuloſis non permittitur peccata dubia confiteri, ergò ſignum eſt, quòd non ſit obligatio eadem confitendi. R. N. C. ratio enim, quare hoc ſcrupuloſis non permittitur, eſt hæc, quòd non ſoleant ſcrupuloſi habere vera dubia, ſed ſolùm infundata, ſive ſcrupulos: in aliis verò, qui verè & fundatè dubitant, non habet locum hæc exemptio. *Scrupuloſis non eſt permittenda dubiorum confeſſio.*

SECTIO VII.

De Abſolutione moribundi, qui nulla doloris ſigna Sacerdoti oſtendit.

Dicendum I. Cùm in extremis extrema tentanda ſint, ſequitur, quod moribundus non debeat integrè confiteri, à cujus integritate impotentia excuſat. Unde ut ait Paulus V. in rituali Rom. tit. de pœnit. *Si inter confitendum vel etiam antequam incipiat confiteri, vox & loquela ægro deficiant, nutibus & ſignis conetur Sacerdos quoad ejus fieri poterit, peccata pœnitentis cognoſcere: quibus utcumque vel in ſpecie cognitis, vel etiam ſi confitendi deſiderium vel per ſe vel per alium oſtenderit, abſolvendus eſt.* Ratio hujus eſt, quod moribundus, per ſimilem confeſſionem præbeat hoc caſu materiam ſufficientem, id eſt accuſationem, etſi generalem, ſuper quam cadit ipſa abſolutiò. *Extrema neceſſitas ab integritate excuſat.*

Conſtat itidem ex Paulo V. ſi confitendi deſiderium, *vel per alium oſtenderit*, eſſe talem abſolvendum: dicere autem in impreſſione hîc irrepſiſſe mendam, & legendum eſſe, *abſolvendus non eſt:* uti etiam reviſores ritualis in hoc erraſſe, uti & Paulum V. ut Doctorem privatum, temerè objicitur, *Moribundus quinam ſit abſolvendus.*

 uti

uti ex bulla rituali præfixa ſufficienter patet, dum toti Eccleſiæ obſervandum proponitur. Unde idem prævie docuerat Conc. Arauſ. 1. c. 11. ubi dicitur: *ſubitò obmuteſcens, prout ſtatutum eſt, baptizari aut pœnitentiam accipere poteſt, ſi voluntatis præteritæ teſtimonium aliorum verbis habet, aut præſentis in ſuo nutu.* Undè patet, non ſolùm poſſe talem abſolvi, ſed & debere, cùm proximo extremè indigenti ſuccurri debeat, quantùm poſſit.

Dicendum 2. moribundus, qui nulla doloris ſigna edidit, nec abſente, nec præſente Confeſſario, poterit tamen abſolvi, ſi conſtet, quod chriſtianè vixerit, quidquid hîc alii nimium cenſurent, quam ſententiam plurimi authores, iique præcipui tuentur & docent, ut Heſſelius, Janſonius, Morinus l. 10. c. 10. & alii. Imò & Sacerdotale quoddam ad uſum Eccleſiæ Rom. Venetiis excuſum anno 1560. fol. 62. quod ſic habet: *talis infirmus aut jam amiſit loquelam vel uſum rationis, aut non: in primo caſu, ſi bene vivebat, ut bonus fidelis, & frequentabat confeſſiones & communionem & ejuſmodi, quamvis non petierit Sacramenta, quia ex inſperato talia acciderunt.... debet præſupponi contritus, & faciente aliquo confeſſionem generalem pro eo Sacerdos faciat abſolutionem ab omni ſententia & peccato.... deinde debet dari ei Euchariſtia, quamvis non ſit confeſſus.* Idem docet S. Auguſt. l. 1. de adult. conjugiis, c. 26. & 28. Hanc opinionem teſte Morino approprobavit Greg. XV. dum eſſet Archiepiſ. Bononienſis in memoriali confeſſ. c. 1. de forma pœnit. num. 16. ubi ait: *imò addit Sacerdotale Rom. p. 624. ex doctrina D. Antonini, poſſe etiam abſolvi moribundum aſſuetum frequentare confeſſionem, quamvis repentino caſu oppreſſus Sacramentum non petierit: neque ſolùm poteſt Confeſſarius abſolvere, ſed etiam debet: quia contingere poteſt moribundum tantùm eſſe attritum, undè damnetur, niſi abſolvatur.* Idem teſtantur aliarum Eccleſiarum ſtatuta, ut Eccleſiæ Lemo-

vicen-

vicenſis anno 1620. &c. alii quoque volunt probare hanc dictam opinionem ex facto Clementis VIII. qui cadentem de Baſilica S. Petri abſolvit: ad quod ait Lugo ſeſe diligenter Romæ indagaſſe, & ab illis, qui eo tempore aderant, ſe audiviſſe meram eſſe fabulam.

Ratio autem hujus doctrinæ eſt hæc: quod deſiderium aut petitio Confeſſarii in caſu neceſſitatis, habeat ſufficientem rationem confeſſionis, dum per aliquod ſignum innoteſcit: ſicut autem tale ſignum ſufficiens eſt aliorum teſtimonium, ita quoque ſatis ſufficiens eſt vita præterita chriſtianè acta, quâ fit ut ille cenſeatur velle chriſtianè mori, uti chriſtianè vixit, & conſequenter in tali articulo velle confiteri, ad quod vitam anteactam implicitè direxit. *Confeſſio implicita.*

Si verò rituale Rom. neget abſolutionem dandam eſſe illis, qui nulla dant doloris ſigna, intelligendum eſt de ſanis, & in peccato obſtinatis; aliud enim ex antedictis ſufficienter conſtat.

His adde, quod ſæpè exteriùs videatur moribundus omni ſenſu & cognitione deſtitui, qui tamen cognitione & ſenſu etiamnum probè utitur, etſi ex debilitate & magnitudine morbi omnibus videatur contrarium; qui proindè inferiùs abſolutionem ardenter poſtulare poſſit, quod non poſſet exteriùs; quod & mihi ab aliquot annis graviter ægrotanti attigit, qui adſtantibus videbar jam mortuus, ſed omnia ſufficienter audiens, nullo ſigno externo præ debilitate cognitionem aut ſenſum poteram demonſtrare.

SECTIO VIII.

Quænam ab integritate confeſſionis excuſent.

Excuſantia ab integritate Confeſſionis.

DICENDUM primò, excuſat impotentia ab integritate confeſſionis, periculum mortis inſtantis, ſi peccata invincibiliter ignorentur, ſi ſit timor gravioris damni proprii vel alieni, dum eſt neceſſitas confitendi: aliàs ob devotionem, non excuſat talis cauſa, uti etiam ſi adſit alius Sacerdos, à quo non timetur tale periculum. Unde, ſi prudenter timeatur revelatio confeſſionis, vel timetur mors, aut gravis vindicta, vel quod quis ſollicitabitur ad peccatum, cui timet pœnitens ex fragilitate ſe ſuccubiturum, non tenetur integrè confiteri. Idem excuſat fractio ſigilli, hoc enim nequidem ad faciendam confeſſionem integram licet violare.

Impotentia.

Non item manifeſtatio complicis.

Dicendum 2. Manifeſtatio complicis non excuſat ab integritate confeſſionis, niſi ex tali manifeſtatione obveniret complici grave damnum: Aliàs, ſi nihil mali ille obveniret, quam quod peccatum ejus Sacerdoti innoteſcet, non excuſabit; Neque hîc eſt detractio reſpectu complicis, ut volunt aliqui, niſi ad ſummum materialis, non enim aperitur ejus crimen ut famæ ejus noceat, ſed ut juri ſuo ſatisfaciat, quod habet ad peccata ſua ritè exponenda, quod ſæpe ſine manifeſtatione complicis fieri nequit: Deinde hoc ipſo quo complex voluit cum alio peccare, cenſetur in ſui peccati manifeſtationem conſenſiſſe, dum peccatum illud ſine manifeſtatione ejus confiteri non poteſt. Unde monitum D. Bern vel alterius, quiſquis ſit, l. de honeſtæ vitæ formula: *De nullo prorſus ſiniſtrè loquaris (quantumcumque ſit verum vel manifeſtum) niſi in confeſſione,* &

& hoc ubi non potes aliter manifeſtare peccatum tuum. Imò teſte Morino l. 2. c. 12. de pœnit. olim in Eccleſia moris fuit petere ſi rem habuiſſent cum matre, ſorore, &c. Ubi alia pro dicta ſententia ad rem noſtram adfert.

Dicendum 3. Non excuſat ab integritate dicta, nimia pœnitentium multitudo. Noti ſunt ex Epiſtola Jacobi Boonen Archiepiſc. Mechlin. ad congregationem Card. qui contrarium docuerunt & practicarunt. Unde primò Theologica facult. Lovan. contrarium damnavit ut falſum, non tolerandum in praxi, & ſuperiorum authoritate meritò proſcribendum: Uti jam nuper proſcripſit Innocentius XI. hanc ſequentem: *Licet Sacramentaliter abſolvere dimidiatè tantùm confeſſos ratione magni concursûs pœnitentium, qualis v. g. poteſt contingere in die magnæ alicujus Feſtivitatis aut Indulgentiæ.* *Nec multitudo pœnitentium.*

Dicendum 4. Qui poſt confeſſionem dicit ſe ſcire, ſe habere adhuc aliquid dicendum, ſed non poteſt illud recordari, uti ſæpe fit: Debet tamen eo non obſtante abſolvi. Ratio eſt, quia talis omnia expoſuit, quæ poſt diligens examen (quale ſupponitur) memoriæ occurrunt, quod ſolùm à Conc. Trid requiritur.

SECTIO IX.

An meliùs ſit ſæpiùs confiteri quàm rarò.

DICENDUM primò, de ſe meliùs eſt numquam debere confiteri, cùm hoc ſupponat innocentiam vitæ & alienum aliquem eſſe à vitiis. Attentâ tamen fragilitate humanâ, & ſuppoſito aſſiduo caſu, præſtat omninò ad confeſſionem feſtinare, quam ab ea abſtinere: Præſtat enim morbis quærere medicinam, quàm morbos permittere incuratos: *Numquam debere confiteri, de ſe eſt melius.*

Opti-

Optimum tamen eſt, morbis caruiſſe. Unde confeſſio ſolet comparari medicinæ, quæ morbo curando principaliter adhibetur & ſecundariò à morbis præſervando: Hinc, ſicut honorandi ſunt medici propter neceſſitatem, ita ex ea parte honorandi ſunt Confeſſarii.

Quinam conſultò ſæpiùs confitentur.

Dicendum 2. qui adeò perfecti ſunt, ut ſerium etiam de peccatis minimis dolorem & propoſitum ab iis abſtinendi concipere poſſint, laudabiliter ſæpiùs confitentur; ut modo ſecuriſſimo omnes conſcientiæ maculas abluant & extinguant. Hinc illi, qui ſæpiùs ad S. Communionem properant, v. g. Sacerdotes quos purior & ſanctior decet diſpoſitio, *Vel quotidie vel alternis diebus vel bis ſaltem in hebdomada, animo verè contrito ad confeſſionem ſolent accedere, omneſque malorum radices evellere conantur, atque omnem vel leviſſimam maculam abſtergere*, ut ait Card. Bona de Miſſa tract. aſcet. c. 4. §. 2. hoc ſenſu quoque rectè docet Catechiſm. Rom. a. 2. c. 5. dum ait, *Nullam rem fidelibus adeò curæ eſſe debere, quam ut frequenti peccatorum confeſſione, animam ſtudeant expiare.... ac turpe eſſe, cum in eluendis corporis ac veſtium ſordibus tam diligentes ſimus, non eâdem ſaltem diligentiâ curare, ne animæ ſplendor turpiſſimis peccati maculis obſoleſcat.*

De peccatoribus gravioribus.

Dicendum 3. Peccatoribus gravioribus, & diſſolutioris vitæ, frequentior confeſſio eſt commendanda. Ratio eſt, quod præſtet citò quærere medelam juxta illud: *Principiis obſta, ſerò medicina paratur, cùm mala per longas invaluêre moras.* Vulnus enim quod feſtinâ Medici manu non curatur, putreſcit, & aliquando corpus totum inficit. Deinde, quò diutiùs confeſſio protrahitur, eò videtur difficilior & magis ardua, ubi tamen ejuſmodi peccatores veluti fræno à peccatis coërcentur. Certè experientiâ teſte clarum eſt, multos etiam injunctâ confeſſione per modum pœnitentiæ frequentiori, à vitiis ſeriò ſe emendaſſe.

Di-

Dicendum 4. Qui magis ex conſuetudine, ex affectu erga patrem ſpiritualem, inani gloria aut ſimili motivo, ad confeſſionem accedunt, quam ut peccatis medelam quærant, frequentior confeſſio eſt diſſuadenda. Idem eſt de iis, qui continuis ſcrupulis confeſſarii animum divexant. Idem eſt de iis, qui eadem ſemper ad confeſſionem adferunt, quæ pro viribus emendare non ſatagunt, & in eadem ſemper dilabuntur, non tam ex parte infirmitatis, quam defectu ſerii propoſiti non relabendi. Hinc prudentis erit confeſſarii, ſollicitè attendere pœnitentium inclinationes, motiva & ſimilia, unde facilè judicare poterit, quid cuique in hoc negotio conveniat. *Quibus-nam frequens confeſſio ſit conſulenda.*

Dicendum 5. Pleriſque ordinum religioſis ſtatuitur frequens confeſſio, eo quòd ſupponant perfectiorem in iis ſeſe diſponendi methodum, de qua concluſione. 2. Quâ ſi careant, non ideo quod religioni de ſeſe convenit, erit immutandum, cum ſi non ſint purioris vitæ, ex ſua profeſſione tamen ad illam tendere debeant. Hoc tamen addo, ut quiſque ſuam animi intentionem & diſpoſitionem ſedulò attendat, dum ad confeſſionem accedit: ne, dum animæ ſordes abluere videtur, animam commaculet, vel defectu debitæ contritionis, vel propoſiti efficacis, vel ex motivo inordinato, conſuetudine, &c. nil enim prodeſt, quod non lædere poſſet idem. *Statuta Religioſorum circa confeſſionem.*

Dicendum 6. Frequens confeſſio, in iis qui gentiliter vivunt, eſt ſignum reprobationis: certum eſt enim, quòd ejuſmodi confeſſiones plerumque ſint ſacrilegæ: quis verò neget ſacrilegia eſſe notas reprobationis? Unde jure merito condemnata eſt ſubſequens propoſitio: numero 36. inter 65. ab Innocent. XI. *Frequens Confeſſio & Communio, etiam in his qui gentiliter vivunt, eſt nota prædeſtinationis.* Deus enim reddet unicuique prout geſſit in corpore, ut vitæ correſpondeat pœna vel merces. *Frequens confeſſio in iis qui gentiliter vivunt, an ſit nota prædeſtinationis.*

SE-

SECTIO X.

De Confeſſario, ſive miniſtro Confeſſionis.

Miniſter confeſſionis. Dicendum primò: de fide eſt, ſolum Sacerdotem eſſe miniſtrum confeſſionis. Patet hoc ex Trid. ſeſ. 14. c. 6. & can. 9. pro parte Lutherum condemnante, qui inſulsè quondam effutiit, mulierem tantum poſſe circa hoc Sacramentum, quantum Sacerdotem, eò quòd Sacramenta non operentur ſuum effectum, niſi excitando fidem, quod & mulier æquè poteſt, ac Sacerdos. Confeſſio enim fieri debet coram judice, poteſtas autem judicandi, non omnibus promiſcuè competit, uti patet. Solis ergo Apoſtolis, & omnibus eorum in Sacerdotio ſucceſſoribus hæc adminiſtratio competit: adeò ut Confeſſio facta Laïco ſit prorſus nulla. Unde ſi quando SS. PP. adſtruant confeſſionem Laïcis factam, non intelligunt Confeſſionem Sacramentalem, ſed confeſſionem factam ad ſui humiliationem vel conſilii petendi causâ. Idem eſt de confeſſione, quæ quondam fieri poterat Diacono, quæ non erat Sacramentalis, ſed in ordine ad reconciliationem & abſolutionem à cenſuris: *Diaconorum abuſus.* quamquam videatur aliquando fuiſſe Diaconorum abuſum, qui uti quondam ſibi vendicabant poteſtatem in Corpus Chriſti verum, ut patet ex Conc. Arelat. 1. c. 15. ita quoque eam uſurpabant in Corpus Chriſti myſticum.

Juriſdictio. Dicendum 2. Perſuaſum eſt, illam abſolutionem nullius eſſe momenti, reſpectu illius, in quem nullam, ne delegatam quidem, Sacerdos habet juriſdictionem. Patet hoc ex Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 7. & favet ratio ante dicta, quòd abſolutio ſit actus judicialis, qui requirit juriſdictionem in judice.

dice jurisdictionem hanc non accipit completè quilibet Sacerdos in ſuâ ordinatione: aliàs Eccleſia non poſſet invalidare actum abſolutionis; quem ſine ulteriori jurisdictione poneret Sacerdos, datur tamen in ordinatione ejus talis poteſtas, quæ neceſſaria ſit ex parte judicis ad ferendam ſententiam, ſed non datur poteſtas neceſſaria ex parte materiæ, quatenus non dantur adhuc ſubditi; in quos jurisdictio agat: adeò ut in ordinatione detur tantùm inchoata jurisdictio, non itidem completa, quæ non tantùm requirit judicandi poteſtatem, ſed ſubditos quos judicare poſſit.

Dicendum 3. Jurisdictio hæc, alia eſt ordinaria, alia delegata. *Ordinaria eſt*, quæ alicui competit ratione officii. *Delegata* eſt illa; quam alter habens poteſtatem alteri concedit. Hinc ordinaria jurisdictio illi competit, qui habet officium, cui annexa eſt animarum cura, ut eſt Papa reſpectu fidelium, Epiſcopus reſpectu ſuorum ſubditorum, Paſtor, &c. Jurisdictio hæc ordinaria deperditur per privationem beneficii: Unde ſi Paſtor v.g. deſerat ſuum officium, amittit quoque ſuam jurisdictionem, & de novo approbari debet, ſi prævie non ſit approbatus. Ad jurisdictionem verò ſufficit titulus coloratus cum communi errore vulgi, id eſt, quod communiter omnes putent eum habere jurisdictionem ratione officii aut alterius tituli, qui revera non ſubeſt: ratio ejus eſt, quòd hoc caſu Pontifex ſuppleat, dando jurisdictionem taliter abſolventi, ne nimis grave ſequeretur incommodum, quòd omnes illi qui inculpabiliter tali confiterentur, non abſolverentur. Hoc tamen notandum, quòd ille qui abſolvit cum tali impedimento, peccet, niſi ob ignorantiam excuſetur: non enim jurisdictio datur in favorem iniquitatis abſolventis, ſed in favorem pœnitentis.

Jurisdictio ordinaria & delegata.

Titulus coloratus.

Dicendum 4. Delegatam jurisdictionem habet ille, qui ab Epiſcopo approbatus, jurisdictionem acci-

Quinam habeant delegatam

Jurisdictionem. accipit ab eo, qui illam habet ratione officii. Ex quo patet quòd delegatus non poſſit ſubdelegare, eò quòd delegatus non habeat juriſdictionem ex parte officii, ſed ex favore. Sufficere tamen hîc poteſt conſenſus tacitus, v. g. ſi confeſſarius approbatus audiat confeſſiones alicujus ſubditi in præſentia ordinarii, qui cum facilè poſſet, non contradicit. Perit autem delegata juriſdictio, per revocationem concedentis, & per cenſuras, quibus vitari debet confeſſarius.

Juriſdictio dubia. Dicendum 5. In caſu dubii, an quis habeat juriſdictionem, non poteſt quis licitè cum tali dubio abſolvere. Eò quòd ſtante tali dubio, temerè procedat, uſurpans ſibi poteſtatem de qua ſibi ſufficienter non conſtat. Enormius procedunt, qui quando contradicitur à legitimo ſuperiore, quoad juriſdictionem, temerè procedunt: quæ contradictio ſi tam pœnitenti, quàm confeſſario innoteſcat, nulla erit confeſſio aut abſolutio. Hinc graviter delinquunt, & pœnitentes decipiunt, qui contra ſuperiorum ordinationes pœnitentes abſolvunt, quorum conſcientiam dum ſedare ſtudent, magis perturbant aliquando & conſtringunt.

Juriſdictio præſumpta. Dicendum 6. Licitè quandoque uſurpatur juriſdictio in aliquos exemptos, ratione tituli præſumpti. v. g. Religioſus, qui vi regulæ tenetur confiteri alteri ejuſdem ordinis poſſet abſolvi ab alio, ſi ſit in itinere, eò quòd præſumere quivis poſſet, talem exceptionem in caſu itineris eſſe factam, & legitimum ſuperiorem in id conſentire. Optimum tamen conſilium erit, prævіè à talibus inquirere, an eoſdem liceat audire & abſolvere, an habeat confeſſarius in illos juriſdictionem, an habeant licentiam alteri confitendi; ſi de illo ſit dubium, uti ſæpe fit.

In articulo mortis quilibet Dicendum 7. Quilibet Sacerdos in articulo mortis, in quemlibet habet juriſdictionem abſolvendi

àqui-

à quibuſlibet. Docet id Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 7. ubi ait : *Verumtamen piè admodum, ne hâc ipsâ occaſione aliquis pereat, in eadem Eccleſia Dei cuſtoditum ſemper fuit, ut nulla ſit reſervatio in articulo mortis: atque ideo omnes Sacerdotes, quoſlibet pœnitentes à quibuſvis peccatis & censuris abſolvere poſſunt.* Unde patet hîc etiam comprehendi Sacerdotes hæreticos & ſchiſmaticos. *Sacerdos in quemlibet habet juriſdictionem.*

Si verò ordinarius hic adſit, non poteſt alter talem moribundum in vim dicti privilegii abſolvere eò quòd in Eccleſia Dei contrarium ſemper fuerit cuſtoditum, & præſente ordinario ceſſet ratio tam ampli indulti : unde Greg. XIII. Quondam rogatus de hoc caſu, reſpondit nobiſcum eo caſu non eſſe licitum : quod etſi dixerit ut Doctor privatus, tamen inde ut cumque intelligi poterit mens talis Pontificis. Tunc ergo in articulo mortis nulla eſt reſervatio, quando eſt neceſſitas eum abſolvendi ab alio, quàm ab ordinario. *Quid ſi adſit ordinarius.*

Si autem inceperit Sacerdos talis moribundi audire confeſſionem, & interea adveniat ordinarius, non ideò debet ab auditione deſiſtere, cum per inchoatam confeſſionem acceperit juriſdictionem, quæ cum adhuc res ſit integra, omninò perſeverat.

Dicendum 8: Quivis Sacerdos non habet juriſdictionem abſolvendi à venialibus & mortalibus aliàs ritè confeſſis : ratio eſt, quod actus abſolutionis ſit ſemper actus judicii, adeoque ſemper in judicante aut abſolvente requiritur juriſdictio, & quidem completa, quæ cuilibet Sacerdoti non competit, uti ante probavimus: unde contrarium nuper vetuit Eccleſia, in decreto à nobis allato, agendo de Communione. *Quilibet Sacerdos non habet juriſdictionem abſolvendi à venialibus & mortalibus aliàs confeſſis.*

Dicendum ultimò, varii præter Summum Pontificem habent privilegia & facultatem eligendi ſibi Confeſſarium, ut ſunt Epiſcopi, Patriarchæ, Abbates exempti, Generales, Provinciales, Guardiani, *Quinam eligere poſſint Confeſſarium, & qualem.*

ni, Priores, &c. niſi ſpeciali ordinis ſtatuto prohibeantur: item Cardinales eorumque ſubditi: Decani, Præpoſiti, Parochi, item Reges & Duces, ſolent hîc habere ſua privilegia. Abbatiſſæ verò non habent hanc facultatem, cùm non habeant prælaturam propriè dictam cum juriſdictione ſpirituali. Non poſſunt tamen illi veroſimilius eligere Confeſſarium non approbatum, quia generali conceſſione non comprehenduntur illi, quos concedens non comprehenderet, ſi ſpeciatim de eo rogaretur, quod concedere non facilè æſtimanda eſt Eccleſia, de quovis rudi & ſimplici aliquando. Unde hâc facultate graviſſimè abutuntur illi, qui ſibi tales Confeſſarios eligunt, quos nôrunt omni ſcientiâ deſtitutos, idiotas, ac homines ſemicerebri; imò, qui vix abſolutionis formam proferre noverint: ſignum illud conſcientiæ non rectæ, & ſubinde cauteriatæ. Neque credendum, quòd Pontificis privilegium pro tali caſu teneat: dum concedens illud, cenſetur velle eligi talem qui confeſſionibus excipiendis judicatur ſufficiens, uti docet Proſper Fagnanus in 2. Decret. de pœnit. & remiſſ. c. *ne pro dilatione*, num. 6.

Si verò quis habeat duo domicilia, poterit eligere Confeſſarium alterutrius loci pro libitu, cum uterque habeat in talem juriſdictionem. Vagabundi verò qui nullum habent domicilium, tenentur confiteri Parocho loci, ubi vel graviter decumbunt, aliàs verò in loco quovis, quo itinerantur. Mercatores autem & viatores, tenentur ſeſe conformare praxi illius loci, per quem tranſeunt, cùm cenſeantur pro eo tempore adepti eſſe incolatum illius loci. Vide dicta de legibus.

SE-

SECTIO XI.

An præſtet uni & eidem Confeſſario confiteri, an verò diverſis.

Dicendum primò, Præſtat indubiè uni & eidem ſemper confiteri, quàm diverſis: Ratio eſt, quòd quando eidem ſtatus animæ aperitur: magis congrua poſſit adhibere medicamenta, cum ſtatus animæ ſit illi magis perſpectus: uti medicus, cui abundè nota eſt ægroti diſpoſitio & temperies, magis apta præſcribit medicamenta tali ægroto. Unde Belgis noſtris eſt adagium: *Unus vir: unus medicus: unus Confeſſarius.* *Melius eſt uni & eidem confiteri.*

Dicendum 2. Etſi varias ob cauſas, cuilibet ſtatui religioſo unus & idem detur Confeſſarius, non ità arctè tamen libertas confitendi conſtringenda eſt, ut numquam aut fere numquam detur licentia alienum aſſumendi. Undè ſollicitè ſtatuit Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 10. *Præter ordinarium Confeſſorem alius extraordinarius ab Epiſcopo & aliis ſuperioribus, bis aut ter in anno* (monialibus) *offeratur.* An verò præſtet ſimilibus promiſcuè concedere facultatem eligendi extraordinarium non ità præcisè & generaliter poteſt definiri. Commune eſt, varias claves intricare ſeram: verùm velim & illud attendi, quod habet Seraphica Mater Thereſia de via perfect. c. 5. Quod reſtrictio Confeſſariorum ſit opportunum dæmonis remedium, ad conſcientias illaqueandas; audi S. Matrem loquentem: *Religionem & Monaſterii ſui honorem permultum ſe promovere putant, quod unum dumtaxat Confeſſarium habeant & utantur: interim tamen diabolus hâc viâ animas ineſcare, & capere ſatagit, cùm aliàs id facere nequeat; ſi enim afflictæ ſorores alium Confeſſarium petant, mox omnis ipſis* *Libertas confitendi non eſt nimium reſtringenda.*

religionis obſervantia ac diſciplina penitus peſſum ire videtur : aut ſi alterius is ordinis ſit : tametſi ſingularis vir ſanctitatis , magnam ſe univerſo ordini quod vel dumtaxat cum illo ſubinde confertur infamiam & probrum inferre credunt : ſingulares Deo gratias agite filiæ , & eum ob libertatem quâ fruimini , laudate : quæ eſto ſe ad permultos aſſumendos Confeſſarios non extendat , cum aliquibus tamen , præterquam ordinariis Confeſſariis vobis agere & conferre conceſſum eſt. Hæc illa. Et P. Sucquet Soc. Jeſ. via vitæ l. 3. c. 10. *Diſcreti* , ait , *Superiores , & animarum veri zelatores , huic incommodo ultrò occurrunt , & ut meritò debent , offerunt facultatem alteri confitendi , ſi angi videant ſuorum conſcientias ; tantum abſit , ut negent. Certè negare illam , præſertim in monaſteriis mulierum , durum eſt , & ob Chriſtum vinctas (ut ſic loquar) laqueis irretire , ac in ſalutis portu portam illis , eheu! occludere.*

Ratione prædictæ conſtitutionis Tridentinæ , notandum eſt primò , cum R. D. Henrico Zypæo de devotis p. 2. c. 7. §. 7. dictum eſſe *offeratur* , ut non ſolùm verbis , ſed re ipsâ offeratur. Quod dixerit propter illos Zelotypos , qui verbis quidem quærunt , an alium Confeſſarium velint , ſcientes interim aliquas , ne notentur , eumdem petere non audere.

Secundò notat dictus Author , quod idem Concil. ſtatuerat , debere Moniales ſingulis menſibus confiteri : unde etiam ſtatuit , illis bis , terve alium eſſe offerendum. Quod ſi illis , qui ſingulis menſibus confiteri debent , debeat offerri extraordinarius , bis , vel ter : quoties ex mente Concilii offerendus eſt talis , quando ex ſtatuto confiteri debent ſingulis ſeptimanis ?

Tertiò notandum , illos non ſatisfacere menti Concilii Trid. qui quidem alium offerunt , ſed quem ſciunt pleriſque Monialibus eſſe inviſum. Qui de aliquo idoneo rogati , ſolo Zelotypiæ titulo eumdem dare recuſant. Videri poterit dictus Author , ad-

addens plurima ſacrilegia defectu libertatis confitendi committi à Monialibus.

Dicendum 3. Si aliquoties ſubditus petat extraordinario confiteri, omninò tenetur ſuperior in illud conſentire, niſi quid aliud obſtet. Unde ait Divus Thomas ſupplem. q. 8. a. 4. ad 6. peccare Sacerdotem qui non eſt facilis ad præbendam licentiam alteri confitendi, quia, ait, multi ſunt adeò infirmi, ut potius morerentur ſine confeſſione, vel aliqua peccata ſubticerent, quàm confiterentur tali vel tali Sacerdoti. Et opuſculo 19. cap. 4. ita ſcribit: *Quidam, ut experimento inventum eſt, à confeſſione deſiſterent, niſi poſſent aliis, quàm ſuis Sacerdotibus confiteri, quandoque propter verecundiam, quia erubeſcunt confiteri illis peccata, cum quibus quotidie converſantur: quandoque verò: quia ſuſpicantur Sacerdotes ſibi eſſe inimicos, & propter multa alia. Unde piè Prælati eorum infirmitati condeſcendunt, ne omninò in deſperationem labantur, de aliis Confeſſoribus providendo.* Et in 4. diſt. 17. q. 3. art. 4. q. 4. addit: *unde illi, qui ſunt nimis ſolliciti, ut conſcientias ſubditorum per confeſſionem ſciant, multis damnationis laqueum injiciunt, & per conſequens ſibi ipſis.* Unde in hoc caſu prudenter & diſcretè ſuperiores debent attendere, ne dum nimis ſollicitè volunt agnoſcere vultum pecoris, id eſt, ſubditorum conſcientias, ſubditis & ſibi damnationis laqueum injiciant.

Tenetur aliquoties Superior dare facultatem confitendi extraordinario, ſi ſubditus petat.

Addit tamen R. D. Neeſen tractatu V. dub. 3. de pœnitentia, quòd Epiſcopus *poſſit Monialibus ſibi non ſubjectis, ſi illæ nullo modo induci poſſint, ut proprio ſuo Confeſſario confiteantur, offerre alium Confeſſarium ſive ſæcularem, ſive regularem, prout declaravit S. Congregatio Cardinalium, idque ut conſulatur ſaluti & conſcientiæ Monialium.*

Itidem in fine dubii 4. Quod aliquando ſufficere poſſit interpretativa voluntas Superioris ordinarii; v. g. *Si Confeſſarius approbatus ad audiendas Monia-*

 lis

les caſu veniat ad aliquod Monaſterium Monialium; & ibidem reperiet aliquam afflictam, & in magno ſalutis ſuæ periculo conſtitutam, eò quòd, vel ex turbata phantaſia vel averſione aut infirmitate etiam ſine culpa Confeſſarii non poſſit ei confiteri, ſed continuò facit confeſſiones ſacrilegas & indignè communicat, nec ad Superiorem datur acceſſus, aut non expedit, ut Superior ſciat; in his & ſimilibus circumſtantiis licebit hujuſmodi Sacerdoti ſupponere præſentem facultatem & delegationem Superioris, quia certum eſt, quòd velit, & rationabiliter velle debeat, huic miſeræ animæ afflictæ omni modo poſſibili ſuccurrere. Hucuſque dictus author.

Idem docet Stephanus d'Alvin de poteſtate Epiſc. Abb. &c. c. 24. num. 8. ubi refert hanc declarationem Card. *Declaravit Epiſcopos poſſe dare Confeſſorem Monialibus, quæ regularibus ſubjectæ ſunt, quæque nullâ ratione induci poſſunt, ut ſuis regularibus confiteantur peccata ſua.* Et Zypæus Juris Pontif. l. 3. de reg. num. 32. ita ſcribit: *Si Monialis non poſſit induci, ut ſuis regularibus confiteatur, poterit Epiſcopus ei dare ex alia religione, vel ſæcularem ut volet, etiam Ordinarium, Sa V. Epiſcopus.* §. 33. ex congreg. Conc. idem habent alii Theologi, æquè ac Canoniſtæ.

Pro complemento prædictorum addo ex Pelliſario tract. 10. cap. 10. ſect. 3. ſubſect. 2. num. 250. ubi ita ſcribit: *Decretum Concilii* (de quo ſupra) *eſt ſummè favorabile animæ, ut colligitur ex fine, ad quem factum eſt, ſicque magnam admittit ampliationem. Unde fit, ut plures Epiſcopi, pietate, prudentiâ, doctrinâ, ac muneris Epiſcopalis peritiâ conſpicui, in concedendo Monialibus Confeſſario extraordinario ſe admodum faciles, ac liberales exhibeant: dummodo ipſis in extraordinario proponantur viri graves, pii, docti, ac prudentes; cum teſte experientiâ, videant id plurimum conferre, tum ad promovendum profectum ſpiritualem Monialium: tum ad evitandas plurimas con-*

confeſſiones ſacrilegas, quæ aliàs identidem fierent à Monialibus peccatorum ſuorum maculas detegere formidantibus Confeſſario ordinario. Illuſtriſſimi ergo Epiſcopi, me Authore, non ſint difficiles, in concedendo Monialibus ſubditis extraordinario: qui enim nimis emungit, elicit ſanguinem: videant, ne nimio hoc rigore animas illarum in damnationis æternæ barathrum præcipites detrudant, ſicque reos in hoc ſe conſtituant juxta illud Ezech. 3. Sanguinem ejus de manu tua requiram. *Noverint majora eſſe mala, quæ proveniunt ex nimia difficultate concedendi extraordinarium Monialibus, quàm quæ gigni poſſunt ex nimia facilitate.*

CAPUT NONUM

De officio boni Confeſſarii.

SECTIO PRIMA.

De Scientia in Confeſſione requiſita.

Dicendum primò, *Labia Sacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum eſt*, ait Scriptura S. Malach. 2. Unde & Oſeæ 4. *Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te, ne Sacerdotio fungaris mihi.* Ut autem clarius videatur, qualis & quanta ſcientia in Confeſſario requiratur: prænotandum eſt triplex Confeſſarii munus, ſcilicet Doctoris, Medici & Judicis. Generaliter ergo illa ſcire debet, quæ neceſſaria ſunt ut debitè illorum partes agat in Sacro Tribunali, ut doceat ignorantes, ut vulnerum qualitates noſcat, medicamen-

Confeſſarii qualis eſſe debeat ſcientia.

ta congrua ad manum habeat, quæ præſcribat; ut leges ſciat, id eſt, quid leges vetent aut permittant; bonus enim judex omnia ſecundùm jura pronuntiat.

Dicendum 2. Ex officio ergò tenetur ſcire Confeſſarius, quid ad eſſentiam hujus Sacramenti requiratur, qualis contritio hìc ſufficiat, quæ ſint peccata ex genere ſuo mortalia, quæ circumſtantiæ ſpeciem immutent, aut eamdem graviter aggravent, quandonam peccatis annexa eſt obligatio reſtitutionis, cenſuræ, &c. Quænam peccata Pontifici aut aliis Prælatis ſint reſervata, quibus caſibus confeſſio ſit iteranda, ut ſciat prudenter interrogare, monere, ſolari, corripere pœnitentes, & eoſdem à lepra curare. Hoc tamen notandum eſt pro diverſitate pœnitentium diverſam aliquando requiri ſcientiam in Confeſſario: ſi quis excipiendis confeſſionibus Religioſorum deſtinetur, ſcire debet peccata & abuſus Religioſorum magis obvia & illis propria. Si mercatorum, ruſticorum, &c. Debet ſcire ea, quæ ejuſmodi ſolent committere. Errant tamen ii, qui ſibi perſuadent minorem requiri ſcientiam in eo, qui tantùm ruſticorum confeſſionibus intendit, cujus contrarium experientia docet; cùm plebs ignara, majori ſolertiâ Doctoris & medici indigeat.

Hoc tamèn notandum eſt, quod non debeat Confeſſarius præcisè determinare, quandonam malitia peccati pertingat ad mortalem, quod difficillimum aliquando eſt vel ipſi pœnitenti, dum diſcernere nequit, an conſenſus, deliberatio, &c. ſufficiens fuerit ad malitiam mortalem. Quare ſatis eſt, quod ſciat, quale peccatum ſit ex genere ſuo, & inſuper attendere circumſtantias annexas, quæ peccati ſpeciem aut malitiam variant, aggravent aut aliquando etiam diminuant. In caſu dubii verò, & caſibus ſatis intricatis, non debet nimium ſuo ſtudio aut ingenio fidere, ſed à libris vel docto-

ſibus conſilium petat, ſi res pœnitentis talem dilationem permittat.

Dicendum 2. Ante omnia opus eſt, ut ſciat quiſnam pœnitens ſit ſatis ad abſolutionem diſpoſitus, quiſnam abſolutione ſit indignus, cùm non ſolùm ſolvere peccata debeat, ſed & ligare.

SECTIO II.

De Prudentia Confeſſarii.

Diſcretio Confeſſarii. DICENDUM primò, prudentia & diſcretio Confeſſario in primis eſt neceſſaria, ſine qua ſumma ſtudiorum ſcientia vix prodeſt. Prudentia hæc innumera involvit: ac primo quidem, ut in judicando prudenter procedat, quod fiet non innitendo ſententiæ minus probabili, imò nec ſolùm probabili, quæ minimè ſufficit, ut operantem ex ea prudenter faciat operari. Quod enim ſolùm probabile eſt, non certificat operantem ex illo: ubi tamen prudentia certificat operantem de qualitate actûs. Vide dicta de conſcientia.

Prudentia in interrogando. 2. Sit prudens in interrogando: ne nautas interroget v. g. de ſimonia, Clericos de homicidio, ſed cujuſque ſtatum & conditionem conſiderans, conformiter interroget. Caveat quoque ne ignorantes interrogatione ſuâ importunâ doceat quæ ignorant, & ita viam peccato ſuggerat & pœnitentes ſcandalizet. Roget confeſſionem concernentia, non illa quorum nec ſuâ intereſt, nec ad tribunale commercium ullatenus ſpectant, v. g. ubi habitet, cujus familiæ ſit, &c.

Interrogatio conſuetudinis. Conſuetudinem peccandi, ſi opus ſit, audacter interroget: aliter curandi ſunt conſuetudinarii, aliter ex infirmitate ſemel atque iterùm lapſi. Nota enim eſt quorumdam conſuetudinariorum praxis,

quod ſingulis confeſſionibus novos Confeſſarios accerſant, ne relapsûs ignominiam, aut abſolutionis dilationem aliquando ſuſtineant. Undè mirum tam mordicus huc uſque pernegatum eſſe à viris alioquin doctis, Confeſſario jus non eſſe, ut pœnitentem de conſuetudine interrogare poſſit. Rem decidit ſummus Pontifex Innocent. XI. hanc proſcribens ut ſcandaloſam, &c. *Non tenemur Confeſſario interroganti fateri peccati alicujus conſuetudinem.*

Judicium confeſſarii in abſolvendo & ſatisfactione imponenda.

Dicendum 3. Prudens quoque ſit in judicando, ne indignum abſolutione abſolvat, aut dignum ſine abſolutione dimittat. Prudenter quoque in injungenda ſatisfactione procedat, conſideratâ quantitate & qualitate criminum Confeſſorum, de quo poſtea de ſatisfactione. Primò tamen agendum eſt de particularitate prudentiæ, ac primo ſit.

SECTIO III.

De admonitione Confeſſarii quoad pœnitentes.

Obligatio Confeſſarii in inſtruendo pœnitentem.

DICENDUM primò, pœnitentes ignorantiâ invincibili laborantes (quod ex circumſtantiis probè colligi poterit) tenetur Confeſſarius inſtruere, ſi ſit ſpes fructûs, nec adſit timor gravioris mali. Si verò laboret ignorantiâ vincibili, debet omninò pœnitentem de eadem inſtruere, & quidem debet de eadem pœnitens ſeſe accuſare, cùm ſit culpabilis: Si verò pœnitens dubitet, aut de veritate Confeſſarium interroget, omninò candidè veritas eſt aperienda; cum tali dubio conſcientia pœnitentis jam læſa, taciturnitatem Confeſſarii interpretabitur meritò approbationem.

Ignorantia in vincibili a-

Ex dictis ſequitur, quod ſi quis ſciat matrimonium aliquorum eſſe nullum, & ipſi conjuges id invin-

invincibiliter ignorent, ſi timor ſit gravioris damni ex admonitione ſecutura, eos in bona fide relinquat, nam ut quondam Innocent. III. conſultus de ſimili caſu, reſpondit: *diſſimulare poteris, ut remaneant in copula ſic contracta, cùm ex ſeparatione videas grave ſcandalum imminere.* *liquando diſſimulanda.*

Dicendum 2. Admonitio Confeſſarii debet eſſe fortis & prudens. Fortis, ne ex timore mundano, favorem pœnitentis amittere reformidet, & neceſſariam admonitionem prætermittat: ſciat peſtem animarum, in hoc tribunali adſpicere faciem potentis: ſciat ſæculares paſſim & hujus ſæculi amatores, quibus odioſa eſt veritas, nihil ita exigere à Confeſſariis, ac loqui illis placentia: ſciat, quod ſi hîc hominibus placerent, Chriſti ſervi nec diſpenſatores fideles eſſe poſſint. *Admonitio Confeſſarii ſit fortis & prudens.*

Sit quoque prudens, ne corripiat pœnitentem innocentem, ne compunctum ſuâ moroſâ correptione exaſperet, ne perfrictæ frontis pœnitentem dulci admonitione aut tepidâ correptione dimittat, ſed attentâ ſedulò pœnitentis diſpoſitione, criminum gravitate, &c. congruam cuilibet adhibeat admonitionem.

Dicendum 3. Pœnitentes reſtitutioni obnoxios, ad eamdem compellat, ne in hac cauſa negligens obligationem pœnitentis in ſe contrahat: De quo vide dicta de jure & juſtitia. Conſuetudinariis occaſiones prohibeat: Ignorantes fidei neceſſaria rudimenta, confundat, ſi adulti ſatis ſint; negligentiæ gravitatem illis proponat, & ad ſeriam eorumdem doctrinam eoſdem adigat. Verùm de his ſtatim. *Admonitio reſtitutionis.*

Porrò plenam Confeſſarii conditionem tradit Mellifluus Doctor vel quiſquis eſt auctor ſerm. 3. de S. And. ubi ita ſcribit: *Audite, quem oportet ordinari ad diſpenſationem miniſterii hujus: oportet eum eſſe non minùs litteratum, quàm Religioſum, & zelum Dei habere & ſecundùm ſcientiam: cùm indiſcreta*

religio magis obeſſe ſoleat, quam prodeſſe. Litteratum ideò, ut ſciat quid injungat, cui parcat, quando parcere debeat, quam conſolationem proferat de Scripturis: Religioſum verò idcircò, ut puras manus levet ad Deum & pro peccatoribus fiducialiter intercedat. Videat ne umquam de his, quæ ſub ſignaculo confeſſionis accepit, aliquam faciat mentionem, vel alicui loquenti conſentiat. Caveat etiam, ne vileſcat in conſpectu ejus, qui ei ſuam vilitatem oſtendit: nec ſit ſuſpectus, nec de præterita futuram vitam æſtimet peccatoris..., habeat in voluntate compati & liberare eum, & nitatur aliquid detrahere ſeveritati, imitans dulcedinem Domini ſui, de quo dicit Sanctus, quoniam feciſti judicium meum & intendiſti cauſam meam.

Conditiones boni Confeſſarii.

Et Petrus Bleſenſis l. de pœnitentia: *Sicut*, ait, *confitenti neceſſaria eſt humilis & ſincera devotio, ſic pœnitentiali, id eſt Sacerdoti, neceſſaria eſt diligens & circumſpecta devotio, diſcretio, ut diſcernat inter lepram & legram: ut habeat in ſe tria, bonitatem, ſcientiam & diſciplinam: bonitatem in ſanctitate, ſcientiam in eruditione, diſciplinam in correctione. Hæc tria quidam poſtulabat dicens: bonitatem & diſciplinam & ſcientiam doce me. Sit Samaritanus infundens oleum miſericordiæ, vinumque juſtitiæ. Habeat conſcientia ejus, quaſi arca fœderis, manna & Virgam, ut ſciat compati & ignoſcere, arguere & monere.... medium autem teneat, ne nimia remiſſio vel nimia auſteritas ſit in eo, certumque pœnitentiis modum, juxta SS. PP. inſtituta præſcribat. B. enim Gregorius falſas pœnitentias vocat, quæ non ſecundùm authoritatem Sanctorum & pro qualitate criminum imponuntur.* Ex quibus omnibus collige, quantâ ſcientiâ, quantâ prudentiâ, quantâ fortitudine opus ſit, ad Confeſſarii munus dignè obeundum: & quanto periculo ſe exponat, qui temerè ſe huic muneri ingerit, aut intrudit, quibus ita S Bern. ſerm. 10. in Cant *Ad regimen animarum ſeſe ingerere, quanta impudentia eſt!* Hinc diligentior & ſeverior in primitiva Eccleſia fuit

diſci-

diſciplina, quod neminem, niſi ætate & moribus gravem admitterent ad audiendas confeſſiones, uti conſtat ex Soſomeno l. 17. c. 16. deſcribente, quos ſuo tempore confeſſionibus præficerent, dum ita ait: *Seniorem quempiam vitæ integritate quam maximè ſpectabilem, ſecretorum etiam tenacem ac ſapientem huic officio præfecerunt. Eum accedentes qui peccarant, acta vitæ ſuæ confitebantur.*

Juvenes à Confeſſionibus audiendis olim arcebantur.

SECTIO IV.

Quid aget Confeſſarius cum rudiori pœnitente.

Dicendum primò, Vix credi poteſt quantum negotii confeſſario ſuppeditent pœnitentes rudiores: Hinc fit, ut aliquando ſexagenarii debitum confitendi modum ignorent, quod aliquando vel ipſorum pœnitentium negligentiâ, vel rectorum incuriâ provenire conſtat. Aliqui ne quidem unum peccatum ſponte ſuâ proferent, niſi interrogati. Alii non ita confitentur, quam ſeſe excuſent, dicentes, *ſaltem hoc aut illud non admiſi*, &c. Alii conditionata omnia adferunt, dicentes, *ſi hoc vel illud fecerim, me pœnitet*, &c. Quin imò, quod quandoque deprehendantur ejuſmodi, qui neceſſaria fidei puncta penitus ignorant. Unde

Juſtitia pœnitentium in confitendo.

Dicendum 2. Qui nullum peccatum niſi rogatus confiteri vult, aut confitetur, abſolutione prorſus eſt indignus. Ratio ejus eſt, quòd ille ſit ita diſpoſitus, ut velit reticere omnia illa, de quibus non interrogatur; unde ad minimum aliqua ſua ſponte tenetur aperire. Idem eſt de eo, qui nullum peccatum confitetur, ſed omnia excuſat, uti & de illo qui omnia conditionatè profert. Tales enim non ita confitentur, quam peccata negent, aut ſub conditione eadem aperiunt.

An poſſit abſolvi ille qui nihil vult confiteri niſi rogatus.

Di-

Pœnitens ignorans Fidei rudimenta.

Dicendum 3. Pœnitens, qui neceſſaria fidei puncta ignorare vincibiliter deprehenditur, ſi commodè poſſit, tenetur eumdem inſtruere confeſſarius. Si verò non commodè id poſſit, prout ſæpè evenit, non poterit confeſſarius talem abſolvere, eò quod ſit in ſtatu peccati mortalis, nec ſine fide poſſibile ſit placere Deo. Hinc jure merito condemnata eſt ab Eccleſia hæc ſubſequens propoſitio: *Abſolutionis capax eſt homo quantumvis laboret ignorantiâ myſteriorum fidei, & etiamſi per negligentiam etiam culpabilem, neſciat myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis & Incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti.* Neque ullatenus hic juvat excuſatio in peccatis, quam quidam adferunt dicentes, ſe eadem aliquando optimè noviſſe: Non enim noviſſe ſat eſt niſi noſcere præſto ſcit: Noviſſe ſine notitia præſenti oblivio eſt & ignorantia. Unde & hæc ſubſequens condemnata itidem ab Eccleſia *Sufficit illa myſteria ſemel crediſſe.*

Puer obligatur confeſſionis præcepto.

Dicendum 4. Pueri cùm ad annos diſcretionis venerint, tenentur quoque præcepto Confeſſionis. Varios tamen angit horum Confeſſio an abſolutionis ſint capaces: In quo opus eſt confeſſarii prudentiâ ut diligenter perpendat, an ſint doli capaces, an ſatis ſint inſtructi, ut ſciant quid Confeſſio importet an ſciant motiva contritionis, & alia ad Confeſſionem debitam requiſita: plurimi enim, etſi dudum diſcretionis annos nacti, tamen defectu inſtructionis debitæ ignorant antedicta, etſi de cætero ſatis ſciant, diſcernere inter bonum & malum, turpe & honeſtum. Hinc parentum, Paſtorum & aliorum curam puerorum gerentium conſcientia ſit conſtricta, ut pueros confitendi normam doceant, motiva veræ & ſupernaturalis contritionis erudiant, ac denique omnia ad debitam pœnitentiam ſpectantia proponant. Ad Confeſſarios ſpectabit, eoſdem plenius inſtruere & in ſcientia confirmare. Si tamen omnibus diligenter perpenſis dubium perſeveret,

de puerorum capacitate, ſi ſola venialia adferant, cum ſola benedictione dimittat: ſi & mortalia, eos ſub conditione ſaltem mente conceptâ abſolvat. Hoc autem addo, à teneris eſſe intimandum pueris, ne dolorem de peccatis concipiant, ex ſolo pœnarum metu eos metu pœnarum exterreant, ſed vel potius amore ſummæ bonitatis ad veram & ſupernaturalem pœnentiam inducant. *Notabile.*

SECTIO V.

Quid aget Confeſſarius cum ſcrupuloſis.

Dicendum primò, Quæ de ſcrupuloſâ conſcientia dicta ſunt ante omnia hîc revolvenda: maximum ſanè faſtidium & negotium Confeſſariis creat ejuſmodi ſcrupuloſa conſcientia: doceat, reſpondeat, explicet Confeſſarius quantumvis exactus, ſemper habet quod reponat ſcrupuloſus, nulli fidit, numquam acquieſcit. Remedia aliqua ibidem præſcripſimus, modo agam de eo quod cum talibus in hoc tribunali ſit facto opus. *Moleſtia à ſcrupuloſis.*

Ante omnia ergo talem conſcientiam expertus confeſſarius, hoc unum aget, ut pœnitenti ſcrupuloſam conſcientiam proponat, ob oculos ponens inania fundamenta, vanum metum, &c. quæ ſcrupulos ſolent comitari. Habitâ confeſſione pœnitentis, quâ ſcrupulos recognoſcat, petendum num ſibi pœnitens conſcientiæ negotium non velit demandare, oſtendendo ſe non adeo ſuæ ſalutis prodigum, ut pro pœnitentis conſcientia ejuſque regimine, ſalutem ſuam velit diſcrimini objicere: unde admonendus, ut ipſi aliquid definienti ſtatim acquieſcat, & de ſua ſinceritate plenè confidat. Quod ſi negligat, omnia quæ ſcrupuloſus adfert, ut inania rejicienda ſunt, & imponendum *Praxis agendi Confeſſarii cum ſcrupuloſis.*

ne

ne aliquid de cætero confiteatur, de quo ſibi non certò & fundatè conſtat illud eſſe peccatum. Nec ullatenùs admittendæ repetitæ confeſſiones, innumeræ & inanes objectiones, ſed progreſſus demandari debet, imò aliquando pro ſatisfactione injungendus.

Quidam ſcrupuloſi in unâ materiâ, in aliâ minus ſcrupuloſi.

Dicendum 2. Sæpè advertet Confeſſarius, quoſdam in aliquâ materiâ ſcrupuloſos, in aliâ maximè reſolutos, quos faciliùs emendabit, ſi ob oculos ponat & inquirat, quid magis in unâ materiâ anxium illum reddat, quam in alia: cur non eâdem reſolutione utatur in omni materiâ, ex quo facile infundatum timorem ſcrupuloſus ille perſpiciet, & ad ſcrupulum deponendum ſeſe diſponet.

SECTIO VI.

Quid aget Confeſſarius cum hæreticis converſis.

Quomodo hæretici ſint ad Sacramenta recipiendi.

Dicendum primò, Hæretici non temerè ad Sacramenta ſunt recipiendi, ſed videndum an animo ſincero fidem deſiderent, & ſeriò ſuam hæreſim abjurent. Certè experientiâ teſte; aliquando ejuſmodi fictè pœnitent, & ſpe alimentationis aut aliorum fidem arripiunt, & hæreſim deſerere videntur, in cujus teſtimonium ſublatâ ſpe prædictâ ad vomitum redeunt. Videndum hìc ergo, an ſpiritus ex Deo ſint, an ex mundo, aut Diabolo.

Hoc poſito, ſuppoſitâ priùs debitâ facultate ab hæreſi abſolvendi, qualis dari ſolet omnibus miſſionariis à S. Sede & aliis particulari indulto, primò errores hæreſis ipſius Confeſſarius oſtendat, fidei noſtræ veritatem, credibilitatis motiva proponat, & ad ſeriam pœnitentiam diſponat.

Diverſæ hæreſes habent diverſos errores.

Noſcat quoque quâ hæreſi infectus fuerit, cum diverſa peccata diverſæ hæreſes ſecum trahant. Si

vero

vero ad Confeſſionem jam admittatur, non requiritur ut illa enumeret, quæ tali hæreſi ſolent ordinariè eſſe annexa: v. g. quod diebus feſtis non audierit ſacrum, non jejunaverit diebus jejunii, &c. Talia enim ſatis intelliguntur, dum de hæreſi ſe accuſat. Aliud eſt de iis, qui ſpecialia peccata in hæreſi commiſiſſent, v. g. ſingulares blaſphemias, &c. Quæ hæreſi tali non ita ordinariè anneƈtuntur, quæ indubiè debent in Confeſſione recenſeri

Denique punƈta fidei tali hæreſi contraria efficacius cæteris proponat, & firmis rationibus perſuadeat, uti & illa à quibus hæreticorum carnalium animus magis abhorret, ac tandem felicitatem & Dei beneficium proponat, dato fidei dono, & ad gratitudinem tanto beneficio debitam inſtiget. Denique hæreticorum conſortia penitùs interdicat, quorum ſermo ut cancer ſerpit, & incautos inficit, eò magis, quò priſtina diſpoſitio non eſt radicitiùs evulſa.

SECTIO VII.

Quid aget Confeſſarius cum Conſuetudinariis?

DICENDUM primò, numquam, niſi in caſu neceſſitatis, poterit ejuſmodi confeſſarius abſolvere, niſi ſibi moraliter certò conſtet, tales pœnitentes eſſe ritè diſpoſitos. Ratio eſt, quòd aliàs imprudenter procedet Confeſſarius, eos abſolvendo, de quorum diſpoſitione requiſita non ſatis ſibi conſtat, imo de qua fundatè reformidat. Moralis autem hæc certitudo, non ſolùm ex Confeſſione, quod ſe dolere, proponere de cætero non peccare aſſerit pœnitens, eſt petenda, ſed & ex præteritâ quoque pœnitentis vitâ, & diligenti præparatione ad

Non poteſt Confeſſarius abſolvere illum, de quo non eſt moraliter certus eum eſſe ritè diſpoſitum.

ad pœnitentiam, ex ſedulâ adhibitione mediorum contra relapſum præſcriptorum, &c. Aliud tamen eſt in caſu neceſſitatis, quæ quò major eſt aut minor, eò major quoque aut minor eſt requiſita moralis certitudo: adeo ut in extremâ neceſſitate ſufficere poſſit, quòd Confeſſario de indiſpoſitione non conſtet.

Excipe caſum neceſſitatis.

Ex quo diſpoſitio pœnitentis ſit potiſſimum deſumenda.

Dicendum 2. Diſpoſitio pœnitentis, quam maximè deſumenda eſt ex firmo propoſito non peccandi de cætero, quod ex feriâ & efficaci peccatorum deteſtatione poterit oriri: hanc non ſtatim judicare debet Confeſſarius ſubeſſe, eo ipſo quo pœnitens aſſerit ſe ex corde peccata deteſtari, de culpâ dolere, proponere non peccare de cætero, &c. Cum ſæpè quod linguâ profitentur, factis negent: ſed alia hic concurrant, eſt neceſſe, puta dicta ſigna, ex quibus moralis certitudo diſpoſitionis pœnitentis eſt deſumenda. Unde falſum eſt & pſeudo axioma: *Pœnitenti tam pro ſe, quam contra ſe eſſe credendum*: Prius enim, etſi minimè diſpoſitus facile dicet & aſſeret, ſe dolere, ſibi eſſe credendum ſe velle à peccatis abſtinere, &c.

Falſum eſt, pœnitenti tam pro ſe, quam contra ſe eſſe credendum.

Lacrymæ ſæpè non ſunt ſignum ſufficiens veræ contritionis.

Imo nec lacrymæ ſufficiens ſunt veræ contritionis ſignum: nam ut ait Petrus Bleſenſis de Confeſſione. *Si ergo ſenſeris in te gratiam compunctionis, & affluentiam lacrymarum: non tamen ideo te ſtatim arbitreris domino reconciliatum. Nec opinetur ſervus ſe eſſe filium, licet quandoque paſcatur pane filiorum.* Et poſt pauca: *Vera pœnitentia, non in lacrymis momentaneis aut horariâ compunctione conſiſtit Nulla etiam affectio pia meritoria ad ſalutem, niſi ex Chriſti dilectione procedat.* Denique addit quibus lacrymarum effuſio proſit, dum iterum ſubdit: *Vides profecto quam gratum Deo ſit ſacrificium lacrymarum, & pro omnibus delictis ſufficiens holocauſtum ſed quibus? confitentibus, pœnitentibus, non revertentibus ad vomitum, ſed in ſpiritu humilitatis & in animo contrito fugientibus ad pia viſcera Jeſu & continuantibus*

bus

bus dignos pœnitentiæ fructus. Hæc doctor ille diſertiſſimus.

Dicendum 3. Loquendo ſpeculativè & metaphyſicè, fieri poteſt, ut dicta diſpoſitio ſimul ſtet cum ſæpiùs repetito relapſu. Poterit enim aliquis verè dolere, qui tamen peſſimæ conſuetudini non valedicit. Loquendo tamen moraliter & juxta communem hominum praxim repetitus relapſus eſt vehemens indicium animi non ſatis diſpoſiti: qui enim ſeriò & efficaciter proponit rem aliquam aut ejus omiſſionem, ſedulò ſibi cavebit ab eadem re iterato proſequendâ, quam ſi iteret, jure merito judicare poterit, propoſitum ejus fuiſſe inefficax, nec abſolutè ſerium. Hoc tamen addi poteſt, quod efficacia talis propoſiti firmari poſſit juxta morale judicium, ex eo quod media ſibi præſcripta diligenter adhibuerit, ut re illâ abſtineret, etſi fortè non obſtantibus iis mediis adhibitis, ex fragilitate iteratò ſit lapſus.

Etſi ſpeculativè poſſit, tamen moraliter loquendo nequit debitum propoſitum ſtare cum ſæpè repetito relapſu.

Dicendum 4. Etſi fieri poſſit, quod uti dictum eſt, frequens relapſus conſiſtere poſſit cum vera diſpoſitione: non tamen poterit conſuetudinarium abſolvere Confeſſarius, niſi prudenter judicare poſſit; hanc diſpoſitionem ſubeſſe. Judicium de eo ex circumſtantiis, non ex ſola confeſſione ut dictum eſt, debet deſumi. Non enim ſatis eſt ſubeſſe diſpoſitionem, niſi de eadem Confeſſario conſtet, præſertim ubi tot & tantæ rationes obſtant in contrarium, quæ ſerium propoſitum vehementer reddunt ſuſpectum.

Ex quo diſpoſitio pœnitentis poſſit colligi.

Dicendum 5. Si Confeſſarius ſuppoſitâ debitâ diſpoſitione ejuſmodi abſolvat, debet injungere præciſionem occaſionis peccati proximæ, de quo ſtatim: debet præſcribere media ad conſuetudinem ſuperandam, probè ſciens conſuetudinem inveteratam eſſe inſtar naturæ tenaciſſimam. Si verò pœnitentem talem quem putat prudenter indiſpoſitum, velit dimittere, oſtendat eidem periculum nulli-

Confeſſarius conſuetudinarios abſolvens, debet illis præſcribere media ad conſuetudinem ſuperandam.

nullitatis Sacramenti tam ex parte Sacerdotis, quàm pœnitentis impendens, ex defectu ſerii propoſiti, & media ſuggerat, quibus conſuetudinem extirpet, ut cum vero propoſito demùm confiteri poſſit. Quæ ſi habere pœnitens renuat, niſi neceſſitas urgeat, ejus indiſpoſitio vehementius manifeſtabitur. Sciat enim Confeſſarius, *Et diligenter tamquam prudens diſpenſator caveat, ne margaritam abſolutionis* in hoc caſu *projiciendo ante porcos, ſacrilegium committat, & peccatorum pœnitentis particeps fiat.... quia certè inter alias cauſas, quare mundus tot iniquitatibus repleatur, hæc non videtur minima, quod Confeſſarii tam facilè abſolvant, quos ſua conſcientia & Deus ligatos tenet*, ait Tannerus tom. 4. diſp. 6. 4. 9. num. 112.

Facilis quorumdam abſolutio eſt cauſa cur mundus tot iniquitatibus repleatur.

Pulchrè dicta confirmat Thomas à Villanova ſerm. fer. 6. poſt 4. dom. quadrag. ubi de ſuſcitatione Lazari id eſt curatione peccatoris inveterati agens ita ſcribit, *Sed exi foras: non ſolùm à delicto, ſed etiam ab occaſione & delinquendi propoſito.... O peccator, ſi verè ploras, veni foras: fuge concupiſcentiam, dimitte laſciviam, expelle mulierculam, ſolve catenam, aliàs non credo verbis, non credo lachrymis.... etiamſi millies juraveris, etiamſi obteſtando promiſeris, numquam tibi credam.*

Et iterùm: *priùs ergò vadat, & concubinam à domo pellat, pecuniam alienam reſtituat, contractus uſurarios rumpat, famam proximi læſam prout poteſt reſarciat, mercenariorum labores & pauperum debita ſolvat, offenſo fratri reconcilietur & veniam petat, & tunc ad Confeſſarium redeat & abſolvatur. Hic rectus eſt ordo, hunc ordinem ne tranſgrediaris. O Medice cur fœtentem ſolvis, cur indigno veniam promittis? cur cui abſolutionis beneficium exhibeas, non diſcernis? duas tibi claves Dominus dedit, unam diſcernendi, alteram judicandi, abſolvendi ſcilicet & ligandi: & tu ſine diſcretionis examine neminem ligas, omnes abſolvis.* Et poſt pauca: *O miſeri animarum*

marum non curatores, ſed interfectores: non conſultores, ſed deceptores: quid reſpondebitis Domino pro grege, quem veſtris blanditiis decepiſtis, veſtris conſiliis jugulaſtis?

Quid Eccleſiam Domini hodie perdit, niſi Confeſſariorum & Paſtorum blandiens adulatio, deliniens demulcenſque adulatio? væ miſeris non ægritudinem, ſed contritionem ac confuſionem peccatorum curant, quam augere debuiſſent, promittentes pacem, quibus non eſt pax, & veniam quibus æterna damnatio parata eſt. Parvum eſt (inquit) nimirùm humanum eſt peccare: quis eſt homo, qui non peccat? facilis eſt venia, ne triſteris, ne doleas, confeſſus es, abſolutus es, ſufficit tibi ad ſalutem: vive lætus: Domini Sacramenta ſuſcepiſti, ſine dubio ſalvaberis. Tandem concludit: *hæc contra quoſdam Confeſſarios noſtri temporis piè impios & impiè pios dicta ſint, qui ne confitentem aliquantiſper contriſtent, illum in ſua nequitia manere permittunt.*

De ſimilibus quoque ita ſcribit S. Bernardinus Senenſis tom. 3. ſerm. 35. de amore conterente: *occurrit in confeſſione: ſicut in mercatoribus vendentibus pannos ejuſdem bonitatis, conditionis & collationis, & unus vendit pannum ſuum pro minori pretio, quam alter: certè ille mercator habebit majorem concurſum qui vendet minori pretio quàm qui vendit majori. Ita hodie accidit in confeſſione, quia Confeſſores, qui dant minores pœnitentias, habent majorem concurſum, quàm dantes magnas, & ſic fit mercatura de pœnitentiis, & ſic peccatores decipiuntur, & mittuntur ad inferos: & iſti, qui vadunt ad tales, qui dant minores pœnitentias causâ evitandi bonos Confeſſores, causâ non habendi congruas pœnitentias & magnas non plus contritionis habent: quàm Diabolus.*

SECTIO VIII.

Quam occaſionem peccati debeat pœnitens relinquere in conſcientia.

Dicendum primò, prænotandæ ſunt hæ ſequentes propoſitiones recenter ab Eccleſia condemnatæ: *Proxima occaſio peccandi non eſt fugienda, quando cauſa aliqua utilis, aut honeſta non fugiendi occurrit*: Item: *licitum eſt quærere directè occaſionem proximam peccandi, pro bono ſpirituali vel temporali noſtro vel proximi.* Ubi ante omnia.

Quid occaſio peccati. Notandum eſt, occaſionem peccandi eſſe illud, quod alium in peccatum pertrahit: alia eſt proxima, alia remota, prout majus aut propinquius periculum eſt attentis circumſtantiis in peccata ex tali occaſione labendi. *Ex quo dicitur proxima vel remota.* Non dicitur autem proxima vel remota ex raritate vel frequentia caſûs, uti mox oſtendam, ſed ex majori vel minori veroſimilitudine, quâ quis in tali vel tali occaſione eſt caſurus. Porrò quid ſit occaſio proxima, in tantum authores variant, ut eapropter dicat in manuali Navarrus: malle ſe aliquem de hoc audire reſpondentem, quàm reſpondere. Hoc tamen certum eſt, quod ad illam occaſionem non ſit neceſſarium, ut homo in ea exiſtens, ſæpiùs cadat, quàm ſine caſu evadat: v. g. ex conſortio Caiæ millies habito, Titius quinquageſies cecidit, nemo dicet ideò non eſſe hoc conſortium Caiæ Titio occaſionem proximam. Iterùm, aliquis incedens certâ viâ mille vicibus, 400. vicibus ſpoliatus eſt, iter illud indubiè viatori illi erit occaſio proxima, etſi pluries ſine periculo evaſerit, quam ſit ſpoliatus. Ex quo patet non requiri ad occaſionem proximam, *Quod ſemper aut ferè ſemper in ea cadat:*

quod

quod pluries in ea cadat: quam evadat; *quod ordinariè in ea cadat*, &c. Ut aliqui volunt.

Dicendum ergò 2. ad occaſionem peccati moralem ſufficit quod ſit morale periculum in ea cadendi: ſive quod moraliter judicetur, talem in ea exiſtentem attentis circumſtantiis ſine peccato non evaſurum, etſi aliquando aut ſæpius evadat. Ratio eſt, quod quando adeſt tale periculum, prudenter timeri debeat, alium eſſe caſurum: Sic Sylveſter V. Chorea: docet Choreas peccatum mortale, eò quod præbeant probabile periculum animæ ſuæ vel alterius. Sufficit ergò probabile periculum ad occaſionem moralem. Sic etiam Gregorius IX. cap. ult. de injuriis confirm. *Nec ignorantia*, ait, *te excuſat, ſi ſcire debuiſti ex facto tuo injuriam*, VEROSIMILITER *poſſe contingere*. Ubi *veroſimiliter* idem eſt quod *probabiliter*. Sic quoque Stephanus V. cap. Conſuluiſti 2. q. 4. homicidii reos aſſerit parentes, qui puerum in eodem ſecum lecto collocant, quod tamen periculum eſt ſolùm probabile.

Quid ſufficiat ad occaſionem moralem peccati.

Colligitur ex dictis, quod ad occaſionem moralem ſufficiat probabile periculum caſûs, etſi aliquando caſus abſit.

Dicendum 3. Occaſio moralis eſt omninò vitanda. *Qui enim amat periculum, peribit in illo*, Eccleſ. 3. Quo autem occaſio illa eſt propinquior, id eſt quo ſit magis veriſimile aut probabile, aliquem in ea exiſtentem peccaturum, eò major eſt obligatio illam deſerendi. Ex quo & illud infero: quod qui occaſionem peccandi moralem vitare recuſat, abſolvi non poſſit, niſi certis caſibus: ac primò ſi occaſio illa non amplius creet probabile labendi periculum, adeoque ſi deſinat eſſe moralis. Ratio illius eſt, quod tota ratio & obligatio vitandi talem occaſionem, & culpæ quæ ex non vitando contrahitur: ſit ob morale & probabile periculum, cui quis ſe in tali occaſione exponit:

Vitanda eſt occaſio peccati.

Cauſa excuſantes vitationem occaſionis.

adeoq́ue illo periculo ſublato, aufertur culpa non vitandi, & vitandi obligatio ceſſat.

2. Si obſtet cauſa gravior, ob quam quis in tali occaſione non cenſeatur moraliter velle peccare: ratio ejus eſt, quod hoc caſu tale periculum non ſit illi voluntarium moraliter loquendo, adeò ut hoc caſu cenſeatur periculum illud magis invitus ſubire & permittere, quàm illud amare. Sic cap. *conſultationi* de frigidis, permittunt jura conjugatis, quorum conjugium eſt occultè nullum, habitare inter ſe ut frater & ſoror, etſi adſit periculum taſtuum, oſculorum, &c. ſatis propinquum, idq́ue ut vitari poſſit ſcandalum grave & gravis infamia.

3. Si exiſtente tali causâ, ſit de cætero ſpes ſatis probabilis, quod per adhibitionem mediorum congruentium ad periculum morale cadendi evadendum, occaſio deſinet eſſe moralis, quæ pœnitens paratus ſit diligenter adhibere.

Si verò non adſit gravis cauſa, ſed ſolùm leve incommodum, locum habebit prima propoſitio hâc ſectione in principio allata, & condemnata. Nec enim ob quodvis incommodum lenienda eſt ſeveritas Evangelica in S. Eloquio expreſſa, ubi etiam propinquos abſcindendos præcipit, ſi nobis præbeant occaſionem ruinæ ſpiritualis, neque de cætero quidquam proſit homini, ſi totum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur.

Quandonam occaſio ſit pœnitus amputanda.

Si verò occaſio peccati etiam adhibitis omnibus mediis permaneat moralis, & prævaleat præſcripto medici, omninò eſt amputanda, etſi ſine graviſſimo damno pœnitens non poſſet eam amputare: ſi enim umquam, ſaltem eo caſu lex illa Evangelica locum habet, quo etiam cum maximo damno occaſio ruinæ eſt præſcindenda: quo caſu etiam abſolutio penitus erit deneganda, quamdiu durat ejuſmodi occaſio: nec enim hoc ſit crudeliter, ſed miſericorditer, ne ob quodvis bonum temporale, per-

dat

dat animam in gehennam. Huic reſolutioni adjungi poteſt caſus ille, quò quis ob gravem cauſam manet in occaſione morali, & ſit quidem ſpes periculum caſûs ſuperandi, ſed vel pœnitens media neceſſaria adhibere renuit, vel negligit.

Porrò media illa cuique vitio, ad quod occaſio inducit, congrua ſint oportet, & occaſioni contraria: v. g. ſi ſit occaſio libidinis, conſulenda fuga, ne fugiant lucem, ne ſolus cum ſolâ agat, adjungendo alia, quæ fomitem libidinis extinguunt, puta abſtinentiam à crapula & ebrietate, &c. idem pariformiter locum in aliis vitiis, & occaſionibus evitandis, in quo prudentia Confeſſarii imprimis eſt neceſſaria. *Media ſint peccatis contraria.*

Dicendum 4. Occaſio remotior peccandi, non eſt ſemper neceſſariò vitanda: remota autem occaſio eſt, quæ quidem præbet anſam aliquam peccandi, ſed ſatis remotè, adeò ut creet periculum peccati remotum: unde occaſio illa & periculum illud dicitur remotum, eò quòd peccatum ab illa occaſione & periculo ſit remotius, quatenus inter illam & peccatum intercedit major libertas hominis ad non peccandum. Sic omnis creatura poteſt dici occaſio remota, cum ut ait Sapiens c. 14. *Creaturæ Dei in odium factæ ſunt, & in tentationem animabus hominum, & in muſcipulam pedibus inſipientium.* Quare ſi has occaſiones deberet homo evitare, deberet egredi ex hoc mundo, ut concludit Apoſtolus 1. Cor. 5. *Quæ ſit occaſio remota.* *Unde dicitur remota.*

Dicendum 5. Negotia illa, quæ vix aut nullatenus ſine peccato exerceri poſſunt, ut ſunt exercere militiam, teloniarium, &c. Etſi præbeant occaſiones proximas peccandi juxta principia antedicta: tamen neceſſariò non ſunt deſerenda: Partim quòd ſæpè ſit ſpes pericula evitandi, adhibendo remedia congrua, unde fit, ut aliquando milites & alii etiam Sanctiſſimi reperti ſint, ut Martinus, &c. Etſi ſit commune dictum: *Nulla ſalus*

pietaſque viris qui caſtra ſequuntur : Partim quod ſit gravis cauſa ejuſmodi negotia plurimis peragendi, quæ aliquando excuſant juxta dicta ne occaſio proxima debeat relinqui & amputari. Si tamen remedia illa adhibere tales negligant, aut nolint, nec ſit ſpes pericula evadendi etiam mediis adhibitis omninò ejuſmodi negotia ſunt deſerenda, conformiter ad dicta principia.

Propoſitiones condemnata. Ex quibus omnibus clarè patet quo jure condemnatæ ſint pro ſuo merito hæ ſequentes propoſitiones : *Pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Eccleſiæ, etſi emendationis ſpes nulla appareat, nec eſt neganda, nec differenda abſolutio: Dummodò ore proferat, ſe dolere & proponere emendationem.* Item hæc : *Poteſt aliquando abſolvi, qui in proxima occaſione peccandi verſatur, quam poteſt & non vult omittere, quin imò directè & ex propoſito quærit, aut ei ſe ingerit.*

Abſolutio aliquoties eſt differenda. Ex quo patet, quòd cùm aliquando negatione abſolutionis opus ſit, majori jure aliquando opus ſit dilatione abſolutionis. Neque his quidquam obſtat, timor periculi, quòd fortè ſine abſolutione morientur pœnitentes dimiſſi, &c. Cùm certè tale periculum ſit remotiſſimum, neque moraliter loquendo, prudenter timeri poſſit : Aliud eſſet, ſi neceſſitas infirmitatis v. g. aliud exigeret. Unde, quæ huc uſque dicta ſunt, prudentia & diſcretio Confeſſarii pro opportunitate vel neceſſitate facilè intelliget & obſervabit : hoc unum tamen in his & omnibus confeſſionibus proponens, quod ait S. Greg. l. 20. mor. c. 8. *Sit amor, ſed non emolliens : ſit rigor, ſed non exaſperans : ſit zelus, ſed non plus quàm expediens, parcens.* Certum eſt enim, quòd in hoc negotio aliquando rigor ab una parte, & Confeſſarii indulgentia, negligentia, timor ab alia parte excedant, inter quæ tutiſſimò procedit Confeſſarii diſcretio, ſeſe occurrentibus circumſtantiis attemperans.

Adde

Adde, quod ſi quis fortè moriatur tempore, quo ad abſolutionem diſponitur, jure merito præſumi poſſit, hominem talem accepiſſe Sacramentum pœnitentiæ in voto, uti fieret cum catechumeno ante ſuſceptionem baptiſmi diſcedente ex hac vita. Idem in hoc caſu fuit aliquando judicium Eccleſiæ. Concilium Carthag. 4. can. 72. ita ſcribit: *Pœnitentes qui attentè leges pœnitentiæ exequuntur, ſi in caſu, in itinere vel in mari mortui fuerint, ubi eis ſubveniri non poteſt, memoria eorum & orationibus & oblationibus commendetur.* Ex quo patet, quòd meritò præſumi poſſet, tales pœnitentes diſceſſiſſe in gratia, cùm velit illorum haberi memoriam in oblationibus & orationibus.

Quæri hîc poſſet, quid agendum cum eo, qui ultimis Paſchæ diebus venit ad Confeſſionem inſufficienter diſpoſitus, an tali poſſit differri abſolutio: Ab una enim parte urget præceptum Eccleſiæ communicandi in Paſchate; ab alia parte obſtat: quòd talis fortè cum infamiâ notabitur non communicaſſe. Reſp. eo non obſtante poſſe tali differri abſolutionem. Nec enim obſtat lex Eccleſiæ, quæ data non eſt ad deſtructionem, ut vel indiſpoſito deberet dari abſolutio, ut legi illi poſſet ſatisfieri: Sed ad ædificationem & ſalutem, ad quam procurandam juvat aut etiam neceſſaria eſt abſolutionis dilatio. Neque obſtat aliud, cùm valdè difficilè aliquandò ſit, obſervare an aliquis tempore 14. dierum non communicet: Tum etiam, quòd præſumi poſſet, quòd talis non communicet, non quòd ob gravius peccatum ſit indiſpoſitus, ſed ut meliùs intereà inſtruatur, ob indiſpoſitionem corporis v. g. morbum, &c. Denique præſtaret in ſui humiliationem ſuſtinere aliqualem ignominiam, quàm cum periculo ſacrilegii ad Communionem accedere.

Nequæ hæc abſolutionis dilatio recenter adinventa eſt, ut quidam occlamant, imò in antiqua Eccleſia

cleſia fuit uſitata & communis, quod pœnitentes diuturno tempore ad abſolutionem diſponerentur, uti patet ex variis Conciliis & Eccleſiæ ſtatutis.

Idem judicium eſt de Indulgentiis, quòd ratione illarum non debeat Confeſſarius dare vel non differre abſolutionem judicio ſuo indiſpoſitis: Cùm indulgentiæ etiam datæ ſint ad ædificationem, non ad deſtructionem.

SECTIO IX.

De aliis, quæ in Confeſſione obſervanda ſunt Confeſſariis.

Quænam ab ignoto pœnitente inquirere debeat Confeſſarius.

DICENDUM primò, ex rituali Rom. Sacerdos primò inquirere debet de ſtatu pœnitentis, ſi ſit ignotus: quàm pridem ſit confeſſus: an pœnitentiam injunctam impleverit: an conſcientiam diligenter examinaverit, quæ omnia inquirere, an prætermittere, prout expedit, prudentiæ Confeſſarii relinquitur. In progreſſu verò confeſſionis, debet ſedulò attendere ad ea, quæ dicit pœnitens: *adjuvante* (ut ait rituale Rom.) *quotieſcumque opus fuerit Sacerdote:* etſi enim per ſe ſit munus pœnitentis ſeſe integrè accuſare, & judicis eum accuſantem audire: Tamen ſæpè expedit, aut etiam neceſſe eſt, eum interrogationibus, admonitionibus & aliis adjuvare: De quibus antea actum eſt: Hoc tamen addo: attentionem ſedulam hîc eſſe adhibendam, cùm unica circumſtantia unico verbo confeſſa, totam casûs malitiam ſæpè invariet, aut aliquando ad aliam ſpeciem trahat. Caveat quoque, ne interrogationes adhibeat, niſi dum opus eſt; ne importunis interrogationibus pœnitens turbetur & aliquorum obliviſcatur. Unde præſtaret

ſtaret poſt factam confeſſionem ſolùm interrogare pœnitentem, ſi confeſſio ſit brevis, ſecus ſi ſit longior.

Dicendum 2. ſi advertat Confeſſarius, non eſſe adhibitam debitam diligentiam in examinanda conſcientia, poterit illud, quod hîc deeſt, Confeſſarius aliquando interrogationibus ſuis ſupplere, facilè autem Confeſſario erit idem ſupplementum, ſi noſcat pœnitentis ſtatum, & peccata, quibus talis ſtatûs homines ſolent eſſe obſtricti: unde juvabit hîc noſſe mechanicarum artium fraudes: officiorum defectus & cujuſque conditionis peccata magis obvia habere perſpecta, quòd Confeſſarii munus non modicum alleviat & exornat. Rogato verò pœnitente de iis, quæ magis communia ſunt ejus ſtatui & conditioni, poterit rogari per peccata contraria præceptis Decalogi, Eccleſiæ, &c. *Confeſſarius debe ſupplere examen pœnitentis*

Dicendum 3. ſi Confeſſarius certò noverit peccatum à pœnitente eſſe commiſſum nec confeſſum, quod neque rogatus, neque ſponte ſuâ vult pœnitens confiteri: non poterit eumdem Confeſſarius abſolvere, cùm certò noſcat eum eſſe ad abſolutionem indiſpoſitum: aliud eſſet, ſi Confeſſarius poſſet prudenter judicare, quòd hic habeat cauſam legitimam peccatum illud reticendi, quo caſu talem abſolvere poſſet. *Quid aget Confeſſarius cum eo quem novit peccaſſe.*

Scientia hæc ſæpè oritur ex confeſſione ipſa: v. g. ſponſus matrimonium initurus confitetur ſe cognoviſſe ſuam ſponſam: ſponſa ſubſequens, non confitetur illam copulam, imò negat, ubi tamen ex confeſſione Confeſſario contrarium conſtat: quæritur quid hîc facto opus? ad quod R. in hoc caſu imprimis cautè eſſe procedendum, ne altera ex interrogatione ſuſpicetur Confeſſarium rogare ex notitiâ habitâ ex confeſſione, & frangere ſigillum. Unde ſuadent plurimi Parocho, aut alteri ad hoc vocato, ut priùs animo concipiat abſolutè tales de copulâ interrogare, ſive eam alter exponat ſi-

ve non, uti & de aliis peccatis, quæ ſponſos ſolent comitari. Si verò rogata neget copulam, videtur ea eſſe abſolvenda: tum quod fieri poſſit, quod copulam alteri ſit confeſſa, tum etiam quòd confeſſarius notitiâ habitâ ex ſolâ confeſſione hîc uti nequeat, ſine injuriâ Sacramenti pœnitentiæ. Sacrilegio verò, non ita coöperabitur confeſſarius, quàm bene illud permittet ex gravi causâ.

Quid aget Confeſſarius cum marito qui non vult reddere debitum, cujus Matrimonium noſcit Confeſſarius eſſe nullum.

Dicendum 4. Si confeſſarius ſciat aliquorum matrimonium eſſe nullum, quod ipſi conjuges invincibiliter ignorant, & alter conjugum confiteatur ſe non reddidiſſe conjugi debitum: poterit confeſſarius ille abſolutè mandare conjugi illi ut debitum de cætero reddat, imò ad illud omninò conſtringitur. Ratio eſt, quòd talis pœnitens negando debitum mortaliter peccaverit: ergò non poteſt eum confeſſarius abſolvere, niſi proponat de cætero reddere: neque ideò mandat Confeſſarius fornicationem aut rem de ſe malam, cùm copula illa, quæ hîc mandatur, ut in his circumſtantiis fit, non ſit illicita, cùm hîc interveniat ignorantia facti: etſi enim nullus invincibiliter ignorare poſſit, fornicationem eſſe malam: poterit tamen quis invincibiliter ignorare, hunc actum in his circumſtantiis poſitum eſſe malum.

Confeſſarius debet abſolvere pœnitentem, juxta ſuam, non vero pœnitentis opinionem.

Dicendum 5. Si pœnitens ſe in aliquo actu conformet ſententiæ probabili, quam confeſſarius judicat improbabilem, non tenetur talem abſolvere confeſſarius: Ratio eſt, quòd confeſſarius ſit judex, adeoque debet procedere juxta ſententiam propriam, non autem rei, cujus eſt ſententiam non ferre, ſed recipere. Deinde eſt medicus, ergo debet procedere juxta ſententiam propriam, non verò ipſius ægroti. Et quamvis abſolutè loquendo fieri poſſit, quòd ſententia pœnitentis ſit vera: hoc inquam nihil dictis obeſt, cùm hoc debeat confeſſario conſtare, ut aliquem ritè abſolvat tamquam debitè diſpoſitum, cujus contrarium caſus ſupponit.

Di-

Dicendum 6. Si complex peccati confeſſario complici ſe ſiſtat; videndum eſt, an ad eumdem abſolvendum, confeſſarii juriſdictio non ſit reſtricta, quòd ſæpè contingit, in diverſis locis, uti in diœceſi noſtra Antverpienſi, in caſu complicis in peccato carnis: etſi poſſit aliàs Sacerdos remotâ tali reſtrictione abſolutè loquendo complicem audire & abſolvere: tamen rectè de hoc caſu ita diſſerit Pontius l. 7. c. 38. de Matrim. *Res eſt periculi plena, & occaſio committendi non pauca ſacrilegia: quem enim animum eſſe cogitas & confeſſario & pœnitenti, qui libidine inardeſcunt, amicitiâ & familiaritate tenentur, cum & pœnitens animum ſuum illi aperit, quem tenerè diligit, & illa repetit in quibus pariter delectati fuerint, & confeſſarius in eo tribunali, in quo nullum mendacium dici poteſt, nudum videt amicæ pectus? itaque ratione periculi novi conſenſûs, & committendi ſacrilegii illud illicitum aſſevero.* Quæ eo veriora ſunt, quo verum eſt illud D. Hieronymi Epiſt. ad Amand. *Sola libido, etiam in ipſo tempore pœnitendi præteritos ſtimulos patitur & titillationem carnis & incentivâ peccati.* *Abſolutio complicis.*

Dicendum 7. Si pœnitens ſit variis, iiſque dudum continuatis peccatis intricatus, adeo ut veroſimilem illorum numerum exponere nequeat; dicendo toties *plus minuſvè*, uti ſæpè fit in meretricibus, juvenibus diſſolutis, &c. debet Confeſſarius rogare tempus ab ultima confeſſione elapſum, quoties quidem in Hebdomada, quoties de die, menſe, &c. tale quid commiſerint, ut modo aliquo poſſibili confeſſionis integritas hîc poſſit obtineri: etſi aliqui conſideratè addant, quòd hîc præſtet magis à confeſſario attendi ad debitum dolorem & propoſitum non peccandi de cætero, quàm benè ad procurandam Confeſſionis integritatem materialem. *Numerus peccatorum incertus quomodò ſit exponendus.*

Dicendum ultimò: Si pœnitens inſtituat confeſſionem generalem, non debet neceſſariò exprimere *Qualis debeat eſſe confeſſio generalis.*

mere omnia peccata aliàs rite confeſſa; neque aliqua reticendo decipit aut mentitur, quaſi inſtituendo generalem confeſſionem declaret ſe omnia omninò velle confiteri, cùm ſolùm velit inſtituere confeſſionem generalem, quantùm placuerit, aut quantùm ſibi reputat neceſſarium. Peccata tamen numquam ante confeſſa etſi hîc adnecti poſſint, debent tamen ut nova Confeſſario exponi, cum ejuſmodi peccata aliam mereantur ſententiam, & judicum Confeſſarii non modicè invarient & immutent.

SECTIO X.

De Probitate Confeſſarii hîc requiſitâ.

Confeſſarius ſit bona vita.

DICENDUM primò, Etſi Sacramentorum valor non pendeat à bonitate miniſtri, cùm cauſent ſuum effectum ex opere operato, ut ante probavimus: ut tamen Confeſſarius debitè & licitè confeſſiones excipiat, requiritur in eo ſtatus gratiæ, & purior conſcientiæ innocentia. Ratio eſt, quòd ſancta ſanctè tractanda ſint, & qui alium corripit, à vitiis immunem eſſe oporteat: hinc quia plurimi Confeſſarii ſunt quaſi in continuo periculo, confeſſiones excipiendi, requiritur ut illi, vitæ Sanctitati continuæ ſingulariter ſtudeant & incumbant.

Ad hanc quoque bonitatem confeſſarii ſpectat, ut ipſe prius ſit Deo reconciliatus, antequam alios Deo reconciliare præſumat; alios ita ſtringit Doctor Mellifluus de converſ. ad clericos c. 19. *Væ miniſtris infidelibus, qui necdum reconciliati reconciliationis alienæ negotia, quaſi homines, qui juſtitiam fecerunt, apprehendunt! Væ filiis iræ, qui ſe miniſtros gratiæ profitentur? Væ filiis iræ, qui pacificorum ſibi uſurpa-*

re gradus & nomina non verentur? Væ filiis iræ, qui fideles ſeſe mediatores pacis, ut peccata populi comedant mentiuntur.

Dicendum 2. Non tantùm ante miniſterium hujus Sacramenti debet Confeſſarius de peccatis dolere, ſed etiam ſi copia adſit, eadem confiteri. Plurimi obligationem hanc non agnoſcunt, eò quòd nullum de eo extet præceptum, niſi de Euchariſtia, imò quòd præceptum illud ſit moraliter impoſſibile ob varias difficultates occurrentes, puta quod ſi duo Sacerdotes ambo peccato mortali obſtricti mutuo vellent confiteri, nullus primò vellet ſedere, quam luctam aliis ſcandalum, aliis riſum quondam excitaſſe quidam aſſerit. Ad quæ reſp. præceptum de eo non debet præcisè ex ſolo Tridentino deſumi, ſed & ex aliis. Ratio ergò eſt, quòd Confeſſarius, modo quo commodè poteſt ſecuriſſimo, miniſterium illud debeat exequi, quod hoc caſu indubiè fit per Confeſſionem. Cum enim contritione non niſi arduâ & perfectâ ſine Sacramento peccata deleantur, talis attritus in peccato hæret, & in peccato Sacramentum adminiſtrat, quod illicitum eſſe, ſi aliàs commodè fieri poſſit, nemo eſt, qui ignoret. Tales ergò Sacerdotes, de quibus in caſu, deberent expectare, donec alter eſſet confeſſus, niſi alterius copia deeſſet.

Ante Miniſterium pœnitentiæ debet confiteri Confeſſarius in peccato mortali exiſtens, ſi habeat copiam Confeſſarii.

Dicendum 3. Peccat ergò mortaliter, qui in ſtatu mortalis peccati hoc Sacramentum adminiſtrat indignè ſancta tractando. Imò tot peccata mortalia committit, quot confeſſiones excipit, cùm cujuſque confeſſio, ſit actio diverſa & completa, neque ullam inter ſe habent connexionem, etſi ſucceſſivè fiant, & conſtituunt judicia diverſa.

Toties peccat mortaliter, quoties in peccato mortali abſolvit.

Utrum autem debeat Sacerdos eſſe in ſtatu gratiæ ſolummodo cùm abſolvit, an verò etiam dum confeſſiones audit: variant Doctores: alii docent ſatis eſſe, quòd ſit in ſtatu gratiæ, dum abſolvit cùm adminiſtratio hujus Sacramenti, propriè in abſolu-

ſolutione conſiſtat, & de cætero ſolùm requiratur ſtatus gratiæ: quandò hoc Sacramentum adminiſtrat. Alii econtra docent, quòd quoque hoc Sacramentum adminiſtretur dum confeſſio excipitur, cùm auditio confeſſionis ſit quoque actio Miniſtri æquè ac abſolutio. Verùm rectiùs docent Confeſſionem non pertinere ad Sacramentum ut partem illius, niſi dum Sacerdos abſolvit, adeoque propriè per abſolutionem fieri miniſterium hujus Sacramenti.

SECTIO XI.

De Approbatione Confeſſarii.

Quid approbatio. Dicendum I. *Approbatio* eſt authenticum teſtimonium de Doctrina & moribus requiſitis ad excipiendas fidelium confeſſiones. Et quamvis jure antiquo potuerint Parochi committere munus confeſſionis cuilibet Sacerdoti etiam non approbato: jure tamen Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 15. reformat. ſtatuitur, ut dicta approbatio habeatur ad excipiendas ſæcularium confeſſiones.

Dico *Sæcularium*, quia talis approbatio reſpectu regularium non eſt hîc requiſita, de quo ſtatim. Illi tamen qui obtinent beneficium Parochiale ſeu cui annexa eſt animarum cura, non indigent novâ approbatione, ſed cenſentur eſſe approbati per collationem talis beneficii, quamdiu tale obtinent. Sub hoc beneficio non comprehenditur prælatura, cùm non ſit illa beneficium Parochiale.

Dictum quoque eſt teſtimonium *De ſcientia & moribus*, &c. Unde, etſi quis ſit ſatis doctus, non ideò eſt ſatis aptus ex parte morum ad audiendas Confeſſiones, quare etiam Licentiati, Lectores Theol. & ſimiles indigent approbatione.

Di-

Dicendum 2. Approbatio hæc debet fieri ab Epiſcopo pœnitentis, eò quòd approbatio detur ad exercendam juriſdictionem in pœnitentem, quæ proinde debet dari à ſuperiori pœnitentis. Si verò Confeſſarius, peregrinorum confeſſiones audiat, qui ſubſunt alteri Epiſcopo, nil dictis derogat, cùm peregrini fiant ſubditi illi loco, quo tranſeunt, ut alibi eſt dictum.

Approbatio fieri debet ab Epiſcopo pœnitentis.

Dicendum 3. Confeſſarius non habens beneficium parochiale, non eſt approbatus pro omni diœceſi, eoipſo quò eſt approbatus pro unâ. Contrarium, etſi dudum fuerit ventilatum & aſſertum, tamen poſt conſtitutionem Urbani VIII. datam 1628. & Innocentii X. qui ait: *Regulares etiam Societatis* Jesu *in una diœceſi approbatos ab Epiſcopo, nequaquam poſſe in alia diœceſi confeſſiones audire, ſine approbatione Epiſcopi diœceſani.* Quibus acceſſit breve Alexandri VII. datum ad Epiſc. Andegav. ubi damnat tamquam falſam & ſaluti animarum perniciosam, hanc ſequentem: *Regulares Ordinum Mendicantium ſemel approbati ab uno Epiſcopo ad confeſſiones audiendas in ſua diœceſi, habentur pro approbatis in aliis diœceſibus, nec novâ Epiſcoporum indigent approbatione.* Illi tamen qui ex parte beneficii parochialis cenſentur approbati pro una diœceſi, cenſentur quoque approbati pro alia, ſi accedat juriſdictio.

Confeſſarius non habens beneficium Parochiale non eſt approbatus pro omni diœceſi, eoipſo quo eſt approbatus pro una.

Dicendum 4. Regulares poſſunt aliorum ſui ordinis Religioſorum & Religioſarum confeſſiones excipere, ſine tali approbatione. Sub Religioſis in favorabilibus comprehenduntur quoque Novitii. Non tamen famuli & famulæ in Monaſteriis habitantes, quorum confeſſiones non niſi approbatus excipere poteſt, uti aliorum ſæcularium, uti ex Trid. ſeſſ. 23. c. 15. & Bulla Urbani VIII citatâ ſatis conſtat. Reſtringitur tamen eorum juriſdictio aliquando ex parte pœnitentium, adeò ut aliquando de ſuperiorum licentia poſſint tantùm confiteri alteri Sacerdoti

Non requiritur approbatio regularium reſpectu aliorum regularium ſui Ordinis. Benè tamen reſpectu famulorum.

ejuſdem Ordinis, aliquando autem iter agentes poſſint & alteri cuivis etiam non approbato, de quo cujuſque Ordinis ſtatuta ſunt conſulenda.

Regulares approbati pro ſæcularibus non poſſunt audire Confeſſiones ſæcularium ſine licentia ſuperiorum.

Dicendum 5. Regulares approbati pro ſæcularibus, non poſſunt ſine conſenſu ſuorum ſuperiorum audire confeſſiones eorumdem. Ratio eſt, quod approbatio Epiſcopi ſit illis data dependenter à voluntate ſuperiorum, qui approbationem illam poſſunt impedire, reſtringere aut aliàs immutare, ne exeat in actum. Unde graviter peccant regulares approbati, quibus confeſſiones ſæcularium à ſuperiore interdicuntur, tamen eaſdem excipere non deſiſtunt eò quòd peccent contra obedientiam, an autem invalidè eo caſu Sacramentum miniſtrent non auſim condemnare: ſed requiri judico Epiſcopi approbantis intentionem, qui an ita approbationem dederit, ut ſi eâ ſubditus utatur contra voluntatem Prælati, non teneat, meritò dubitaverim.

Revocari poteſt approbatio, item reſtringi.

Dicendum 6. Approbatio data revocari poteſt, uti & reſtringi, uti patet ex praxi Eccleſiæ: cùm enim approbatio ſit teſtimonium de idoneitate alicujus ad audiendas confeſſiones, ſequitur quòd quiſpiam poſſit inveniri aptus pro hoc ſtatu hominum & non pro alio. Deinde poteſt quis inveniri aptus, ſed non tantùm, ut pro ſemper judicetur talis: unde poteſt approbatio dari ad unum, duos aut tres annos, ut interea approbatus ſtudeat, & ſeſe aptiorem reddat. Sicuti autem ſuperioris conceſſione naſcitur approbatio, ita & per ejus revocationem poterit extingui. Fieri namque poteſt, quòd ille, qui modo judicatur aptus, poſtea defectu ſtudii fiat ineptus, uti ſæpè fit, in iis, qui approbati omne ſtudium abdicant, & illi valedicunt, quò fit, ut qui ante ſatis inſtructi fuerant, poſtea illitterati reperiantur. Unde attendendum eſt, illud quod ait D. Ambr. ſuper Lucam in explan. proœmii: *Legimus aliqua ne negligantur: legimus ne ignoremus: legimus non ut teneamus, ſed ut repudiemus.*

mus. Poterit ergo Epiſcopus, ſtante fundamento de tali caſu, revocare approbatos ad examen, ut ſibi de ſufficienti idoneitate conſtet ad quod indagandum jus habet, imo de quo in conſcientia conſtringitur.

Non ſufficit approbatio petita ſed negata. Dicendum 7. Non ſufficit hîc approbatio petita ſed negata, neque pro ſæcularibus Sacerdotibus, neque pro regularibus. Contrarium pro regularibus ſuſtinuerunt plurimi, quod probant ex clementinâ *dudum* de ſepult. ubi Prædicatoribus & Franciſcanis datur illa facultas, ut ſi repræſentati Epiſcopis ab iis repellantur, à S. Sede ſint approbati: quæ Clementina, cum in Conc. generali ſit facta & corpori juris ſit inſerta, non videtur per generalem revocationem illi poſſe derogari: quidquid tamen de eo ſit, certum eſt ipſorum Mendicantium judicio, hoc non facilè eſſe practicandum, tum ut ajunt, quia Epiſcopis eſt odioſum, oppoſitum ſit praxi conformius, nec facilè de injuſtitiâ negatæ approbationis ſit præſumendum; cui & illud addo, prædicta omnia falſa eſſe & improbabilia, eò quod anno 1666. 24. Sept. ab Alexandro VII. hæc eſt condemnata: *Satisfacit annuæ confeſſionis præcepto, qui confitetur regulari Epiſcopo præſentato, ſed ab eo injuſtè reprobato.* Quare autem non ſatisfacit, niſi quia confitetur Sacerdoti non approbato?

SECTIO XII.

De reſervatione Caſuum.

Quid ſit reſervatio caſuum. Reſervatio conveniens. Dicendum primò, reſervatio caſuum eſt ſubſtractio poteſtatis abſolvendi à quibuſdam caſibus gravioribus. *Magnopere verò ad Chriſtiani populi diſciplinam pertinere, ſanctiſſimis Patribus noſtris viſum eſt, ut atrociora quædam & graviora crimina non*

à quibuſvis, ſed à ſummis dumtaxat Sacerdotibus, abſolverentur, ait Conc. Trid. ſeſ. 14. c. 7. ſicut enim Judices ſuperiores aliquarum cauſarum judicium, præſertim graviorum ſibi reſervant, & morbi majores medicis magis expertis ſolent reſervari: ita & in hoc tribunali, ubi animæ morbi judici & medico aperiuntur, fieri convenit.

Quænam peccata poſſint reſervari.

Dicendum 2. reſervari poſſunt peccata mortalia tam interna quàm externa, etſi ſola externa reſervari ſoleant, eaque graviora: neque reſervantur peccata dubia, neque cenſetur ſuperior ea velle reſervare, cùm reſervatio ſit odioſa. Reſervatio quoque ſolùm concernit peccata perfecta & conſummata, undè quandò peccatum carnis v. g. reſervatur, intelligitur de peccato conſummato luxuriæ. Et quamquam peccata mortalia reſervari poſſint, non tamen, niſi (ut dictum eſt) graviora. Patet id expreſsè ex loco Trid. citato. Et Clemens VIII. poteſtatem reſervandi reſtringens decreto 1602. expreſsè præcipit, ut graviora tantùm poſſint reſervare. Porrò, gravitas hæc, non tam deſumenda eſt ex parte materiæ, quam ex parte effectûs, & finis; puta, quod ea reſervatio graviter conducat ad diſciplinam Eccleſiaſticam.

Quinam poſſint caſus reſervare.

Dicendum 3. reſervare poſſunt ii, qui hîc habent ordinariam juriſdictionem, ut eſt Papa reſpectu omnium ſubditorum: Epiſcopus reſpectu ſuorum, &c. Generales & Provinciales, Abbates, Priores, &c.

Regularium poteſtas hîc reſtricta.

Etſi quoque reſpectu ſuorum ſubditorum poſſint quædam reſervare: tamen Clemens VIII. eorum poteſtatem hîc reſtrinxit ad 11. caſus, de quibus poſtea. Si verò generales aut Capitulum aliqua Religioſorum peccata reſervet, non comprehenduntur eo ſtatuto novitii, cum novitii quoad odioſa, prout eſt reſervatio, non ſint ſtrictè dicti Religioſi.

Caſus Pontifici reſervati.

Dicendum 4. caſus Pontifici reſervati ſunt omnes contenti in Bulla Cœnæ: v. g. Hæreſis & lectio librorum hæreticorum ſine licentia Pontificis: appel-

pellantes à Papa ad futurum generale Concilium: inſpiratas, & bona naufragorum Chriſtianorum ad littus appellentium diripientes, in eos qui ſine debita poteſtate gabellas imponunt: in falſificantes litteras Apoſtolicas: in deferentes arma ad hoſtes Chriſtiani nominis: &c. Caſus vero Epiſcopo reſervati, pro diverſitate locorum ſunt varii: caſus quos Epiſcopus noſter Antverpienſis reſervare ſolet, ſunt hi ſequentes: *Hæreſis*, *Apoſtaſia*, *Simonia*, *Sodomia*, *homicidium voluntarium*, *incendium cum deliberata voluntate procuratum*, *raptus virginis*, *inceſtus cum conſanguineis aut ſanctimonialibus*, *injectio violenta manuum cum læſione in parentes facta*, *ſortilegium*, *adulterium notorium*, *&* *omnia delicta his graviora*, *quæ annexam habent excommunicationem majorem.* Aliquando additur, *peccatum complicis in peccato carnali*, quod non eſt propriè reſervatum, cum quivis Confeſſarius à complice diſtinctus, poſſet ab illo abſolvere. *Caſus Epiſc. reſervati.*

Caſus vero Religioſorum reſervati ſunt varii pro diverſis: hoc tamen notandum eſt, quòd Clemens VIII. 1593. 26. Maii ſtatuerit 11. caſus, quos vel omnes, vel aliquos eorum, poſſent Religioſorum Prælati ſibi reſervare: ſi verò alia graviora peccata reſervare vellent, id non poſſent ſine conſenſu capituli generalis pro toto ordine, vel capituli Provincialis pro tota Provincia: non autem ſoli pro ſuo arbitrio talia poſſent reſervare. Caſus autem illi 11. ſunt hi: veneficia, incantationes, ſortilegia: Apoſtaſia à Religione ſive retento habitu, ſive remiſſo. Nocturna & furtiva egreſſio Monaſterii, etſi facta animo non apoſtatandi. Proprietas, quæ ſit peccatum mortale. Juramentum falſum in judicio legitimo. Procuratio, auxilium, conſilium ad abortum poſt animationem fœtûs, etiam effectu non ſecuto. Falſificatio manûs aut ſigilli officialium Monaſterii: furtum de rebus Monaſterii in re mortali. Lapſus carnis voluntarius opere conſumma- *Caſus reſervati pro Religioſis.*

tus. Occiſio: vulneratio, gravis percuſſio cujuſcumque perſonæ. Malitioſum impedimentum aut retardatio aut apertio litterarum à ſuperioribus ad inferiores aut è contra.

Quinam à reſervatis poſſint abſolvere. Dicendum 5. A reſervatis abſolvere poſſunt ii qui ea reſervarunt, illiſque ſuperior, vel qui ad hoc delegatam habent poteſtatem. Hoc tamen diſcrimine, quod ordinarius poſſit tollere reſervationem ſine abſolutione Sacramentali: non itidem delegatus. Epiſcopis à Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 6. reform. conceditur facultas abſolvendi ſuos ſubditos ab omnibus peccatis occultis, etiam aliàs Papæ reſervatis, exceptâ hæreſi, quam ſibi ſoli Papa reſervat: quam poteſtatem alii annuè per bullam Cœnæ revocati volunt, in qua ita habetur à tempore Pii V. quod à caſibus ejuſdem bullæ non poſſit aliqua perſona etiam Epiſcopali dignitate fulgens abſolvere, prætextu cujuſcumque facultatis, etiam per cujuſque Concilii decreta in genere vel in ſpecie conceſſa: alii negant hîc aliquid derogari indulto particulari Tridentini ante allato, quod in Belgio ſatis uſurpatur, ubi Epiſcopi ſunt loco inquiſitorum.

Quid hîc poſſint privilegia Confraternitatum. Dicendum 6. Non poſſunt Confeſſarii in vim privilegiorum confraternitatum Roſarii v. g. SS. Trinitatis, Scapularis, &c. abſolvere à reſervatis pœnitentes illi confraternitati inſcriptos, eo quòd Clemens VIII. Bulla *Quæcumque à Sede*, &c. expreſsà dicat, quod in vim dictarum confraternitatum privilegiorum, non poſſint Confeſſarii abſolvere à caſibus Pontifici vel ordinario reſervatis. Unde mirum, aliquos illud audacter practicaſſe.

Si verò Papa det poteſtatem abſolvendi à reſervatis generalem, non cenſetur eo ipſo dare eamdem quoad caſus Epiſcopo reſervatos, niſi idem exprimat.

Quid privilegia regularium. Dicendum 7. Non poteſt Confeſſarius regularis in vim ſui privilegii abſolvere à caſibus ordinario reſer-

reſervatis: conſtat hoc ex variis Pontificum decretis, & noviſſimè Alexandri VII. 1659. Qui hanc ut falſam & authoritati Epiſcoporum, & Sedi Apoſtolicæ injurioſam proſcripſit: *Regulares habent poteſtatem abſolvendi à caſibus Epiſcopo reſervatis, etiamſi ab Epiſcopo authoritas ipſa, ipſis indulta non fuerit.* Et anno 1666. hanc ſequentem: *Prælati regulares poſſunt in foro conſcientiæ abſolvere quoſcumque regulares ab hæreſi occultâ, & excommunicatione propter eam incursâ.* Idem hanc: *Regulares poſsunt in foro conſcientiæ uti privilegiis ſuis, quæ ſunt expreſsè revocata, per Concilium Trid.* Quâ prohibitione variis offendiculorum occaſionibus obviavit Eccleſia.

SECTIO XIII.

Quid aget Confeſſarius cum pœnitentibus habentibus peccata reſervata.

DICENDUM primò, Non poterit ſuperior Confeſſarius audire ſola reſervata, & ab illis abſolvere, & de cætero mittere pœnitentem ad inferiorem, ut confiteatur reliqua. Ratio hujus eſt, quòd hoc expreſsè repugnet præcepto de integritate confeſſionis: neque ſuperior poſſet audire ea ſola, ſinon eſſent reſervata, neque reſervatio tribuit hîc novum jus indebitè & non integrè confitendi. Neque hîc opponi poteſt uſus contrarius curiæ Romanæ, quem Sylveſter Magiſter S. Palatii expreſſe negat, vel fuit uſus ille abſolutio à cenſuris, non item Sacramentalis. *Non poteſt ſuperior audire ſola reſervata.*

Dicendum 2. Qui ſub periculo ſcandali tenetur celebrare, nec poteſt adire ſuperiorem, putant aliqui quòd tali abſolutè cenſeatur deeſſe copia Confeſſarii, adeoque quòd præviâ contritione poſſet ſi- *Quis indoneam cenſeatur deeſſe copia ſuperioris.*

 ne

ne confeſſione celebrare: alii melius docent, quod ſi adſit copia Confeſſarii inferioris, poſſit hoc caſu ſola non reſervata confiteri, & poſtea ſe ſuperiori ſiſtere: ita tamen ut ad majorem ſecuritatem Confeſſarius abſolveret eum ſub conditione, quod certè tutius eſt & conſcientiæ magis ſecurum. Non tamen hîc dici poteſt, quòd directè eo caſu abſolvatur à non reſervatis, & indirectè à reſervatis, cùm unum mortale ſine altero remitti nequeat: & inferior extra mortis articulum hîc nihil poſſit, neque aliàs teneretur pœnitentem de cætero mittere ad ſuperiorem.

An poſſit ſuperior obligare ſubditum ſe ſibi ſiſtendi, qui alteri confitetur reſervata.

Dicendum 3. Non poteſt ſuperior dare facultatem abſolvendi à reſervatis cum onere ut pœnitens ſe ſuperiori ſiſtat: cujus contrarium, etſi aliqui ſuſtineant, ob praxim aliquarum religionum: tamen quod dictum eſt, verius cenſeo, præſertim dum peccata ſunt occulta, neque ſe poſſet pœnitens ſuperiori ſiſtere, niſi peccatum illud manifeſtet: neque enim ſuperior poteſt inferiori injungere, ut manifeſtet peccatum occultum. Aliud eſſet, ſi peccatum illud eſſet manifeſtum.

An oblitum reſervatum in Confeſſione maneat reſervatum.

Dicendum 4. Peccatum reſervatum oblitum in confeſſione facta ſuperiori, manet reſervatum, ſi confeſſio illa fiat, nude ad abſolutionem, non in ordine ad obtinendum abſolutionem à reſervatis. Si verò in ordine ad talem abſolutionem obtinendum ſuperiori pœnitens confiteatur, & peccati reſervati obliviſcatur invincibiliter, erit ab eo abſolutus, cum pœnitens quantum in ſe fuit, ſatisfecit ſuæ obligationi ſe ſiſtendi ſuperiori.

Dicendum 5. Ex decreto Clementis VIII. conſtat Prælatum regularem teneri dare facultatem abſolvendi religioſos à reſervatis, niſi aliud urgenti de cauſâ agendum cenſuerit ubi notat Suarez tract. 10. l. 8. c. 5. num. 8. & 9. in hâc re magnâ circumſpectione opus eſſe, ne aliàs puſillis parentur laquei, & ſcandala; & Lugo de pœnit. diſp. 10.

10. ſect. 3. num. 241. docet Prælatum debere magis inclinare ad concedendam facultatem abſolvendi, quam ad negandam, cum moraliter, & per ſe loquendo, minus periculi ſubſit in eâ concedendâ, quam negandâ Et Comitolus reſp. moral. lib. 1. q. 22. docet ſibi compertum, religioſum quemdam mori maluiſſe cum reſervato, quam illud Prælato ſuo indicaret, cum impetrare non potuiſſet, ut poſſet confiteri inferiori. Et Gerſon. tr. 41. ait, ob caſus reſervatos, innumerabiles præcipitari in infernum.

Dicendum 6. Etſi in decreto Clementis VIII. dicatur, quod liceat ſuperioribus determinare pœnitentias graves quibuſdam peccatis, etiam non reſervatis à Confeſſariis imponendas: tamen non licet illis taxare pœnitentias tales, ex quibus perſona delinquentis poſſit innoteſcere, ut puta pœnitentiam directè, vel indirectè publicam.

Dicendum 7. Confeſſarius petens à Prælato facultatem abſolvendi aliquem religioſum à reſervatis, debet eam petere in genere, ne Prælatus in delinquentis notitiam poſſit devenire. Et quamquam Prælatus eum peteret, non poſſet eum Confeſſarius manifeſtare. Patet id ex ſigillo confeſſionis, ut notat Tamburin. de jure abb. tom 2. pag. 160. addens ibid, quod ſi Abbas eam negaret, poſſet equidem eo non obſtante pœnitentem pro eâ vice abſolvere, ex his decreti Verbis: *Sanctitas ſua deinceps declaravit, & declarat, ut ſi hujuſmodi regularium Confeſſariis caſus alicujus reſervati facultatem petentibus ſuperior dare noluerit, poſſint nihilominus Confeſſarii illâ vice pœnitentes regulares, etiam non obtentâ à ſuperiore facultate, abſolvere.*

S E-

SECTIO XIV.

Quomodo defectus confeſſionis ſint ſupplendi.

Ex quo defectus Sacramenti oriri poſſint. Dicendum primò: cùm defectus hujus Sacramenti oriri poſſit, vel ex parte abſolutionis, vel confeſſionis, vel contritionis: variè quoque defectus commiſſi in adminiſtratione hujus Sacramenti poterunt ſuppleri, vel etiam aliquando Sacramentum iterari. Confeſſarius ex parte abſolutionis deficit, ſi non habeat debitam intentionem, juriſdictionem, non adhibeat debitam formam, &c. Quo caſu non ſolùm defectus ſupplendus, ſed Sacramentum eſt iterandum, cum à principio fuerit abſolutè nullum.

Defectus abſolutionis. Dicendum 2. Si Sacerdos oblitus ſit pœnitentem abſolvere vel invalidè abſolverit, tenetur modo meliori quo poteſt pœnitentem inducere ad Confeſſionem iterandam, cum peccata illa abſolutè confeſſa non ſint. Fieri id poſſet, conferendo de licentiâ pœnitentis de confeſſione præteritâ: Vel in ultimâ confeſſione quærendo, an doleat de aliis aliàs quoque confeſſis, quæ confeſſarius etiamnum noſcit, quo caſu habebitur iterata eorumdem confeſſio. Si verò omiſerit aliquem abſolvere à cenſuris, poterit & abſolutionem impendere abſenti.

Omiſſio monitionis. Dicendum 3. Si Confeſſarius omiſerit aliquem admonere reſtitutionis debitæ, dicendo v. g. poſitivè pœnitentem non eſſe ad illam obligatum, ubi obligatur: tenetur poſtea errore ſuo cognito pœnitentem reſtitutionis admonere: quod ſi jam pœnitens non poſſet reſtituere, ubi antea potuiſſet, tenetur Confeſſarius reſtituere, juxta alibi dicta de reſtitutione. Si verò pœnitens nolit reſtituere admonitus, ubi reſtituere poſſet, excuſatur omnino

Con-

Conſeſſarius, eo quòd cauſa damni jam per revocationem ſui conſilii ſit ablata. Si verò negativè non admonuerit, omittendo admonere, dum admonere debuit, debet in alia confeſſione admonere pœnitentem, aut aliâ quacumque occaſione, cùm quiſque teneatur procurare, ne ex ſua actione vel omiſſione alter ſcandalum accipiat: Imò etiam, ne materialiter quidem ex actione vel omiſſione noſtra moveatur quis ad peccandum. Quo caſu tamen non tenetur in defectu pœnitentis confeſſarius ad reſtitutionem: De quo vide dicta de reſtitutione.

Dicendum 4. Si proveniat ex culpa confeſſarii, quòd pœnitens integrè non confiteatur, v. g. ſi confeſſarius dicat pœnitentem non debere aliqua confiteri, quæ tamen confiteri debet, vel alio quovis modo pœnitentem inducit ad aliqua neceſſaria ſubticenda: Tenetur confeſſarius de errore ex ſua culpa commiſſo admonere Pœnitentem, ut fiat Confeſſio omnino integra. Aliud eſſet, ſi mere negativè id omiſiſſet, quo caſu tota culpa ex parte pœnitentis poſita eſt, ex parte autem judicis ſolum culpa contrahitur ex parte negligentiæ, nullo modo pœnitentem movendo ad non integrè confitendum.

Confeſſio non integra ex parte Confeſſarii.

SECTIO XV.

De Sigillo Confeſſionis.

DICENDUM primò, *Sigillum Confeſſionis* eſt obligatio ſervandi ſecreta peccata in Confeſſione audita. Oritur autem hæc obligatio ex jure naturæ: ex jure religionis: Et ex jure poſitivo: ex jure naturæ quatenus quilibet ex eo jure tenetur ſervare ſecretum ſibi commiſſum. Et jure religionis

Quid ſit ſigillum Confeſſionis.

Oritur ex vario jure. nis, quæ obligat, ne quid agamus contra reverentiam rebus ſacris debitam: revelare verò peccata in confeſſione percepta cederet in magnam Sacramenti illius ruinam, reddendo illud exoſum & omninò impracticabile. Ex jure poſitivo humano, prout conſtat ex variis capitulis & Eccleſiæ conſtitutionibus. Cùm autem Sigilli obligatio tanta ſit, ut nequidem illud violari fas ſit, ad evitandam reipublicæ perniciem, ob quod tamen licet quandoque violare ſecretum naturale, neque tanta hæc obligatio oritur ex jure naturæ dicto, nec ex jure religionis, ſi eſſet tale periculum: Veroſimile apparet tantam obligationem oriri ex præcepto Chriſti ſpeciali.

Oritur ſigillum ex Confeſſione ſaltem inchoata. Dicendum 2. Oritur hæc dicta ſigilli obligatio ex confeſſione Sacramentali ſaltem inchoatâ: unde & obligat, ſi pœnitens confiteatur, & propter impedimentum aliquod non poteſt abſolvi. Secus ex confeſſione facta animo illudendi, vel alium ad peccatum inducendi, &c. Si verò quis alteri Laïco aliquod ſecretum committat, addendo ſe illud illi committere ſub ſigillo Confeſſionis, uti ſæpè fit: non orietur ex eo obligatio ſigilli, cùm per ejuſmodi poteſtationem non fiat illa manifeſtatio, confeſſio Sacramentalis, ex qua tamen ſolâ oritur ſigilli obligatio, unde ſolùm obligabitur ex ſecreto naturali. Hoc tamen addo, quòd qui aliquod ſecretum ſub tali obligatione in ſe ſuſcepit, teneatur ſecretum illud arctius cuſtodire, quam merè ex ſecreto naturali teneatur: cum promiſerit ſe illud tam ſecretò cuſtodire, quam tenetur, confeſſarius ex parte ſigilli. Dixi confeſſione *Saltem inchoatâ:* quia ſi ſuperior v. g. audiat ſola reſervata, & det poteſtatem ab illis abſolvendi inferiori, obligabitur ſuperior ſigillo, cum manifeſtatio reſervati ſit inchoata confeſſio.

Materia ſigilli. Dicendum 3. Cadit directè ſub ſigillum quidquid eſt materia Confeſſionis: v. g. mortalia omnia

nia in genere & ſpecie: item omnia venialia in ſpecie. Indirectè autem omnes eorumdem circumſtantiæ, & omnia illa ex quibus audiens cognoſcit, quòd pœnitens aliquod determinatum peccatum, vel mortale in genere ſit Confeſſus: omnia enim illa pandere, foret Sacramento odioſum. Hinc frangit ſigillum, qui dicit, hic mihi multa & gravia Confeſſus eſt, etſi nihil in ſpecie exprimat: qui 2. aut 3. auditis dicit, talis eſt virgo v. g. hic nullum peccatum mortale confeſſus eſt, eo quod hic indirectè dicat, aliæ non ſunt Virgines, alii ſunt confeſſi mortalia. Item dicendo in tali Monaſterio, ubi excipio confeſſiones, fiunt gravia peccata. Imo dicere de publicâ meretrice, *talis mihi Confeſſa eſt adulterium*, eſt violare ſigillum: etſi enim peccata illius ſint publica; tamen revelatur peccatum illud tamquam ex confeſſione cognitum. Itidem violant ſigillum, qui joci causâ ſibi mutuo referunt audita in confeſſione: qui tales pœnitentias injungunt, quæ adimpleri nequeunt, abſque eo, quod peccatum alicujus innoteſcat: qui audito peccato graviori, ingemiſcunt, aut alia admirationis ſigna edunt, ex quibus alii circumſtantes facile colligant, pœnitentem gravia confiteri: uti & omnia illa dicere, facere. &c. Ex quibus audientes vel videntes facile colligent, aliquod peccatum in confeſſione eſſe manifeſtatum.

Confeſſarii ſilcant omnia in confeſſione audita.

Hinc Confeſſarii ſummâ cautelâ abſtinere debent, à narratione auditorum in confeſſione, ſive in ſuggeſtu, ſive in colloquiis, ſive quâvis aliâ occaſione: cùm ſæpe hic adſit periculum violandi ſigillum, tum etiam quod audientes facile ſuſpicentur, Confeſſarios ſolere memoria retinere peccata, & alii aliquando ſoleant rubore ſuffundi, ſi adſint, qui ſimilia ſint confeſſi: quo fit, ut confeſſio reddatur hominibus odioſa.

Quidam ſpondere debet Con-

Si verò Confeſſarius rogetur de iis, quæ in confeſſione audivit, debet rogantem de impertinentia roga-

feſſarius rogatus de auditis in confeſſione. rogationis durè increpare: ſi verò ſit rogatio legitima, id eſt à legitimo ſuperiore, poterit audita in confeſſione, etiam adhibito juramento negare, idque ſine reſtrictiône mentali, de quo vide dicta 2. 2. de mendacio. Si verò rogans addat, ut dicat Confeſſarius cathegoricè, an non ſciat de hoc aut illo crimine, etiam ut Confeſſarius; non poterit Confeſſarius reſpondere ſe ea neſcire, cùm hoc dicendo jam mentiretur, negando ſe neſcire aliqua ut Confeſſarium, quæ tamen ut talis probè novit: undè talis debet eludere interrogationem petentis, dicendo *Feci meum officium*, vel, *tuâ non intereſt me de hoc rogare, nec meâ tibi reſpondere*, &c. Idque etſi obſtaret periculum gravioris damni, cùm nec mentiri, nec violare ſigillum ullo umquam caſu ſit licitum.

Poteſt de licentia pœnitentis Confeſſarius loqui de auditis in confeſſione. Poteſt tamen Confeſſarius de licentia pœnitentis loqui de iis, quæ ex confeſſione novit, ſine violatione ſigilli; tunc enim idem eſſet, acſi ageret Confeſſarius de iis, quæ novit extra confeſſionem, & de cætero pœnitenti ſemper ſit integrum renuntiare juri ſuo in favorem ejus introducto, dum non cedit in detrimentum boni communis.

Quinam obligentur ſigillo. Dicendum 4. Obligantur ſigillo omnes illi, qui noſcunt peccata viâ confeſſionis, ſive Laïci ſint, ſive Clerici, ſive caſu, ſive malitiâ ea noſcant. Undè obligatur interpres, audientes ex voce altiori peccata confeſſa, deſcribentes peccata pœnitentis, qui ſcripturam vel ſcedulam in qua peccata ſunt ſcripta, inveniunt & legunt, cùm illa ſcriptio moraliter loquendo ſit ipſa confeſſio.

Non licet uti notitiâ auditorum in confeſſione ad externam gubernationem. Dicendum 5. Omninò illicitum eſt, uti notitiâ habitâ ex confeſſione, ad externam gubernationem: etſi enim multi doceant, quod ſi in externo regimine ita quis ſe gerat, ut nec directè, nec indirectè alicujus peccatum aperiatur, id eſſe licitum cum tali circumſpectione: tamen, quia res eſt periculi plena, contrarium omninò eſt tutius & in

praxi

praxi obſervandum, ne confeſſio reddatur odioſa: undè Clemens VIII. hoc inhibuit ſtrictiſſimè ſuperioribus, his verbis: *Tam ſuperiores pro tempore exiſtentes, quàm Confeſſarii, qui poſtea ad ſuperioritatis gradum fuerint promoti, caveant diligentiſſimè, ne eâ notitiâ, quam de aliorum peccatis in Confeſſione habuerunt, ad exteriorem gubernationem utantur.* Aliud enim maximè opportunum foret, ut attentâ fragilitate humanâ, aliquos ad peccata ſubticenda in confeſſione induceret, dum ex confeſſione ſibi damnum metuunt, v. g. quod officiis privabuntur, à ſuperiore rejicientur & malè tractabuntur.

Dicendum 6. Licitum tamen quandoque eſt uti ſcientiâ ex confeſſione habitâ, ad internam tam ſuî, quàm pœnitentis directionem: v. g. poterit Confeſſarius ex tali notitia, Deum pro pœnitente rogare, conſulere libros, ut ejus conſcientiæ melius proſpiciat, & ſuæ dirigendi obligationi ſatisfaciat; poterit itidem cum pœnitente conſuetudinario aliter in ſequenti confeſſione ex tali notitia procedere, quam in prioribus confeſſionibus, &c. *Bene tamen ad internam gubernationem.*

Dicendum 7. Confeſſarius ſciens certò ex confeſſione à ſuo ſervo v. g. parari mortis inſidias, teneretur primò à pœnitente petere facultatem eâ notitiâ utendi extra confeſſionem, ut poſſet ſibi fugâ vel alio medio cavere Confeſſarius: ſi hanc neget pœnitens, poterit prudenter judicare Confeſſarius quod talis non tam confiteatur animo confitendi Sacramentaliter, quàm bene animo illudendi aut irritandi, neque conſequenter obligetur ſigillo. Aliud eſſet, ſi pœnitens ex tali notitiæ uſu aut ex conceſſione facultatis utendi, timeret ſibi grave aliquod damnum, quo caſu Confeſſarius eâ notitiâ uti non poſſet, neque ex negatione facultatis dictæ, poſſet prudenter judicare, pœnitentem non Sacramentaliter confiteri. *Quid agat, quando ex confeſſione noſcit à ſuo pœnitente ſibi parari inſidias.*

APPENDIX.

An Confeſſarius poſſit obligare pœnitentem ad manifeſtationem complicis, ut ſervato ordine correptionis fraternæ poſſit corrigi & emendari.

Quod id fieri poſſit, ſi peccatum ſuum non poſſit pœnitens aliter ſufficienter explicare, jam ante eſt declaratum. Quæſtionem hanc latè proponit Bannez 2. 2. q. 33. art. 8. per varias concluſiones, quarum hæc eſt ſumma. Primò, docet, quod aperire in confeſſione complicem, non ſit medium proportionatum ad fraternam correctionem, aut denuntiationem juridicam; eò quod illa ſint ordinis naturalis, & confeſſio ſupernaturalis. Deinde docet, quod aperire in confeſſione complicem non ſit medium efficax, vel ſufficiens ad correctionem, vel denuntiationem judicialem, vel bonum regimen communitatis: tum, quod corrigens debeat eſſe certus de peccato commiſſo, & illud poſſit probare, quod Confeſſarius facere non poteſt, neque alio legitimo modo procedere ad denuntiationem. Addit tamen concluſione tertiâ, quod quidem pœnitens abſolvi non poſſit, dum ipſe tenetur ad correctionem complicis, aut ejus denuntiationem, aut bono communi providere, niſi proponat ſe id facturum, aut jam inde id fecerit: adeò ut, ſi ipſe pœnitens id non poſſit per ſe, debeat illud committere alteri, etiam in defectu aliorum ipſi Confeſſario, manifeſtando illud extra confeſſionem.

Hanc tamen doctrinam ita reſtringit concluſione ſeq. quod regulariter loquendo, & ut plurimum periculoſum ſit, ut Confeſſarius à pœnitente exigat, ut extra confeſſionem manifeſtetur complex,

ut ipſe Confeſſarius poſſit procedere ad correctionem, denuntiationem, aut bono communi providere. Sunt enim, ait author ille, quidam Confeſſarii, qui zelo indiſcreto, & temerariâ curioſitate ſub prætextu correptionis fraternæ omnis complicis perſonam requirunt à pœnitente, ut per ſe ipſos confidenter procedant ad hujuſmodi actiones, ex quorum indiſcreto zelo plurima, & maxima inconvenientia in republ. Chriſtiana conſequi, & oriri ſolent. Et probat, quia complex ſciens Confeſſarium ſui complicis, facile judicabit, quod utatur notitiâ confeſſionis, aut ſaltem occaſione confeſſionis habitâ: ſicque redditur Sacramentum maximè odioſum, dum cernunt pœnitentes aliorum crimina viâ confeſſionis manifeſtari. Unde meritò conſulit, ut ſi correctio, aut denuntiatio ſit neceſſariò facienda, procuret, & Confeſſarius, ut illa fiat per ipſum pœnitentem, aut aliam perſonam.

Ex quibus infert duo corrollaria: 1. Quod quando ex tali manifeſtatione oriretur ſcandalum puſillorum, quod plerumque ſequi hîc ſolet, potiùs correptio ſit omittenda.

2. Quod numquam liceat pœnitenti in Sacramentali confeſſione manifeſtare complicem ad finem correctionis fraternæ, aut denuntiationis, aut regiminis; cùm talis manifeſtatio non ſit medium proportionatum, aut efficax, ad tales fines, ſed pernicioſum.

Enimverò, ſi Confeſſarius ex notitia in confeſſione habita procedere velit ad correctionem complicis, multis incommodis ſe involvet: 1. Quod complex corrigendus jam ſit correctus, adeoque erit illi injurius crimen ei objiciendo; & ſi eum denuntiet, eum infamando. Hoc etiam caſu non poterit Confeſſarius ſine injuria complicis obligare pœnitentem, ut ſibi extra confeſſionem complicem corrigendum aperiat, etſi ipſe pœni-

tens per ſe, aut per alium non poſſit complicem corrigere.

2. Sequitur ex tali manifeſtatione multiplex ſuſpicio, & diſcordia inter amicos, dum ſe mutuò habebunt ut calumniatores.

3. Quod eo modo dabitur anſa hominibus nequam, alios falsò accuſandi.

4. Quod eâ ratione difficultates, quæ in correctione & denuntiatione oriri poſſent, poſſint evitari, & conſequenter loco correctionis, poſſint uti viâ confeſſionis.

5. Quod poſſent Prælati in ſuis viſitationibus in confeſſione cognoſcere, non ſolùm delicta pœnitentium, ſed & aliorum, & ad dictam notitiam ſeſe in regendo conformare. Denique, Quod ſaltem indirectè tali manifeſtatione frangatur ſigillum confeſſionis.

Alia inſuper inconvenientia addit parte tertiâ. 1. Quod ex Concilio Trid. ſeſſ. 14. c. 5. ſtatuatur, quod pœnitens tantùm aperire debeat ſua peccata mortalia, & circumſtatias aggravantes: adeoque novum ſit, & inauditum obligare pœnitentem ad manifeſtationem complicis, niſi quando id eſſet neceſſarium ad debitam peccatorum confeſſionem, juxta antedicta. Undè etiam authores Scholaſtici, qui eam doctrinam latiſſimè exponunt, numquam moverunt quæſtionem de dicta difficultate. Imò etiam multi docent, quod quando complex Confeſſario notus eſt, debeat pœnitens alium Confeſſarium, cui complex eſt ignotus adire, aut in defectu illius, complicis perſonam ſubticere.

Sed datâ etiam communiore opinione, quod pœnitens aliquando debeat manifeſtare complicem: ſecundùm omnes tamen certum eſt, quod Confeſſarius teneatur ſub ſigillo confeſſionis peccatum complicis reticere, alioquin eſſet jugum intolerabile, ſi peccatum complicis in confeſſione neceſſariò manifeſtandum, non occultaretur ſub eodem ſigil-

ſigillo, ſub quo occultari debet peccatum pœnitentis. Deinde, hactenus ait ille, in Eccleſia Catholica ignoratum eſt hoc confeſſionis medium ad correctionem, aut denuntiationem deſumptum.

Secundò, ſicuti tenetur Confeſſarius tegere ſigillo peccatum pœnitentis, ita & omnia alia in confeſſione declarata: adeoque etiam peccatum complicis. Neque dici hìc poteſt, quod ſicuti Confeſſarius de licentia pœnitentis poſſit agere de peccato pœnitentis ſine violatione ſigilli, ita etiam de ejuſdem pœnitentis facultate poſſit agere ſine violatione ſigilli de peccato complicis: tum, quod pœnitens non velit, nec poſſit talem facultatem indulgere. Quod non velit, probatur ex eo, quod ignoranter eam det, ad inſtantiam Confeſſarii dicentis illud eſſe neceſſarium, adeoque ex ignorantia dat, adeoque involuntariè. Quod verò illam facultatem dare non poſſit, conſtat, quia pœnitens non eſt dominus famæ complicis ſui, neque dare poteſt facultatem Sacramento injurioſam, qualis hæc eſſe dignoſcitur.

Inſuper, non tenetur ipſe pœnitens in confeſſione dicere proprium nomen, ubi tamen agitur de bono pœnitentis: adeoque non tenebitur complicem manifeſtare, de cujus bono non agitur in illa confeſſione. Denique, quod odioſum eſſet hoc Sacramentum, dum viderent homines etiam per alterius confeſſionem occulta ſua crimina propalari, & deduci ad forum humanum, quo pacto forum divinum confeſſionis ſubjiceretur foro humano. Imò odioſius eſt, quod per alterius confeſſionem crimen occultum manifeſtetur, quam per propriam, neque id homines tam ægrè ferre ſolent.

Objiciunt alii prætendentes licitum eſſe Confeſſario obligare in confeſſione pœnitentem ad manifeſtationem complicis in ordine ad correptionem, aut denuntiationem: 1. Quod pœnitens teneatur ſub peccato ad correptionem fraternam complicis, ſi ſit ſpes emendationis: atqui poteſt fieri, quod

pœnitens non ſit ad hoc de ſe ſatis aptus, aut ſufficientis authoritatis: ergò poterit Confeſſarius obligare ad illud pœnitentem, ut ipſe Confeſſarius id exequatur.

2. Quod ſæpè peccatum complicis ſit bono communi nocivum, aut alteri ſcandaloſum, quo caſu debet Confeſſarius ex charitate, aut etiam ex officio, ſi ſit ſuperior, de tali delinquente inquirere, ut poſſit bono communi, aut infirmo ſubvenire.

3. Quod Prælati poſſint ex confeſſione ſubditorum fieri cautiores in regendo, & ex ea indignos non promovere ad officia, & ab illis eos amovere: adeoque poſſunt in confeſſione obligare ſubditos ad manifeſtanda delicta ſuorum Officialium, ut dignos poſſint promovere, & indignos amovere.

4. Quod pœnitens pro bono ſpirituali proprio poſſit peccatum complicis in confeſſione aperire: ergo etiam id poteſt pro bono communitatis, adeoque & Confeſſarius poteſt eum ad hoc obligare, ſi ad eum finem ſit illud neceſſarium.

5. Quod Confeſſarius ita eum obligando nullam faciat injuriam, aut pœnitenti, aut perſonæ tertiæ: non pœnitenti, quia ille potiùs liberatur ab onere corripiendi. Non perſonæ tertiæ, quia majus damnum reciperet, ſi extra confeſſionem corrigeretur, aut denuntiaretur.

Ad hæc omnia conformiter ad antedicta reſponderi poteſt, quod Confeſſarius ad hoc obligare poſſit pœnitentem in eo caſu, quo pœnitens complicem non vult, aut poteſt corrigere, aut per aliam perſonam id non poſſit; cùm confeſſio non ſit medium efficax, aut proportionatum ad eum finem. Deinde, ad hoc obligare non poteſt pœnitentem in caſu, quo complex ſeſe correxit, & emendavit, ut antedictum eſt. Undè etiam patet, quod valde raró caſus ille poſſit obvenire, cùm raró contingat, quod vel ipſe pœnitens non poſſit corripere complicem, aut id facere

ſacere non poſſit per alium; quibus certè modis ſecurius injunget Confeſſarius fieri correptionem, aut denuntiationem, vel maximè ob reverentiam Sacramenti, & vitationem ſcandali puſillorum, quæ promiſcuè ſimilem manifeſtationem ſequi ſolent, ut non ſemel, non ſine maximo ſcandalo, & Sacramenti vilipenſione audivimus non ita pridem.

Quod autem in objectione 3. objicitur de Prælatis, falſum eſt, ac Sacramento perniciosum, dum ille, qui amovetur, facilè judicabit, ſe viâ confeſſionis amoveri, adeoque de cætero facilè declinabit tantum Sacramentum. Undè etiam Clemens VIII. diſtrictè inhibuit, ne Superiores utantur ſcientiâ ex confeſſione habita in ordine ad externam gubernationem.

Ex quibus omnibus patet, quàm cautè, ac prudenter teneatur Confeſſarius in hoc caſu ſeſe gerere: & quàm proximè natum ſit ex dicta praxi ſequi vilipendium Sacramenti pœnitentiæ, imò ejuſdem fuga, ac etiam puſillorum ſcandalum; ob quæ videtur rariſſimè in praxi amplectenda: dum ſigilli ejus tanta eſt obligatio, ac Sacramenti tanta ſit reverentia, ut ne quidem pro maximo bono poſſint violari, aut prophanari.

SECTIO XVI.

De ſatiſfactione.

Dicendum primò. *Satiſfactio eſt debiti ſolutio*: hinc pro injuria Deo per peccatum illatâ caſtigatione aliqua Deo ſatiſfacimus, idque voluntariè: non vi aut metu coacti, aliàs non ita ſatiſfactionem agere diceremur, quam eamdem pati. Hanc Confeſſarius tenetur per ſe ſub mortali injun- *Quid ſit ſatiſfactio.*

An ſit neceſſariò imponenda. gere, cùm ſit pars integralis pœnitentiæ, & Confeſſarii obligatio ſit integritatem hujus Sacramenti procurare. Aliud eſſet, ſi pœnitens eſſet ita debilis, v. g. moriturus, ut pœnitentiam aliquam adimplere non poſſet, quo caſu conſultum eſt injungere, ut corde & animo ſaltem aliquoties nomen Jesu ingeminet, &c.

Qualem ſatisfactionem debeat injungere Confeſſarius. Dicendum 2. *Debent Sacerdotes Domini, quantum ſpiritus & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum & pœnitentium facultate, ſalutares & convenientes ſatisfactiones injungere, ne ſi forte peccatis conniveant, & indulgentius cum pœnitentibus agant, leviſſima quædam opera pro graviſſimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur.* Ita Conc. Trid. ſeſ. 14. c. 8. Ex quo patet quòd nimius rigor, & indulgentia nimia hìc taxari poſſit, ſed injungenda pœnitentia, juxta merita & qualitates culparum. Unde peccant, qui graviores pœnitentias pro delictis levioribus imponunt: uti & ii, qui promiſcuè omnibus etiam gravioribus peccatoribus tertiò aut quartò *Pater* & *Ave* imponunt: tum quòd graviori culpæ gravior pœna correſpondeat, tùm quòd non eadem pœnitentia omnibus peccatis medendis ſit opportuna.

Satisfactio pro variis peccatis debet eſſe varia. Dicendum 3. *Habeant Sacerdotes præ oculis, ut ſatisfactio, quam imponunt, non ſit tantùm ad novæ vitæ cuſtodiam & infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & caſtigationem.* Ita ibidem Conc. Ex quo patet, quòd pœnitentia varia, diverſis peccatis conveniat, prout quæque peccata aliis & aliis medicamentis curari poſſunt & caſtigari. Hinc medici munus hìc exactè obeat, ut juxta medicinæ regulam contraria contrariis curare ſtudeat, imponendo Ebrioſis abſtinentiam, Avaris liberalitatem & eleëmoſynas, &c. debet quoque pœnitentia eſſe vindicativa injuriæ per peccatum Deo factæ, ad quod certè non promiſcuè convenit recitatio *Roſarii*, *miſerere*,

ſtrere, &c. Sed requiritur, ut pœnam efficacius pœnitens ſentiat ut impoſterum tali pœnâ ſit cautior, ſolent enim homines timere id, quod pœnoſum antea ſenſerunt. *Timeo, qui nocuere, Deos.* Imò & beſtiæ, de quibus rurſum Poëta: *Terretur minimo pennæ ſtridore columba, unguibus accipiter ſaucia facta tuis.*

Dicendum 4. Poteſt pro pœnitentia injungi opus aliàs ex obligatione debitum, v. g. Miſſa die Dominicâ, &c. Ratio eſt, quòd opus illud poſſit habere omnes conditiones ad opus ſatisfactorium, quod eſt eſſe laborioſum, pœnale, &c. Nec inde ullatenus ſequitur, quod unâ ſolutione quis ſatisfaciat duobus debitis diverſis, cùm hîc ſit ſolùm unum debitum ortum ex duobus titulis, uti quando quis tenetur audire miſſam ex voto die dominico: Impoſitio autem novæ obligationis, ortæ ex novo titulo, hîc eſt laborioſa, & opus tale majorem vim acquirit & efficaciam ex clavibus Eccleſiæ. Imò hoc aliquando injungere erit conſultum, ſi quis v. g. ſit proclivis ad violandum v. g. feſtum, jejunium aut aliud præceptum, adeò ut quod uno titulo non ita promptè obſervat, diſcat illud obſervare novo titulo impoſito. Hoc tamen addo, quòd ſi confeſſarius nihil addat, cenſeatur illud imponere, quod aliunde non eſt præceptum. *Poteſt pro pœnitentia injungi opus aliàs debitum.*

Poterit quoque injungere pro pœnitentia officium defunctorum, abſtinentiam à communione, &c. cùm ſpectatis circumſtantiis omiſſio illa alicui poſſit eſſe conveniens, laborioſa & moleſta.

Notent tamen Confeſſarii, ne pœnitentias ſcandaloſas injungant, aut mali ſuſpicionem ingerentes, ex quibus tribunal Sacramentale redditur maximè odioſum.

Dicendum 5. Poteſt Sacerdos, qui pœnitentiam injunxit, eam in aliam mutare, ſi adſit rationabilis cauſa, v. g. infirmitatis, vel alterius *Immutatio pœnitentiæ.*

damni, quod timetur. Poterit illud idem alius quoque Sacerdos etſi ſit inferior, qui juſta de cauſa poteſt mutare pœnitentiam pro reſervatis à ſuperiore impoſitam, neque ideo uſurpat inferior facultatem aut poteſtatem in ſuperiorem, ſed ſolùm in ejus ſententiam. Hoc tamen notandum, quòd hoc caſu debeat pœnitens illi alteri repetere ſua peccata cùm nullus incognitâ cauſâ poſſit ſententiam ferre, aut illam immutare. Aliud eſt, ſi idem ſacerdos pœnitentiam immutat, quo caſu ſatis erit illi pœnitentiam indicare, quam rogat immutari.

Obligatio pœnitentis ad implendam ſatisfactionem.

Dicendum 6. Tenetur pœnitens pœnitentiam rationabilem ſibi injunctam acceptare; Tenetur enim ut ex Conc. Trid. probavimus, Sacerdos pœnitentiam injungere: Ergo & pœnitens tenetur eam acceptare, aliàs inanis eſſet & fruſtranea hæc Sacerdotis obligatio, ſi pœnitens non teneretur eam acceptare & adimplere. Aliud eſſet, ſi pœnitentia impoſita eſſet irrationabilis, ſi foret moraliter impoſſibilis, ſi talis, ut per ejus adimpletionem manifeſtaretur peccatum occultum, &c.

Debet autem pœnitens pœnitentiam adimplere tempore à Confeſſario præſcripto: qui ſi nihil addat; debet eam adimplere primâ datâ opportunitate. Non tamen debet adimpleri neceſſario ante communionem, cum opportunitas aliquando id non permittat.

Quid aget pœnitens pœnitentiæ oblitus.

Dicendum 7. Qui oblitus eſt pœnitentiæ ſibi injunctæ, ſi poſſit adire eumdem Confeſſarium, debet eumdem de oblivione illa informare, & aliam pœnitentiam quærere: ſi verò oblivio illa eſſet culpabilis, & non poſſet Confeſſarium eumdem adire, debet peccata alteri repetere & novam ſatisfactionem exigere. Si verò oblivio illa ſit omnino inculpabilis, docent plurimi, quod pœnitens ad nihil teneatur, maximè ſi Confeſſarius addiderit illa verba, *Paſſio Domini noſtri*, *&c.* Eo quòd tunc omnia bona opera facta & ſubſequentia pœnitentis,

tis, habeant vim ſatisfactionis, & ſuppleant quod ex parte ſatisfactionis impoſitæ deeſt: unde conſultum erit Confeſſariis, numquam talia verba ſine juſta cauſa omittere, cum hoc cedat in magnum pœnitentis commodum & emolumentum ſpirituale.

Dicendum 8. Rectè admonet Catechiſmus Rom. ut Confeſſarii ad manum habeant antiquos Canones pœnitentiales, & eorum gravitatem pœnitentibus proponant, ut efficacius à peccatis pœnitentes abducant. Eos tamen in uſum reſumere, Eccleſia hucuſque non decernit, de quo ita Conc. Prov. Colon. *Severitatem*, ait, *illam non revocemus in uſum, quod nec noſtrum eſt, nec an expediat, ſatis compertum habemus.* Quod autem Confeſſarius ad antiquos Canones pœnitentiales attendere debeat, docet S. Antoninus ita ſcribens 3. p. tit. 17. c. 21. §. 5. *Canones pœnitentiales tenetur ſcire Sacerdos, aliàs vix in eo nomen Sacerdotis conſtabit.* Et S. Bonav. confeſſionalis c. 3. p. 1. ubi ait: *Ut autem Sacerdos circa pœnitentias diſpenſando cautius arbitretur, nota caſus in quibus per Canones certæ pœnæ ſeu pœnitentiæ imponuntur. Nam Canones pœnitentiales tenetur ſcire Sacerdos 38. diſt. Cœleſtinus Papa omnibus Orthodoxis Epiſcopis: nulli Sacerdoti liceat Canones ignorare.*

Conſultò pœnitenti proponet antiquos Canones pœnitentiales

Et Catechiſmus Rom. p. 2. num. 63. *In irrogandâ ſatisfactionis pœnâ Sacerdotes nihil ſibi ſuo arbitratu ſtatuendum eſſe, ſed omnia, juſtitiâ, prudentiâ, & pietate dirigendâ exiſtimabunt. Atque ut hâc regulâ peccata metiri videantur, & pœnitentes ſuorum ſcelerum gravitatem magis agnoſcant, operæ pretium erit eis interdum ſignificare, quæ pœnæ quibuſdam delictis, ex veterum Canonum præſcripto, qui pœnitentiales vocantur, conſtitutæ ſint.*

Imò Concilium Colonienſe celebratum 1536. c. 38. pro titulo habet: *Publicæ pœnitentiæ uſus in Eccleſiam revocandus*: & ſubdit: *In publicis verò criminibus quemadmodum neceſſe eſt, ita jubemus ad antiquos*

tiquos canones publicæ pœnitentiæ regredi, atque adeo ad Christi & sui Discipuli Pauli institutum reverti. Ex quibus omnibus animo non præoccupato clarè conſtat, quòd confeſſarii non ſolùm poſſint, ſed & debeant reflectere ad antiquos pœnitentiæ Canones, maximè ut pœnitentiam debitam injungant, & pœnitentes ſuorum peccatorum gravitatem maturius recognoſcant.

Pœnitentiæ illæ, in Eccleſia Romana diu obſervatæ, aliquo tempore omiſſæ & neglectæ, ſæculo undecimo rurſum ſunt reſumptæ, ut ad tale tempus notat Baronius: quo tempore pœnitentiæ illæ in tantum ſunt mitigatæ, ut pœnarum redemptio fuerit unà permiſſa: v. g. quod divites eleëmoſynis, egeni in cute, redimerent pœnitentiam injunctam: inter cætera redemptionis in cute genera, erant *Palmatæ* vulgo *Panters*, quarum 20. ictus redimerent unum diem pœnitentiæ, ſimile pœnitentiæ genus erant & ferulæ.

Qua de cauſa pœnitentia quandoque relaxata ab Eccleſia.

Pœnitentias omnes fidelibus aliquando relaxabat Eccleſia, quando volebat infidelibus inferre bellum, ut plures ad militiam confluerent, quibus confluentibus pœnitentiam relaxabat Eccleſia, prout fecit Urbanus II. 1096. & Calliſtus II. quando tam copioſus advenit miles, ut de illo tempore dicat S. Bernardus, vacuas eſſe urbes & caſtella viris, & ſint 7. mulieres, quæ vix apprehendant virum unum. Porrò alia occaſio mutationis praxis pœnitentialis fuit indulgentiarum conceſſio, quæ quo fuit liberalior, eo magis abolita fuit prædicta praxis, de quo ſtatim agendo de indulgentiis.

SE-

SECTIO XVII.

De ritu adminiſtrandi Sacramentum Pœnitentiæ.

De hoc ritu ait Paſtorale Mechl. rituali Romano conformatum, *Sacerdos ad audiendam confeſſionem vocatus, promptum facilemque ſe præbeat, ac priuſquam ad audiendum accedat, dicat orationem* Adesto Domine, *aliiſque piis precibus divinum auxilium imploret, ad miniſterium hoc ritè & cum fructu obeundum.* Mos iſte ante confeſſionem rogandi eſt perquàm antiquus, uti colligitur ex codice pœnitentiali apud Baron. in notis ad martyr. 3. idus junii, ubi dicitur: *cum venerit aliquis ad Sacerdotem confiteri peccata ſua, mandat ei Sacerdos, ut expectet modicum, donec intret in cubiculum ad orationem.* Cùm enim opus hìc ſit maximè arduum & periculoſum, fortiori auxilio opus eſt, quòd oratio implorat.

2. *In Eccleſia, non autem in privatis ædibus confeſſiones audiat, niſi ex cauſa rationabili, quæ ſi inciderit, ſtudeat id decenti & patenti loco præſtare.* 3. *Habeat in Eccleſia ſedem confeſſionalem patenti & conſpicuo loco poſitam, crate perforata inter pœnitentem & Sacerdotem inſtructam, cui (ſi tenebræ ſint) lumen apponatur.* Antiquitus quidem ad genua Sacerdotis, non verò ad latus accedebant pœnitentes, undè & eoſdem *adgeniculari* dicit Tertulianus de pœnit. c. 8. quomodo tamen ritus ille mutatus ſit, & quâ de causâ, docet Minutius in Octavio & Baronius alibi, puta ad evadendam Ethnicorum calumniam, dicentium pœnitentes Sacerdotum verenda adorare, &c. Unde Eccleſia per ſedilium erectionem honori ſacramenti, & famæ tam ſacerdotis quàm pœnitentis conſuluit, uti & per ordinationem

nem aliorum ſubſequentium, quòd debeat audire loco patenti, ſi tenebræ ſint, debeat adeſſe lumen, &c. non enim in hoc negotio poſſumus eſſe nimium circumſpecti, & confeſſariis hoc Horatii inclamari poteſt:

Periculoſæ plenum opus aleæ
Tractas, & incedis per ignes
Suppoſitos cineri doloſo.

Hinc & jure merito in variis diœceſibus prohibetur, aliquos & maximè fœminas audire ab anteriori parte confeſſionalis, uti & non intermediâ crate perforatâ, in ſede communi, quod tamen ægrè ſatis in magno populi concurſu, ubi plures confeſſionales ſedes non ſuppetunt, poteſt obſervari.

SECTIO XVIII.

De Indulgentiis.

Quid Indulgentia. DICENDUM primò, Indulgentia ſumitur aliquando in malam partem, juxta hoc, *blanda Patris ſegnes facit Indulgentia natos.* Famosè tamen ſumitur pro remiſſione debiti, & propriè hîc pro remiſſione pœnæ, quam pœnitentes ob peccata ſua deberent ſubire, etſi culpa eſſet remiſſa. Remiſſio hæc fit ab Eccleſia virtute clavium, unde à Trid. ſeſ. 21. c. 9. reform. vocatur *Cæleſtis Eccleſiæ Theſaurus*, & à veteribus *condonatio*, *relaxatio*, *remiſſio*, &c.

Poteſtas Eccleſiæ in concedendis indulgentiis. In Eccleſia poteſtatem eſſe concedendi indulgentias, primi negarunt Waldenſes ſive pauperes de Lugduno, quos more ſuo ſecutus eſt Wiclef, & hunc Lutherus, Hus, Melanchton, Calvinus, Kemnitius, & id genus alii de quibus videri poteſt Bellarm. Contra hos ſtatuit ita Conc. Trid. ſeſ. ult.

Cùm

Cum poteſtas conferendi indulgentias à Chriſto Eccleſiæ conceſſa ſit, atque hujuſmodi poteſtate divinitus ſibi traditâ, antiquiſſimis etiam temporibus illa uſa fuerit: ſacroſancta Synodus indulgentiarum uſum Chriſtiano populo maximè ſalutarem & ſacrorum Conciliorum authoritate probatum, in Eccleſia retinendum eſſe docet, & præcipit: eoſque anathemate damnat, qui aut inutiles eſſe aſſerunt, vel eas concedendi in Eccleſia poteſtatem eſſe negant. Hanc autem poteſtatem in Eccleſia ſemper fuiſſe probant SS. Patrum & aliorum ſcripta, dum Tertulianus, Cyprianus, & alii improbant nimiam facilitatem dandi indulgentias, dum Epiſcopis pœnæ relaxatio ab Eccleſia conceſſa fuit, &c. Hoc tamen fatendum initio Eccleſiæ indulgentias fuiſſe admodum raras, ut quando Alexander II. anno 1177. in conſecratione Altaris majoris Ferrarienſis conceſſit unum annum à criminalibus &. ſeptimam partem à venialibus, ut ad illud tempus ait Baronius, *Unde videas*, ait, *uſum ejus temporis concedendi per Romanos Pontifices indulgentias, quæ unius anni terminum non excederent, præterquam in expeditione terræ ſanctæ.* Idem obſervarunt alii Pontifices, *quia*, ut ait Innoc. III. in Conc. Lateran. 4. *Per indiſcretas & ſuperfluas indulgentias, quas quidam Eccleſiarum Prælati facere non verentur, claves Eccleſiæ contemnuntur, & pœnitentialis ſatisfactio enervatur.* *Raritas Indulgentiarum primis temporibus.*

Et quamquam indulgentiarum veritas ex S. Scriptura non ita liquidò conſtet, tamen ſufficientiſſimè eamdem ſuadet, & ſignanter Matth. 16. ubi dantur Petro & ejus ſucceſſoribus regni Cœlorum claves ad ſolvendum omnia vincula peccatorum ſuper terram, qualia vincula ſunt quoque pœnæ reſtantes: quem ſenſum ſemper tenuit Eccleſia fideliſſima S. Scripturæ interpres. Dicto enim loco datur Petro, & Apoſtolis poteſtas dandi indulgentias, quia ad claves regni Cœlorum pertinet tollere omnia impedimenta regni cæleſtis: atqui non ſolùm culpa, ſed *Ex Scriptura.*

etiam

etiam pœna temporalis poſt remiſſionem culpæ reſtans impedit illum ingreſſum : ergo etiam pertinet ad claves regni Cœlorum, tam tollere remiſſionem pœnæ temporalis, quam remiſſionem culpæ, dum pœna temporalis reſtans impedit, vel retardat ab ingreſſu regni Cœlorum.

Deindè, id etiam confirmat modus loquendi ſacræ Scripturæ, dum pluraliter nominat *claves*, uti etiam, dum pluraliter dicit, *quæcumque ſolveritis ſuper terram*, per quod ſufficienter innuitur dari poteſtatem abſolvendi à culpis & à pœnis quibuſcumque, quibus impeditur ingreſſus regni Cœlorum, nec enim ratio eſt, quare hîc intelligatur data poteſtas obſolvendi à culpâ & pœnâ æternâ, & non à pœnâ temporali, cum pœnæ temporalis vinculum minus ſit, quam vinculum culpæ. Adde etiam, quod in dicto loco non reſtringatur illa poteſtas ad abſolutionem culpæ vel pœnæ, ſed detur poteſtas illa generaliter : adeoque ubi jura non reſtringunt aut diſtinguunt, nec nos reſtringere aut diſtinguere debemus.

Eamdem poteſtatem confirmant Concilia & ſancti Patres : ultra enim Concilium Trid. jam anteà mox allegatum, legitur in Concilio Arauſicano, quod in poteſtate Epiſcoporum ſit Diaconis in perſecutione lapſis aliquid pœnitentiæ auferre. Deinde Concilium Nicænum Can. 11. concedit Epiſcopo aliquid cogitare circa eos, qui aliquod tempus ferventer pœnitendo expleverunt. Et ſanctus Cyprianus de lapſis meminit iſtius conſuetudinis, quâ pœnitentes adibant ſanctos Martyres in carcere detentos, ut ab illis obtinerent libellos, quibus rogarentur Epiſcopi, ut celerius in pacem reciperentur, & pœnitentiæ injunctæ abbreviarentur : quamquam ibidem etiam arguat abuſum, quo aliqui Martyres rogabant talem pacem pro indignis pœnitentibus.

Addi hîc poteſt antiquiſſimus Eccleſiæ uſus dandi indulgentias, maximè in expeditione terræ ſanctæ

&

& ſimilibus occaſionibus : quamquam enim aliqui velint uſum indulgentiarum à 400. vel 500. annis in Eccleſiam introductum eſſe, tamen ex dictis ſatis conſtat contrarium; quamquam fatendum ſit uſum indulgentiarùm antiquitus fuiſſe rariorem, uti anteà obſervavimus : vel etiam, quod nomen indulgentiæ non ità antiquitus commune & uſurpatum fuerit : patet enim, quod Alexander III. Cap. *quod autem*, loquatur de indulgentiis tamquam de re jam dudum in Eccleſiâ uſurpatâ. His accedit & ratio. Cum enim Deus conceſſerit Prælatis Eccleſiæ poteſtatem obligandi fideles ad pœnitentias aliquas: multò magis dicendum eſt, Deum dediſſe illis poteſtatem à dictis pœnitentiis abſolvendi, dum miſerationes ejus ſunt ſuper omnia opera ejus. Deindè, cum jam refrigeſcat charitas Chriſtianorum, convenit rigorem veterum Canonum relaxari & mitiori viâ ſaluti fidelium provideri, quod fit per indulgentias, quibus ex unâ parte relaxatur rigor antiquorum Canonum, & ex alterâ parte non præjudicatur juſtitiæ divinæ, cui ſatisfit in indulgentiis per applicationem meritorum & ſatisfactionum ſanctorum de theſauro Eccleſiæ.

Adde, quod uſus indulgentiarum varias habeat utilitates, dum fidelium devotionem auget, Chriſtianorum tepiditati conſulit, reverentiam & honorem erga Eccleſiæ Prælatos promovet, &c.

Dicendum 2. in Eccleſia igitur eſt theſaurus conſtans meritis & ſatisfactionibus Chriſti & SS. pro quo notandum eſt, omnia opera bona non ſolùm eſſe meritoria, ſed & ſatisfactoria, quatenus omne opus virtutis eſt arduum & pœnale : unde quamvis opera Sanctorum bona ultra condignum ſint remunerata, tamen ut ſunt ſatisfactoria, vix ſunt munerata, cum vix ulla peccata commiſerint, quibus tot bonis operibus ſatisfacerent, quæ proinde ſatisfactiones aliis applicandæ reſervantur ne omnino pereant. Neque ideo quidquam derogatur valori meri- *Theſaurus Eccleſiæ.*

meritorum Chriſti infinito, cùm ſatisfactiones ſanctorum innitantur meritis Chriſti, & ab illis virtutem ſuam accipiant. Quia verò Chriſti merita ſunt infiniti valoris, theſaurus ille numquam poterit deficere. Denique notandum ipſos hæreticos theſaurum agnoſcere, qui conſtet meritis Chriſti, quem ſibi per fidem ſuam ſpecialem volunt applicari quoad remiſſionem pœnæ.

Quæret aliquis, an ſicuti ſatisfactiones redundantes ſanctorum ponuntur in theſauro indulgentiarum, ita etiam in eodem theſauro reponantur ſatisfactiones redundantes viventium: Reſpondent aliqui quod non; tum, quod quilibet quamdiu in vitâ eſt, ſit dominus ſuarum ſatisfactionum: quod dominium deperderet eo ipſo, quo ponerentur ſatisfactiones illæ in theſauro Eccleſiæ: tum etiam, quod fieri poſſet, quod aliquis, antequam è vitâ diſcedat, ſuis ſatisfactionibus redundantibus indigeret, quibus tum pro ſuo libitu & neceſſitate uti non poſſet: tum denique, quod ſequeretur quorundam reproborum ſatisfactiones reponi in theſauro Eccleſiæ, quod apertè repugnat extrav. *unigenitus*, dicenti, ad hujus theſauri cumulum pertinere beatiſſimæ Genitricis omniumque electorum à primo juſto uſque ad ultimum merita, adeoque non omnium merita viventium reponuntur in theſauro Eccleſiæ.

Alii tamen è contra aſſerunt, etiam viventium ſatisfactiones & merita reponi in theſauro Eccleſiæ: & ratio eſt, quia ut antè notavimus ex ſancto Cypriano, dabant Epiſcopi indulgentias pœnitentibus intuitu ſatisfactionum Martyrum adhuc viventium. Deindè, in citatâ extrav. expreſsè dicitur, quod ad cumulum theſauri indulgentiarum pertineant merita omnium electorum à primo uſque ad ultimum: atqui de eorum numero ſunt etiam ſancti in terrâ viventes. Denique, communicatio ſatisfactionum oritur ex communione ſanctorum, & ex mutuâ

mutuâ unione membrorum Eccleſiæ inter ſe : atqui ſancti in terrâ viventes non minus per communionem ſanctorum uniuntur aliis fidelibus, quam ſancti in Cælo regnantes : ergo tam benè illorum ſatisfactiones poſſunt communicari cæteris fidelibus, quam ſatisfactiones ſanctorum in cælo.

Ad aliorum fundamenta reſponderi poteſt, quod quilibet ſuarum actionum, dum operatur, ſit Dominus, & poſſit eas, cui voluerit, applicare : ſi tamen nulli formaliter vel virtualiter eas applicet, reponuntur in theſauro Eccleſiæ, ne ſuo fructu careant. Addi etiam poteſt in noſtrâ ſententiâ, quæ dicit omnia opera in Dei gloriam, ſaltem virtualiter, eſſe referenda, quod talis implicitè etiam velit ſatisfactiones ſuas redundantes reponi in theſauro Eccleſiæ : cum gloria Dei exigat, ut nihil boni depereat, ſed gloria Dei per omnia augeatur.

Ad alterum reſpondeo, quod vel ille ſuas ſatisfactiones alicui applicuerit, vel non; ſi ergo nec ſibi, nec aliis eas applicuerit, cenſentur ſatisfactiones illæ quaſi derelictæ & cedere in bonum Eccleſiæ : adeò ut, ſi poſteà eis indigere contingat, non poſſit eas amplius tamquam ſibi proprias uſurpare, aliud eſt, ſi ſatisfactiones illas ſibi aut aliis applicaſſet, quod hîc ſeponimus.

Ad ultimum reſponderi poteſt, quod ſicuti reprobi poſſunt eſſe cauſa ſalutis alterius v. g. Judas, dum baptizavit : ità etiam ſatisfactiones reproborum, quas aliquando habuerunt redundantes, poſſunt reponi in theſauro Eccleſiæ & aliis prodeſſe & quamquam in dictâ extrav. ſolummodò fiat mentio ſatisfactionum electorum, nihil tamen obſtat jam dictis : ex eo, quod dum reprobi aliquandò rectè vivunt, poſſunt eorum opera ſatisfactoria ſuo modo dici ſatisfactiones electorum, ſaltem ſecundùm præſentem juſtitiam, & pro eo tempore, quo ſatisfaciunt.

Quæri inſuper poteſt, an pœnæ, quas infantes

baptizati ſuſtinent antè uſum rationis, ponantur in theſauro Eccleſiæ: item, an ſatisfactiones illæ, quibus intendimus pro aliis, quibus per accidens ſatisfacere non poſſumus, puta, quia ſunt beati vel damnati, etiam ponantur in theſauro Eccleſiæ. Reſp. Ad primum pœnas infantium illorum non reponi in theſauro Eccleſiæ, quamquam enim ſint homines juſti neque alicui applicentur dictæ pœnæ, tamen non poſſunt dici eſſe ſatisfactiones dum ad rationem operis ſatisfactorii requiritur, ut ſit liberum & voluntarium ubi tamen conſtat, quod ſufferentia pœnarum in dictis pueris ſit merè naturalis.

Ad aliud autem reſpondeo ſimiles ſatisfactiones reponi in theſauro Eccleſiæ: & ratio eſt, quod ſint veræ ſatisfactiones, quæ cum nulli applicentur, cui prodeſſe poſſunt, cenſentur reponi in theſauro Eccleſiæ, ne pereant, & hinc ſanctus Aug. lib. de curâ pro mortuis dicit orationes, quæ fiunt pro damnatis, eſſe vivorum conſolationes: cum enim illæ orationes à Deo acceptentur, ipſis viventibus proſunt.

SECTIO XIX.

Quinam poſſint concedere indulgentias.

Dicendum primò, Pontifex habet de jure divino poteſtatem concedendi indulgentias, idque ex plenitudine poteſtatis tamquam proprius diſpenſator prædicti theſauri: Pontifici enim in Petro à Chriſto dictum eſt Matthæi 16. *Tibi dabo claves Regni Cœlorum, & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* Et Joan. ultimo: *Paſce oves meas*, quæ cum Petro ratione officii competant, omnibus ejus ſucceſſoribus legitimis conveniunt. Idem confirmat jus canonicum cap. *cum ex eo*, de

de pœnit. & remiſſ. ubi expreſsè dicitur, quod poteſtatis Eccleſiaſticæ plenitudo ad concedendas indulgentias in Summo Pontifice reſideat. Cum autem conceſſio indulgentiarum ſit actus juriſdictionis & non ordinis ſequitur Pontificem hâc poteſtate uti eo ipſo quo eſt legitimè electus, etſi fortè necdum ſit ordinatus.

Concilium generale legitimè congregatum etiam indulgentias plenarias toti Eccleſiæ conferre poteſt: & ratio eſt quia tale Concilium Eccleſiam univerſalem repræſentat adeoque indulgentias prædictas concedere poteſt. Deindè Navarrus tract. de indulgentiis cap. 31. num. 2. citans Panormitanum & Felinum in orationibus habitis ad Concilium Baſileenſe docet Concilium illud dediſſe indulgentias plenarias pro reductione Græcorum ſeſſ. 24. & quamquam fortè Concilium illud à Pontifice non fuerit confirmatum tamen hoc non fuit, quod indulgentias illas conceſſerit ſed aliis de cauſis: imò ex illo facto ſatis apparet quid ſenſerint Concilii Patres in conceſſione indulgentiarum.

Et quamquam Bellarm. cum paucis aliis lib. 1. de indulgentiis cap. 11. velint quod Concilium generale ſecluſo Pontifice non poſſit dare indulgentias ultra 40. dies vel ad annum ſolummodò non autem plenarias ex eo quod ſecluſo Pontifice Concilium non habeat juriſdictionem in totam Eccleſiam, verius tamen eſt etiam in ſententiâ quæ agnoſcit Pontificem Concilio generali ſuperiorem prædictam poteſtatem Concilio generali competere. Si enim juxta Bellarm. fundamenta Concilium generale nullâ in hâc parte gauderet juriſdictione reſpectu totius Eccleſiæ: nequidem poſſet Concilium generale concedere indulgentias 40. dierum aut etiam per annum quod tamen alii concedunt. Deindè cum Epiſcopi ſeorſim ſumpti poſſint concedere indulgentias 40. dierum & per annum etiam Epiſcopi ſimul ſumpti poſſunt conferre majores puta plena-

rias : & ſicut Concilium Provinciale poteſt conferre indulgentias 40. dierum & ad annum per totam Provinciam de quo poſteà ſic etiam poterit Concilium generale per totam Eccleſiam quam repræſentat conferre plenariam.

Dicendum 2. etiam Epiſcopis competit poteſtas concedendi indulgentias quamquam non ex plenitudine poteſtatis cum etiam Epiſcopi dicantur miniſtri Chriſti & diſpenſatores myſteriorum Dei, adeoque etiam poſſunt diſpenſare de theſauro Eccleſiæ.

Dicta tamen Epiſcoporum poteſtas ab Eccleſiâ fuit reſtricta : fortè ex eo, ut notant aliqui authores, quod Epiſcopi ſine ullo delectu quibuſcumque perſonis concederent indulgentias plenarias, vel ſaltem à pœnitentiis injunctis & injungendis, quod vergebat in damnum diſciplinæ Eccleſiaſticæ. Undè in Jure Canonico tit. de *Pœnit. & Remiſſ.* per multa capita legitur dicta reſtrictio. Et cap. *Indulgentiæ*, in 6. ſtatuitur, ut in dedicatione Eccleſiæ poſſent conferre indulgentias unius anni à pœnis injunctis, non autem ab injungendis : in anniverſario dedicationis 100. dierum, aliis autem temporibus 400.

Quæres, cum dictum ſit, quod conceſſio indulgentiarum ſit actus juriſdictionis, qui non exercetur, niſi in ſubditos, videtur ſequi, quod alterius diœceſis non ſubditi viſitantes loca alterius diœceſis non poſſint lucrari indulgentias, niſi fortè haberent licentiam à ſuo Epiſcopo Eccleſias illas viſitandi. Reſpondeo, quod in ſimilibus viſitationibus ſufficiat conſenſus interpretativus Parochi, vel Epiſcopi, qui hîc cenſetur adeſſe, ſicuti cenſetur adeſſe, dum Parochianus hujus diœceſis confitetur in altera diœceſi

Quod huc uſque diximus de Epiſcopis, dicendum idem eſt de Archiepiſcopis & Primatibus : ità tamen, ut Primas poſſit concedere indulgentias per Primatum, & Archiepiſcopus per totum Archiepiſcopatum.

Dicen-

Dicendum 3. etiam Cardinales & Legati Apoſtolici gaudent poteſtate concedendi indulgentias, quam poteſtatem Navarrus vult eſſe ex conſuetudine potius, quam ex ullo jure canonico: quod tamen aliis non probatur: cum conſuetudo non ſufficiat, ut aliquis dicatur habere poteſtatem concedendi indulgentias; ſed adeſſe debeat alius titulus, puta auctoritas tacita vel expreſſa ſuperioris, quæ quidem hîc cenſetur adeſſe, dum Summus Pontifex noſcit Cardinales conferre indulgentias nec contradicit, adeoque conſentire videtur.

Dicendum 4. Abbates, Generales, & Provinciales Ordinum, Parochi & alii Sacerdotes, non habent poteſtatem concedendi indulgentias, niſi forte ſpeciale privilegium obtinerent à Pontifice. De Abbatibus & Superioribus Ordinum conſtat illud ex cap. *Accedentibus*, de exceſſibus Prælatorum, ubi talis poteſtas illis denegatur, quia non ſunt propriè rectores & Prælati Eccleſiæ, ſed ſolummodò ſuorum Religioſorum; & quamvis juriſdictione, tam internâ, quam externâ gaudeant in Religioſos: illa tamen non eſt politica, ſed tantùm œconomica. Deindè, indulgentiæ dari debent de theſauro Eccleſiæ, cujus diſpenſatio non pertinet, niſi ad Prælatos Eccleſiæ, quales vi ſui officii non ſunt jam prædicti.

Et quamquam Abbates & alii, opera ſatisfactoria ſuorum Religioſorum communicent aliquando perſonis de illorum Religione benè meritis: hæc tamen illorum communicatio non fit per modum indulgentiæ, nec eſt actus poteſtatis clavium, ſed gratitudinis, benevolentiæ, charitatis. Deinde, ut benè notat Sotus in 4. diſt. 21. q. 1. a. 4 ſatisfactiones illæ Religioſorum, quæ applicantur, non ſunt ut præteritæ, quales debent eſſe ſatisfactiones de theſauro indulgentiarum, ſed ſunt ut futuræ: quæ autem præteritæ ſunt, repoſitæ ſunt in theſauro Eccleſiæ, de quo theſauro diſpenſare pertinet ad Prælatos Eccleſiæ.

 Quod

Quod autem attinet ad Parochos, nullo jure etiam habent poteſtatem concedendi indulgentias, prout patet ex praxi & conſuetudine totius Eccleſiæ, quæ eſt optima juris interpres: neque huc uſque viſum, quod illi ſuâ auctoritate indulgentias concedant.

Objicies, in anterioribus dictum eſt, quod poteſtas indulgentiarum probari poſſit ex eo, quod Chriſtus Sacerdotibus contulerit poteſtatem obligandi fideles ad aliquas pœnitentias; cum autem ejus ſit ſolvere, cujus eſt ligare: ſequitur, quod ſicuti Sacerdotes Confeſſarii poſſunt ligare per pœnitentias, ita ab iiſdem poſſint abſolvere per indulgentias. Reſp. Quod poteſtatem ligandi non ſemper ſequatur poteſtas abſolvendi: ſic v. g. videmus, quod cuilibet Magiſtratui competat poteſtas reos puniendi, ità tamen ut poteſtas abſolvendi & gratias concedendi, maneat penes ſolum Principem. Sic etiam quamvis Sacerdotes habeant poteſtatem ligandi in confeſſione, non tamen ſtatim habent poteſtatem à pœnis abſolvendi, maximè per indulgentias; quæ poteſtas illis communicanda eſt per Pontificem. Undè illud axioma juris: *Qui poteſt ligare poteſt & ſolvere*, locum non habet, quando ſolutio à vinculo debet fieri per aliquid, quod non eſt in poteſtate ligantis: quod hîc fit; cum indulgentiæ, quibus pœna ſolvitur, debeant fieri de theſauro Eccleſiæ, cujus diſpenſatio pertinet ad ſolos Prælatos Eccleſiæ, ut jam aliquoties diximus.

Dicendum 5. an autem Vicarius generalis Epiſcopi, aut Vicarius capituli ſede vacante, poſſint dare indulgentias, non conveniunt auctores. Navarrus enim de indulgentiis notab. 3. num. 6. cum aliis tenet, talem poteſtatem illis non competere; adduntque alios contrarium facere abuſivè, nec quidquam valere hîc contrariam conſuetudinem: quibus accedit Proſper Fagnanus in 2. partem lib. 5. decret. de exceſſ. Prælat. cap. *accedentibus* num. 17.

& 18

& 18. alii verò diſtinguunt, & dicunt, quod quamvis Vicarius generalis ratione ſuæ commiſſionis generalis non poſſit concedere indulgentias, eo quod indulgentiæ cenſeantur inter gratias majores, quæ in forma Vicariatûs non veniunt nomine generalis mandati; ſi tamen Vicarius generalis ſpecialem pro indulgentiis elargiendis commiſſionem habeat, poterit tantas concedere, quantas poterit Epiſcopus: maximè, cum Epiſcopi illa, quæ ſunt delegabilia, poſſint aliis delegare, niſi aliter per ſummum Pontificem ſit reſtrictum.

Quod attinet ad Capitulum Sede vacante, affirmat Navarrus num. 7. illud poſſe concedere indulgentias: idque ex eo, quod Capitulum ſuccedat poteſtati juriſdictionis Epiſcopalis: Sotus tamen, & alii docent, id non competere Capitulo Sede vacante, idque ex eo, quod Capitulum tantùm ſuccedat in juriſdictionem neceſſariam Epiſcoporum; puta in iis, quæ tempore vacationis non patiuntur moram. Non tamen ad alia non neceſſaria, uti ex praxi conſtat, qualis eſt conceſſio indulgentiarum.

SECTIO XX.

De cauſa concedendi Indulgentias.

Debet eſſe cauſa in dandis indulgentiis.

DICENDUM primò, ut validè dentur indulgentiæ, requiritur juſta cauſa: adeò ut etiam Pontifex & quilibet Prælatus Eccleſiæ peccet, ſi ſine juſta & rationabili causâ indulgentias concedant. Eſt communis ſententia Doctorum; quamquam, ut rectè ait Soto diſt. 21. q. 2. 2. rationes, quæ ſe hîc offerunt patronis non indigeant.

Prima igitur ratio eſt, quod etſi Chriſtus infinitum theſaurum meritorum commiſerit Eccleſiæ ſuæ

 diſpen-

diſpenſandum , non tamen , ut prodigè illum effunderent , ſed tamquam fideles adminiſtratores , Prælati illum diſpenſarent. Prodigalitas enim & effuſio bonorum, hoc ſolùm differt à diſpenſatione ait Soto ibidem, quod illa fiat ſine causâ , hæc verò non niſi pro causâ legitimâ. Æconomus enim, qui ſine causâ bona Domini ſui prodigit , diſſipator eſt & dilapidator : ſed ille eſt diſpenſator, qui quando , & ubi oportet , illa cum judicio expendit.

2. Quod collatio indulgentiarum ſit vera abſolutio : ſicuti ergo Sacerdos in Sacramento non poteſt pro ſuo libitu abſolvere , niſi quem judicat abſolutione dignum ; aut etiam , ſicuti non poteſt in eodem tribunali pœnam temporalem in aliam quamcumque mutare ſine juſtâ causâ : ita neque poteſt extra Sacramentum pœnas reſtantes pro libitu relaxare , ſed tantùm ex juſtâ & rationabili causâ.

3. Qui concedunt indulgentias , faciunt illud ex commiſſione & exemplo Dei , cujus ſunt miniſtri : Deus autem, cum culpas aut pœnas remittit, non ſine delectu & ſolâ miſericordiâ , aut ſine causâ illas remittit ; adeoque nec miniſtri ejus ſine aliquâ causâ poſſunt eaſdem remittere.

4. Quod minor cauſa requiratur ad abſolvendum à votis , quæ ex voluntate voventis dependent , in quibus tamen Pontifex non poteſt diſpenſare ſine causâ : ergo multò magis requiritur cauſa aliqua ad concedendas indulgentias de communi theſauro Eccleſiæ , & ad hominem abſolvendum à vinculo pœnarum quo Dei judicio conſtringitur.

5. Id ipſum confirmat continua Eccleſiæ praxis, quæ numquam concedere ſolet indulgentias , niſi propter aliquam cauſam v. g. ob recuperationem terræ ſanctæ , promotionem honoris & cultûs divini, &c. undè etiam Clemens VI. Extrav. *Unigenitus*

nitus dicit Pontificibus conceſſam eſſe poteſtatem Eccleſiaſticum theſaurum propriis ac rationabilibus cauſis ſalubriter diſpenſandi.

Dicendum 2. cauſa hæc debet eſſe pia, & ad quantitatem indulgentiæ proportionata. Probatur prior pars, quia cum indulgentiæ reſpiciant ſalutem æternam, quatenus ſcilicet tollunt impedimenta pœnarum temporalium, quæ à conſecutione ſalutis retardant, conſequens eſt, quod indulgentiæ requirant cauſam piam, cui innitantur. *Cauſa debet eſſe pia & proportionata.*

Poſterior pars probatur, quia ut diximus ex Clemente VI. indulgentiæ diſpenſandæ ſunt propriis ac rationabilibus de cauſis: atqui rationabile non eſt, quod magnæ indulgentiæ dentur propter exiguas cauſas. Deindè, ad remiſſionem pœnæ temporalis requiritur, ut Deus illud acceptet, quod Deo in compenſationem offertur: cum autem omnia opera Dei ſint juſta, & juſtitia exigat proportionem aliquam, ſaltem geometricam: ſequitur, quod ad validitatem indulgentiarum requiratur aliqua proportio operis ad indulgentias. Præterea Pontifex (ut antè diximus) eſt diſpenſator theſauri Eccleſiæ, non dominus: ergo ſicuti œconomus ſine proportionatâ cauſâ diſpenſans de communi ærario, cenſetur prodigus & infidelis; ita etiam ſi Pontifex ſine proportionatâ cauſâ concederet indulgentias. Poſtremò, ideo etiam in Jubilæo, quod omnes indulgentias in ſe quaſi continet, requiri ſolent, præter confeſſionem & communionem, opera alia laborioſa, v. g. jejunia, viſitationes Eccleſiarum, &c.

Dicta intellige, quod indulgentiæ ſine cauſâ proportionatâ datæ non teneant, non quaſi tales totæ indulgentiæ depereant: ſed tantùm id, quod proportionem cauſæ excedit: adeò ut indulgentia cenſeatur rata quoad eam partem, quæ cauſæ magnitudinem adæquat: ſi enim non eſſent ratæ pro ullâ parte, Pontifex deciperet fideles, & indulgen-

dulgentiæ eſſent piæ fidelium fraudes, uti catholicis objecit Lutherus.

Unde cauſæ magnitudo deſumenda.

Dicendum 3. magnitudo cauſæ hîc penſari poteſt ex qualitate & quantitate operis, & ex parte finis, quem ſibi Eccleſia in dandis indulgentiis proponit, qui ſolet eſſe cultus Dei & ſanctorum, hæreticorum convulſio, Sedis Apoſtolicæ reverentia, Eccleſiarum conſtructio, &c. quo enim finis ille excellentior eſt & magis conducens ad bonum Eccleſiæ, eò major poterit eſſe indulgentià. In opere verò, quamvis ejus difficultas & præſtantia hîc multum juvent: tamen ejus utilitas & neceſſitas ad finem potiſſimùm ſunt conſiderandæ: undè, etſi aliquando opus ex ſe ſit leve, ſi tamen ad finem Eccleſiæ conſequendum multùm conducat, poterit eſſe proportionata cauſa ad magnam indulgentiam. Addunt alii, quod etiam ad proportionem cauſæ pertineat dignitas perſonæ indulgentiam poſtulantis, quæ ſi de Eccleſia benè merita ſit, aut ſperetur meritura, poterit per opus de ſe parvum lucrari magnam indulgentiam: dum ſupponitur Pontifex hîc conſiderare promotionem Eccleſiæ per talem perſonam præſtandam, & hinc inferunt Auctores.

1. Quod non ſtatim explodendæ ſint indulgentiæ ſatis magnæ conſequendæ per opera facillima, v. g. plenariæ indulgentiæ illis, qui in vigilia Paſchæ interſunt benedictioni cerei Paſchalis, quæ fit à Pontifice; item indulgentiæ à Pontifice datæ roſariis, medaliis, &c. in quibus operibus, tametſi parvis, latere poteſt finis magnus, puta Pontificis recognitio, amor & reverentia, quæ ad Eccleſiæ bonum magnopere conducunt.

Notandum tamen, quod quamquam indulgentiæ ſine juſta cauſa datæ non valeant juxta antedicta, tamen ſemper valeant privilegia, quæ indulgentiis adjungi ſolent, & ſi abſque juſta cauſa concedantur, v. g. eligendi Confeſſarium, abſol-

vendi

vendi à votis, reſervatis, &c. Cùm enim illa dependeant à diſpoſitione juris poſitivi, poterit Pontifex pro ſuo arbitrio hìc diſponere validè, etſi talis ejus diſpoſitio ſit illicita & indiſcreta, uti diximus de legibus ſect. 17.

Notandum denique, quod ſola charitas ergà proximum, non ſit cauſa ſufficiens ad magnam indulgentiam conſequendam: nam ut bene notat Soto in 4. diſt. 21. q. 2. a. 3. Si Papa propter charitatem, quâ proſequitur tam vivos, quàm defunctos magnas indulgentias poſſet concedere, poſſet Deus ſine Papæ adminiculo id facere, nam majori chatitate amicos ſuos proſequitur, quàm Papa; Si ergò charitas illa Deum non movet, quò minus leges juſtitiæ ſuæ cuſtodiat; reverà ejus miniſtri adſtringuntur ejuſmodi charitatem ratione & judicio, non niſi pro cauſa Deo grata exercere. Verùm de hoc ſtatim plura.

SECTIO XXI.

De Effectibus Indulgentiarum.

Dicendum primò, indulgentiæ non remittunt de ſe culpas mortales aut pœnas æternas illis correſpondentes, quæ ſuppoſitâ Dei ordinatione non tolluntur, niſi infuſione gratiæ; quæ non infunditur, niſi per Sacramenta, aut actum charitatis. Hinc etiam indulgentiæ non proſunt, niſi homo ſupponatur in gratia. Si autem aliquando legatur in indulgentiis, fieri remiſſionem culpæ & pœnæ: intelligendum eſt non quaſi illud fiat per indulgentias ſolas, ſed quod in indulgentiis præſcribatur contritio aut confeſſio, per quæ culpa & pœna remittuntur. *An remittant mortale.*

Dicendum 2. Neque etiam indulgentiæ per ſe & ex

ex vi ſua remittunt culpas veniales. Et ratio eſt, quod indulgentiæ ſint ſatisfactiones pœnitentiales, quæ de ſe, non niſi ad relaxationem pœnæ temporalis, non verò ad remiſſionem peccati ullius etiam venialis ordinatur. Deindè, etiam peccata venialia de lege Dei ordinaria non remittuntur, niſi interiori hominis renovatione & à peccato averſione. Et quamvis indulgentiæ de ſe & ex vi ſua peccata non remittant, poſſunt tamen indirectè & concomitanter ad remiſſionem peccatorum concurrere, puta ratione operum præſcriptorum v. g. ratione orationum, jejuniorum, eleëmoſynarum, &c.

Dicendum 3. Indulgentiæ etiam non remittunt pœnas civiles aut Eccleſiaſticas, quæ pertinent ad forum externum: ſi enim eas tollerent, poteſtas Eccleſiaſtica & civilis per indulgentias perturbaretur, daretur que anſa hominibus multa ſcelera perpetrandi. Deindè, cùm tales pœnæ maximè civiles non tollantur per baptiſmum; multò minus tales pœnæ tolli poſſunt per indulgentias.

Reſtat ergò, quod indulgentiæ remittant pœnam temporalem peccatis debitam, & quidem illam, quæ injuncta eſt, ſi in formula indulgentiarum dicatur à *pœnitentiis injunctis*: ſi verò indulgentiæ generatim & abſolutè concedantur, liberant non ſolùm à pœnis injunctis, ſed etiam ab injungendis, & pœnis Purgatorii his correſpondentibus: ubi enim jus Pontificis hîc non reſtringit, nec nos reſtringere debemus: deinde, aliàs variæ indulgentiæ modernæ eſſent inanes, cùm vix aliquot dierum pœnitentia hodie ſoleat injungi: quod & Pontifices non latet.

Indulgentiæ plenariæ effectus & alterius. Si verò ſit Indulgentia plenaria, liberat à pœnitentia tota, quanta ſit. Si verò ſit aliquot annorum aut dierum, liberatur pœnitens à tot annorum vel dierum pœnitentiâ injunctâ. Si verò pœnitentia non tantùm eſſet ſatisfactoria, ſed vel maximè medicinalis & pro futuris præſervativa, tunc pœni-

pœnitentia propter indulgentias non eſſet omittenda: Imò præſtat ſemper non obſtantibus indulgentiis pœnitentias adimplere, tum quòd pœnitentiæ plerumque medicinales ſint & præſervativæ, tum quòd incerti ſimus an indulgentias verè ſimus conſecuti, tum denique quia per ea opera ſatisfactoria, non ſolùm ſatisfacimus, ſed & novam gratiam meremur.

Dicendum 4. Cùm verò indulgentiæ ad aliquot annos, intelligi ſoleant, quod pœnitentia illa remittatur, quæ correſponderet pœnitentiæ juxta antiquos Conones peccatis debitæ, ideo aliqui ſuſpectas habent indulgentias datas ad 1000. Annos, cum vita hominis eo uſque durare nequeat, unde nec poſſent tot annorum pœnitentiam exſolvere: Verùm alii melius eaſdem indulgentias admittunt, & docent talibus indulgentiis remitti pœnam etiam 1000. annorum, id eſt, quanta variis peccatis correſponderet, quod verum eſt, cum quis modico tempore tantam pœnam variis peccatis poſſit contrahere. Deinde, etiam remittitur talibus indulgentiis pœna Purgatorii tot annorum, quæ pœnitentiæ Canonicæ correſpondeat.

Pœna peccatis olim inflicta.

Pro quorum intelligentia notandum eſt, per Canones olim cuique peccato graviori v. g. furto majori, adulterio, &c. injunctam eſſe pœnitentiam 7. annorum, uti patet ex cauſ. 33. q. 2. cap. *Hoc ipſum:* peccato verò graviſſimo v. g. homicidio, parricidio, &c. 10. aut 12. annorum pœnitentia, aut etiam per totam vitam ſolebat injungi. Cùm ergo multi eſſent qui aliquando 100. mortalia graviora commiſiſſent, multorum millium annorum pœnitentia illis foret implenda, ex quo patet juxta dicta, ejuſmodi Indulgentias non eſſe repudiandas, quæ dantur ad 1000. annos.

Quid quarena.

Solent quoque Indulgentiæ concedi ad 10. annos v. g. & 3. quarentenas, aut quarenas, quæ quarenæ ſub illis 10. annis comprehenduntur. Qua-

renæ autem illæ erant dies particulares, quibus pœnitentes pœnas acerbiores primis temporibus pœnitentiæ, deberent perſolvere.

Differentia inter indulgentiam plenam, pleniorem & pleniſſimam. Dicendum 5. Inter indulgentiam plenariam, pleniorem & pleniſſimam nulla eſt differentia, ſed majori illâ exaggeratione Pontifices inſinuant, ſe tantum dare, quantum poſſunt; idem eſt de indulgentiis datis per modum Jubilæi, quæ à plenis non differunt, niſi ex accidente, quòd in illis detur poteſtas vota immutandi, à reſervatis abſolvendi, &c. De quo infra agendo de Jubilæo.

SECTIO XXII.

De iis quibus prodeſſe poſſunt indulgentiæ.

Excommunicati. DICENDUM primò, Indulgentiæ non proſunt excommunicatis: quia per excommunicationem privatur homo omnibus Eccleſiæ bonis & publicis ſuffragiis: adeoque etiam bono indulgentiarum, quæ debent diſpenſari de communi theſauro Eccleſiæ. Deindè excommunicatio privat hominem communione ſanctorum, adeoque etiam indulgentiis, quæ ſub tali communione Sanctorum comprehenduntur. Inſuper, quod nemo ſoleat excommunicari, niſi propter peccatum mortale, propter quod homo ineptus eſt ad lucrandas indulgentias: erga multò magis, quando accedit excommunicatio.

Dicta intellige, quamdiu manet excommunicatus, ſi enim contritus & verè confeſſus ſit, & alia opera præſcripta peregerit excommunicatus, poterit etiam indulgentias lucrari.

Si verò forſan non haberet copiam abſolvendi, nec per ipſum excommunicatum ſtetiſſet, quo minus potuiſſet abſolvi, ſi de cætero ſit contritus

&

& adimpleverit illa, quæ pro lucrandis indulgentiis ſunt adimplenda, juxta Navarrum de indulgentiis num. 14. cap. 1. adhuc poterit indulgentias lucrari: ex eo quod per ipſum non ſteterit, quo minus ſit abſolutus, & cenſeatur abſolutus coram Deo, adeoque etiam ſuffragiorum Eccleſiæ particeps; ſic etiam catechumenis nondum Baptizatis applicari poſſunt indulgentiæ, ut mox dicam.

Si tamen conceſſio indulgentiarum abſolutè requirat confeſſionem, ſicuti regulariter ſolet, indulgentias etiam tali caſu lucrari non poſſunt, niſi verè ſint confeſſi; cum indulgentiæ tantum ſolummodò valeant, quantum ſonant: neque objici poteſt, quod voluntas pro facto reputetur; quia ut rectè docet Soto, verum illud eſt, in iis, quæ ſunt neceſſaria ad ſalutem, & ad gloriam eſſentialiter requiſita; non verò in his, quæ non ſunt abſolutè neceſſaria, & gloriam ſolùm accidentaliter reſpiciunt.

An exiſtentibus in peccato mortali.

Dicendum 2. Indulgentiæ non proſunt illis, qui ſunt in peccato mortali. Cum enim illi ſint Deo exoſi, non poſſunt ab eo obtinere remiſſionem ſuæ pœnæ temporalis. Deindè, juxta Sotum a. 3. ſuprà, applicatio theſauri fieri nequit contra propoſitum eorum, qui fuerunt ejus auctores: Chriſtus autem & ſancti non habuerunt intentionem offerendi ſua opera ſatisfactoria niſi illis, quibus per Dei gratiam remiſſa eſſet culpa ergo exiſtentibus in peccato mortali non poteſt applicari indulgentia. An autem totum opus debeat fieri in gratiâ, dicetur poſteà.

An verò peccatum veniale impediat effectum indulgentiarum, non ità conveniunt authores. Melius tamen videtur diſtinguendum, quod ſcilicet quamdiu aliquis manet in affectu peccati venialis, tamdiu non poſſit obtinere remiſſionem pœnæ temporalis tali peccato correſpondentis: ſi verò ſolummodò venialis culpa concurrat in opere præſcripto;

ſcripto, ſic ut opus ipſum non inficiat v. g. dum jejunans ſimul mentiaris officioſè, non impediat effectum indulgentiarum: ſi verò peccatum veniale ipſum opus inficiat v. g ſi quis jejunet ex vanâ gloriâ, tum impediri effectum indulgentiarum. Et ità tenet Navarrus de indulgentiis notab. 32. num. 45. & 46. & ratio ejus eſt, quod mala non poſſint eſſe via & diſpoſitio ad bonum, cui contrariatur, & opus illud ſit prorſus inutile ad finem honeſtum, ubi tamen opus, propter quod datur indulgentia, debet eſſe honeſtum, & conſequenter non poteſt eſſe diſpoſitio ad conſequendas indulgentias.

Catechumenis. Dicendum 3. Poteſt etiam indulgentia prodeſſe catechumenis verè contritis, habentibus tantùm votum baptiſmi. Ratio iſtius eſt, quod catechumeni ſint capaces ſuffragiorum Eccleſiæ, adeoque etiam indulgentiarum, quas ſaltem per modum ſuffragii Eccleſia poteſt illis adhibere. Eccleſia enim pro iis publicè quandoque orat, & ut patet ex veteribus liturgiis, fiebant quotidiè orationes pro catechumenis in miſsâ catechumenorum, cui illi poterant intereſſe, & durabat uſque ad offertorium, uti diximus agendo de miſsâ: imo etiam pro illis abſque baptiſmò mortuis, orabat antiquitus Eccleſia. Videri poteſt Navarrus de indulgentiis cap. 32. num. 10.

Dicta tamen de catechumenis potius intelligenda ſunt extraordinariè, quam ordinariè: ex eo quòd Eccleſia ordinariè ſoleat concedere indulgentias ſuis fidelibus, & præſcribere confeſſionem & communionem, quæ omnia ſupponunt aliquem eſſe baptizatum.

Energumenis. Dicendum 4. Etiam energumenis & phræneticis prodeſſe poſſunt indulgentiæ: maximè, ſi habeant lucida intervalla, ſint in ſtatu gratiæ, & exequantur opera in conceſſione indulgentiarum præſcripta. Cum enim Eccleſia illis concedat benefi-

neficium abſolutionis à culpâ, quod longè majus eſt, & etiam uſum Euchariſtiæ, modo ſint benè diſpoſiti; nec ullum appareat ſcandali aut irreverentiæ periculum: multò magis concedendæ illis ſunt indulgentiæ.

Dicendum 5. Poſſunt indulgentiæ prodeſſe hominibus maximè perfectis. Ratio eſt, quod quo aliquis eſt perfectior in vitâ ſpirituali, eò magis curet removere impedimenta, quæ ipſum maximè retardant à conſecutione regni cæleſtis, quale vinculum etiam eſt vinculum pœnæ reſtantis, quod tollitur per indulgentias; nec de cætero indulgentiæ impediunt exercitia bonorum operum, quin potius illa promovent: & hinc patet error Lutheri docentis indulgentias non prodeſſe, niſi hominibus ſceleratis. *Hominibus perfectis.*

SECTIO XXIII.

De indulgentiis pro Defunctis. An, & quomodo illis proſint?

DICENDUM primò, Contra Acatholicos, qui ſicuti Purgatorium ſuſtulerunt, ità etiam indulgentias pro Defunctis, quod indulgentiæ etiam defunctis proſint, modo non ſint damnati aut beati ſed in Purgatorio. Leo enim X. inter alios Lutheri articulos damnatos, damnavit etiam illum, quo dixit, quod indulgentiæ Defunctis prodeſſe non poſſint. Deindè, probatur illud ex continuâ Eccleſiæ praxi, contra quam ſentire inſolentiſſimæ inſaniæ eſt, ut dicit Sanctus Auguſt. ad Januarium. Sic Paſchalis ante 1000. annos conceſſit indulgentias in templo Sanctæ Praxedis Romæ, ut quicumque quinquies miſſam ibi celebraret, animam è Purgatorio liberaret. Inſuper indul-

gentiæ proſunt vivis, ut à pœnis Purgatorii liberentur, adeoque per eaſdem poſſunt liberari animæ in Purgatorio exiſtentes. Præterea animæ Purgatorii ſunt Eccleſiæ membra & participes communionis Sanctorum, adeoque conſequenter poſſunt fidelium & Sanctorum ſatisfactionibus adjuvari. Adde, quod uti poſteà agendo de Purgatorio, §. ultimo, poſſint animæ in Purgatorio juvari orationibus & aliis ſuffragiis vivorum quidni etiam juvari poterunt de theſauro Eccleſiæ per indulgentias? confirmat hoc ſatis Eccleſia, dum orat in Miſsâ & Officio pro Defunctis: *Deus veniæ largitor, & humanæ ſalutis amator, quæſumus, &c.* Videri etiam poteſt Concilium Trid. ſeſſ. 25. in principio.

Quomodo indulgentiæ defunctis proſint.

Dicendum 2. Eccleſia non dat indulgentias Defunctis per modum abſolutionis, ſed per modum ſuffragii. Ratio eius eſt, quod Eccleſia concedens indulgentias nullam juriſdictionem habeat in Defunctos, adeoque non poteſt illis concedere indulgentias per modum juridicæ abſolutionis, ſed tantùm per modum ſuffragii. Undè etiam Matthæi 16. dicitur: *Quodcumque ſolveris ſuper terram*, ubi Gelaſius Papa cap. *Legatur* 24. q. 2. dicit. SUPER TERRAM, *inquit Dominus, nam in ligatione Defunctum numquam dixit eſſe abſolvendum.* Undè idem Pontifex etiam probat, quod Defunctus in excommunicatione ab Eccleſiâ non poſſit abſolvi. Et Gratianus ibidem: SUPER TERRAM, ait, *Non ſub terrâ, oſtendens, quod viventes pro varietate ſuorum meritorum ſolvere poſſumus & ligare, de mortuis verò ſententiam ferre non poſſumus.* Deinde, quando Pontifices concedunt indulgentias pro Defunctis, ſolent addere ſe illas concedere per modum ſuffragii: quâ loquendi formulâ innuunt ſe concedere tales indulgentias aliter, quàm per modum juridicæ abſolutionis. Adde, quod Summus Pontifex tantùm habeat juridicam poteſtatem in oves, quas

Chri-

Chriſtus illi commiſit paſcendas, juxta illud Joan. ultimo: *Paſce oves meas*: ſed animas defunctorum Sacramentis, legibus, aut ſtatutis dirigere, aut paſcere non poteſt; ergo neque poteſt illas juridicè abſolvere.

Eccleſia igitur non relaxat propriè pœnas defunctis, ſed dumtaxat impropriè, quatenus ſcilicet præſcribit aliquid, ob quod Deus pœnas relaxat: undè etiam ſequitur, quod ſit alia ratio indulgentiæ, quæ conceditur vivis, & quæ conceditur mortuis; illa enim eſt propriè abſolutio & remiſſio: hæc autem non eſt propriè abſolutio, ſed potius ſolutio, compenſatio, ſuffragium, & auxilium.

Sed quærunt auctores, quid ſignificet *Concedi indulgentias per modum ſuffragii defunctis?* R. omiſſus variorum expoſitionibus, quod non concedantur per modum abſolutionis juridicæ, adeoque ſolummodò per modum ſuffragii & auxilii; vel etiam, quod ſatisfactiones Chriſti & Sanctorum applicentur defunctis tamquam ſuffragium, quo poſſimus defunctis ſuffragari.

Objiciunt aliqui ad antè dicta, quod etiam Eccleſia aliquando excommunicaverit defunctos & mortuos in excommunicatione abſolverit, undè patet etiam defunctos eſſe de foro judiciali Eccleſiæ. Reſp. Eccleſia propriè neminem poſt mortem excommunicat, aut etiam abſolvit, ſed ſolummodo declarat, vel aliquem ob crimen aliquod in vitâ commiſſum incurriſſe excommunicationem, uti factum fuit in Concilio Conſtantienſi, ubi Wiclef ante 40. annos mortuus, declaratus eſt excommunicatus. Sic etiam, ſi quis per errorem (quòd fieri poteſt, cum ſit quæſtio facti) fuerit in vita excommunicatus, ſi ejus innocentia poſt mortem detegatur, declarat Eccleſia eum non eſſe excommunicatum, jubet eum debito honore ſepelire, &c.

Indulgentiæ in defunctis non habent effectum infallibilem.

Dicendum 3. Indulgentiæ defunctis conceſſæ, non habent ſemper effectum infallibilem. Probatur hoc ex continua Eccleſiæ praxi, quâ poſt plurimas applicationes miſſarum pro Defunctis, pro iiſdem de cætero orare non deſinit: facilè innuens, indulgentias defunctis datas non prodeſſe illis infallibiliter, ſed pendere à miſericordiæ divinæ acceptatione. Ulterius, indulgentiæ defunctis conceſſæ generaliter, non proſunt infallibiliter animæ, cui Sacerdos: vel alii indulgentias illas applicant, ſed aliquando aliis, qui hîc magis meruerunt, nec de cætero amicos habent, qui pro eis orent. Aliàs enim animæ egenorum etiam juſtiores, eſſent hîc deterioris conditionis. Unde & S. Auguſtinus lib. de cura pro mortuis, cap. 4. dicit Eccleſiam interdum orare pro mortuis generaliter, ut illi, pro quibus amici non orant., habeant ſuffragium de communi jure, & communi Eccleſiæ theſauro. Cenſetur igitur Eccleſia dando indulgentias defunctis, applicationem illarum relinquere miſericordiæ divinæ, ut de iis juxta ſuam providentiam diſponat.

Si verò indulgentiæ concederentur alicui in particulari, etiam illi proderunt, ſi cætera adſint requiſita, cum tunc uti alia pro Defunctis ſuffragia illi proſint; cui applicantur. Et hinc in Bulla indictionis Jubilæi Alexandri VI. & Clementis VII. habetur illas indulgentias extendi per modum ſuffragii ad animam Patris, Matris, aut alterius particularis, pro quâ ſuſcipiuntur: quod & in aliis indulgentiarum formulis aliquando conſpicitur.

Cauſa requiſita ad indulgentias pro Defunctis.

Dicendum 4. Ad indulgentiam Defunctis conceſſam requiritur etiam cauſa pia, rationabilis, & proportionata. Patet ex antedictis. Et hinc Soto in 4. diſt. 21. q. 1. art. 2. poſtquam talem cauſam requiſiſſet, ita ſcribit: *Noſtris temporibus usque adeò piorum clementia erga animas, quæ in Purgatorio cruciantur, ſuccrevit, ut importunis ſupplicationibus à*

Summo Pontifice conceſſio fuerit extorta, ut qui tangendo quemdam benedictum calculum, Ave Maria, vel Pater noster recitaret, animam inde, quantocumque tempore cruciari deberet, eriperet, ut protinus libera evolaret. Hanc ego, non dicam, piam fraudem, quia hæreticorum verbum eſt, ſed tamen citrà religionis injuriam poſſet hoc populo diſſuaderi. 1. quia hic nulla intereſt cauſa pia in communem utilitatem Eccleſiæ, nam pius affectus in defunctos non reputatur cauſa: illâ enim ratione Deus per ſe animas omnes inde liberaret. 2. Quia neque ex parte facientis, quod indulgentia jubet, aliquid præſtatur, quod ad tam ingentem effectum ullius ſit momenti. Quid enim refert dicere Pater noster, ut anima à tam immodicis tormentis eruatur? Profectò diræ crudelitatis argueretur Deus, ſi animam tribus annis tam atrociter contorqueret, cujus tamen liberatio ex uno Pater noster penderet, & ex calculi tactu. Præſertim quod Papa non poſſit defunctis indulgentiam conferre per modum abſolutionis, ut Vivis, ſed per modum ſuffragii, & jam mirabile eſt, quod per unum Pater noster theſauro Eccleſiæ tam inſignis effectus applicetur. Præterquam, quod illa oratio plurimum ab iis, qui ſunt in peccato mortali, quæ apud Deum nullius valoris eſt conceſſit Papa, quantum concedere potuit, ſed non eſt credendum, credidiſſe ſuam conceſſionem tanti eſſe, quanti ſupplicatores valere putabant. Atqui, ſi ſub hâc populari opinione, nihil aliud nocumenti lateret, quam quod fortè populum fallit, nullum eſſet periculum illam relinquere propter imaginem religionis, quam habet ſed tamen illis qui illam crederent, metus purgatorii radicitus evelleretur. Id autem, quod præter infernum homines à peccato arcet, eſt purgatorium: & tamen, ſi tam facilè evaderetur nullum poſſet ingenerare metum. Unde Adrianus ipſe, qui Papa fuit, non fuit veritus dicere in citatâ quæſtione de clavibus, quod cum Prælatus pro exilii causâ puta omnibus contribuentibus unum ſtuferum, dat plenam om-

omnium peccatorum remiſſionem, diſſipatio eſt, & non diſpenſatio indulgentiarum. Et aliquibus interjectis, ſubdit idem auctor: *Verumtamen, ut cum omni reverentiâ loquamur, negari non poteſt, quin indulgentiarum nimia frequentia, maximè in tantâ copiâ, ut paſſim concedatur indulgentia plenaria & redemptio animarum à purgatorio, niſi cauſæ ſint manifeſtæ, non poteſt non decorem auctoritatis Eccleſiæ aliquâ ex parte obfuſcare.*

Quærunt plurimi Doctores, ſed indiſcretè, an Pontifex poſſit tantas concedere indulgentias pro Defunctis, ut poſſet totum purgatorium evacuare: alii negant, alii affirmant. Rectius Duvallius Doctor Sorbonicus q. unic. de indulg, a. 12. ad hanc quæſtionem monet, quod hæc quæſtio coram populo pro concionibus non ſit pertractanda; tum, quia nihil hîc certi poteſt decerni: ubi tantùm illa, quæ certa ſunt, populo proponi debeant. Tum, quia quidquid ſtatuatur, nihil populo utilitatis adferre poteſt, ſed potius detrimenti. Si enim ſtatuatur pars affirmativa: conquereretur populus inſtar hæreticorum, cur ergo Pontifex purgatorium non exhaurit? Ubi ejus charitas? ubi ejus zelus? &c. Si verò ſtatuatur pars negativa, ſuſpicabitur populus; vel theſaurum Eccleſiæ ad hoc non ſufficere, vel Pontificem carere plenitudine poteſtatis circa hujus theſauri diſtributionem: quorum utrumque, ait, præterquam unum eorum neceſſariò debet eſſe falſum, etiam Eccleſiæ eſt maximè perniciosum. Addi tamen poteſt, quod jam dudum à Facultate Pariſienſi contra Angelum apud Majorem in 4. diſt. 20. q. 2. condemnata ſit hæc propoſitio: *Animæ in purgatorio exiſtentes ſunt de juriſdictione Papæ, & ſi vellet, poſſet totum purgatorium evacuare.* Cenſura ejus erat hæc, *hæc propoſitio in ſe eſt dubia, & ad mentem aſſerentis per modum juriſdictionis & ordinariæ poteſtatis, de falſitate ſuſpecta & ſcandaloſa, & nullatenus populo publicè*

blicè prædicanda. Ubi obiter nota, quod dicit cenſura *ordinariæ poteſtatis*: innuens, quod fortè id poſſet Pontifex loquendo de poteſtate extraordinariâ interim, ut diximus, nihil hîc certi.

SECTIO XXIV.

De Diſpoſitionibus requiſitis ad lucrandas Indulgentias.

DICENDUM primò, Requiritur primò ut ſuſcipiens ſit in ſtatu gratiæ, cùm remiſſio pœnæ ſupponat remiſſionem culpæ. Deinde, ut ſuſcipiens ſit Eccleſiæ membrum, & ſubditus illi, à quo indulgentias acquirit. Denique, ut omnia illa exequatur, quæ Pontifex præſcribit, adeo ut ſi aliquid deeſſe contingat, etiam ſine culpa, tamen indulgentias non percipiet. *Status gratiæ.*

Dicendum 2. Probabilius videtur, quòd totum opus, quod præſcribitur, non debeat fieri in gratia: Ratio eſt, quòd opus illud non ſit indulgentiæ meritum, ſed ſolùm diſpoſitio ad illam, qualis poteſt eſſe opus factum extra ſtatum gratiæ: Unde jejunia, eleëmoſynæ, &c. in ſtatu inimicitiæ cum Deo, aliquando juvant ad avertendam Dei iram & pœnas temporales, uti patuit in Ninivitis, Achab, &c. Quos putant plurimi, per pœnitentiam ſolam non fuiſſe juſtificatos. *An totum opus debeat fieri in gratia.*

Valent inſuper ejuſmodi opera, ad hominem Deo reconciliandum & ad eum promovendum, ad quod concedens indulgentias ſpectat. Denique quando indulgentiæ dantur in forma jubilæi, uſus fidelium habet quòd triduo ante jejunent, poſtea confiteantur & communicent, alias certè deberent antea confiteri. Adde, quòd anno Jubilæi præſcribitur Romæ ut omnes per 15. dies viſitent baſi-

licas, quòd moraliter loquendo non poteſt regulariter fieri in ſtatu gratiæ ab omnibus. Unde Navarrus dicit hanc ſententiam eſſe communiſſimam. Cùm verò contraria ſententia ſit quoque fundata ſatis, ſecuriſſimum erit & conſultiſſimum, ut totum opus fiat in gratia.

Dicendum 3. Non conveniunt auctores, an neceſſe ſit eum eſſe in ſtatu gratiæ, qui pro alio vult lucrari indulgentias, quando id concedit indulgentiarum formula. Alii affirmant, alii negant, inter quos eſt Navarrus de indulg. notab. 22. idque ex eo, quod indulgentia non innitatur illi operi, quod facit peccator, neque tamquam merito, neque tamquam diſpoſitioni: ſed ſolummodò tamquam conditioni extrinſecæ, quâ poſitâ, Pontifex applicat defuncto ſatisfactiones Chriſti, quod interdum etiam ſine opere vivorum facere poteſt; adeoque non attenditur ſtatus illius, qui conditionem implet, ſed tantùm illius, qui indulgentias recipit, quem etiam oportet eſſe in gratiâ.

Alii tamen è contra docent, quod tam unus, quam alter debeat eſſe in gratiâ; quia ſi unus ſit in peccato mortali, opus illius eſt mortuum, nec in ordine ad gratiam aut bona ſupernaturalia poteſt quidquam prodeſſe, adeoque nec etiam quoad relaxationem pœnæ temporalis. Deinde, etſi illud opus tantùm ſit conditio ſine quâ Chriſti merita non applicarentur, tamen ipſa conditio & perſona illam adimplens debet eſſe Deo accepta, quia ſi ſit Deo exoſa, Deus potius ab illo opere ſe avertet, quam convertet. Denique, quod non minus requiratur gratia in eo, qui pro altero lucratur indulgentias, quam qui illas lucratur pro ſe ipſo, cum utrobique ſit eadem ratio. Et hæc ſententia verè probabilis eſt, & longè ſecurior, adeoque etiam in praxi amplectenda.

Dicendum 4. Si in forma indulgentiæ dicatur

eam

eam concedi *verè contritis & confeſſis*, requiritur omninò confeſſio, tum quod illam expreſsè exigat Pontifex; tum quod una ex præcipuis utilitatibus indulgentiarum ſit, inducere homines ad confeſſionem. Quod etiam locum habet in iis, qui non habent peccatum mortale; cùm venialia ſufficienter confiteri poſſint. *An requiratur confeſſio.*

Si verò confeſſio non exprimatur in formula indulgentiarum, ſufficiet contritio cum propoſito ſuo tempore confitendi: Hinc generaliter notandum eſt, quod opera præſcripta debeant fieri juxta proprietatem verborum, quæ forma indulgentiarum continet, adeoque opus præſcriptum debeat fieri per ipſum lucrantem indulgentias, niſi aliud indulgentiæ expreſsè permittant, aut ab ipſo lucrante moraliter fieri cenſeantur, v. g. eleëmoſyna data per ſervum, viſitatio Eccleſiæ, quam non poſſet intrare, cùm talis moraliter cenſeatur dare eleëmoſynam & Eccleſiam talem viſitaſſe.

Dicendum 5. Cùm verò indulgentiæ non ſint deſtructivæ pœnitentiæ, ſed potiùs completivæ: ſequi videtur, quod iis tantùm proſint, qui ſtudent Deo per pœnitentiam ſatisfacere: iniquum enim eſt, velle à Deo ſperare remiſſionem peccati ſine pœnitentia, quam ſemper ad reconciliationem neceſſariam eſſe, declarant SS. PP. & Eccleſia.

Deindè cùm lex divina ſemper & ubique ferè pro peccatis exigat pœnitentiam, fructus dignos pœnitentiæ, &c. ſequi videtur, quod indulgentiæ non dentur, niſi iis, qui per pœnitentiam ſe Deo ſtudent reconciliare: non enim indulgentiæ ſunt legis divinæ de pœnitentia facienda abolitio, ſed complementum, nec legis illius diſpenſatio, ſed auxilium & adjutorium ſatisfaciendi, quo fit, ut qui necdum de ſe dignos fructus pœnitentiæ ponit, illa de theſauro Eccleſiæ ſuppleantur. Sic etiam ex S. Cypriano conſtat, quod indulgentiæ Martyrum non poſſent concedi, niſi *pœnitenti*, ait, *operanti*;

Google

ti, roganti. Illis, ait idem Doctor, *poteſt Deus clementer ignoſcere, poteſt acceptum ferre, quidquid pro talibus & petierint Martyres & fecerint Sacerdotes.* Hinc ab Eccleſia ſolet plerumque addi in conceſſionibus indulgentiarum, *verè contritis & confeſſis*: vera autem contritio importat, ut fiant fructus digni pœnitentiæ. Imò in forma declarationis indulgentiarum Portiunculæ à S. Franciſco promulgata, *ego volo vos omnes mittere ad Paradiſum*, &c. additur illas indulgentias dari *corde contrito confeſſis*. Vide ſpeculum vitæ S. Franciſci c. 87.

Ceſſatio Indulgentiarum. Dicendum 6. Ceſſant indulgentiæ, dum vel expreſsè vel implicitè revocantur: non tamen morte concedentis, quia eſt gratia. Ceſſant quoque indulgentiæ conceſſæ certo loco, ſi locus ille devaſtetur, ſecùs ſi locus ille ſenſim deſtructus reparetur, cum hoc caſu cenſeatur locus ille moraliter perſeverare. Imò ſi Eccleſia nova loco prioris ædificetur, verius eſt, non ceſſare indulgentias priori loco conceſſas, uti & indulgentiæ, quæ ſunt datæ Religioſis, qui aliò migrant.

Quæret aliquis, an ſi Pontifex det indulgentias in die feſto, & feſtum illud propter rationes differatur in alium diem, etiam in illum diem transferantur indulgentiæ. Varii negant transferri etiam indulgentias ex eo, quod illæ ex intentione Pontificis annexæ ſint certæ diei, adeoque non poſſint in alium diem transferri niſi id ſpecialiter concedatur. Alii tamen melius diſtinguunt & dicunt, ſi indulgentiarum forma habeat, quod tali die v. g. 2. Auguſti erunt tales indulgentiæ, tunc omninò eo die eſſe lucrandas indulgentias, nec poſſe eo caſu transferri: ſi verò dicatur concedi indulgentias viſitantibus Eccleſiam hanc vel illam, in die talis vel talis Sancti, & contingat feſtum talis Sancti ob aliquod impedimentum transferri, quod tali caſu etiam transferatur indulgentia, quæ data eſt pro feſto talis Sancti, qui dies cen-

cenſetur, quando fit officium & celebratur feſtum talis Sancti.

Hoc tamen certum ſit, non ſufficere hîc confeſſionem aut communionem ſacrilegam, pro obtinendis indulgentiis aut jubilæo. Certum enim eſt, Eccleſiam non eſſe contentam opere ſacrilego, cui unica cura eſt, ducere ſubditos ſuos ad æternam ſalutem, qui ſimili opere ducuntur ad damnationem. Unde falſa ſunt ejuſmodi principia & condemnata, *Quod præcepto annuæ confeſſionis ſatisfiat per confeſſionem voluntariè nullam*: *Quod ſatisfiat legi Communionis per communionem ſacrilegam*; &c. Quaſi Eccleſiæ ſatisfactum foret ſacrilegio. Rectè ergo alibi dictum eſt, illud ut pſeudo axioma eſſe rejiciendum quod Eccleſiaſtica lex ſolùm imponat actûs ſubſtantiam, non itidem modum, puta ut bene & decorè fiat illud, quod præcipit. *Non ſufficit hîc confeſſio aut communio ſacrilega.*

SECTIO XXV.

De Jubilæo.

DICENDUM primò, Jubilæum erat Hebræis annus quinquageſimus & dicebatur *Annus remiſſionis*, quo ceſſabant agriculturæ & ſuſtentabantur frigibus præcedentis anni: Agri, domus divenditæ revertebantur eo anno ad priorem dominum, ſervi donabantur libertate, &c. Levit. 25. 27. & num. ultimo cap. ad hunc modum Eccleſia N. T. reſpiciens, jubilæum celebrat, & varia privilegia eo tempore ſuis ſubditis concedit. Bonifacius illud inſtituit celebrari anno centeſimo: Clemens VI. Hebræorum more ad quinquageſimum reduxit: Paulus II. & Sixtus IV. ad annum 25. quod etiamnum perſeverat, & fuit anno 1675. elapſo. *Quid Jubilæum.*

Eo anno conceditur ultra indulgentiam pleniſſimam, facultas abſolvendi à reſervatis, vota commutandi, componendi ſuper malè ablatis incertis, uti in bullis compoſitionum fieri ſolet; Incipit autem hic annus Jubilæi à primis veſperis nativitatis uſque ad primas eaſdem veſperas ſequentis anni, adeò ut interea omnes indulgentiæ plenariæ vivis conceſſæ extra urbem commorantibus ſuſpendantur. Addunt aliqui non ſuſpendi Portiunculam, prout declaravit Urbanus VIII. anno Jubilæi 1625. quod alii verum eſſe intelligunt, de indulgentiis illis conceſſis Eccleſiæ Mariæ Angelorum, non itidem alibi.

Non tamen ſuſpenduntur indulgentiæ defunctis conceſsè, cùm hic ceſſet finis ſuſpenſionis, puta ut plurimi Romam confluerent; neque etiam revocantur indulgentiæ Epiſcopales, ſed ſolùm Papales, imò nec Papales conceſſæ in articulo mortis, prout declaravit Urbanus VIII.

Indulgentiæ in forma Jubilæi.

Dicendum 2. Poſt annum Jubilæi, uti etiam poſt coronationem Papæ, & in gravi Eccleſiæ neceſſitate, ſolet Pontifex concedere omnibus ubique fidelibus, qui Eccleſias aliquas viſitaverint, oraverint, &c. indulgentiam per formam Jubilæi in anno ſancto. Si verò quis ob ægritudinem vel profeſſionem non poſſit opus præſcriptum exequi, poteſt Confeſſarius illud opus in aliud commutare: item datur omni Confeſſario approbato poteſtas abſolvendi ab omni cenſura, pœna, à jure vel ab homine in foro conſcientiæ inflicta, etiam contenta in Bulla Cœnæ. Non tamen datur poteſtas diſpenſandi ſuper irregularitate quomodolibet contractâ: datur tamen facultas commutandi vota, excepto voto caſtitatis & religionis.

Jubilæum hoc ſolùm ſemel poterit obtineri, uti patet ex tenore Bullæ: conſultè tamen opera præſcripta ſæpius quis exequetur, ut ſi fortè unâ vice indulgentias lucratus non ſit, aliâ vice eaſdem lucretur.

Elec-

Eleëmoſynæ hîc præſcribi ſolitæ, non debent dari juxta cujuſque facultates, ſed juxta cujuſque beneplacitum, uti declaravit Innoc. X. Conſtit. 1. *Immenſæ.*

Si quis ex ignorantia aut inadvertentia uſque ad ultimum diem omiſit lucrari indulgentias poterit opera ad eas requiſita, quæ neque unâ die fieri poſſunt, in alia commutare Confeſſarius, cùm talis fuerit moraliter impeditus: ſecus eſt de eo, qui ex malitia eo uſque neglexit indulgentias lucrari, cùm talis non fuerit legitimè impeditus, de quo ſolo intelligitur bulla.

Si verò quis tempore Jubilæi omiſerit confiteri reſervata, poterit elapſo Jubilæi tempore ab iiſdem abſolvi, modò eadem intenderit tempore Jubilæi confiteri, ſed invincibiliter eadem omiſerit.

DE PURGATORIO.

§. I.

An detur Purgatorium.

NOTAT hîc Eximius D. Heſſelius, veteres Theologos & Magiſtrum ſententiarum omiſiſſe hanc quæſtionem, an detur Purgatorium, tamquam de eò certo conſtaret: & ſolùm indagaſſe Purgatorii qualitates, quid ſit, ubinam ſit, &c. Videtur tamen illud negaſſe Aërius, contra quem ſcribit S. Auguſt. hæreſi 53. Imò idem negarunt quidam tempore S. Bernardi, dicti *Apoſtolici*, contra quos ſcribit ſerm. 66. in Cantica. Hos ſecuti ſunt Waldenſes, & noviſſimè Luther & Calvinus: ratio eorum erat, quod

Heretici negantes Purgatorium.

quod Chriſtus pleniſſimè pro nobis ſatisfecerit, & quod remiſsâ culpâ ſecundùm illos remittatur omnis pœna. Variè tamen more ſuo hîc luſit Luther: qui quidem primò illud admiſit, ſed negavit illud ex S. Scriptura poſſe probari: poſtea docuit id ex ea poſſe probari: tandem illud abſolutè negavit. Contra hos

Dari Purgatorium eſt de fide.

Dicendum 1. De fide eſt, dari Purgatorium, ſeu locum, in quo juſtorum animæ, quæ hîc in vita non plenè fuerunt purgatæ à peccatis, illic expiantur. Communiter hoc ſolet probari ex utroque Teſtamento. Ex V. T. quidem, quod Judas Mach. l. 2. c. 12. miſerit Hieroſolymam 12000. dragmas argenti offerri pro peccatis mortuorum ſacrificium, bene & religiosè de reſurrectione cogitans, adeò ut addat Scriptura: *Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis ſolvantur.* Hinc collige manifeſtè 1. animæ immortalitatem, reſurrectionem mortuorum, quod remiſsâ culpâ, non remittatur tota pœna, quod animæ defunctorum ſuffragiis vivorum poſſint juvari, denique dari locum, in quo animæ defunctorum auxilio vivorum poſſint purgari, & conſequenter dari Purgatorium, etſi nomen illud expreſsè non deſignet. Nec enim locus ille intelligi poteſt de damnatis in inferno, ubi nulla eſt redemptio: nec etiam de beatis, quæ vivorum ſuffragiis adjuvari nequeunt, utpotè beati: Ergo reſtat, ut intelligatur de alio tertio, ubi animæ juſtorum poſſunt plenè purgari & expiari.

An libri Machabæorum ſint Canonici.

Opponunt hæretici librum illum non eſſe Canonicum. 1. quidem, quod non ſit in Canone Judæorum. 2. Quod author illius libri petat veniam ſicubi erràrit. 3. Quod S. Auguſt. l. 2 contra Gaudentium 23. doceat librum illum quidem eſſe utilem, ſi ſobriè legatur: imò S. Hieron. & Ruffinus in expoſitione Symboli, quæ Cypriano tribuitur, negant hunc librum eſſe Canonicum. Ad quæ tamen Reſp. Ad 1. librum quidem illum non eſſe

in

in Canone Judæorum, eſſe tamen in Canone Catholicorum: unde S. Aug. 18. de civit. c. 36. *Machabæorum*, ait, *libros non Judai, ſed Eccleſia pro Canonicis habet.*

Ad 2. Reſp. Petit author veniam, non quaſi in aliquo erraſſet, ſed ſi fortè non ſatis exactò & polito ſtylo ſcripſerit: ſubdit enim: *Alternis, uti, delectabile eſt.* Nec enim delectabile eſt, nunc vera dicere, nunc falſa.

Ad 3. Reſp. Docet S. Auguſt. librum illum debere ſobriè legi, non quaſi lateant errores, cùm eumdem librum ibidem vocet *Scripturam Sacram*, ſed ob exemplum Raſiæ, qui ob occiſionem ſui ibidem videtur commendari, cùm tamen reverà non commendetur, ſi ſobriè, id eſt attentè Scriptura illa legatur. Ruffinus autem uti & S. Hieron. ſolùm negant libros illos non eſſe aptos ad convincendos Judæos, utpotè ipſis non Canonicos.

Addunt aliqui contra dictum locum, varios ex illis mortuos fuiſſe in peccato mortali, cùm penes eos inventa eſſent idola & idolorum donaria, quæ tamen Deuteron. 7. vetabantur accipere. Reſp. fieri potuit aliquos legem illam invincibiliter ignoraſſe: vel etiam deſuper ante mortem pœnituiſſe: quare, quia non conſtabat eos in peccato mortali occubuiſſe, rectè pro iiſdem offerri poterat ſacrificium.

Eadem veritas probatur ex T. N. Mathæi 12: dicitur eſſe aliquod peccatum, quod non remittitur, neque in hoc, neque in futuro ſæculo: ad quod ita S. Auguſt. 21. de civit. 24. *non veraciter*, ait, *de quibuſdam diceretur, quod non eis remittitur neque in hoc ſæculo, neque in futuro, niſi eſſent, quibus etſi non in iſto, tamen remitteretur in futuro ſæculo.*

Deinde 1. Cor. 3. dicitur, quod ii, qui ſuper fundamentum, quod ipſe poſuit, ſcilicet ſuper fidem Chriſti, ædificent lignum, ſtipulam; ſalvos quidem fore, ſic tamen quaſi per ignem. Quem locum

cum communiter intelligunt SS. PP. de purgatorio igne.

Huc accedit definitio Eccleſiæ in variis Conciliis & noviſſimè in Conc. Trid. ſeſ. 25. ubi dicitur, Eccleſiam Catholicam Spiritu ſancto edoctam, ex S. Litteris & antiqua PP. traditione, in ſacris conciliis docuiſſe & docere, purgatorium eſſe, animaſque ibi detentas fidelium ſuffragiis juvari. Vide ibi dicta & definita.

Huc adduci poſſent variæ SS. PP. ſententiæ clariſſimæ, dicentes eſſe purgatorium ignem, quæ videri poſſunt apud Bellarminum de purgatorio. Sola notari poteſt hæc S. Auguſtini ſententia in Pſ. 37. *In hac vita purges me, & talem me reddas, cui jam emendatorio igne non opus ſit.* Imo S. Greg. 4. dialog. 39. docet credendum eſſe purgatorium ignem. Denique conſtans fuit Eccleſiæ ſenſus ſupereſſe purgatorium, dum ſemper oravit pro mortuis: adeo ut Calvinus in ſuis conſtitutionibus fateatur, uſum hunc orandi pro mortuis, fuiſſe ante annos 1030. quamvis addat, Patres hîc aliquid humani eſſe paſſos, dum non ſunt ſecuti Scripturas.

Hanc quoque veritatem confirmat & ratio: cum enim remiſsâ culpâ, non omnis continuò tollatur & pœna, poterit fieri, quòd quis remiſsâ culpâ diſcedat ex vitâ, ita tamen, ut reſtet pœna perſolvenda: quæ pœna non debet neceſſariò eſſe æterna, ſed ſufficere poteſt temporalis, qualis debetur peccato veniali. Hinc etiam Ethnici, Philoſophi, Mahometani & alii ratione duce & doctore, ſtatuerunt locum, ubi delicta hic non vindicata, vindicentur in alia vita: cum ſpectet ad providentiam divinam, quòd hic vel alibi delicta vindicentur.

Objectiones contra Purgatorium. Varia tamen contra datam doctrinam poſſunt objici: primò quod Eccle. 11. dicitur, quod lignum, id eſt homo, ſi ceciderit ad auſtrum aut aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit.

erit. Hinc colligunt hæretici eſſe ſolùm duo loca poſt hanc vitam.

2. Quod 2. Cor. 5. Apoſtolus dicat, quod quiſque recipiet prout geſſit in corpore. Si autem animæ in Purgatorio poſſent juvari, non acciperent prout geſſerunt in corpore.

3. Quod Apocalyp. 14. dicitur, quòd qui in domino moriuntur, beati ſint; nec eos tangat tormentum mortis, illos eſſe in pace, juſtum, ſi morte præoccupatus fuerit, eſſe in refrigerio, ergo non in igne illo pœnoſo.

Ad quæ Reſp. ad primum autem, locum illum optimè intelligi poſſe ad litteram, quòd ſicut lignum cæſum, ubicumque cadit, illic maneat, nec ſe ſolo reſurgat: ita & homo, qui moritur. Si verò de morte ſpirituali quis velit intelligi, dici poſſet, quòd animæ in purgatorio ſint ad auſtrum, id eſt in ſtatu ſalutis æternæ, de quo certi ſunt. Denique juxta Hæreticos, locus ille deſtrueret & limbum.

Ad 2. Reſp. eos etiam accipere, prout geſſerunt in corpore, dum ſtatuuntur in eo ſtatu ob ſua merita, quòd ſuffragiis vivorum juvari poſſint: ſicuti beati hìc in vitâ meruerunt, ut orationes illorum, quas in cœlo fundunt, exaudiantur.

Ad 3. Reſp. locum Apocalypſis intelligendum eſſe de judicio finali, quando beati illi, qui in domino moriuntur, requieſcent à laboribus ſuis. Deinde animas in purgatorio non tanget tormentum mortis æternæ, id eſt dejiciet, cùm certò credant, illud tormentum eſſe finiendum. Alii intelligunt hoc de tormento mortis corporalis, quod juſtos non conturbat, uti nec martyres conturbavit, ſed ſecuri ſint de prœmio, & cupiant diſſolvi & eſſe cum Chriſto. Sunt quoque animæ illæ in pace, quia ſecuræ ſunt de ſuâ ſalute poſt exactam hujus vitæ militiam, quare dicuntur dormire in ſomno pacis. Sunt quoque in refrigerio, quia non patiuntur amplius æſtum tentationum hujus ſæculi.

Varia inſuper hîc objici ſolent, quòd SS. PP. dicant non poſſe poſt hanc vitam deleri peccata, non poſſe haberi remiſſionem peccatorum, &c. quæ omnia intelligenda ſunt, de deletione & remiſſione quoad culpam vel pœnam æternam peccato mortali correſpondentem, non verò de deletione pœnæ temporalis.

Petet aliquis, quomodo illi purgabuntur, qui in fine mundi invenientur cum debitis temporalibus? Reſp. per ignem conflagrationis, ſic ut illud quod deeſt de diuturnitate pœnæ, ejus gravitate compenſetur: alii verò dicunt, quòd ea pœna intercedentibus Sanctis à Deo miſericorditer condonabitur.

Fides Purgatorii ædificat fideles. Pro complemento hîc nota cum Exim. D. Jacobo Baio l. 1. catechiſ. c. 218. purgatorii fide ædificari fideles, quòd malint hîc pro omnibus ſatisfacere, quàm acerbiſſimis pœnis in futuro; ubi econtrà, negatio ejuſdem ad improbitatem vitæ impellit, dum homines à bonis operibus avertit, uti patuit in ipſis impugnatoribus purgatorii moribus & vitâ impiiſſimis, ut in Petro Bruis, Waldenſibus, Luthero & aliis.

---

§. II.

Ubi ſit Purgatorium.

Sententia hæreticorum. Calvinus & ejus aſſeclæ, non tantùm purgatorium negant, ſed & omnem omninò locum ſubterraneum animarum, etiam limbum SS. PP. quos docent fuiſſe in cœlo, & ſolùm caruiſſe viſione beatificâ, quâ carebunt uſque ad ultimum diem judicii. Docent itidem, infernum non eſſe ſub terrâ, ſed ubique, ejuſque pœnas nihil eſſe aliud, quàm terrorem & anxietatem, quâ cogitant animæ Deum

Deum ſibi eſſe iratum : undè concludit Calvinus, aniles eſſe fabulas, quidquid de locis animarum dicitur.

Dicendum tamen primò varios Doctores varia aſſignaſſe loca, ubi animæ purgarentur : Gregorius 4. dialog. cap. 40. & 55. dicere videtur quaſdam animas in balneis eſſe purgatas. Alii opinati ſunt animarum loca non eſſe corporea, quod S. Auguſt. aliquando opinatus eſt, & retractavit 2. retract. c. 24. Origenes verò docuit purgatorium ignem nil eſſe aliud, quam conſcientiam accuſantem & anxiam pro peccatis, uti de inferno docet Calvinus. Alii inſuper ut Gregorius Nyſſenus & alii docent purgatorium eſſe äerem caliginoſum, in quo dæmones verſentur. *Sententia SS. PP.*

Dicendum tamen cum communi SS. PP. & Theologorum ſententia, Purgatorium eſſe locum ſubterraneum, loco damnatorum vicinum. Quod verò purgatorium ſit locus inferus, videtur communis Eccleſiæ ſenſus, adeoque illud negare, periculoſum in fide : dum Eccleſia pro animabus rogat, *liberari eas de pœnis Inferni* ; *de profundo lacu*, *&c.* Sic etiam Apocalypſ. 5. dicitur creaturas, quæ ſub terra ſunt, dediſſe laudem Deo & agno; Sic S. Auguſt. Epiſt. 99. in illud act. 2. *Solutis doloribus Inferni*, *liberatis*, ait, *à pœnis Purgatorii.* Denique, animæ in Purgatorio eamdem pœnam patiuntur, quam damnati, eo ſolo diſcrimine, quòd una ſit æterna, alia temporalis, adeoque congruit, ut eodem fere loco puniantur, ut eâdem pœnâ. *Eſt ſub terrâ.*

§. III.

De Pœna Purgatorii.

Pœna damni.

Dicendum 1. Animas in Purgatorio puniri pœnâ damni, id eſt, non videre Deum: unde in eiſdem oritur magnus dolor, uti in iis, qui ſuâ culpâ excluduntur à conſpectu Patris. Non enim introibit in Cœlum aliquid coinquinatum, nec ſtatui beatitudinis convenit aliquid pati.

Ignis Purgatorii eſt admittendus.

Dicendum 2. Quamvis non ſit de fide, in Purgatorio eſſe ignem, eſt tamen maximè temerarium hoc negare. Quod non ſit de fide, probatur ex eo, quod Græci in Conc. Flor. ſeſ. ult. etſi agnoſcerent Purgatorium, & orationem pro defunctis; tamen dubitabant, an vero igne ibidem animæ punirentur, quod tamen Concilium illud tolerabat.

Quod tamen ſit temerarium illud negare, patet ex eo 1. Cor. 3. *Salvus erit quaſi per ignem*: Quod de vero igne Purgatorii intelligunt SS. Patres & Doctores, adeo ut S. Greg. 4. dial. 39. dicat, ignem Purgatorii eſſe corporeum. Deinde ignis inferni eſt verus ignis & corporeus, ut alibi oſtenſum eſt in primâ parte, ergo & ignis Purgatorii, cum ſit unus & idem. Quomodo verò ignis ille agere poſſit in ſpiritum, dictum eſt ibidem, puta ut ait D. Aug. *Veris, ſed miris modis.*

Quanta ſit pœna Purgatorii.

Dicendum 3. Pœna Purgatorii tanta eſt, ut nullæ pœnæ hujus vitæ illi comparari poſſint. Unde S. Auguſt. Enchiridii 112. dicit, *Exulare à civitate Dei, tam grandis pœna eſt, ut nulla ei poſſint tormenta, quæ novimus, comparari.* Et S. Gregorius in Pſ. 1. pœnitent. *illum*, ait, *tranſitorium ignem omni tribulatione præſenti exiſtimo intolerabiliorem.* Et Beda in Pſ. 37. *Nulla*, ait, *Martyrum aut latronum cum Purgatorii pœnis conferenda ſupplicia.* Quæ-

Quæſtio tamen eſt, an ſit graviſſima pœna appretiativè, an verò etiam maximè acerba. Reſp. in primis certum eſt, eam eſſe graviſſimam appretiativè, cum animæ illæ pluris æſtiment viſionem Dei, quam quodvis aliud bonum: ergo etiam pluris æſtimant carentiam viſionis, quàm quodvis aliud malum. Variant tamen auctores, an quælibet pœna ignis purgatorii ſit gravior maximâ pœnâ hujus vitæ. Et quidem hæc eſt S. Auguſtini ſententia in Pſ. 37. ubi ait, *quia dicitur ſalvus erit, ille ignis contemnitur..... gravior tamen erit ille ignis, quam quidquid homo pati poteſt in hâc vitâ.* Hoc tamen paſſim intelligitur de pœnâ graviſſimâ purgatorii cum plurimi doceant leviorem pœnam purgatorii, minus acerbam eſſe acerbiſſimâ pœnâ hujus vitæ, cum illud æquitati conſonum non videatur, quod minima peccata puniantur majori pœna, quam hîc puniantur maxima ſcelera. *An ſit maxima.*

Quia tamen plurimi ſuſtinent, non omnes animas ſuſtinere pœnam ignis, neque eam ſemper pati, hinc videtur ſatis veroſimile, quod ob minima peccata v. g. verba otioſa aut ſimilia, non exurentur animæ: imo Beda quoſdam refert, qui poſt mortem apparentes, dicebant ſe degere in amœno loco, quem crederent Paradiſum, nec tamen erant Beati.

Quod verò Apoſtolus 1. Cor. 3. etiam dicat ſtipulas puniri per ignem, non ideo dicendum eſt, quod velit leviſſima peccata puniri per ignem, ſed quod optimè conveniret ejus inſtituto & comparationi uti hujuſmodi vocibus, eo quod in ædificiis conſtruendis ſoleamus uti ligno, lapidibus, fœno, ſtipulis, &c.

Dicendum 3. Veroſimilius videtur animas in purgatorio non torqueri à Dæmonibus: cum enim animæ illæ diabolum vicerint & ſuperaverint, convenientius eſt eas à dæmonibus non torqueri. Verùm in hac re, uti & in aliis multis nihil certi, unde *An torqueantur à dæmonibus.*

 de

de & Concilium Trid. Seſ. 25. Subtiliores ac diffiVciliores quæſtiones, quæque ad ædificationem non faciunt, & ex quibus plerumque nulla fit pietatis acceſſio, voluit à popularibus ſermonibus ſecludi: incerta item, vel quæ ſpecie falſi laborant, evulgari ac tractari non permittit.

Quamdiu durabit Purgatorium. Dicendum 4. Certum eſt Purgatorium non duraturum ultra diem judicii extremi. Hinc S. Auguſt. 21. civit. 16. *Purgatorias pœnas*, ait, *nullas futuras opinetur, niſi ante ultimum illud tremendumque judicium.* Colligitur idem ex loco Matthæi 25. Ubi poſt ultimum illud judicium ſolùm ſtatuuntur 2. loca, unum à dextris, alterum à ſiniſtris. Falſa tamen & ſingularis eſt ſententia Dominici Soto in 4. ſent. diſt. 19. q. 3. art. 2. ubi docet, nullam animam in Purgatorio torqueri ultra 10. annos, eo quod nullum ſit peccatum, quin in hac vitâ pœnitentiâ 10. annorum poſſit expiari, ubi tamen pœna Purgatorii eſt gravior & ſuâ gravitate diuturnitatem compenſat. Verùm ſententia hæc communi Eccleſiæ praxi & ſenſui repugnat, dum per 100. annos anniverſaria celebrat pro defunctis, certo ſibi perſuadens, tam diu animas poſſe in Purgatorio torqueri. Hinc referunt, quod concionator, qui hanc ſententiam Soti prædicaverat, publicè revocare coactus ſit ab Inquiſitoribus.

Sententia Soti non admittenda.

§. IV.

De conditionibus animarum in Purgatorio.

Sunt in gratiâ. Dicendum primò, eas eſſe in gratiâ, patientiſſimè Deum ſuſtinentes & laudantes, ut patet ex Apocalypſi 5.

Confirmata. 2. Numquam ab eâ gratiâ excident. Probatur, quia nullus in eis eſſe poteſt inordinatus motus, quo gra-

gratia deperditur. Neque etiam Deus poteſt ab eis gratiam ſuam ſine culpâ ſubſtrahere, hanc autem ponere non poſſunt, cum ſint extra ſtatum merendi & demerendi: hoc autem fit protectione Dei, in cujus manu ſunt animæ juſtorum, & cujus dextera defendit illas.

Dices, nondum ſunt in patriâ, ergo in viâ, & conſequenrer poſſunt demereri. Reſp. ſi ſtatum merendi ſpectes, non eſſe amplius in viâ, ſed in termino. Si verò præmium ſpectes, ſic adhuc ſunt in viâ, quia illud necdum acceperunt. Hinc juſtiſſimè à Leone X. damnatus eſt Luther art. 39. aſſerens animas in purgatorio aſſiduè peccare.

3. Animæ illæ, ſunt de ſuâ ſalute ſecuræ. Eſt contra Lutherum iterum docentem, quaſdam eſſe de ſuâ ſalute incertas. Cum enim animæ in mortali diſcedentes ſtatim ad inferna deſcendant, ut ait Flor. Con. & cognoſcant animæ in purgatorio ſe eo non deſcendere, cognoſcunt ſe non habere peccatum mortale, & conſequenter eſſe in gratiâ & de ſuâ ſalute ſecuras. In fine enim hominis, denudatio operum ejus; ut ſciat opera ſua poſt particulare cujuſque judicium. Hinc quandò Eccleſia orat, *ne cadant in obſcurum; ne abſorbeat eas tartarus*, &c. Eccleſia orat eo modo, conſiderando defunctos, ac ſi eſſent in die obitûs: vel etiam eo rogandi modo utitur ad excitandum majorem affectum in fidelibus, ut ſtudioſius pro defunctis exorent.

De ſuâ ſalute ſecuræ.

? Judicium autem cujuſque particulare, fit in ſeparatione animæ à corpore, cum nulla ſit differendi ratio. Si verò aliquandò legitur, quoſdam ante mortem eſſe judicatos, ut de quodam Chryſoario refert Greg. 4. dial. 38. imò etiam dilatam eſſe ſententiam, ut videtur factum eſſe cum doctore illo in vitâ S. Brunonis: intelligi debet, quòd aliquandò videantur eſſe damnati ante mortem, eò quòd ceciderint in deſperationem. Doctorem verò illum ante judicatum fuiſſe eſt veroſimilius, ſed ita

Quando fiat judicium particulare.

hominibus apparuiſſe ad eorumdem inſtructionem aut converſionem.

Fit à Chriſto homine. Judicium autem illud à Chriſto homine fieri, videtur colligi ex S. Scripturâ Matth. ult. ubi dicit Chriſtus, datam ſibi eſſe omnem poteſtatem in cœlo & in terrâ, ad quam maximè ſpectat poteſtas judicandi.

An animæ Purgatorio exeant. Quòd autem animæ è purgatorio exeant, aliquandò permiſſione divinâ, ut fidelium orationes implorent, eſt manifeſtum. Cùm verò multi à Chriſto & Apoſtolis ſint revocati ad vitam, veroſimilè eſt, eos fuiſſe confirmatos in gratiâ, ne umquam ex eâ excidere poſſent, aliàs maximo ſuo damno excitati eſſent, cùm certitudinem ſuæ ſalutis ſemel habitam perdidiſſent. Undè ſequitur, animas in gratiâ conſtitutas ſuis receptaculis poſſe egredi. An autem aliqui ex inferno ſint ad vitam revocati, videri poteſt de eo Bellarminus hìc, & alii. Hoc tamen hìc notandum eſt, non omnes continuò animarum apparitiones eſſe credendas, neque etiam omnes omninò rejiciendas, uti faciunt Sectarii noſtri temporis, docentes illas eſſe meras dæmonum illuſiones: conſtat enim ex S. Scripturâ 1. Reg. 28. animam Samuëlis apparuiſſe Sauli: itidem 2. Machab. 15. apparuerunt Hieremias & Onias: Moyſem quoque Matthæi 17. quod verò ſubindè illuſio ſit dæmonis in hujuſmodi apparitionibus negari quoque non poteſt.

Cum verò de apparitione Samuëlis 1. Reg. 28. non ità conveniunt auctores: notandum, quod equidem veroſimilius ſit, veram Samuëlis animam apparuiſſe Sauli: tum, quia Scriptura eodem loco expreſsè dicit, Samuëlem fuiſſe, qui apparuit Sauli: ait enim: *Cum vidiſſet mulier Samuëlem.* Item *dixit Samuel ad Saul.* Et iterum: *intellexit ergo Saul, quod Samuël eſſet.* Tum, quia Scriptura Eccleſiaſt. 46. inter alias Samuëlis laudes recenſet, quod mortuus prophetaverit Sauli Regi. Ex quo certè facto non

non eſſet laudandus Samuël, ſi dæmon in ejus formâ apparuiſſet, & ex eodem Scripturæ loco aſſerit ſanctus Aug. lib. 2. q. 3. fuiſſe verè Samuëlem qui apparuit. Imò ex eo loco dicit ſanctus Thomas 1. p. q. 83. a. 8. ad 2. *Si auctoritas liberi Eccleſiaſtici recipiatur, dicendum eſt, quod verè Samuël apparuit Sauli.* Quod autem auctoritas Eccleſiaſtici jam canonica ſit & irrefragabilis, ſatis conſtat.

Objiciunt alii, non eſſe credibile, quod Samuël obediverit Pythoniſſæ, ne videretur faviſſe arti magicæ. 2. ille, qui apparuit, paſſus eſt ſe adorari à Saule, quod Samuël non permiſiſſet, adeoque potius dicendum eſt, fuiſſe dæmonem adorationis cupidum. Ad quæ reſpondeo, Samuëlem non obediviſſe Pythoniſſæ, nec arte magicâ evocatum, ſed juſſu & virtute Dei, quod etiam ex eo apparet, quod ejus apparitio prævenerit incantationem mulieris & ejus effectum, quod patuit ex perturbatione mulieris, quod Samuël ante evocationem appareret, adeoque Deus machinationem diaboli præveniſſet.

Ad aliud reſpondeo, adorationem illam non fuiſſe latriam, ſed reverentiam quamdam civilem & humanam, quæ etiam animæ Samuëlis debebatur. Quia autem in his & ſimilibus apparitionibus, ut diximus, ſæpè ſubeſſe ſolet fallacia diaboli, &c. hinc uſui hîc venire poſſent illa, quæ ſcribit Card. Bona. de diſcretione ſpirituum, uti etiam reſponſum ſacræ Facultatis Theologicæ Pariſienſis, quod hîc ſubjicio.

Sacra Facultas Theologiæ Pariſienſis, in Reſponſione ad quoſdam Judices, ſuper reditu animarum poſt mortem.

DECANUS, & Facultas Theologiæ Scholæ Pariſienſis, æquiſſimis judicibus ſuper quodam negotio reditum animarum concernente conſtitutis, ſalutem.

,, Petiiſtis ex nobis, judices æquiſſimi, ut pro eâ, ,, quæ in nobis eſt, fide explicaremus, an credendum ſit quibuſdam aſſerentibus animam alicujus ,, mulieris defunctæ illis apparuiſſe, & eam adjuratam ab eiſdem pro ſuo ſtatu aliquibus ſignis & ,, adjurantibus præfixis ſignificaſſe, ſe ob certa ,, crimina eſſe damnatam. Nos autem veſtræ petitioni ſatisfacere cupientes, modo ſequenti præfatæ quæſtioni reſpondemus. Animas defunctorum divinitùs, ſeu divinâ ordinatione, & permiſſione ad vivos redire, exploratum eſt at verò ,, non parva exigitur diſcretio ſpiritûs ad diſcernendum, verúſne ſit reditus animarum, an fictus, ,, nec facilè credendum eſt cuipiam aſſerenti, quod ,, anima alicujus defuncti aut defunctæ redierit, illi ,, apparuerit, & adjurata ab eo nonnulla dixerit, ,, aut fecerit; cum certum ſit, non eſſe in poteſtate animarum hominum defunctorum redire, apparere vivis, reſpondere, aut ſigna aliqua exhibere, niſi Deo ſpecialiter & mirabiliter hoc ordinante & permittente. Sæpè etiam in hujuſmodi ,, negotio fraudem ſubeſſe contingit & dolum. Quare priuſquam fides tali reditui adhibeatur, habenda eſt divina revelatio, aut valdè probabilia indicia, ſive argumenta, quod divinâ virtute hæc ,, vel illa anima redierit & apparuerit. Hujuſmodi ,, autem argumenta ex ipſis rerum circumſtantiis ,, prudenter ab his, ad quos ſpectat, id diſcutere,

,, col-

„ colligi ſolet. Attendendum quoque, an talia in „ magnam cedant viventium utilitatem aut defun„ ctorum, ne vanâ aut futili apparitione populo „ fideli illudatur, & falſorum miraculorum præ„ textu veris miraculis detrahatur. Proindè igno„ rantiam invincibilem prætendere nemo poteſt, „ quod hæc vel illa anima divinâ virtute ad vivos re„ dierit ex mortuis; ubi neque habetur divina re„ velatio, neque valdè probabilia apparent teſti„ monia. Curioſa præterea videtur ea quæſtio, quâ „ petitur, fueritne anima illa quædam ſigna exhi„ bens, ut fertur, magis damnata, quam anima „ Judæ, nec indiſtinctè peccatum hæreſis cum pec„ cato Judæ fuit conferendum. Actum in noſtrâ „ congregatione apud ſanctum Maturinum ſo„ lemniter celebratâ die 23. Januarii anno Domi„ ni 1534.

§. V.

De ſuffragiis pro animabus defunctorum.

Supponendum primò, eſſe triplex genus ſuffragiorum, puta Miſſam, orationem, eleëmoſynam, & indulgentias. Ad orationem & eleëmoſynam reducuntur omnia opera pœnalia & ſatisfactoria. Sunt qui addunt 4. genus ſcilicet reſtitutionem ſed perperam: quia ſive illa fiat, ſive non fiat, nihil defuncto obeſt aut prodeſt per ſe loquendo, cùm Deus non puniat niſi ob culpam in vita contractam: Si verò aliquando legatur, animas quaſdam ob reſtitutionem reverſas eſſe, dici poteſt id factum eſſe ad aliorum inſtructionem, quòd reſtituere in vita debeant. *Quot ſint ſuffragia.*

Dicendum ergo ſuffragia prodeſſe defunctis. Conſtat ex conſtanti Eccleſiæ ſenſu orantis pro mortuis; item *Suffragia proſunt defunctis.*

item Machab. 2. c. 12. ubi dicitur, quod ſit *ſancta & ſalubris cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis ſolvantur.* Item Apoſtolus pro defuncto rogavit 2. Tim. 1. his verbis : *Det illi Dominus invenire miſericordiam.* Deinde Jacobi 5. dicitur, *Orate pro invicem*, id eſt pro omnibus unius corporis Eccleſiæ membris indigentibus, qualia etiam ſunt defuncti. Imò & Chriſtus tam mortuis quam vivis profuit, mortuus eſt enim pro peccatis totius mundi, ut vivorum ſimul & mortuorum dominetur. 1. Joan. 2.

An SS. in Cœlo orent pro defunctis.

Dicendum ulteriùs etiam Sanctos in Cœlo orare pro defunctis. Negat quidem Soto, eo quod Sanctorum oratio non ſit ſatisfactoria, ſuffragia verò ſolùm proſint per modum ſatisfactionis. Verùm hoc defendi non poteſt ſine periculo erroris, & vel ex ſolâ praxi Eccleſiæ probari poteſt, quæ Deum orat, ut animas fratrum, ſororum, &c. Beatâ Mariâ Virgine intercedente cum omnibus Sanctis, ad perpetuæ beatitudinis conſortium, pervenire concedat. Ad rationem Soti verò dici poteſt, quòd etſi oratio Sanctorum non ſit ſatisfactoria, eſſe tamen impetratoriam, & eatenus poſſe animabus applicare ſatisfactiones Chriſti. Quomodò autem ſuffragia proſint defunctis, colligi poteſt ex iis quæ dicta ſunt de indulgentiis, §. 18. in fine.

DE

DE CENSURIS.

§. I.

Quid, & quotuplex ſit Cenſura.

DICENDUM primò Cenſura Eccleſiaſtica nihil eſt aliud, quam pœna Eccleſiaſtica ſpiritualis & medicinalis, ita ab Eccleſia impoſita, ut ab eadem tolli poſſit. *Definitio Cenſuræ.* Quod ſit *pœna ſpiritualis* per ſe patet, quia cenſura propter aliquod crimen privat per ſe quibuſdam bonis ſpiritualibus. Dicitur verò *medicinalis*, &c. ad diſtinctionem aliarum pœnarum Eccleſiæ quæ ſunt perpetuæ, ut ſunt depoſitio, degradatio, &c. quæ ſunt abſque ſpe remiſſionis & merè punitivæ, non medicinales.

Opponi poſſet contra datam definitionem, quòd Eccleſia non poſſit privare fideles bonis ſpiritualibus, cùm poteſtas à Chriſto data ſit Eccleſiæ ad ædificationem, non verò ad deſtructionem: neque pro ſuo libitu Eccleſia eſt domina bonorum ſpiritualium, ſed ſolùm diſpenſatrix in bonum fidelium.

2. Cenſuræ cùm ſint privativæ bonorum ſpiritualium, non videntur eſſe medicinales, ac proinde utiles, cùm privatio bonorum ſpiritualium non poſſit eſſe utilis.

Ad primum R. ſimilem poteſtatem ferendi cenſuras in Eccleſia vergere ad ædificationem, tam ipſius Rei, quam communis boni Eccleſiæ. *Quomodò Cenſuræ etſi moleſtæ, ſint medicinales.* Datur enim, ut Reus ſuam contumaciam agnoſcat ac reſipiſcat: ſic Paulus 1. Cor. 5. dicit: *Tradidi eum ſatanæ, ut ſpiritus ſalvus ſiat.* Deinde, poteſtas illa etiam

vergit

vergit in bonum commune Eccleſiæ, dum bono communi expedit, quòd putrida membra abſcindantur & ſegregentur, ne totum corpus inficiant, & cætera timorem habeant, dum vident pertinaces cenſuris affligi. *Flagellato enim peſtilente, ſtultus etiam ſapientior erit.* Prov. 20.

Hinc colligi poteſt, quòd cenſuræ ſint quoque medicinales & utiles. Etſi enim aliquid incommodi adferant Reo, puta quod quibuſdam bonis ſpiritualibus privetur, cenſentur tamen utiles ac medicinales reſpectu majoris boni, ad quod de ſe ordinantur, uti dictum eſt.

Solet etiam objici, quòd Eccleſia non poſſit privare bonis ſpiritualibus, cùm ea ſint interna, quæ Eccleſia non attingit. Reſp. Quòd Eccleſia etiam de internis judicare poſſit, dictum eſt in materiâ de legibus. Deindè, quod etiam merè interna poſſint ab Eccleſia cenſurari mox videbimus. Dico tamen Eccleſiam poſſe privare bonis internis ab externis cauſatis, v. g. fructu proveniente ex miſſis, ex ſuffragiis, Sacramentis, &c. quod fit per cenſuras.

Eccleſia poteſt ferre Cenſuras, eſt de fide.

Dicendum 2. de fide eſt, in Eccleſiâ eſſe poteſtatem ferendi cenſuras. Probatur 1. ex Matth. 18. ubi Petro promittitur ampliſſima poteſtas clavium ligandi & ſolvendi, ad quam ſpectat fideles ſuos rebelles pœnis compeſcere & punire, hæc enim poteſtas in omni republicâ & omni Paſtori eſt omninò neceſſaria. Idem eâdem ratione probari poteſt ex his verbis Joan. 21. *Paſce oves meas.*

Probatur 2. ex continuâ Eccleſiæ praxi. Apoſtolus 1. Cor. 5. excommunicavit incæſtuoſum. 1. Tim. 1. excommunicavit Hymenæum & Alexandrum: quod omnes retrò Pontifices & rectores Eccleſiæ ſunt ſecuti. Hinc Eccleſia in Concilio Conſtantienſi damnat ſeſſ. 8. art. 30. Wiclef, qui ſic habet: *Excommunicatio Papæ, vel cujuſcumque Prælati non eſt timenda, quia cenſura Antichriſti.* Idem ferè cenſuit Luther, docens cenſuras non eſſe tam timen-

timendas, quàm optandas; tantùm auferre commercia externa, &c. quibus etiam adjunxit ſe Eraſmus Rott. dicens in colloquiis de fide, quod excommunicatio territet pueros, non verò viros fortes.

Dicendum 3. communiter ſtatuuntur 3. ſolùm ſpecies cenſuræ, ſcilicet, excommunicatio, ſuſpenſio & interdictum. Alii addunt duas alias, ceſſationem à divinis & irregularitatem contractam ex delicto. Alii denique aſſignant 7. verùm ſententia prima agnoſcens tantum 3. eſt omnino tenenda. Ceſſationi enim à divinis uti & irregularitati primariò non tam competit ratio pœnæ quam impedimenti; quo ab altari removetur is, qui tale vel tale habet impedimentum, quod irregularitati eſt proprium: vel etiam, quòd ponatur in ſignum injuriæ Eccleſiæ illatæ, quod ceſſationi à divinis eſt proprium: adeoque ceſſatio à divinis & irregularitas differunt à cenſurâ in ratione formali. Ex quo ulterius deducunt alii, quòd quando in Jubilæo datur poteſtas abſolvendi à cenſuris, non detur poteſtas relaxandi irregularitatem ob delictum, uti Navarrus cap. 27. num. 250. teſtatur illum eſſe curiæ ſtylum.

Quot ſint ſpecies Cenſuræ.

Irregularitas non eſt Cenſura.

---

§. II.

Quinam poſſint ferre cenſuras, & in quas perſonas?

DICENDUM primò, omnes ii poſſunt ferre cenſuras, qui habent juriſdictionem Eccleſiaſticam ordinariam in exteriori foro, v.g. Papa, Patriarcha, Archiepiſcopi, Epiſcopi & eorumdem Vicarii. Item capitulum ſede vacante, Concilium generale, Provinciale & Synodale, legitimæ regularium congregationes & ab Eccleſia approbatæ: itidem ex conceſſione Papæ vel conſuetudine legitimè

præ-

præſcriptâ, habent eamdem poteſtatem Prælati Religionum v. g. Generales, Provinciales, Abbates, Guardiani, Priores, Rectores, &c. in omnibus tamen ſervanda eſt cujuſque ordinis conſtitutio, quia in quibuſdam poteſtas illa denegatur aut reſtringitur: ſic apud PP. Societatis excommunicare non poſſunt Superiores Conventuales, ſed ſolùm Provinciales, ita compendium privilegium Soc. verbo *correctio* §. 2. & V. *Apoſtata* §. 7. & 8.

Alii inſuper hanc poteſtatem Parochis dederunt, maximè in rapinâ & furto, quæ tamen poteſtas illis eſt ablata per Trid. ſeſ. 25. c. 3. reform.

An femina poſſit ferre Cenſuras. Dicendum 2. ut quis ſit capax juriſdictionis Eccleſiaſticæ juxta aliquos debet eſſe Tonſuratus, unde aliqui inferunt nec feminam nec laïcum poſſe ferre cenſuram. Verùm, cùm hoc ſolùm pendere videatur ex jure humano, verius videtur, tam feminæ quam laïco id poſſe competere. Etſi enim jure divino feminæ non ſit data poteſtas clavium, tamen oſtendi nequit ex eo, quod ſaltem alicujus poteſtatis partis per Papam non poſſit reddi capax: quod enim numquam ſit conceſſa talis poteſtas, non evincit eam concedi non poſſe, ſed quid fieri deceat, ſolùm oſtenditur. *An Laïci.* Laïcis tamen etiam conjugatis competere poſſe eam poteſtatem eſt clarius, cùm in variis univerſitatibus Rectores poſſint eſſe conjugati, qui & poſſint excommunicare.

In quos poſſit ferri Cenſura. Dicendum 3. cenſura tantùm ferri poteſt in ſubditos viatores. Hinc bruta animalia non propriè ligantur cenſuris, ſed ſolùm adjurantur & exorcizantur ab Eccleſiâ precibus, benedictionibus, &c. Ne fructibus terræ noceant. Mortui autem ſunt extra forum Eccleſiæ, etſi ſint de communione Sanctorum, adeoque cenſuræ ſunt incapaces, ad quam requiritur, quod ſint ſubditi in foro Eccleſiæ. Cenſuræ quoque incapaces ſunt Judæi, Gentiles & alii non baptizati, etſi etiam temporaliter ſubditi ſint Regibus Chriſtianis. Hinc Paulus, de his qui foris

ſunt,

ſunt, quid ad nos? Poſſunt tamen omnes baptizati uſum rationis habentes ligari cenſuris, etiam Apoſtatæ & qui tranſeunt ad judaïſmum, cùm ratione Baptiſmi ſint ſubditi Eccleſiæ, ſecundùm juriſdictionem Eccleſiaſticam. De pueris & perpetuò amentibus, clarum eſt eos non poſſe ligari cenſuris, tum quia delicti non ſunt capaces, ob quod cenſura debet ferri: tum quia moraliter loquendo ſubditi non ſunt. Variant tamen de pueris ante annos pubertatis, id eſt maſculis ante 14. annum, & feminam ante 12. annum, an ii poſſint incurrere cenſuras: Alii ob imbecillem ætatem hos excuſant & docent cum iis mitius eſſe procedendum: verius tamen dicitur, etiam hujuſmodi pueros eſſe cenſuræ capaces, quare duo tales tonſurati ſeſe percutientes excommunicati cenſentur Canone *Si quis ſuadente diabolo.* Hic enim Canon latus eſt ſine ullâ ætatis reſtrictione, ſolùmque docet hujuſmodi pueros ad S. Sedem non eſſe mittendos, ſed ab Epiſcopo poſſe abſolvi. Ita communiter Theologi & Canoniſtæ. Hoc tamen notandum, debere culpam in ejuſmodi pueris eſſe mortalem, quod ſæpe ſæpius deeſt in illis, quam in aliis provectioris ætatis, defectu plenæ advertentiæ & deliberationis.

Dicendum 4. Defuncti tamen etſi cenſurari non poſſint, propriè de cenſurâ loquendo, cum non ſint in foro Eccleſiæ ſubditi, nec propriè contumaces & correctionis capaces, qui eſt finis cenſuræ: Largè tamen & impropriè loquendo aliquando leguntur excommunicari, v. g. declarando eos diſceſſiſſe in ſtatu damnationis & excommunicatione, ideoque eos Eccleſia anathematizat, privat ſuffragiis, ſepulturâ ſacrâ, &c. Quæ declaratio non eſt propriè cenſura lata in defunctos, quia non ordinatur ad emendationem defuncti, etſi ordinetur ad terrorem vivorum, dum vident tali pœnâ contumaces puniri. Et hoc modo intelligendi ſunt Canones & Doctores, dum dicunt mortuos *An in defunctos.*

tuos ab Eccleſiâ ſolvi aut ligari, id eſt impropriè; quatenus Eccleſia, aliqua permittit aut vetat fieri de functis à vivis.

Qui ſubditi poſſint cenſurari.

Dicendum 5. Epiſcopus non poteſt ligare cenſuris ſuum ſubditum, ſi crimen ſit commiſſum extra ejus territorium. Ita ſtatuitur cap. *ut animarum* de conſtitutionibus in 6. ubi dicitur: *Extra territorium jus dicenti non paretur impunè.* Intelligi id debet, quamdiu degit extra territorium, nec in illud redit. Neque tamen eadem ratio eſt de Religioſis peccantibus extrà ſuum Monaſterium, niſi fortè peculiari indulto ſint exempti, cùm Religioſus ubicumque degat, ſit ſubditus ſuo Superiori, & Superior Religioſus cenſeatur habere totum mundum prò territorio.

Epiſcopus quoque exiſtens extra ſuum territorium non poteſt ligare cenſurâ ſuum ſubditum, prout colligitur ex cap. *Novit* de officio legati, eo quòd extra territorium non habeat tribunal, ad quod citari poſſit ſubditus & audiri. Hoc autem intelligi debet, niſi veniam habeat ab ordinario loci, in quo degit. Sic etiam Epiſcopi expulſi, poſſunt agere cenſuris in loco vicino ſuæ diœceſis in ſuos expulſores, ſi id in diœceſi ſuâ agere impediantur.

Poſſunt in eundem ferri plures cenſuræ.

Dicendum 6. Ligatus unâ cenſurâ poteſt denuò ligari aliâ, non tantùm diverſæ ſpeciei, ſed & ejuſdem. Sic, qui ligatus eſt unâ cenſurâ excommunicationis, accedente novâ contumaciâ poteſt ligari aliâ. Imò ob eamdem culpam poteſt quis à diverſis ſuperioribus ligari eâdem excommunicatione. Sic etiam ob furtum ſacrilegum, duæ poſſent incurri excommunicationes, una conſtituta furto, alia Sacrilegio.

§. III.

§. III.

Ob quam cauſam poſſit ferri cenſura, & quæ à cenſurâ excuſent.

Dicendum primò, Cùm cenſura ſit propriè pœna, debet ferri propter culpam ſive peccatum. Hinc ſequitur primò, ut pœna ſive cenſura ſit juſta, debet proportionata eſſe culpæ: adeoque cùm cenſuræ Eccleſiæ ſint pœna gravis, ſupponere debent culpam gravem, ne ſi ob leviores culpas cenſuræ ferantur, diſciplina Eccleſiæ contemnatur. Sequitur ſecundò, Quòd quiquid excuſat à culpâ excuſet etiam à cenſurâ actui annexâ vel omiſſioni, v.g. inadvertentia, ignorantia, metus, &c. de quibus poſtea. *Cenſura debet ferri propter culpam, & quidem gravem.*

Dicendum 2. Verius eſſe, quòd cenſura ferri poſſit ob peccatum occultum. Probari id poteſt ex dictis de legibus, quòd Eccleſia puniat credentes, &c. ob actus merè occultos. Imò hanc praxim diu in Eccleſiâ fuiſſe, tradit Morinus de pœnitentia c. XXVI. ubi ait, quòd quamvis alicui durum videatur, quòd crimina occulta publicâ pœnâ puniantur, ſi tamen quis in memoriam revocet ea, quæ ab annis 500. hucuſque in Eccleſiâ ſtatuuntur; docentur, ſcribuntur: Deprehendet Eccleſiam perpetuò ſibi vindicaſſe authoritatem nonnulla peccata occultiſſima, & quæ naturâ ſuâ, niſi reo ſponte confitente, emergere non poſſent, publicè & graviſſimè puniendi. & num. 3. addit: *Sanè viri graviſſimi & numero non pauci cenſuerunt Eccleſiæ authoritatem hucuſque ſeſe diffundere*, ſcilicet ut peccatis merè internis cenſuras poſſit infligere, & aſſignat Antoninum, Panormitanum, Adrianum, Majorem, &c. Imò & Tertullianum. Hinc colligo, cenſuras ferri poſſe in peccata occultiſſima, imò & in- *Poteſt ferri ob peccatum occultum.*

O 2

interna, ſi aliquo modo exterius prodantur: Denique, quòd Eccleſia cenſuras ferre non poſſit in actus merè internos, non tam venit ex parte poteſtatis Eccleſiæ, quam defectu notitiæ. Vide dicta de legibus.

Debet actus eſſe conſummatus, cui fertur cenſura.

Dicendum 3. Ad incurrendam cenſuram requiritur actus conſummatus juxta ſcopum legis, id eſt ea conſummatio, quam lex requirit, ut incurratur pœna. Hinc ſi excommunicetur occiſor, non incurret cenſuram, ſi ſolùm percuſſit vel vulneravit: ſi vulnerans, non incurret eam, qui percuſſit ſine vulnere. Si verò mandans, aut conſulens excommunicentur, videndum eſt, an lex abſolutè in tales ferat cenſuram, an verò tantùm effectu ſecuto: in caſu verò dubii, ſi lex ſit abſoluta, videtur abſolutè intelligenda.

Ad cenſurandum requiritur in reo contumacia.

Dicendum 4. Cùm jure divino requiratur in cenſurato contumacia, ſequi videtur non poſſe excommunicari v. g. aliquem, ob peccatum præteritum ſine contumaciâ in futurum. Hinc quando in quibuſdam religionibus quidam ob peccatum præteritum excommunicantur & arcentur à divinis officiis, non eſt ea excommunicatio propriè dicta, ſed ſolùm pœna, non cenſura.

Ignorantia excuſat à cenſura.

Inadvertentia & metus.

An etiam ignorantia cenſuræ.

Dicendum 5. Ignorantia invincibilis facti, vel legis excuſat à peccato, adeoque & à cenſura, quæ ob peccatum infligitur. Idem eſt de indeliberatione, metu & aliis quæ auferunt voluntarium & conſequenter culpam. Variant tamen authores, an ignorantia cenſuræ, excuſet à cenſura id eſt, ſi quis ignoret actui alicui annexam eſſe cenſuram. Pro cujus pleniori intelligentia notandum eſt, cenſuram aliquando ferri terminis generalibus, aliquandò verò cum certo modo, v. g qui *ſcienter*, *ſtudiosè*, *advertenter* hoc vel illud fecerit: ſi priori modo generaliter feratur, ignorantia vincibilis cenſuræ, quæ ſufficit ad mortale peccatum, non excuſat quoque à cenſura; quia ſicuti ſcire poteſt

&

& debet legem, dum eam vincibiliter ignorat: ita etiam cenſuram annexam illi legi. Imò ut cenſuram incurrat, non requiritur neceſſariò, quòd cenſuram noſcat illi legi eſſe annexam, uti communis eſt opinio: ſufficit enim quòd ſit contumax contra legem Eccleſiæ, ob quod Eccleſia cenſuram infligit, quod fieri poteſt, etſi cenſuram ignoret eſſe annexam.

Alii tamen illud notant quoad ordinationes ſuperiorum ordinariorum maximè ob cap. *ut animarum*: ubi dicitur de conſtitutionibus in 6. *ſententiis per ſtatuta quorumcumque ordinariorum prolatis, ligari nolumus ignorantes*, varios excuſari ab incurrenda cenſura, dum nihil de ea audierunt, vel audire facilè potuerunt; maximè cùm cenſuræ tamquam odioſæ ſint reſtringendæ, quæ opinio multis placet in praxi, non tantùm de jure ordinariorum, ſed & de quocumque jure poſitivo, dum quis invincibiliter ignorat actui ſuo annexam eſſe cenſuram. An verò ignorantia illa vincibilis ſit an invincibilis, colligi poterit ex circumſtantiis ignorantis, pro diligentia in cognoſcendo aut ejus negligentia, &c.

Quibus modis Cenſura ſit nulla.

Dicendum 6. Multis modis fieri poteſt, quòd cenſura ſit nulla. Primò cenſura eſt nulla ſeu invalida, ſi conſtet cenſuram ferentem non habere juriſdictionem. Secundò ſi præcipiat rem impoſſibilem, turpem, contrariam bono communi, &c. quo caſu omnis lex eſt nulla. Undè generatim quot modis lex non obligat, etiam cenſura lata in prævaricatores legis, eſt etiam nulla & invalida. Tertiò cenſetur cenſura eſſe nulla, ſi nullo modo ſit proportionata culpæ, v.g. ſi pro re parvi momenti ponatur excommunicatio. Quartò ſi lex quoad eſt coërcitiva, numquam ſit recepta, vel abrogata vel conſuetudine contrariâ vel legitimâ præſcriptione.

Hoc tamen hîc notant plerique, debere morali-

ter conſtare legem eſſe nullam tam ex parte legiſlatoris, quàm ex parte materiæ: ſi enim hoc ſit ſolùm veriſimile, ſtandum eſt pro legiſlatore & lege, quibus eſt poſſeſſio; unde quia motiva legiſlatoris non ſunt ita omnibus manifeſta, non debet facilè judicari de invaliditate cenſuræ, niſi prudenter conſtet de contrario. Sæpè enim ſuperiori aliquid eſt grave, & ut tale injungitur, quod ſubditis, quos latent motiva legiſlatoris, & ſuperioris, apparet leve & nullius momenti Quare in caſu dubii habere ſe debet reus ut ligatus cenſurâ.

Cenſura lata contra innocentem eſt invalida. Dicendum 7. Cenſura lata ab homine ſecundùm allegata & probata contra innocentem non eſt valida, in tantùm ut ratione ſui obliget in conſcientia: non eſt enim veroſimile, quòd Eccleſia velit tantis bonis privare innocentem. Tenetur tamen talis cenſuram illam ſervare euſque, ne det ſcandalum aliis fidelibus, quaſi authoritatem Eccleſiæ vellet contemnere. Unde inferunt aliqui, illum qui innocens excommunicatur, celebrando non incurrere irregularitatem, communicantes cum ipſo non incurrere excommunicationem minorem, nec coram Deo privari communibus Eccleſiæ ſuffragiis.

§. IV.

De modo ſeu formâ, quâ fertur cenſura.

Dicendum primò, Variis modis poteſt ferri cenſura, nempe vel ab homine, vel à jure, alia eſt latæ ſententiæ, alia ſententiæ ferendæ, alia fertur abſolutè & alia conditionatè. Cenſura lata à jure eſt, quæ fertur inſtar legis conſtanter duraturæ, neque ceſſat morte eam ferentis. Cenſura *ab homine* lata eſt, quæ inſtar ſententiæ fertur à Judice, & latore phyſicè vel civiliter mortuo,

Cenſura lata à jure.

Lata ab homine.

tuo, exſpirat. Cenſura *latæ ſententiæ*, eſt quæ ipſo facto incurritur; *ſententiæ ferendæ* eſt, quæ alicui facto per judicem eſt infligenda. An autem cenſura aliqua ſit latæ ſententiæ an ferendæ, judicari & colligi debet ex tenore verborum, v. g. ſi dicat, *ipſo facto excommunicetur, ipſo jure, eo ipſo, &c.* Erit cenſura ſententiæ latæ: ſi verò dicatur, *qui hoc fecerit, excommunicetur, excommunicabitur, &c.* Aut etiam ſi aliquid ſub pœnâ excommunicationis ſolùm prohibeatur, erit ſententiæ ferendæ. *Latæ ſententiæ ſententiæ ferendæ.*

Cenſura abſolutè fertur, quæ ſine appoſitâ conditione fertur. Conditionatè, quæ ſub conditione fertur, nec niſi eâ poſitâ incurritur. *Abſoluta & conditionata.*

Dicendum 2. Ut cenſura de ſe valeat, ſatis eſt quòd feratur aliquo ſigno externa & ſenſibili, quo voluntas judicis innoteſcat ſive illud ſit vox, ſive ſcriptura: ut tamen licitè feratur, debet ferri ſcripto, in quo etiam cauſa exprimitur, alioqui eam ferens peccat, & ſuſpenditur ab ingreſſu Eccleſiæ, quâ tamen pœnâ aliqui eximunt Epiſcopum. *Quomodo cenſura debeat ferri.*

Dicendum 3. Cum ordinatione Eccleſiæ, cenſura non feratur niſi ob contumaciam contra Eccleſiam vel Superiorem; videtur ordinariè prærequiri aliqua monitio, cùm contumacia ſine aliquâ monitione præviâ vix poſſit intelligi. Si tamen cenſura feratur delicto futuro, non requiritur admonitio à lege vel prohibitione diverſa, cùm ipſa lex per ſe ſufficienter moneat, aliàs nulla cenſura ipſo facto poterit incurri. Admonitio hæc ex præſcripto juris debet eſſe trina, aut trinæ æquivalens, v. g. quando judex ſemel admonens, relinquit terminum aliquem deliberandi, ſignificans hanc unam monitionem eſſe loco trium. Aliud eſſet, ſi foret periculum in morâ, quo caſu unicâ tantum monitione factâ poſſet judex progredi ad ſententiam. *Prærequiritur monitio.*

Monitiones tamen illæ debent fieri ipſi reo, vel ſaltem eo modo, ut ad ejus notitiam facilè poſſint devenire, idque coram teſtibus, uti habetur capt. *Sacro* de ſent. excommun. *Quomodo monitio debeat fieri.*

§. V.

§. V.

De abſolutione à Cenſuris.

A quo tollatur cenſura.

Dicendum primò, Cenſura lata ab homine tollitur communiter ab eo qui eam intulit, vel ab ejus ſucceſſore, vel à ſuperiore vel delegato. Dico *communiter*, quia in articulo mortis, quilibet Sacerdos abſolvere poteſt à cenſuris. Debet tamen ille, qui cenſuram intulit, retinere juriſdictionem, ut eam poſſit tollere: hinc ſi privetur officio, non poterit ab ea abſolvere. Succeſſor tamen ejus in eadem authoritate, poteſt ab eâ abſolvere. Hinc capitulum ſede vacante; poteſt tollere cenſuram ab Epiſcopo latam: idem eſt de capitulo regulari, mortuo prælato. Superior itidem eam tollere poteſt, qui non ſolùm dignitate, ſed etiam juriſdictione eſt ſuperior, reſpectu perſonæ & quoad cauſam, de qua agitur. Denique delegatus poteſt vi juriſdictionis ſibi à ſuperiore communicatæ etiam tollere cenſuras: ita tamen, ut delegans abſolutionem ſibi non reſervaverit: fit enim ſæpè, ut delegans confirmet cenſuram à delegato latam, ita tamen ut delegans ſibi abſolutionem ab eadem reſervet.

A quo non reſervata.

Dicendum 2. Cenſura lata à jure, ſi non ſit reſervata, tolli poteſt ab omni eo, qui poteſt abſolvere à peccatis mortalibus reſpectu eius, quem poteſt abſolvere. Ita colligitur ex capt. *nuper* de ſent. excommu. quod etſi ſolùm agat de excommunicatione minori, & de Epiſcopo ac proprio Sacerdote; communiter tamen idem intelligitur de omni alia cenſura non reſervata, uti & de omni alio Confeſſario legitimè approbato.

A quo reſervata.

Si verò cenſura ſit reſervata, ordinariè non poteſt tolli, niſi ab authore legis, vel ejus ſuperiore, vel ab eo, qui in juriſdictione illi ſuccedit, vel denique

atque à delegato. Dico *Ordinariè*, quia in articulo mortis nulla eſt reſervatio, ut dicitur in Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 7. Imò in illo articulo valdè probabiliter dicitur, quòd etiam inferior clericus non ſacerdos poſſit abſolvere ab excommunicatione & interdicto perſonali: Quod aliqui colligunt ex cap. *Paſtoralis* §. *Præterea* de officio judicis ordinarii, ubi dicitur: quòd in illo articulo poſſit ſpecialiter excommunicatus abſolvi ab alio, quam ab eo, qui excommunicavit, aut à ſuperiore, indicando ſimul, quòd per *Alium* velit ſignificare omnem illum, cui juriſdictio Eccleſiaſtica poteſt communicari. Neque dici hîc poteſt, quòd abſolutio illa hîc erit planè inutilis, eo quòd excommunicatus (ſi dederit doloris ſigna) poterit abſolvi poſt mortem: Quia ea abſolutio equidem ad hoc erit utilis, ut mente deſtituto detur viaticum aut extrema unctio; quòd pro eo publicè oretur, ſacrè ſepeliatur, quod non poſſet fieri à quovis ſacerdote poſt mortem, ſi cenſura eſſet reſervata, ſed ſolùm ab eo, cui eſt reſervata, vel ejus delegato.

Contraria tamen ſententia, ſcilicet quòd nemo non Sacerdos poſſit abſolvere ab aliqua cenſura, ſatis plauſibiliter docetur à variis, eo quòd collectio prædicta ex dicto capitulo ſit valde infirma, neque de cætero dicta facultas ullo jure vel conſuetudine probari poſſit, imò contrarium ſit fortè magis expediens ut major Cenſuræ habeatur æſtimatio.

Pro praxi tamen abſolutè verum eſt, quòd in articulo mortis deficiente ſacerdote, aut illo præſente, nolente tamen abſolvere, poſſit & debeat quivis clericus, etiam primæ tonſuræ, abſolvere à cenſuris moriturum. Ratio ejus eſt, quòd ſententia prior ſit ſatis probabilis: adeoque eo caſu, in quo extrema tentanda ſunt, ſit tenenda. Imò hoc multi extendunt eo caſu ad Laïcum deficiente Clerico, quòd ille debeat moriturum abſolvere,

qui

qui pro eo caſu etiam ab Eccleſiâ ſtatuitur judex ob ingentem neceſſitatem, & hoc Eccleſiam poſſe, ipſis eſt in comperto.

An Epiſcopi abſolvere poſſint à cenſuris Papæ reſervatis & quando.

Dicendum 3. à Cenſuris Papæ reſervatis abſolvere poſſunt Epiſcopi in caſu quarumdam occurrentium circumſtantiarum: an verò abſolvere poſſint in vim privilegii, illis à Conc. Trid. ſeſſ. 14. reform. c. 6. dati, diximus agendo de hæreſi. Dictæ verò circumſtantiæ ſunt, magna infirmitas, ratione cujus cenſentur excuſati ad adeundum Pontificem, ad obtinendam dictam facultatem. 2. Periculum gravis damni ſive in rebus fortunæ, ſive in vitâ, ſive in ſalute. 3. Paupertas tanta, ut ſpectatâ conditione perſonæ, non ſufficiat ad ſubeunda onera, ad eam abſolutionem à Papâ obtinendam. 4. Defectus ætatis. v. g. grandæva ſenectus. 5. Fragilitas ſexûs, v. g. feminæ. 6. Obligatio alendi familiam. 7. Cura animarum. 8. Servitus. 9. Nimia loci diſtantia. 10. Omne impedimentum, quod prudenti judicio judicatur legitimum & ſufficiens, ne quis teneatur adire Pontificem, eo quòd cenſeatur prudenter, Pontificem nolle ſubditos ſuos illis caſibus obligare ad ſe conveniendum.

An verò impeditus quidem adire Romam, teneatur tamen epiſtolam mittere, vel agere per procuratorem pro abſolutione, variant authores. Verius docere videntur illi; quòd, ſi commodè id fieri poſſit (uti ſæpè fit) omninò id fieri debeat, cùm eo caſu non cenſeatur prudenter Pontificem velle impendi abſolutionem ab Epiſcopo, dum commodè ipſe vel per litteras, vel per procuratorem poteſt conveniri. Prædictam facultatem, ratione ſimilium impedimentorum, varii concedunt Parochis, quoad reſervata Epiſcopis, ſcilicet, quod poſſint Parochi abſolvere à cenſuris Epiſcopo reſervatis, quando Epiſcopus non poteſt commodè conveniri. Ratio ejus eſt, quòd in caſu ſimilium impedimentorum, cenſuræ illæ non cenſeantur Epiſcopis reſer-

reſervatæ, & eo poſito ſimul verum eſt, quod dicit Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 7. inferiores confeſſarios extra mortis articulum nihil poſſe in reſervatis, quia eo caſu cenſuræ illæ non ſunt reſervatæ.

Dicendum 4. Abſolvi etiam aliquandò poſſunt à cenſuris Papæ reſervatis, vel per bullam cruciatæ, in quâ datur facultas, quâ quis bis, ſemel ſcilicet in vitâ, & ſemel in morte abſolvi poteſt ab omnibus caſibus & cenſuris Papæ reſervatis exceptâ hæreſi etiam ſine onere comparendi; vel etiam per ſpecialia privilegia ab ipſo Papa data, abſolvere quidam poſſunt à cenſuris Papæ reſervatis. Si verò generaliter det Pontifex facultatem abſolvendi à caſibus ſibi reſervatis, non cenſentur comprehenſi caſus Bullæ Cœnæ, neque caſus hæreſis, niſi exprimantur, eo quòd caſus illius Bullæ ſpecialiter reſerventur, & conſequenter indigent ſpeciali expreſſione in conceſſione facultatis abſolvendi; hinc & idem habet praxis, & ſtylus curiæ, quod expreſsè addatur à caſibus nobis reſervatis, *Etiam in Bulla Cœnæ, etiam ab hæreſi.*

An Religioſi abſolvere poſſint à cenſuris Papæ reſervatis.

Quod verò ad Privilegia Religioſorum in hac materia attinet, Notandum I. omnia omnino eorum Privilegia, quæ habebant vivæ vocis oraculo, ante Urbanum VIII. ab eodem eſſe ſublata 1631. die 20. Decembris. Secundò, quod ad caſum hæreſis attinet, notanda eſt hæc Alexandri VII. Cenſura lata in dictum articulum damnatum num. 4. anno 1665. *Prælati regulares poſſunt in foro conſcientiæ abſolvere quoſcumque ſæculares ab hæreſi occultâ, & ab excommunicatione propter eam incursâ.* Tertiò notari poteſt, quòd per nulla mendicantium privilegia abſolvi poſſint ſimoniaci in ordine collato aut ſuſcepto, à ſuſpenſione per Sixtum V. impoſitâ, & à Clemente VIII. confirmatâ, eo quòd apertè ſatis derogatum ibi ſit eorumdem privilegiis; de quo videri poteſt Rodrig. qq. Regul. tom. 1. q. 20. art. 13. De cætero rectè monet hîc Exim. D. Sylvius,

Religioſi bene conſiderent ſua privilegia. vius, quòd Religioſi, qui habent facultatem abſolvendi à cenſuris reſervatis, debeant diligenter conſiderare vigorem ſui privilegii: item, ſi habeant facultatem abſolvendi à caſibus & cenſuris reſervatis Epiſcopis, non ideò poſſunt abſolvere ab iis, quæ reſervantur Papæ, etiam iis caſibus, quibus Epiſcopi interdum ex peculiari conceſſione poſſunt ab iis abſolvere: cùm ejuſmodi cenſuræ non poſſint dici Epiſcopales, quæ ſolæ ſunt illæ, à quibus Epiſcopi poſſunt ordinariè in omni caſu abſolvere, & non ſolùm ex commiſſione in certa circumſtantia. Ita ferè Sylvius.

Quæret aliquis, an qui ab Epiſcopo accepit facultatem abſolvendi à caſibus ipſi reſervatis cenſeatur ſimul accepiſſe facultatem abſolvendi à cenſuris, Epiſcopo reſervatis? Affirmant aliqui ſatis probabiliter, cùm ſub nomine caſuum reſervatorum veniant etiam omnes illi caſus, qui cenſuram habent annexam. Alii tamen addunt, attendendam hîc eſſe concedentis intentionem, qui niſi quid ſpeciale de ea facultate exprimat, non cenſetur eam concedere, cùm abſolutio à cenſuris habeat ſpecialem difficultatem, quæ proinde generali conceſſione non videtur comprehendi: ita rurſum D. Sylvius.

Quid abſolvi in foro conſcientiæ. Quæres inſuper, an quando datur facultas abſolvendi à cenſuris in foro conſcientiæ, poſſit exerceri dicta facultas extra Sacramentum pœnitentiæ. Reſp. Notari primò poteſt tunc dici in foro conſcientiæ ſive interiori abſolvi à cenſuris, quando quis abſolvitur, ſalvo jure cognoſcendi de illo delicto, in foro exteriori, & pro eo pœnam & ſatisfactionem imponendi. An autem ſolùm in foro interiori, an in utroque, puta in exteriori & interiori, detur illa facultas abſolvendi, ex forma conceſſionis poteſt dignoſci. Si verò ea facultas detur ſimpliciter, uti datur in bullâ cruciatæ & quibuſdam aliis; variant authores, an cenſeatur compre-

prehendi facultas pro utroque foro. Varii affirmant ex eo, quòd favores ſint ampliandi, ut habetur in utroque jure, juxta regulas juris in 6. deinde, quòd forum exterius & interius debeant ſib conformari. Alii tamen verius putant, quòd dictâ facultate generaliter datâ, non detur facultas abſolvendi in utroque foro: primò, quòd illicitè videatur abſolvi cenſuratus, abſque eo quòd ſatisfaciat Judici, quem contumaciter offend t: 2. quòd aliàs maximè detraheretur authoritati & vigori fori externi, ſi toties quoque abſolveretur in foro externo, quoties abſolveretur quis in interno. 3. Eo quòd abſolutio pro foro externo ſemper ſpecialiter ſoleat peti & expreſsè concedi. Ex quibus omnibus rectè concludi poteſt, abſolutionis facultatem generaliter datam, ſolùm comprehendere abſolutionem pro foro interno, maximè cum Pontificis intentio ſit, dum ſimilem facultatem concedit, cenſuratum liberare à peccatis, ad lucrandas Indulgentias aut Jubilæum, uti ex bullis patet.

Abſolutio cenſuræ non debet neceſſariò fieri in Sacramento Pœnitentiæ.

His ergo poſitis, ad quæſtionem ſatis communiter reſpondent D. D. quòd dicta facultas exerceri poſſit, etiam extra Sacramentum Pœnitentiæ, eo quod cenſura ex ſuâ naturâ non exigat relaxari in Sacramento Pœnitentiæ, unde etiam Epiſcopus confirmatus, imo in mortis articulo quilibet clericus, & juxta aliquos etiam laicus poteſt abſolvere à cenſuris. Nec quidquam obeſt, quod dicatur in Bulla, *In foro conſcientiæ*, eo quòd hoc ſoleat intelligi (ut dictum eſt) prout opponitur foro contentioſo: ſeu ad ſecuritatem conſcientiæ. Idem docent, ſi quando addatur in Bullâ, *Poterit Confeſſarius, Sacerdos Confeſſarius abſolvere*, imò, etſi detur facultas abſolvendi *in foro Pœnitentiæ*: tum quòd prioribus verbis non exigatur actuale miniſterium Pœnitentiæ, ſed ſolùm conditio perſonæ, quæ à cenſuris abſolvat, etſi extra Sacramentum: tum etiam, quòd per id, in foro Pœnitentiæ,

tiæ, ſano ſenſu & Eccleſiæ uſu intelligi poſſit prout diſtinguitur contra forum contentioſum: imò etſi dicatur in Bullâ *Confeſſionibus diligenter auditis*. Non debet abſolutio fieri in Sacramento Pœnitentiæ, eò quòd dicta particula reſtringat id, à quo debet in illo actu abſolvi, puta peccata, non verò cenſuras, quæ extra Sacramentum poſſunt deleri.

Ex dictis colligi poteſt, quòd etſi pœnitens ob defectum aliquem non conſequatur abſolutionem à peccatis, tamen conſequatur abſolutionem à cenſuris, eo quòd ſupponatur Sacerdos velle abſolutè abſolvere à cenſuris, quæ abſolutio non neceſſariò connectitur abſolutioni à peccatis, uti mox dictum eſt.

A quibus abſolvi debent Religioſi à cenſuris.

Dicendum 5. Religioſi non exempti à juriſdictione Epiſcopi, non poſſunt abſolvi à cenſuris à Prælatis ſuis, ſed ab Epiſcopo, qui proprius eorum eſt Prælatus: exempti verò, à ſuis ſuperioribus abſolvi poſſunt, cùm Prælati ejuſmodi habeant juriſdictionem quaſi Epiſcopalem ordinariam, quam proinde etiam poſſunt delegare. Excipe tamen caſum, quo poteſtas eorum aliquando eſt reſtricta à ſuperiore v. g. generali, reſervanti ſibi aliquarum cenſurarum abſolutionem; unde, quoad hanc facultatem, conſulendæ ſunt cujuſque ordinis conſtitutiones. Hoc quoque hîc notari poteſt, quòd Religioſus Confeſſarius habens à Papa privilegium abſolvendi à cenſuris Papæ reſervatis, poſſit abſolvere in vim dicti privilegii alium Religioſum à Cenſurâ tali, ſi in Religione illâ non ſit reſervata talis cenſura. Denique, hoc pro praxi notant varii, quòd ſuperior Religioſus rogatus ab alio Confeſſario Religioſo pro facultate abſolvendi quempiam à cenſurâ reſervatâ, teneatur, etiam aliquando ſub peccato mortali, dare dictam facultatem, niſi aliud quid urgens obſtet, puta, ſi frequens eſſet reincidentia, aut quid ſimile

Superior debet eſſe facilis ad dandum facultatem abſolvendi à reſervatis

Dicendum 6. Poteſt quis abſolvi ab una cenſura,

râ, remanente alterâ ſi ſit pluribus cenſuris irretitus, eo quòd cenſuræ ſibi mutuò non neceſſariò connectantur. Si tamen ſuperior habens poteſtatem, indefinitè dicat, *Abſolvo te ab omni vinculo excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti*, & ipſi de pluribus pœnitentis cenſuris conſtet, cenſetur pœnitens ab omni cenſurâ abſolutus, cùm talis intentio cenſeatur eſſe in abſolvente; & de cætero adeſt ſufficiens poteſtas ab omni cenſurâ abſolvendi. Aliud eſſet, ſi in ſupplicâ, feciſſet pœnitens ſolùm mentionem unius cenſuræ, tunc enim ſolùm cenſeretur ſuperior velle abſolvere ab illa cenſura, pro quâ fuit petita abſolutio, idque etſi eſſet abſolutio indefinita & univerſalis.

Dicendum 7. Poterit abſolvi à cenſuris abſens, unde aliqui inferunt, quòd ſi Confeſſarius oblitus fuerit abſolvere pœnitentem ab excommunicatione, vel ſi ab eâ eum abſolvat, ad quam tamen ejus facultas ſe non extendit: poſſit poſteà obtentâ ad hoc facultate, eumdem pœnitentem, etſi abſentem, abſolvere. Poterit itidem abſolvi à cenſuris ille, qui eſt planè invitus, & qui permanet in contumaciâ, ſi illud foret neceſſarium aut valdè expediens bono communi, vel etiam ſi expediret bono privato cenſurati ſine detrimento boni communis, v. g. ſi prudenter timeatur, quòd ſi diutius in cenſura perſeveret, fiet deterior, aut in communitate timeatur ſeditio, Eccleſiæ perturbatio, &c. *Abſolvi poteſt abſens à cenſurâ.*

Poterit quoque à cenſuris abſolvi defunctus: cùm enim etiam poſt mortem maneat cenſura, v. g. excommunicatio, ſaltem quoad aliquem effectum, v. g. quod non poſſit ſepeliri in loco ſacro, & quod privetur communibus Eccleſiæ ſuffragiis; ſequitur quòd à cenſura quoad hos effectus poſſit defunctus abſolvi. Requiritur autem ad hanc abſolutionem, quòd defunctus dederit ſignum reſipiſcentiæ. Abſolvi autem debet ab eo, qui eum in vita à cenſuris potuiſſet abſolvere. Si verò jam ſit ſepultus, non eſt *Etiam defunctus.*

neceſ-

neceſſe eum exhumari, ut verberetur, ſed ſatis eſt, ſi verberetur ſepulchrum. Hæredes verò tenentur implere ſatisfactionem, ſi quæ agenda ſit, prout ferunt opes à defuncto relictæ: non tamen tenentur in ſe ſuſcipere obligationes perſonales defuncti. Si autem cenſura illa fuiſſet occulta, docent multi, non eſſe neceſſarium procurare abſolutionem, ſed eſſe diſſimulandum: conſultius tamen eſt, etiam ſecretò quærere abſolutionem, eo quòd non ſit planè certum, quòd ſuffragia pro tali oblata, illi proſint non abſoluto, prout aliqui docent.

---

§. VI.

De Ritu abſolvendi à Cenſuris.

Debet prærequiri ſatisfactio

Dicendum primò, Qui ligatus eſt cenſurâ propter aliquam læſionem factam proximo, non poteſt abſolvi, niſi adhibitâ prius ſatisfactione: imò qui aliàs talem abſolvit, mortaliter peccat, & ad reſtitutionem aliquando ipſe obligatur, juxta dicta in materia de reſtitutione. Satisfactio autem illa non debet ſemper re ipſâ eſſe facta, ſed aliquando ſufficere poſſet fidejuſſio, cautio, juramentum ſatisfaciendi, aut quid ſimile.

Ut poſtea ſe ſiſtat ſuperiori.

2. Qui in articulo mortis abſolvitur à cenſurâ ab aliquo qui de jure eum abſolvere non poterat, injungendum eſt pœnitenti, ut poſteà (ſi convaleſcat) ſe ſiſtat ſuperiori, à quo de jure abſolvi poteſt.

Ne forum externum moleſtet.

3. Si per privilegium ſolùm in foro conſcientiæ quis abſolvatur à cenſurâ, exigendum eſt à pœnitente efficax & firmum propoſitum, quòd eâ abſolutione non abutetur, perturbando forum externum cum aliorum ſcandalo, ſed quòd ſe, quoad illud forum, geret ut cenſuratus.

4. Quoad

4. Quoad crimina horrenda, v. g. incendiariis, falſariis, &c. exigendum eſt juramentum de cætero ab iiſdem abſtinendi, quamquam ad valorem abſolutionis, tale juramentum non neceſſariò exigatur. *Aliquando juramentum.*

Dicendum 2. Abſolutio à cenſuris in foro externo ſaltem quoad excommunicationem debet fieri eo ritu, qui præſcribitur in c. *A nobis* de ſentent. excom. puta, quòd abſolvens debeat dicere pſalmum *Miſerere*, & interim flagellare excommunicatum virgâ in humeris, poſtea dicere *Kyrie eleyſon, Pater noſter*, & deinde dictis aliquot verſiculis in Cæremoniali contentis, dicenda eſt oratio, *Deus cui proprium eſt miſereri, &c.* Ac tandem dicat: *Authoritate Domini N. Jesu Chriſti, & Apoſtolorum Petri & Pauli, mihi conceſsâ, abſolvo te à vinculo excommunicationis, quam incurriſti ob hanc vel illam cauſam, & reſtituo te Sacramentis Eccleſiæ & Communioni fidelium in nomine Patris, &c.* Hæc tamen abſolutionis forma, non ubique eſt recepta, unde mori ſeu præſcripto cujuſque Eccleſiæ hîc eſt attendendum, quæ præſcribunt cujuſque Eccleſiæ cæremonialia vel Paſtoralia. *Ritus abſolvendi in foro externo ab excommunicatione.*

Notanda tamen antea eſt diſtinctio abſolutionis à cenſurâ, quâ alia dicitur abſolutio *ad Cautelam*, alia *ad reincidentiam*: prior eſt, quando dubitatur, an quis cenſuram incurrerit, & ſolet dari ante abſolutionem pœnitentis à peccatis. Poſterior eſt, quando tollitur cenſura, ita tamen, ut rurſum in eam incidat, niſi hoc vel illud certo tempore præſtiterit. Et hæc de cenſuris in genere. *Abſolutio ad cautelam & ad reincidentiam.*

§. VII.

De Excommunicatione.

Quid ſit excommunicatio.

EXCOMMUNICATIO nil eſt aliud, quam cenſura Eccleſiaſtica, quâ quis ſeparatur à communione Eccleſiæ. Id innuit ipſa vox, *excommunicatio*, quaſi extra communicationem factus. Dicitur verò à *communione Eccleſiæ*, eo quòd excommunicatio ſolùm privet iis bonis, quæ ſunt ſub poteſtate Eccleſiæ, & quorum diſtributio ad Eccleſiam ſpectat: quapropter non ſeparat excommunicatio à communione purè internâ, quæ fit per gratiam fidem, & charitatem. Figurata eſt olim in L. V. per excluſionem leproſorum è caſtris & aliorum immundorum. Imò ipſa ratio dictat, membrum putridum à communione aliorum eſſe ſegregandum.

Quotuplex.

Excommunicatio alia eſt minor, alia major. *Major*, eſt cenſura, per quam quiſpiam punitur privatione Sacramentorum Eccleſiæ, & ſuffragiorum, & convictu civili, ſeu omni exteriori communione fidelium. *Minor* verò eſt, quæ ſolùm ſeparat à communicatione Sacramentorum. Per excommunicationem tamen ſolitariè ſumptam intelligitur excommunicatio major, & tantùm valet, quantum *Anathema*. Notant verò Chryſoſt. hom. 5. in c. 1. ad Tim. & alii, Deum aliquandò in primitivâ Eccleſiâ permiſiſſe, ut excommunicati viſibiliter & corporaliter obſiderentur à dæmone, idque ut eo magis timeretur excommunicatio, & à peccatis deterreret.

Quid major. *Quid minor.*

Quinam autem excommunicare poſſint, ſufficienter colligi poteſt ex dictis §. 2. Hoc tamen cum Concilio Trid. ſeſ. 25. c. 3. notandum eſt, excom-

muni-

[…]cationem majorem, non niſi ob graviora cri[…]a eſſe ferendam, ne ſi temerè feratur, facile contemnatur, unde ſobriè & circumſpectè eſt ferenda, & ubi cætera correctionis media deficiunt. Undè non eſt ea ferenda, quandò executio realis vel perſonalis fieri poteſt, vel alia ratio ſuppetit damni avertendi. Undè eâ poteſtate abutuntur, & graviter peccant ſuperiores, aliqua ſub excommunicatione prohibentes, quæ ſub pœna vel aliis mediis potuiſſent impedire. *Sobriè eſt ferenda.*

Effectus verò excommunicationis majoris ſunt varii 1. quòd privet Communione Sacramentorum tam activâ, quam paſſivâ, ſive quòd nec illa miniſtrare valeat, aut percipere. Imò, ſi exerceat actum ordinis, fit irregularis. *Effectus excommunicationis.*

2. Quòd privet publicis Eccleſiæ ſuffragiis, quæ Eccleſia illis ſubtrahit: dicitur *publicis*, id eſt, quæ nomine Eccleſiæ pro omnibus aut aliquibus applicantur, eo quòd quis privatim pro excommunicatis ſuffragia offerre poſſit, & pro illis orare: undè etiam Sacerdos, ut eſt privatus miniſter, poteſt in Miſsâ pro illis orare.

3. Privat officio divino, cui nec publicè, nec privatim poteſt intereſſe. Non tamen excuſat à recitatione horarum privatâ, ſi ſit in ſacris, aut habeat beneficium.

4. Privat externo convictu fidelium.

5. Facit collationem beneficii excommunicato factam, eſſe nullam: undè in litteris pontificiis, quibus beneficia conferuntur, ſolet dari abſolutio ad cautelam, ad effectum litterarum conſequendum.

6. Irritam reddit gratiam per reſcriptum à Sede Apoſtolicâ obtentam: undè eâdem ratione ſolet dari ejuſmodi abſolutio ad cautelam.

7. Privat voce activâ & paſſivâ in electionibus, non ſolùm ad beneficia Eccleſiaſtica, ſed & ad dignitates ſæculares, quibus annexa eſt juriſdictio, v.g. Regalem, Ducalem, &c.

8. Liberat ſubditos ab obedientiâ excommunicatorum tam ſæcularium, quàm Eccleſiaſticorum, ſi excommunicatio ſit publica.

9. Suſpendit ab officio & beneficio.

10. Excommunicatus non poteſt eſſe teſtis, advocatus, actor, procurator.

11. Si per annum in excommunicatione contumaciter permanſerit, poteſt contra eum tamquam ſuſpectum de hæreſi procedi, ita Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 3. reform.

12. Si in excommunicatione moriatur, quod corpus (ſi ab aliis dignoſci poſſit) debeat exhumari, idque ab eo publicè in pœnam, qui eum ſcienter in loco ſacro ſepelivit. Undè ſequitur, quòd excommunicatio privet ſepulturâ ſacrâ.

---

§. VIII.

Quomodo ſit intelligenda excommunicatio Canonis, ſi quis ſuadente diabolo, contra percuſſores Clericorum.

Canon eſt ille: *Si quis ſuadente diabolo manus violentas in Clericum vel Monachum injecerit, anathematis vinculo ſubjaceat, & nullus Epiſcoporum illum præſumat abſolvere, niſi mortis urgentis periculo, donec Apoſtolico conſpectui præſentetur* In hoc canone varia notari poſſunt pro praxi: primò quidem, qui comprehendantur nomine percuſſoris: ſcilicet, omnis ille, qui poſſit mortaliter peccare, ſive vir ſit, ſive mulier An verò eo nomine etiam intelligi debeat mandans, aut conſulens, variant Auctores, alii affirmant, eo quòd illi ſint veræ cauſæ morales injuriæ Clerico illatæ, idque ſatis plauſibiliter, Qui verò violentæ tali percuſſioni non obſtat, cùm poteſt & debet, maximè ex juſtitiâ,

Quid percuſſio.

v. g.

v. g. judex, pater, tutor, magiſter, parochus, etiam ſatis veroſimiliter huic cenſuræ ſubjacent, ob dictam rationem.

Sub percutiente etiam comprehendi poteſt ipſe clericus, ſe ipſum violentè percutiens irato animo, aut ex deſperatione vel tædio vitæ: non tamen illi qui ex dolore aut diſciplinâ ſeſe verberant, eo quòd illis caſibus non ſint injurioſi ſtatui clericali. Nec poteſt dici, quòd hoc caſu Clerico volenti ſeſe verberare, non fiat injuria; cùm non poſſit clericus illud velle aut in illud conſentire, quo caſu non habet locum dictum axioma, *volenti & ſcienti non fit injuria*: uti alibi diximus de adulterio conſentiente marito.

2. Notari poteſt perſona, quæ violentâ manu percutitur, puta Clericus aut Monachus. Sub *Clerico* comprehende initiatum vel primâ tonſurâ, aut aliquo ordine minori. Varii tamen Clerici hîc non comprehenduntur, puta qui ob aliquam cauſam non amplius gaudent privilegio Canonis, v. g. qui publicè exercent officium Lanionis, cauponis, ludionis, mimi, paraſiti, &c. Sub *Monacho* verò comprehenduntur omnes Religioſi & Religioſæ, etiam converſi & novitii, qui omnes gaudent privilegio Canonis, & in favorabilibus habentur Religioſi, etſi ſolùm in viâ ſint ad religionem: undè eorum delicta etiam enormia, ab Eccleſiaſtico Judice debent judicari, & puniri. Equites verò certæ congregationis v. g. S. Joannis, Jacobi, &c. ſi in communi degant & votum ſolemne caſtitatis, paupertatis & obedientiæ emittant, juxta varios gaudent privilegio Canonis: non itidem illi, qui ſolùm vovent caſtitatem conjugalem, & obedientiam aliquam limitatam, quidquid aliqui in contrarium dicant.

Quis Clericus.

Quis ſit Monachus

Idem ferè dicendum eſt de tertiariis S. Franciſci vel S. Dominici. Illi enim, qui ſub ordine mendicantium habentur ex conceſſione Sixti V. ſub tertiâ

Quid de Tertiariis.

 illo-

illorum Regulâ, certum eſt, eos ſub nomine *Monachi* hîc comprehendi, illi verò tertiarii, qui religioſi non ſunt, ſed ſolùm ex devotione aliquâ & affectu religionis vel habitum aſſumunt, omnia ſua offerunt & regulam obſervant, non videntur hîc ſub nomine *Monachi* comprehendi, nec gaudere privilegio canonis.

Quid de Eremitis. Idem quoque eſt de Eremitis, quorum aliqui verè ſunt religioſi, aliqui verò non ſunt, qui ſolum habitum deferunt, nullum votum ſolemne emittentes, qui proinde nec religioſi ſunt, nec gaudent privilegio canonis.

Quid de Canoniſſis Sed quid de Canoniſſis & Begginis Belgii? Canoniſſas dictas, Eccleſiaſticas eſſe, etſi ſæculares, latè probat Bertrandus Loth. q. 2. de eiſdem art. 2. & ut alios canonicos in ſortem Domini vocatas, & ob eam cauſam ab aliis perſonis laicis eſſe diſtinctas: undè etiam Eccleſiaſticorum munia obeunt, horas decantant, orationi & divinis officiis incumbunt, idque non ex privatâ devotione, ſed ex publico inſtituto, & earum collegia dicuntur *Capitula*, authoritate Eccleſiaſticâ viſitantur, ab eâ diriguntur, & ut alii Eccleſiaſtici gubernantur.

Quid de Begginis. Idem dicit præfatus author de Begginis Belgii, quòd ſint Eccleſiaſticæ, & à Laicis diſtinctæ, quòd ex inſtituto orationi & aliis eccleſiaſticis exercitiis incumbant, quòd Eccleſiaſticâ authoritate viſitentur, & ut aliæ perſonæ eccleſiaſticæ ab Eccleſiaſticis gubernentur.

His ergo poſitis, videtur eaſdem, ut alias perſonas Eccleſiaſticas gaudere privilegio canonis, & conſequenter eos, qui in eaſdem manus violentas injiciunt, hâc cenſurâ innodari. Nec obſtat, quòd illæ non ſint initiatæ aut profeſſæ ſolemniter, eo quòd hoc non requiratur ad perſonam Eccleſiaſticam, uti patet in monialibus, quæ initiatæ non ſunt, & tamen ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ. Neque etiam requiritur quòd ſint profeſſæ, uti patet in

Clericis primò tonſuratis qui tamen gaudent privilegio canonis; adeoque etiam dictæ canonicæ & Begginæ, cùm ſint verè Eccleſiaſticæ. Aliud eſt de devotis, quæ Eccleſiaſticæ non ſunt, ſed merè Laïci & ſæculares. *Quid de Quæſulis ſeu devotis.*

3. Conſiderari poterit illa vox, *Manus violentas*, id eſt ipſa percuſſio, quâ communiter authores intelligunt non ſolam percuſſionem propriè dictam ſed & omnem actionem injurioſam externam & corporalem circa Clericum aut Monachum v. g. illum occidere, vulnerare, percutere, eum violenter detinere in publico, per vim illi auferre veſtes, pileum, &c. Requiritur tamen, ut dicta injuria cenſeatur gravis in ratione injuriæ, quâ ratione fieri poteſt, ut percuſſio de ſe quidem ſit levis, ſed tamen ſit gravis in ratione injuriæ, v. g. ſi quis illum virgulâ percutiat in facie, ſi in illum expuat, ſordibus jaciat & deturpet, quæ actiones, etſi phyſicè ſint leves, tamen ſpectatâ conditione perſonæ Clerici, prudenti & morali judicio æſtimantur graves. *Quid ſit inferre manus violentas.*

Inaniter tamen aliqui eximunt illum à cenſurâ, qui veneno Clericum interimit, cùm actio illa ſit maximè injurioſa, æquè ac ſi quis Clericum aut enſe aut ſagittâ aut bombardâ occideret. Excuſant tamen à cenſurâ hâc Monialem gravidam, quæ veneno aut aliâ potione fœtum extinguit, cùm non ſibi, ſed fœtui faciat injuriam, adeoque nec ſtatui Eccleſiaſtico ſit injurioſa.

Generaliter autem cenſetur hîc violentas manus injicere in Clericum, qui ponit talem actionem, quæ prudenti & morali judicio cenſetur graviter injurioſa Clerico *Ut tali*: Quod addo, quia actio aliqua poteſt eſſe graviter injurioſa Clerico, non ut Clerico, ſed ut perſonæ communi, v. g. ſi aliquis laceraret veſtes Clerico non adhærentes, ſi quis clanculo ei ſurripiat aureum aut burſam. Requiritur ergo ut fiat gravis injuria Clerico, *ut Clerico*, *Regula generalis.*

 id

id eſt, cenſeatur irrogari gravis injuria ſtatui Ecclesiaſtico.

Excuſantur ab hac cenſura. Eâ ratione varia excuſant à cenſurâ prædictâ, ac 1. ignorantia Clerici, item imperfectio aut inadvertentia actûs, quâ de causâ excuſari poſſet, qui ſubito motu aut paſſione ob aliquod probrum agitatus Clericum percutit aut protrudit: Item, qui joco illum percutit: Qui vel famæ vel corporis, vel pudicitiæ defendendæ causâ eum verberat cum juſto moderamine inculpatæ tutelæ; quâ ratione aliquando feminis conſultum fuit, Clericos ſibi importunos & ad libidinoſa ſollicitantes, acriter percutiendo repellere cujus exemplum de ſe refert Thomas Cantip. de apibus Sic etiam excuſatur, qui Clericum percutit causâ diſciplinæ, v. g. quando Magiſter, Pater, aut Herus, Clericum, Diſcipulum, Filium, aut famulum verberat; quando quis Clericum turpiter agentem cum uxore, filia aut ſorore percutit: Ratio horum omnium eſt, quòd dictis caſibus non cenſeatur percuſſio fieri *Suadente Diabolo*, ſed potius ſuadente paſſione aut diſciplinæ zelo.

Quid diſpenſet hic. A dicta excommunicatione regulariter loquendo ſolus Pontifex poteſt abſolvere, uti expreſsè ex verbis bullæ citatis conſtat. Alii tamen ex privilegio idem poſſunt, uti ſunt legati à latere, & ipſi Epiſcopi, in caſu quo eſt difficilis ad prædictos concurſus, uti alibi dictum eſt, deindè etiam ordinariè Epiſcopi & ſuperiores ordinum, quando percuſſio eſt levis, aut mediocris, non enormis. Idem dic de capitulo ſede vacante. *Quid percuſſio enormis.* Cenſetur verò ex ſe enormis percuſſio in jure, quando ex ea ſequitur mors vel membri mutilatio, vel magna ſanguinis effuſio ex alia corporis parte, quàm è naribus, vel alia ex qua facilè ſolet fluere. Aliquando etiam erit enormis ex parte perſonæ, ſi ſit ſuperior aut Epiſcopus, quâ ratione colaphi cæſio de ſe quidem mediocris reſpectu clerici paris, erit enormis, ſi infligatur Epiſcopo aut

aut Superiori. Verùm generaliter hoc notandum quod gravitas aut levitas ex morali potiſſimum dependeat judicio.

---

§. IX.

De vitandis Excommunicatis.

Excommunicatos vitandos eſſe jure divino docent aliqui ex eo, quod Chriſtus Matth. 18. dicat ejuſmodi nobis eſſe debere, ut Ethnicum & Publicanum: Item quod Paulus dicat ad Tit. 3. *Hæreticum hominem devita.* Denique quod Epiſt. 2. Joan. dicatur, *Ne ave ei dixeris.* Sed infundatè. Si enim jure divino deberent vitari, certè Concilium Baſileenſe & Conſtantienſe non potuiſſent ordinare, ut ſolùm aliqui excommunicati vitarentur, cùm Eccleſia non poſſit abolere jus divinum generale. Ex dictis enim locis ſolùm ſequitur, quod debeant vitari quando id neceſſarium eſt ad noſtrum vel illorum bonum, puta ne ab ipſis pervertamur, aut illos in ſua contumacia foveamus, extra quem caſum neceſſitatis lex illa Chriſti non obligat. Alia loca ſolùm innuunt, eſſe legem Apoſtolicam, ut dicit Fabianus Papa cap. *Sicut Apoſtoli.* In qua, Eccleſia poteſt ex cauſa diſpenſare, & eam ex parte abolere *An jure divino debeant vitari.*

Duo tamen genera excommunicatorum ſolùm vitanda eſſe ſanxit Eccleſia, ſcilicet qui nominatim eſſent denuntiati, & publici Clericorum percuſſores. Hinc Hæretici publici etſi excommunicati, non debent vitari, quia non ſunt nominatim excommunicati, uti hîc habet praxis in Belgio. *Duo tantùm genera vitanda.*

Porrò illi duo vitari debent in iis, quæ continentur hoc verſu: *Os, orare, vale, communio, menſa negatur.* *In quibus debeant vitari.*

Os ſignificat collocutionem verbis aut litteris factam oſculum aut ſimilia amicitiæ ſigna.

Orare ſignificat communicationem orationis publicæ, aut officii Eccleſiæ publici, v. g. Miſſæ, Chori proceſſionum, &c.

Vale, ſignificat omnem ſalutationem ſive verbis ſive litteris factam, ſive geſtu corporis. Licet tamen reſalutare, quia hoc exigit obligatio gratitudinis & urbanitatis.

Communio importat omnem contractum & ſocietatem in negotiis.

Menſa verò ſignificat, quod non poſſimus cum excommunicato manducare in eadem menſa.

Si quis ſcienter in dictis caſibus communicet cum excommunicato, peccat mortaliter, cùm in materia gravi contraveniat directè mandato Eccleſiæ. Quid verò agendum ſit ſacrificanti, ſi excommunicatus tempore Miſſæ ingrediatur, dictum eſt alibi de ſacrificio.

In quibus non debeant vitari.

Excuſant tamen certæ circumſtantiæ ab iiſdem vitandis, quæ continentur hoc verſu:

Utile, lex, humilis, res ignorata, neceſſe.

Utile, ſignificat, quando id exigit vel illius vel mea magna utilitas, v. g. ut illum convertam, aut ab eo conſilium neceſſarium exquiram.

Lex. Significat legem matrimonii, quâ conjuges ſibi mutuò poſſunt & debent communicare, maximè in petitione & redditione debiti.

Humile importat quod ratione ſervitutis aut ſubjectionis, ſervi, v. g. filii, &c. communicare poſſint cum ſuis Heris, parentibus, &c. per *res ignorata* intelligitur ignorantia, quâ neſcitur aliquis eſſe excommunicatus.

Neceſſe verò ſignificat, vel ejus vel meam neceſſitatem: ſic medicus licitè eum curat, hoſpes eum recipit hoſpitio.

Excommunicatus debet vitare alios.

Hoc denique circa dicta notandum eſt, ipſos excommunicatos teneri vitare alios, ſive illi publicè

ſive

ſive occultè ſint excommunicati. Id apertè dicit Concilium Conſtant. his verbis: *per hæc tamen non intendimus excommunicatis ullum jus concedere, aut eos in aliquo ſublevare.* Totum enim decretum, quo decernitur, quod ſoli nominatim denuntiati & publici percuſſores Clericorum debeant vitari, eſt in favorem aliorum & ad ſedandas conſcientias timoratas, non verò in aliquem favorem excommunicati.

De abſolutione ab excommunicatione, diximus in fine de cenſuris in genere, de earumdem abſolutione.

---

§. X.

De Suſpenſione, & Interdicto.

Suspensio eſt cenſura, quâ perſona Eccleſiaſtica privatur uſu officii vel beneficii vel utroque ſimul. Ex qua definitione conſtat, ſuſpenſionem eſſe triplicem, ſcilicet ab officio tantùm, à beneficio tantùm & ab utroque ſimul. Colligitur quoque, quomodo ſuſpenſio differat ab excommunicatione, eò quod ſuſpenſio reſpiciat ſolas perſonas Eccleſiaſticas, excommunicatio autem etiam Laïcas: etſi enim in jure etiam dicantur aliquando Laïci ſuſpendi ab officio, v. g. Judex, Advocatus & alii: tamen illa ſuſpenſio eſt ſolùm impropriè & generaliter dicta, nec cenſura Eccleſiaſtica, de qua agimus. *Quid ſit ſuſpenſio.* *Quotuplex.* *Suſpenſio Laïca.*

An autem ſuſpenſio ſit ab officio, an à beneficio, an ab utroque ſimul, colligendum eſt ex tenore verborum; quibus ſuſpenſio fertur. Si enim generaliter dicatur, *Qui hoc vel illud fecerit, ipſo facto ſit ſuſpenſus:* intelligitur ſuſpenſio tam ab officio, quàm beneficio. Si verò ſit ſuſpenſio ab ordine,

dine, prohibetur omnis actus aut uſus poteſtatis in ordine aliquo ſuſceptæ, v. g. celebrare, canere Evangelium, Epiſtolam, &c. imò juxtà aliquos etiam concionari, in illa ſententia, quæ docet concionari eſſe annexum ordini Diaconatûs. Non tamen ille, qui ſuſpenditur ab ordine, ſuſpenditur etiam à juriſdictione, v. g. non prohibetur excommunicare, diſpenſare, approbare.

Quæ ſint Pontificalia. Aliquando etiam fit ſuſpenſio à ſolis Pontificalibus, quâ ſolùm privatur quis uſu Pontificalium, qualia ſunt, confirmare, ordinare, benedicere Calices, celebrare cum pedo & mitra.

Notari inſuper hic poſſunt duæ regulæ: *Suſpenſus ab ordine inferiori, cenſetur etiam ſuſpenſus ab ordine ſuperiori.* Item, *Suſpenſus ab ordine ſuperiori, non cenſetur ſuſpenſus ab ordine inferiori.* *Regula pro ſuſpenſione.* Ratio dictorum eſt, quod quando prohibetur minus, cenſeatur prohiberi majus, non tamen ècontra. Non ideò tamen, quando Epiſcopus v. g. ſuſpenditur à collatione diaconatûs, ſuſpenditur etiam à collatione Sacerdotii, eò quod ſint diverſæ functiones unius ordinis, quarum una non eſt alteri annexa.

Si verò ſit ſuſpenſio à beneficio vel beneficiis, privatur quis fructibus beneficiorum, & juxta aliquos etiam diſtributionum, quæ ratione beneficii dantur: alii tamen poſterius illud negant, eò quod diſtributiones non oriantur directè ex beneficio, ſed ratione alterius, quod beneficio annectitur. Hoc tamen in jure communiter advertitur, quod ſuſpenſus à beneficio ob delictum, poſſit percipere de fructibus beneficii, quantum ſatis eſt ad ſimplicem ſuſtentationem. Qui verò ita ſuſpenſus eſt ob contumaciam, nihil ex illis percipere poteſt, cùm ſeſe reſipiſcendo à ſuſpenſione liberare poſſit, & fructus iterùm percipere.

Antecedens appellatio Suſpenſio verò tolli poteſt per appellationem præcedentem ſententiam judicis, eò quod legitima appellatio ex diſpoſitione juris auferat judici poteſtatem

ſtatem ulteriùs procedendi, niſi ex ſpeciali privilegio aliud ſit ſtatutum, ut quando jura ſtatuunt, quod procedi poſſit, non obſtante appellatione. Sic etiam appellatio improbabilis nihil obſtat, quia ut dicitur in jure, cap. *Ad noſtram*, de appellationibus, *remedium appellationis, quod jure introductum eſt ad ſublevandos innoxios, non debere in patrocinium improborum converti.* *impedit ſuſpenſionem.*

Appellatio verò ſuſpenſionem ſubſequens, tollit cenſuram ſuſpenſionis, ſi verſetur circa materiam temporalem, qualis eſt etiam ſuſpenſio à beneficio, quæ verſatur circa fructus beneficii, qui ſunt merè temporales; Unde ſuſpenſio à beneficio per ſubſequentem appellationem impeditur, & ſuſpenſus poterit interea percipere fructus beneficii. Idem aliqui docent de ſuſpenſione à Pontificalibus. *Et aliquando ſubſequens*

Deſinit etiam aliquando per ſe ipſam ſuſpenſio, uti quando lata eſt ad certum tempus, donec aliquid fiat, aut non fiat, quibus caſibus ſuſpenſio tollitur tempore elapſo, aut poſito aut omiſſo eo, quod præfigebatur. De cætero tollitur per ſuperiorem legitimum, de quo vide dicta de cenſuris in genere §. 5. Forma autem abſolutionis ejus eſt hæc: *Abſolvo te à vinculo ſuſpenſionis, quam incurriſti ob talem cauſam, & reſtituo te executioni ordinis tui vel officii, in nomine Patris, &c.* *Deſinit aliquando per ſe ipſam.* *Forma abſolutionis à ſuſpenſione.*

Interdictum eſt cenſura, quâ prohibentur certa Sacramenta, officia divina & Eccleſiaſtica ſepultura. Aliud eſt *locale*, aliud *perſonale*, aliud *mixtum: locale* eſt, quo prohibentur fieri prædicta in certo loco. *Perſonale* eſt, quo alicui perſonæ prohibentur prædicta: *mixtum* quando perſonæ & in certo loco ſimul. Ex dictis collige, eſſe triplicem effectum interdicti, ſcilicet prohibere certa Sacramenta, officia divina, & Eccleſiaſticam ſepulturam. Licet tamen tempore interdicti conferri Baptiſma, tam parvulis, quàm adultis, Confirmatio, Pœnitentia & Euchariſtia moribundis, imò etiam *Quid interdictum* *Locale.* *Perſonale.* *Mixtum.* *Effectus interdicti.*

etiam pœnitentia illis qui non fuerunt cauſa interdi-ſti, nec dederunt auxilium, conſilium aut favorem: non tamen ſine ſpeciali privilegio Extrema-unctio, nec Ordo, nec Euchariſtia, niſi moribundis. Verius tamen non poterit adminiſtrari matrimonium, eò quod Eccleſia adminiſtrationem Sacramentorum, tempore interdicti prohibeat, niſi expreſsè aliud excipiat. Aliqui tamen dicunt, poſſe ſine ſolemnitate illud adminiſtrari eò quod ſit ſolùm contractus, & licet ſit Sacramentum, tamen videtur eſſe intentio Eccleſiæ, illa ſola Sacramenta prohibere, quæ ſunt ex adminiſtratione Miniſtrorum Eccleſiæ: Miniſter autem Matrimonii, juxta illos, ſunt ipſi contrahentes, cujus contrarium nobis videtur probabilius, uti dicam de Matrimonio. Sub officio divino comprehenditur ſolemnis benedictio aquæ, chriſmatis, templi, calicis, recitatio horarum choralis, celebratio Miſſæ; jure autem antiquo ſingulis ſeptimanis licebat facere unam Miſſam ad renovandum Sacramentum pro infirmis: quod jus Bonifacius VIII. ita mitigavit, ut liceat quotidie tempore interdicti dicere unam Miſſam & alia officia ſubmiſsâ voce, januis clauſis, interdictis excluſis, ſine pulſu campanæ, ne quidem ad *ſanctus* vel ad S. Hoſtiæ elevationem: exceptis tamen certis diebus; ſcilicet, Paſchatis, Pentecoſtes, Aſſumptionis B. V. quibus diebus januis apertis & pulſatis campanis officia divina poſſunt celebrari. Videri poteſt cap. *alma* in 6.

Quod verò ad S. Sepulturam attinet, notari poteſt, quod ſub hac pœna non comprehendantur Clerici: deinde, quod etiam ii omnes, qui tempore interdicti potuerunt intereſſe Sacris, poſſint etiam ſepeliri in loco ſacro, eò quod, quibus communicavimus vivis poſſimus communicare defunctis.

Quid ceſſatio à divinis. His annexa eſt *ceſſatio à divinis*, quæ & ſuſpenſio organorum dicitur, & nihil eſt aliud, quam prohibitio Eccleſiæ, quâ ad atteſtandum dolorem ſuum

ſuum ob immane aliquod crimen contra Eccleſiam vel Deum perpetratum, prohibet, ne Clerici in Templo divina officia obeant, ut hâc ratione reus corrigatur. Differt ab *interdicto*, quod qui cauſam dedit interdicto, ſpecialiter interdicatur, ſecùs in ceſſatione à divinis. Item quod Clericus in interdicto exercens ordinem ſacrum fiat irregularis, non autem in ceſſatione dicta.

Depoſitio & degradatio. *Depoſitio* quoque & *Degradatio* his dictis ſunt ſatis affines: *Depoſitio* eſt pœna Eccleſiaſtica quâ Clericus in perpetuum privatur officio & beneficio, retento ſolo privilegio Canonis & fori Eccleſiæ. Solet ea vocari *Degradatio verbalis*. *Degradatio realis*, quæ & degradatio ſimpliciter dicitur, eſt pœna Eccleſiaſtica, quâ Clericus in perpetuum privatur officio & beneficio, etiam privilegio fori & Canonis, unde inſtar Laïci poteſt tractari & verberari. *Ritus degradationis.* Fieri autem debet cum certa ceremonia: ſi degradandus ſit Epiſcopus, debet hoc fieri à Metropolitano, aſſiſtentibus 12. Epiſcopis. Si Sacerdos, ab Epiſcopo proprio aſſiſtentibus 6. Epiſcopis: ſi Diaconus aut Subdiaconus aſſiſtentibus 3. ſi verò tot Epiſcopi haberi commodè nequeant, adhiberi poſſent Abbates mitrati, imò in horum defectu perſonæ aliæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ. Degradandus verò ſiſtitur indutus veſtibus ſui ordinis, ante Epiſcopum, inſtrumenta ſacra manu geſtans, quibus ab Epiſcopo privatur, ſub certa verborum forma in Pontificali præſcripta.

§. X.

§. X.

De Irregularitate.

Quid irregularitas.

Irregularitas eſt impedimentum Canonicum, ſeu per Canones introductum, per ſe & directè impediens ſuſceptionem ordinis vel ejus uſum. Hinc patet primò, quòd nil inducat irregularitatem, niſi in jure ſit expreſſum, excepto tantùm caſu, quo dubitatur, an hic occiderit, & an cum moderamine inculpatæ tutelæ, quo caſu habetur ille, de quo dubitatur, ut irregularis: ita jura expreſsè ſtatuerunt in deteſtationem homicidii, tamquam quod maximè dedeceat manſuetudinem Eccleſiaſticam. In aliis tamen caſibus dubiis, non habet locum dicta exceptio.

Oritur ex delicto & ex defectu.

Oritur autem irregularitas ex delicto, quando imponitur ob aliquam culpam: & ex defectu alicujus, quod ad debitam functionem Eccleſiæ requiritur.

Defectus lenitatis.

Irregularitas ex defectu ad 4. reduci poteſt. Prima eſt ex defectu lenitatis ſeu ex hominis occiſione aut mutilatione juſtâ. Excipitur ab hac irregularitate, occiſio facta ad neceſſariam ſui defenſionem, quæ verò occiſio ſit talis, prudenti judicio eſt dijudicandum: non tamen occiſio offenſiva aut judiciaria: undè miles in bello juſto alterum invadendo occidens, Judex reum condemnans, accuſator talis rei, advocatus accuſatori favens in causâ ſanguinis, teſtis, ſi ſequatur mors vel mutilatio: notarius ſententiam ſcribens, dictans aut recitans: omnes Miniſtri Juſtitiæ & omnes alii qui efficaciter cenſentur cooperari ad mortem vel mutilationem, cenſentur ex hoc defectu irregulares. Fit etiam irregularis Sacerdos reo aſſiſtens, ſeſe ſententiæ executio-

cutioni immiſcens, de quo egimus agendo de reo, in 2. 2.

In hac irregularitate diſpenſare poteſt Papa, & juxta aliquos Epiſcopi, eo quòd dictum homicidium in jure æquivaleat homicidio caſuali, in quo diſpenſant Epiſcopi. Itidem diſpenſare hic poſſunt omnes ii, qui habent privilegium diſpenſandi generaliter in omni irregularitate excepto homicidio voluntario, bigamiâ & defectu natalium.

Ex delicto homicidii. Provenit quoque irregularitas ex homicidio voluntario, quam incurrunt omnes ad illud efficaciter concurrentes, in tantum, ut ſi plures eumdem vulneraverint, & neſciatur ex cujus ictu ſit mortuus, omnes ſint irregulares. Aliud tamen eſt, ſi vulnus de ſe non fuerit lethale, & incuriâ medici fiat lethale: quo caſu, ille qui vulneravit, liberatur ab irregularitate, cùm mors non ſequatur ex vulnere ſed aliunde. Mandans tamen & conſulens cenſentur irregulares, ſi mors ſequatur ex mandato aut conſilio. Imò non obſtans, qui ex juſtitia obſtare tenebatur, fit quoque irregularis, eo quòd talis in jure habeatur reus homicidii: hoc tamen intellige, ſi dolosè omittat talis homicidium impedire.

Sub homicidio voluntario comprehenditur etiam illud, quod eſt voluntarium in cauſa & indirectè, v. g. ſi quis intentus operi alicui, non adhibeat debitam circumſpectionem, & alterum ſuâ actione occidat, fiet irregularis: v. g. Si quis lapidem ex feneſtrâ dejiciat in publicum, neque videat aut clamet, ne quem tangat.

Ex defectu corporis. Irregularitas autem ex defectu corporis oritur ex tali corporis deformitate, ut Sacrum Myſterium nequeat decorè miniſtrari. Talis deformitas eſt, ſi careat quis naſo, altero oculo, pede, &c. Item epileptici, ſive qui patiuntur morbum caducum: qui ſunt ita manci, ut ſine fulcris ſubſiſtere nequeant: in dubio autem an deformitas ſit ſufficiens

ad inducendam irregularitatem, Epiſcopi eſt diſ-judicare.

Irregularitas hæc ordinariè tantùm tollitur per diſpenſationem Pontificis, vel alterius ex ejus privilegio.

Ex bigamia. Alia eſt irregularitas ex bigamiâ ſive ſecundis nuptiis orta. Fundatur hæc in S. Scripturâ, dum Apoſtolus 1. Tim. 3. & Tit. 1. requirit in Epiſcopo, Diacono, &c. Ut ſint unius uxoris viri, id eſt non bigami. Ratio verò hujus eſt, non quòd ſecundæ nuptiæ malæ ſint, ſive non ſint Sacramentum, ſed quòd careant quâdam Sacramenti ratione, cùm per ſecundas nuptias non bene ſignificetur unio Chriſti cum Eccleſiâ tamquam unicâ ſuâ ſponsâ, cujus perſonam Clerici debent gerere.

Bigamia hæc eſt triplex. Porro Bigamia hæc irregularitatem cauſans eſt triplex, una *vera*, alia *interpretiva*, alia *ſimilitudinaria*. *Vera* eſt, quando quis duas uxores legitimas habuit ſive habet, & cum utrâque conſummavit. *Interpretativa* eſt, quando quis contrahit cum viduâ, vel cum corruptâ: vel etiam quando quis cognoſcit ſuam uxorem, quæ adulterium commiſit, idque notorium ſit, aut evidenter probatum. *Similitudinaria* eſt, ſi profeſſus vel ordinatus ordine S. Matrimonium contrahat cum aliquâ, & affectu maritali conſummat. Item ſi Clericus vel Laïcus contrahat cum moniali profeſſâ. Denique ſi mortuâ uxore initieris ſacris, & poſtea Matrimonium ineas, quibus caſibus cenſetur eſſe Bigamius, & incurrere irregularitatem.

In hâc Bigamiâ poteſt diſpenſare Pontifex, in verâ autem & interpretativa non poteſt Epiſcopus, niſi ad ordines minores: in ſimilitudinaria autem poteſt, etiam ad majores.

Ex defectu natalium. Poſtrema irregularitas ex defectu, eſt irregularitas illegitimorum, ſive illorum, qui non ſunt nati de legitimo thoro. Fit tamen ſæpe, ut proles, quæ tempore nativitatis aut conceptionis non era legi-

legitima, per ſubſequens matrimonium legitimetur. In dubiis autem, an proles ſit legitima, quoad Eccleſiaſtica cenſetur talis: hinc expoſitii cenſentur tales. Aliud eſt in foro civili, in quo expoſitii habentur illegitimi, niſi contrarium probetur.

Irregularitas hæc tollitur per profeſſionem religionis approbatæ, ita ut profeſſus fiat habilis ad ordines ſacros, non tamen ad dignitates & prælaturas, undè nequit eſſe Generalis, Provincialis, Abbas ſine diſpenſatione Papæ.

Ex delicto infami. Irregularitas inſuper provenit ex aliquibus delictis, ac primò ex delicto publico, cui eſt annexa infamia juris, quæ incurritur vel per ſententiam judicis de aliquo crimine convincentem, vel per crimina, quibus de jure annexa eſt infamia. Talia ſunt perjurium in judicio, ſimonia, ſodomia, uſuræ uſurarum, duellum, ſacrilegium, hæreſis, crimen læſæ majeſtatis, fautorem eſſe, receptatorem, defenſorem hæreticorum, & eorum filii.

Ex delicto circa Sacramenta. Aliter provenit irregularitas ex delicto circa Sacramenta, v. g. ſi quis bis baptizetur ſciens, aut eumdem bis baptizet abſolutè, id eſt ſine ullâ conditione. Qui bis confirmatur, aut confirmat, bis ordinatur, aut ordinat: bis eamdem hoſtiam conſecrat, juxta aliquos ſunt etiam irregulares, quod melius alii negant, cùm nihil de iis in jure ſit expreſſum, & alii ſolùm hoc inferunt à pari aut à majori, quale argumentum in his poſitivis eſt nullum.

De irregularitate ex homicidio voluntario, dictum eſt in anterioribus.

CAPUT DECIMUM.

De Extremâ-Unctione.

SECTIO PRIMA.

Quod Extrema-Unctio ſit Sacramentum.

Quid ſit ext. unctio.

Dicendum primò *Extrema-Unctio*, eſt unctio olei benedicti, in certis corporis partibus facta à Sacerdote, adhibitâ certâ formâ verborum, & certis ritibus. Dicitur *extrema*, ad diſtinguendam illam à reliquis unctionibus, v. g. catechumenorum, confirmatorum, ordinatorum, &c. tum etiam, quia confertur in extremo vitæ, tum denique, quia confertur poſt alias unctiones. Dicitur quoque *corporis curatio*, quo nomine libentiſſimè utuntur Hæretici. Aliquandò etiam dicitur *manûs impoſitio*, uti appellatur à Poſſidio S. Auguſtini diſcipulo & amico, in ejus vitâ cap. 27. idem fit à S. Antonino 1. p. chron. c. 1. tit. 5. §. 14. vocant verò eam hoc nomine, vel quia ſine manûs impoſitione non conferebatur, vel quòd effectum manûs impoſitionis cauſabat, puta ſanitatem corporalem, ut conſtat ex Marci 5. & ult. vel etiam, quòd conferat ſanitatem animæ, quam pœnitentia, quæ dicitur *manûs impoſitio* confert & cauſat.

Unde dicatur extrema.

Eſt Sacramentum.

Dicendum 2. Extrema-unctio eſt Sacramentum, quidquid ogganniant ſectarii. Patet hoc ex Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 1. item ex Jacobi cap. 5. ubi ait: *Infirmatur quis ex vobis, inducat Presbyteros Eccleſiæ & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit*

bit eum Dominus, & ſi in peccatis fuerit, remittentur ei. Quibus verbis, ut ait Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 1. *ut ex Apoſtolicâ traditione per manus acceptâ Eccleſia didicit, docet materiam, formam; proprium miniſtrum & effectum hujus ſalutaris Sacramenti.*

Duo ſunt, quæ hîc potiſſimum objiciunt ſectarii: primò, quòd hîc ſit ſermo de curatione per donum miraculorum, adeo ut modò hoc dono ceſſante, ſit ſuperſtitioſum eam adhibere. Alterum, quod Epiſtola illa Jacobi non ſit canonica, undè eamdem *ſtramineam* vocat Luther; imò S. Hieron. & Euſebius expreſsè dicunt, eam à S. Jacobo non eſſe conſcriptam, imò eſſe notham. Verùm ad primum quod attinet, apertè colligitur hoc eſſe falſum vel ex eo ſolo, quòd donum miraculorum, non ſolùm ægris, ſed & cœcis, claudis, &c. adhiberi poterat, ubi tamen Apoſtolus vult ungi ſolos infirmos. Adde, quòd donum illud non eſſet oleo alligatum, quod tamen Apoſtolus requirit. Ad aliud reſpondeo, Epiſtolam illam eſſe Canonicam, judicavit ſemper tota antiquitas & Eccleſia, cui ſi in hac parte fides denegetur, quomodo quis ſciet aliquem ſcripturæ librum eſſe canonicum, cùm hoc ex ſolâ traditione conſtare poſſit? Imò ipſe Calvinus confitetur eam eſſe canonicam, & ait: *Ego, quia nullam ejus* (Epiſtolæ) *repudiandæ cauſam juſtam video, libenter eam ſine controverſia amplector.* Idem faciunt & alii. D. Hieronymus autem dicit Epiſtolam illam in initio fuiſſe dubiæ fidei, ſed progreſſu temporis authoritatem ſacram obtinuiſſe. Euſebius verò ait, eam quorumdam opinione eſſe adulterinam, ſed addit: *nos autem ſcimus in plurimis Eccleſiis publicè eſſe receptam:* pluris verò hic valet publica Eccleſiæ acceptatio quàm quorumdam privatorum opinio.

An Epiſtola Jacobi ſit Canonica.

Dicendum 3. verius videtur extremam unctionem non inſtitui Marci 6. ubi dicitur: *Ungebant oleo multos ægros, & ſanabant:* Tum quòd hæc unctio primariò ſpectabat ad curationem corporalem, ubi

ſacramenta primariò ſpectant ad curationem ſpiritualem: tum quòd Apoſtoli tum non eſſent Sacerdotes, & non ſolùm ægros, ſed & claudos ungebant, imò etiam non baptizatos. Ea propter dicit Conc. Trid. ſeſ. 14. Can. 1. extremam unctionem Marci 6. inſinuatam, ideſt adumbratam & velut in figura expreſſam. Verum quidem eſt quod Patribus Tridentinis loco particulæ *inſinuatum*, quæ habetur in Tridentino ſeſ. citatâ, propoſita fuerit particula *inſtitutum*; ſed fallit Petrus Suavis dum in pſeudo hiſtoriâ vult particulam *inſtitutum* communi Patrum conſenſu fuiſſe propoſitam. Nam ut bene Cardinalis Pallavicinus lib. 12. cap. 12. hiſtor. Tridentin. uno menſe ante formationem Decreti plurimi Theologi obſervaverant id eſſe falſum. Et *talis*, inquit, *fuit ſpecialiter Judocus Ravenſtheyn Theologus Lovanienſis ex mandato Reginæ Mariæ Tridentum miſſus.*

Quandonam & quare inſtituta. Dicendum 4. circa inſtitutionem ejus ita definit Conc. Trid. ſeſ. 14. in procemio. *Clementiſſimus redemptor noſter, qui ſervis ſuis quovis tempore voluit de ſalutaribus remediis, adverſus omnia omnium hoſtium tela eſſe proſpectum, quemadmodum auxilia maxima in Sacramentis aliis præparavit, quibus Chriſtiani conſervare ſe integros, dum viverent, ab omni graviore ſpiritûs incommodo poſſint: ita extremæ unctionis Sacramento finem vitæ, tamquam firmiſſimo quodam præſidio, munivit. Nam etſi adverſarius noſter occaſiones per omnem vitam quærat & captet, ut devorare animas noſtras quoquo modo poſſet: nullum tamen tempus eſt, quo vehementiùs ille omnes ſuæ verſutiæ nervos intendat ad perdendos nos penitus, & à fiducia etiam, ſi poſſit, divinæ miſericórdiæ deturbandos, quam cum impendêre nobis exitum vitæ perſpicit.* Ubi Concilium inſtitutionem ejuſque cauſam & congruentiam appoſitè declarat & proponit. Inſtitutum verò videtur in ultima cœna, quando Chriſtus Apoſtolos ſuos Chriſma facere docuit, ut patet ex Epiſtola Fabiani: licet enim propriè de oleo Confirmationis ſit ſermo, de

omni

omni tamen Chriſmate loquitur ibidem Pontifex, maximè cùm ratione unctionis Mariæ Magdalenæ, Chriſtus ſit occaſionem nactus, de hac & omni alia unctione diſſerendi. Hoc quoque falſum eſt, quod docet Calvinus, authorem hujus Sacramenti eſſe Innocentium, qui tamen expreſsè dicit, primum hujus Sacramenti præconem fuiſſe D. Jacobum.

Notandum tamen, antiquiores Theologos circa inſtitutionem hujus Sacramenti non convenire; aliqui enim docent, inſtitutum fuiſſe ab Apoſtolis, inter quos Hugo de ſancto Victore in ſummâ ſentent. tract. 6. cap. 15. de Sacramento Extremæ unctionis, ubi ait: *Hoc Sacramentum inſtitutum fuit ab Apoſtolis, undè in Epiſtolâ Jacobi: ſi quis infirmatur ex vobis.* Et iterum lib. 1. de Sacramentis cap. 27. *Unctio infirmorum ab Apoſtolis eſt inſtituta undè Jacobus, infirmatur quis ex vobis.*

Et Magiſter ſententiarum lib. 4. diſt. 13. *Hoc Sacramentum*, ait, *unctionis ab Apoſtolis inſtitutum legitur: ait enim Jacobus, infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Eccleſiæ.*

Et ſanctus Bonavent. in 4. diſt. 23. art. 1. qu. 2. dicto, quod aliqui dicere voluerint, omnia Sacramenta inſtituta fuiſſe à Chriſto, quoniam ipſe fuit legiſlator, quod quamvis non expreſsè legatur de confirmatione, & extremâ unctione, tamen credendum ſit, Chriſtum illa Sacramenta inſtituiſſe: docet tamen, alios cum magiſtro probabilius dicere, quod Spiritus ſanctus per Apoſtolos hoc Sacramentum inſtituerit; ſicut, ait, ſuprà dictum eſt de Sacramento confirmationis: & quod hoc potuerit eſſe, manifeſtum eſt, cum ipſe ſit Doctor præcipuus, ſicut & Chriſtus.

Sanctus Thomas tamen, quem plerique recentiores jam ſequuntur, in ſupplemento q. 24. a. 3. ità ſcribit: *Utrum Sacramentum Extremæ-unctionis fuerit à Chriſto inſtitutum. Reſpondeo dicendum, quod circa hoc eſt duplex opinio. Quidam enim dicunt, quod Sa-*

cramentum illud & confirmationis Chriſtus non inſtituit per ſe, ſed Apoſtolis inſtituendum dimiſit, quia hæc duo propter plenitudinem gratiæ, quæ in eis confertur, non potuerunt ante Spiritûs ſancti miſſionem pleniſſimam inſtitui; undè ſunt ita Sacramenta novæ Legis, quod in veteri Lege figuram non habuerunt. Sed hæc ratio non multùm cogit, quia ſicut Chriſtus ante paſſionem ſuam promiſit plenam Spiritûs ſancti miſſionem, ita potuit inſtituere hæc Sacramenta: & ideò alii dicunt, quod omnia Sacramenta Chriſtus inſtituit per ſe ipſum, ſed quædam per ſeipſum promulgavit, quæ ſunt majoris difficultatis ad credendum; quædam autem Apoſtolis promulganda reſervavit, ſicut extremam unctionem & confirmationem, & hæc opinio pro tanto videtur probabilior, quia Sacramenta ad fundamentum legis pertinent, & ideò ad legiſlatorem pertinet eorum inſtitutio.

Et hæc ſancti Thomæ opinio eſt omninò amplectenda; maximè, cum Concilium Trid. ſeſ. 7. Can. 1. ſub anathemate ſtatuat, omnia Sacramenta novæ Legis à Jesu Christo Domino noſtro eſſe inſtituta. Et ſeſſ. 14. cap. 1. dicit de extremâ Unctione: *Inſtituta eſt autem ſacra hæc unctio infirmorum, tamquam verè & propriè Sacramentum novi Teſtamenti à Chriſto Domino noſtro, apud Marcum quidem inſinuatum, per Jacobum autem Apoſtolum ac Domini fratrem fidelibus commendatum ac promulgatum.*

Quæres, an ergo opinio ſancti Bonaventuræ ſit condemnata à Concilio Trid. Reſpondeo, ſi mens Bonaventuræ fuerit, quod extrema Unctio nullo modo à Chriſto fuerit inſtituta, clarè patet quod à Concilio fuerit rejecta: Si verò Bonaventura voluerit ſolummodo docere, quod hoc Sacramentum non ità expreſsè ac immediatè à Chriſto fuerit inſtitutum ut Euchariſtia, v. g. videtur ejus opinio Concilio Trid. non contraïre. Cum juxta Tapperum Doctorem Lovanienſem & alios, qui Tridentino interfuerunt, quoſque retulimus de Sacramentis in

gene-

genere ſect. 2. mens Tridentini non fuit definire, an omnia Sacramenta novæ Legis fuerint immediatè, an mediatè à Chriſto inſtituta, puta à Chriſto per Apoſtolos Spiritu ſancto edoctos. Vide ibi dicta.

Addunt alii, quod mens Concilii Trid. fuerit ſolummodo condemnare Lutherum & Calvinum docentes extremam Unctionem non eſſe Sacramentum, aſſerentes eſſe ritum à Patribus acceptum & figmentum humanum: neque de cætero quæſtioni hîc inter Scholaſticos controverſæ voluerit ſe immiſcere, uti juxta Pallavicinum lib. 7. cap. 7. fecit Concilium agendo de peccato originali, & in aliis ſimilibus: uti inter alios noviſſimè ſentit Joannes Launoius Pariſienſis Theologus de Sacramento extremæ Unctionis.

SECTIO II.

De materia extremæ unctionis.

Dicendum primò, *Hujus Sacramenti materia eſt oleum olivæ ab Epiſcopo Benedictum*, ita Conc. Flor. Conc. Trid. verò ſeſ. 14. c. 1. *Eccleſia*, ait, *intellexit materiam eſſe oleum ab Epiſcopo benedictum.* Oleum autem propriè eſt oleum olivarum, unde oleum amygdalarum, raparum, nucum, &c. Non eſt hujus Sacramenti materia. Debet quoque oleum illud eſſe benedictum, prout ex continua Eccleſiæ praxi conſtat. Hujus autem benedictionis miniſter ordinarius eſt Epiſcopus, idque non tantum ex præcepto, ſed etiam ad neceſſitatem Sacramenti. Probabile tamen eſt, poſſe ſimplicem Sacerdotem ex commiſſione benedicere oleum unctionis, prout patet ex veteri Græcorum praxi ab Eccleſia Latina approbata: Clemens enim VIII. in conſtitutione quæ incipit, *Inſtructio ſuper aliquibus ritibus Græcorum*, §. 3. ita habet: *non ſunt co-*

Materia ext. unctionis.

Benedictio olei.

gendi Preſbyteri Græci Olea Sancta præter Chriſma ab Epiſcopis Latinis diæceſanis accipere, cum ejuſmodi olea ab eis, in ipſa oleorum & Sacramentorum exhibitione ex veteri ritu conficiantur ſeu benedicantur: Chriſma autem, quod non niſi ab Epiſcopo etiam juxta eorum ritum benedici poteſt, cogantur accipere. Hinc, etſi ſimplex Sacerdos non poſſit benedicere Chriſma, poterit tamen benedicere oleum extremæ unctionis; quæ diverſitas ex praxi Eccleſiæ conſtat.

Dicendum 2. Ad dictam olei benedictionem, non requiruntur determinata verba, cùm in diverſis Eccleſiis forma benedicendi ſit diverſa. Undè colligunt aliqui, & valdè probabiliter, valere extremam unctionem collatam chriſmate confirmationis, cùm in illo ſit oleum olivarum ab Epiſcopo benedictum, neque requirantur determinata verba ad ejuſdem olei benedictionem. An tamen Eccleſia requiſierit determinata verba, tamquam neceſſaria ad benedictionem olei, valdè dubium eſt & incertum, atque ideò de valore talis Sacramenti dubium erit: quod enim ab aliquibus docetur, quod verba benedictionis illius debeant ſignificare effectum hujus Sacramenti, ſicut ſine fundamento dicitur, ita idem æquo jure negatur.

Oleum novum. Dicendum 3. Oleum unctionis debet quotannis renovari, uti ex praxi & uſu Eccleſiæ conſtat, & ſatis ex rituali Romano agente de hoc Sacramento, & dicente, vetere oleo in cœnâ Domini combuſto, novum eſſe benedicendum. Si tamen ob bella aut alia urgentia impedimenta, non poſſit acquiri novum, poſſet quis veteri oleo uti. Si verò ſine urgenti neceſſitate ægrum quis ungeret oleo veteri, mortaliter peccaret, cum in re gravi ſine neceſſitate contraveniat Eccleſiæ ſtatuto.

Oleorum mixtio. Licitum quoque eſt oleo conſecrato admiſcere aliud oleum non conſecratum, in minori tamen quantitate: nec ideò tali mixtione, oleum illud non benedictum, fit benedictum ſed eâ mixione illud fit,

quod

quod oleum benedictum ad plures poſſit extendi, adeò ut numquam moraliter loquendo fieri poſſit, quin unctio fiat aliquâ ſaltem parte olei benedicti, quòd eſt unum moraliter cum oleo benedicto, cui mixione illâ imbibitur.

Materia proxima. Dicendum quartò, Unctio eſt materia proxima hujus Sacramenti, quæ juxta Eccleſiæ praxim fieri debet per modum crucis. Poterit illa fieri unicâ etiam guttâ olei, cum tali guttâ poſſit quis dici moraliter unctus. Non tamen debet Sacerdos immediatè tangere infirmi membrum, ſed poterit virgula aut calamo linire: undè & Paſtorale Mechlinienſe agens de hoc Sacramento dicit, quòd *Sacerdos peracturus unctiones, pollicem vel virgulam intingat in oleum ſacrum.*

Quot unctiones ſint adhibenda. Dicendum 5. Satis probabile eſt, quod quinque unctiones quinque ſenſuum non ſint de eſſentia hujus Sacramenti, ſed ſufficere unicam. Ita poſt varios DD. ſenſit facultas Theol. Lovan. approbans Paſtorale Mechlinienſe, cujus hæc erat Doctrina. Deinde Octavius Francipannus hic Nuntius Apoſtolicus, conceſſit quondam Eccleſiæ Leodienſi, ut in morbo contagioſo ungerent ſenſum magis expoſitum, dicendo, *Per iſtam ſanctam unctionem, &c. indulgeat tibi Dominus, quidquid per viſum auditum, guſtum, adoratum, &c. deliquiſti, amen.* Neque probari poteſt, quòd Jacobus plus requiſierit, quam unctionem unicam, dicendo, *Ungentes eum in nomine Domini.* Neque contrarium colligitur ullo modo ex Conc. Florentino, quod quinque unctiones præſcribit quinque ſenſuum, cum illud Concilium etiam requirat unctionem pedum & renum, de quibus unctionibus tamen certum eſt, quod non ſint ad eſſentiam hujus Sacramenti neceſſariæ, & unctio renum ob decentiam feminis non adhibetur à plurimis. Patet quoque, quod dictum eſt, ex Sacramentali quodam Veneto à Leone X. approbato, quod ſolùm requirit unicam unctio-

ctionem, prout patet ex præſcripta forma, *Ungo te oleo, ut hâc unctione protectus, fortiter ſtare valeas adverſus varias catervas in nomine Patris.* ✠ Adde, quòd aliàs non ſubſiſteret hoc Sacramentum ſi quinque ſenſus defectu organorum non poſſent inungi. Ex quibus tamen non ſequitur, quòd juxta hanc dictam ſententiam, poſſit Paſtor v.g. tempore peſtis adhibere unicam dumtaxat unctionem, cum certæ obligationi hoc Sacramentum adminiſtrandi, non poſſit ſatisfieri per dubiam & probabilem adminiſtrationem, qualis eſſet unctio facta juxta dictam opinionem. In hoc tamen caſu, uti & in aliis, obſervanda eſt Eccleſiæ cujuſque praxis & conſuetudo.

His adde, quod Launoius antè citatus adſerat Pontificale antiquum Eccleſiæ Cameracenſis, quod præſcribit infirmum perungendum in vertice, in fronte, in temporibus, in facie, in ſuperciliis oculorum, in auribus, in narium ſummitate, in labiis, in gutture & collo, inter ſcapulas, inter pectora, ſuper manus, in pedibus, in umbilico, in eo loco ubi amplius dolor imminet. Simile quid etiam adfert Morinus ad calcem lib. de pœnitentiâ ex veteri codice ſiculo, ex quo patet, diverſas corporis partes diverſis temporibus ab Eccleſiâ fuiſſe perunctas.

Quid agendum ſi æger organo ſenſûs careat.

Dicendum 6. Si quis organo alicujus ſenſûs careat, debet inungi in parte organi talis ſenſûs ſive illud antea habuerit, ſive non habuerit, cùm peccare potuerit, deſiderando actum aliquem illius ſenſûs. Si verò abſolutè eo membro careat, v.g. manu, pede, &c. debet inungi pars pedi vel manui magis vicina, cum etiam peccaſſe potuit, per ſenſum internum externo correſpondentem. Cùm verò tactus dicatur eſſe in omnibus partibus corporis, ſi neceſſitas exigeret, poſſet ungi alia pars, quam manus. Manus verò ſæcularium interius, Sacerdotum verò exterius ſunt inungendæ: Etſi ea

praxis

praxis non ſit univerſalis, cum Paſtorale Mechlinienſe generaliter dicat, quòd palmæ manûs ſemper ſint ungendæ, licet ungendus ſit Epiſcopus aut Sacerdos. Si verò organa ſint gemina, ambo ſunt ungenda, niſi contrarium neceſſitas ſuadeat. De cætero quoad ordinem unctionum, & alios hujus Sacramenti ritus, ſervanda eſt cujuſque Eccleſiæ conſuetudo.

SECTIO III.

De Forma Extremæ-Unctionis.

Dicendum primò, Juxta rituale Rom. Forma hujus Sacramenti eſt hæc: *Per iſtam Sanctam unctionem, & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi dominus, quidquid per viſum deliquiſti, Amen*, & alia ad alios ſenſus. Aliqui loco to *Dominus*, pronunt to *Deus*, imò aliæ Eccleſiæ aliam formam, priori tamen quoad ſenſum æquivalentem. Græcorum forma juxta Arcudium eſt hæc: *Pater Sancte, animarum & corporum medice; qui filium tuum unigenitum Dominum noſtrum, JESUM-CHRISTUM omnem morbum curantem, & ex morte nos liberantem miſiſti, ſana quoque ſervum tuum N. à detinente illum corporis infirmitate, & vivifica illum per Chriſti tui gratiam.* *Forma ext. unctionis.* *Forma Græca.*

Dicendum 2. etſi formæ dictæ ſint deprecativæ, uti patet, poſſunt tamen eſſe enuntiativæ, uti patet ex Alberto mag in 4. diſt. 23. a. 4. docente eſſe antiquiſſimam totius Germaniæ praxim, uti formâ enuntiativâ, imò illam vocari *Gregorianam*, ſeque vidiſſe antiquiſſimos illius regionis libros formam enuntiativam continentes, imò Sacramentale Venetum à Leone X. approbatum, ejuſmodi formam continet, hanc ſcilicet: *Ungo te oleo S. ut hâc unctione* *Forma hæc poteſt eſſe enuntiativa.*

ctione protectus, fortiter ſtare valeas adverſus varias catervas in nomine Patris, &c. Item S. Bonav. diſt. 23. a. 5. p. 4. hanc tribuit Eccleſiæ Mediolanenſi Ambroſ. *Similiter ad oculos: ungo oculos tuos de oleo ſanctificato, ut quidquid intellectio viſu deliquit, per hujus olei unctionem expietur per Dominum noſtrum, &c.* Imo Morinus teſtatur, in Sacramentorio Romano, ex Bibliotheca vaticana edito, reperi indicativam.

Objiciunt hic aliqui, omnes formas à Chriſto inſtitutas eſſe eaſdem: Deinde quod expreſsè Jacobus dicat *orent ſuper eum?* denique quod Conc. Trid. dicat ſe formam illam deprecativam didiciſſe ex traditione Apoſtolica. Ad quæ Reſp. Formas illas eſſe eaſdem quoad ſenſum eſſentialem, non verò quoad verba. Deinde formæ indicativæ ſunt implicitè rogationes, in quantum non ſignificant vel cauſant ſuum effectum, niſi cum ordine ad merita Chriſti, quæ toties cenſentur exhiberi æterno Patri, quoties nobis applicantur per Sacramenta. Denique, agit Conc. Trid. de forma eſſentiali ſive ſecundùm ſenſum eſſentialem non verò ſecundùm verba: jam autem eſt idem formæ ſenſus eſſentialis, ſive forma pronuntietur deprecativè, ſive indicativè. Hinc etiam videmus ſæpè variari verba hujus formæ, cùm ſæpè loco *deliquiſti* dicatur *peccaſti.*

SECTIO IV.

De Miniſtro & effectu extremæ unctionis.

Miniſter ext. unctionis. Quid hic Presbyter.

Dicendum primò, Miniſter hujus Sacramenti neceſſarius eſt Sacerdos uti patet ex Jacobo requirente Presbyteros, qui orent ſuper ægrum eumque ungant: ubi to *Preſbyter* nomen officii eſt non

non ætatis, quomodò ſæpè ſignificat ſeniores, cùm impertinens ſit, an ſenes an verò juvenes orent & ungant ægrotum. Si vero aliquando unctio attribuatur à SS. PP. aliis, quàm Sacerdotibus: intelligendum eſt, de unctione ab hac extremâ unctione diſtinctâ, vel paſſivè id eſt, quod ſæculares unctione hâc uti poſſint, eam recipiendo, non conferendo.

Dicendum 2. Sacramentum hoc poteſt conferri à pluribus Sacerdotibus, etſi non debeat. Probatur prius, quia cùm Sacramentum hoc conſtet pluribus materiis & formis partialibus, poterunt plures quamque formam proferre cum materiâ illi correſpondente. Imò hoc moris eſſe dicunt apud Græcos, concurrentibus 7. Sacerdotibus, qui olim quidem ut aſſiſtentes adhibebantur, ut preces multiplicarent, unico tantùm ungente; nunc autem uno poſt alium formam partialem cum formâ correſpondente adhibente: quod inter alios Græcorum rituum abuſus computat Arcudius, ſed à Jacobo Goar defenditur. *An poſſint eſſe plures Miniſtri.*

Quòd verò non debeant neceſſariò plures Sacerdotes adhiberi, patet ex eo, quòd ſenſus Apoſtoli ſit, quòd quilibet æger reſpectivè ſuum accerſat Presbyterum, qui oret ſuper infirmum eumque ungat: uti diceretur, religioſi obediant Superioribus, id eſt, quilibet ſuo.

Dicendum 3. Sacerdos adminiſtrans hoc Sacramentum, debet habere juriſdictionem in ægrotum, quem ungit, cum adminiſtratio hujus Sacramenti ſit actus ſuperioritatis; undè Religioſi etiam exempti, ſine licentiâ Parochi aut Sedis Apoſtolicæ hoc Sacramentum ſæcularibus adminiſtrantes, incurrunt excommunicationem. Valet tamen hoc Sacramentum collatum à Sacerdote non habente juriſdictionem, cùm juriſdictio eſſentialiter non ſit requiſita in miniſtro hujus Sacramenti. *Juriſdictio Miniſtri.*

Dicendum 4. Conſtat ex Conc. Trid. ſeſ. 14. effectum

Effectus extremæ unctionis. fectum hujus Sacramenti primarium eſſe gratiam ſanctificantem, habentem annexum ſpeciale jus ad robur animi in extremâ & periculoſâ cum Diabolo luctâ conſequendum. Effectus ſecundarii ſunt, quòd remittat peccata pòſt ſuſcepta Sacramenta nondum remiſſa, quòd remittat pœnas peccato debitas, quòd abſtergat peccati reliquias, id eſt, torporem animi, anxietatem de obtinenda ſalute, &c. Delet quoque aliquando peccatum mortale, ſi invincibiliter illud ignoretur, cùm Sacramentum illud inſtitutum ſit ad remiſſionem peccati; dicente Apoſtolo *Et ſi in peccatis fuerit, remittentur ei*, quod ſine ratione intelligendum dicitur de ſolis venialibus, cùm omnes ea habeant, unde ſuſtranea eſſet illa conditionalis dicta. Confert quoque ſanitatem corporis, non quidem certâ lege, ſed, ſi animæ ægroti expediat, & ſecundùm ordinem divinæ providentiæ. Dictos effectus confert ex opere operato, nec quidquam obſtat, quòd dicatur *Oratio fidei ſalvabit infirmum*, quaſi effectus ille eſſet ex opere operantis, dependens à fide & oratione miniſtri: ſed quòd forma à Sacerdote adhibitâ, conferatur ille effectus: porro forma illa dicitur eſſe *Oratio fidei*, tum quòd fide diſcitur, tum quod præcipua fidei fundamenta contineat, puta myſterium Trinitatis, Incarnationis, &c.

SECTIO V.

Quibus Sacramentum hoc debeat conferri.

Infirmis debet hoc Sacramentum dari. DICENDUM primò, Sacramentum hoc adminiſtrari debet infirmis illis, de quorum morte timetur, unde à Tridentino ſeſ. 14. vocatur *Sacramentum exeuntium.* Hinc ait Paſtorale Mechlinienſe: *Nemini, qui gravi morbo affectus non eſt, Sacramentum unctionis dari liceat.* Conſtat autem ex rituali

Etiam ſenibus

tuali

ituali Romano, etiam ſenibus præ ſenio morientibus eſſe miniſtrandum, maximè cùm ſenectus ipſa morbus ſit. Cavet tamen miniſtrari iis, qui periculum mortis aggrediuntur, qui ultimo ſupplicio ſunt afficiendi, niſi unà graviter ægrotent.

Ex quibus ulterius deduci poteſt, etiam morſu canis rabidis, eſſe hoc Sacramentum adminiſtrandum; item poſſe, correptis, lethali vulnere ſauciatis, niſi fortè in duello eo vulnere ſuſcepto, nollent inimico ignoſcere. Adminiſtrandum itidem eſt mulieribus ex puerperio graviter decumbentibus: his adde illos, qui vel curantium negligentiâ, vel morbi vi, vel repentino aliquo caſu ſenſum omnem amiſerint, ut nihil planè intelligant, ſi modo adhuc vivant, & dum uſum rationis haberent, pii animi ſignificationem dederint, ut inde judicari poſſit, eos hoc Sacramentum petituros, ſi adhuc integrâ mente eſſent. Ita Conc. Mediol. 3. Idem habet Rituale Romanum.

Dicendum 2. Non eſt expediens expectari ultimum vitæ periculum, ſed ſatis eſt, quòd medicorum judicio de vitâ periclitetur, imò expedit, ut articulus ille præveniatur, ut ſanâ mente, & propriâ devotione, uberiorem hujus Sacramenti gratiam conſequatur ægrotus. Cùm verò effectus hujus Sacramenti ſecundarius ſit ſanitas corporis, conferri debet, dum aliqua ſpes vitæ ſupereſt; ex quo patet redarguendam eſſe plurimorum praxim, quâ Sacramentum illud uſque ad extremum fere halitum differunt; uti & meritò increpandum hunc fidelium ſenſum, quo ſibi perſuadent Sacramenti hujus collationem eſſe vitæ deſperatæ ſignum, ubi tamen Sacramentum illud inſtitutum eſt ad conſequendam ſanitatem mentis & corporis. *Tempeſtivè debet adminiſtrari.*

Ex quibus omnibus ſequitur perperam à quibuſdam doceri, Sacramentum illud conferri poſſe ſanis, imò hoc à Græcis obſervari, eo quòd in eucholo- *An poſſit conferri ſanis.*

chologio Græcorum habeatur titulus: *Officium olei peragendum in Eccleſia vel in domo*; Ex quo colligunt aliqui, quòd ſani in Eccleſia ungi poſſint; tamen rectius docent, qui dicunt deſperatè ægros ungi domi, de plebe tamen multos deferri ad Eccleſiam, & ibidem in catechumenæo depoſcere hoc Sacramentum. Ita Jacobus Goâr. Si verò aliqui non ita ægri depoſcant inungi, dicunt hoc fieri ex devotione ad acquirendum benedictionem, quæ datur unctione cæremoniali, idque ex intentione Eccleſiæ Græcæ & intentione Sacerdotum ungentium.

Patet quoque, Sacramentum hoc collatum iis, qui non ita graviter decumbunt, non valere, cùm Apoſtolus & Concilia expreſsè agant de infirmitate gravi. Sufficit tamen, quòd tam gravi morbo laborent, ut prudenti judicio judicari poſſit de vita periclitari. Unde pro praxi notandum, in urbibus & ubi medici ſuppetunt, eorum judicium hîc eſſe expoſcendum, niſi manifeſtè periculum appareat, aut quid aliud obſtet. In pagis verò, & ubi medicorum copia deeſt, ipſius Sacerdotis judicio erit procedendum, qui morbi gravitate & periculo conſideratis, hoc Sacramentum vel negare poterit vel conferre. Quare juvabit Parocho cognoſcere ſigna, quæ periculum vitæ manifeſtant. Ea verò medicorum judicio & experientiâ ſunt ſequentia.

Signa moribundi. 1. Si pulſus ægri ſit planè debilis, & intervalla habeat, ſi ſe retrahat, aut admodum raròpulſet.

2. Si habeat oculos & faciem lividam, & cadaveroſam, muſculos faciei, naſum, labia contrahat: ſi faciem ſuam abſcondere, lucem fugere continuò ſatagat:

3. Si continuò ſingultiat, deliquium animi patiatur, ſi evomat particulas pulmonis.

4. Si ſudor faciei, vel manuum ſit frigidus: ſi

lingua

lingua ſit admodum ſicca, vel nigra. Ex quibus & aliis colligi poſſet, inſtare mortis articulum, & eſſe vitæ periculum; hoc tamen notato, ut ubi medicorum judicium deeſt, præſtet in adminiſtratione hujus Sacramenti eſſe faciliorem, quam diſficiliorem.

Dicendum 3. Non poteſt hoc Sacramentum conferri non Baptizatis, nec etiam mortuis: ſi tamen de morte ſit dubium, conferri poterit ſub conditione, *Si vivas, ungo te, &c.* Præmitti quoque debet confeſſio & communio, dum præmitti poteſt: ad effectum tamen hujus Sacramenti non eſt omninò talis diſpoſitio neceſſaria, cùm ſolùm prærequiratur ſtatus gratiæ, qui haberi poteſt aliâ viâ, quam per præviam Confeſſionem aut Communionem, imò aliquando datur iis, quibus tam Confeſſio quam Communio eſt impoſſibilis. Unde rituale Rom. addit, præmittendam eſſe Confeſſionem & Communionem, *Si tempus & infirmi conditio permittat.* Communionem verò poſt Extremam unctionem dari ſolitam probat Menardus in notis ad librum Sacramentorum Gregorii pag. 334. ubi dicitur: *Deinde communicent cum Corpore & Sanguine Domini.* Idem etiam docet Lanoius ibi ſupra, quod à 900. annis in Eccleſiâ miniſtraretur Sacramentum Extremæ unctionis antè ſumptam Euchariſtiam, quod ſatis etiam conſtat ex ſancto Bernardo in vitâ Malachiæ ubi ſcribit: *Intereà jubet ſe ſacro oleo ungi, exeunte conventu fratrum ut ſolemniter fieret, non ſuſtinuit, ut ad ſe aſcenderet ipſe, deſcendit ad eos, jacebat ſiquidem in ſolario domi ſuperiori ungitur & ſumpto viatico fratrum ſe orationibus & fratres commendans Deo ad lectum revertitur.*

Si de morte ſit dubium.

Nec deſunt rationes quare antiqua illa praxis videatur commendanda: ex moderno enim ritu non quidem per ſe, ſed per accidens aliqua incommoda oriuntur tum quod plerique putant Extremams

unctionem certum eſſe futuræ mortis judicium; undè quaſi in proverbium: accepit Unctionem extremam, actum eſt de vitâ, ex quâ perſuaſione ſæpè fit, quod ſerius quam oporteat imò aliquando morte præventi Sacramentum hoc accipere non poſſint: tum etiam quod aliquando corporis ſanitas reſtitueretur ſi Sacramentum hoc temporius adminiſtraretur non reſtituitur autem ſanitas ſive quia Sacramentum non eſt inſtitutum ut in recuperandâ deſperati hominis ægroti valetudine miraculum expectetur, quo caſu quaſi videtur Deus tentari. Interim praxis & conſuetudo Eccleſiarum ſemper eſt obſervanda.

Dicendum 4. Nemo eſt capax hujus Sacramenti ante rationis uſum, uti ſunt perpetuò amentes & infantes. Ratio hujus eſt, quòd; ut docet Conc. Trid. hoc Sacramentum ſit *conſummativum pœnitentiæ*, prædicti verò pœnitentiæ non ſunt capaces: Deinde, etiam ſunt incapaces præcipui effectûs hujus Sacramenti, puta remiſſionis peccatorum, excitationis fiduciæ in Deum, confortationis in ultima lucta, &c. Pueri tamen, qui Confeſſionis ſunt capaces, etſi nondum communicaverint, hujus Sacramenti ſunt capaces, etſi ſint ſolùm 7. aut 8. annorum: illi enim cùm ſint capaces pœnitentiæ, etiam capaces ſunt ejuſdem conſummativi, id eſt hujus Sacramenti. Amentes quoque qui habent lucida intervalla hujus Sacramenti ſunt capaces.

Objiciunt aliqui ad prædicta, quod ſicut Extrema-unctio eſt inſtituta ad robur animi contra dæmonis inſidias, in remiſſionem peccati, &c. Ita Confirmatio inſtituta ſit ad robur animi in fide profitenda ſicuti ergo pueri ſunt capaces Confirmationis, etſi nondum poſſint profiteri fidem, ita pueri ſunt capaces Extremæ-unctionis, etſi nondum peccare poſſint, aut tentari ad conſenſum peccati. Reſp. ad illud, diſcrimen ejus nobis conſtare ex

Eccleſiæ

Eccleſiæ praxi, per quam nobis innoteſcit voluntas Chriſti. Adde, quòd puer ſit capax primarii effectûs Confirmationis, puta characteris, quo conſtituitur miles Chriſti. Idem dic de Ordine reſpectu pueri.

Notandum tamen, olim hoc Sacramentum non fuiſſe adminiſtratum publicè pœnitentibus. Innocentius enim cap. 8. Epiſtolæ quæ extat in codice Canonum Eccleſiæ Romanæ ait: *Cæterùm ſi Epiſcopus, aut poteſt aut dignum ducit aliquem à ſe viſitandum & benedicere & tangere Chriſmate ſine cunctatione poteſt, cujus eſt ipſum Chriſma conficere. Nam pœnitentibus iſtud infundi non poteſt, quia genus eſt Sacramenti: nam quibus reliqua Sacramenta negantur, quomodo unum putatur poſſe concedi?*

SECTIO VI.

An Fideles debeant hoc Sacramentum ſuſcipere, & quando Parochus teneatur hoc Sacramentum adminiſtrare.

Dicendum primò, Etſi hoc Sacramentum non ſit neceſſarium neceſſitate medii, uti patet in pueris poſt Baptiſma ſuſceptum ſtatim morientibus, eſt tamen neceſſarium neceſſitate præcepti, ſi in infirmitate immineat periculum mortis. Ratio ejus eſt, quòd Apoſtolus dicat, *Inducat Preſbyteros, inducat* verò præceptum importat. Deinde Conc. Trid. ſeſ. 14. c. 3. agens de iis Apoſtoli verbis, dicit iis fuiſſe traditum, quinam hoc Sacramentum ſuſcipere *debeant*; *debeant* verò præceptum ſonat. Hinc poſtea dicit, eſſe *Dei mandatum*, non ſolùm Presbyteris illud Sacramentum miniſtrandi, ſed fidelibus quoque illud idem in gravi infirmitate ſuſcipiendi. His accedit fidelium com- *Neceſſitas extremæ unctionis.*

munis apprehenſio, quâ judicant malè agere illos, qui in gravi infirmitate hoc Sacramentum ſuſcipere negligunt, cùm ſit ſpecies quædam prodigalitatis, reſpuere eo caſu bonum adeo ſalutare & utile: unde, ſi adſit contemptus (qui in illud ſuſcipere negligentibus ſæpe comitatur) aut etiam ſcandalum, erit peccatum mortale illud Sacramentum negligere ſine juſta cauſa.

Porro, etſi Sacramentum hoc ſit ita neceſſarium, ſæpè tamen Eccleſia illud adminiſtrare prohibet tempore interdicti, uti ex plenitudine ſuæ poteſtatis poteſt diſpenſare in aliis quæ ſunt juris divini, puta ab obligatione voti, juramenti, abſolvendo, ita quoque poterit Eccleſia juſta de cauſa fideles abſolvere ab obligatione ſuſcipiendi hoc Sacramentum.

Parochus cum periculo vitæ debet ſubditis dare hoc Sacramentum.

Dicendum 2. Tenetur Parochus ex juſtitia, etiam cum periculo vitæ, ſuis ſubditis miniſtrare hoc Sacramentum: debet enim bonus Paſtor animam ſuam ponere pro fratribus ſuis. Hinc ait S. Auguſt. tr. 123 in Joan. *Chriſti amor in eo qui paſcit oves ejus, in tantum debet creſcere ardorem, ut vincat etiam mortis naturalem timorem.* Item Epiſtolâ 180. dicit, *Quod manentibus ovibus, fuga mercenariorum ſit damnabilis.* Ratio verò hujus doctrinæ eſt illa, quòd etſi hoc Sacramentum non ſit abſolutæ neceſſitatis, eſt tamen præcepti & maximæ utilitatis, unde ex negatione hujus Sacramenti, deberent ſubditi ſubire nimis magnum incommodum, puta quod peccatorum Reliquiæ iis non abſtergantur, quòd in periculoſa cum diabolo lucta non confortentur, nec à mortali, cujus ſibi conſcii non ſunt, forte liberentur. Nec poteſt dici, poſſe eos juſtificari per votum Pœnitentiæ in contritione incluſum: eo quòd contritio ſit actus maximè arduus, attritio verò ſolùm probabiliter in articulo mortis ſine Sacramento juſtificet, quo fit, ut maneat æternæ mortis periculum. Imò eſto, quòd juſtificetur, privabitur

tamen

tamen adhuc robore contra dæmones calcaneo inſidiantes, aliiſque fructibus hujus Sacramenti. Excipitur tamen à dicto caſu, ſi ex adminiſtratione majora timerentur incommoda, v. g. quòd reliqui ſubditi defectu Parochi neceſſariis deſtituerentur auxiliis, ut docet alibi S. Auguſt.

Quod de hoc Sacramento dictum hîc eſt, intelligendum quoque majori jure eſt, de Sacramentis neceſſariis, Baptiſmo, Pœnitentia, & eodem jure de Euchariſtia, quæ Sacramenta etiam cum periculo vitæ tenetur ex juſtitia ſuis ſubditis Parochus miniſtrare, ad quem ſpectat ſubditis providere non ſolùm de neceſſariis mediis ad ſalutem, ſed & de iis, quæ ad illam ſunt maximè utilia & opportuna.

Dicendum 3. Cùm Sacramentum hoc non imprimat characterem, iterari omnino poteſt, quatenus finito mortis periculo, in aliud quis poteſt incidere, idque ſive durante eodem morbo ſive diverſo, eo quòd hoc Sacramentum non reſpiciat infirmitatem, ſed infirmitatis ſtatum: durante tamen eodem periculo infirmitatis iterari non poteſt. Hinc ait Conc. Trid. ſeſ. 14. c. 3. *Quod, ſi infirmi poſt ſuſceptam hanc unctionem convaluerint, iterum hujus Sacramenti ſubſidio juvari poterunt, cum in aliud vitæ diſcrimen inciderint.*

Obſerva tamen, quod antiqui ſcriptores aliquando cenſuerint, quod hoc Sacramentum iterari non poſſit; ut enim ſcribit Ivo Carnotenſis epiſt. 255. *Unctionem quam ſemel accipiſti non æſtimo repetendam, quia ſecundùm inſtitutum Apoſtolicæ Sedis, genus eſt Sacramenti. Qui autem Sacramenta Chriſti & Eccleſiæ repetit, injuriam ipſis Sacramentis ingerit. Unctio enim infirmorum publicæ pœnitentiæ eſt Sacramentum, quam non eſſe repetendam, ſicuti nec baptiſmum, teſtatur Aug. teſtatur Amb.* Verum hæc ſententia paſſim à cæteris Theologis rejicitur, & ſufficientèr reprobatur à Concilio Trid. ſupra allato.

Digitized by Google

CAPUT UNDECIMUM

De Ordine.

SECTIO PRIMA.

An Ordo ſit Sacramentum.

Quid ſit ordo.

An ſi Sacramentum.

DICENDUM primò *Ordo eſt ſignaculum Eccleſiæ, per quod ſpiritualis poteſtas traditur, ad Sacroſanctum Chriſti corpus ordinata.* Ordo ille eſt Sacramentum, ut i patet Lucæ 22. ubi Apoſtoli conſtituuntur Sacerdotes, dum illis dicitur: *Hoc facite in meam commemorationem.* Item patet illud ex 2. Timor 1. ubi dicitur: *Admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum: &* Tim. 4. *Noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiam, cum impoſitione manuum Preſbyterii*, id eſt, *Epiſcoporum*, qui mecum in tui ordinatione convenerunt, ſic etiam act. 6. ordinantur Diaconi impoſitione manuum. Ex quibus omnibus patet, ordinem eſſe ritum externum, quo confertur gratia neceſſaria, ad dignè cujuſque ordinis officium debitè peragendum. Ratio hujus eſt, quòd in N. L. ſit Sacrificium, ergo & Sacerdotium, quod ſacrificio correſpondet: cùm enim in V. L. Sacerdotes eſſent ſpecialiter deputati ad Dei cultum, & ſacrificium, potiori jure Sacerdotes in N. L. erant agnoſcendi, quæ melioribus repromiſſionibus eſt ſancita, ad Heb. 8. Unde rectè Conc. Trid. ſeſ. 23. Can. 3. *Si quis dixerit ordinem, ſive ſacram ordinationem non eſſe verè & propriè Sacramentum à Chriſto Domino inſtitutum, vel eſſe figmentum quoddam humanum excogitatum à viris rerum Eccleſiaſticarum*

earum imperitis, aut eſſe tantùm ritum quemdam eligendi Miniſtros verbi Dei & Sacramentorum anathema ſit. Quomodò verò quiſque ordo ſit Sacramentum, declarabitur agendo de unoquoque in particulari.

Objiciunt generaliter hæretici contra Ordines aliqua ſcripturæ loca, quæ videntur ordines reprobare. 1. Quod epiſt. 1. Petri 8. dicatur: *non dominantes in cleris.* Quod Apoſt. ad Galat. 3. & ad Rom 10. dicat non eſſe diſtinctionem Judæi & Græci, nec apud Deum ſervum, neque liberum, &c. quod Epiſt. 1. Petri cap. 2. omnis populus Chriſtianus generatim dicatur *gens ſancta, regale ſacerdotium.* Qualiter etiam Apocalip. 5. clamant ſancti, *feciſti nos Deo noſtro regnum & ſacerdotes*, adeoque nolunt aliquod diſcrimen inter clericos & laicos Chriſtianos.

Ad quæ reſpondeo, ad primum locum Petri, quod Petrus ibidem clericos agnoſcat, adeoque locus ille nobis potius faveat, quam adverſariis. Deindè, non reprehendit Petrus Clericos, ſed Clericorum faſtum & dominatum, ut ſcilicet Clerici quicumque, etiam Epiſcopi, agnoſcant ſe patres eſſe, non dominos.

Ad loca Apoſt. reſpondeo, in fidelibus non eſſe diſtinctionem perſonalem ex parte fidei aut Religionis, dum omnes profitentur unum Chriſtum, unam fidem, unum baptiſma: quare, quoad hanc rationem non eſt diſtinctio ſervi aut liberi, quod nihil facit contra Clericos eorumque officia.

Ad ultimum reſpondent paſſim ſancti Patres: quod nomen *Sacerdotis*, accipiatur ibidem metaphoricè, ſicuti & nomen *Regis*: conſtat enim, non omnes Chriſtianos eſſe reges, ergo nec Sacerdotes. Dicuntur ergo Sacerdotes largè ſumpti, quatenus ſacrificia latè dicta, puta orationes, vota, & ſimilia Deo poſſunt offerre; ſicuti vocantur Reges, vel quod aliquando regnabunt in cœlo, vel hîc in terrâ regnabunt pravis deſideriis,

nam

nam juxta ſanctum Leonem : nihil tam regium eſt, quam animum Deo ſubditum corporis eſſe rectorem.

Quod verò Ordo ſit Sacramentum, quod anteà probavimus contra objiciunt. 1. Quod in illis locis Apoſtoli non agatur de gratiâ ſanctificante, ſed tantùm de gratia gratis datâ, quæ ab Apoſtolis dabatur per impoſitionem manuum : gratia autem, quam conferunt Sacramenta, debet eſſe gratia gratum faciens. 2. Objiciunt, quod omnia Sacramenta à Chriſto ſunt inſtituta ubi non conſtat ex Scripturâ ſacrâ, Sacramentum Ordinis fuiſſe inſtitutum. Ad quæ reſpondeo, quod per impoſitionem manuum, non ſolùm conferebatur gratia gratis data, ſed etiam gratum faciens. Et patet hoc ex contextu Apoſtoli, qui cum dixiſſet *reſuſcita gratiam*, &c. ſtatim ſubdit, quænam ſit illa gratia dicens : *non enim dedit nobis Deus ſpiritum timoris, ſed virtutis & dilectionis* ; qui ſpiritus, eſt gratia ſanctificans ſeu gratum faciens.

Ad aliud reſpondeo, etiam à Chriſto ordinem eſſe inſtitutum, ut antè diximus ex Lucæ 22. ubi conſtituti ſunt Apoſtoli Sacerdotes, uti latius probabimus agendo de Sacerdotio.

SECTIO II.

Quot ſint Ordines.

DICENDUM primò, Cùm perfectiſſimum Ordinis munus ſit ſacroſanctum N. L. Sacrificium, ejuſque actus ſit res prorſus divina, ut ait Conc. Trid. conſentaneum fuit, ut in Eccleſiæ ordinatiſſima diſpoſitione, plures ac diverſi eſſent miniſtrorum ordines, qui Sacerdotio ex officio deſervirent, ita diſtributi, ut qui jam Clericali tonſurâ inſigniti eſſent

eſſent, per minores ad majores adſcenderent. Unde viſum eſt Spiritui Sancto ſeptiformis muneris largitori inſtituere 7. Sacros Ordines, ſcilicèt Oſtiarii, Lectoris, Exorciſtæ, Acolythi, Subdiaconi, Diaconi, & Sacerdotii. Ex illis 4. primi vocantur minores & non Sacri: reliqui 3. vocantur majores & ſacri. Horum omnium (ut notat Conc. Trid.) tota antiquitas meminit, & ab initio naſcentis Eccleſiæ ſemper eos in uſu fuiſſe teſtantur cum primis Canones Apoſtolici & alia veterum monumenta, & SS. PP. *7. Ordines*

Aliqui tamen in aſſignando Ordinum numero variant, adeò ut author tractatûs de 7. Eccleſiæ gradibus apud D. Hieron. primum Ordinem ponat *foſſariorum*, ſeu qui ſepulturæ foſſas faciunt: ex quo videtur ſequi, conſtitutionem minorum Ordinum eſſe ex determinatione Eccleſiæ.

Quod autem enumerandis ordinibus varient hîc ſancti Patres, oritur ex eo, quod vel intenderint enumerare non ſolùm ordines Eccleſiaſticos, ſed aliquando etiam ordines hierarchicos, quales numerat Dionyſius: vel etiam, quod voluerint enumerare diverſos gradus Eccleſiæ; vel etiam, quod intentum illorum aliquando erat numerare aliquos ordines, etſi non omnes, prout ſubjecta materia requirebat. Addi etiam poteſt, quod ſancti Patres ſæpè pauciores ordines enumerent, ex eo, quod primis Eccleſiæ temporibus propter perſecutiones, & paucitatem miniſtrorum, non eſſent adeò diſtincta miniſteria Eccleſiæ, ſed aliquando unus diverſis exercitiis applicabatur. Undè etiam Catechiſmus Romanus obſervat Diaconos olim etiam cantaſſe Epiſtolam, uti etiam jam videmus aliquando in pagis & alibi, Sacerdotem in Miſsâ ſolemni, nunc agere officium Subdiaconi, nunc Diaconi.

Dividuntur verò ordines in ordines ſacros, & non ſacros: etſi enim omnes ordines poſſint dici *ſacri* ex parte miniſterii ſacri tamen propriè & juxta uſitatum

tum modum loquendi ſacri cenſentur, Sacerdotium, Diaconatus & Subdiaconatus: vel ex eo, quod verſentur illi ordines circa materiam conſecratam, dum verſantur circa corpus & ſanguinem Domini conſecrandum vel adminiſtrandum, ut duo priores: vel prout verſatur circa præparationem materiæ in vaſis conſecratis, ut Subdiaconatus: reliqui autem ordines materiam conſecratam non contrectent: vel etiam potiſſimùm exinde dicuntur *ſacri*, quod habeant annexum votum caſtitatis, de quo latius poſteà.

An autem debeant dici plura Sacramenta, quam 7. ex eo quod videatur primam tonſuram, uti etiam Epiſcopatum eſſe ordinem diſtinctum ab enumeratis, patebit ex mox dicendis agendo de quolibet in particulari, quando etiam videbimus, an omnes Ordines ſint Sacramenta.

SECTIO III.

De primâ Tonſurâ.

Quid tonſura. DICENDUM primò, antequam quis ad ordines admittatur, perpetuò Eccleſiæ uſu obſervatum eſt, ut accipiat tonſuram Clericalem, qui gradus non eſt ordo, ſed ſolùm ad ordines diſpoſitio: unde Catechiſmus Rom. *Sicut ad Baptiſmum exorciſmis, ad Matrimonium ſponſalibus homines præparari ſolent, ita cum tonſo capillo Deo dedicantur, tanquam aditus ad ordinis Sacramentum illis aperitur.* Quòd verò tonſura non ſit Sacramentum, conſtat ex eo, quòd tonſura non ſit à Chriſto inſtituta, ſed ab Eccleſia introducta. Dicitur tamen ſubinde ordo, & imprimere characterem, tum quia eſt gradus eminentior, tum quia hominem Clericum à laïco diſtinguit.

Objiciunt hîc Canoniſtæ, qui tenent tonſuram eſſe ordinem 1. quod cap. *Cum contingat*, de qualitate ordinandorum, prima tonſura dicatur ordo cleri-

clericalis, qualiter etiam tonſuram nominat Gloſſa in caput *nullus* de temporibus ordinationum in 6. verb. *Tonſura.* 2. Quod primâ tonſurâ inſigniti, etiam gaudeant privilegiis Clericorum, & gaudeant privilegio Canonis, adeoque ſicuti gaudent privilegiis aliorum ordinum, etiam tonſura debeat dici ordo. 3. Quod initiatos tonſurâ ab alieno Epiſcopo, ſine licentiâ proprii Epiſcopi, ſuſpendat Conc. Trid. ſeſſ. 14. reform. cap. 2. & ſeſſ. 23. reform. cap. 4. & 6. eâdem prohibitione ligat tonſuratos, quâ ligat in minoribus ordinibus conſtitutos; ex quo patet, quod voluerit Concilium, tonſuram cæteris ordinibus annumerare. Denique, quod Sixtus V. Bullâ *ſanctum & ſalutare*, vocet primam tonſuram clericalem characterem; atqui, quod hîc imprimit characterem, eſt ordo: ergo tonſura eſt ordo.

Ad hæc tamen reſponderi poteſt, quod tonſura dicatur eſſe ordo clericalis, quatenus ordo etiam ſignificat ſtatum quemdam perſonarum ab aliis perſonis diſtinctum, ad quem ſtatum etiam tonſurati pertinere incipiunt, de quo mox plura.

Ad ſecundum reſponderi poteſt, quod ex eo, quod tonſurati gaudeant privilegiis clericorum & privilegio Canonis, non poſſit inferri tonſuram eſſe ordinem, niſi latè dictum, juxta jam mox dicta: aliàs enim etiam profeſſio Religioſa deberet dici ordo, cum Religioſi profeſſi, etiam Moniales, gaudeant privilegio Canonis.

Concilium autem Trid. ſatis declarat, tonſuram non eſſe ordinem. 1. dum ſeſſ. 23. cap. 2. enumerans omnes ordines ſigillatim, non meminit tonſuræ; & addit, quod nemo promoveri debeat ad ordines, ſive majores, ſive minores, niſi prius fuerint tonſurati. Deindè Conc. agens de tonſurâ, numquam tonſuram vocat *ordinem*, ſed potius tonſuram ab aliis ordinibus ſejungit; quod autem prohibeat Concilium aliquem tonſurari ab alieno Epiſcopo, non probat tonſuram eſſe ordinem; cum

Con-

Concilium pœnam ſuſpenſionis, uti & alias, poſſet imponere aliis actibus nihil ad ordinationes pertinentibus. Quod verò Sixtus V. vocet tonſuram characterem clericalem, nihil obſtat: cum character hîc non ſumatur pro qualitate aliquâ indelebili animæ impreſsâ, ſive charactere Sacramentali; ſed quatenus character ſumitur pro notâ aliquâ, ſive deſtinatione perpetuâ ad ſtatum clericalem; vel etiam, prout ante diximus, quatenus tonſura hominem clericum à laïco diſtinguit.

An Clerici habeant dominia temporalium. Clericis primâ tonſurâ inſignitis ademerunt hæretici poſſeſſionem rerum temporalium, & ſignanter Wiclef in eo damnatus à Conc. Conſtantienſi num. 10. 32. & quamvis Clericis aliquando interdicatur poſſeſſio rerum temporalium à SS. Patribus, eò quòd Clerici dicant, *Dominus pars hæreditatis meæ, & ſors mea Deus*, ſolùm volunt, ne Clerici nimiâ ſollicitudine rerum temporalium, res ſpirituales amittant & negligant.

Tonſura an ſit conveniens. Dicendum 2. etſi Acatholici derideant paſſim Clericorum tonſuram tamquam ſuperſtitioſam, & purioris Eccleſiæ praxi repugnantem: certum tamen eſt, antiquiſſimum eſſe morem tonſurandi illos, qui cultui divino erant mancipati; imò juxta ſanctum Hieronymum Epiſt. 89. ipſe Apoſtolus caput raſit. Et act. 18. dicitur, Priſcillam & Aquilam ſuſcepto Nazaræorum voto capillos abraſiſſe. Imò juxta Iſidorum lib. 2. de divinis officiis cap. 4. ab ipſis Apoſtolorum temporibus uſus tonſuræ fuit aſſumptus, in ſignum ſpineæ coronæ, ut tradunt alii, de quo mox plura. Et S. Dyoniſius Eccleſiaſticæ Hierarchiæ p. 2. c. 3. dicit monachum futurum, prius eſſe tondendum. Idem innuunt SS. Auguſtinus & Hieronymus, dum ille Epiſtola 147. ad Proculianum, hic verò Epiſtola ad D. Auguſtinum, rogat coronam Epiſcoporum, & adjurat. Conſentiunt paſſim Eccleſiæ Concilia, quæ Clericis tonſuræ uſum injungunt.

Dicendum 3. juxta Catechiſmum Romanum de Ordine §. 14. ſignificat tonſura ſpineam Crucifixi coronam. 2. ſignificat Regiam Clericorum dignitatem, juxta illud 1. Pet. 2. *Vos autem genus electum, regale ſacerdotium.* 3. Profeſſionem vitæ perfectioris. 4. Ad ſignificandum jam à tonſurato omnia mundana ut ſuperflua eſſe amputata; ſunt enim capilli corporis ſuperflua. His addunt alii, quod ſignificet tonſura Clericorum libertatem à mundo: libertis enim capilli apud Romanos tondebantur, dum manu mittebantur. Deinde, quod Clericorum & Monachorum ſit lugere peccata populi: tonſio enim capitis ſignum eſt lugentis, ut Job 1. qui auditâ ſuorum ſtrage, *tonſo capite adoravit Deum.* Unde etiam à Synodo Toloſanâ 3. cap. 12. ſtatutum, ut publicè pœnitentibus caput tonderetur. *Quid tonſura ſignificet.*

Dicendum 4. obligantur omnes Clerici tonſuram ſuo ordini congruentem geſtare, uti patet ex variis Eccleſiæ conſtitutionibus, & ſignanter ex Concilio Tridentino ſeſ. 14. cap. 6. ſeſ. 23. cap. 6. & 17. ſub quanta tamen obligatione currat hæc obligatio, non conveniunt authores. Bannez 22. q. 12. art. 1. cum aliis docent, eam non geſtare per longum tempus, eſſe peccatum grave, & mortale. Alii ſub tanta obligatione conſtringunt beneficiatos, & in majoribus ordinibus conſtitutos, non verò cæteros. Alii denique, hîc omnes indiſcriminatim à mortali eximunt, idque ex eo, quod nemo ad mortale ſit obligandus, niſi de tali obligatione ſatis conſtet: ſed nullus eſt juris textus eam obligationem ſub mortali hîc ſtatuens ergo. *An Clerici omnes teneantur geſtare tonſuram, & ſub qua culpa.*

Potiſſima enim juris loca, ſunt cap. 3. & 4. de vita & honeſtate Clericorum, in quibus quidem generalibus verbis prohibetur Clericis, ne barbam nutriant, aut comam relaxent, idque ut exponit Gloſſa, in contemptum Eccleſiæ; ſed interim aliud etiam eſt comam relaxare, barbam enutrire; aliud tonſuram non geſtare. Alius juris locus eſt cap. *prohibete*,

bibete, diſt. 23. ubi jubet Pontifex, ut Clerici deſuper caput in modum ſpheræ radant. Verùm, an mandatum illud ſub mortali liget, non ita conſtat. Addunt & alii Bullam Sixti V. *Paſtoralis*, mandantis geſtationem tonſuræ clericalis ſub privatione, vel inhabilitate beneficii, aut penſionis, &c. verùm ad hoc reſpondent alii, ſolos beneficiatos hîc comprehendi: deinde, quod hoc non injungatur ſub mortali, aut tali pœnâ quæ mortale importet. Imo, quod ad privationis pœnam incurrendam requirantur duo, puta non deferre habitum, neque tonſuram.

Quidquid tamen ſit, nobis magis placet prima ſententia. Et ratio eſt, quod Concilia plurima œcumenica, Nationalia, Provincialia & Synodalia, tonſuram ſollicitè injungant ſuis Clericis, prout ſatis conſtat: imo, quod Concilium Lateran. ſub Leone X. ſeſ. 9. ita ſtatuat: *Clerici in ſacris conſtituti barbam, neque comam nutriant, ſed tonſuram ferant, ſi quis contra fecerit, excommunicationem incurrat.* Accedit & Concilium Tridentinum, quod etſi expreſsè non ferat culpam mortalem; eam tamen dictis antea locis ſatis innuit, maximè dum ſeſ. 14. reform. c. 6. tantâ ſollicitudine injungit omnibus Clericis habitum Clerico competentem, quo verè à Laïcis ſecernantur: inter quas notas vel ex præcipuis eſt tonſura. Cum igitur geſtatio tonſuræ ſit res gravis, in ordine ad habitum Clericalem: ſatis conſtat Theologiæ utcumque perito, quod tonſuræ neglectus ſit contra præceptum Eccleſiæ in re gravi, adeoque & mortalis.

Hoc tamen addo, quod non ideo mox mortalis condemnandi ſint Clerici illi, qui parvo temporis ſpatio eamdem negligunt: neque etiam illi, qui valetudinis causâ eam omittunt, uti & alii, partibus hæreticorum vicini: cum priores, ex parvitate temporis (niſi fortè adſit contemptus) à tanto hîc excuſentur, alii verò, juſtam ac rationabi-

nabilem cauſam habeant eam non deferendi.

Dicendum 5. cum tonſura non ſit ordo, neque verum Sacramentum, ut ante diximus, etiam non habet veram materiam & formam: poteſt tamen dici, quod pro materiâ habeat abſciſſionem capillorum, & pro formâ hæc verba, quæ Clerici in tonſurâ recitant, *Dominus pars hæreditatis meæ*, &c. quibus verbis paſſim ſancti Patres inculcant Clericis, ut partem ſuam contemptis poſſeſſionibus ſæculi Deum recognoſcant, de quo videri poteſt ſanctus Hieronymus ad Nepotianum, & Petrus Bleſenſis breviter, ſed eleganter de inſtit. epiſc. *ne excidat*, ait, *quomodo in tonſurâ capitis, quando electus es in ſortem Domini, renuntiaſti ignominiæ ſæculi. In die autem ordinationis tuæ ſuper abrenuntiatione ſæcularium emiſiſti vota, quæ diſtinxerunt labia tua.* *Materia & forma tonſuræ.*

Dicendum 6. tonſura hæc quidem neceſſariò ante alios ordines eſt præmittenda, non neceſſitate Sacramenti aut ex jure divino, ſed ſolummodò Eccleſiaſtico, & ex quâdam congruentiâ: eſt enim tonſura diſpoſitio requiſita ad alios ordines, ſicut novitiatus ad profeſſionem religioſam, & ſicut Catechiſmus ad Baptiſmum: adeò ut eandem omittens contraveniat præcepto Eccleſiæ in re gravi, & conſequenter mortaliter peccet. *An tonſura ante alios ordines debeat adhiberi.*

Quod ſi aliquis poſteà dubitet, an tonſuram acceperit, nec poſſit ullâ ratione habere certitudinem, nec per litteras Epiſcopi, nec per publica Eccleſiæ inſtrumenta, aut etiam per teſtes, deberet tonſura ſub conditione repeti, ſicuti ſupplentur ceremoniæ baptiſmi, ſi fuerint anteà omiſſæ.

Quænam autem diſpoſitiones requirantur ad dignam tonſuræ receptionem, dicam poſteà.

SECTIO IV.

De Oſtiario & Lectore.

Oſtiarii officia.

DICENDUM 1. ſicuti 1. Paralip. 23. in veteri lege erant janitores, qui portis templi præerant, & templorum curam agebant, ita in novâ lege etiam inſtituti ſunt Oſtiarii, quorum munus videtur inſinuaſſe Chriſtus Salvator, dum flagello facto de funiculis de templo ejecit ementes & vendentes. Eorumdem officia aſſignat ſanctus Carolus Borromæus in Concilio Provinciali Mediolanenſi 1. tit. de Oſtiario: *Oſtiarius fores Eccleſiæ cuſtodiat, Eccleſiam ſuo tempore claudat & aperiat: infideles, hæreticos, excommunicatos, & alios, quibus jure interdictum eſt, ab Eccleſiâ arceat & ejiciat: ne populum propius ad Sacerdotem rem divinam facientem accedere patiatur. Campanas pulſet, in Eccleſiâ dormientes, vendentes, ementes, deambulantes, colloquentes, aliâve ratione officia divina perturbantes, & quovis modo indecorè, atque irreverenter ſe habentes moneat, ſi pertinaces ſint, expellat, aut ad ſuperiorem deferat. Mendicantes excludat. Eccleſiam verrendam curat. Bruta denique, caneſque expellat, quidquidve in Eccleſia dedecet, amoveat.*

Ulterius munus oſtiarii fuit ſacras veſtes, & Eccleſiaſticam ſuppellectilem cuſtodire, quod verba illa, ſeu potius forma Oſtiariatûs indicat, dum dicit Epiſcopus: *Sic age, quaſi Deo redditurus rationem pro his rebus, quæ his clavibus includuntur:* undè alii confundunt oſtiarum cum ſacrarii cuſtode. Cum verò decreſcente fidelium devotione, diſſolutiones in templo his temporibus invaluerint; ſequitur, quod ſi umquam officium oſtiariatûs fuerit neceſſarium, jam noſtro tempore eſſe neceſſarium, ut notat Eſtius.

Dicen-

Dicendum 2. materia oſtiariatûs duplex eſt, una proxima, alia remota; remota ſunt claves Eccleſiæ: proxima verò eſt porrectio earumdem. Forma autem ſunt verba ab Epiſcopo prolata: *Sic age*, &c. Addunt alii, quod cymbalum, quod in ordinatione oſtiariatûs porrigitur, non ſit materia oſtiariatûs, ſed ſolummodò quædam ceremonia, ſignificans munus oſtiarii eſſe pulſare campanas: alii tamen volunt illud eſſe materiam oſtiariatûs, ſed minus principalem. An autem oſtiariatus ſit verum Sacramentum, dicetur poſteà. *Materia & forma oſtiariatûs.*

Dicendum 3. Etſi Calv. lib. 4. inſtit. cap. 19. velit, omnes minores Ordines primitivæ Eccleſiæ fuiſſe incognitos, tamen vel ex ſolo lectoratu conſtat contrarium. Sanctus enim Aug. lib. 1. de baptiſmo parvul. cap. 32. ſcribens in illud Lucæ 4. ubi Chriſtus in medio ſeniorum aperto Iſaiæ libro legit: *Spiritus Domini ſuper me*, &c. ſic ait. *Attende illud ejuſdem Prophetæ, quod de ſe completum, lectoris etiam functus officio in Synagoga ipſa recitat: Spiritus Domini ſuper me.* Ex quo ſancti Patris loco paſſim colligunt auctores, à Chriſto Domino inſtitutum fuiſſe lectoratum. Ejus etiam meminit ſanctus Ignatius Epiſt. ad Antiochenos, ubi inter alios Eccleſiaſticos gradus, ſalutat etiam Lectores, Oſtiarios, Exorciſtas.

Dicendum 4. Materia lectoratûs remota eſt liber continens prophetias V. & N. T. proxima verò eſt traditio ejuſdem libri. Forma verò ſunt verba Epiſcopi: ***Accipe; & eſto verbi Dei relator habiturus, ſi fideliter & utiliter officium tuum impleveris, partem cum iis, qui verbum Dei ab initio bene adminiſtrarunt.*** Et quamquam liber epiſtolarum dicatur etiam eſſe materia ſubdiaconatûs, differt tamen ab eo, quod Subdiaconi ſit legere epiſtolas in ſolemni Miſſa: Lectoris verò ſit illas legere extra Miſſam intra nocturnas Pſalmodias; imò quod Lectoris, non tantùm ſit legere epiſtolas, ſed etiam Evangelia, *Lectoratûs materia & forma.*

uti conſtat ex ſancto Cypriano lib. 2. epiſt. 5.

Officium Lectoris juxta Catechiſmum Romanum de ordine §. 16. eſt in Eccleſia libros veteris & novi Teſtamenti recitare: prima Chriſtianæ Religionis rudimenta fidelibus tradere. Addit Pontificale Romanum ejus officium eſſe benedicere panem, & novos fructus à fidelibus oblatos.

SECTIO V.

De Exorciſtis & Acolythis.

Dicendum 1. Quamvis poteſtas expellendi dæmones non ſolùm Clericis, ſed omnibus credentibus data ſit Matth. 16. *In Nomine meo dæmonia ejicient*; ſpecialiter tamen illa poteſtas tribuitur Exorciſtis, quibus ex officio talis poteſtas conceditur; undè in Conc. Laodic. Can. 26. dicitur: quod qui non ſunt ab Epiſcopis ordinati, tam in Eccleſiis, quàm in domibus, exorcizare non poſſunt; undè patet, officium illud non competere Laïcis, tum quod ſit officium ſacrum, tum quod dæmon, cùm ſit verſipellis, poſſet Laïcos facilè decipere in re ſpirituali adminiſtranda.

Quod autem poteſtas illa dicatur promiſſa omnibus verè credentibus Matth. 16. intelligendum potiùs eſt de inviſibili ejectione dæmonum, quam viſibili.

Materia & forma exorciſtatûs. Dicendum 2. Materia exorciſtatûs remota eſt liber exorciſmorum, proxima verò traditio ejuſdem libri: Forma verò hæc Epiſcopi verba: *Accipe, & commenda memoriæ: & habe poteſtatem imponendi manus ſuper Energumenos, ſive Baptizatos, ſive Catechumenos.* Ubi nota, quod dicatur, ſuper Energumenos, ſive Baptizatos, ſive Catechumenos, non autem Paganos & Judæos; tum quod nemo antiquitus

quitus ad baptiſmum accedebat, quin priùs per Exorciſtam exorcizaretur; tum quod etiam fides obſeſſi ad propulſationem dæmonis multum conducat. Undè Cyprianus lib. de vanitate idololatriæ, narrans quomodo per exorciſmos dæmones torqueantur, addit, quod vel exiliant ſtatim dæmones, vel evaneſcant gradatim, prout fides patientis adjuvat, aut gratia curantis adſpirat.

Dicendum 3. ad hoc, ut Exorciſta rectè officium ſuum impleat requiritur in primis, quod ſit in ſtatu gratiæ, adeò ut in illa ſententia, de qua poſtea, quæ tenet minores ordines eſſe Sacramenta, ſic peccatum mortale eſſet in ſtatu peccati mortalis exorcizare; & generaliter non poterit dignè dæmonem expellere, qui diabolo ipſo per peccatum mortale eſt inferior. *Requiſita ad exorciſtam.*

Ulteriùs in Exorciſta requiritur prudentia & ſcientia. Prudentia quidem, ne ſe decipi patiatur, vel ab ipſo dæmone, vel à mulierculis fingentibus ſe obſeſſas, ut non rarò accidiſſe vidimus: ſcientia autem, ut ſciat quomodo exorciſmos applicet, vera à falſis ſecernat: & hinc rectè procedet Exorciſta, ſi non facilè credat perſonam aliquam, maximè mulierem, eſſe obſeſſam; imò quamvis ſigna quaſi manifeſta obſeſſionis appareant, ita ut verè eam credat, numquam tamen mulieri obſeſſæ oſtendat exteriùs ſe illud credere, ſed appareat magis inclinari in partem contrariam, interim adhibendo, quæ adhibenda ſunt; quo pacto ſæpè detegetur fallacia muliercularum. Plura de Exorciſtis eorumque officio, varia & notatu digna habet Petrus Marchant Minorita tomo 3. Tribunalis tract. 6. tit. 2. q 4. quem lector curioſus conſulat.

Cùm verò Epiſcopus intendere debeat, ut exorciſmi prudenter & piè adhibeantur, etiam ipſius erit invigilare, ut qui exorciſmis incumbunt debitâ exorcizandi formâ utantur: quâ ratione aliquando volunt Epiſcopi, ut qui ſe ingerunt exercitio exorcizandi,

 zandi,

zandi, ſe ſiſtant Ordinario; undè Synodus Provincialis Mechlinienſis anno 1608. tit. 15. de ſuperſtitione cap. 4. ita ſtatuit: *Nullus omninò exorcizare præſumat ſine licentia Ordinarii in ſcriptis obtenta, nemo etiam utatur aliis exorciſmis, quam ab Ordinario approbatis, vel poteſtate exorcizandi ullâ ratione abutatur ſub pœna perpetuæ privationis iſtius officii, & aliàs arbitrariâ.* Et ad majorem cautelam etiam Synodus Diœceſana Mechlin. anno 1609. eodem tit. cap. 2. & 3. ſtatuit, quod, qui licentiam exorcizandi jam adeptus eſſet, purâ & mundâ conſcientiâ, magnâque humilitate ac fide ad id muneris obeundum accedat, & in eadem functione graviter, piè ac religiosè ſe gerat; nec mulierem exorcizet, niſi 2. ſaltem perſonis, tamquam teſtibus præſentibus.

Acolythus ejuſque officia.

Dicendum 4. Acolythus, latinè pediſſequus, quod Acolythorum munus ſit Subdiaconum & Diaconum ſequi tempore Miſſæ, eóſque comitari, ad normam illorum, qui in veteri Teſtamento candelabri lucernas componebant, eſt in nova Lege inſtitutus: & quia eorum munus eſt cereos accendere, eoſque accenſos Evangelii tempore geſtare, dicuntur *ceroferarii.* Eorum meminerunt antiqui Patres, & ſignanter ſanctus Cyprianus lib. 2. epiſt. 10. qui ſcribit ſe exemplaria per Nicephorum Acolythum tranſmiſiſſe. Cæteris in minoribus Ordinibus conſtitutis eminent exinde, quod præ cæteris Miniſtris Altaris immediatius Euchariſtiæ inſerviant, dum materiam Sanguinis Chriſti in vaſis, etſi non ſacris, præparant, & ſacrificio Miſſæ immediatè aſſiſtant, quod non competit aliis minoribus Ordinibus.

Acolythatûs materia & forma.

Dicendum 5. Materia remota Acolythatûs duplex eſt, ſcilicet candelabrum cum cereo extincto, & urceolus vacuus: Materia proxima eſt illorum porrectio. Forma autem utrique materiæ correſpondens innuitur his verbis: *Accipe ceroferarium cum cereo, ut ſcias te ad accendenda Eccleſiæ lumina mancipari*

pari in nomine Domini. Et iterùm: *Accipe urceolos ad ſuggerendum vinum & aquam in Euchariſtiam Sanguinis Chriſti in nomine Domini.*

Ex dictis ſatis conſtat, quodnam ſit proprium munus Acolythorum; quod proponit Ivo Carnot. ſerm. de excellentia Sacram. ord. his verbis: *Acolythi, qui latinè ceroferarii dicuntur, quia cereos accenſos deferunt, dum legitur Evangelium, vel dum offertur Sacrificium, non ut tenebras hujus aëris illuminent: ſed ad hoc, ut ſicut viſibile lumen manibus geſtant, ita opera lucis errantibus viam, in tenebris palpantibus, ducatum præſtent.* Addunt Alii, Acolythi munus fuiſſe deferre funera ad Eccleſiam, de quo vide Durantum lib. 1. de ritibus Eccleſiæ cap. 13. quâ ratione etiam aliquando vocati ſunt *laborantes*, quorum munus erat curare corpora defunctorum.

Dicendum 6. Dicti minores Ordines olim cum majori exactitudine in Eccleſia fuerunt obſervati, adeò ut per eorumdem exercitia à quibuſque reſpectivè præſtita, Clerici digni ad majores Ordines promoverentur. Et hinc Conc. Trid. ſeſſ. 23. reform. cap. 17. ad majorem Eccleſiæ diſciplinam mandat, ut ſanctorum Ordinum à Diaconatu ad oſtiariatum functiones ab Apoſtolorum temporibus in Eccleſia laudabiliter receptæ, & plurimis in locis aliquandiu intermiſſæ, in uſum juxta ſacros Canones revocentur: ne ab hæreticis tamquam otioſæ traducantur: & ut impoſterùm hujuſmodi miniſteria, non niſi per conſtitutos in dictis Ordinibus exerceantur: monens Prælatos Eccleſiæ, ſi proventus ferant, hujuſmodi exercitia reſtituere, aſſignatis etiam aliquibus ad hoc Eccleſiæ proventibus. *An minores Ordines debeant obſervari in Eccleſia.*

Idem etiam ſtatuit ſanctus Carolus Borromæus in Concilio Provinc. 4. pag. 145. ad normam ejuſdem Concilii Trid.

SECTIO VI.

De Subdiaconatu & Diaconatu.

Subdiaconus ejuſque officia.

DICENDUM 1. Subdiaconatus, græcè hypodiaconatus, veroſimiliter inſtitutus eſt in ultima cœna, quando Chriſtus linteo ſe præcingens lavit pedes Diſcipulorum ſuorum, & exterſit. Hujus Ordinis meminerunt omnes antiqui Patres, uti etiam pleraque Concilia. Olim non erat Subdiaconatus Ordo ſacer, ſiquidem tempore Siricii Papæ poſt S. Petrum annis 40. licebat Subdiaconis unicam virginem ducere. Et Urbanus II. cap. *Nullus in Epiſcopum* Diſt. 70. dicit: *Sacros autem Ordines dicimus Diaconatum, & Presbyteratum.* Hos ſi quidem ſolos primitiva legitur habuiſſe Eccleſia.

Dicendum 2. Subdiaconi, uti nomen innuit, ſubſunt immediatè Diacono ad Altare, ut ait Catechiſmus Concilii Trid. de Ordine §. 19. *Sacra enim lintea, vaſa, panem, & vinum, ad Sacrificii uſum neceſſaria parare debet. Nunc Epiſcopo & Sacerdoti aquam præbet, cùm manus in Miſsa Sacrificio abluunt. Epiſtola etiam, quæ olim à Diacono in Miſsa recitabatur, Subdiaconus legit, ac tamquam teſtis ad Sacrum aſſiſtit, prohibetque, ne Sacerdos Sacra faciens, à quopiam perturbari poſſit.* Aliud munus Subdiaconi aſſignat Pontificale Romanum his verbis: *Subdiaconum oportet primò aquam ad miniſterium Altaris præparare. Secundò, Diacono miniſtrare. 3. Pallas Altaris & corporalia abluere. 4. Calicem & patenam in uſum Sacrificii eidem offerre. 5. Panem conſecrandum pro populo in Altari ponere.* Addunt alii, munus Subdiaconi etiam eſſe crucem geſtare in ſupplicationibus. Et apud Clementem Romanum lib. 8. conſtitut. cap. 11. dicitur, Subdiaconorum officium

fuiſſe

fuiſſe ad portas templi, quas ingrediebantur mulieres invigilare, ſicuti ad portas templi, per quas ingrediebantur viri, advigilabant Diaconi.

Dicendum 3. Materia Subdiaconatûs remota eſt Calix vacuus & patena vacua, ut conſtat ex Conciliis Carthaginenſi 4. cap. 5. Toletano 6. Can. 27. Florentino poſt ſeſſ. ultimam decreto, §. 6. materia proxima eſt eorumdem traditio. Forma autem ſunt verba huic traditioni correſpondentia. Verius itidem eſt, librum Epiſtolarum non eſſe materiam ſubſtantialem Subdiaconatûs, prout docent aliqui: tum, quia juxta Catechiſmum Romanum ibi ſupra, Epiſtola olim legebatur à Diacono, adeò ut notant alii, hæc poteſtas Subdiaconis data ſit ſolummodò poſt Conc. Remenſe Can. 4. tum, quod poteſtas legendi Epiſtolam non competat Subdiacono vi Ordinis ſui, ſed tantùm ex ſtatuto Eccleſiæ, adeò ut ſubindè Epiſtolam ex conſuetudine legat Acolythus, quale etiam privilegium dicuntur habere Minoritæ, & alii: tum etiam, quod Concilia ante dicta Carthaginenſe & Toletanum aſſignantia materiam Subdiaconatûs, aſſignent pro ea Calicem vacuum cum patena, nihil adferentia de libro Epiſtolarum, tum denique, quod non ſit veriſimile, quod liber Epiſtolarum novi Teſtamenti, & ſignanter Apoſtoli Pauli, extiterint ab exordio naſcentis Eccleſiæ. Undè etiam D. Thomas 3. p. in addit. quæſtionis 37. art. 4. ad 3. dicit, actum legendi Epiſtolam, eſſe Subdiacono ſecundarium.

Subdiaconatûs. materia, & forma.

An autem Calix hîc debeat eſſe conſecratus de neceſſitate Sacramenti, non conveniunt DD. alii negant cum Soto, ex eo, quod nullo jure requiratur conſecratus Calix, ſed ſolummodò aſſignant Calicem vacuum cum patena pro materia Subdiaconatûs, uti conſtat ex Concilio Conſtantienſi & Toletano. Alii è contra docent, & quidem tutius, requiri hîc Calicem conſecratum, idque ex eo, quod Calix non conſecratus non ſit vas proimè aptum

tum ad continendum Euchariſtiam, ubi tamen in ordinatione Subdiaconi, debet tradi Calix aptus ad continendam Euchariſtiam, Et illud probat ipſa Eccleſiæ praxis, quæ in rebus moralibus & dubiis diligenter eſt attendenda.

Diaconi officium eſt Eccleſiaſticum.

Dicendum 4. Diaconi officium volunt adverſarii eſſe merè prophanum, & ex ſua inſtitutione fuiſſe ſolum eleëmoſinarios, uti modò ſunt miniſtri menſæ Spiritûs ſancti, quorum officium eſt, providere pauperibus. Verùm tamen certum eſt, eorum officium eſſe ſpirituale, ad quod Apoſtoli quærebant eos, qui eſſent pleni Spiritu ſancto, quibus ſuâ ordinatione conferebatur gratia ad dignè officium ſuum perſolvendum, unde ſtatim poſt ordinationem ſuam baptizabant, prædicabant, &c. quos proinde vult Apoſtolus, ut ſint habentes myſterium fidei in conſcientiâ purâ, & ab Ignatio Martyre vocantur *Miniſtri* Jesu *Chriſti*, *& Eccleſiæ Dei*, Epiſtolâ ad Trallianos. Si verò aliquando dicantur eſſe menſarum miniſtri, uti appellantur à S. Hieronymo & aliis, partim innuitur finis ſecundarius inſtitutionis Diaconorum: partim retunditur eorumdem ſuperbia, qui ſe Sacerdotibus pares, imò ſuperiores jactitabant.

Ratio autem quare antiquitus Diaconi Sacerdotibus ſeſe comparabant, imò ultra eos ſeſe efferebant, erat juxta Spondanum ad annum Domini 402. quod Diaconi Eccleſiæ bona adminiſtrarent, undè majori obſequio à populo honorabantur, qui ſolet lucrum honorare: ex quo, inſolentia Diaconorum adverſus Presbyteros, ut etiam in conviviis vellent præſidere, dare benedictionem, &c. ad quam inſolentiam retundendam indictum eſt Concilium Nicænum, in quo lege ſancitum eſt, ut Diaconi ſeſe Sacerdotibus inferiores agnoſcerent, quod & eidem malo repullulanti ſecuta ſunt alia Concilia. De eadem cauſa quoque diſſerit S. Aug. quæſt. ex utroque mixt. 101. & Hieron. Epiſt. 85.

Officium Diaconorum apertè indicat Scriptura ſacra

ſacra, dum poſt Epiſcopos ſalutantur Diaconi, ad Philip. 1. & act. 6. ubi ordinantur impoſitione manuum. Imò in V. T. Levitæ ut Diaconi Sacerdotio inſerviebant. Solebant verò antiquitus Diaconi inſtigare auditorium ad attentionem, diſtribuere Sanguinem Chriſti, abſente Epiſcopo & ex commiſſione Baptizare, recitare Evangelium, illudque veluti Catechiſmum populo exponere, aliquando ex commiſſione concionari, Catechumeni baptizandi nomen Epiſcopo recitare, oblatos theſauros pauperibus erogare, &c.

Dicendum 5. Materia Diaconatûs veroſimilius duplex eſt, ſcilicet impoſitio manûs, & traditio libri Evangeliorum, cujus meminerunt Concilium Carthag. relatum Can. *Diaconus* Diſt. 23. & Pontificale Romanum. Prius enim dicit: *Diaconis, cùm ordinatur, ſolus Epiſcopus, qui eum benedicit manus ſuper caput illius ponat*; & Pontificale Romanum: *Diaconatus*, ait, *per libri Evangeliorum dationem* confertur. Alii hîc docent, quod materia Diaconatûs adæquata ſit traditio libri Evangeliorum: impoſitio autem manûs ſit ſolummodò cæremonia accidentalis ab Apoſtolis introducta: & ratio illorum eſt, quod Conc. Florent. aſſerat Diaconatûs materiam eſſe dationem libri Evangeliorum, nihil habens de impoſitione manuum. Et cap. *Presbyter* de Sacramentis non iterandis, dicitur, manuum impoſitionem eſſe ritum ab Apoſtolis introductum: Inſuper Catechiſmus Rom. de Ordine §. 20. dicit, quod Diaconis Evangeliorum liber tradatur his verbis: *Accipe poteſtatem legendi Evangelium in Eccleſia Dei, tam pro vivis, quàm defunctis, in nomine Domini.*

Materia & forma Diaconatûs.

Alii ècontra docent, materiam Diaconatûs eſſentialem eſſe impoſitionem manuum: & ratio illorum eſt, quod Apoſtoli ordinaverint Diaconos ſolâ impoſitione manuum, non traditione libri Evangeliorum. Deinde, illud eſt Sacramentum, per quod confertur gratia, quod fit per impoſitionem manuum, juxta

juxta Apoſtolum 1. ad Timoth. 4. Inſuper, quod ſi materia Diaconatûs eſſet liber Evangeliorum, fuiſſet à Chriſto inſtituta, adeoque juris divini eſſet, quod Diaconi in Miſſa canerent Evangelium, cujus contrarium conſtat: denique, quod initio naſcentis Eccleſiæ liber Evangeliorum ſcriptus non eſſet.

Verùm ad hæc reſpondent aliqui, anteà diſpenſatione divinâ ordinatos fuiſſe Diaconos ſolâ manuum impoſitione: alii dicunt, eos ordinatos eſſe traditione membranæ cujuſdam, in qua præcipua Fidei rudimenta eſſent conſcripta; verùm, cùm illa gratis aſſerantur, rectius docent alii, quod Eccleſia aliter determinaverit materiam ordinationis Diaconi primis tempóribus, quam modò determinaverit, quod Eccleſiæ relictum eſſe, diximus agendo de Sacramentis in genere.

Et quamquam Concilium Florent. in quo prima ſententia ſe fundat, impoſitionis manuum non meminerit, non tamen ideò illam negavit, ut eſſentialiter requiſitam, cum ſolùm inſtrueret Armenos, qui circa impoſitionem manuum non errabant. Catechiſmus autem Rom. etiam abſolutè meminit impoſitionis manuum. Quod denique cap. *Præbyter*, habeat quod impoſitio manuum ſit ritus ab Apoſtolis introductus, nihil aliud innuitur, quam quod Apoſtoli ex Chriſti præſcripto incæperint uti impoſitione manuum, nihil definiens, an illa impoſitio in ordinatione Diaconi ſit eſſentialis, an non.

Diaconi qualitates. Dicendum 6. varias qualitates in Diaconis exigit Apoſt. 1. ad Timoth. 3. dicens: *Diaconos ſimiliter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum ſectantes, habentes myſterium fidei in conſcientiâ purâ. Hi autem probentur primùm, & ſic miniſtrent, nullum crimen habentes.* Ubi 1. nota, ſimilem ferè morum integritatem à Diaconis hìc exigere Apoſtolum, qualem exegerat jam antea ab Epiſcopo: undè dicit *Diaconos ſimiliter pudicos:* hoc enim ſignificat alba, quâ induuntur, ut ſancta ſanctè tra-

tractent : *Non bilingues*, ne quod ore d'cunt & affirmant, corde negent. Non multo vino deditos, id eſt, non ebrioſos, &c. de quibus diſpoſitionibus poſteà.

Huic Diaconorum officio adjungi poſſet, officium Diaconiſſarum, quas tam in Eccleſiâ Græcâ, quàm Latinâ dudum viguiſſe teſtantur ſcriptores. Præcipua earum officia erant, illa officia exhibere feminis, quæ exhibebant Diaconi viris. Hinc cuſtodiebant portas, per quas ingrediebantur mulieres, illarum conſeſſus in Eccleſiâ ordinabant, prima fidei rudimenta & Baptiſmi ritus explicabant, feminis aderant dum ad baptiſma nudabantur, Epiſcopi juſſa ad feminas deferebant, virginum egentium unà cum Diacono curam gerebant, &c. earum ordinatio ante 600. circiter annos in Occidente ceſſavit, in Oriente diu ante. Benedictionem earumdem præſcribit ordo Romanus, & antiqua ritualia. *Diaconiſſa.*

SECTIO VII.

De Sacerdotio & aliis.

Sacerdotum officium, ad quod cæteri ordines deſtinantur & inſerviunt, eſt offerre Deo incruentum novæ Legis ſacrificium, de quo vide dicta de Euchariſtiâ. Vocantur aliquando *Presbyteri*, id eſt Seniores, non tantùm ob ætatis maturitatem, ad hunc Sacerdotii gradum requiſitum, ſed ob morum gravitatem, prudentiam & doctrinam requiſitam : *Cani enim ſunt ſenſus hominis, & ætas ſenectutis vita immaculata.* Gradus Sacerdotii dividi ſolet, in ſimplices Sacerdotes & Epiſcopos. Etſi enim initio naſcentis Eccleſiæ communi Sacerdotum & Epiſcoporum conſilio Eccleſia gubernaretur, ſemper tamen illorum officia fuerunt juriſdictione diſtincta. *Sacerdotis munus.*

ſtinĉta. Porrò, quamvis omnes Epiſcopi ſint ordinatione & conſecratione æquales, juriſdictione tamen & authoritate ſunt diverſi: alii enim ſunt Epiſcopi, alii Archiëpiſcopi ſive Metropolitani aliis Epiſcopis præpoſiti, alii ſunt Primates, id eſt tam Epiſcopis, quam Archiëpiſcopis alicujus regni Præfecti, alii Patriarchæ, qui Primatibus, Archiëpiſcopis, & Epiſcopis alicujus orbis partis præſunt, ut Conſtantinopolitanus Aſiæ minori: Jeroſolimitanus Orienti, Alexandrinus, Aſiæ, &c. quibus omnibus ſuperior eſt Romanus Pontifex, tamquam Eccleſiæ caput.

Cardinales. Cardinalatus, etſi non ſit propriè ordo, ad ſimilitudinem tamen L. V. nunc abolitæ, Sixtus IV. ſeptuaginta Cardinalium numerum conſtituit, uti etiam ad ſimilitudinem diſcipulorum à Chriſto deſignatorum; eoſdem vocat S. Sylveſter *Coadjutores*, ex quo videtur conſequens Cardinales etiam tempore S. Petri extitiſſe, quatenus & tunc temporis erant aliqui, ex clero electi, quorum conſilio Pontifices uterentur, numerum verò eorumdem deſignare, erat Pontificis, quem tamen moderatum eſſe voluit Concilium Baſileenſe ſeſſ. 23. ne ſuperfluâ numeroſitate vileſceret Cardinalium dignitas, uti etiam quod conſtare deberet litteratis in Theologiâ vel jure ac illuſtrium Principum filiis.

Chorepiſcopi. Leguntur quoque in Eccleſia fuiſſe Chorepiſcopi, qui (ut volunt plurimi) fuerunt ordinatione ſolùm ſimplices Sacerdotes, uti colligunt ex Damaſo epiſtolâ 4. & 5. ita tamen, ut parvulis oppidulis aut villis præſiderent, undè & Epiſcopi rurales & villarum ſunt appellati, cum ſpeciali tamen juriſdictione ipſis ab Epiſcopo communicata.

Quomodò ſublati ſint Chorepiſcopi. Quomodo autem & quâ ratione ſublati ſint Chorepiſcopi, declarat Morinus p. 3. de ſacris Ord. exercitat. 4. c. 6. ubi ait: *tandem tacito conſenſu, ſed orienti & occidenti communi, circa medium ſæculum 10. in totâ propè Eccleſiâ à Chorepiſcoporum crea-*

creatione deſitum eſt. Nomen Epiſcopi, quod nomini ſuo inſertum erat, inanem gloriolæ affectum animis eorum inſpirabat, ſemperque Epiſcopi videri & eſſe avebant; huic malo Epiſcopi non aliter ſe poſſe mederi, quàm ipſorum extinctione crediderunt. Hanc tamen extinctionem magno cum temperamento fecerunt. Nomen primum ſuſtulerunt, ne amplius ſuperbiendi illis occaſionem daret: deindè officia bipertiti ſunt. Quæ Epiſcoporum erant propria, ut ordinare, Eccleſias conſecrare, confirmare, & ejuſmodi cum nullo Presbytero ab eo tempore amplius communicarunt, ſed ſibi ſolis reſervarunt. Cætera verò, quæ ad juriſdictionem & Eccleſiæ regimen pertinent, Archipresbyteris & Decanis ruralibus potiſſimum attribuerunt. Undè etiam antiquitus paulò poſt Chorepiſcoporum extinctionem, Archipresbyteri à multis Decani rurales vocabantur, ut notat Innoc. III. extrav. de officio Archid. c. ad hæc. Hactenus Morinus.

Abbates quoque in Eccleſia dudum viguiſſe conſtat. Aliquibus ex Apoſtolico privilegio conceditur uſus mitræ & baculi, tonſuræ & minorum ordinum collatio, Presbyteri ſolemnis degradatio cum Epiſcopo, juriſdictio epiſcopalis in ſuos, de quorum poteſt. Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 4. & ſeſſ. 25. cap. 11. reform. *Abbates.*

Aliorum inſuper officia in Eccleſia fuiſſe referunt ſcriptores, v. g. *Epiſcoparum*, id eſt illarum, quarum viri erant Epiſcopi creati. *Presbyterarum*, quarum viri erant Presbyteri: *Regionariorum*, id eſt illorum qui Pontifici in aliqua regione celebranti inſerviebant; *Stationariorum*, qui Pontifici in ſua ſtatione celebranti ſerviebant: *Baſilicariorum* ſeu *Palatinorum*, qui in Baſilica Lateranenſi per vices ſervire debebant, denique *Oblationariorum*, qui oblationes ſuſcipere & Archidiacono deferre debebant. *Epiſcopæ. Presbyteræ. Regionarii. Stationarii. Baſilicarii. Oblationarii.*

SE-

SECTIO VIII.

An omnes ordines ſint Sacramentum.

Epiſcopatus eſt ordo.

DICENDUM primò, Epiſcopatus eſt verus ordo & verum Sacramentum, uti patet ex dictis ſectione primâ, neque ideò ſunt 8. ordines, cùm Epiſcopatus ſub Sacerdotio comprehendi ſoleat, quâ ratione dividitur Sacerdotium in ſummum & non ſummum; materia verò ordinationis Epiſcopalis eſt impoſitio manuum, forma verò *Accipe Spiritum Sanctum*, tum quòd ejuſmodi materia à Paulo adhibita ſit, uti conſtat ex 1. Timoth. 4. tum quòd forma ſit per quam opportuna ad ſignificandum effectum hujus ordinationis. Unctio ergo manuum, impoſitio libri Evangeliorum inter cervicem & ſcapulas non ſpectant ad materiam ordinationis Epiſcopalis, tum quòd illa unctio ab Apoſtolis non ſit adhibita, tum quòd talis libri impoſitio non fiat à miniſtro ordinis, ſed à ſacellano, & olim à Diacono, unde ejuſmodi ritus ſunt ſolùm accidentarii.

Materia & forma Epiſcopatûs.

Formam dictam Græci variant, uti & materiam: Materia apud illos eſt impoſitio manûs cum pallio ſuper caput ordinandi. Forma eſt hæc: *Divina gratia, quæ ſemper infirma ſanat, & imperfecta perficit, promovet N. amabiliſſimum Deo Presbyterum in Epiſcopum à Deo cuſtoditæ civitatis N. oremus igitur pro ipſo, ut veniat ſuper eum gratia Spiritûs Sancti.* Ex quo collige, quòd forma ordinationis Epiſcopalis non ſit neceſſariò imperativa.

Materia & forma Græcorum

An requiratur præſentia plurium Epiſcoporum.

Dicendum 2. Ad ordinationem Epiſcopi non requiritur neceſſariò præſentia plurium Epiſcoporum. Patet hoc ex facto Gregorii XIII. qui Patriarchæ Antiochiæ conceſſit, ut ab uno dumtaxat Epiſcopo conſecraretur. Idem fecit Innocentius X. dum conceſſit

ceſſit Fabio Chiſio, ut ſolus ordinaret Archiepiſcopum Epheſinum. Idem probat Exim. Pater Lupus ad canonem 4. Concilii Nicæni, ubi refert de quodam Farrando Diacono, antiquo canonum collectore ex Synodo Zellenſi, & ex ſanctionibus Syricii Papæ referente hunc canonem, *Unus Epiſcopus Epiſcopum non ordinet, exceptâ Eccleſiâ Romanâ*. Deinde Paulinus Antiochiæ Epiſcopus ſolus elegit & conſecravit Evagrium ſucceſſorem, quô factô, etſi canones violaverit, Eccleſia tamen Romana Evagrii communionem amplexata eſt, id eſt ut verum agnovit Epiſcopum. Ita Theodoretus l. 5. Hiſt. c. 23. & quamvis canone 1. Apoſtolorum dicatur, *Epiſcopus à 2. aut tribus Epiſcopis ordinetur*: Item juxta Pontificale Rom. *Epiſcopus conſecrans, & alii aſſiſtentes Epiſcopi imponunt manus, & pronuntiant formam*: Ibi enim ſolùm indicitur præceptum plures adhibendi Epiſcopos, non verò eos neceſſariò ad valorem ordinationis Epiſcopalis eſſe requiſitos, uti ex dictis conſtat. Adde, canones Apoſtolicos, non eſſe adeo certæ authoritatis, cùm aliquando ut apocryphi ſint rejecti, & aliqua Concilia, plures de iis, alia pauciores, ſint amplexata, de quo vide Caranzam.

Dicendum 3. Ordinatio Sacerdotis eſt quoque verum Sacramentum, cùm in illa conferatur gratia & poteſtas in Corpus Chriſti & ſanguinem conſecrandum, & remittendi peccata. Materia ejus eſt porrectio Calicis cum vino & patenæ cum pane: Item impoſitio manuum, quâ confertur poteſtas remittendi peccata, quæ poteſtas eſt poteſtas Ordinis. Forma, ſunt verba materiæ dictæ correſpondentia. Et quamquam Conc. Florentinum meminerit ſolius porrectionis dictæ, non item impoſitionis manuum, non ideò negavit impoſitionem illam, ut eſſentialiter requiſitam, ſed ſolùm inſtruebat Armenos, qui circa impoſitionem non errabant; ſic etiam Conc. Trid. dicens materiam

Ordinatio Sacerdotis.

Materia & forma Sacerdotii

 hic

hîc eſſe impoſitionem manuum, non excluſit aliam, ſcilicet porrectionem dictam, ſed aſſignavit impoſitionem ut materiam principalem.

Objiciunt aliqui, quòd Judas & S. Thomas ſine impoſitione manuum fuerint Sacerdotes ordinati. Item quòd Pontificale Rom. ante impoſitionem manuum vocet Sacerdotes jam ordinatos. Reſp. dici poteſt, quod Judas non fuerit Sacerdos, cùm per miniſterium ejus, de quo act. 10. uti & per ejus Epiſcopatum intelligi poſſit Apoſtolatus, ubi tamen longo tempore ante fuerint Apoſtoli, quam Sacerdotes. Deinde, addi poteſt, quòd etſi Judas fuerit abſolutè Sacerdos, tamen fuerit Sacerdos valdè imperfectè, cum etſi habuerit poteſtatem in corpus Chriſti verum, non tamen eam habuerit in corpus Chriſti myſticum.

De S. Thoma dici poteſt, vel quòd Chriſtus illi poſtea apparens manus impoſuerit, vel quòd illi etiam abſenti Chriſtus dederit Spiritum ſanctum & effectum Sacramenti dederit ſine Sacramento viſibili., ita Cyrillus.

Pontificale verò Romanum intelligi debet, de ordinatione ſacerdotali quoad ejus actum principalem, ſcilicet conſecrandi, ita tamen ut poteſtas illa compleri debeat, per poteſtatem abſolvendi, quod innuitur per explicationem caſulæ, quam ordinandi prius habent plicatam.

Ex quo ſequitur, non valere ordinationem factam cum calice vacuo & patena vacua, cùm deſit eſſentialis materia Sacerdotii, & calix vacuus ejuſque traditio ſit materia ſubdiaconatûs: alii verò volunt ejuſmodi ordinationem Sacerdotis eſſe validam: quidquid ſit, certum eſt, taliter ordinatum eſſe, ſub conditione ſaltem, reordinandum.

Ordinatio Diaconi. Dicendum 4. Ordinatio Diaconi eſt quoque verum Sacramentum, quo confertur gratia ad munus ſuum dignè exequendum, idque debitâ materiâ & formâ, de quibus ſtatim. Et licèt Diaconus ni-

nihil faciat, quin idem fieri poſſit à non Diacono, tamen ad illud, quod facit, ſpecialiter eſt deputatus, & ſpecialem in ſua ordinatione conſequitur gratiam, uti in ſimili dici ſolet de Sacerdotio reſpectu baptiſmi, ad quem conferendum Sacerdos acquirit in ordinatione gratiam ſpecialem, etſi baptizare competere quoque poſſit non Sacerdotibus. Ordinem hunc in Eccleſia admittendum eſſe, ex traditione docent SS. Patres, & ſignanter D. Hieronymus in fine Epiſtolæ 85. ad Evagrium; ubi ait: *ut ſciamus traditiones Apoſtolicas ſumptas de V. T. quod Aaron & Filii ejus atque levitæ in templo fuerint, hoc ſibi Epiſcopi & Presbyteri & Diaconi vindicant in Eccleſia.* Adde quòd Diaconorum fiat mentio ad Philip. 5. & 1. Timoth. 3. unde patet, ſanctos Patres, qui ſolùm videntur agnoſcere 2. ordines puta Epiſcopatum & Sacerdotium, voluiſſe ſolos eos ordines fuiſſe à Chriſto inſtitutos. De Diaconis vide plura ſectione præcedenti.

Dicendum 5: Subdiaconatus, & alii minores ordines, probabiliter ſunt quoque Sacramentum. Probatur ex Concilio Florentino, quod ait: *Sextum Sacramentum eſt Ordinis, cujus materia eſt illud, per cujus traditionem confertur ordo ....* & numerando ordinis cujuſque materiam, æqualiter loquitur de ſubdiaconatu & aliis, ac de Presbyterio. Deinde Concilium Trid. ſeſſ. 23. can. 3. dicit generaliter, ordinem eſſe Sacramentum, & cap. 2. recenſet omnes ordines, etiam minores. Unde ut verum ſit, quod quandoque legitur, quòd Subdiaconatus non fuerit ſemper verus ordo, ſive ordo ſacer, intelligendum erit, quòd ſubdiaconatus non ſemper habuerit annexum caſtitatis votum, quod Sacramento eſt planè extrinſecum. Hoc tamen notandum eſt pro hac ſententia, initio naſcentis Eccleſiæ, ob raritatem miniſtrorum officia Lectoris, Oſtiarii, Exorciſtæ, &c. commiſſa eſſe Diaconis, ex quo ſequitur, omnes ordines à Chriſto

Ordinatio Subdiaconi.

Conſtitutio ordinum pen

det à beneplacito Eccleſiæ. ſto eſſe inſtitutos, non ut omnino neceſſarios, ſed Eccleſiæ diſpoſitioni relictum eſſe, illos quos vellet aſſumere pro temporum varietate, adeo ut Eccleſia nunc plures, nunc pauciores ordines aſſumpſerit. Nec ideo ſunt plura Sacramenta, quam 7. quia omnes ordines minores, etſi ſint Sacramenta, continentur ſub uno Sacramento, ſcilicèt ſub Ordine.

Minores Ordines probabiliter non ſunt Sacramenta. Dicendum 6. Probabile tamen eſt minores ordines non eſſe vera Sacramenta. Ita poſt varios authores tenet Morinus. Fundatur hæc ſententia in eo, quòd minores ordines ab Eccleſia ſint ſolùm inſtituti: adeo ut Urbanus II. in Concilio Beneventano dicat apud Ivonem in decret. p. 5. c. 7. *Sacros ordines dicimus Diaconatus & Presbyteratus. Hos ſiquidem ſolos primitiva legitur Eccleſia habuiſſe, ſuper his ſolis præceptum Apoſtolicum habemus.* Ratio dictæ opinionis eſt, quòd ſi dicti ordines eſſent Sacramenta, non videtur quomodo à Laïcis tam facilè poſſent miniſtrari, neque ſolet Eccleſia tales ordines ſuſcepturos admonere, ut ſeſe conſtituant in ſtatu gratiæ per Confeſſionem vel aliam viam, quod indubiè fieret; ſi forent vera Sacramenta. Accedit, quòd materia ordinum illorum in aliquibus Eccleſiis adhibeatur ab Archidiacono, forma verò proferatur ab Epiſcopo, ubi tamen in vero Sacramento, præſertim ordinationibus, fieri vix ſoleat, ut forma & materia adhibeatur à diverſis.

Ad illud verò, quod ex Concilio Florentino, uti & Tridentino in contrarium attulimus, reſponderi poterit, quòd non fuerit mens illorum Conciliorum definire quæſtionem hanc controverſam, an omnes minores ordines eſſent Sacramenta, ſed ſolùm docere eorumdem officia modò in Eccleſia obſervari: unde dicendo *cujus materia, &c.* To *cujus* afficit ſolùm vocem *ordinis*, non verò *Sacramentum ordinis:* Quare poſtmodum additur, *Confertur ordo*, non autem *Sacramentum ordinis.* Quæ ſen-

ſententia, etſi utraque ſit probabilis, poſterior tamen negativa ob rationes allatas videtur plauſibilior.

Qualis contactus instrumentorum ſit hîc requiſitus.

Dicendum ultimò, ex præcepto Eccleſiæ requiritur in ſingulis ordinationibus contactus phyſicus inſtrumentorum, quibus ſolent ordines conferri, tum ob Eccleſiæ praxim, tum ob periculum nullitatis Sacramenti. Ad valorem tamen Sacramenti probabiliter ſatis ſufficit contactus moralis inſtrumentorum, eo quòd phyſicus contactus probari nequeat, neque ex inſtitutione Chriſti, quæ nullibi extat; neque ex ratione Sacramenti, per quod datur poteſtas ſpiritualis, quæ æquè dari poteſt, per contractum moralem ac phyſicum. Aliud eſt in Sacramento Baptiſmi & Confirmationis, in quibus debet materia ſubjecto phyſicè applicari, idque ad verificationem formæ quod hîc non requiritur.

Si verò ordinandus in Sacerdotem tangat phyſicè calicem, non requiritur ad valorem phyſicus contactus patenæ ſuperpoſitæ: Item non requiritur contactus phyſicus hoſtiæ, dum tangitur patena, in qua eſt hoſtia: ſicut enim cenſetur attingi vinum in Calice contentum, dum tangitur cuppa, ita & cenſetur tangi hoſtia, dum tangitur patena. Unde in pontificali Romano ſolùm præſcribitur, ut ordinandus ſimul tangat cuppam Calicis & patenam nullâ factâ mentione hoſtiæ.

An ſit peccatum mortale miniſtrare in ordinibus in peccato mortali.

Quæri hîc etiam poſſet, cum dictum ſit omnes ordines eſſe Sacramenta, an ſit peccatum mortale, eadem Sacramenta adminiſtrare in ſtatu peccati mortalis. Reſp. de Sacerdote in peccato mortali celebrante, per ſe conſtat eum peccare mortaliter. De Diacono & Subdiacono, diſſentiunt Auctores veteres Theologi, inter quos ſanctus Thomas, & D. Antonin. 3. p. tit. 14. §. 14 quibus etiam acceſſit Sylvius in 3. p. q 64. a. 6. quæſito 1. conc. 5. cenſent eſſe peccatum mortale, ſi Diaconus aut Subdiaconus in ſtatu peccati mortalis ſuum officium

impleant. Et ratio eſt, quod ſancta ſanctè tractanda ſint, adeoque fiat gravis injuria ſacrificio Miſſæ, cui Diaconus & Subdiaconus tam proximè inſerviunt. Imò Apoſt. loco cit. præcipit Diaconis dicens: *Miniſtrent nullum crimen habentes.* Deindè, in ordinatione accipiunt gratiam ad functiones ſuas debitè exercendas, adeoque ſi malè exerceant, abutuntur gratiâ in ordinatione acceptâ.

Alii è contra non pauci cum Soto in 4. diſt. 1. q. 5. a. 6. docent omnino contrarium. Et ratio illorum eſt, quod functiones Diaconi & Subdiaconi non habeant in ſe ullam conſecrationem, aut ſingularem ſanctitatem, ſicuti eſt in Sacramentis; cum cantare Evangelium de ſe non ſit actio ſancta, neque tam immediatè conſecrationi corporis & ſanguinis Chriſti, Diaconi & Subdiaconi aſſiſtant; & de cætero nullo jure tanta obligatio ſatis poſſit oſtendi. Undè etiam hi Authores à fortiori id ipſum negant de minoribus ordinibus; tum, quod probabile ſit, eoſdem ordines non eſſe ſacramenta: tum, quod quamvis cenſeantur Sacramenta, remotius tamen Euchariſtiæ inſerviant, adeo ut poſſint à laïcis exercêri: quâ ratione etiam Auctores primæ ſententiæ, qui id affirmantes de Diacono & Subdiacono, id ipſum negant de aliis ordinibus minoribus, paucis de illis Auctoribus exceptis, inter quos etiam Navarrus cap. 27. num. 163. Manual.

Ad fundamenta prioris ſententiæ reſpondent illi, quod non fiat gravis injuria ſacrificio Miſſæ à Diacono & Subdiacono; cum remotè ſolummodò illi inſerviant, adeoque nec cenſeatur eſſe crimen mortale. Quod autem dicatur illos abuti gratiâ in ordinatione acceptâ, inducit ſolummodò culpam venialem, ſicuti miniſtrans minorem ordinem etiam abutitur gratiâ in ordinatione acceptâ, qui tamen juxta alios non peccat, niſi venialiter.

Hoc tamen addunt, quod ſi Diaconus & Subdiaconus expreſsè vel interpretativè, frequenter

aut

aut longo tempore ſuas functiones in peccato mortali exercerent, peccent mortaliter; eo quòd tale propoſitum videatur importare aliquem contemptum muneris ſacri.

Uti tamen prima ſententia verè probabilis eſt, ità etiam eſt in praxi tutior, & conſequenter omnibus conſulenda, & meritò ab omnibus amplectenda.

SECTIO IX

De Diſpoſitionibus internis ad ordines.

DISTINGUUNT alii hîc inter diſpoſitiones exteriores & interiores. Primò agemus de interioribus.

Dicendum primò, Interna diſpoſitio ad ordines reduci poteſt ad duo, ſcilicet ad vocationem divinam & ſanctitatem vitæ. Vocationem divinam deſcribit noſter Philippus Bonæ Spei opere ſingulari & erudito de eadem re compoſito. Ac primò quidem requirit, ut Clerici eligantur, uti ſonat ipſa vox *Clericus*, quod eſt *ſorte electus*. Primò tamen debent eligi ſeu aſſumi à Deo, juxta illud Pſal. 64. *Beatus quem elegiſti & aſſumpſiſti, inhabitabit in atriis tuis*. Per oſtium enim, id eſt Chriſtum, intrandum eſt in ovile ovium id eſt Eccleſiam, aliàs qui aſcendit aliunde, ille fur eſt & latro. Sic ipſe Chriſtus Marci 3. *Vocavit ad ſe quos ipſe voluit, & venerunt ad eum*. Ex his & aliis c. 16. Taxat præfatus Doctor Clericos illos, maximè regulares, qui ad ſacros ordines deſiderant ſublimari, ſeque vel apertè offerunt, vel occultè appetunt invitari: qui, ſi viderint diem præteriiſſe, quo ſe à Prælatis ſuis putabant commoneri, & ſpe fruſtratâ ad optatos ordines nequaquam promoveri: murmurant &

Clericorum electio.

& aſſerunt indignius debito ſe tractari, cum eorum perſonæ amplius, ut æſtimant, debuerint honorari: Unde & de diſcretione magiſtrorum diſputant, vel eorum erga fratres dilectionem accuſant, quia videlicet unumquemque fratrum juxta debitum modum diligere, vel quomodocumque deferendum ſit, neſciant diſcretius pervidere. Ita ferè Philippus, qui & concludit dicens: *Ille ergo ſecurè, ille, inquam, ſalubriter promovetur ad Eccleſiaſticam dignitatem: qui in ipſâ promotione, non ſuam ſed Dei ſequitur voluntatem: & ſi poſſet fieri, mallet ſecurius in humili remanere, quam in ſublimi periculoſius eminere.* Unde & ſtatuta noſtri ordinis diſt. 1. c. 21. *Nullus honorem ambiat, vel ut ad ordines mittatur, Prælatum ſollicitando fatiget: ſed unuſquiſque patienter expectet, quouſque à Deo tamquam Aaron, per ſuum Prælatum vocetur atque mittatur.*

Unde colligatur, quod vocatio ſit à Deo.

Dicendum 2. Quamvis difficile ſit aliquando diſcernere, an vocatio illa proveniat à Deo; tamen illa morali judicio ſufficienter colligitur attendendo 1. ad vitam anteactam; puta, ſi ab adoleſcentia à rebus ſæculi ſeſe quis abſtraxerit, & majori ſollicitudine ad divina obſequia ſe dederit, quam ad conſuetudinem ſæculi; conſortia Eccleſiaſticorum & religioſorum plus amaverit, quam ſæcularium; ſi puritati conſcientiæ ſtuduerit & dilectioni proximi: & generaliter, ſi quæſiverit magis illa, quæ Dei ſunt, quam quæ hujus mundi; in quibus docent alii ſitum eſſe ſpiritum Eccleſiaſticum ſive unctionem Spiritûs Sancti, quâ divina gratia hominem perficit, ut cum affectu & facilitate res Eccleſiaſticas obeat.

Signa autem hujus Spiritûs colligi poſſunt, ſi quis de ſtatu Eccleſiaſtico etiam uſque ad tonſuratum ſolummodò, magnificè ſentiat, pluris æſtimans primam tonſuram, quam maximam dignitatem mundanam. Deindè, ſi quis libenter & diligenter geſtet notas clericales, v. g. tonſuram in copite,

pite, breves crines, tunicam, & cæteras veſtes Clerico præſcriptas, inſuper, ſi quis libentiſſimè functiones Eccleſiaſticas obeat, etiam minimas, v. g. geſtare candelabra, inſervire Miſſæ, &c. ad hæc, ſi quis habeat zelum erga Eccleſiaſticam diſciplinam, quam ſtudet ſuo verbo & exemplo promovere, dolet collapſum, gaudet reſuſcitatam, &c. denique, ſi quis ſtudeat ſe abſtrahere ab hoc mundo, & ejus conſuetudine.

Ut autem dicta vocatio melius innoteſcat, & dictus Spiritus appareat ac conſervetur, plurimum conducet fervens & frequens ad Deum Oratio, quâ Deus rogatur, ut doceat nos facere voluntatem ſuam; dicendo cum Apoſt. *Domine, quid me vis facere?* Ad quod juvare poteſt, quod ſcribit Climacus de fugâ inanis vitæ: in divinâ voluntate indagandâ neceſſarium eſt nos ità comparare, ut omnis noſtra voluntas ceſſet, & in neutram partem magis vergat: nam cum ea ab omni affectu purgata ac nudata fuerit, apta erit ad divinum inſtinctum percipiendum.

Ut autem hæc oratio efficacior ſit, expoſtulandæ etiam ſunt amicorum orationes, qualiter Brunoni vocationem divinam inquirenti preces ſuas promiſit ſanctus Bernardus epiſt. 8. ad Brunonem, quem etiam in habendo conſilio miſit ad ſanctum Norbertum, quem in divinis arcanis aperiendis eo promptiorem futurum pollicetur, quo eum ſeipſo Deo propiorem fuiſſe humili confeſſione profitetur: ſimul innuens, quinam hîc eſſent conſulendi, puta illi, qui animo indifferenti ſoli noſtræ ſaluti promovendæ intendunt: quo pacto, ſubindè ſuſpecti ſint amici, quibus aliquando ſufficit, fratres aut ſorores ad Clericatum trahere ad proprium intereſſe. Undè ſanctus Thomas opuſc. 17. docet, à conſilio ineundæ religionis ſemovendos eſſe carnis propinquos: quod & probat ex illo Proverb. 25. *cauſam tuam tracta cum amico tuo*: ubi ait: *propinqui autem carnis*

carnis in hoc negotio amici non ſunt, ſed inimici juxta illud Matth. 10. *inimici hominis domeſtici ejus*: ubi tamen nota, id intelligendum eſſe de illis amicis, quorum conſilium ſpe ſucceſſionis hæreditariæ, vel alterius commodi, creditur eſſe depravatum, juxta illud, quod alibi dicit ſanctus Hieronymus: *Frater meus non tam amat me, quam mea*: aliàs parentes & amicos in hoc caſu ex pietate, aut obſervantiâ conſulendos eſſe dicam poſteà.

Requiritur hic pura intentio. Dicendum 3. prædicta ad ſtatum Eccleſiaſticum vocatio potiſſimum cernitur ex caſtâ & ſincerâ intentione: *alios enim*, ait Catechiſmus Rom. de Ordine num. 7. *honorum cupiditas, & ambitio ad Sacerdotalem ordinem ducit: alios verò, ut divitiis affluant: cujus quidem rei illud argumento eſt, quod niſi opulentum aliquod Eccleſiaſticum beneficium iis deferatur, nullam ſacri ordinis cogitationem habent. Hi verò ſunt, quos Salvator noſter mercenarios appellat, & quos Ezechiel dicebat ſemetipſos, & non oves paſcere. Quæſtûs & lucri causâ ad altare accedere maximum ſacrilegium eſt.* Et hinc Concilium Colonienſe de impoſitione manuum prudenter monet cap. 21. quod accuratè videndum & inveſtigandum ſit, quo affectu ac propoſito ordinandi accedant, num Dei causâ tantùm, num potius ſuæ commoditatis gratiâ, quærentes quæ ſua ſunt, non quæ Jeſu Chriſti. Vide quæ diximus tract. de jure & juſtitiâ cap. 2. ſect. 3.

An intentio manendi in Clericatu. Dicendum 4. requiritur etiam in ordinando intentio perſeverandi in ſtatu Eccleſiaſtico adeò ut Conc. Trid. ſeſſ. 23. Reform. cap. 4. nolit primâ tonſurâ initiari, de quibus probabilis conjectura non ſit, eos non ſæcularis judicii fugiendi fraude, ſed ut Deo fidelem cultum præſtent, hoc vitæ genus delegiſſe. Et cap. 18. ibidem ſtatuit, ne ad ſeminaria admittantur, niſi quorum indoles & voluntas ſpem afferat, eos eccleſiaſticis myſteriis perpetuò inſervituros.

Quæ-

Quæres, an ergo peccatum mortale ſit accipere ordines ſine intentione manendi in Clericatu. Reſp, imprimis certum eſt, quod aliquando Clericus juſtâ de cauſâ, puta, ut evitet periculum incontinentiæ, familiæ ſplendorem intertineat, &c. poſſit non manere in Clericatu & inire matrimonium certum itidem eſt, non eſſe peccatum mortale accipere minores ordines v. g. cum animo non aſcendendi ad ſuperiores, & in illis perſeverandi, maximè ſi id fiat ex honeſto motivo v. g. humilitatis.

An verò peccatum mortale ſit recipere tonſuram vel minores ordines eâ intentione, ut ad tempus in eis maneat, donec uxorem congruam aut beneficium pingue recipiat, vel etiam, ut privilegiis Clericalibus gaudeat, non conveniunt Auctores. Varii enim negant, ex eo, quod ſecluſo contemptu & aliâ pravâ circumſtantiâ, non appareat hîc gravis deformitas, nec de cætero jura contrarium ſtatuant ſub tantâ obligatione.

Verùm certum nobis eſt, talem peccare mortaliter. Ratio ejus eſt, quod intentione relinquendi ſtatum Clericalem, tonſuram vel ordines accipere, ſit Eccleſiam irridere in re gravi, adeoque dici poteſt illis, quod dictum eſt Ananiæ & Saphiræ Act. 5. *non es mentitus hominibus*, *ſed Deo*. Idem ſatis probant verba Conc. Trid. mox antea allata. Lubet hîc adferre, quod de ſimili caſu ſcribit Eximius D. Franciſcus Ballier Doctor Sorbonicus de ſacris ordinationibus, parte 1. de examine ordinandorum cap. 3. §. 7. num. 30. ubi ait, *quod aliqui tonſuram, præſertim eo tantùm fine capeſſant, abutentes ſacrâ iſtâ deſignatione in Clerum ad ſua commoda, Epiſcopalem benedictionem ad profanas ambitiones convertentes, Eccleſiæ expectationem fruſtrantes, evertentes myſticum ceremoniæ iſtius ſenſum, mendacii Eccleſiaſtica, quæ in tonſuræ collatione funduntur verba, preceſque arguentes, profeſſionem Clericatûs temerè ipſi ementientes, ejuſque prorogativam injuſtè ac fran-*

fraudulenter uſurpantes : quos, ait, *proindè neſcio, quis à lethali noxâ excuſare poſſit, quos injuſtitiæ, ſacrilegii, publici mendacii, abuſuſque rei ſacræ non levibus criminibus conſtructos teneri oſtendimus. Nulla vox tot crimina velare poteſt, nulla ratio tueri : quis enim levem materiam cenſeat prophanationem rei ſacræ, violationem totius Clericatûs, promiſſionem coram tota Eccleſia fallacem, uſurpationem alieni juris, Ordinis Clericatûs perturbationem? quis adeò perfrictæ frontis defendere audeat, leve crimen eſſe ambitionem illam ac avaritiam, quæ ſacros ritus contra Eccleſiæ intentionem in ſua commoda, honoreſque detorqueat? quis non illud crimen ſacrilegæ temeritatis arguat, per quod publica benedictio, eáque myſtica, caſſa, myſterio vacua, inanis, infructuoſa reddatur, ita ut, quod gravius etiam eſt, in pluribus mendacii coargui poſſit, &c.* Et num. ſequenti adfert Navarrum de orat. & horis can. cap. 7. num. 15. ita ſcribentem de illis, qui ſine animo Clericalis vitæ, tonſuram accipiunt : *ſequitur compluribus, qui primâ tonſurâ, aut 4. minoribus initiantur, ſatius fore, ipſo ordinationis die frangere crura, quàm primâ tonſurâ, aut 4. minoribus ordinari.* Vide plura, eaque digniſſima dicto loco apud D. Halleir, & meritò in Eccleſia obſervanda. Quomodo verò ille peccet, qui ſine animo permanendi in Clericatu acceptat beneficium Eccleſiaſticum, diximus tract. de jure & juſtitia, cap. 2. de beneficiis ſect. 3.

Dicendum 5. Ex dictis patet quod antequam; quis ſe ſinat ordinari, diligenter attendere debeat inclinationes ſuas & vires; & optandum, ut ait Bernardus ſerm. de converſ. ad Cleric. c. 29. *Utinam magis turrim inchoaturi ſedentes computarent, ne fortè ſumptus non haberent ad perficiendum! utinam, qui continere non valent, perfectionem temerariè profiteri, aut cælibatui nomina dare vererentur! ſumptuoſa ſiquidem turris eſt, & verbum grande, quod non omnes capere poſſunt. Eſſet autem ſine dubio melius nubere,* quàm

quàm uri, & ſalvari in humili gradu fidelis populi, quàm in Clerici ſublimitate, & deteriùs vivere, & diſtrictiùs judicari.

Et ſi verò nullâ lege Eccleſiaſticâ confeſſio Sacramentalis requiratur ante ſuſceptionem Ordinum, ſed per ſe ſatis ſit ad dignam ſuſceptionem, quod mundus à peccato ordinem ſuſcipiat; quia tamen Eccleſia majores Ordines conferre non ſolet, niſi ſimul in Miſſa communicent; hinc illis aliquando præviè neceſſaria eſt confeſſio, prout patet ex dictis de confeſſione communioni præmittendâ, agendo de Euchariſtia. Variæ interim leges particulares abſolutè requirunt cunfeſſionem præviam, ut Pariſienſis Synodus anno 1557. quæ nullum ad ſacros Ordines admittit, *niſi Sacramentali confeſſione purgatus ſit*. Et Synodus Antverpienſis anno 1610. tit. 9. de ordine ſtatuit, ut ordinandi veniant ad ſuſceptionem Ordinum *per confeſſionem Sacramentalem ad ſacram Communionem parati*. Imò ſubindè factum eſt in Eccleſia juxta D. Halleir ibi ſupra ſect. 4. §. 2. quod ordinandi mitterentur ad Pœnitentiarium, vel alium Confeſſarium deſignatum, qui de competentibus qualitatibus ordinandum inquireret. Et varia Eccleſiarum ſtatuta requirunt ante Subdiaconatum confeſſionem generalem, uti inter alia Concil. Mediolanenſe 4. conſtitut. P. 2. tit. 1. de Ordine, ubi dicitur: *Subdiaconatum ſuſcepturus, quò diligentius vitæ perpendat rationem, cui ſe illum recipiendo ſanctè adſtringit, ac proindè re totâ accuratius deliberatâ, puriori mente, ardentiorique animi voluntate ad rem tanti momenti accedat: priuſquam eo ſacro Ordine initietur, aliquem ſemotum locum adeat, ubi ab omnibus curis & occupationibus liber, cùm omnia anteactæ ſuæ vitæ peccata diligenti conſcientiæ diſcuſſione ritè confiteatur: tum in ſalutaribus meditationibus, aliiſque ſpiritualibus exercitiis totus verſetur, duce & mediatore ſibi adhibito religioſo viro earum rerum perito, quem Epiſcopus imprimis probarit: in illis autem, vel*

An ante ordines requiratur confeſſio.

menſe, vel longiori, breviorive tempore perſiſtat, prout de moderatoris concilio Epiſcopus expedire cenſuerit: quas item exercitationes eodem præſcripto, & modo, & tempore Diaconi, cùm ad Sacerdotii gradum acceſſuri ſunt, piè ineant, ac præſtent. Religioſum hoc Synodûs Mediolanenſis ſtatutum mandant aliæ Eccleſiæ, quod & meritò ab omnibus ordinandis obſervaretur, ut tamquam Apoſtoli in eadem domo precantes & divinis meditationibus intenti, induantur virtute ex alto: 1. illud olim ſuo exemplo præſtiterunt ſancti Patres, ut ſignanter ſcribitur de ſancto Norberto, qui ſe contulit initio converſionis ad Sigebergenſe Monaſterium, ubi inter Religioſos in omni ſanctitate Monachos certa religioſè vivendi caperet documenta, & uſum Ordinum addiſceret, Vitæ cap. 3.

SECTIO X.

De diſpoſitionibus externis ordinandorum.

Ordinandus debet eſſe maſculus.

DICENDUM primò, inter alias diſpoſitiones externas requiſitas ad ſubjectum ordinis, requirunt paſſim Theologi ſexum maſculinum; adeò ut feminæ, etiam ex jure divino hîc arceantur. Et ratio eſt, quod miniſter ordinis gerere debeat vices Chriſti, ejuſque perſonam debeat repræſentare: atqui feminæ Chriſtum repræſentare non poſſunt, cum Chriſtus ſexum femineum non aſſumpſerit. Et ſatis colligitur ex inſtitutione Chriſti, qui in ultimâ cœnâ Sacerdotes ordinavit maſculos, quibus etiam poſt reſurrectionem dedit poteſtatem abſolvendi, non feminis. Rationes adferunt alii; primò, quia ordines adferunt quamdam præeminentiam ſuper alios, ubi tamen dicitur mulieri Geneſis 3. *Sub viri poteſtate eris.* 2. quia ordinibus annexum eſt munus docendi: Apoſt. autem 1. ad Tim. 2. mulierem in Eccleſiâ

cleſiâ docere non permittit, ſed jubet eam tacere in Eccleſiâ, & diſcere in ſilentio cum omni ſubjectione. Denique, id confirmat traditio Apoſtolica, & continua Eccleſiæ conſuetudo, ultra alia incommoda innumera, quæ ſequerentur, ſi mulieres poſſent ordinari ad adminiſtranda Sacramenta.

Et quamquam aliquæ Abbatiſſæ habeant aliquod regimen ſpirituale & præeminentias, hoc tantum fit per accidens, ut propter periculum cohabitationis mulierum & virorum, prout obſervat S. Thomas 3. p. q. 39. a. 1. ad 2. & de cætero regimen illud eſt merè œconomicum: quamquam huic domeſtico regimini quædam ex privilegio prærogativæ annexæ ſint, v. g. quod præſentent ad Eccleſias, quod Sacerdotes ſibi deligant; ex quibus tantùm ſequitur, quod ratione finis & objecti, ſpiritualem quodammodo Abbatiſſæ habeant poteſtatem; puta, quia Monialium Abbatiæ pro fine ſuo habent ſalutem æternam, & perfectionem vitæ ſpiritualis, ad quam facilius conſequendam conſtituitur Abbatiſſa tamquam caput, ut cæteras dirigat ad talem finem per media ordinata. Non tamen Abbatiſſa poteſtatem aliquam habet in res ſpirituales, vel etiam ad pœnas ſpirituales infligendas; cum ſolis Apoſtolis dictum ſit Matth. 18. *Quæcumque ligaveritis ſuper terram, &c.* unde etiam Innocent. III. cap. *Novâ*, de Pœnit. & Remiſſ. dicit, claves Eccleſiæ feminis non eſſe conceſſas: *Quia*, ait, *licet beatiſſima Virgo Maria dignior & excellentior fuerit Apoſtolis univerſis, non tamen illi, ſed iſtis Dominus claves regni Cælorum commiſit.* Si ergo Chriſtus non dederit Matri ſuæ talem poteſtatem ligandi & ſolvendi, multò minus talem poteſtatem alii homines dare poſſunt aliis feminis.

Quod ſi Abbatiſſæ, & aliæ non habeant talem poteſtatem in feminas ſibi ſubjectas; multò minus dicendæ ſunt habere talem poteſtatem in viros. De cætero, ſi Abbatiſſæ in quoſdam Clericos imperium.

rium aliquod exerceant, ſolummodo (ut dictum eſt) imperium œconomicum, ſicut ſubindè exercent matres familias in filios Sacerdotes; & ut ait, quiſpiam, ad imitationem poteſtatis B. V. Mariæ in ſanctum Joannem Evangeliſtam; fortè ad Monachorum humilitatem probandam, & eorumdem gratitudinem erga Moniales ob beneficia ab eis recepta excitandam. Cætera autem in ſpiritualibus regimina, quæ ſibi Abbatiſſæ lapſu temporis uſurparunt, fuerunt uſurpatæ poteſtatis, non legitima, & aliquando adulatione Clericorum fota, & viris Sacerdotibus indigna.

An ad ordines prærequiratur Baptiſmus & Confirmatio.

Dicendum 2. debet ordinandus ante ſuſceptionem ordinum eſſe baptizatus & confirmatus. De Baptiſmo quidem tempore Innocent III. cap. *Veniens* de Præsbytero non baptizato, variæ fuerunt hîc opiniones, aliis negantibus, aliis affirmantibus talem ordinationem eſſe validam, quidam enim volebant, quod cum Baptiſmus ſit fundamentum omnium Sacramentorum, ante ſuſceptionem Baptiſmi non ſuſciperetur aliud Sacramentum: quoniam ubi fundamentum non eſt, ſuperædificari non poteſt. Alii è contra dicebant, quod quis non ſolùm per Sacramentum fidei, ſed etiam per fidem Sacramenti efficiatur membrum Chriſti; & qui Chriſtum habet per fidem, etiamſi Baptiſmum non habeat, habeat tamen fundamentum, quod eſt Chriſtus Jeſus: adeoque ſuperædificari poteſt nec etiam illud generaliter verum eſſe dicebant, quod baptiſmus ſit fundamentum aliorum Sacramentorum; quia Sacramentum conjugii & Euchariſtiæ à non baptizatis recipi poteſt, adeoque inferebant, quòd Baptiſmus ante ordines non deberet neceſſariò eſſe collatus; maximè, dum baptizati eſſe crederentur. Ita illi in cap. *Veniens* citato. Et hinc etiam Conc. Florent. quod priori ſententiæ favêre videtur, non dixit, quod Baptiſmus ſit janua aliorum Sacramentorum, ſed ſolummodò primum omnium Sacramentorum, &

vitæ

vitæ ſpiritualis janua, quæ haberi poteſt ſine ſuſceptione Baptiſmi; puta, per ejus votum. Vide dicta de Sacram. Baptiſ. ſect. 1. ubi etiam diximus probabiliter dici poſſe, ordinationem factam ante Baptiſmum eſſe validam.

Interim, quia res hic eſt periculoſa, & ſi ordinatio talis eſſet invalida, innumera, eaque graviſſima orirentur Eccleſiæ incommoda, hinc abſolutè tenendum eſt, quod baptiſmus ante ordinationem debuerit eſſe collatus: adeò ut ſi de eo fundatum ſubeſſet dubium, deberet taliter ordinatus rebaptizari & reordinari: undè Innocentius ſupra de Præsbytero non baptizato ita ſcribit: *Nos circa latorem præſentium, de hoc dubitabili caſu, quod tutius eſt, ſequentes, mandamus, quatenus ipſum per ſingulos Ordines, uſque ad Sacerdotium promoveri procures*, ne tamen aliqui ſcrupuli ex hac ſententia orirentur, ſubjunxit Innocent. dicens: *de illo certè, qui natus eſt de Chriſtianis parentibus, & inter Chriſtianos eſt fideliter conſervatus, tam vehementer præſumi, quod fuerit baptizatus, ut hæc præſumptio pro certitudine ſit habenda, donec fortiſſimis forſitan argumentis contrarium probaretur.*

Addit D. Th. in ſupplemento q. 35. a. 3. ad 3. quod ſi quis non baptizatus ordinatus in Sacerdotem multos abſolviſſet, aut etiam ordinatus Epiſcopus multos ordinaſſet, *piè tamen credi poſset, quod quantum ad ultimos effectus Sacramentorum, Summus Sacerdos ſuppleret defectum, & quod non permitteret hoc ita latêre, quod Eccleſiæ poſset periculum imminere*, cui opinioni ſuam relinquimus pietatem. Hoc interim addo, quod ex dictis ab Innocentio III. liquido conſtet, in conflictu opinionum probabilium (ſicuti ſunt prædictæ ſententiæ) non utramlibet, ſed tutiorem eſſe ſequendam, uti etiam rectè obſervat Proſper Fagnanus in cap. *Ne innitaris* num 245. in hoc eodem caſu.

Quod autem ad Sacramentum Confirmationis

attinet, à fortiori docent, quòd ordinandus debeat eſſe confirmatus: adeò ut Concilium Trid ſeſſ. 23. cap. 4. ſtatuat, ne quis primâ tonſurâ initietur, qui Sacramentum Confirmationis non ſuſceperit. Et ratio eſt, quod per Confirmationem conſtituamur perfecti Chriſtiani, uti colligi poteſt ex dictis de Sacramento Confirmationis: ex quo ſequitur, quod ſaltem ad Ordines prærequiratur Confirmatio, cùm per ordines conſtituamur in gradu eminentiori ſupra cæteros Chriſtianos Laïcos; ad quod requiritur, ut ad minimum ſimus perfecti Chriſtiani. Hoc tamen certum eſt, quod Confirmatio non requiratur prævìè ad Ordinem ex neceſſitate Sacramenti, adeò ut Ordo teneat, quamvis Confirmatio non præcedat.

An autem Confirmatio requiratur ad ordinationem ex neceſſitate præcepti, adeò ut mortaliter peccet, qui non confirmatus ordinatur ſciens ac volens, non conveniunt Auctores. Alii enim cum Soto in 4. q. 1. a. 4. & Navarro Manualis cap. 21. & aliis recentioribus paſſim docent, non eſſe peccatum mortale, ſi quis ſciens & volens ante Confirmationem Ordines ſuſcipiat; idque ex eo familiari Caſuiſtarum principio: quod nullus ad peccatum mortale obligandus ſit, niſi manifeſtè de tanta obligatione conſtet: atqui de tanta obligatione nullibi conſtat: ergo. Alii tamen veriùs docent, eſſe peccatum mortale ſcienter & volenter accipere Ordines ante Confirmationem: eò quod ſit lex Eccleſiæ in Conc. Trid. ſuprà allato de Confirmatione præmittenda Ordinibus, quod Concilium, etſi non habeat expreſsè præceptum ſub mortali, in quo ſe fundant alterius ſententiæ Patroni, adeoque videatur tantùm innuere congruentiam ſuſcipiendi ſacros Ordines: tamen generalis Eccleſiæ conſuetudo, quæ hîc videtur habere vim legis, maximè cùm ſit Sacramenti Ordinis inſtitutioni conſentanea, ſufficienter indicat eſſe peccatum mortale

Confir-

Confirmationem omittere, cùm verſemur in materia gravi, quàm violare ſine peccato mortali vix poſſunt. Videri poteſt Toletus lib. 1. inſtructionum cap. 71. Hoc tamen notandum, quod paſſim conveniant Auctores in eo, quod ſi quis non confirmatus ſinat ſe ordinari, nullam incurrat irregularitatem, prout ibidem docet Toletus, cùm nullum in jure irregularitatis verbum in ſimiles reperiatur; nulla autem cenſura ſtatuenda ſit, niſi quam lex Canonica legatur ſtatuiſſe: neque in his poſitivis aliquid ponderis habent argumenta à ſimili, à majori ad minus, &c.

Dicendum 3. Requiritur in ordinando debita ætas. Pueros tamen ante uſum rationis validè ordinari poſſe etſi illicitè communis eſt DD. ſententia. Quod validè, colligitur 1. ex cap. unico, de Clerico per Saltum promoto, ubi ordinatus ante annos diſcretionis permittitur elevari ad Diaconatum abſque repetitione minorum Ordinum. Deindè puer ante uſum rationis validè baptizatur, confirmatur, imò & olim pueris poſt baptiſma dabatur Euchariſtia: ergò etiam validè poteſt ordinari: cùm Ordo non importet majorem repugnantiam cum ſtatu infantiæ, quàm prædicta Sacramenta. *Ætas ordinandi.*

Quod non licitè patet ex eo, quod ſacræ Eccleſiæ Concilia id ipſum ſeverè prohibeant. An autem peccaret mortaliter, reſpondet D. Th. in 4. diſt. 25. q. 2. a. 1. ſi talis puer ordinaretur ad minores Ordines, & tunc, ſi adſit neceſſitas & ſpes profectûs, poſſet etiam ante annos diſcretionis ſine ullo peccato ordinari: ſi verò ordinetur ad majores Ordines, ordinans mortaliter peccaret; eò quod Ordines ſacri annexum habeant votum continentiæ, quod nemo ante uſum rationis poteſt emittere; quo caſu non tantùm puero, ſed etiam Eccleſiæ, inferret ordinans maxima detrimenta.

Et quamvis puer ante rationis uſum, poſſit validè Ordines majores recipere, non tamen ſequitur,

juxta eos quod puer ante uſum rationis, poſſit validè accipere Epiſcopatum. Et ratio diſparitatis eſt hæc, quod Epiſcopatus includat eſſentialiter poteſtatem in Corpus Chriſti myſticum, quod eſt Eccleſia: quam poteſtatem accipere non poteſt quis, niſi habeat uſum rationis: Paſtor enim animarum, qualis eſſentialiter eſt Epiſcopus, eſſentialiter exigit uſum rationis. Sacerdos autem cùm conſtituitur, non illicò fit Paſtor animarum, niſi in actu primo, ut loquuntur, & quaſi in radice.

Ætas requiſita ad tonſuram. Ætas autem requiſita pro prima tonſura requirit ſaltem uſum rationis puta ſeptennium; quod ſufficienter colligitur ex Conc. Trid. ſeſſ. 23. reform. cap. 4. ſtatuente, primam tonſuram non conferendam, niſi illis, qui Sacramentum Confirmationis ſuſceperint, fidei rudimenta edocti fuerunt, & de quibus probabilis conjectura ſit, eos, ut Deo fidelem cultum præſtent, hoc vitæ genus elegiſſe: hoc autem regulariter ante ſeptennium fieri non poteſt: undè rectè Conc. Colonienſe anni 1536. p. 1. cap. 27. *quid*, ait, *indecorum magis, quàm admoveri infantes, qui non intelligant, quid agatur, imò ne capiant quidem, quid Clerici nomen ſignificet.*

Ætas ad minores ordines, & alios. Ætas autem requiſita ad minores Ordines non videtur ullo jure expreſſa, ſed relinquitur hoc judicio Epiſcopi, cujus eſt de ſufficienti idoneitate hìc judicare. Ætas Subdiaconi, Diaconi & Præsbyteri olim in Eccleſia fuit diverſa. In Conc. Carthag. Diaconis ſtatuebatur annus 25. ut habetur cap. *Placuit* Diſt. 77. & Præsbyteris annus 30. adeò ut, ſi quis ordinaretur Sacerdos anno 25. fieret illud urgentiſſima de cauſa, ut conſtat ex cap. *Si triginta* Diſt. 78. jure tamen novo Tridentini ſeſſ. 23. cap. 12. reform. ita hìc ſtatuitur: *Nullus in poſterum ad Subdiaconatûs Ordinem ante 22. ad Diaconatûs ante 23. ad Præsbyteratûs ante 25. ætatis ſuæ annum promoveatur. Sciant tamen Epiſcopi, non ſingulos, in ea ætate conſtitutos, debere ad hos Ordines aſſumi; ſed dignos dumtaxat,*

& quorum probata vita ſenectus ſit. Regulares quoque, nec in minori ætate, nec ſine diligenti Epiſcopi examine ordinentur: privilegiis quibuſcumque, quo ad hoc, penitùs excluſis.

Notant autem Auctores, quod annus hic non debeat eſſe completus, ſed ſufficiat eſſe inchoatus; adeò ut ille eo die, quo complevit annum 24 poſſit in Sacerdotem ordinari: talis enim, non ante 25. ætatis ſuæ annum ad Sacerdotium promovetur. Ex dictis quoque Concilii verbis abrogantur illa Regularium privilegia, quibus Generales aliquorum Ordinum juſtâ interveniente causâ poſſent diſpenſare cum ſuis ſubditis, ut poſt 22. annum ad Sacerdotium promoverentur: quod privilegium, etiamnum poſt Trid. valere docent aliqui; eò quod Pius V. poſt Conc. Trid. conceſſerit Minoribus, ut poſſent in foro conſcientiæ uti omnibus privilegiis ab anteceſſoribus illis conceſſis, etſi etiam Tridentino contrariis: verùm ſufficienter ex Tridentino loco citato conſtat contrarium, cùm ibidem clarè de tali revocatione conſtet; ubiècontrà de renovatione illius privilegii, non conſtat niſi valde obſcurè: cùm enim dicant pro foro conſcientiæ dictum privilegium à Greg. XIII. fuiſſe reſtitutum, poſtquam illud abrogaſſet: tamen omnia vivæ vocis oracula, (quale etiam erat illud privilegium per Greg. XV. conſtit. 27. & Urbanum VIII. conſtit. quæ incipit: *Aliàs felicis recordationis, &c.*) ſunt revocata & abrogata. Adde, quod id ipſum ſufficienter innuat quotidiana Regularium praxis, dum ſubditos ſuos mittere non audent, niſi in ætate à Conc. Trid. requiſita.

Si quis autem antè legitimam ætatem ſcienter fuiſſet ordinatus, ipſo facto eſt ſuſpenſus ab officio ſui ordinis, idque in perpetuum, & non ſolùm uſque ad tempus, quò ætas requiſita ad ordinem adveniſſet. Et patet ex extrav. Pii II. quam Pius V. Sixtus V. & Clemens VIII. poſteà confirmarunt.

Ulterius, ſi ſic ſuſpenſus in ordine miniſtraverit, ſit irregularis. Si verò quis bonâ fide & ignoranter ante ætatem legitimam eſſet ordinatus, non incurreret dictam pœnam: ità Navarrus Manual. cap. 27. num. 156. & ratio eſt, quod Pontifex dumtaxat velit tollere ſcandala, & nimiam temeritatem ordinandi, quæ in hoc caſu bonæ fidei, & ignorantiæ non concurrunt. Undè alii docent, excuſare hîc ignorantiam craſſam, modò non ſit affectata; eò quod Pius V. requirat hîc præſumptionem & contumaciam.

Hoc tamen notandum eſt, quod ſtatim, ac quis noſcit ſeſe ante ætatem legitimam eſſe ordinatum, teneatur à ſuo miniſterio abſtinere; etſi Sacerdos, v. g. tali caſu celebraret, fieret irregularis; ex eo quod tunc adveniret mala fides. Quod ſi ille, qui bonâ fide ante ætatem legitimam fuiſſet ordinatus, adeptâ debitâ ætate in ſuo officio miniſtraret, non incurreret irregularitatem: quandoquidem pœna prædicta ſolummodò ſit injuncta in eos, qui malâ fide ſinunt ſe ordinari, aut ſic ordinati audent miniſtrare.

Scientia ad ordines requiſita. Dicendum 4. in ordinando etiam requiritur competens ſcientia, quæ major aut minor eſſe debet reſpectivè ad diverſos ordines; ignorantia enim Clericorum omnium errorum & vitiorum eſt mater, ut dicitur cap. *Ignorantia.* Undè Oſeæ 4. *Quia ſcientiam repuliſti, repellam te, ne Sacerdotio fungaris mihi.* Ad tonſuram autem requirit Conc. Trid. ibi ſuprà quod ſciant rudimenta fidei, norint ſcribere & legere. Pro minoribus ordinibus requirit ſeſſ. 23. cap. 11. ut ſaltem Latinam linguam intelligant. Ad Subdiaconatum autem & Diaconatum eâdem ſeſſione cap. 13. exigit, ut ſciant linguam Latinam, quâ id quod legunt, intelligant; & inſtructi ſint in iis, quæ ad ordinem exercendum pertinent. Ad Sacerdotium requirit Conc. in ſequentibus, ut ſacrificium Miſſæ intelligat, puta materiam, formam, rectam diſpoſitionem ad miniſtrandum; item illa,

quæ

quæ pertinent ad miniſtrationem Sacramentorum, quæ ſuſcepto Sacerdotio poterit adminiſtrare, puta Sacramenti Euchariſtiæ, Baptiſmi, & Extremæ-unctionis; non tamen tanta ſcientia in illis requiritur, quanta in illis, qui confeſſionibus audiendis applicantur.

Quamquam etiam olim ad Sacerdotium promovendi examinarentur in iis, quæ ad ſcientiam confeſſionis ſpectant, uti patet ex Conc. Braccarenſi ſecundo Can. 10. ubi hoc ſtatuitur: contrarium tamen ſatis probat praxis quotidiana, dum etiam Conc. Trid. ſeſſ. 23. cap. 15. ſtatuit, ne ullus Sacerdos etiam regularis ſæcularium confeſſiones audire poſſet, niſi prius tamquam idoneus & ſufficientis ſcientiæ ab Epiſcopo eſſet approbatus, ex quo ſufficienter patet ex mente Concilii non eſſe, ut promovendi ad Sacerdotium tantâ pollerent ſcientiâ, quantâ deberent pollere confeſſarii.

Ad Conc. Braccarenſe reſpondent, quod tantùm loquatur de illis, qui ad Sacerdotium promovebantur ſimul cum onere animarum.

Varii autem in regularibus ordinandis requirunt minorem ſcientiam, quam in Clerico ſæculari; inter quos Barboſa de officio & poteſtate Epiſcopi al. leg 46. num. 14. idque ex eo, quod cum regulares degant in mutuâ ſocietate, poſſint opportunius illa addiſcere, quæ ſunt ſui muneris, etſi de facto illa necdum ſciant; quæ præſumptio in Clerico ſæculari locum non habent. Noſtra interim ſtatuta diſt. 1. cap. 21. requirunt expreſsè ſcientiam à Conc. Trid. ſuprà requiſitam, & meritò.

Dicendum 5. requiritur ulterius in ordinando probitas vitæ, ne vitâ improbâ ſtatum Eccleſiaſticum commaculet. Hinc & meritò monet Apoſt. Tim. ne cuipiam citò manus imponat, ſed præviè maturè conſideret merita ordinandi. Certè antiquis Eccleſiæ temporibus in conferendis ordinibus erat Eccleſia parcior, adeò ut non niſi maturâ morum, & *Probitas ordinandi.*

vitæ factâ inſpectione alquem ordinaret. Hinc Innocentius Papa Epiſt. 3. ad Felicem ità ſcribit : *Non prohibentur hujuſmodi ad Clericatûs ſortem aſſumi, ità ſanè, ut in eos tempora à majoribus conſtituta ſerventur, nec citò quilibet Lector, citò Acolythus, citò Sacerdos fiat, quia in minoribus officiis, ſi diu perſeverent, & vita eorum pariter & obſequia comprobantur.* Quam parci quoque in ordinationibus fuerint in primitivâ Eccleſiâ, oſtendit Card. Bellarm. in admonitione ad Nepotem controv. 5. ubi refert, quod ſanctus Linus Petri ſucceſſor ordinaverit tantùm præsbyteros 18. toto tempore Pontificatûs, quod fuit 15. annorum. Sanctus Anacletus ſedit annos 9. & ordinavit Præsbyteros 5. Diaconos 3. idem de aliis Pontificibus ibi refert Bellarm. ita concludens : *Hæc certè parcitas tantorum Pontificum deberet omnes Epiſcopos ſerio admonere, ut non niſi viros doctos & probos, & eo gradu dignos eligerent, quod omnino facient, ſi decorem domûs Domini ex animo diligant.*

Dicendum 6. ab ordinandis etiam arceantur omnes irregulares, hæretici, neophyti, & cæteri infames, qui numerantur in cap. *Infames* ubi enumeratis variis generibus infamium, dicitur illos ad ordines promoveri non poſſe, de quibus etiam nos egimus de cenſuris §. 10.

Dicendum 7. requiritur etiam in ordinando ulteriori ordine, quod prius exercuerit actum ordinis antea ſuſcepti, uti patet ex Conc. Trid. ſeſſ. 23. cap. 11. quod requirit ut ordinati unoquoque ordine, ejuſque munere juxta præſcriptum Epiſcopi ſe exerceant, idque in ea, cui adſcripti erunt Eccleſiâ, niſi fortè ex cauſa ſtudiorum abſint. Et ratio eſt, quod omnis ordo, & conſecratio detur propter ipſum uſum ordinis. Negant tamen paſſim auctores eſſe peccatum mortale, ſi ſine uſu minorum ordinum ad majores aſcendant; eo quod dicta Concilii verba non videantur eſſe præceptiva ſub tantâ obligatione, imò videatur illud relinquere arbitrio Epiſcopi.

copi. Unde etiam Epiſcopi non ſolent de exercitio minorum ordinum eſſe tam anxii & ſolliciti.

SECTIO XI.

An ordinandus debeat neceſſariò habere conſenſum Parentum; Regularis licentiam ſui ſuperioris.

Dicendum primò, quod quamquam pietas parentibus debita exigat, ut in capeſſendo vitæ ſtatu conſulamus parentes: ſi tamen debitâ indagatione facta de vocatione divina juxta dicta ante. ſect. ex non debito motivo parentes diſſentiant, & de cætero credat prudenter, vocationem ad ſtatum Clericalem eſſe ex Deo, certum eſt, quod conſenſus parentum hîc non requiratur: quo caſu locum habet illud Lucæ: *Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum & matrem, & uxorem & filios & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Et illud Matthæi 10. *Veni ſeparare hominem adverſus patrem ſuum, & filium adverſus matrem ſuam..... & qui amat patrem aut matrem pluſquam me, non eſt me dignus.* Ubi etiam locum habet, quod ſcribit ſanctus Hieronymus ad Heliodorum: *Licet parvulus ex collo pendeat nepos, ſparſo cinere, ſciſſiſque veſtibus, ubera quibus te nutrivit mater, oſtendat: in limine pater jaceat: per calcatum perge patrem, ſiccis oculis ad vexillum crucis evola: Pietatis genus eſt in hâc re crudelem eſſe.* Vide cætera loco citato ad rem noſtram. Neque obtendi hîc poteſt præceptum Decalogi de honorandis parentibus: nam, ut ait ſanctus Aug. ſerm. 8. de verbis Domini: *Honorandus eſt pater, ſed obediendum eſt Deo: amandus eſt generator, ſed præponendus eſt creator: Ego, inquit, ad Evangelium te voco, ad aliud opus mihi neceſſarius es, major eſt hoc quam quod vis facere*

cere .... nolite anteriora poſterioribus ſubdere, amate parentes, ſed præponite Deum parentibus Videri etiam poteſt idem ſanctus Pater Epiſt. 38. ad Lætum. Et ſanctus Bernardus Epiſt. 111. *ſola cauſa*, ait, *quâ non licet obedire parentibus, Deus eſt.*

Et ratio hujus eſt, quod jus educationis filiorum, uſque ad ſtatum capeſſendum, qui noſcitur conducere ad ſalutem æternam, non ſe extendat: in quo filii liberi ſunt & ſui juris: deindè, cum illa poteſtas parentum in filios detur propter filios, ſi parentes bono & ſaluti filiorum adverſentur, abutuntur poteſtate in filios ſibi traditâ. Denique, ut anteà ſancti Patres innuunt, Religio & pietas in ſuis officiis ſe non intervertunt, ſed ut cæteræ virtutes hîc ſibi ſubordinantur: Religio autem, quæ Deum reſpicit, in hoc caſu & exercitio præponenda eſt pietati, quæ reſpicit parentes; undè antea Aug. *Amandus eſt generator, ſed præponendus eſt creator.*

Accedit quod parentum conſilium in hâc re ſæpè ſit fallax & præoccupatum, dum ſæpè amore propaginis filios ab ordinibus arcent, ad ſalutem filiorum non attendentes; ſicuti etiam è contra filios & filias Religioni deſtinant, de eorum vocatione vix ſolliciti: quo fit, ut, dum parentes ſuæ cupiditati, ambitioni, avaritiæ, filiorum ſalutem poſtponunt, ad altaria quidem eos promovent, ſed immolent filios ſuos & filias ſuas dæmoniis, & non Deo Pſalmo 105. ſi enim juris beneficio matrimonia libera ſint; ſpirituale matrimonium majori libertatis gratiâ gaudere debet, ut ſcribit Petrus Bleſenſis Epiſt. 54. aliud eſſet in caſu, quo parentes indigerent, de quibus alibi actum eſt. Quo caſu ſicuti teneretur filius, etiam non ingredi Religionem, ita etiam teneretur non ſuſcipere eo caſu ordines.

Dicendum 2. an autem Religioſus contra expreſſam ſuperioris voluntatem ordinatus invalidè ſuſciperet Sacramentum ordinis, non omninò conveniunt Auctores, aliqui enim, ſed pauci, docent

cent talem ordinationem Regularis eſſe invalidam ex eo, quod religioſorum velle & nolle plenè ſubſit diſpoſitioni ſuperiorum; adeò ut per votum obedientiæ abdicaverit à ſe omne dominium ſuæ voluntatis: undè etiam poteſt Prælatus regularis irritare omnia vota & juramenta ſuorum ſubditorum. Verius tamen eſt, & communius, quod ordo receptus à ſubdito contra voluntatem ſui ſuperioris, ſit omninò validus, imprimat characterem, neque ex eo titulo repeti poſſit. Dominium enim, quod habet Prælatus regularis in religioſum, ſolummodo eſt directivum in ſalutem animæ: ad receptionem autem Sacramenti, uti & adminiſtrationem ejuſdem, quæ non pendet eſſentialiter à juriſdictione Prælati, religioſus liberam habet voluntatis ſuæ diſpoſitionem: deindè, non eſt majus dominium Prælati in religioſum, quam parentum in filios: ubi tamen mox antè dictum eſt, ordinationem filii contra expreſſum voluntatem parentum eſſe validam. Undè ſequitur, quod religioſus contra expreſſam voluntatem ſui ſuperioris poſſit validè baptizari, confirmari, conſecrare, ordinari: imò etiam validè poſſit religioſus Sacerdos applicare miſſam contra expreſſam voluntatem ſui ſuperioris, prout docuimus de ſacrificio miſſæ ſect. 10. Denique, quod & poſſit confeſſarius religioſus ab Epiſcopo approbatus contra voluntatem ſuperioris validè audire confeſſiones ſæcularium, etſi ilicitè. Vide dicta de confeſſione ſect. 11.

SE-

SECTIO XII.

De titulis requiſitis ad ordinationem Subdiaconi, ac primò de titulo paupertatis Religioſæ.

PRudenter Conc. Trid. ſeſſ. 21, cap. 2. ita ſtatuit, conformiter ad veteres Eccleſiæ Canones: *cum non deceat eos, qui divino miniſterio adſcripti ſunt, cum ordinis dedecore mendicare, aut ſordidum aliquem quæſtum exercere; compertumque ſit, complures pleriſque in locis ad ſacros ordines, nullo ferè delectu admitti, qui variis artibus, ac fallaciis confingunt, ſe beneficium Eccleſiaſticum, aut etiam idoneas facultates obtinere: ſtatuit ſancta Synodus, ne quis deinceps Clericus ſæcularis, quamvis aliàs ſit idoneus moribus, ſcientiâ, & ætate ad ſacros ordines promoveatur, niſi prius legitimè conſtet, eum beneficium Eccleſiaſticum, quod ſibi ad victum honeſtè ſufficiat, pacificè poſſidere ....., patrimonium verò, vel penſionem obtinentes, ordinari poſt hæc non poſſint, niſi illi, quos Epiſcopus judicaverit aſſumendos pro neceſſitate vel commoditate Eccleſiarum ſuarum.*

Ex hoc Concilii loco paſſim deducunt, eſſe duos titulos ordinis ſacri, puta titulum beneficii, & titulum patrimonii vel penſionis; quibus addunt titulum paupertatis religioſæ. Quibus etiam aliquando addunt titulum ſufficientiæ, puta quando quis, eximiè doctus in Canonibus aut Theologiâ, de quo clara ſpes eſt, quod brevi beneficium aliquod aut dignitatem adipiſcetur, quo ſufficienter poſſit ſuſtentari poſſet ordinari.

Titulus paupertatis. Dicendum 1. paupertas religioſa eſt titulus ſufficiens ad ſacros ordines recipiendos; quod de profeſſis imprimis eſt intelligendum, adeò ut Novitii

tii ex bullâ Pii V. *Romanus Pontifex Sacrorum*, non poſſint ad ſacros ordines promoveri ſub pœnâ ſuſpenſionis, & poſt ordinis miniſterium, irregularitatis; niſi aliundè habeant ſufficiens patrimonium ad cujus titulum poſſent ordinari, quod prudenter à Pontifice ſtatutum eſt, ne ante profeſſionem, religionem egreſſi cogantur mendicare ad ignominiam ſtatûs Eccleſiaſtici, aut etiam ab ipſo ordinante alimenta expoſcerent, de quo poſteà. Excipiuntur hîc Patres Societatis Jeſu, qui poſt vota ſimplicia ante profeſſionem ſolemnem ad ordines ſacros promoveri poſſunt ex ſpeciali indulto Greg. XIII. quod ſi contingat illos ſubindè in ſacris conſtituros à ſuperioribus è Societate expelli, & de cætero beneficio, vel patrimonio competenti careant, debent ſuperiores Societatis illis providere de honeſto victu, donec ſufficiens beneficium, vel congruam ex aliis capitibus ſuſtentationem acquirant, prout declaravit ſacra Congregatio Conc. Trid. ſeſſ. 21. cap. 2.

Et quia ſubindè religioſi profeſſi in ſacris ordinibus conſtituti propter graves cauſas de Monaſterio expellantur, intereà viventes ſine ullo titulo pauperes & mendici in opprobrium Eccleſiæ, quod directè eccleſiaſticis decretis repugnat, hinc providè ſtatuit Congregatio Cleri Gallicani a. 1645. a. 18. ad obviandum dictis inconvenientibus, ne quis Epiſcopus religioſum ordinaret ad ſacros ordines, niſi monaſterium ſe obliget, quod dictum religioſum in omni eventu ſuſtentabit. Quod ſi dictum monaſterium non ſit fundatum, ſtipulabit Epiſcopus, quod numquam religioſus ille expelletur ſine conſenſu Epiſcopi aut ejus Vicarii. Quod deinceps varia ſtatuta Eccleſiarum Galliæ ſunt ſecuta. *Cantela Cleri Gallicani.*

Et hinc inferunt, quod ſi quis profeſſus ſciens ſuam profeſſionem eſſe nullam, ſineret ſe initiari majoribus ordinibus ad titulum paupertatis religio-

ſæ,

ſæ, mortaliter peccaret; & eſſet ſuſpenſus, eo quod Eccleſiam deciperet in re gravi, de quo vide Portel. in dub. Reg. *Ord. Sacri.*

SECTIO XIII.

De titulo Beneficii.

Dicendum primò, requiritur ex Concilio Trid. ſupra allato, ut quis ordinetur titulo beneficii, ut beneficium illud ſit ad victum ſufficiens, idque ob rationem ante datam, ne cum ordinis dedecore mendicare, aut ſordidum quæſtum exercere cogatur. Quodnam verò beneficium hìc ſit ſufficiens, eſt Epiſcopi judicare attentâ conditione perſonæ temporis & loci: undè fit, quod beneficium in hoc loco, & tempore ſufficiens, alio loco & tempore cenſeatur eſſe inſufficiens, ſi tamen quantitatem beneficii aut etiam patrimonii, de quo poſteà, determinaverint ſtatuta Eccleſiarum, erunt illa obſervanda. Sic Synodus Provinc. Mechl. a. 1608. tit. 9. de ordine cap. 6. ita habet: tituli patrimoniales & beneficiales ſint ad minimum 40. florenorum. Nihil tamen hìc refert, an tale beneficium ſit ſimplex an curatum; ſint duo vel unum, ſitne conjunctum cum penſione aut patrimonio; dummodò beneficium illud verè ſit ſufficiens.

Dicendum 2. requirit inſuper Conc. Trid. ut ordinandus titulo beneficii, beneficium illud pacificè poſſideat: undè ſequitur, quod nemo poſſit ordinari ad ſacros ordines titulo beneficii etiam certò futuri: item, quod non poſſit ordinari titulo beneficii, ſi à judice ſæculari v. g. impediatur à poſſeſſione beneficii. Aliud eſt, ſi quis haberet pacificam poſſeſſionem beneficii, ità tamen, ut beneficii fructibus non gauderet; poſſet tamen intereà ta-

lis

lis ordinari Subdiaconus vel Diaconus : quod quamvis communiter tradant Auctores ; videtur tamen limitandum , ſi de cætero ſit illi ſufficienter proviſum aliundè , ne cum expectat fructus beneficii , cogatur mendicare , adeoque non ſatisfacit eo caſu menti Concilii Tridentini.

Poterit tamen talis ordinari ad titulum coadjutariæ perpetuæ , ſi ratione præſentis coadjutariæ haberet de facto congruam ſuſtentationem : quia quamvis talis coadjutaria , de ſe non ſit titulus beneficii de præſenti , eſt tamen hoc caſu & cenſetur eſſe de præſenti ad mentem Tridentini , dum de facto annexam habet ſufficientem ſuſtentationem.

Dicendum 3. cum verò beneficium debeat eſſe perpetuum , ſequitur , quod quis non poſſit promoveri ad ordines ſacros titulo beneficii , ad titulum temporalis vicariæ , aut alterius beneficii vel officii amovibilis. Si tamen Vicariatus ille ſit perpetuus , vel beneficium de ſe amovibile fiat perpetuum , poterit ſub eo titulo tunc ordinari. Undè deducunt , quod quis poſſit ordinari , qui deputatus eſt ad ſervitium alicujus Eccleſiæ , vicariatum, miſſarum celebrationem , aut ſimilem aliquam functionem , modò amoveri vel deſtitui non poſſit, prout reſpondiſſe refert Zypæus juris Pontificii de ordinandis num. 16. ſacram Congregationem addens idem eſſe de beneficiis manualibus , capellaniis , hoſpitalibus , commendis , quo caſu ità promoti fient inamovibiles ; ſi quidem ordinatio de eorum conſenſu ad quos ſpectat , facta fuerit. Addit inſuper , quod ſi capellania ſit ad nutum amovibilis , ſed ex juſtâ causâ : titulus capellaniæ non ſufficiet , cum non ſit perpetuus , dum amoveri poteſt aliis cauſis , quam in jure expreſſis.

Inferunt ulterius auctores , quod quis poſſit ordinari ad titulum quotidianarum diſtributionum, quæ quamvis beneficia non ſint , ſunt tamen perpetua

petua & ad victum ſufficientia. Ita Barboſa in Tridentinum ſeſſ. 21. cap. 2. num. 13.

Inſuper, quod quis poſſit ordinari ad titulum præſtimonii (ſunt autem præſtimonia quædam ſtipendia pro ſtudioſis, aut etiam pro militantibus pro fide Chriſtiana inſtituta à reditibus beneficiorum abſtracta) quod intellige, ſi præſtimonia non dentur ſtudioſis ſolummodò pro tempore ſtudiorum, ſed perpetuò: quia præſtimonia, vel ſunt verè beneficia, vel ſi non ſint beneficia, certè ſunt penſiones Eccleſiaſticæ: quod autem aliquis ordinari poſſit titulo penſionis Eccleſiaſticæ perpetuæ, dicetur infrà.

Dicendum 4. Beneficium, titulo cujus quis ordinatur, ſtatuit Conc. Trid. ne ordinatus reſignare illud poſſit, niſi factâ mentione, quod ad illius beneficii titulum ſit promotus: neque ea reſignatio admittatur, niſi conſtet, quod aliundè commodè vivere poſſit, & aliter facta reſignatio ſit nulla. Ex quibus Concilii verbis ſequitur, quod ordinatus ſub titulo beneficii, beneficium ſic reſignans abſque eo, quod aliundè habeat, undè vivat, ſit nulla; etiamſi ante ordinationem juraſſet ſe illud reſignaturum; eò quod poſitâ dictâ lege Tridentini, juramentum hîc eſſet vinculum iniquitatis. Videri poteſt Barboſa de officio & poteſtate Epiſcopi Alleg. 19. num. 46. addens, tamen num. 44. validam eſſe talem reſignationem, ſi reſignatio fiat in aliud beneficium æquivalens. Secundò eſſe validam, ſi reſignans habeat aliud beneficium vel patrimonium ad victum ſufficiens; item etiam, ſi ſupra beneficium alteri reſignatum reſervaret ſibi penſionem ſufficientem ad honeſtè vivendum: eò quod hoc caſu menti Concilii Trid. ſatisfiat, dum ſufficienter tali de honeſta ſuſtentatione eſt proviſum.

Quod ſi taliter ordinatus reſignaret beneficium ſuum abſque mentione tituli, nec habitâ facultate ab Epiſcopo, nec de cætero habeat undè vivat, pri-

varetur

varetur illo beneficio, neque amplius ab Epiſcopo, ſed à ſolo Pontifice in pœnam iſtius poſſet illud iteratò obtinere. Ordinarius autem, qui talem reſignationem admiſiſſet, ſi malâ fide proceſſiſſet teneretur ad alimenta Clerico illi præſtanda, de quo poſteà. Hinc etiam prudenter ſtatuunt aliquando particularia Eccleſiarum ſtatuta, ut ordinandi ad titulum beneficii vel patrimonii jurent, quod titulum illum legitimè & pacificè poſſideant; quodque illum non reſignabunt, vel alienabunt, niſi de alio ſufficienti titulo illis ſit proviſum. Neque tunc quidem aliter, quàm cum ſcitu & conſenſu ſui Epiſcopi. Et ita ſtatuit Synodus Provinc. Mech. tit. 9. de Ordine cap. 8.

SECTIO XIV.

De titulo Patrimonii & Penſionis.

Dicendum primò, de titulo Patrimonii ita ſtatuit Conc. Trid. ibi ſuprà: *Patrimonium verò, vel penſionem obtinentes ordinari poſthâc non poſſint, niſi illi, quos Epiſcopus judicaverit aſſumendos pro neceſſitate, vel commoditate Eccleſiarum ſuarum; eo quoque priùs perſpecto, patrimonium illud, vel penſionem verè ab eis obtineri, taliaque eſſe, quæ eis ad vitam ſuſtentandam ſatis ſint: atque illa deinceps ſine licentia Epiſcopi alienare, &c.*

Ex dictis Concilii verbis paſſim colligunt Canoniſtæ, quod titulus patrimonii non ſit titulus ordinationis ſacræ, niſi diſpenſativè, neque ab Eccleſia adhiberi poſſit, niſi pro neceſſitate vel commoditate Eccleſiæ; adeò, ut rectè notat Card. Bellarm. in admonitione ad Nepotem: *Proindè maximus eſt abuſus, ordinari quoſlibet ad titulum patrimonii. Plurimi enim ordinari cupiunt pro utilitate ſua, non Eccleſiæ, & de celebratione Miſſæ faciunt artem de pane*

lucrando, undè Sacerdotium contemptibile redditur, & Eccleſia ſcandalis patet.

Quid hîc ſit patrimonium. Dicendum 2. Sub patrimonio hîc comprehenduntur omnia bona immobilia, quæ ab ordinando poſſidentur ſive ſint paterna ſive materna, adventitia, vel caſtrenſia, dummodò illa pacificè poſſideat, & ad commodè vivendum ſufficiant. Hoc autem patrimonium debet eſſe certum, immobile, ex natura ſua frugiferum, nec ulli alteri obligatum. Debet eſſe *certum*, ut judicari poſſit an ad debitam ſuſtentationem ſit ſufficiens. Debet eſſe *immobile*, ne conſumi poſſit, quo facto ordinatus poſtea careret debitâ ſuſtentatione: undè non ſufficiunt hîc animalia v. g. merces & ſimilia in patrimonium aſſignata. Debet eſſe *frugiferum*, eò quod ordinatus de fructibus illius debeat ſuſtentari. Denique nulli debet eſſe obligatum, ne Clericus illo ſpolietur à creditoribus, & ſic debitâ ſuſtentatione deſtituatur.

Ex dictis inferunt, non eſſe ad ſacros Ordines admittendos, qui carentes ſufficienti patrimonio & beneficio, ab amicis ſcedulam promiſſoriam accipiunt, quâ amici ſe obligent, ſe adminiſtraturos vitæ neceſſaria, quia illa obligatio non eſt res immobilis, nec per eam ordinatus pacificè poſſidet actu ad mentem Concilii, quod requirit pacificam patrimonii poſſeſſionem. Ita Navarrus Conc. 34. de temp. ordinat. Aliud eſſet, ſi quis amicorum de fructibus omnibus ſuorum bonorum coram Notario ſponderet irrevocabilem donationem 100. v. g. aureorum, ut poſſet amicus ad ſacros Ordines promoveri, cum hoc caſu haberetur certum quaſi patrimonium, irrevocabile, & perpetuum. Aliter tamen ad prædicta refert Zypæus ibi ſuprà num. 18. ex Barboſa in Tridentinum ibi ſuprà, vicem patrimonii obtinere, ſi quis promovendo neceſſaria ſe ſubminiſtraturum ſpondeat.

Sequitur ulteriùs, non eſſe promovendum ad ſa-

cros ordines ſub titulo legati alicujus conſequendi; tum quia voluntas teſtatoris uſque ad mortem eſt deambulatoria: tum, quod legatum illud ante mortem teſtatoris pacificè poſſideri nequeat.

Inferunt ulteriùs, nec etiam ad ſacros Ordines promovendum, qui à parentibus expectat patrimonium etiam opulentiſſimum, ſi tamen à patre non ſit filio aſſignatum in titulum, tum, quod filius vivente patre non poſſideat actu tale patrimonium; tum, quod ad licitam hîc promotionem non ſufficiat dominium bonorum directum, ſed requiratur utile, quo ordinandus alatur. Undè etiam ulteriùs generaliter ſequitur, non licere hîc etiam promotionem illius, qui ſolummodò habet dominium directum aliquorum bonorum, alter verò habet dominium utile; eò quod fructibus talis rei ſuſtentari nequeat, niſi fortè dominium illud directum tantum adferat emolumentum quotannis ut ex eo ordinatus ſufficienter ſuſtentari poſſit: uti ſæpè fit in contractu emphyteutico, ubi emphyteuta ſæpè quotannis ſolvit magnam pecuniæ ſummam domino directo in recognitionem ejus dominii.

Inferunt ulteriùs, quod cenſus poſſit hîc admitti pro ſufficienti titulo, idque ſive ſit vitalitius, ſive perpetuus: eò quod cenſus ſit res frugifera, & certa, ex quo quis habet jus ad certam penſionem, quâ ordinandus commodè vivere poſſit. Et quamvis cenſus ſemper poſſit redimi & extingui; huic tamen incommodo ſufficienter obviare poterit Epiſcopus, in erectione tituli expreſsè declarando, quod in caſu redemptionis pecunia iteratò applicetur in beneficium ordinati. Deindè, cenſus habentur pro re immobili, adeoque ſuprà cenſum ſufficientem poterit quis ordinari ad mentem Concilii Trid.

Dicendum 3. ut titulus patrimonii hîc teneat, parum refert, utrum illud conſiſtat in re unica, utrum in pluribus: an illud ſeparatim poſſideat, an cum fratribus conjunctim. Deindè, ſi patrimo-

nium ſit tenue, poterit hoc etiam conjungi cum beneficio, dummodò ex illis conjunctis habeatur ſufficiens ſuſtentatio pro ordinando.

Dicendum 4. Si filius ad Ordines ſacros ritè adſpiret, & pater ejus renuat dare ſufficiens patrimonium hîc requiſitum, peccat contra pietatem & religionem; imò etiam ad hoc compelli poteſt per auctoritatem Judicis Eccleſiaſtici. Ratio ejus eſt, quod pater jure naturalis obligationis & pietatis teneatur filiis providere, dum poteſt, de iis, quæ ad ſtatum debitè amplectendum ſunt neceſſaria, in quo filii liberi ſunt & ſui juris, ut anteà diximus. Deindè, cùm filium impediat à conſecutione Ordinum, ad quos accipiendos jus habet, ſequitur, quod pater peccet contra religionem, & honorem rebus ſacris debitum. Denique, quod ſi filia nupſerit digno, etiam invito patre, tenetur pater eam dotare, ne indotata malè tractetur, L. *qui liberos ff. de ritu nuptiarum*, eò quod matrimonia ſint libera habenda, neque ad valorem matrimonii requiratur conſenſus parentum, de quo poſteà: quâ ratione etiam tenetur pater filiam dotare, ſi velit ingredi religionem etiam invito patre: ergo etiam tenebitur pater aſſignare filiò ſufficiens patrimonium volenti ſuſcipere ſacros Ordines, dum ſpirituale matrimonium longè favorabilius eſſe debeat, quàm carnale. Ita inter alios Sanchez de matrimonio, lib. 4. diſp. 26. num. 7.

Si tamen pater non poſſet filio tali præſtare ſufficiens patrimonium, niſi aliis filiis præjudicet, quos etiam per aſſignationem patrimonii illius defraudaret ſuâ legitimâ: omninò pater illud dare non poſſet, dum pater filios ſuâ legitimâ privare non poteſt, niſi ob cauſas in jure expreſſas; aliud eſſet, ſi fratres jam adulti & ſui juris liberè in hoc conſentirent in gratiam ordinandi, cùm quilibet poſſit cedere ſuo juri.

Dicendum 5. bona à patre in titulum patrimonii donata filio, verius computantur in legitimam, & venire

venire debent in diviſione bonorum cum fratribus facienda. Contrarium tenet Barboſa de officio Epiſcopi alleg. 19. num. 64. ratio noſtræ concluſionis eſt hæc, quod in aſſignatione patrimonii præſumatur pater velle filios ſuos eſſe æquales in paternâ hæreditate, dum hoc convenit æquitati naturali. Vide Menochium lib.4. de præſumpt. præſumpt. 26.num. 22. deindè *L. omnimodo §. imputari, de in officioſo teſtamento* habetur, quod in legitimam computandum ſit, quod pater pro filio inſumpſit in militiâ vel emendo officio aliquo, eo quod talis militia & officium vendi poſſit, & tranſmitti ad hæredes; atqui etiam patrimonium Clerici ad hæredes tranſmitti poteſt ergo.

Dicendum 6. ſicuti poteſt quis ordinari titulo patrimonii, ita etiam juxta Trid. poteſt quis ordinari ad titulum penſionis perpetuæ. Dicit enim Conc. Trid. ſuprà: *Patrimonium verò, vel penſionem obtinentes ordinari poſt hâc non poſſint, &c.* unde etiam debet hæc penſio, ſicuti patrimonium, pacificè poſſideri, & eſſe talis, quæ ad vitam Clerici ſuſtentandam ſufficiat. Neque etiam penſio illa ſine licentiâ Epiſcopi alienari poteſt aut extingui, donec beneficium Eccleſiaſticum ſufficiens ſit adeptus, vel aliundè habeat, unde commodè vivere poſſit.

SECTIO XV.

Ad quid teneatur ordinans & ordinatus ſine titulo. Item an reſignans hîc beneficium ſine ſcitu Epiſcopi validè reſignet?

Dicendum primò, Epiſcopus aliquem ordinans ad ſacros Ordines ſine titulo, tenetur ordinato providere de ſuo, ſi ordinatus egeat, donec aliquem titulum fuerit conſecutus: ſic expreſsè ſtatui-

tur in Jure Canonico cap. *Epiſcopus*, de præbendis, & dignitatibus; ad quod ſcribens Proſper Fagnanus num. 5. ait, quod ſi quis ſine titulo ad ſacros Ordines promoveretur à pluribus Epiſcopis, v. g. ad Subdiaconatum ab Epiſcopo Domicilii ad Diaconatum, ab Epiſcopo originis, & ad Sacerdotium ab Epiſcopo beneficii; poſſet ordinatus quemlibet Epiſcoporum illorum in ſolidum convenire. Tenetur autem in hoc caſu Epiſcopus ad præſtanda alimenta neceſſaria, puta cibaria, veſtitum, habitationem, medicinas, & alia ad victum neceſſaria; quæ taxanda ſunt ſecundùm facultatem Epiſcopi & ſecundùm conditionem ordinati.

Ad hoc tamen non tenetur Epiſcopus in dicto caſu, primò, ſi ordinatus aliundè commodè poſſit vivere; puta de patrimonio; unde etiam in jure additur, *Niſi talis de ſuâ, vel paternâ hæreditate ſubſidium vitæ poſſit habere.* Vide latius de hâc re Proſperum Fagnanum ibi diſputantem.

Idem dicendum eſt, quod ad hoc non teneatur Epiſcopus, ſi taliter promotus habeat patrem divitem; eo quod pater lege naturali teneatur filium alere; quæ lege Pontificiâ longè eſt ſuperior.

Deindè juxta ante dicta, poteſt pater cogi ad aſſignandum ſufficiens patrimonium filio ordinando; ergo multò magis ad illud cogi poteſt poſt ordines ſuſceptos. Ità Barboſa de officio Epiſcopi alleg. 20. num. 4. addens, non teneri etiam ad hoc Epiſcopum in caſu, quo ſine titulo ordinatus non fuiſſet illi ſubditus, ſed habuiſſet dimiſſorias à ſuo ordinario; qui, antequam dimiſſorias concedat, de ſufficientiâ tituli tenetur debitè inveſtigare: adeoque in hoc caſu Epiſcopus ordinans non eſt in culpa, ſed ipſe ordinarius.

Addit tamen noviſſimè Cardinalis de Luca in Conc. Trid. ſeſſionem 21. cap. 1. & 2. diſcurſu 14. num. 39. quod quamvis tale onus Epiſcopo ſit ordinanti à lege impoſitum ſit, *numquam tamen praxis*

id

id doceat, quoniam pro frequentiori contingentiâ promoti non remanent in duobus primis ſacris ordinibus, ſed aſſumunt ſacerdotium, quod ſufficienter proviſionem ad victum præbere ſolet cum eleëmoſyna celebrationis miſſæ diuturnæ. Rectè tamen addit de Luca, quod adhuc Epiſcopus malè agat, & correctione dignus ſit, ſi ſub hâc, licet probabili, ac frequentius contingibili ſpe proviſionis, aliquem ſine titulo ad ſacros ordines promoveat.

Dicendum 2. qui ſine titulo beneficii, aut patrimonii ſufficientis ad ſacros ordines ſcienter promotus eſt, antiquitus incurrebat ſuſpenſionem, & ſi in ordine ſuſcepto miniſtraret, incurrebat irregularitatem, uti patet ex cap. *Sanctorum*, Diſt. 70. poſteà verò Innocentius III. cap. *cum ſecundum*, *de præbendis*, ſuſpenſionem illam ſuſtulit dicens: *licet autem prædeceſſores noſtri ordinationes eorum, qui ſine certo titulo promoventur, in injuriam ordinantium, irritas eſſe voluerint & inanes: nos tamen benignius agere cupientes, tamdiu per ordinatores, vel eorum ſucceſſores provideri volumus ordinatis, donec per illos eccleſiaſtica beneficia conſequantur.*

Sed quæſtio eſt, an dicta ſuſpenſionis pœna per Conc. Trid. ſuprà non ſit innovata, dum vetat ſine titulo promoveri ad ſacros ordines, addens *antiquorum canonum pœnas ſuper his innovando*; ubi etiam videtur, renovari ſuſpenſionis pœna antea lata in cap. *Sanctorum* diſt. 70. reſpondet tamen Fagnanus in c. *cum ſecundum*, de præbendis num. 63. quod ſacra Congregatio Cardinalium Concilii Trid. reſponderit ſolummodò fuiſſe innovatas pœnas dicti cap. *cum ſecundum*; puta, quod Epiſcopus de ſuo deberet providere ſic ordinato, & ratio illius erat, quod cum pœna ſuſpenſionis in cap. *Sanctorum* lata, per cap. *cum ſecundum*, ſubſequens fuerit ſublata; Concilium Trid. innovando pœnas antiquorum canonum non cenſeatur innovaſſe pœnam illam, quæ per poſteriores Cano-

nes jam fuerat abrogata; undè etiam addit, quod cum nonnulli ad ſacros ordines abſque titulo promoti quæſiviſſent, an eſſent ſuſpenſi, & irregulares ex eo, quod in ſuſceptis ordinibus miniſtraſſent: cenſuit ſacra Congregatio, illos minimè eſſe ſuſpenſos aut irregulares. Ubi tamen nota, quod quamvis Sixtus V. taliter ordinatis ſuſpenſionem ordinum ſtatuiſſet, ac ſi in illis miniſtraſſent, irregularitatem: ea tamen conſtitutio poſteà redacta fuit à Clemente VIII. ad terminos juris, & Concilii Trid. ut refert idem Auctor num. 65.

An autem ſuſpenſionis pœna adhuc lata ſit contra illos, qui ficto titulo ordinantem decipiunt, & ita ad ſacros ordines promoventur, non conveniunt Auctores. Fagnanus hìc in caput *cum ſecundum*, aſſerit tutiorem & ſalubriorem eſſe opinionem, quod pœna ſuſpenſionis per hanc Decretalem ſublata non ſit; ex eo, quod hìc tantùm corrigatur pœna ſuſpenſionis, quæ erat inducta in injuriam; id eſt, in ignominiam ordinatoris: adeò ut, ſi ordinator non fuiſſet in culpa, & ordinatus falſo titulo ordinatorem defraudaſſet, vetus pœna ſuſpenſionis, quæ in hoc caſu non cenſetur correcta, teneret etiamnum locum quoad ordinatum: imò addit, quod ſi ab illâ ſententiâ recederemus, quod Conc. Trid. *Facile eluderetur, quia*, ait, *ſi nulla eſſet pœna ſuſpenſionis in hujuſmodi ordinatum, qui fraudem commiſit, facilè eſſet cuiquam confictis titulis abſque vero titulo promoveri, & obtentâ abſolutione in foro conſcientiæ, abſque ullo impedimento ordinis, in ordinibus ſuſceptis miniſtrare, quo pacto multi ad ſacros aſcendere poſſent abſque titulo, & poſteà contra mentem Concilii cum ordinis dedecore mendicare.*

Dicendum 3. ad ultimum, varii variè hìc reſpondent; alii enim aſſerunt, talem reſignationem, vel alienationem eſſe validam: & fundant ſe in Conc. Trid. ſuprà ſtatuente, quod ſine licentiâ Epiſ-

Epiſcopi, penſio vel patrimonium alienari, extingui, vel remitti non poſſit; donec beneficium ſufficiens ſint adepti, vel aliundè habeant, undè vivere poſſint; ubi illud *donec*, volunt importare, quod dum aliundè commodè vivere poſſunt, ex mente Trid. tunc validè poſſint patrimonium vel penſionem alienare. Ita etiam tenet Zypæus ibi ſuprà num. 21. alii tamen, & ſatis fundatè docent oppoſitum, ſcilicet talem alienationem eſſe validam, idque ex eo, quod patrimonium hîc erectum in titulum, connumeretur inter bona eccleſiaſtica, & illorum bonorum privilegio gaudeat; atque adeò patrimonium illud non ſit alienabile abſque Epiſcopi licentiâ: imò ſi taliter titulo patrimonii ordinatus haberet aliundè, unde viveret, poſſet abſque Epiſcopi licentiâ patrimonium illud alienare; adeoque Tridentinum fruſtrà appoſuiſſet *abſque licentiâ Epiſcopi*, quandoquidem juxta aliam ſententiam ſenſus eſſet, tunc ſolùm prærequiri facultatem Epiſcopi ad alienandum patrimonium, ubi quis non habet aliunde, unde vivat: quia ſi habeat aliundè, undè vivat, nolunt primæ ſententiæ patroni, Epiſcopi licentiam eſſe neceſſariam. Vide latius hâc de re Barboſam ſuprà alleg. 19. num. 90. & in Trid. ſeſſ. 21. cap. 2. num. 21.

SECTIO XVI.

De Miniſtro Ordinis.

DICENDUM I. etſi ſacerdotes & miniſtri eccleſiaſtici, tam in veteri lege, quam initio naſcentis Eccleſiæ, variis modis fuerint electi: nunc ſorte, ut Matthias Act. 1. nunc ſuffragio populorum, nunc alio modo: conſtat tamen, nunc mini-

miniſtrum ordinationis ordinarium eſſe Epiſcopum: quod etiam ab initio Eccleſiæ obſervatum fuiſſe conſtat, tum ex Scriptura ſacra, ſanctis PP. & Conciliis. Et noviſſimè ex Concilio Trid. ſeſſ. 23. cap. 4. declarante ad Epiſcopos Apoſtolorum ſucceſſores pertinere, regere Eccleſiam Dei, miniſtros Eccleſiæ ordinare, &c. & ſubdit: *Quarum functionum poteſtatem reliqui inferioris ordinis nullam habent.* Undè etiam ibidem Can. 17. ſubditur: *Si quis dixerit Epiſcopos non eſſe Presbyteris ſuperiores, vel non habere poteſtatem confirmandi & ordinandi; vel illam, quam habent, illis eſſe cum Presbyteris communem; vel ordines ab ipſis collatos ſine populi, vel poteſtatis ſæcularis conſenſu, aut vocatione irritos eſſe, anathema ſit.*

Et ratio D. Thomæ in 4. Diſt. 25. q. 1. a. 1. eſt hæc, quod poteſtas Epiſcopalis ſe habeat in Eccleſiâ, ſicut ſe habet poteſtas abſoluti Principis in Republicâ, ad quam ſpectat deſignare magiſtratus, & alios miniſtros; adeoque etiam ad Epiſcopum ſpectet deſignare miniſtros Eccleſiæ.

Dicendum 2. requiritur in Epiſcopo ordinante, non ſolùm, ut ſit electus & confirmatus; ſed etiam, ut ſit conſecratus: adeò ut antè conſecrationem habeat quidem poteſtatem juriſdictionis, non tamen poteſtatem ordinis, adeò ut ante conſecrationem non poſſit exercere illa officia, quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, poteſt tamen antè conſecrationem illa, quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, alteri Epiſcopo delegare; cum delegatio illa pertineat ad juriſdictionem.

Hinc ulterius inferunt, quod Epiſcopus ille, qui necdum eſt Sacerdos, non poſſit validè ordinare: eo quod poteſtas in corpus myſticum, quod eſt Eccleſia, ad quam pertinet conſtituere Eccleſiæ miniſtros; præſupponat poteſtatem in corpus Chriſti verum; puta, ad conſecrandum, quæ habetur per ſacerdotium.

Di-

Dicendum 3. poteſt Epiſcopus, etiam hæreticus, excommunicatus, degradatus, ſchiſmaticus validè conferre ordines. Innuitur hoc ſufficienter in ſacrâ ſcripturâ; quæ poteſtatem ordinis à pravis miniſtris non auferri, ſatis declarat. Undè Matth. 23. *ſuper cathedram Moyſis ſederunt Scribæ & Phariſæi*, &c. Deindè, poteſtatem conferendi Sacramenta non dependere à probitate vel fide miniſtri, ſi de cætero adhibeant eſſentialia Sacramenti, conſtat ex dictis de Sacramentis in genere & ſufficienter colligitur ex Conc. Conſtantienſi damnante hanc Wicklef numero 4. *Nullus Epiſcopus vel ſacerdos exiſtens in peccato mortali baptizat, ordinat, conſecrat, abſolvit.* Uti etiam hanc 15. *nullus eſt dominus civilis, nullus eſt Prælatus, nullus eſt Epiſcopus, dum eſt in peccato mortali.* Denique Concilium Trid. ſeſſ. 7. can. 12. *Si quis dixerit miniſtrum in peccato mortali exiſtentem, modò omnia eſſentialia, quæ ad Sacramentum conficiendum, aut conferendum pertinent, ſervaverit, non conficere, aut conferre ſacramentum; anathema ſit.*

Et ratio hujus eſt, quod poteſtas Epiſcopalis & Sacerdotalis ſit omninò indelebilis, nec ab Eccleſiâ introducta, ſed ſit ex inſtitutione divinâ: adeoque Eccleſia non poteſt hanc poteſtatem ab Epiſcopis, vel ſacerdotibus auferre: Deinde, vis Sacramentorum non dependet à miniſtro, ſed à Chriſto Domino, qui eſt miniſter principalis juxta illud Joan. 1. *hic eſt, qui baptizat.* Et hinc inferunt, quod nec ipſe Pontifex poſſit auferre ab Epiſcopo poteſtatem ordinandi & confirmandi, uti nec à ſacerdote poteſtatem conſecrandi: adeò ut, ſi Epiſcopus degradetur, & tradatur brachio ſæculari, non ideò privetur ſuo ordine, ſed ſolummodò ob culpam privetur privilegiis Eccleſiaſticis, quibus eximebatur à poteſtate laïcali.

Aliud eſt de ſacramentalibus, quæ Pontifex ab Epiſcopis auferre poteſt v. g. circa conſecrationem ca-

calicis, altarium, &c. adeò ut, ſi Epiſcopus poſt inhibitionem Pontificis illa attentaret, nihil efficeret. Quod quidem communiter dicitur, maximè in illâ ſententiâ, quæ tenet, quod minores ordines ſint Sacramenta: quia ſuppoſito, quod ſint ſacramentalia, & non ſacramenta (de quo anteà) omninò dicendùm eſt, quod nequidem exercitium illorum ſacramentalium, quorum vis eſt ex inſtitutione divinâ, pendeat à poteſtate Pontificis, adeoque Epiſcopus contra inhibitionem Pontificis illa ſacramentalia exercens, validè eadem conferret.

Dicendum 4. ex commiſſione tamen ſummi Pontificis poteſt quilibet ſacerdos non Epiſcopus conferre primam tonſuram & minores ordines: undè dicitur à Concilio, Epiſcopum eſſe miniſtrum *ordinarium* ordinis, cui competit hæc adminiſtratio vi ſuæ ordinationis; inſinuans miniſtrum extraordinarium poſſe eſſe ſacerdotem.

Quæſtio tamen eſt; an poſſit Pontifex dare poteſtatem ſimplici ſacerdoti ad ordinandum alium ſacerdotem, item an poſſit ſimplex ſacerdos ex commiſſione Papæ conferre Subdiaconatum & Diaconatum. Reſpondet ad primum ſanctus Thomas 3. p. q. 38. a. 1. ad 3. *ad tertium dicendum, quod Papa, qui habet plenitudinem poteſtatis Pontificialis, poteſt committere non Epiſcopo ea, quæ ad dignitatem Epiſcopalem pertinent, dummodò illa non habeant immediatam relationem ad verum corpus Chriſti, & ideò ex ejus commiſſione poteſt aliquis Sacerdos ſimplex conferre minores ordines & confirmare; non autem aliquis non ſacerdos; nec iterum ſacerdos majores ordines, qui habent immediatam relationem ad corpus Chriſti, ſuprà quod conſecrandum Papa non habet majorem poteſtatem, quam ſimplex ſacerdos.* Sanctum Thomam ſecuti ſunt plurimi Theologi. Verius tamen eſt, quod Pontifex poſſit dare commiſſionem ſimplici ſacerdoti ordinandi imprimis Diaconum

num & Subdiaconum: cujus ratio eſt, quod ſimplex ſacerdos ex commiſſione Pontificis poſſit conferre ſacramentum Confirmationis, ut anteà agendo de Confirmatione probavimus: ergo etiam ſacramentum Ordinis, cum poteſtas conferendi utrumque ſacramentum reſultet ex conſecratione Epiſcopali. Deindè ſatis conſtat, quod quidam Abbates Ciſtercienſes privilegium habeant & poteſtatem ordinandi Subdiaconos & Diaconos religioſos ſibi ſubjectos. Prætereà nemo negat, quin ſimplex ſacerdos ex commiſſione Papæ poſſit conferre minores ordines; ſed non eſt major ratio pro minoribus ordinibus, quam pro majoribus hîc conferendis à ſimplici ſacerdote. Ratio enim, quàm ſuprà adfert ſanctus Thomas, quod ſacerdos majores ordines conferre nequeat, qui habent immediatam relationem ad corpus Chriſti, non videtur hîc urgere; cum conſtet, quod Subdiaconus & Diaconus non habeant immediatam poteſtatem in corpus Chriſti. Adde, quod olim Chorepiſcopi, qui juxta ante dicta fuerunt ſimplices ſacerdotes, Diaconos & Subdiaconos creaverint, ut conſtat ex Concilio Antiocheno can. 10.

Imò non deſunt, qui aſſerant etiam ſimplicem Sacerdotem ex conceſſione Papæ poſſe ordinare Presbyteros ex eo, quod ſit par utriuſque ratio, ſive conſiderando pleniſſimam poteſtatem Pontificis, ſive qualitatem delegati, ſive conſiderando cauſam talis delegationis.

Verior tamen & communior opinio adhæret hîc D. Thomæ ante citato, quod ſcilicet ſimplex Sacerdos non poſſit conferre ordines etiam ex commiſſione, qui habent immediatam relationem ad Corpus Chriſti. Deindè conſecrando Sacerdotem, conceditur ordinato facultas aliqua ſpiritualis ſupereminens, puta conſecrandi, abſolvendi, &c. atqui hoc propriè pertinet ad Principes Eccleſiæ, qui ſunt Epiſcopi.

Con-

Contra dicta objiciunt aliqui, quod illa, quæ ſunt ordinis, non poſſint committi illis, qui tali ordine carent; ſed ordinare eſt ordinis Epiſcopalis: ergo: Pontifex enim non poteſt immutare illa, quæ proveniunt ex jure divino, qualis eſt poteſtas ordinis: ad quod reſponderi poteſt, negando in Pontifice talem eſſe poteſtatem: neque enim Pontifex in tali caſu immutat propriè jus divinum, ſed ſolummodò poteſtatem ordinariè datam Epiſcopis, juſta de cauſa committit Sacerdoti non Epiſcopo; adeoque potius jus divinum implet; prout fit dum Pontifex diſpenſat in votis, juramentis, &c. quæ ſunt etiam juris divini.

Dicendum 5. Abbates habentes juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, quamvis non ex vi ſolemnis benedictionis, tamen ex conceſſione Eccleſiæ habent poteſtatem conferendi ſibi ſubditis tonſuram, & minores ordines. Ita cap. *Quoniam de ætate & qualitate:* & ſatis innuit Conc. Trid. ſeſſ. 23. cap. 10. reform. dicens, Abbatibus, quantumvis exemptis non licere impoſterùm Regularibus non ſibi ſubditis tonſuram vel minores ordines conferre; ſatis ſignificans, quod poſſint Religioſis ſibi ſubditis tales ordines conferre.

Requiritur autem, ut talis Abbas habeat Abbatiam in titulum; undè talis poteſtas Abbatibus commendatariis non competit, uti nec cætera privilegia Abbatibus Regularibus conceſſa. 2. Olim requirebatur, ut eſſent benedicti, ut patet ex cap. *Cùm contingat de ætate & qualitate*: modò tamen talis conditio non requiritur, cùm Abbates triennales, qui non benedicuntur poſſint etiam ſuis ſubditis conferre minores ordines. 3. Ut ſit Sacerdos: collatio enim ordinum eſt actus ordinis, qui actus non poteſt exerceri ab eo, qui ordine caret. 4. Quod ordines illos conferat Regularibus ſibi ſubditis.

Circa hoc ultimum notandum eſt, quod jure communi antiquo poterant Abbates ſæculares ſibi ſub-

ſubditos ordinare: hoc tamen illis per Concilium Trid. ſeſſ. 23. cap. 10. eſt inhibitum. Et quamquam Tamburinus de jure Abbatum tom. 2. diſp. 2. quæſito 7. aſſerat, à ſacra Congregatione Cardinalium Trid. declaratum fuiſſe, quod Abbates habentes uſum Pontificalium poſſint minores ordines conferre ſæcularibus, dummodò accedat conſenſus Epiſcopi, & ab eo habeant dimiſſoriales, addens pro hac ſententia varios AA. imò etiam Conc. Mediolanenſe 5. p. 3. de ordine: ſubdit tamen, hodie Abbates à ſimilibus ordinationibus abſtinere, idque propter dubium, juſſu Clementis VIII. deciſum anno 1592. ubi hâc queſtione propoſitâ, reſolutum eſt, quod per Tridentinum ſuprà; Abbatibus talis facultas auferatur reſpectu Clericorum ſæcularium, quorum ordinationem voluit pertinere ad ſolos Epiſcopos.

Quærunt autem, an etiam Novitii cenſeantur hîc ſubditi reſpectu Abbatum. Reſpondeo, aliqui cum Layman & aliis lib. 5. tract. 9. cap. num. 2. affirmant; eò quod in favorabilibus Novitii veniant nomine Regularium: addunt tamen, hoc non expedire. Alii tamen rectius negant, maximè poſt Tridentinum, quod requirit, ut ordinandus ab Abbate, ſit regularis Abbati ſubditus: atqui Novitii non ſunt abſolutè ſubditi Abbatibus, quoad ſuſcipiendos ordines; ſed ſolummodò in ordine ad probationem. Quæ etiam ſententia communis eſt & praxi confirmata; maximè, cùm nulla neceſſitas id cogat, cùm poſt annum probationis poſſint ab Abbate ordinari.

Et licet Provinciales, Guardiani, & alii Mendicantium Superiores ſoleant communicare in privilegiis aliorum Ordinum: non tamen in hoc privilegio communicant, eò quod ſpecialiter tale privilegium à ſancta Sede conceſſum ſit Abbatibus ratione Abbatialis dignitatis, & quidem dictis qualitatibus veſtitis.

Dicendum ultimò, pertinet ad Epiſcopum, uti & ad quemvis Miniſtrum ſacræ ordinationis, attentè conſiderare regulam ab Apoſtolo Tim. datam, dum dicit 1. cap. 5. *Manus citò nemini impoſueris, neque communicaveris peccatis alienis*: quaſi diceret, ne aliquem facilè & imprudenter ordines; ſed tantùm diligenti examine prævio de vita & moribus ordinandi: quod ſi ſecùs feceris, omnia mala ex tali ordinatione ſecuta tibi imputabuntur, quorum ordinando fuiſti auctor. Exemplum habent in prima ordinatione 7. Diaconorum ab Apoſtolis facta, Act. 6. dicentibus Apoſtolis: *Conſiderate fratres viros ex vobis boni teſtimonii 7. plenos Spiritu ſancto & ſapientiâ, quos conſtituamus ſuper hoc opus.*

Ex hoc Scripturæ loco ſatis liquet, conſiderandos eſſe, qui volûnt ordinari; eorum vitam, & ſcientiam examinandam: à quo examine nullus ordinandus, tametſi regularis ſit, eſt exemptus. Neque etiam Conc. Trid. ſeſſ. 23. cap. 12. reform. illos eximit, ſed expreſsè dicit: *Sciant tamen Epiſcopi, non ſingulos, in ea ætate conſtitutos, debere ad hos ordines aſſumi; ſed dignos dumtaxat, & quorum probata vita ſenectus ſit. Regulares quoque, nec in minori ætate: nec ſine diligenti Epiſcopi examine ordinentur: privilegiis quibuſcumque, quoad hoc, penitùs excluſis.* Et ut certius de capacitate & dignitate ordinandorum Epiſcopo conſtaret, ſtatuit idem Concilium eâdem ſeſſ. cap. 5. ut promovendi ad minores ordines bonum teſtimonium habeant à Parocho & à Magiſtro ſcholæ, in qua educantur: initiandi verò majoribus ordinibus menſe ante ordinationem Epiſcopum adeant, qui Parocho aut alteri committat, ut illorum nominibus in Eccleſia publicè propoſitis, de illorum natalibus, ætate, moribus, & vita à fide dignis diligenter inquirat, quod teſtimonium poſteà Epiſcopo referant. Undè etiam antiquitus Diaconus ante ordinationem in Eccleſia publicè proclamabat, ut quicumque ſciret aliquod de ordinando

nando crimen, liberè id poſſet illi objicere, prout patet ex Origine lib. 8. contra Celſum in fine. Undè etiam ſancti PP. ſimilem conſiderationem ordinandorum enixè ſemper commendarunt.

Sanctus Chryſoſt. lib. 4. de Sacerdotio diſſerit, quod ſi quis mancipium empturus ſit, illud medico oſtendit, ut ſciat, ſi ſit ſanum corpore: vicinos, quibus illud notum eſt, de eo interrogat: imò longum tempus expoſcit, quo illud probet: *Quantò, igitur magis*, ait, *erit rationi conſentaneum ad coaptandos hujuſmodi ſacros Eccleſiæ Miniſtros non ſequi eorum teſtimonium, qui ex favore, aut invidia illud proferunt.* Et ſanctus Leo Epiſt. 85. ad Epiſcopos Africanos: *In perſona*, ait, *Timothei omnium Sacerdotum Chriſti numerus eruditur, & proindè unicuique noſtrûm dicitur: manus nemini citò impoſueris, neque communicaveris peccatis alienis. Quid eſt, citò manus imponere, niſi ante maturitatem ætatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam diſciplinæ, Sacerdotalem honorem tribuere non probatis? & quid eſt communicare peccatis alienis, niſi talem effici ordinantem, qualis ille eſt, qui non meruit ordinari? ſicut enim boni operis ſibi comparat fructum, qui rectum tenet in eligendo Sacerdote judicium: ita gravi ſemetipſum afficit damno, qui ad ſacræ dignitatis collegium ſublimat indignum.*

Neque hîc ſufficit, quod Epiſcopus neſciat aliquem eſſe indignum, ſed ipſi debet moraliter certò, & poſitivè conſtare de dignitate ordinandi, uti habetur cap. *Nullus*, Diſt. 24. aliàs enim Epiſcopus exponet ſe periculo indebitæ ordinationis. Undè rectè Chryſoſt. ſuprà: *neque electores ſublevare quidquam poterit: ſi poſtquam elegerint indignum aliquem, ſe ignoraſſe eum, quem elegerunt, hæc enim, quæ illis videtur excuſatio, accuſationem auget: tenebantur enim, quem eligere voluerunt, prius bene cognoviſſe.*

Quod verò ad examen ſcientiæ attinet, ſpectanda

da non ſolùm eſt ſcientia & doctrina, ſed etiam doctrinæ ſanitas: non enim hic ſufficit doctrina falſis & perniciosis dogmatibus innixa & ſuffulta, ſed doctrina ſana & incorrupta: ſi aliâ imbutos ordinant, incommoda & damna fidelibus ex eorum doctrina obvenientia, ordinanti & examinanti, neque contradicenti imputabuntur.

SECTIO XVII.

Quis cenſeatur hic eſſe proprius Epiſcopus?

Conſtat ex Trid. ſeſſ. 14. cap. 2. & ſeſſ. 23. cap. 3. & cap. 8. reform. ubi dicitur, *unuſquiſque autem à proprio Epiſcopo ordinetur*, quod ad debitum Miniſtrum Sacramenti ordinis requiratur, quod ſit Epiſcopus ordinandi proprius: adeò ut, ſi quis ab alieno Epiſcopo ordinetur ſine mandato, aut dimiſſoriis Epiſcopi proprii, quamvis characterem accipiat, neque ordo poſſit iterari; ſuſpendatur tamen ab uſu ordinum.

Poteſt autem cenſeri Epiſcopus proprius tripliciter, 1. ratione originis, ſic natus Antverpiæ, & alibi habitans poteſt ordinari ab Epiſcopo Antverpienſi. Ad rationem hanc originis ſpectat baptiſmus: ubi enim quis baptizatus eſt, originem traxiſſe dicitur, ſi per librum baptiſmalem illud probetur. Secundò, dicitur Epiſcopus proprius ratione domicilii: quia, ſi quis Antverpiæ natus animo habitandi commoretur Gandavi, poterit ordinari ab Epiſcopo Gandavenſi. 3. Ratione beneficii: ſic natus Antverpiæ habitans Gandavi, obtinens beneficium in Diœceſi Brugenſi, poterit ordinari ab Epiſcopo Brugenſi. Ubi nota, quod ſi parentes alibi in via exiſtentes, vel alibi ad tempus officio aliquo fungentes, gignant filium; quod filius non dicatur natus in illo loco, ſed

ſed in loco illo, in quo parentes domicilium fixum habent. Expoſiti autem quorum parentes ignorantur, cenſentur trahere originem in eo loco, ubi expoſiti fuerant. Si tamen pater ipſius reſciretur, diceretur originarius illius civitatis, ubi pater fuit natus.

Quoad ſecundum notandum eſt, quod domicilium, & habitatio longè differant: ad habitationem enim ſufficit, quod aliquis ex cauſa v. g. ſtudiorum, vel litis alibi habitet: ut autem aliquis dicatur domicilium figere, requiritur animus in tali loco permanendi perpetuò, ſine quo non contrahitur domilium. Undè ſi quis in aliquo loco, etiam per 20. annos habitaſſet animo poſteà diſcedendi, (uti poſſet eſſe in ſtudioſis) non dicuntur contraxiſſe domicilium. Ita Menochius de præſumpt. lib.6. præſumpt. 42. num. 2. ſi tamen aliquis per decennium in aliquo loco habitaſſet, præſumitur in foro exteriori ibi contraxiſſe domicilium. Similiter, ſtatim ac quis alibi habitare incipit, cum animo ibidem perpetuò permanendi, ſtatim domicilium contraxiſſe cenſetur: undè conſtat, quod ad domicilium requiratur, & habitatio, & animus permanendi.

Animus autem ille permanendi potiſſimùm conjecturari ſolet ex habitatione in aliquo loco per decennium: ſi aliquò majorem partem bonorum ſuorum tranſportaverit: ſi domum habitationis causâ alibi emerit: ſi alibi ſacros feſtos conſueverit celebrare: quibus caſibus cenſetur talis eſſe incola illius loci, niſi aliundè contrarium conſtet; uti conſtat, ſi ſolummodò ibi agant ratione ſtudii, vel officii, &c.

Colligitur ex dictis, quod aliquis poſſet habere duo domicilia v. g. ſi quis æqualiter per annum habitaret in duobus locis: quo caſu poſſet indifferenter ab utrovis Epiſcopo ordinari, dum ratione utriuſque domicilii ſit illis ſubditus.

Notandum tamen, quod Epiſcopus ratione domici-

micilii poſſit tantummodò aliquem ordinare minoribus ordinibus & tonſurare, non verò majoribus ordinibus, quando Epiſcopus originis illum ordinaſſet ad titulum beneficii, quod reſidentiam requirit, vel etiam ad titulum patrimonii pro utilitate & neceſſitate ſuæ Eccleſiæ: tali enim caſu, etſi Clericus ille transferret domicilium ad alium Epiſcopatum, non poſſet à tali Epiſcopo ratione domicilii contracti promoveri ad majores ordines, ſed remitti deberet ad priorem Epiſcopum, ut inſerviat illi Eccleſiæ, cui fuit inſcriptus. Vide Trid. ſeſſ. 23. cap. 16. de reform.

Quod ad tertium attinet, requiritur ut actualiter in Diœceſi talis Epiſcopi beneficium poſſideat ordinandus: adeò ut non ſufficiat, quod ad illud beneficium ſit præſentatus niſi titulum habeat & poſſeſſionem. Idem autem eſt, ſitne beneficium illud ſimplex; an requirat reſidentiam, an non: dum in jure ſolummodò requiritur ad hoc beneficium Eccleſiaſticum, quale etiam eſt beneficium ſimplex: reſidentiam non requirens, &c.

Debet tamen beneficium illud eſſe perpetuum, nec ſufficit habere illud in commendam: niſi fortè commenda illa eſſet perpetua; quo caſu commenda tranſiret in titulum, illud etiam extendunt ad præſtimonia, maximè ſi ſint perpetua, quæ recepto jure beneficiis eccleſiaſticis annumerantur; ad quos proinde titulos ratione beneficii ſimiles poſſunt ordinari. Addunt alii, quod talis Epiſcopus ratione beneficii poſſit diſpenſare cum ordinando in interſtitis, ſicuti cum aliis, qui ſubſunt alteri Epiſcopo ratione domicilii & originis; ex eo, quod ratione beneficii fiat tali Epiſcopo ſubditus quoad ordines, adeoque etiam quoad alia ordines concernentia, quale etiam eſt diſpenſare in interſtitiis ordinum. Inſuper ſi quis haberet duo beneficia diverſa in diverſis diœceſibus, poſſet ratione beneficii ordinari ab utrolibet Epiſcopo, cui utrique

que ratione beneficii fiat ſubditus, ſicut anteà diximus de illo, qui æquali parte anni habitat in diverſis Diœceſibus.

Sed quid, ſi Epiſcopus eâ intentione conferret alicui beneficium, ut aliquem non ſibi ſubditum extraheret à juriſdictione alterius Epiſcopi nolentis talem Clericum ordinare, ut alter Epiſcopus ratione beneficii poſſet talem ordinare. Reſpondent alii, quod talis Epiſcopus illum Clericum validè ordinaret ex eo, quod talis Clericus ratione beneficii verè adepti ſit verus ſubditus talis Epiſcopi: nihil autem aliud requiratur ad ordinationem, ratione beneficii, quam ut beneficium verè poſſideat in tali, vel tali diœceſi. Alii tamen id negant ex eo, quod talis collatio beneficii facta ſit in fraudem legis; puta, ut non ſibi ſubditum à juriſdictione proprii Epiſcopi ſubſtraheret: fraus autem & dolus nemini debeat patrocinari. Undè etiam addit D. Halleir de miniſtro ordinis cap. 3. a. 5. §. 3. num. 9. quod ob hanc rationem fraudis committendæ, raró in Galliis ab Epiſcopo beneficii, ſpræſertim ſimplicis, ordinatio recipiatur, neque eo jure Epiſcopi ſæpè utantur; addens num. ſequenti optandum eſſe, neminem ad ordines recipi, niſi certæ eccleſiæ adſcriptum, in quâ ſuis fungatur muneribus: neminem ad altiores ordines promoveri, niſi qui de inferioribus ex Trid. Synodi ſententiâ in eâdem, cui adſcriptus eſt Eccleſiâ, ritè & laudabiliter à ſe exercitis teſtimonium attuliſſet.

Additur à Conc. Trid. ſeſſ. 23. cap. 9. Reform. *Epiſcopus familiarem ſuum non ſubditum ordinare non poſſit, niſi per triennium ſecum fuerit commoratus; & beneficium, quâcumque fraude ceſſante, ſtatim re ipsâ illi conferat: conſuetudine quâcumque etiam immemorabili, in contrarium non obſtante.*

Ex his Concilii verbis colligitur, quod Epiſcopus poſſit ſibi per tres annos familiarem ordinare, etſi aliàs non ſit illi ſubjectus ratione originis, do-

micilii, vel beneficii. Ad hoc tamen paſſim requirunt Auctores, ut per triennium conſequenter in famulatu talis Epiſcopi fuerit, etſi etiam talis famulatus inceperit ante Epiſcopatum adeptum. Deindè, debuit talis familiaris per triennium Epiſcopo inſerviiſſe in loco, ubi Epiſcopus degit; quia alibi abſens non dicitur alicui eſſe familiaris; & triennium ideò Epiſcopis hìc præſcribitur, ut intereà Epiſcopi poſſint familiarium ſuorum mores obſervare, & quoad ordines judicare, quod quoad abſentem facere non poſſunt.

Requiritur inſuper, ut Epiſcopus tali familiari ſtatim beneficium conferat; ubi Auctores variant in explicando iſtud *ſtatim*. Alii volunt, id ſatis eſſe, quando vacaverit beneficium, interim familiarem intertinendo; ſed hoc aliis videtur nimis amplum, eo quod ſacra Congregatio aliquoties reſolverit, proviſionem talem poſt ſex menſes eſſe contra mentem Trid. de quo vide Zerolam, praxis parte 1. Verbo, *Dimiſſoriæ*. Et parte 2. V. *ordo*. Unde alii melius hìc reſolvunt, tunc ſtatim conferri beneficium in hoc caſu, dum moraliter loquendo ſpes eſt illud familiari ordinando brevi conferendi.

Facultas hæc ordinandi familiarem in dicto caſu, etiam extenditur ad poteſtatem dandi dimiſſoriales eo quod poteſtas ordinandi tamquam major, trahat ad ſe poteſtatem dandi dimiſſoriales tamquam minus. Notant inſuper hìc per familiares Epiſcopi intelligi etiam illos, qui ſunt in famulatu miniſtrorum Epiſcopi, quia eadem illorum eſt ratio hìc cum aliis, qui immediatè Epiſcopo inſerviunt.

Quæres, quas pœnas incurrat, qui ordinatur à non proprio: item etiam ille, qui ordinat non ſibi ſubditum. Reſpondeo ad utrumque cum Trid. ſeſſ. 23. cap. 8. quod dicto, quod unuſquiſque à proprio Epiſcopo ordinari debeat, ità ſubdit: *ſi ſecus fiat, ordinans à collatione ordinum per annum, & ordi-*

ordinatus à ſuſceptorum ordinum executione, quamdiu proprio ordinario videbitur expedire, ſit ſuſpenſus. Ubi volunt aliqui, quod, quamvis ſuſpenſio hîc indicta olim fuerit ſententiæ ferendæ, modò tamen poſt Trid. ſit ſententiæ latæ, uti colligunt ex illis ultimis verbis *ſit ſuſpenſus.* Deindè, quamvis hæc ſuſpenſio à Sixto V. Bulla *Sanctum & Salutare,* reſervata fuerit ſummo Pontifici, & poſteà per Clementem VIII. per aliam Bullam *Romanum Pontificem decet* ad jus Tridentini reducta ſit: tamen nunc juxta Concilium Trid. ſeſſ. 24. de reform. cap. 6. poterit Epiſcopus ab hâc ſuſpenſione abſolvere, ſi ſit occulta. Prætereà docent, quod ab hâc ſuſpenſione excuſet ignorantia etiam vincibilis, modò non ſit affectata; eo quod pœna tanta non infligatur, niſi propter culpam: & Pius II. Extrav. *Cum ex Sacrorum*, talem pœnam imponens, dicit eam incurrere illos, qui ità ordinari *præſumpſerint*; præſumptio autem ſignificat temeritatem, adeò ut quis datâ operâ velit ordinari à non proprio Epiſcopo. Denique hîc addunt, hanc ſuſpenſionem intelligendam eſſe, tam de illis, qui ſic promoventur ad minores ordines, quam qui ordinantur ad majores, cum eadem ſit utrobique ratio, nec de cætero jus inter illos diſtinguat.

Quæres, an Epiſcopus ſuſpenſionem per annum hîc incurrens cenſeatur ſuſpenſus quoad collationem omnium ordinum, an verò ſolummodò quoad collationem ordinis malè collati? Reſp. quamquam varii cum Barboſâ loco ſæpè citato alleg. 8. num. 1. & quibuſdam aliis velint, Epiſcopum ſuſpenſum eſſe per annum ab executione omnium ordinum: varii tamen rectius docent Epiſcopum ità ordinantem tantùm ſuſpenſum eſſe à collatione ordinis ſic collati. Et fundant ſe in eo, quod capit. finali, de tempore ordinandorum in 6. imponatur ſuſpenſio illi à collatione primæ tonſuræ, ſi ſine licentiâ Epiſcopi proprii aliquem tonſurâ inſigniiſſet, nec ſuſ-

ſuſpendatur à collatione cæterorum ordinum: & ratio etiam eſt, quod pœna non debeat extendi ultrà culpam: cum ergo Epiſcopus ille tantùm deliquerit in collatione hujus ordinis v. g. non debet pœna extendi ad alios ordines.

Collige ex ante dictis de ordinato à non proprio Epiſcopo, quod etiam ſic ordinantem hîc excuſet bona fides & ignorantia, idque ob eaſdem rationes.

SECTIO XVIII.

De litteris dimiſſorialibus, loco & tempore ordinationis.

DICENDUM 1°. dimiſſoriales, ſive *reverendas*, ut vocant Hiſpani, nihil ſunt aliud niſi litteræ proprii Epiſcopi vel Prælati, quibus ſibi ſubditum ordinandum alteri Epiſcopo ordinanti commendat. Poteſtatem litteras tales concedendi concedit Conc. Trid. ſeſſ. 23. cap. 3. de reform. dicens: *Epiſcopi per ſemetipſos ordines conferant. Quod ſi ægritudine fuerint impediti; ſubditos ſuos non aliter, quàm jam probatos, & examinatos, ad alium Epiſcopum ordinandos dimittant.* Ubi nota, quod quamquam Conc. tantùm meminit ægritudinis, tamen etiam intelligendum ſit de quâlibet rationabili causâ, propter quam ordinare non poſſit. Sequitur etiam ex eodem Concilio, quod ſubditos ſuos ordinandos mittere non poſſit aliter, quam jam probatos & examinatos de ſcientiâ, vitâ, & cæteris qualitatibus anteà requiſitis: undè etiam Epiſcopus ille, ad quem mittitur ordinandus, non tenetur eum de illis examinare, ſed ſtare poteſt judicio Epiſcopi, à quo mittitur: quod ſi defectus in eo concurrat, non ordinanti, ſed alteri Epiſcopo, à quo dimiſ-

ſoriales accepit, eſt imputandum. Si tamen Epiſcopus ille, ad quem mittitur vellet ordinandum examinare, omninò id poſſet; & ſi ordinandum inveniat incapacem, poteſt ordinandum repellere. Imò juxta aliquos conformius Tridentino procedunt, qui ordinandos ad ſe cum dimiſſorialibus miſſos iterato examinant, cum Concilium illud ſeſſ. 7. cap. 11. reform. ità ſtatuat: *Facultates de promovendo à quocumque, non ſuffragentur, niſi habentibus legitimam cauſam, ob quam à propriis Epiſcopis ordinari non poſſint, in litteris exprimendam; & tunc non ordinentur, niſi ab Epiſcopo in ſuâ diœceſi reſidente, aut pro eo Pontificalia exercente, & diligenti prævio examine.* Quod quidem decretum, quamvis videatur agere de illis, qui indulto Pontificio poſſunt ordinari à quocumque Epiſcopo: tamen eadem ratio hìc militat etiam pro illis, qui cum dimiſſorialibus ab alio Epiſcopo ſunt ordinandi; maximè, quod variorum regnorum uſus id atteſtetur; cum teſte Bonacinâ id fiat in Italiâ, teſte Quarantâ Neapoli, & ut ait D. Halleir de miniſtro ordinis cap. 3. a. 11. §. 6. ipſo vidente in Galliâ: *nec periculum ſit ullum, quod quis denuò examinetur: nam qui dignus eſt, ſemper reperietur dignus.*

Dicendum 2. Epiſcopus, etſi conſecratus non ſit, dummodò ſit electus & confirmatus, poteſt ſuis ſubditis dare dimiſſoriales, eo quod hoc non pertineat ad poteſtatem ordinis, ſed juriſdictionis, quam per electionem & confirmationem jam habet. Sufficit autem Epiſcopum proprium hìc eſſe, vel ex parte domicilii, vel originis, vel beneficii, vel triennalis familiaritatis: quia ſi illis titulis poſſit Epiſcopus aliquem ordinare, multò magis poterit iiſdem titulis ſibi ſubdito dare dimiſſoriales, ut alter Epiſcopus eum ordinet. Barboſa de officio Epiſcopi alleg. 7. num. 4. Addit, quod dimiſſoriæ datæ ab Epiſcopo excommunicato aut ſuſpenſo ſint

inva-

invalidæ, & quod ſubditus talis Epiſcopi poſſit petere ordinari à quocumque Epiſcopo, cui probet proprium Epiſcopum eſſe excommunicatum: dare enim dimiſſoriales eſt actus juriſdictionis, quo privatur excommunicatus.

Dicendum 3. Vicarius generalis non poteſt hîc dare dimiſſoriales, niſi de mandato Epiſcopi, neque etiam Capitulum Sede vacante juxta illud Concilii Trid. ſeſſ. 7. cap. 9. *non liceat Capitulis Eccleſiarum, Sede vacante, infrà annum à die vacationis, ordinandi licentiam, aut litteras dimiſſorias, ſeu reverendas, ut aliqui vocant, tam ex juris communis diſpoſitione, quam etiam cujuſvis privilegii, aut conſuetudinis vigore, alicui, qui beneficii eccleſiaſtici recepti, ſive recipiendi occaſione arctatus non fuerit, concedere. Si ſecus fiat, Capitulum contraveniens eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto: & ſic ordinati, ſi in minoribus ordinibus conſtituti fuerint, nullo privilegio Clericali, præſertim in criminalibus gaudeant: in majoribus verò ab executione ordinum ad beneplacitum futuri Prælati ſint ipſo jure ſuſpenſi.*

Ex quo Concilii loco collige, quod Capitulum Sede vacante duobus tantum caſibus poſſit concedere dimiſſoriales. 1. Poſt annum ab obitu Epiſcopi. 2. Dum quis ratione beneficii recepti vel recipiendi, ante annum deberet ordinari. Et quamvis Capitulum Sede vacante non aliter poſſit dare dimiſſoriales; poterit tamen etiam intra eundem annum per alium Epiſcopum idoneum, ſuos Diœceſanos ordinare. Poterit inſuper Capitulum Sede vacante intra annum dare litteras teſtimoniales de vitâ & moribus ordinandi, v. g. ſi quis ex ſuis Diœceſanos haberet licentiam à Pontifice, ut ab alieno Epiſcopo poſſet ordinari; quo caſu vult Concilium Trid. de reform. cap. 8. ut taliter ordinandi probitas ac mores ordinarii ſui teſtimonio commendentur: ordinarium autem Sede vacante, cenſetur hîc eſſe Capitulum.

Abba-

Abbates & alii exempti non obſtantibus quibuſcumque privilegiis, non poſſunt ſibi ſubditis Clericis ſæcularibus dimiſſoriales concedere, ut ab aliis ordinentur: ſed horum omnium ordinatio ad Epiſcopos, intra quorum Diœceſis fines exiſtunt, pertineat, ut habet Conc. Tridentinum ſeſſ. 23. c. 10. reform. ex quo Tridentini loco colligunt alii à contrario ſenſu, quod ſimiles litteras poſſint concedere Abbates regularibus ſibi ſubditis, quâ de re refert Quaranta V. *Ordo*, prope finem §. *quantum verò*, declarationem Sacræ Congregationis datam 1596. quod maximè verum eſt, quoad ordines minores, quas ſicuti Abbates regularibus ſibi ſubditis conferre poſſunt, ita etiam poſſunt illis concedere dimiſſoriales ad eoſdem ordines ſuſcipiendos: ejus enim eſt litteras dimiſſorias ad ordines dare, cujus per ſe eſt ordinare.

Dicendum 4. Locus ordinationis debet eſſe *proprius*, puta in propriâ cujuſque reſpectivè Diœceſi: debet eſſe *ſacer* propter ſanctitatem ordinationis: debet etiam eſſe *Publicus* propter populi teſtimonium, quo ordinationes confirmantur. Prius ſtatuit Conc. Trid. ſeſſ. 6. cap. 5. reform. ubi dicitur: *Nulli Epiſcopo liceat cujuſvis privilegii prætextu pontificalia in alterius Diœceſi exercere, niſi de ordinarii loci expreſſâ licentiâ, & in perſonas eidem ordinario ſubjectas tantùm. Si ſecus factum fuerit; Epiſcopus ab exercitio pontificalium, & ſic ordinati ab executione ordinum ſint ipſo jure ſuſpenſi.* Clericos autem ordinare ſpectat ad pontificalia. Et ratio hujus prohibitionis eſt, quod ordinatio requirat cognitionem cauſæ, & ſpecialem diſquiſitionem meriti quoad ordinandum: cognitio cauſæ autem pertinet ad judicem ſedentem pro tribunali; nemo autem in alieno territorio tribunal habere poteſt.

Sed quæſtio eſt, an hìc etiam comprehendatur tonſura: alii enim cum Bonacinâ docent, tonſuram impunè licere conferre in alienâ Diœceſi, eo

quòd abſque ſtrepitu judicii, & abſque ullâ ſolemnitate clam poſſit conferri; adeoque hâc collatione non videatur violari jus territorii. Alii tamen docent contrarium, & fundant ſe in Trident. vetante ibi ſuprà, ne quis Epiſcopus in alienâ Diœceſi Pontificalia exerceat, quale etiam eſt conferre primam tonſuram. Ad quod alii reſpondent, per Pontificalia in dicto Concilii loco tantùm intelligi illa, quæ ſolemniter ab Epiſcopo fieri debent in habitu Pontificali: undè etiam conſequenter ſequitur ex hâc ſententiâ, quod neque hâc prohibitione comprehendatur collatio minorum ordinum, qui etiam ſine ſtrepitu, & ſine habitu Pontificali poſſunt conferri. Hanc ſententiam confirmat etiam Pontificale Romanum de ordinibus conferendis Rub. 13. & 14. quæ tonſuram *quocumque loco*, minores ordines *ubicumque* conferri poſſe declarant. Addunt tamen rectè alii, attendendam hic eſſe conſuetudinem cujuſque loci.

Quærunt ulterius, quid ſi Epiſcopus ab alio Epiſcopo rogaretur, ut in ſuâ Diœceſi vellet ordinare, an tunc Epiſcopus rogatus in aliâ illâ Diœceſi poſſet etiam ordinare ſuos ſubditos. Reſpondeo quod ſic, quia habitâ licentiâ generali ordinandi quoſcumque, cenſetur etiam habere licentiam ordinandi ſuos ſubditos, quamvis in alienâ Diœceſi. Neque hic obeſt lex Conc. Trid. anteà allata, cum Concilium ibidem tantùm loquatur de ordinantibus in alienâ Diœceſi prætextu alicujus privilegii, & ſine licentiâ Epiſcopi Diœceſani.

Convenit inſuper locum ordinationis eſſe ſacrum. Quoad majores, id ſatis patet, cum conferri illi debeant intra miſſarium ſolemnia. Permittitur interim, ut tonſura & minores ordines extra ædem ſacram conferantur, ut patet ex Rub. Pontificalis antè allatis: quod quidem potius hic permitti potuit, quam in collatione ordinum majorum; tum, quod probabiliter minores ordines Sacramen-

cramenta non ſint; tum etiam, quia illorum officium, non eſt ità ſacrum, nec tam immediatè inſervit conſecrationi, ſicut ordines ſacri.

Convenit inſuper locum maximè Ordinum ſuperiorum eſſe publicum, ad quorum collationem requiritur conſenſus populi, ut populus paſtores ſuos & rectores publicè conſtitutos eſſe recognoſcat, & ut ordinati præcepta in ordinatione publicè ſibi data exactius obſervent, dum tot teſtes ſponſionis ſuæ factæ in ordinatione recordantur.

Dicendum 5. Requiritur inſuper ad debitam ordinationem debitum tempus, adeò ut, tonſura conferri quidem poſſit omni anni tempore, minores verò ordines ſingulis Dominicis & feſtis duplicibus, idque tempore matutino juxta Pontificale Romanum, uti etiam conferri poſſunt ex conſuetudine feriâ ſextâ proximâ Sabbatho quo conferuntur ordines majores. Majores autem ordines conferri tantùm poſſunt ſex illis Sabbathis ſatis cognitis, quibus tres jejunando dies præmittuntur, ut plebs Chriſtiana jejunio purgata bonorum Sacerdotum & miniſtrorum Eccleſiæ ordinationem facilius à Deo poſſit impetrari. Si quis ultrà hæc tempora à jure præſcripta ordinari præſumpſerit ſine ſpeciali Pontificis licentiâ mortaliter peccat, & ſuſpenſionem ab exercitio ordinum ſuſceptorum incurrit hanc autem facultatem ſolet Pontifex concedere ut 3. diebus feſtivis, omnibus ordinibus initiari poſſint, ubi etiam notant aliqui per feſtivos dies non intelligi ſolummodò illos, quibus in Eccleſiâ debet abſtineri ab opere ſervili, ſed etiam quando ex officio Canonico celebratur feſtum duplex.

Dicendum 6. Quamquam eodem die poſſit prima tonſura alicui conferri, & ſimul minores ordines, non tamen poſſunt eodem die conferri duo ordines ſacri, undè Trid. ſeſſ. 23. cap. 13. reform. *Duo ſacri ordines non eodem die, etiam regularibus conferantur: privilegiis, ac indultis quibuſvis conceſſis, non obſtan-*

obſtantibus quibuſcumque. Imò ex eodem Conc. ibidem cap. 11. conſtat, quod nequidem minores ordines eodem die ab Epiſcopo conferri debeant, niſi juſtâ ex causâ, dum vult illos ordines conferri per interſtitia, niſi aliud Epiſcopo expedire magis videatur: addi etiam poteſt, niſi illud induxiſſet conſuetudo.

Quærunt autem hìc, an poſſit Epiſcopus eodem die juſtâ de causâ eidem conferre minores ordines & Subdiaconatum. Et reſpondent communiter quod ſic, eo quòd nullo jure hoc ſit prohibitum: cum Trid. ſolummodò prohibeat eidem conferre eodem die duos ſacros ordines. Deindè, etſi fortè illud prohibitum fuiſſet, contrariâ tamen conſuetudine illud jam obtinuit, ut ſaltem feriâ ſextâ dentur minores ordines, & Sabbatho ſequenti majores.

Interſtitia verò, quæ ad minores ordines exigit Concilium Trid. relinquuntur arbitrio Epiſcopi. Statuit etiam idem Conc. ſeſſ. 23. cap. 11. 13. & 34. de reform. ut integer annus intercederet inter Subdiaconatum, & Diaconatum, & etiam annus inter Diaconatum & Sacerdotium: quod juſtiſſimè ab Eccleſiâ inſtitutum eſt, ut intereà ordinati ſeſe in exercitio ordinum exerceant, dignitatem ordinis ſuſcipiendi maturius conſiderent, & intereà illorum mores & vita melius innoteſcant.

Poteſt tamen juſtâ de causâ in his temporum interſtitiis diſpenſari, qualis cauſa eſt utilitas, vel neceſſitas Eccleſiæ: qualiter tacitè cenſetur facere Epiſcopus, ſi Epiſcopus ſciens talia interſtitia non intercеſſiſſe, non contradicat. Hoc interim fatendum, anterioribus ſæculis majori rigore curam habitam fuiſſe interſtitiorum, quam modò; & meritò. Quamquam enim interſtitiorum diſpenſatio relicta ſit ab Eccleſia arbitrio Epiſcopi: certum tamen eſt, eam ſolummodo juſtâ de cauſa illi eſſe relictam: adeoque poteſtate ſibi datâ abutuntur, qui promiſcuè non attentâ cauſæ qualitate hic diſpenſant.

SECTIO XIX

De effectu Sacramenti ordinis.

Dicendum primò, Conſtat ex Apoſt. 1. ad Timoth. 4. quod per ordinationem in animâ ordinati conferatur gratiâ, dum dicitur: *Noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manuum mearum.* & 2. Tim. 2. *Admoneo te, ut reſuſcites gratiam, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum*: Ex quibus verbis anteà probavimus ordinem eſſe verum Sacramentum; & per gratiam illam, intelligi gratiam gratum facientem. Verum quidem eſt, quod initio naſcentis Eccleſiæ vix aliqui ordinabantur, quin etiam conferebantur illis gratiæ gratis datæ, uti patuit in Apoſtolis: modò tamen illud ceſſat, niſi fortè in aliquibus Exorciſtis, quibus adhuc datur, quod in nomine Chriſti dæmonia ejiciant? idque ex eo juxta ſanctum Greg. Homil. 29. in Evang. quod gratiæ gratis datæ in exordio Eccleſiæ fuerint neceſſariæ, ut creſceret in fide multitudo credentium, quæ eò magis creſceret, ſi miraculis nutriretur; *Quid?* ait, *& nos cum arbuſta plantamus, tamdiu eis aquam infundimus, quouſque ea in terrâ jam coaluiſſe videamus: at ſi ſemel radicem fixerint, irrigatio ceſſabit. Hinc eſt enim quod Paulus dicit, linguæ in ſignum ſunt, non fidelibus, ſed infidelibus.*

Dicendum 2. Alius effectus Sacramenti ordinis eſt gratia ſanctificans, quam in ordinatis rectè diſpoſitis ordinatio confert. Probat illud locus Apoſtoli antè citatus. Idem etiam probant Sancti PP. ſanctus Amb. lib. de dignitate Sacerdotali cap. 5. *Homo*, ait, *imponit manum, Deus largitur gratiam.* Deinde, ſanctus Auguſt. lib. 2. contra Parmenianum

num cap. 11. aſſerit Sacramentum ordinis conferre Spiritum ſanctum, id eſt, gratiam ſanctificantem, quæ ſæpè intelligitur per Spiritum ſanctum peculiari modo animam juſti inhabitantem, uti alibi dictum eſt agendo de juſtificatione. Præterea, juxta Trid. ſeſſ. 7. de Sacramentis in genere cap. 8. omnia Sacramenta novæ legis ex opere operato conferunt gratiam: atqui ordo eſt Sacramentum: ergo. Hoc autem intellige de gratiâ ſanctificante non primâ, cum ordo ſit Sacramentum vivorum, adeoque vitam animæ, puta gratiam ſupponit, quam proindè ordo ex ſe & ex ſuâ inſtitutione non confert, niſi aliquando per accidens, juxta alibi dicta de Sacramentis in genere.

Quia verò ordinatus magnum ſibi onus aſſumit, & dignitatem; hinc etiam in ordine confertur ultrà gratiam ſanctificantem, gratia Sacramentalis, ſive quoddam ſpeciale auxilium gratiæ, quo ordinatus adjuvatur ad finem ſui ordinis facilius conſequendum. Undè eleganter ſanctus Leo ſerm. 1. in die aſſumptionis ſuæ: *Etſi neceſſarium eſt trepidare de merito, religioſum eſt tamen gaudere de dono: quoniam, qui mihi honoris eſt auctor, ipſe mihi fiet adminiſtrationis adjutor: & ne ſub magnitudine gratiæ ſuccumbat infirmus, dabit virtutem, qui contulit dignitatem.*

Dicendum 3. Alius hujus Sacramenti effectus eſt character, quo veluti notâ obſignantur ordinati tamquam Miniſtri & deputati Chriſti. Et quamvis effectus ille ex ſacrâ Scripturâ non poſſit ità efficaciter probari: tamen ex Sanctis PP. Conciliis, & continuâ Eccleſiæ traditione ſufficienter poteſt demonſtrari. Conſtat enim ex Sanctis PP. ordinationem repeti non poſſe, ſicuti nec Baptiſmum, nec Confirmationem: cujus rationem paſſim ſancti Patres & Theologi refundunt in characterem: qui ſicut indelebilis eſt & perpètuò perſeverat, ità etiam ratione illius, Sacramenta imprimentia characterem,

rem, iterari non poſſunt. Hinc etiam ulterius docent, quod poteſtas ordinis non amittatur per peccatum mortale, per excommunicationem, aut aliam cenſuram Eccleſiaſticam, cum impreſſio characteris ſit ex jure divino.

Effectum hunc characteris veroſimilius conferunt omnes ordines, in illa maximè ſententia, quæ tenet omnes ordines eſſe Sacramenta: adeò ut, quilibet ordo conferat characterem ſibi proprium: cujus ratio eſt, ait ſanctus Th. quod per quemlibet ordinem conſtituatur aliquis ſupra plebem in aliquo gradu poteſtatis Eccleſiæ, ordinatæ aliquo modo ad Sacramentorum diſpenſationem, adeoque in diverſis ordinibus imprimatur diverſus character cum character ſit ſignum diſtinguens Clericos à Laïcis in certo aliquo gradu, adeoque cuilibet reſpectivè ordini ſuus correſpondet character.

Ubi obiter nota, conſecrationem Abbatum non imprimere characterem, nec conferri poteſtatem aliquam ſpiritualem diſtinctam à Sacerdotio. Et ratio eſt, quod Abbates non ſint de jure divino, ſed tantùm humano, ſive non ſint ex inſtitutione divinâ, ſed Eccleſiaſticâ ad majorem Eccleſiæ ornatum: quod patet ex eo, quod nec Scriptura Sacra, nec Sancti PP. antiquiores, qui temporibus Apoſtolorum vixerunt, Abbatialis dignitatis faciant mentionem: adeò ut, & illorum dignitas, prærogativæ, & privilegia, proveniant ſolummodo ex jure Eccleſiaſtico.

Varii inſuper ſunt effectus quorumcumque ordinum, quos ex ante dictis, de quocumque ordine, & alibi agendo de particularibus Clericorum obligationibus, recenſuimus. De voto autem continentiæ ſacris ordinibus annexo, agam poſteà de Sacramento matrimonii, agendo de impedimentis matrimonii, de impedimento voti & ordinis.

APPENDIX.

An Ordo poſſit conferri invito.

Dicendum primò, Ad validam ordinationem ſufficere poteſt ſuſcipientis intentio metu extorta: tum, quia taliter ordinem ſuſcipiens eſt ſimpliciter voluntarius, quamvis ſecundùm quid ſit involuntarius, tum etiam, quia Alexander III. cap. *Quæris à nobis* ꝝ De ætate, & quantitate præficiendorum jubet, ut Clerici beneficiati, qui ſuadente utilitate Eccleſiæ aut neceſſitate, renuunt Ordines majores ſuſcipere, ad eorumdem receptionem per amiſſionem locorum & beneficiorum ſubtractionem compellantur.

Dicendum 2. Validè etiam ordinari poteſt adultus inſcius, & qui ante in ordinationem nunquam conſenſit, nec unquam poſitivè diſſenſit. Suadet hoc factum Flaviani Epiſcopi Antiocheni, qui, ut refert Theodoretus in hiſt. SS. PP. num. 13. Macedonium Anachoretam prorſus inſcium ad Sacerdotium promovit & ordinavit. Cum enim illius Anachoretæ fama ac ſanctitas in ore omnium eſſet, *Eum Flavianus abducit à vertice montis, tanquam in eum ad ſe delata fuiſſet accuſatio. Cum autem myſticum eſſet propoſitum ſacrificium, adducit ad altare, & eum coäptat in numerum Sacerdotum. Poſtquam autem fuit ſacrum finitum officium, & hoc ei ſignificavit aliquis (quod enim factum fuerat, ignorabat omninò) primùm quidem inceſſebat omnes maledictis & conviciis, poſtea autem accepto baculo, ſolebat enim eo innitens ingredi propter ſenium, & ipſum perſequebatur Pontificem, & alios quotquot aderant.* Porrò, Doctiſſimum illum Patriarcham poteſtatem Eccleſiæ ſciviſſe, illiuſque limites non exceſſiſſe præſumendum eſt.

Dicen-

Dicendum 3. Valdè etiam probabile eſt, quod valeat Ordo collatus, prorſus invito & contradicenti. Si enim invitum poſſit Princeps ſæcularis aliquem compellere, ut officium ſæculare aſſumat, quando id Reipublicæ utilitas aut neceſſitas poſtulat; cur non poſſet & Princeps, ſive ſuperior Eccleſiaſticus ſibi ſubditum cogere ad ſuſcipiendum Ordinem, quando id exigit Eccleſiæ utilitas, aut neceſſitas? Unde D. Thomas in 4. diſt. 29. art. 4. ad 4. rejicit opinionem eorum, qui dicunt, *Quod Papa non poteſt præcipere alicui, quod accipiat Epiſcopatum, quia conſenſus debet eſſe liber.* Rationem ſubdit, *quia hoc poſito periret Eccleſiaſticus Ordo. Niſi enim aliquis poſſet cogi ad ſuſcipiendum regimen Eccleſiæ, Eccleſia conſervari non poſſet: cum quandoque illi, qui ſunt idonei, hoc nollint ſuſcipere niſi coacti.*

Imò, quod Eccleſiæ talis poteſtas competat, innuit ſufficienter. Ivo Carn. Epiſtolâ 178. qui, etſi reprobaſſet, ut illicitam ordinationem Ulgrini Eccleſiæ Carnotenſis Cancellarii in Epiſcopum Dolenſem, illo invito factam: tamen ita ſcribit: *Si ergo ſtudia veſtrâ mutare non vultis, in aliam perſonam deliberatione veſtra declinare non vultis, non à nobis, ſed à Summo Pontifice eſt quærendus cui conceſſum eſt invitos ad hæc Officia cogere, & de volentibus, & de nolentibus Eccleſiæ Dei Pontifices ordinare.* Ubi S. Ivo ſatis declarat, ad Pontificis poteſtatem pertinere invitos ordinare, & nolentes; quod aliis Prælatis denegat: non quaſi invalidè facerent, ſi id a tentarent; ſed illicitè; cum ſupremi Pontificis ſit hoc caſu de cauſæ æquitate diſcernere & cognoſcere, tamquam in re gravi.

Huc accedit Concilium Moguntinum ſub Carolo Magno, quod cap. 23. eorum ordinationes ratas habet, qui ſivè in Canonico, ſive in Monachico ordine inviti ſunt ordinati; quamquam ſtatuat deinceps non tonderi, niſi in legitimâ ætate & ſpontaneâ voluntate.

Prædictæ opinioni plurimum favet Canon Pœnitentialis 33. apud Gratianum, ubi dicitur. *Epiſcopus, qui* ORDINAT SINE JUSTA CAUSA *Clericum invitum aut reclamantem, vel* PRORSUS INVITUM, *abſolutè ſuſpenditur uno anno.* Ex quo infertur, penitus invitum ordinari poſſe ex juſta cauſa.

Favet quoque Capitulum, *Ubi iſta didiciſti* diſt. 74. ubi Simplicius Papa redarguit Joannem Epiſcopum Ravennatum, quod ordinaverit invitum & violentiâ inexcuſabili pertractum Gregorium Epiſcopum; & tamen nullam mentionem facit invalidæ ordinationis; imò inſinuat validam fuiſſe, quia ibidem præfatum Gregorium appellat *Fratrem ſuum & Coëpiſcopum.* Ubi etiam notari poteſt, quod Gloſſa ibidem v. *quæritur*, expreſsè doceat, à Pontifice tantummodo hic prohiberi ordinationes illas, quæ causâ odii vel ingratitudinis fiunt, nullâ impellente Eccleſiæ utilitate, aut neceſſitate, quod etiam hæc Simplicii verba ſatis demonſtrant: *Ubi*, ait, *iſta didiciſti, quæ in fratrem & Coëpiſcopum noſtrum Gregorium, non dilectione, ſed invidia perpetraſti? quem inexcuſabili violentiâ pertrahi ad te paſsus es, atque vexari, ut ei honorem tantùm non per animi tranquillitatem, ſed per amentiam, ſicut dicendum eſt, irrogares?*

Præterea in Conc. Aurelianenſi 3. cap. 4. ſtatuitur, ut Clericus ordinatus invitus & reclamans ab officio deponatur, quando poſtea accipit uxorem: ex quo ſequitur, ordinem tunc fuiſſe validum; quia aliàs deberet ſuſpendi ab executione ordinum, etiamſi uxorem non acciperet. Ibidem etiam præcipitur, ut Epiſcopus ordinans invitum & reclamantem, per annum abſtineat à Miſſa, nec ulla fit mentio de invaliditate ordinis collati.

Addi etiam poteſt ex Concilio Florentino, quod ad validam Sacramentorum adminiſtrationem nihil aliud requiratur, quam debita materia, forma, & debita miniſtri intentio tacitè innuenti, inten-

intentionem ſuſcipientis, in Sacramentis imprimentibus characterem, non requiri ad validitatem eorumdem. Aliud eſt de aliis Sacramentis, quæ conſenſum voluntatis eſſentialiter requirunt.

Neque etiam, ut ex inſtitutione Chriſti, vel ex natura rei, talis repugnantia confirmari poteſt, inter charactem, ordinis, & defectum conſensûs: maximè, dum Sacramenta agunt ex opere operato.

Legimus apud Zozomenum lib. 8. Hiſt. Eccleſ. Tripart. cap. 1. quod Monachus quidam valdè eruditus, nomine Ammonius, *Dum eum voluiſſent quidam ad Epiſcopatum pertrahere, nec ille poſſet eos ſermonibus avertere, abſcidit propriam aurem dicens: jam ne volentem quidem me quiſquam patitur ordinari, cum Eccleſiaſtica regula corpore perfectos exquirat. Proinde diſcedentibus illis ex denuò redeuntibus, atque dicentibus, quod morum perfectionem potius Eccleſia, quam corpus requirat, juravit etiam linguam ſuam abſciſſurum, ſi vim niterentur inferre.* Ex quo & ſimilibus factis apparet, in ordinando non requiri conſenſum: neque enim viri illi doctrinâ & pietate celebres ad extrema remedia recurriſſent, ſi ſolus defectus proprii conſensûs ordinationem reddidiſſet nullam. Quid enim promptius erat, quam nunquam conſentire, & nolle habere intentionem ſuſcipiendi ordinem? Signum ergò eſt, quod defectus conſensûs non putaretur ab illis ſanctis viris obeſſe valori ordinationis ſacræ.

Quinimò, ordinem aliquando fuiſſe prorſus invitis & reluctantibus collatum, teſtantur hiſtoriæ, ut de Pauliniano fratre S. Hieronymi, de quò Baronius ad annum 392. & S. Epiphanius epiſtola ad Joannem Hieroſolymitanum, quæ eſt 60. inter epiſtolas S. Hieronymi, refert, & velut rectè factum tuetur, quod Paulinianum invitum ordinaverit Diaconum & Presbyterum propter utilitatem Eccleſiæ. Item Spondanus in Epitome Annalium

Cardinalis Baronii ad annum 391. ait, quod *Auguſtinus à S. Valerio Epiſcopo Hypponenſi invitus & lachrymans ordinatus eſt Preſbyter.*

Neque recens eſt hæc opinio: nam tempore Innocentii III. viguit, ut refertur Cap. *Majores* ... de Baptiſmo, & ejus effectu §. *Item quæritur.* Dicebant enim nonnulli, *quod Sacramenta, quæ per ſe ſortiuntur effectum, ut Baptiſmus & ORDO, cæteraque ſimilia, non ſolùm dormientibus & amentibus, ſed* INVITIS ET CONTRADICENTIBUS, *etſi non quantum ad rem, quantum tamen ad characterem conferuntur.* Nec Pontifex ibidem eorum opinionem reprobandam cenſuit. Verum quidem eſt, quod Innocentius ibidem dicat, quod *ille qui nunquam conſentit, ſed penitus contradicit, nec rem, nec characterem ſuſcipit Sacramenti*; Verùm, dum hæc dicit, ſolummodò agit de ſuſceptione Baptiſmi: & quamvis verba generalia ſint, tamen, ſi ſumantur cum reſpectu ad totum contextum, manifeſtum eſt, quod de ſolo Baptiſmo intelligenda ſint. Nam ſolùm ibidem inſtituitur quæſtio de Baptiſmo, & de illo ſolo reſolvit Pontifex. Unde ſatis patet, opinionem de valore ordinis reclamanti & prorſus invito collati, adhuc hodie defendi poſſe ut verè probabilem multò magis, quod ratione hujus doctrinæ non deceat viros religioſos traducere ut hæreticos, qualiter exceſſit quidam non ita pridem. Cæterum quia ex ſimili ordinatione graviſſima oriri poſſent incommoda, rectè Eccleſia ejuſmodi ordinationem prohibuit, ut ſatis patet ex Canonibus citatis.

CAPUT DUODECIMUM.

De Matrimonio.

SECTIO PRIMA.

De Sponſalibus.

Dicendum primò, *Sponſalia* propriè ſunt futurarum nuptiarum promiſſio. Vocantur *Sponſalia* à *ſpondendo* ſive *promittendo*, eò quod uxor ante nuptias ab aliquo ejus curam gerente ſpondebatur, qui vocabatur *Sponſor*, femina quæ ſpondebatur, dicebatur *Sponſa*, ille cui ſpondebatur, dicebatur *Sponſus*. Dicitur verò *Promiſſio*, cùm nudum propoſitum etiam verbis expreſſum nullam hîc inducat obligationem. Debet quoque promiſſio illa eſſe reciproca ſive mutua, cùm ſit contractus oneroſus habens annexam hanc conditionem, *promitto tibi, ſi tu repromittas.* Undè alterutrâ ſolùm parte promittente, non habentur ſponſalia, niſi accedat repromiſſio, & conſenſus mutuus. Hoc tamen notandum eſt, quod ſi major ſeptennio promittat minori ſponſalia, obligetur eatenus, ut debeat expectare, ſi fortè puer adultus velit datam fidem acceptare ac repromittere. In foro quoque conſcientiæ poterit unus ſponſalia promittens obligari, etſi alius non repromittat, poteſt enim obligatio eſſe ſolùm ex parte unius: ſic deflorator Virginis obligatur eam ducere, etſi alia non obligetur ducere defloratorem: poteſt quis ſe obligare ad vendendam alteri domum, ſic ut alter non teneatur illam emere: hæc tamen & ſimilia ſponſalia non indu-

Quid ſint ſponſalia.

cunt impedimentum publicæ honeſtatis dirimens; cùm non ſint promiſſiones onéroſæ & reciprocæ, quales ſunt ſponſalia, de quibus hîc agitur.

Dicendum 2. ut ergo ſponſalia teneant, debet alia pars ſponſalia acceptare, ad quam quandoque ſufficit ipſa taciturnitas, ſi ex circumſtantiis ſatis colligatur intentio eadem acceptandi. Circumſtantiæ verò ſimiles, ſi ſint ambiguæ, ex intentione quoad conſcientiam ſunt disjudicandæ. Hinc ſi mutuò dent arrham ex intentione ſeſe obligandi, tenebunt ſponſalia, ſecùs ſi ſolùm dent ex intentione declarandi propoſitum, quod habent circa futuras nuptias.

An acceptatio promiſſionis ſit repromiſſio.

Si verò quis modo ordinario acceptet alterius promiſſionem, eo ipſo veroſimilius habebitur repromiſſio, niſi aliundè ſuam mentem manifeſtet acceptans eam eſſe contrariam: promiſſio enim ſponſalitia ordinario modo facta de ſe eſt oneroſa, quæ eo ipſo quò admittitur cenſetur eſſe repromiſſio.

Promiſſio hîc debet eſſe determinata.

Dicendum 3. debet quoque hæc promiſſio eſſe cum una determinata, undè ſi quis ſeſe obliget 3. ſororibus viciſſim ſe obligantibus, non erunt vera ſponſalia, nec inducent impedimentum publicæ honeſtatis. Electio tamen alicujus ex illis tribus, eſt penes promittentem, uti in aliis promiſſionibus alternativis. Factâ tamen electione exſurgunt vera ſponſalia & impedimentum publicæ honeſtatis. Quid ſi promitteret quis his verbis, *non ducam aliam à te, niſi te, quàm te.* Reſp. Niſi aliud conſtet de intentione promittentis, ſolummodò promittere ſub conditione; puta, quod ſi velit contrahere matrimonium, contrahet cum illa.

Sponſalia conditionata.

Dicendum 4. Sponſalia, uti aliæ promiſſiones, fieri poſſunt ſub conditione de futuro, ante cujus poſitionem non obligant, etſi debeant expectare eventum, nec illis ſit liberum reſilire. Intereà tamen non oritur impedimentum publicæ honeſtatis, ſed

ſed impletâ conditione ſtatim exſurgunt vera ſponſalia, etſi non accedat novus conſenſus, & inducitur dictum impedimentum, undè ſponſalia tunc tranſeunt in abſoluta, uti etiam ſi conditionem ſponſi rejiciant. Si verò conditio adjecta ſit turpis vel impoſſibilis, dicitur communiter illa haberi pro non adjecta: verumtamen, ſi eo animo tales conditiones addantur, ut excludant conſenſum, certum eſt ejuſmodi ſponſalia non tenere in foro conſcientiæ: in foro tamen externo, ubi intentio probari nequit, habentur pro non adjectis: ubi tamen hoc notandum, hoc à jure ſolùm diſpoſitum eſſe, quoad matrimonia ſimilibus conditionibus veſtita, ſed communiter extendi quoque ad ſponſalia, eò quod eadem cenſeatur eſſe mens Pontificis, etiam quoad ſponſalia.

Dicendum 5. Contractus ſponſalitius debet quoque eſſe verus, nec ſufficit ficto animo initus, ſed debet adeſſe ſeria voluntas ſeſe obligandi. Si enim conſenſus ſerius deſit, etſi verba conſenſum ſignificent, nulla in foro conſcientiæ erit obligatio, cùm conſenſus neceſſariò ad valorem contractûs requiſitus non adſit, ſed ſolùm ſignificetur adeſſe. Neque refert, quod dum quis liberè profert verba detractoria, non pendeat ab ejus voluntate alterius famæ violatio, quæ ſequitur ex prolatione verborum, adeoque idem videatur dicendum, quòd dum quis profert verba ſignificantia conſenſum, inducat hîc veram obligationem: quia vis lædendi famam alterius, ineſt ipſis verbis independenter ab alterius voluntate: obligatio verò contractuum non dependet à ſolis verbis, niſi in foro externo, ſed à voluntate contrahentium, quæ etſi ſignificetur adeſſe, tamen reverà non adeſt. Neque ideò dici poteſt, quod nemo erit certus de promiſſione ſibi facta, eò quod lateat intentio: quia etſi de valore ejus non ſit metaphyſicè certus, moraliter tamen ex circumſtantiis poteſt de ea eſſe certus, quæ *Sponſalia debent eſſe vera, non ficta.*

cer-

certitudo in humanis abundè ſufficit.

Dicendum 6. Debet promiſſio illa eſſe deliberata, adeò ut promittens perfectè ſciat, quid agat; undè amens, ebrius promittens nuptias, non contrahet ſponſalia, etſi quoque promiſſio illa fuerit voluntaria in cauſa, v. g. ſi prævideat quis, quod illa promittet, ſi ſe inebriet: etſi enim illa promiſſio ſit voluntaria in cauſa, tamen libertas illa non ſufficit ad inducendam obligationem in promittente, etſi ſufficiat ad peccandum. Non tamen debet neceſſariò illa promiſſio eſſe reflexa, ut ſciat reflexè ſeſe promittere, ſed ſatis eſt, quod ſit in tali ſtatu, ut ſatis advertere poſſit, quid agat, etſi fortè non advertat reflectendo, quid promittat.

Contractus initi ex metu gravi, ſunt nulli ex jure naturæ.

Ex antedictis patet, quomodo defectu conſensûs non valeat promiſſio, cui error dedit cauſam, qui error verſatur circa ſubſtantiam rei. Patet itidem, quomodo ſponſalia contracta ex gravi metu ſint nulla, uti & cæteri contractus ex tali metu initi, idque probabilius ex jure naturæ, cùm ratio naturalis & æquitas naturalis non cenſeatur permittere, ut quis per injuriam acquirat jus in rem alterius, & in illo qui metum patitur oriatur obligatio erga eum qui metum infert, non magis quàm permittat talem obligationem oriri ex furto. Neque dici poteſt, quod hîc ſufficiat tales contractus ad libitum metum paſſi eſſe reſcindibiles, cùm metum inferens poſſet exigere juramentum ab alio, quod illum numquam reſcindet, nec relaxationem petet à juramento. Aliud eſt de metu levi, cùm in noſtra poteſtate ſit illum repellere, ac proindè imprudentiæ noſtræ imputandum ſit, nos tali metu ad obligandum nos propelli, undè in foro externo tali metui non competit actio vel exceptio, cùm præſumatur liberè conſenſiſſe.

Quæres, an hîc ſufficiat taciturnitas ad expreſſionem conſensûs? Reſp. quod non, adeò ut, ſi aliquo promittente feminæ matrimonium ipſa taceat,

ceat, non ideò cenſenda ſit illa repromittere & conſentire, niſi, ut antea diximus, ex circumſtantiis ſatis colligatur intentio feminæ idem acceptandi. Neque hîc objici poteſt regula illa juris in 6. *qui tacet, conſentire videtur*; quia regula illa tantùm habet locum, quando agitur de alicujus favore; repromiſſio autem & conſenſus in traditionem ſui corporis non cedit in ſui favorem, ſed potius in favorem alterius: aliud eſſet, ſi fortè ex tali matrimonio maximum reciperet emolumentum, quo caſu tacendo conſentire videretur, juxta mox dicta.

Ubi etiam notari poteſt, quod quando parentes pro filiis reſpondent in ipſorum præſentia, & filii tacent, nec contradicunt, cenſeatur taciturnitas haberi pro conſenſu: & habetur expreſsè in cap. *Unico*, de diſponſatione impuberum in 6. § fin. ubi dicitur: *ex ſponſalibus, quæ parentes pro filiis puberibus, vel impuberibus contrahunt, ſi filii expreſsè conſenſerint, vel tacitè, ut ſi præſentes fuerint, nec contradixerint, obligantur, & ex eis oritur juſtitia publicæ honeſtatis.*

Imò, ſi filiis abſentibus parentes pro illis promittant, quod poſteà recognoſcentes filii non contradicunt, ſed tacent, cenſentur filii conſentire. Et ratio eſt, quod ſi priori caſu parentibus præſentibus filii taceant, cenſeantur conſentire, ergò etiam ſimiliter in hoc caſu cenſentur conſentire, imò eò magis, quod præſentia parentum magis videatur obſtare libertati conſentiendi, quàm parentum abſentia. Obſervandum tamen cum Proſpero Fagnano in cap. *Tua*, de diſponſatione impuberum, quod pater poſſit contrahere ſponſalia pro filio etiam infante, ſic tamen, ut ex illis ſponſalibus quoad ipſum filium nulla oriatur obligatio, nec etiam juſtitia publicæ honeſtatis; nec validari ex ſupervenientia majoris ætatis, niſi per cohabitationem mutuam, vel aliàs verbo, vel facto fuerint ratificata: Et quamvis in illo cap. dicatur, quod

ſimi-

ſimilia ſponſalia adimpleri debeant, dum filius legitimam ætatem conſecutus eſt: intelligendum hoc eſt, quod impleri debeant non ex debito neceſſitatis, ſed honeſtatis.

SECTIO II.

Quandò, & ubi fieri debeant Sponſalia.

Ætas ſponſorum.

Dicendum primò, etſi ex jure naturæ non requiratur certa ætas ad valorem contractuum ſponſalitiorum, ſed ſufficiat rationis uſus: ex jure tamen poſitivo ad valorem eorum requiritur ſeptennium completum, uti habetur cap. *Litteras*, & cap. *Acceſſit*: de diſpoſit. impub. ubi quoque declaratur, non incurri citius impedimentum publicæ honeſtatis. Aſſignatur autem ætas 7. annorum, eò quod tunc præſumantur habere ſufficientem rationis uſum: ſi verò aliquandò eo careant, eò quod ſint hebetioris ingenii, non ſunt quoque capaces ſponſalium, quod tamen in foro externo non admittitur, niſi probetur, & ſemper præſumi ſolet contrarium. Si verò ante ſeptennium malitia ſuppleat ætatem, verius eſt ex dictis capitulis, non valere ſponſalia tunc contracta, etſi ſit aliud de matrimoniis ita contractis.

Dicendum 2. ſi tempus aliquod in contractu ſponſalitio adjunctum fuerit ad contrahendum matrimonium, non tenentur ante illud tempus ſponſi matrimonium contrahere. Si verò nullum tempus fuerit præfixum, volunt aliqui, quod ſponſus non teneatur ſtatim ad inſtantiam ſponſæ ad nuptias, niſi fortè ſponſa habeat juſtam cauſam talis petitionis: quando enim altera pars hîc inſtat ob aliquas rationes, niſi alter conſentiat, cenſetur eſſe in morâ. Alii tamen cum Baſilio Pontio de ſponſalibus c. 6.

&

& aliis tenent, quod contrahentes ſponſalia abſque determinatione temporis tunc teneantur ad celebrationem matrimonii, quando opportunè poſſunt: ſicuti quando quis Deo, aut alteri aliquid vovet, ab inſtanti ipſius voti obligatur vovens illud adimplere, quando commodè poteſt: adeò ut, niſi juſta cauſa adſit, cenſeatur aliàs eſſe in morâ: aliud eſt, ſi adſit juſta cauſa differendi, de quâ dicitur L. *ſæpe* ff. de ſponſ. *Sæpè juſtæ ac neceſſariæ cauſæ, non ſolùm annum vel biennium, ſed etiam triennium & quadriennium trahunt ſponſalia; aut valetudo ſponſi, ſponſæve, vel mores parentum.*

Dicendum 3. valent ſponſalia clandeſtinè contracta id eſt ſine præſentiâ Parochi & teſtibus: ratio eſt, quod ante Concilium Trid. valerent ejuſmodi ſponſalia, adeoque & nunc, cùm nihil circa ſponſalia innovaverit dictum Concilium, ſed ſolùm circa matrimonia clandeſtina. Si tamen nequidem unus teſtis adſit docent plerique contractum ſponſalitium eſſe grave peccatum, idque ob graviſſima mala inde oriri nata, v. g. quod impedimentum publicæ honeſtatis detegi nequeat, quod fidem frangens non poſſit ab Eccleſia compelli, &c. ad quæ alii reſpondent, ſatis probabiliter, illa mala nihil obſtare, cùm aliàs ex jure naturæ illicita eſſent ſponſalia clandeſtina, uti & varii alii contractus. Cui addunt, quod impedimentum affinitatis ortum ex copula occulta etiam Eccleſiæ non poſſit detegi, adeò ut ſæpè Eccleſia imponat aliquam inhabilitatem actioni occultæ. *Sponſalia clandeſtina.*

Dicendum 4. matrimonium clandeſtinum bonâ fide initum nec jure naturæ, nec jure Eccleſiæ tranſit in ſponſalia: Non enim donatio facta contra legem irritantem, tranſit in promiſſionem, ſed abſolutè eſt nulla. Neque dici poteſt, talem velle ſe obligare in quantum poteſt, adeoque ſi non poſſit ſe obligare ad matrimonium, cenſeatur ſe obligare ad ſponſalia, cùm poſſint ſubeſſe rationes, quare

vellet

vellet inire matrimonium, & non ſponſalia: Deinde, ſolùm adeſt conſenſus in matrimonium, non item in ſponſalia. Quòd autem nec hoc fiat ex jure Eccleſiæ clarè conſtat ex Concilio Tridentino, quod ſeſſ. 24 c. 1. reform. abſolutè annullat matrimonia clandeſtina. Hoc tamen notari hìc poteſt quod matrimonia impuberum tranſeant in ſponſalia in iis locis, ubi Concilium illud non eſt publicatum, ita enim ſtatuit Innocentius III. cap. *Tuæ nobis* de diſpoſit. Impub. & capt. *Unico* titulo eodem.

Dicendum 5. ſponſalia ſimplicia ſive ſimplex matrimonii promiſſio obligat graviter, uti omnis omninò promiſſio in re gravi facta: per promiſſionem enim acquirit promiſſarius jus ad rem promiſſam, quo jure reſiliens eum privat, idque injurioſè in re gravi. Si verò ſponſalia ſint juramento firmata, fortius ligant, & à judice jurans compelli poteſt: Quo caſu etſi matrimonium non ſit ſecundùm ſe liberum, erit tamen liberum ut refertur ad conſenſum ſponſalitium liberè poſitum, neque rationabiliter conqueri poteſt, ſe non habere majorem hìc libertatem.

Quæres, an judex ſemper poſſit compellere alterum ſponſorum ad contrahendum matrimonium? Reſp. imprimis non poteſt, ſi alterutra pars habeat juſtam reſiliendi cauſam: quia ſicuti tunc in conſcientia non tenetur ſtare promiſſis: ita neque ad illud idem poterit à judice compelli: ſi verò injuſtè renuat ſponſalia adimplere, poteſt talis reſiliens in utroque foro ad illud compelli, etiam per cenſuras, aut alias pœnas. Quod enim imprimis attinet ad forum internum, tenetur confeſſarius talem ſponſum ad promiſſionem adimplendam urgere; quod ſi renuat, non poterit eum abſolvere; cum non habeat animum faciendi id, ad quod ſub mortali tenetur.

Quod etiam hoc poſſit fieri in foro contentioſo, conſtat ex capit. *ex litteris* 10. de ſponſalibus, ubi dici-

dicitur, quod judex Eccleſiaſticus debeat compellere ſponſum ad contrahendum, niſi urgens neceſſitas obſtiterit. Et ratio eſt, quod judex ille teneatur reddere cuique jus ſuum, quale habent ſponſi in invicem ad contrahendum matrimonium. Aliud eſt ſicuti dicitur, quando urgens neceſſitas obſtaret, quia tunc tantùm eſt judicis Eccleſiaſtici obligare ad matrimonium, quando illud expedire videtur bono, vel fini matrimonii, cum ex fine matrimonii media ad matrimonium neceſſaria tantùm ſint adhibenda: undè, ſi judex Eccleſiaſticus meritò timeat multa & gravia incommoda ex tali matrimonio ſecutura, non teneretur judex Eccleſiaſticus eo caſu ſponſum compellere. Hoc tamen adde, quod ſponſum nolentem teneatur judex ille compellere ad reſarcienda damna quæ alteri parti ex violatione promiſſionis obvenerunt, cum ſponſus vel ſponſa ex tali violatione cenſeatur fieri deterioris conditionis ad alteri nubendum.

SECTIO III.

Quomodo ſponſalia diſſolvantur.

DICENDUM primò, diſſolvuntur ſponſalia mutuo partium conſenſu, ſicuti omnis contractus ex natura ſua ſolubilis, qui ſicuti ex mutuo conſenſu oritur, ita & ex mutuo conſenſu diſſolvitur. Et hoc locum habet etſi ſponſalia ſint jurata, cùm juramentum tamquam ſecundarium ſequatur naturam principalis, & promiſſio facta ſit cum hâc conditione, *Niſi alter remittat.* Quia tamen hæc remiſſio ſine gravi causâ facta, continet quamdam levitatem, & ſi promiſſio coram parocho facta ſit, quamdam indecentiam: hinc Pontifex cap. *De illis* de ſponſ. dicit, quod illi qui ſine conditione nuptias ſpoponderant, *Sponſalia diſſolvuntur mutuo conſenſu.*

derant, monendi ſint & inducendi, ut fidem ſervent, aliàs ſi invicem admittere nolint, patienter tolerandum, ut ſibi remittant.

Excipiuntur hîc impuberes, qui ſponſalia, ſive jurata ſive non jurata, mutuo conſenſu diſſolvere nequeunt, quod ita diſpoſitum eſt c. *De illis.* 1. ut puerorum levitati occurratur. Quando autem ad annos pubertatis venerunt, poſſunt pro libitu reſilire etiam alterâ parte invitâ, modò id ſtatim fiat, id eſt intra triduum. Si verò ante pubertatem quis reclamet, cenſetur adeptâ pubertate manere in eadem reclamatione, niſi ſententiam mutet: Si autèm alter erat pubes & alius impubes, poterit impubes pro libitu ſuo reſilire.

Sed quid, ſi ſponſalia impuberum ſint jurata; an per alicujus partis reclamationem poſſint diſſolvi adveniente pubertate? Reſpondent aliqui, quod ſponſalia tali caſu non firmentur juramento, eo quod talia ſponſalia, habeant annexam illam conditionem, *Niſi mihi aliud viſum fuerit dum venero ad pubertatem*; atqui juramentum ſequitur naturam contractus: ergo, &c. alii tamen melius reſpondent, quod talia ſponſalia ſint juramento firmata, & indiſſolubilia, ita ut non ſit in arbitrio utriuſque reclamare. Patet hoc ex cap. *Ex litteris* de ſponſalibus, ubi deciditur, quod duo impuberes jurantes ſponſalia cogendi ſint illa adimplere. Et quamvis alii contractus impuberum juxta alios non firmentur juramento, ideò illud eſt, quia contractus impuberum non ſunt validi: ubi tamen contrarium jus ſtatuit de contractu ſponſalitio impuberum. Undè etiam patet, quod verum quidem ſit fundamentum alterius ſententiæ, quod juramentum ſequatur naturam contractûs & ejus conditiones, niſi aliud à jure ſtatuatur; jam autem aliud ſtatutum eſſe in hoc caſu juramenti, patet ex capit. *Ex litteris.* Videri poteſt Fagnanus in dictum Capitulum *Ex litteris*, ubi num. 4. ſupponit, quod tempore ſponſa-

lio-

liorum eſſent doli capaces. Quod & repetit in capit. *De illis* num. 51. de deſponſatione impuberum.

Dicendum 2. diſſolvuntur ſponſalia per profeſſionem in Religione approbatâ, quod etſi ſoli matrimonio non conſummato jura indulgeant, tamen idem extendi ſolet ad ſponſalia, idque in favorem religionis. Quod verum eſt, etſi ſponſalia forent jurata; ſicut enim in contractu ſponſalitio ſubintelligi ſolet promitto, niſi Religionem ingrediar, ita eadem conditio debet ſubintelligi adeſſe juramento, cùm acceſſorium, id eſt, juramentum modificari debeat juxta modificationem principalis. *Per profeſſionem.*

Dicitur quidem cap. *Commiſſum* de ſponſalibus, tutius eſſe religione juramenti ſervatâ prius contrahere, & pòſtea ſi elegerit, ad religionem migrare: quod verum eſt, ſi aliunde non timeantur graviora mala, quo caſu id tutius eſt ad vitandam perjurii ſpeciem & apparentiam, unde infirmi offendi poſſent: tamen quia ratio illa non eſt tanti momenti, & ex contrario graviora mala timeri poſſent, hinc plures docent præſtare proximè ingredi religionem, cum contractus prævius ſine gravamine & injuria partis vix fieri poſſit, & ita contrahendo alteri in re gravi illudatur: deinde ex tali contractu orientur multæ inutiles & vanæ expenſæ in veſtibus, conviviis, &c. Aliquando tamen per accidens præſtaret ante ingreſſum Religionis contrahere, v. g. ad legitimandam prolem, ſi quæ eſſet nata ante ſponſalia contracta.

Privilegium illud datur ſoli Profeſſioni Religioſæ vel ordini ſacro, non verò ſoli novitiatui, cùm aliàs multi inducerentur ad fictè ingrediendum, & è novitiatu egrediendum, ut liberi forent à ſponſalibus cum aliqua contractis.

Quæres, an qui poſt ſponſalia ſinit ſe ordinari, vel ingreditur religionem ſine conſenſu alterius partis, peccet mortaliter. Reſp. quod non, & ratio eſt, quia promiſſio ſponſalitia cenſetur ſemper ha-

bere annexam hanc conditionem, *niſi religionem ingrediar*, ut mox ante dictum eſt, adeoque in hoc caſu nulli poteſt dici fieri injuria.

Per votum caſtitatis. Dicendum 3. Simplex votum caſtitatis emiſſum ante ſponſalia etiam jurata, eadem dirimit, cùm ratione talis voti ſit promiſſio de re illicita, quæ ſine peccato ſervari non poſſet. Excipiunt tamen multi, ſi talis à ſponſa obtinuiſſet copulam, quæ voti ejus eſſet inſcia, de quo alibi actum eſt agendo de voto.

Per matrimonium cum alia. Dicendum 4. Solvuntur ſponſalia etiam jurata per Matrimonium cum alia validè contractum. Aliud eſt, ſi ſit invalidè initum, cùm nemo ex ſua iniquitate debeat reportare commodum: alter tamen innocens liberatur, cum alter attentando matrimonium cenſeatur fregiſſe fidem, & promiſſionem violaſſe. Per ſponſalia tamen cum alio inita, non ſolvuntur priora, cùm poſteriora ſint nulla, cùm res alteri obligata, non poſſit iteratò alteri obligari. Si verò cum poſteriori ſecuta ſit copula, eaque ſit habita affectu maritali, tranſeunt illa poſteriora ſponſalia in matrimonium in illis locis, in quibus Tridentinum non eſt receptum, adeoque ſolvuntur priora Si verò copula illa fiat in locis ubi Concilium eſt receptum, & illa priorum ſponſalium ſit conſcia, certum eſt per talem copulam priora ſponſalia non diſſolvi. Si verò illorum non ſit conſcia, & copulam admittat ſpe matrimonii, videtur equidem prior eſſe ducenda, ſi velit: ratio eſt, quòd promiſſio ſecundæ facta, & damnum illi illatum non auferat jus alterius: etſi fortè charitati eſſet conformius, ut prior juri ſuo renuntiaret, niſi quid obſtaret: cùm enim non obſtante voto Religionis aut Caſtitatis teneatur defloratam ducere, quanto magis non obſtante promiſſione alteri factâ?

Hoc tamen circa dicta notandum eſt, ſponſalia per ſubſequens matrimonium non tam diſſolvi, quam

quam bene pro tempore ſopiri, quo matrimonium illud durat. Si enim uxor illa moriatur ante ſponſam, rurſum obligatur ſponſæ. Ex quo patet, quòd impedimentum hoc matrimonii, quoad ſponſalia non ſit perpetuum, prout eſt impedimentum Religionis.

Per fornicationem ſponſæ.

Dicendum 5. Solvuntur ſponſalia per fornicationem ſponſæ poſt ſponſalia habitam: cùm uti dicitur cap. *Quemadmodum* de jure jurando, talis conditio erat ſubintelligenda, *Si in legem conjugii illa non peccaret*. Quod etſi communiter intelligendum veniat de ſponſa, tamen ob datam rationem idem intelligi poſſet de fornicatione ſponſi. Dicta autem locum habent, etſi ſponſa vi opprimeretur, cùm ſine peccato notabiliter per fornicationem ſponſa vileſcat. Imò hoc etiam extendunt aliqui ad caſum, quo ſponſa ſe permittit ab alio turpiter attingi. Si verò ſponſa ante ſponſalia ſit fornicata, & id neſciat ſponſus, quod ſi ſciviſſet, ſponſalia contrahere noluiſſet; poterit ſponſus reſilire: aliud eſt de ſponſo qui fornicatus eſt ante ſponſalia, quo caſu reſilire nequit ſponſa, eo quod fornicatio reddat ſponſam notabiliter viliorem, non itidem ſponſum. Excipiunt tamen aliqui caſum, quo ſponſus multoties eſſet fornicatus, & fornicationi eſſet impensè deditus, quo caſu prudenter timeri poſſet fornicatio ſecutura. Idem dic de caſu, quo ſponſo ex fornicatione, imo ex legitimo thoro ſed ignorato, orta eſſet proles, cum hoc reddat matrimonium notabiliter difficilius, ob pericula diſcordiæ, alimentationem, &c. Adeoque notabiliter variatur ejus conditio. Si verò ſponſus reſciverit præteritam ſponſæ fornicationem, reſilire non poteſt. Sub fornicatione hîc comprehende fornicationem ſpiritualem, puta hæreſim, Apoſtaſiam, &c.

Per affinitatem.

Dicendum 6. Solvuntur ſponſalia per ſupervenientem affinitatem inter ſponſam & ſponſum, v. g. ſi ſponſus cognoſceret ſponſæ conſanguineam in

ſecundo gradu, quo caſu liberatur ſponſa, nec tenetur diſpenſationem petere nec eamdem admittere. Tenetur tamen ſponſus nocens petere diſpenſationem caſu quo ſponſa velit, & expenſæ adhibendæ patiantur, & ſpes affulgeat diſpenſationem obtinendi.

Per profectionem ſponſi vel ſponſæ longiorem.

7. Diſſolvuntur ſponſalia per profectionem ſponſi vel ſponſæ in regionem longinquam: & licèt leges civiles velint hîc eſſe expectandum alteri uſque ad biennium, illi tamen derogavit Pontifex cap. *De illis*, de ſponſalibus, adeo ut etiam ſtatim poſſit altera pars reſilire. Dicit enim capit illud: *qui præſtito juramento promittunt ſe aliquas mulieres ducturos, & poſteà dimittunt terram, ſe ad alias partes transferentes, liberum erit mulieribus ad alia ſe vota transferre.* Ubi nota, quod Pontifex etiam agat de ſponſalibus juratis: & ratio eſt, quod ſponſus ſecedendo in terram longinquam cenſeatur moraliter loquendo renuntiare ſuo juri, neque quod ſponſa de futuro eum teneatur ſequi quod intellige, ſi abſque licentiâ ſponſæ abiverit: ſi enim ſponſa conſenſiſſet præfixo certo redeundi tempore, deberet uſque ad illud tempus expectare: ſi autem illud tempus excedat, poterit ſponſa reſilire.

Per dilationem temporis definiti.

8. Solvuntur ſponſalia, ſi tempus ad matrimonium perficiendum præfixum, uti etiam ad reſtringendam obligationem perficiendi, ſit præterlapſum, aliud eſſet, ſi tempus illud præfixum eſſet ſolummodò ad ſpecificandum tempus magis opportunum, non verò ad obligationem reſtringendam. Quanta verò hîc requiratur mora ad ſponſalia ſolvenda, non conveniunt Auctores: alii biennium volunt, alii triennium, &c. Verius tamen relinquitur illud prudentum morali judicio, quo meritò judicamus alterum differentem eſſe in mora culpabili, quod meritò cenſetur, ſi ubi commoditas adeſt, alia pars requiſita redire renuit. Alii interim hîc conſultius docent, requirendam hîc eſſe ſenten-

ſententiam judicis, qui de æquitate cauſæ cognoſcat.

9. Solvuntur ſponſalia, quandocumque ſupervenit contractui ſponſalitio grave vitium, vel adeo notabilis mutatio, ut eâ cognitâ noluiſſet alter contrahere, v. g. ſi ſuperveniret lepra, notabilis deformitas, infamia, paupertas, &c. Idem eſt, ſi parentes nolint dare dotem promiſſam, ſi inter ſponſi & ſponſæ familias ſit odium ingens exortum, &c. *Per grave damnum ſuperveniens.*

10. Solvuntur ſponſalia, ſi ex futuro matrimonio gravia ſcandala meritò timeantur, v. g. graves inimicitiæ, aut alia damna graviora, ad quæ cavenda obligantur ſponſi abſtinere à ſponſalibus. *Timor gravioris mali.*

Sed quæres, an ille qui impedimentum ſponſalibus poſuit, teneatur diſpenſationem illius procurare, ſi altera pars id exigat? alii negant ex eo, quod promiſſio debeat intelligi, ſi res in eodem ſtatu permaneat, quod non fit ſuperveniente impedimento: deindè, cum diſpenſatio ſit beneficium ſuperioris, non tenetur aliquis illud implorare, ſed poteſt ſe conformare legibus & juri communi. Addunt tamen illi, quod talis peccaret contra charitatem, ſi talem diſpenſationem facili negotio poſſet obtinere.

Alii tamen rectius docent, quod talis teneatur abſolutè petere diſpenſationem, idque ex eo, quod ſponſa acquirendo per ſponſalia jus ad matrimonium, etiam acquiſiverit jus, ne alter per impedimentum ſe reddat inhabilem ad contrahendum matrimonium: & ſi ſuâ culpâ inhabilis factus ſit, ut omni modo poſſibili impedimentum illud tollat: ille enim, qui impedimentum poſuit, violavit jus alterius, quod proindè violatum tenetur reparare, quod non poteſt in hoc caſu, niſi quærendo diſpenſationem.

In diſſolvendis ſponſalibus non requiritur ſententia judicis, ſi cauſa diſſolvendi ſit manifeſta, etſi ali- *An & quando in diſſolven-*

Ad diſſolvendum *ſponſalibus requiratur ſententia judicis.*

aliquando ea requiratur, ut ſatisfiat Eccleſiæ; & obvietur aliorum ſcandalo. Si verò de ſufficientia cauſæ ſit dubium, ſententia judicis omninò requiritur, idque ob periculum probabile injuſtitiæ, dum ſub dubio alter privatur jure ſuo acquiſito. Hoc denique notandum hîc eſt, ſi alia pars laboret defectu notabili, v. g. leprâ aut ſimili, teneatur defectus illos alteri parti ante ſponſalia aperire, aliàs illi foret injurioſa. Idem eſt de iis defectibus, quibus cognitis gravia timentur incommoda. Si tamen ii defectus redderent nuptias aliquo modo minus appetibiles, v. g. ſi eſſet corrupta, non ità nobilis, dives, &c. uti putatur non teneretur pars illa defectus illos aperire, quamdiu illis nemini nocet; ſed alterius imprudentiæ imputandum venit, ſi hic decipiatur, dum illa diligenter non inveſtigat, quæ debet inveſtigare: undè ſilentes ſeſe eſſe fornicatas, non ſunt condemnandæ: quamquam omni modo vitium hoc aut aliud ſimile debeant occultare, ne infauſta ſubſequantur.

Hoc tamen hîc notandum, quod ſponſus conſcius ſufficientis cauſæ ad reſiliendum, carnaliter cognoſcens ſponſam, amittat jus reſiliendi. Ratio eſt, quod tali acceſſu ad illam, ſuo facto ſatis oſtendat ſe cedere juri ſuo, quod habet ad reſiliendum, & conſenſum ſuum dare non obſtante impedimento. Idem eſt, ſi conjux conſcius fornicationis ſuæ compartis, eamdem denuò cognoſcat: amittit jus petendi divortium ob talem cauſam: imo etiam divortio facto, cenſentur tali copulâ ſeſe reconciliare, adeo ut in matrimonio teneantur perſeverare. Aliud eſt in ſponſalibus, quæ ſi fuerint jam inde diſſoluta, non reſumuntur per copulam, ſicuti mox dictum eſt de matrimonio. Et ratio diverſitatis eſt, quod matrimonii vinculum facto divortio perſeveret, non autem ſponſalium.

Sed quid, ſi quis hîc haberet juſtam cauſam reſiliendi, ſed occultam, quam non poſſet ſine gravi infamia

famia alterius partis Judici aperire: poſſetne licitè eam judici detegere, ſi altera pars inſtet pro executione matrimonii? *Reſp.* imprimis talis tenetur talem cauſam non aperire, ſi aliâ viâ à ſponſalibus ſe poſſit expedire. Si verò aliter non poſſit, tenetur primò partem inſtantem pro matrimonio monere, ut ab inſtantiâ deſiſtat, etiam minando, quod niſi deſiſtat, tenebitur crimen ejus occultum aperire. Quo caſu delatio talis criminis non tam eſt alterius infamia, quam proprii juris defenſio: adeoque ſibi imputare debet pars inſtans, quod alter jus ſuum proſequendo, teneatur crimen aperire cum illius infamiâ: & conſequenter talis infamia non cenſetur detegenti crimen eo caſu eſſe voluntaria, ſed tantùm permiſſa.

SECTIO IV.

Quid in ſponſalibus obſervandum ſit.

Dicendum primò, Varia tam ex parte ſponſorum, quam ex parte Parochi ſponſalibus aſſiſtentis ſunt obſervanda, quæ præſcribunt ritualia. Primò quidem, ex parte Parochi, quòd ſtolâ indutus, in loco decenti, non in cauponis, culinis, &c. ſponſalibus aſſiſtat. Videat inſuper an contrahentes ſobrii ſint, cujus defectus ſæpè in pagis obſervatur: an adſint utriuſque partis parentes, aut alii eorum nomine, ſine quibus temerè procedere non poſſunt Parochi. Inquirere quoque debent, an contracturi ſciant prima fidei rudimenta & ſcitu ad ſalutem neceſſaria, quod audacter inquirere tenentur, niſi de ſufficienti ſcientia ſibi ſufficienter conſtet. Inquiret quoque, an ſubſit aliquod impedimentum Canonicum, an liberâ voluntate ad contrahendum venerint, quo cognito, promiſſio-

nem mutuo factam nomine Eccleſiæ acceptet, juxta præſcriptum ritualis.

Dicendum 2. Ex parte ſponſorum requiritur, ut habeant qualitates ante dictas, ut ſciant neceſſaria fidei rudimenta, deliberato ſint animo; nullo impedimento conſtricti, &c. debent inſuper infra quadraginta dies procedere ad Matrimonium in facie Eccleſiæ perficiendum. Vetitum quoque eſt ſponſis habitare ſub eodem tecto, & omne carnale commercium, quod iiſdem poſt initum Matrimonium ſolùm indulgetur, ne cum diabolo inchoent, quod in Domino eſt perficiendum: quo fit, ut amoris flamma in Matrimonio neceſſaria, ante illud extinguatur, & infauſta ſubſequantur. Reliqua peragenda præſcribit rituale.

SECTIO VI.

De præparatione ad matrimonium.

Dicendum primò, ante omnia requiritur, ut matrimonium initurus perpendat an vocatio ſua ex Deo ſit, ad quod ſciendum juvabit frequens oratio, & pia exercitia. Conſideret talentum ſuum, ſi habeat ad perficiendum, quod intendit. Hinc, quia proprium judicium hîc facilè corrumpitur cœco ſui amore, præſtabit in hoc negotio adhibere parentum aut aliorum, quibus animi ſui propenſio nota eſt, conſilium & beneplacitum. Hac enim ratione inchoantur nuptiæ in Domino, cùm parentum conſilio illæ inchoantur, quibus ipſa Scriptura præcipit, ut tradant filios & filias in nuptias. Undè, qui ſine juſtâ causâ parentibus inconſultis, aut rationabiliter invitis matrimonium ineunt, peccant mortaliter, graviter inhonorando parentes. Honor enim parentibus ſuper omnes alios propinquos & ami-

amicos debitus poſtulat, ne quid magnum (cujuſmodi eſt in primis conjugium) aggrediantur filii ſine illorum conſilio & conſenſu. Huic accedit, quod parentum plurimum interſit, quem generum, vel quam nurum ſint habituri, cui & dotem annumerent, & parentis officium, tanquam filio vel filiæ impendant. Videri poteſt S. Ambroſius Epiſtola 43. ad Siſynnium, ubi hanc rationem urget. *Quod*, inquit, *filio noſtro remiſiſti, quia te inconſulto uxorem acceperat, pietati magis tribuo, quam noſtro amori... ſed & juſta paterna offenſio fuit, quoniam venturam in locum filiæ tuæ debuiſti eligere judicio, cui fieres pater.*

Neque minus erit parentum peccatum, ſi abſque juſta cauſa aut improbent, aut prolium connubiis reclament: unde, ut rectè obſervat *Cramachæus* cap. 11. de matrimonio, ſi pater aut mater inducere vellent ad nuptias illicitas, vel contra rectam rationem, v. g. ſi juberent filium ducere hæreticam, aut infamem, vel malis moribus præditam, vel quam ipſe filius nullo modo tanquam conjugem amare poſſet, & è contrario ſi parentes nolint permittere filiis ut contrahant, ſed domi ſuæ retinere perpetuò velint ut ſervos, in his & ſimilibus caſibus, in quibus parentes honeſtam & Chriſtianam libertatem in matrimonio contrahendo impedire vellent, filii obedire non tenentur.

Dicendum 2. perſuaſo eo, quòd ad matrimonium vocatio à Deo ſit, debita compars eſt quærenda: quæ compars primò debet eſſe fidelis, & paris cultûs, cujus violatio tum Eccleſiæ præcepto diſtrictè inhibetur, tum infauſtos exitus in matrimonio parit. Neque hìc valet aliquorum frivola excuſatio, licitum id eſſe, in illis partibus ubi Catholici Hæreticis ſunt permixti, cùm ſimilibus connubiis viriliter reſiſtant ſuperiores. Undè Illuſtriſſ. D. Caſtorienſis in ſuis conſtitutionibus ita habet fol. 25. *Prohibemus etiam ſub pœnâ ſuſpenſionis ab officio miſſionis omnibus*

nibus Miſſionariis, ne quis perſonas, quarum altera eſt acatholica, nobis inconſultis, & ſine ſpeciali conſenſu præſumat conjungere. Et iterum fol. 11. *Dein ſæpè deterreant plebem Catholicam ne conjugii jugum ducat cum infidelibus, ne cum illis velit unum corpus fieri, cum quibus non poſſunt fieri unus ſpiritus.* Plura de his alibi in ſequentibus.

Requiritur 2. ut compars non ſit conſanguinea ſaltem in 4. gradu, prout Eccleſia prohibet: experientiâ enim teſte, ſimiles nuptiæ non fiunt in domino, ſed ex concupiſcentiâ, ambitione aut ſimili vitiatâ radice. Undè eædem conſtitutiones fol. 11. *Doceant etiam populum, ne intra conſanguinitatis aut affinitatis prohibitos gradus matrimonia ineant: nam non prohibuit Eccleſia conſanguineorum conjugia, ut fidei fidelium dominetur, ſed ut oſtenderet, quid naturæ, quid honeſtati ac pudori conveniat. Undè ejus leges vetantes conſanguineorum conjugia in naturæ legibus fundatæ ſunt, quarum obligationem diſpenſatio Eccleſiaſtica haud tollit, ſed tantùm alia naturæ lex ſuperior.* Plura quoque de hoc caſu in ſequentibus.

Requiritur 3. ut compars ſit ſimilis conditionis, ætatis, & indolis: innuit hoc Poëta: *ſi vis nubere, nube pari.* Pari indole, ætate & conditione. Si compars ſit conditione inferior, facilè deſpicitur: ſi ſuperior, facilè deſpiciet. Si ſit diſpar indole, diſpar erit & animo: & ut quidam ait, dum ſimiles ſemel in contrahendo matrimonio jungunt dextras, ſæpius jungent manus in pugnos. Si denique compars ſit diſpar ætate, rarò in domino erunt hæ nuptiæ, ſed vel ex effræni libidine, non prolium intentione, vel pecuniæ aviditate.

Denique ſit recta intentio volentium nubere, nec tam opes, pulchritudinem, quæ fallax eſt gratia, aut aliud ſimile motivum conſiderent, quàm opes & pulchritudinem animi, in virtute ſitam primariò intendant: dotata ſatis, ſi virtuoſa. *Gratia enim ſuper gratiam eſt mulier ſancta & pudorata*: Eccli. 26.

&

☞ *qui invenit mulierem bonam, invenit bonum.* Prov. 18. rectè Poëta & breviter:

Quæ tibi ducenda eſt, habeat P. quinque puella,
Sit pia, ſit prudens, pulchra, pudica, proba.

Dicendum 3. matrimonium præcedere debet trina proclamatio ſive denuntiatio, quæ nihil eſt aliud, niſi quædam monitio fidelium, ut ſi ſciant ſubeſſe impedimentum aliquod, illud detegant, uti patet ex Conc. Trid. ſeſſ. 23. debet autem illa proclamatio fieri, ut præſcribit rituale *à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus feſtivis, hoc eſt, qui ex præcepto Eccleſiæ obſervantur in Eccleſia, intra miſſarum ſolemnia, aut in concione antemeridianâ.* Ubi notari poteſt, illicitè denuntiare parochos, qui proclamationes audacter emittunt die feriali, cùm dies ille non ſit talis, qui obſervari debet in Eccleſiâ, feſtus ſcilicet, quod ritualia præſcribunt. Poteſt tamen Epiſcopus in his proclamationibus juſtâ de causâ diſpenſare, vel quandò clarè conſtat nullum ſubeſſe impedimentum, vel grave damnum meritò timeri poſſet. Sic diſpenſari ſolet ſæpè in matrimonio magnatum, quorum matrimonia ſunt publica, inter quos, ſi ſubeſſet impedimentum, facilè proveniret in publicum: ſic etiam, quando ex alterâ parte contrahentium timentur homicidia, minæ, inimicitiæ, idque ſine causâ. Idem ſi ſit periculum pudoris, ob diſparem ætatem, ſi unus ſit vetulus, altera juvencula. Sic etiam diſpenſatur, quandò eſt periculum infamiæ, mortis, quandò concubinarius vult ducere concubinam ad legitimandam prolem, &c.

Proclamationes.

Diſpenſatio in proclamationibus.

Si verò quis ſciat ſubeſſe aliquod impedimentum, tenetur in conſcientiâ illud aperire. Ratio eſt, quòd quilibet teneatur ſuperiori legitimè præcipienti aperire damnum tertio imminens, prout hîc fit: quod impedimentum, ſi quidem ſubeſſe ſciat, nec tamen probare poſſit, illud equidem aperire tenetur ſuperiori, cujus erit ulterius ea de re inveſtigare.

Sciens ſubeſſe impedimentum, debet illud aperire.

Si verò impedimentum oriatur ex crimine occulto, tenetur alter conſcius præmittere correptionem fraternam, & ejus ordine ſervato procedere.

SECTIO VI.

De Matrimonio ſecundùm ſe, an ſit Sacramentum.

Quid ſit Matrimonium. Dicendum primò, *Matrimonium eſt conjunctio viri & feminæ individuam vitæ ſocietatem retinens.* Dicitur *Matrimonium* vel à matris munio ſeu munere, ut vult S. Auguſt. l. 19. cont. Fauſt. c. 26. eò quod mulieris ſit conceptum utero puerum parere, educare, fovere, &c. Dicitur quoque *conjugium*, vel ex indiſſolubili nexu, quo maritati conjunguntur, vel à communi jugo, quod conjuges ſubire debent. Dicitur quoque matrimonium *nuptiæ*, eò quod puellæ pudoris gratiâ ſeſe obnubere ſolebant, uti patet in Rebecca & ex Apoſtolo 1. Cor. 11. Matrimonium verò ſuprà definitum varia continet, ac primò conſenſum internum, contractum externum, obligationem & vinculum ex iis reſultans, denique copulam materialem.

Quando ſit inſtitutum. Inſtitutum eſt Matrimonium juxta D. Thomam & alios, in Geneſi quando dictum eſt à Deo, *Creſcite & multiplicamini*: alii tamen docent ibidem datam eſſe à Deo ſolam benedictionem, maximè cùm eadem verba & beſtiis dicantur: quapropter inſtitutum volunt Matrimonium, quando Adam prophetavit dicens c. 2. *hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea* Undè S. Auguſt. l. 1. contra 2. Epiſt. Pelag. c. 5: dicit *à Deo nuptias eſſe inſtitutas tunc, quando dictum eſt, propterea relinquet homo Patrem, &c.* Neque à ſolo Deo, ſed ab ipſa natura Matrimonium originem trahit: cum enim natura etiam ſecluſo peccato, inclinetur ad generationem, ad quam

quam diverſitas ſexûs eſt ordinata, ſequitur à natura Matrimonii vinculum eſſe exortum. Non enim ſatis eſt puerum concipere, ſed educare & fovere neceſſe eſt, ad quod maris & feminæ copulatæ vinculum requiritur, qui ſimul tum corporis, tum animæ pueri curam gerant.

Dicendum 2. Matrimonium in N. L. eſt verum Sacramentum. Eſt contra ſectarios, docentes matrimonium in mero contractu abſolvi. Undè ſolet dici matrimonium in ſtatu innocentiæ inſtitutum eſſe, ut officium naturæ: poſt lapſum in remedium concupiſcentiæ: in L. N. in Sacramentum. Quapropter infidelium matrimonia Sacramenti ratione carent, adeò ut ea propter S. Aug. doceat, in Eccleſia ſolummodò matrimonium habere Sacramenti ſanctitatem. Et Innoc. III. cap. *Quanto* de divortiis, matrimonia infidelium ait, eſſe quidem matrimonia legitima, ſed non rata, eò quod Sacramenti ratione careant. Neque hîc objici poteſt, quod matrimonium Protoparentum contulerit gratiam & benedictionem, adeoque videatur eſſe Sacramentum: nam ut docet S. Aug. l. 13. confeſſ. c. 24. illa benedictio ſolùm dedit fœcunditatem corporibus, non verò animæ gratiæ augmentum. Denique, quando Apoſtolus conjugium Adæ & Evæ vocat *Sacramentum hoc magnum:* Intelligi debet de Sacramento largè ſumpto, pro ſigno rei ſacræ, puta conjunctionis Chriſti & Eccleſiæ.

An ſit Sacramentum?

Dicendum 3. Matrimonia infidelium quando baptizantur, uti & matrimonium fidelis cum infideli, etiam ceſſante lege Eccleſiæ irritante, non ſunt Sacramenta. Probatur prius, quia quod ab initio non fuit Sacramentum, per ſolam baptiſmi ſuſceptionem non poteſt fieri Sacramentum: quatenus tamen eorumdem matrimonia per baptiſma incipiunt repræſentare conjunctionem Chriſti cum Eccleſia, inter fideles & membra Chriſti, ſic poſſunt dici Sacramenta, id eſt ſacra ſigna, nullatenus

Matrimonia infidelium an ſint Sacramenta, dum baptizantur?

nus verò Sacramenta conferentia ex opere operatè gratiam.

Probatur poſterius, quia matrimonium eſt contractus Sacramentaliter duos conjungens, qui Sacramenti ſunt capaces, qualis non eſt infidelis: undè ſi alter ſit incapax, non poteſt ibi reperiri Sacramenti ratio, quod inter duos capaces exigit ſubſiſtere. Hoc tamen fatendum eſt, ſatis probabiliter dici poſſe, ex parte fidelis, utpotè capacis, eſſe verum Sacramentum, uti eſſet ex parte unius Sacramentum conferens gratiam; ſi alter contrahentium eſſet indiſpoſitus ad gratiam ſuſcipiendam: undè poterit Sacramentum unum afficere, & non alium. Sic etiam, in illa ſententia, quæ docet contrahentes eſſe Miniſtros Sacramentorum, poterit matrimonii contractus eſſe Sacramentum reſpectu unius, & non reſpectu alterius, ſi unus intendat alteri adminiſtrare illud, ſic ut non viciſſim alter idem intendat alteri.

Dicendum 4. Matrimonium etiam ante carnalem copulam, eſt verum matrimonium: patet hoc in conjugio D. Virginis. Ante copulam enim ſubſiſtit verus contractus matrimonialis, cùm detur jus in corpus mutuum & detur gratia: neque enim uſus rei pertinet ad contractûs validitatem: verè etenim emptus ac venditus eſt equus, etſi eo nondum utar. Hinc, quando Apoſtolus vocat Sacramentum magnum, matrimonium, id eſt, eſſe duos in carne una, non debet intelligi, quaſi re ipsâ deberent commiſceri, ut ſubſiſtat matrimonium, ſed duos haberi, quaſi unam perſonam, quod ante copulam fit, per tranſlationem juris in corpus mutuum. Hoc tamen quoque verum eſt, quod ante Tridentinum, matrimonium contraheretur per copulam animo maritali factam, quo, caſu quidem ad eſſentiam matrimonii ſpectabat copula, non tamen *ut copula*, ſed ut ſignum externum conſenſum exprimens, quem conſenſum alia ſigna manifeſtare poſſunt ſine copula.

Dicen-

Dicendum 5. Quod ergò matrimonium ſit verum N. L. Sacramentum declarat Conc. Trid. ſeſſ. 24. Veritas hujus admodùm difficulter ex Sacra Scriptura erui poteſt: oportet tamen multa credere, quæ Scriptura non continet, ſed Traditio confirmat, v.g. hunc librum eſſe Canonicum, illum eſſe apocryphum. Fálſum tamen eſt illud Calvini dogma, quo docet, neminem ante tempora Gregorii vocaſſe matrimonium nomine Sacramenti, cùm Tertullianus ſæpè matrimonium eo nomine appellet, idem facit Lactantius, Athanaſius, & alii apud Eſtium in 4.

Quando Chriſtus evexit contractum matrimonii ad eſſe Sacramenti.

Porrò evexit Matrimonium Chriſtus ad Sacramenti dignitatem Joannis 2. quando benedixit nuptiis in Cana-Galileæ, quæ benedictionis virtus omnibus nuptiis fidelium adhæret; neque dici poteſt, quod hîc ſit ſolùm benedictio temporalis corporibus data, cùm Salvatoris benedictio ſit maximè ſpiritualis, animam ſanans & corroborans.

Effectus matrimonii.

Porrò effectus præcipui Matrimonii ſunt varii, ut puta libidinis ſuffocatio, charitatis mutuæ incrementum, educationis puerorum ſublevamen, & alia his ſimilia, quæ ad ſtatum matrimonii dignè perſolvendum ſunt neceſſaria.

Varia contra dicta objiciunt ſectarii: primò quod Matrimonium non efficiat rem quam ſignificat, puta conjunctionem Chriſti cum Eccleſia: quod potiùs gratiæ collationem impediat, juxtà illud Lucæ 14. *uxorem duxi, & ideò non poſſum venire*, & juxta Apoſtolum impedimentum præbeat Dominum obſecrandi. 2. Quod unum Sacramentum non opponatur alteri, ſicut ordo matrimonio. 3. Quod contractui matrimoniali ſæpè admiſceatur pactum pecuniarium, quod in Sacramenti collatione eſt ſimoniacum. 4. Quod ergò matrimonium præſtet virginitati, cùm præſtet per Sacramenta acquirere gratiam, quàm eâ carere. 5. Quod Eccleſia nihil poſſit circa eſſentialia Sacramentorum, ubi tamen hoc facit in matrimonio, inhabilitando certas perſonas.

ſonas. Ad quæ Reſp. ad primum quidem, quod Sacramenta non efficiant omnia, quæ ſignificant, v. g. ſignificant Chriſtum, ejus paſſionem, &c. ſignificat tamen matrimonium gratiam, quam quoque efficit. Deinde, matrimonium de ſe gratiam non impedit, quam cauſat, ſed ſi gratiæ obex ponatur, non eſt ille matrimonio, ſed concupiſcentiæ & malitiæ conjugum adſcribendus.

Ad 2. Reſp. abſolutè non eſſet repugnantiam inter illa Sacramenta, cùm maritatus non bigamus de conſenſu maritæ poſſit ſuſcipere ordines, manente vinculo matrimonii. Id patet in Græcis, quorum Sacerdotes ſunt aliqui conjugati.

Ad 3. Reſp. pro hoc cantractu, ut eſt Sacramentum, nihil pecuniæ accipi aut dari, quamvis bene, ut eſt contractus civilis, quo compenſetur inæqualitas ex parte nobilitatis aut alterius qualitatis in altera parte contrahentium, eodem modo quo per additionem pecuniæ in permutatione Calicis conſecrati defectus argenti poteſt ſuppleri.

Ad 4. Reſp. Etſi matrimonii Sacramentum conferat gratiam, majorem tamen gratiam & gloriam confert virginitas illis, qui ſeſe propter regnum cœlorum caſtraverunt.

Ad ultimum Reſp. materiam aut ſubjectum Matrimonii eſſe perſonas capaces: numquam autem facit Eccleſia, quod perſonæ capaces, non ſint capaces: aut incapaces ſint capaces, ſed ſolùm declarat, quinam ſint capaces.

An ratio Sacramenti poſſit hic ſeparari à contractu.

Dicendum ultimò, Ratio Sacramenti non eſt ita indivulsè annexa contractui Matrimonii, quin ab eo poſſit ſeparari Chriſtus enim evehendo Matrimonium ad eſſe Sacramentale, non invalidavit contractum aliàs validum, ſed illi in ſua natura relicto, addidit rationem Sacramenti. Hinc ſi quis non haberet intentionem conferendi Sacramentum, dum ſeriò matrimonium contrahit, erit verum matrimonium, etſi non Sacramentum: undè, ſi quando

quandò legitur matrimonium eſſe Sacramentum, intelligi debet, ſi cætera ad Sacramentum requiſita adſint. Nec ideò licitum erit illis qui ſibi mortalis ſunt conſcii, excludere à ſuo contractu rationem Sacramenti, cùm hoc ſit contra inſtitutionem Chriſti, prout ex ſenſu Eccleſiæ conſtat, quæ in contracturis requirit ſtatum gratiæ.

Notandum etiam in hac materia, SS. PP. de matrimonio aliquandò minus laudabiliter eſſe locutos, maximè dum erant laudandæ caſtitati intenti. Inter alios hoc patet in S. Hieronymo, qui aliquando omnia matrimonia, aliquando ſecunda videtur penitus rejicere Ait enim l. 1. contra Jovinianum: *oro te, quale illud bonum eſt, quod orare prohibet? quod corpus Chriſti, accipi non permittit? quamdiu impleo mariti officium, non impleo Chriſtiani.* Ex quo obiter illud notari velim, inſinuari hîc à Sancto Doctore, tempore communionis ab uxore eſſe abſtinendum.

Rigoroſius tamen loquitur de ſecundis nuptiis, dum ad Salv. ita de iis ſcribit: *Vide qualia ſint ſecunda matrimonia, quæ Lupanaribus præferuntur.* Deindè ad Furiam apertè dicit, quòd nulla vidua non nubat, niſi ut cum marito dormiat, etſi alios prætextus habeat, patrimonii ſervandi, ſervos coërcendi, &c. item ad Geruntiam ait, Bigamos ut indignos ab eleëmoſynis Eccleſiæ excludi. Quomodo tamen utraque matrimonia non rejiciat, ibidem expreſsè addit, dum ita objicit: *Damnamus ſecunda matrimonia? minime: ſed prima laudamus.* Rejicit ergò matrimonia in comparatione cœlibatûs; item ſecundas nuptias in comparatione priorum.

SECTIO VII.

De Miniſtro Matrimonii.

Dicendum primò, Communis poſteriorum ſcholaſticorum eſt doctrina, ait Eſtius, virum & feminam contrahentes eſſe propriè hujus Sacramenti miniſtros. Ratio illorum eſt, quòd ad miniſtrum Sacramenti ſpectet pronuntiare formam, & per illam conficere Sacramentum, quod contrahentes faciunt, quandò mutuo dant fidem. Idem declarat Concilium Florent. quod ait: *Cauſa efficiens matrimonii regulariter* eſt mutuus conſenſus per verba de præſenti expreſſus. Cùm ergò ipſi contrahentes per verba conſenſum illum exprimant, ſequitur eos efficere matrimonium ejuſque eſſe Miniſtros. Adde, quòd ante Concilium Trid. matrimonium potuerit inter illos ſolos validè contrahi, quod tamen & tunc fuit verum Sacramentum.

Parochus eſt miniſter matrimonii. Alii tamen, quibuſcum aſſentimur, docent miniſtrum matrimonii eſſe Parochum, non verò ipſos contrahentes. Probatur hoc ex Tridentino cap. 1. ſeſ. 24. ubi ſtatuitur, ut Parochus rogato viri ac mulieris aſſenſu dicat, *ego vos conjungo*. Ergò cùm Parochus ſit, qui illos conjungit, non quidem in ratione contractûs anteà initi, ſed in ratione Sacramenti, ſequitur Parochum eſſe miniſtrum Sacramenti matrimonii. Neque dici poteſt, quod to *conjungo* ſit idem quod *declaro vos eſse conjunctos*, hoc enim eſt ab omni ſignificatione talis vocis alienum, prout idem eſt, in to *abſolvo* in Sacramento pœnitentiæ.

Secundò, Concilium Flor. generaliter dicit Sacramenta tribus perfici, ſcilicet *verbis tanquam formâ*, quod dum poteſt, debet propriè intelligi.

3. Sic optimè intelligitur, quomodo forma proferatur

ferатur in nomine Chriſti, ut miniſtri principalis, quod ad formam Sacramentorum requiritur: ubi tamen contrahentium verba ſunt, *accipio te in meam, &c.* Neque in nomine Chriſti accipitur ſponſus aut ſponſa: ſic etiam ante Concilium Trid. copula maritalis æquivalebat dictis verbis, abſonum verò eſſet dicere talem copulam fieri nomine Chriſti.

4. Formæ Sacramentorum ſignificant effectum Sacramenti; cujus ſunt formæ, & continent ſignificationem ſacram: illa autem contrahentium verba ſolùm ſignificant conſenſum internum.

5. Apoſtolus ne quidem permittit mulieribus in Eccleſia loqui, quod & de adminiſtratione Sacramentorum intelligunt omnes, etſi aliquando ut miniſtræ extraordinariæ Sacramenta conferre poſſint; v. g. baptizare.

6. Quando fideles ante Tridentinum clandeſtinè contrahebant matrimonia, non exiſtimabant ſe eſſe ſacrilegos, etſi contraherent in ſtatu peccati mortalis, quam æſtimationem approbat Paludanus in 4. diſt. 5. q. 2.

7. Manuale Mechlinienſe tam anni 1589. quam 1607. ita habet: *Stante viro ad dexteram, muliere verò ad ſiniſtram Sacerdos hujus Sacramenti* Minister, *ſponſum & ſponſam aſpergat aquâ benedictâ, &c.... rurſus Sacramenti* Minister *interroget..... datâ ſic utrimque fide, dicat Sacerdos; & ego tanquam Dei* Minister *vos conjungo in matrimonium.* Hoc autem manuale eſt variorum Theologorum Sacræ facultatis Lovanienſis operâ concinnatum, uti patet ex cenſura Henrici Cuyckii de quo vide hîc Sylvium. Huic accedunt varia alia manualia, Attrabatenſe, Yprenſe, Colonienſe, &c. His quoque adde rituale Romanum juſſu Pii V. editum, quod in præfatione ita habet: *Cæterum iſtorum Sacramentorum, quorum adminiſtratio ad Parochos pertinet, ritus in hoc opere præſcribuntur: cujuſmodi ſunt Baptiſmus, Pœnitentia, Euchariſtia, Extrema-unctio, Matrimonium;*

 Deni-

Denique, modus loquendi SS. Patrum importat, Parochum eſſe miniſtrum hujus Sacramenti, dum Evariſtus Papa Epiſt. 1. ita requirit benedictionem Sacerdotis ad matrimonia, ut ſine illa non conjugia ſint, ſed adulteria: dum S. Ambroſius dicit conjugia debere ſanctificari benedictione Sacerdotali.

Ex quibus omnibus clarè patet, hanc datam ſententiam non eſſe novam, neque repugnare communi Theologorum ſententiæ, ut quidam contendit, ſed ſemper à variis fuiſſe traditam. Alia quidem multorum eſt, ſed nullius S. Patris. Adde antiquos Scholaſticos quæſtionem hanc reliquiſſe ſub dubio, uti & de Conciliis Florentino & Tridentino eſt præſumendum.

Unde jure meritiſſimo Cardinalis Pallavicinus Hiſtoriæ Tridentinæ lib. 23. cap. 9. num. 15. *Verba Sacerdotis formam eſſe matrimonii, non quatenus eſt contractus, ſed quatenus Sacramentum*, RECENS OPINIO NON EST, *nec originem traxit ab interpretatione hujus Decreti* (Tridentini ſeſſ. 24. cap. 1. de Reformatione) *cum anteà illam tradiderit Guilielmus inſignis Epiſcopus Pariſienſis, quem ſecutus eſt in Concilio unus ex primariis Sorbonæ Doctoribus* (Simon Vigor) *& recens Synodus Provincialis Colonienſis, ac tandem paulo ante annum, quo Decretum illud confectum eſt, Melchior Canus Epiſcopus Canarienſis in ſuis locis Theologicis.* Addit Dominicus Bannez ſcribens in 1. partem D. Thomæ quæſtione prima procemiali art. 8. ante & poſt Concilium. Cani ſententiam multos alios ſequi abſque temeritate: *Quod enim*, inquit, *uno tempore occultatur, poſteà per diligentiam & ſtudium advenientium multoties innoteſcit.* Alia quidem multorum eſt, ſed nullius ſancti Patris. Præterea, inquit loco præfato Bannez, *Reſpondetur illam ſententiam de matrimonio non fuiſſe communem omnium Theologorum, ſed aliqui oppoſitum docuerunt, prætereà licet fuiſſet communis, non*

tamen

tamen fuit firma ſententia, ut patet ex Magiſtro, ſancto Thoma, Scoto & omnibus aliis in 4. qui omnes ſub dubio relinquunt, neque aliquid certò definiunt. Idem de Conciliis Florentino & Tridentino eſt præſumendum. Unde etiam Pallavicinus loco citato num. 13. *Omitto*, inquit, *nunquam declaraſſe Concilium* (Tridentinum) *ea* (matrimonia clandeſtina (*fuiſse Sacramenta, adeo ut graves quidam Theologi id negent.*

Quod verò ad fundamenta alterius ſententiæ oppoſitæ ſpectat, reſponderi poteſt, quòd quidquid aliqua probare videantur in contrarium, ſolùm intelligenda ſint de matrimonio in ratione contractûs, quod contrahentes v. g. efficiant matrimonium in tali ratione, & Sacerdoti ſubminiſtrent materiam, cui applicet formam nomine & vice Chriſti. Unde ſi Florentinum voluiſſet definire contrarium, dixiſſet cauſa efficiens *Sacramenti matrimonii*, non ſolùm *matrimonii.* Concludimus quoque, matrimonia clandeſtina ante Concilium Trid. non fuiſſe vera Sacramenta, adeoque quando dicit idem Concilium illa matrimonia tunc fuiſſe rata, ſolùm velit ea eſſe rata in ratione contractûs; non itidem in ratione Sacramenti.

Objiciunt adverſarii Congregationem Cardinalium in caput 1. ſeſ. 24. Concilii Trid. quæ expreſsè declaravit verba Parochi non pertinere ad ſubſtantiam Sacramenti matrimonii. Ad quod reſp. ex multorum doctrina, illis declarationibus non eſſe habendam fidem, niſi exhibeantur in forma authentica, ſolito ſigillo, & ſubſcriptione Cardinalis præfecti & ſecretariii S. Congregationis pro tempore exiſtentium prout declaravit anno 1631. 2. Auguſti Urbanus VIII. Bullam citat Dicaſtillo de pœnitentia diſp. 10. num. 256. Alia de his declarationibus docet Sylvius hic.

Notabile quoad declarationes Cardinalium.

Objiciunt denique S. Thomam in 4. diſt. 26. a. 1. ad. 1: ubi abſolutè docet contrarium dicens,

verba, quibus conſenſus matrimonii exprimitur, ſunt forma hujus Sacramenti, non autem benedictio Sacerdotis quæ eſt quoddam ſacramentale. Ad hoc Reſp. ex Sylvio, D. Thomam adhuc juniorem nihil in hac parte voluiſſe certi definire. Undè aliis locis noſtram ſententiam ſatis innuit, & ſignanter ſupl. q. 8. a. 1. ubi ait: *Solus ille miniſter Sacramentorum, in quibus gratia datur, qui habet miniſterium ſuper corpus Chriſti verum, quod ſolius Sacerdotis eſt.* Idem docet q. 22. a. 2. l. 4. contra gentes c. 73. Undè & meritò concludit Sylvius, quòd D. Thomas ſi ſummam ſuam complevisset, nobiſcum cenſuiſſet: adeò ut Dominicus Soto Dominicanus in 4. diſt. 1. q. 3. a. 1. ita de S. Thoma dicat: *Plurima eorum quæ ſuper magiſtrum ſententiarum quaſi aliena congerens, commentatus eſt, poſt maturius digeſta collimavit in ſumma.*

SECTIO VIII.

De materiâ & formâ Matrimonii.

Materia Matrimonii remota. DICENDUM primò; materia remota, ſunt perſonæ duæ diverſi ſexûs in corpore habili, & nullis impedimentis obſtrictæ adeò ut idem hîc ſit materia remota, & illud quod Sacramentum ſuſcipit, uti pœnitens ſuſcipit Sacramentum pœnitentiæ, & peccata tamquam materiam ſubminiſtrat. *Materia proxima.* Materia verò proxima eſt contractus validus & juſtus, quo traditur poteſtas mutua in corpus mutuum, qui à Sacerdotis verbis tamquam formâ informatur ad collationem gratiæ, & elevatur ad eſſe ſacramentale.

Conſenſus contrahentium. Dicendum 2. ad contractum matrimonii neceſſarius eſt conſenſus contrahentium, cùm ſoli contrahentes poſſint transferre jus in ſua corpora. Si verò

verò aliquandò à ſuperiori poteſtate injungitur, ut contrahant aliqui vel id exigente bono communi, vel aliâ juſtâ causâ, ſolum matrimonium injungitur, quod tamen non valet, niſi conſenſus contrahentium adveniat. Conſenſus verò ille contrahentium eſſentialiter requiritur & ſufficit ad valorem matrimonii, neque requiritur parentum conſenſus, ut contractus matrimonii teneat, uti volunt hæretici, quos anathematizat Eccleſia in Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 1. nullo enim jure eorumdem conſenſus exigitur, cùm jure naturæ poteſtas transferendi jus in corpus ſuum, ſpectet ad quemlibet in particulari: undè Apoſtolus, *cui vult*, ait, *nubat*. Et Geneſ. 24. de Rebeccâ: *Vocemus puellam, & quæramus ipſius voluntatem.* Cætera, quibus abutuntur adverſarii, Scripturæ loca, ſolùm inſinuant, parentibus inconſultis illicitum eſſe ad matrimonia progredi, de quo antea.

Nubentes contra voluntatem parentum.

Quod ſi contra parentum voluntatem nuptias contrahant, ſi nuptiæ ſint indignæ, jure civili poſſunt exhæredari, ut docent aliqui: hoc tamen per novellam 115. c. 3. § 11. reſtringitur ad ſolas filias, quæ minores 25. annis matrimonium reſpuunt, parentibus interim eas dotare paratis, malentes luxuriosè vivere, aut etiam quando major 25. annis ſervo nubit. In Belgio autem conſtitutione Caroli V. 1540. 4. Octob. cautum eſt, ne maſculi minores 24. annis, & feminæ 20. abſque parentum conſenſu vel tutorum vel magiſtratûs, nuptias contrahere præſumant, idque ſub pœnâ ſubmotionis ab omni donario, quovis lucro vi matrimonii, &c. Zypæus tamen putat hîc agi de nuptiis per modum raptûs, quæ dolo & malis artibus committuntur. Philippus tamen IV. 1623. 23. Novemb. minores 25. annis, ſine conſenſu parentum, tutorumve nubentes privat omnibus emolumentis, quæ ab invicem alterutri obvenire poſſunt per donationem, ſucceſſionem, irritans ſimul omnes conventiones & pacta in utili-

tatem alterutrius inita, dans ſimul poteſtatem parentibus eos exhæredandi, ne quidem aliquandò quoad legitimam. Majores tamen 25. annis, hîc non comprehenduntur, modo parentes ante ſint agniti. In Galliis autem, etſi matrimonia ſine parentum conſenſu inita, ſæpè pro invalidis ſint proclamata; tamen invaliditatem illam tantum pro foro civili locum habere, ad inſtantiam Cleri Gallicani, reſponderunt Officiales ſanctioris Conſilii. Unde generaliter Lovetus Pariſ. Conſil. lit. M. ſcribit: quod nullitas matrimonii proveniens ex defectu conditionum, quas exigit lex Galliæ, nullatenus attingat ipſum Sacramentum, ſed intelligenda ſit de invaliditate conventionum matrimonialium, quoad acceſſoria matrimonii, de invaliditate dotis, &c.

Alii tamen docent, ejuſmodi jura per jus canonicum eſſe correcta, cùm jus canonicum exigat ſummam libertatem, & velit matrimonia concernere jus Eccleſiæ, non item jus ſæculare, prout etiam vult Conc. Trid. ſeſſ. 24. Canone 11. aliud tamen experientia docet, ſimilia jura vigere, & negotium illud eſſe mixti fori.

SECTIO IX.

De objecto conſenſus Matrimonii.

Ad matrimonium non requiritur conſenſus in copulam.

Dicendum primò, non requiritur hîc conſenſus in copulam, cum inter D. Virginem & D. Joſeph fuerit verum matrimonium, & cùm voviſſet D. Virgo caſtitatem, non poterat in copulam conſentire. Quòd verò matrimonium illud fuerit verum, patet ex eo, quod Matth. 1. Lucæ 2. dicatur Joſeph eſſe *virum Mariæ:* hinc & S. Auguſtinus l. 2. de conſenſu Evang. c. 1. ſub finem, dicit Joſephum fuiſſe *virum Mariæ* ipſâ copulatione conjugii, quamvis ſine com-

commixtione carnis. Quod verò voverit virginitatem docet idem S. Doctor l. de S. Virginitate c. 4. & hoc colligit ex eo, quod mirabunda dixerit Angelo nuntianti, *Quomodo fiet iſtud quoniam virum non cognoſco?* Idque quia obligata erat voto. Verba ejus ſunt hæc: *Priuſquam conciperetur* (Chriſtus) *jam Deo dicatam, de quâ naſceretur elegit. Hoc indicant verba, quæ ſibi fœtum annuntianti Angelo Maria reddidit,* QUOMODO FIET ISTUD, &c. *Quod profectò non diceret, niſi Deo virginem ſe antea voviſſet.* Et quamquam voluerit Joſeph eam occultè dimittere, nihil indè ſequitur pro contrario, cùm ſolùm agatur de dimiſſione quoad thorum, & habitationem: non verò quoad vinculum matrimonii. Sic etiam SS. PP. D. Virginem ſæpè vocant *innuptam, ſponſam, &c.* eo quòd matrimonium non conſummarit. Ita quoque cum docet S. Auguſtinus matrimonium dici ex eo, quod debeat ideò contrahi à feminâ & viro, ut femina mater fiat, ſolùm vult illam debere eſſe primariam intentionem, dum matrimonium initur modo ordinario: deindè, ſolùm aſſignat rationem ethymologicam matrimonii, quæ non debet ſemper eſſe convertibilis cum re vel nomine, cujus eſt ethymologia. Neque etiam refert, quod matrimonium eſſentialiter conſiſtat in traditione corporum, & conſequenter in ipſo contractu detur jus ad uſum eorumdem, quia hîc ſufficit jus radicale & remotum in corpora, quale etiam eſt, quando inito matrimonio ſupervenit impotentia, affinitas, &c.

Objiciunt tamen aliqui, quod ergo valebit matrimonium, etſi præcedat impotentia, cum quâ ſtat jus remotum in corpora. Reſp. Stante impotentiâ de jure naturæ poſſet valere matrimonium ad caſtè vivendum & extraordinario modo initum: aliud eſſet de matrimonio inito modo ordinario.

Dicunt ulterius, pactum de necanda prole, procurando abortu, dirimit matrimonium, ergò & votum ſervandi caſtitatem. Ad quod Reſp. negando con-

conſequentiam, quandoquidem illa directè adverſentur bono matrimonii ſcilicet conceptioni, & educationi prolis, non verò ſecundum.

Matrimonia inita cum pacto ad castè vivendum

Ex quibus omnibus patet verius eſſe, quod valeat matrimonium initum cum pacto vivendi in perpetua caſtitate, eo quod poſt initum matrimonium poſſit fieri tale pactum, ergo & ante. Cum enim uſus rei ſeparari poſſit à Dominio, verè poteſt transferri Dominium rei, cum pacto tali re non utendi. Nec ideò dici poteſt, quod ſimile matrimonium careat omni effectu: facit enim, quod taliter conjugati, non poſſint alteri nubere, quòd obligentur ad mutua obſequia, &c. patet quoque falſum eſſe hoc cujuſdam dogma, quo docet, matrimonium initum cum pacto, quod feriis 6. abſtinebunt à copula; eſſe nullum.

Conſenſus conditionatus.

Dicendum 2. conſenſus ad matrimonium requiſitus poteſt eſſe condiotionatus. Conditio illa de futuro, ſi ſit neceſſaria, non ſuſpendit conſenſum, eo quòd æquivaleat conditioni de præſenti. Si ſit impoſſibilis, & joco ſit appoſita, vitiat conſenſum, eo quod potius ſignificet diſſenſum, quam aſſenſum: & potius jocari, quam conſentire præſumitur ille, qui eam apponit. Si verò conditiones ſint contra ſubſtantiam matrimonii, matrimonium vitiant, eo quod talis, qui eas apponit, cenſeatur non velle matrimonium, ſicut qui vellet profiteri, & non obedire Prælato. Si verò ſimilis conditio ſit de præſenti, non vitiat matrimonii contractum, v. g. contraho tecum ſi ſis adultera, ſi procuraſti abortum, &c.

Conditio turpis, ſi non ſit contrà ſubſtantiam matrimonii, & ſit de futuro, ſuſpendit matrimonium, v. g. contraho tecum, ſi velis furari, &c. ſi verò ſit de præſenti, illud non ſuſpendit, ſed ſi adſit, tenet matrimonium, ſi deſit, neutiquam valet. Unde, quandò communiter dicitur conditiones turpes haberi hic pro non dejectis, intelligi debet

debet, hoc ſolùm locum habere, quandò prudenter ex circumſtantiis præſumitur conditionem joco eſſe adjectam: ſi vero ſit ſeriò appoſita, non erit verum matrimonium, ſi conditio non ſit poſita, quidquid judicet forum externum. Alii tamen abſolutè volunt, quod conditiones turpes & impoſſibles ex diſpoſitione juris habeantur pro non adjectis, adeò ut ſimiles conditiones apponentes, cenſeantur abſolutè conſentire in matrimonium. Quamvis tamen in foro conſcientiæ validum ſit matrimonium ſub conditione de futuro initum, non poterunt tamen illud ante conditionem poſitam conſummare, ob periculum fornicationis, cui ſe conſummando exponent, cùm neſciant an conditio ponetur, à cujus tamen poſitione pendet matrimonium. Intereà tamen, quo expectatur ille conditionis eventus, confert tale matrimonium, quod quando impletur conditio, non debeat contractus de novo iterari, utpote à principio validus.

Dicendum 3. poſitâ conditione, probabilius requiritur novus conſenſus de præſenti: dicit enim Pontifex cap. *Super eo* de conditionibus appoſ. quòd conjuges ſint compellendi ad contrahendum poſitâ conditione, quod eſſet falſum, cùm jam anteà contraxiſſent. Deinde aliàs non videtur quomodo habebitur conſenſus de præſenti, qui tamen eſſentialiter ad matrimonium requiritur, & quidem coram Parocho & teſtibus, ubi Concilium Tridentinum eſt receptum. Agendo tamen de eo, quod requiritur ex natura rei, veriùs videtur poſitâ conditione ſtatim tenere dictum contractum, ut cæteros omnes conditionatos, qui poſitâ conditione tranſeunt in abſolutos, etiam ſine novo conſenſu, quo caſu erit conſenſus ille moraliter de præſenti, uti alii contractus: quod autem compellendi ſint, ad præſtandum novum conſenſum, non provenit ex natura rei, de qua jam agimus, ſed ex jure poſitivo.

Dicendum 4. conſenſus qui poſteà deprehenditur

tur fuiſſe nullus, adeoque matrimonium nullum v.g. ſi quis ſictè contraxit, aut gravi metu injuſtè ad hoc incuſſo, debet poſteà de novo iterari in illis locis, ubi Concilium Trid. eſt receptum, coram Parocho & teſtibus; eo quod totum antefactum fuerit nullum: adeò ut ſi poſteà adveniat diſpenſatio, ſolummodo per illam fiant perſonæ habiles ad contrahendum, & hoc quidem communiter, quando utriuſque conſenſus defuit: verùm in caſu, quo ſolùm defuit alterius conſenſus, major eſt difficultas; varii docent conſenſum utriuſque debere reſtaurari, uti reſpondit Clemens VIII. admonitâ comparte de nullitate matrimonii.

Verùm ad hoc alii reponunt, de hoc non conſtare authenticè, illudque dixiſſe Pontificem ut doctorem privatum, tamquam quid eſſet tutius, nolens præjudicare alteri opinioni, utpote communiori, maximè cùm addat, quòd debeat compars moneri de nullitate matrimonii, quod tamen ſemper non eſt neceſſarium. Unde probabiliter ſatis ſuſtineri poteſt, quòd ſolùm requiratur ex parte unius renovatio conſenſûs, modo alter conſenſum non retractaverit, qui proinde cenſetur moraliter perſeverare, poſitâ habilitate & conſenſu alterius.

Unde dignoſci poſſit fictus conſenſus. Quæres, undenam dignoſcet Parochus fuiſſe fictum conſenſum. Reſp. in primis id dignoſci poterit ex eo, quod vir juramento affirmet, ſe non verè conſenſiſſe; maxime, ſi quædam ejus indicia per teſtes idoneos comprobaverit.

2. Id colligi poterit ex magnâ diſparitate uxoris ad virum, ſi etiam accedat viri juramentum, quod ſolùm fictè conſenſerit.

Notant tamen hìc paſſim Authores, ægrè hic credendum eſſe affirmanti ſe fictè conſenſiſſe, cum indignum ſit, ut quod quis propriâ voce proteſtatus eſt, illud idem proprio teſtimonio valeat infirmare; prout dicitur cap. *per tuas* de probat. tit. 19. decret. l. 2.

SECTIO X.

De conſenſu orto ex metu.

Dicendum primò, conſenſus datus in matrimonium ex gravi metu, ad extorquendum talem conſenſum injuſtè incuſſo, eſt irritus. Probant id varia capitula, & ſignanter cap. *veniens*. Debet autem metus eſſe gravis, qualis ex conditione perſonæ, cui metus incutitur, & aliis circumſtantiis colligi poteſt: quando enim quis levi metu coactus aliquid agit, liberâ voluntate id agere præſumitur. Debet inſuper eſſe injuſtè incuſſus, ſi enim metu exilii, mortis, quæ à Magiſtratu juſtè intentantur ſtupratori, ſtuprator virginem ducat, tenebit matrimonium. Debet quoque metus ille eſſe incuſſus ad extorquendum matrimonium, ſi enim metu mortis, naufragii, &c. à cauſa naturali, vel etiam à libera ad alium finem matrimonium extorqueatur, metus ille non irritabit matrimonium, cùm metus ille cenſeatur ſe habere planè per accidens ad matrimonium, neque metu, ſed propriâ voluntate cenſeatur inire matrimonium. Non deſunt tamen, qui doceant, etiam metum illum, qui etſi non ſit cadens in conſtantem virum, tamen verè ſpontaneam voluntatem impedit, quamvis ab Eccleſiâ, non tam facile admittatur, matrimonium tamen in conſcientiâ invalidare, ſi probari poſſit, prout expreſsè tenet Franc. Zypæus Conſult. l. 1. Conſult. ult. Idem tenet Comitolus Reſp. Moral. l. 1. q. 111. & probat ex eo: 1. Quod matrimonium exigat ſummam libertatem. 2. Quod metus ille bona matrimonii, & individuam vitæ ſocietatem ex magnâ parte corrumpat. 3. Quod nullum jus ex injuria. 4. Quod injuria hîc conjuncta exigat reſtitutionem libertatis. Alias rationes addit idem Author, quem conſule. *Conſenſus ex metu.*

Dicen-

Dicendum 2. Etſi matrimonio gravi metu injuſtè incuſſo adſit juramentum, tamen per hoc non fit validum, cùm juramentum ſequatur naturam contractûs, cui adjungitur, qui eſt abſolutè nullus. Præſcribitur interim aliquando, ut hoc caſu quæratur abſolutio à juramento, non quaſi juramentum illud fuiſſet validum, ſed ſolùm ad cautelam & majorem juramenti reverentiam. Huic metui aliquando æquivalere poteſt metus reverentialis, ſi ſit tantus, ut meritò cadat in conſtantem virum. Quòd ſi matrimonio gravi metu contracto accedat copula facta animo maritali, & cauſa metûs abſit, erit matrimonium validum in iis locis, ubi Concilium Tridentinum non eſt receptum. Si verò metus adhuc adſit, non fiet matrimonium validum, niſi jam liberè in illud conſentiat. Si verò non fiat animo maritali, erit fornicatio.

Porrò matrimonium tali metu contractum habet talem vim, ut metum inferens ſit obligatus ad contrahendum, caſu quo metum paſſus velit, eo quòd decepto, non deceptori jura ſubſerviant, adeò ut debeat expectare donec metum paſſus velit vel nolit.

Matrimonium gravi metu initum jure naturæ eſt nullum.

Dicendum 3. Matrimonium gravi metu initum, jure naturæ eſt nullum; nulla enim lex poſitiva illud irritat, ſed irritum ſupponit. Deinde, æquitas naturalis non patitur, ut quis per injuriam acquirat jus in corpus alterius, unde ex involuntarietate & hac inæquitate jus naturæ omnes etiam ſimiles contractus diſſolvit.

Objicies, tom. 2. de contractibus ſect. 1. concl. 4. dictum eſt, contractus gravi metu initos eſſe jure naturæ validos. Reſp. magnam eſſe diſparitatem inter contractum matrimonii, & alios contractus, qui etſi validi per ſententiam judicis poſſunt irritari: contractus verò matrimonii ſemel validus, non poteſt irritari, cum ſit contractus de ſe indiſſolubilis; ex quo deinde ſequitur, omne id de ſe reſcindere matrimonium, quod ejus indiſſolubi-

ſubilitati repugnat, uti eſt talis metus. Quod autem metus ille ita repugnet, patet ex eo quod talem metum paſſus, juſtam ſemper habeat quærelam, & de jure naturæ poſtulat, ut ſuæ libertati reſtituatur. Videri poteſt Exim. D. Heſſelius de Sacram. cap. 121. id latius confirmans.

SECTIO XI.

An Matrimonium ſit res licita, & præcepta.

Dicendum primò, actus matrimonii eſt actus licitus, cùm à Deo noſcitur eſſe inſtitutus: imò poterit eſſe actus juſtitiæ, & meritorius. Unde Deus actum illum ſubinde injunxit, illi benedixit, nuptiis interfuit, &c. Deinde, Apoſtolus vult juniores nubere, & deteſtandos ait, prohibentes nubere. Ut tamen ſit actus licitus debet adeſſe recta intentio, puta ut amore filiorum magis, quam libidine ſibi conjungantur, de qua intentione agam, diſſerendo de copula conjugali. *Matrimonium eſt res licita.*

Objiciunt aliqui copulam adferre immunditiam, uti dicitur 1. Reg. 21. ubi Achimelech petit à Davide, *Si mundi ſint à mulieribus* viri. Deinde poſtquam Apoſtolus 1. Cor. 7. dixerat, *Vir uxori debitum reddat*, addit, hoc *autem dico*, *ſecundùm Indulgentiam*, ergo dum conceditur venia, denotatur culpa. Ad quæ Reſp. immunditiam illam eſſe corporis, non mentis; non peccatum, ſed pœnam peccati, conſiſtentem in rebellione carnis. Ad aliud Reſp. Verba illa poſteriora referenda eſſe ad verba præcedentia, ſcilicet *revertimini in idipſum*. Primò enim imperaverat viro, uxori reddere debitum, & hortatus deinde, ut pro tempore de mutuo conſenſu abſtineant: ſi verò poſteà velint reverti in idipſum, ne ſuccumbant, id indulget, aliàs vellet omnes eſſe ſicut ſeipſum.

Notan-

Notandum quoque quòd ſæpè damnetur à variis matrimonium, ſed in iis, qui matrimonii ſunt incapaces, ut in Sacerdotibus, Diaconis, &c.

Matrimonii lex. Dicendum 2. Initio mundi, quando genus humanum ad juſtam multitudinem nondum erat perductum, omnes tenebantur lege matrimonii. Sicut enim quiſque tenetur ſeſe conſervare in individuo, ita & humanam ſpeciem, quod non licebat extra matrimonium: tale autem præceptum non continebant ea verba, *creſcite, & multiplicamini*, cùm ſolùm contineant benedictionem, & eadem beſtiis dicta ſint, præcepti incapacibus. Perducto autem genere humano ad juſtam multitudinem, ceſſavit dicta lex matrimonii quoad omnes, adeò ut in V. L. juxta D. Aug. laudata fuerit caſtitas neſcia thori conjugalis, prout oſtendit in Elia, Eliſæo, Jeremia, &c. Unde etiam apud gentiles in bonore habitæ ſunt virgines veſtales. Falſa verò & inſulſa eſt hæc Calvini doctrina, quâ ait, in comment. c. 19. Matth. *Eos omnes divino præcepto conjugium inire debere, niſi impii eſſe velint, quibus non eſt divinitus revelatum, quod donum continentiæ habeant.*

Frivola quoque & inutilis eſt hæc cujuſdam quæſtio, an ſi omnes viri morerentur Religioſis exceptis, an Religioſi tenerentur lege matrimonii? cui reſpondendum, quod non, eò quòd obligatio voti præexiſtens ſit certa, obligatio autem contrahendi incerta: ſed certa obligatio non tollitur per incertam ſupervenientem, &c. Adde veroſimiliter tunc inſtare finem ſæculi, quo caſu ceſſaret hoc præceptum, unde S. Auguſt. l. de bono conjugali, c. 10. *Utinam omnes velint ab omni concubitu continere! multo citius Dei Civitas compleretur, & acceleraretur terminus ſæculi.*

S E-

SECTIO XII.

De Polygamia.

Polygamia eſt triplex, prima quâ vir unus ſimul habet plures uxores: 2. quâ uxor eadem habet ſimul plures viros: 3. quâ alter illorum ſucceſſivè habet plures viros, vel plures uxores. Polygamia prima aliquando fuit permiſſa v. g. Abrahæ & aliis poſt diluvium diſpenſatione divinâ, propter propagationem generis humani. Eo tempore autem non ſolùm una erat vera uxor, & aliæ concubinæ, ùt quidam volunt, ſed una in regimine familiæ erat prima, & ejus filii erant hæredes: reliquæ erant ſecundariæ, earumque filii debebant aliquo munere eſſe contenti. Ab initio tamen non fuit ſic, ſed erant duo in carne una, uti inſtituit naturæ author. Quamquam enim ſimilis polygamia non ſit contra finem primarium matrimonii, qui eſt procreatio prolis: eſt tamen contra fines ſecundarios, puta contra pacem & ſocietatem conjugalem, contra remedium concupiſcentiæ, &c. prout patet exemplo Agar & Saræ: Liæ & Rachelis, &c. Ex quo patet, quod ſit quodammodò contra jus naturæ hæc polygamia, adeò ut etiam Turcæ 4 ſimul ducentes & cæteras quot poſſunt alere, reverà peccent, etſi lex divina de monogamia illis non innoteſcat: undè factum Lamech primi bigami damnant SS. PP. & Nicolaus Papa eum vocat *adulterum*. *Polygamia triplex.*

Dices ergò dari poterit diſpenſatio in jure naturæ, dum Deus diſpenſat in polygamia, quæ eſt contra jus naturæ. Reſp. eo caſu Deus propriè non diſpenſavit in lege naturæ, quia cùm ſit omnium Dominus, poterat corpus mariti tradere pluribus uxo-

uxoribus: deinde aderat hîc juſtiſſima cauſa, ob quam habere cenſeretur hîc ſeſe merè permiſſivè quoad rixas & alia inde obventura. Deinde, polygamia non repugnat juri naturæ tamquam principio vel concluſioni proximè ex eo deductæ, ſed ſolùm quod ſit minus decens rerum naturam, ob incommoda inde ſequi nata.

Dicendum 2. Diſpenſatio hæc ſive propriè permiſſio dicta, per Chriſtum eſt ſublata, quando conjugium reduxit ad ſtatum priſtinum Matt. 19. dum dixit, Deum ab initio creaſſe hominem maſculum & feminam, quod erunt duo in carne una, &c.

Dicendum 3. Polygamia ſecundi generis, quâ eadem uxor ſimul habeat plures viros, eſt contra jus naturæ, neque umquam permiſſa. Tale enim matrimonium repugnat primario fini matrimonii, ut patet in meretricibus. Repugnat itidem ſecundariis finibus, ſocietati & paci domeſticæ, quæ ſubſiſtere nequeunt, dum ſunt plura familiæ capita, aliquando contraria imperantia, nec unum alteri vult cedere.

Dicendum 4. Polygamia tertii generis abſolutè eſt licita. *Si dormierit vir ejus, liberata eſt, cui vult nubat*, ait Apoſtolus 1. Cor. 7. verum quidem eſt, quod quidam Canones minus laudabiliter de ſecundis nuptiis loquantur: quod non benedicantur: quod bigami ſint irregulares, &c. non, quod ideò malæ eſſent eæ nuptiæ: ſed quod eſſent ſignum incontinentiæ, à quo volebat primitiva Eccleſia etiam abſtineri, dum adhuc rigidior vigebat diſciplina. Deinde benedictiones negat Eccleſia, quia ante fuit benedicta talis compars, item ne benedictiones Eccleſiæ ſuâ numeroſitate vileſcerent. Denique non omnis irregularitas eſt peccati pœna, ſed hæc bigamis ab Eccleſia eſt inſtituta, eo quod in talibus non habeatur perfecta ſignificatio matrimonii, id eſt conjunctionis Chriſti cum Eccleſia, tamquam

Undè Bigami ſint irregulares.

quam unicâ ſuâ ſponſâ. Adde, ſæpè damnari ſecundas nuptias, quas inibant, necdum ruptis primis, vel de quarum extinctione non erant ſatis ſecuri & certi. Peccant enim qui ſine ſufficienti notitia de morte conjugum ineunt ſecundas nuptias, quæ non habetur ex ſolis conjecturis aut probabilitatibus, ſed fundatâ ratione, quæ certificat operantem. De quo mox.

Bigamiam etiam plurium ſucceſſivè uxorum olim in Oriente prohibitam fuiſſe, narrat Baron. ad annum 901. adeò ut in ea cum Leone Imp. debuerit à Rom. Pontifice diſpenſari. Hanc tamen prohibitionem poſteà auferre coacta eſt Eccleſia. Hinc etiam eſt, quod ſecundæ nuptiæ aliquando notentur à SS. Patribus, uti ante notatum eſt in S. Hieronymo ſect. 6. Imò ex Spondano ad annum 389. conſtat, in multis Italiæ aliarumque Provinciarum locis in uſu fuiſſe, ut viduarum ad vota ſecunda tranſeuntium matrimonia tintinabulorum ſonitu deriderentur.

Quæres, quanta requiratur hæc certitudo de morte viri v.g. ut poſſit cum alio contrahere, Sanchez. lib. 2. diſp. 46. num. 5. aſſerit hîc ſufficere probabilitatem, nec requiri certitudinem: & ratio ipſius eſt, quod cap. *Cùm per Bellica* quæſt. 2. dicatur ſufficere exiſtimationem de morte conjugis: & cap. *Quoniam* §. *Porrò*, Verſ. *Si autem*, dicitur ſufficere, ut veroſimiliter mors conjugis judicetur, quæ omnia ſolummodò important notitiam probabilem. Et ratio illius generalis eſt illa, quod in rebus moralibus ſola probabilitas ſufficiat ad prudenter operandum.

Verùm melius Baſilius Pontius lib. 7. cap. 53. num. 2. cenſet hîc requiri certitudinem ſaltem moralem. Certa enim, ait, & aperta eſt in hac re deciſio Clementis III. cap. *In præſentia*, de Sponſalibus: *conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod quantocumque annorum numero ita remaneant viventibus*

 viris

viris ſuis, non poſſunt ad aliorum conſortium canonicè convolare, nec authoritate Eccleſiæ permittas contrahere, donec certum nuntium recipiant de morte virorum. Ubi Panormitanus, *pondera*, ait, *verbum* CERTUM, *cùm fama procedat ex auctore incerto, & ſæpè fallaci.* Addit Pontius num. 3. non ſufficere hîc famam communem de morte viri, ut poſſit mulier cum alio contrahere; cujus rationem mox dedit Panormitanus. Aliud eſſet, ſi talis fama haberet adjuncta alia adminicula, conferentia ad probationem: puta, ſi vir fuiſſet valde ſenex, æger, fuerit in conflictu, &c. Imò neque etiam hîc ſufficit dictum unius teſtis. Quale non ſufficit etiam in aliis rebus minoris ponderis, adeoque multò minus in re adeò gravi; niſi fortè tali unico teſti alia adminicula probationis advenirent; vel etiam aliquando alii teſtes haberi non poſſent. Et ratio illorum omnium eſt hæc, quod in rebus gravioris momenti (quale eſt etiam in dicto caſu) non poteſt quis prudenter abſque neceſſitate procedere juxta opinionem ſolummodò probabilem, ſed oportet habere moralem certitudinem, de qua re vide plura in prima parte, ubi egimus de opinione probabili. Idem etiam ex eodem fundamento habes apud Fagnanum in cap. *Ne innitaris*, num. 415.

Ex dicta doctrina deducit Baſilius Pontius num. 5. quod quamvis reverà conjux obiiſſet, & uxor ſolâ famâ permota contraxiſſet matrimonium cum alio, nullum eſſet matrimonium, eò quod Clemens III. in alleg. cap. ad validitatem ſecundi matrimonii requirat nuntium certum: ſecundò, ſi falsò exiſtimans maritum vivere uxor contraheret matrimonium cum alio, etiam eſſet nullum; & ſi poſitâ conditione ſi non eſſet ſuperſtes, conſentiret, idque propter eamdem rationem. Tertiò, quod non validè contrahatur cum dubio de morte prioris viri. Quartò, ſi certò credens allato nuntio aliud matrimonium inierit, ac poſteà noverit maritum vi-

vere,

vere, non poſſit petere, nec reddere debitum ſecundo: nec ſeparari debeat, & ad priorem reverti. Quod ſi prior vir abeſſe velit, ſecundi thorum deſerat, & vitam cælibem agat. Cap. *Si Virgo*. 34. q. 1. & 2. Hæc ex Pontio.

Quod tamen ad primum conſequens attinet, videtur, quod ſi reverà conjux obiiſſet, & ſub ea conditione contraxiſſet uxor cum alio, adeoque intendiſſet uxor tali caſu facere totum, quod poteſt, validè contraxerit matrimonium. Dictum enim Capitulum Clementis III. ſolummodò inhabitat illos ad matrimonium, qui aliquo modo credentes compartem etiamnum vivere, eo non obſtante volunt contrahere, adeoque ad contrahendum inhabiles ſunt ex parte conſensûs ad matrimonium, qualem conſenſum eo caſu habere non poſſunt. Idem dicendum eſt de conſequente tertio, ſi ſtante tali dubio (maximè ſpeculativo) tantum contraxiſſet cum alio, ſi intendiſſet facere, quantum poſſet, ſi poſteà deprehenderetur virum ſuum verè fuiſſe mortuum. Circà quartum notandum eſt ex cap. *Dominus*, de ſecundis nuptiis, quod comparente tali caſu viro, qui moraliter certò credebatur mortuus, teneatur uxor alteri nupta ad illum redire: dicitur enim ibidem: *Si poſt hoc de prioris conjugis vita conſtiterit relictis adulterinis amplexibus ad priorem conjugem revertatur.* Undè ſtatim, ac conſtat de vita prioris conjugis, non poteſt petere, aut alteri reddere debitum: ſi verò dubitaverit, non poteſt petere, cùm ſe exponat periculo frangendi fidem priori marito: poterit tamen reddere petenti ex eo, quod ſtante dubio de validitate matrimonii; alter habeat jus exigendi, nec credere debeat conjugi dubitanti, niſi ita probet, ut teneatur credere, vel ſaltem etiam cum ea dubitare.

Notandum hìc, quod filii ex ſecundo matrimonio nati, quamdiu duravit bona fides, habeantur legitimi; ſi verò ex parte alicujus bona fides de-

fuerit, vel dum contraxerint, vel dum proles concepta fuerit, adhuc proles cenſeatur legitima, reſpectu utriuſque parentis, quantum eſt ex parte ſua, adeò ut ſuccedere debeat in hæreditatem illorum. Vide Pontium cap. 8.

SECTIO XIII.

De Indiſſolubilitate Matrimonii.

Inſolubilitas matrimonii oritur ex jure naturæ.

Dicendum primò, Indiſſolubilitas matrimonii verius oritur ex naturæ jure, eò quod primarius matrimonii finis ſit procreatio & educatio prolis, quam parentes eâdem naturæ lege tenentur educare, quod præſtare commodè non poſſunt, niſi unà commorantes. Si verò aliundè proli ſit proviſum, hoc fit merè per accidens, quod non meretur hîc notari, quod in lege naturæ obſervari debet, in qua ſolùm attenditur, quid per ſe cuique conveniat, nec attendi ſolet ad ea, quæ per accidens hîc ſunt conjuncta. Undè & Romani dictante naturæ lege, 500. annis ab urbe condita, non admiſerunt repudia. His accedit lex divina, quæ dicit: *Adhærebit uxori ſuæ*, Matth. 19. & 1. Cor. 7. *Iis, qui matrimonio juncti ſunt, præcipio non ego* (ait Apoſtolus) *ſed Dominus, à viro non diſcedere:* Et rurſum dicit viro alligatam eſſe uxorem, quanto tempore vir ejus vivit. Eamdem indiſſolubilitatem confirmarunt Concilia Florent. & Trid. ſeſſ. 24.

Deus non diſpenſavit in indiſſolubilitate.

Dicendum 2. Probabilius apparet, quòd Deus non diſpenſaverit cum Judæis in hac indiſſolubilitate per libellum repudii, ſed quòd eorum repudium ad evitandum majus malum, & ob duritiam cordis eorum, ut ait Salvator, permiſerit, prout alibi permittuntur meretricia, quæ permiſſio, etſi excuſaret è pœna, non tamen excuſabat à culpa. Præcipuum hujus opinionis fundamentum eſt, quòd

quòd Judæis Matth. 19. rogantibus à Chriſto, an quâcumque de causâ liceret dimittere uxorem, reſponderit Chriſtus, quòd non, probans id ex prima matrimonii inſtitutione. Deinde objicientibus illis, quid ergo Moyſes *mandaret* libellum repudii, & dimittere? Reſpondit Salvator: *Quoniam Moyſes ad duritiam cordis veſtri*, Permisit (*non mandavit*) *vobis dimittere uxores veſtras, ab initio autem non fuit ſic*. Et licet Marci 10. Chriſtus dicat; *Ad duritiam cordis veſtri, ſcripſit vobis præceptum illud*, to *præceptum* non refertur ad repudiandum, ſed ad libelli ſcriptionem, præcipiebantur enim ſcribere libellum, ſi vellent dimittere, non verò jubebantur eas repudiare. Unde rectè S. Hieronymus in dictum locum: *Moyſes libellum repudii dari juſſit, non diſſidium concedens, ſed auferens homicidium*. Et idem in cap. 19. præfati Evangeliſtæ. *Moyſes*, inquit, *cum videret propter deſiderium ſecundarum conjugum quæ vel ditiores, vel juniores, vel pulchriores eſſent, primas uxores interfici, aut malam vitam ducere, maluit indulgere diſcordiam, quam odia & homicidia perſeverare*. Et S. Auguſtinus lib. 19. contra Fauſtum Manichæum cap. 26. *Utique* nolebat (Dominus) *dimitti uxorem à viro; qui hanc interpoſuit moram, ut in diſſidium animus præceps, libelli conſcriptione retractus abſiſteret, & quid* mali *eſſet uxorem dimittere, cogitaret*. Et ibid. cap. 29 *Judæi*, inquit, ex libris Moysi convincuntur non esse uxorem dimittendam, *qui ſecundùm voluntatem legis Moyſi arbitrabantur ſe facere, cum dimitterent*. Unde & lib. de bono conjugali cap. 8. agens de libello repudii, quod videtur Moyſes permiſiſſe: Exprobatio divortii *magis apparet* quam approbatio. Et eodem lib. c. 18. *A viro vivo in alterius tranſire connubium*, nec tunc licuit, *nec nunc licet, nec unquam licebit*. Divus autem Thomas licet in 4. diſt. 33. q. 2. art. 2. problematicè hanc rem diſputet, & utrimque rationes ſolvat, tamen alibi magis in

ſententiam negantem licitum fuiſſe repudium propendiſſe videtur. Nam Lectione 1. in cap. 7. 1. ad Cor. ita loquitur: *Eſt duplex permiſſio: una* DE MINORI MALO, *ſicut dicitur Matth. 19. Moyſes permiſit Judæis dare libellum repudii propter duritiam cordis eorum, ſcilicet ad vitandum uxoricidium, ad quod erant proni, &c.* Et lib. 3. contra Cent. cap. 123. *Excluditur*, inquit; *conſuetudo dimittentium uxores: quod tamen in veteri lege permiſſum fuit Judæis propter eorum duritiam, quia ſcilicet proni erant ad occiſionem uxorum.* PERMISSUM *ergò fuit* MINUS MALUM *ad excludendum majus malum.* Et 1. 2. q. 105. art. 4. ad 8. *Lex*, inquit, *permiſit repudium uxoris*, NON QUIA *ſimpliciter* JUSTUM *eſſet, ſed propter duritiam Judæorum.* Et eadem parte q. 108. art. 3. ad 2. *Dicendum*, inquit, *quod circà judicialia præcepta dupliciter Scribæ & Phariſæi* ERRABANT. *Primò quidem, quia quædam, quæ in lege Moyſi erant tradita tanquam* PERMISSIONES, *æſtimabant eſſe per ſe juſta, ſcilicet repudium uxoris; & uſuras accipere ab extraneis, & ideò Dominus prohibuit uxoris repudium Matth. 5. & uſurarum acceptionem Luc. 16. dicens:* Date mutuum, nihil inde ſperantes.

Libellus repudii. Porrò libellus hìc ſcribi debebat, teſte Joſepho, pauciſſimis verbis, ſcilicet quod vir nollet de cætero cum ea convenire, idque ne difficilius cum alio viro poſſit copulari, ſi ejus infamia innoteſceret.

Sequitur ergò ex dictis, matrimonium, quod uxor cum ſecundo, vivente etiamnum primo inibat, fuiſſe penitus nullum, quod Scriptura innuit, vocans eam *abominabilem & pollutam coram Domino*; unde & Chriſtus dixit, *qui dimiſſam duxerit mœchatur.* Aliud erat, quoad virum, cui cum competebat jus polygamiæ, poterat aliam ducere, ſicuti poterat eam ſuperducere retentâ primâ. Unde, quando Chriſtus rurſum Matth. 19. dicit: *Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit mœchatur*, tollit

lit polygamiam, & reducit matrimonium ad primævum ſtatum.

SECTIO XIV.

An matrimonium non conſummatum diſſolvatur per ingreſſum Religionis.

DICENDUM primò, cum Concilio Trid. ſeſ. 24. can. 6. *Si quis dixerit, matrimonium ratum non conſummatum, per ſolemnem Religionis profeſſionem alterius conjugum non dirimi anathema ſit.* Ratio hujus conceſſionis eſt hæc, quod liceat de ſtatu minus perfecto migrare ad perfectiorem, quando id ſine alterius damno fieri poteſt, quod non intervenit matrimonio nondum conſummato. Deinde duplex eſt vinculum matrimonii: ſpirituale unum ortum ex contractu, & carnale aliud ortum ex copula: unde ſicut carnale ſolvitur per mortem carnalem: ita ſpirituale per mortem ſpiritualem & civilem alterius, id eſt per profeſſionem, quæ eſt mors civilis Facit hoc autem profeſſio, non quatenus eſt ſolemnis & ab Eccleſia introducta, ſed quatenus ſtatuit hominem civiliter mortuum, unde aliqui id admittunt de votis Societatis Jesu, cùm jura ſolùm loquantur de profeſſione, non faciendo vim quoad vota ſolemnia. Deinde ſoli profeſſioni, non verò ordini aut caſtitatis voto in ſæculo, hoc tribuitur, uti jura ordinant, cùm per illa non habeatur mors civilis. Ratio verò prædictorum eſt, quod Chriſtus indiſſolubilitatem matrimonii refundat in illud, quòd ſint duo in carne una, quod de copula intelligunt, uti etiam quando dicitur quòd qui meretrici jungitur, unum cum ea corpus efficitur.

Duplex vinculum matrimonii.

Datur verò conjugibus bimeſtre ut deliberare poſ-

poſſint, an velint eo privilegio gaudere, adeò ut intra illud tempus poſſint petenti negare debitum citra injuſtitiam. Si vero intrà illud tempus opprimatur conjux, matrimonium quidem erit conſummatum & inſolubile, poterit tamen vi oppreſſa religionem ingredi, cum per injuriam alterius non debeat privari ſuo jure, quod habet ad ingrediendum, alter autem ſibi imputet, quod alteri non poſſit nubere.

Sed quid ſi bimeſtri illo dilapſo necdum conſummaverit matrimonium, an poſteà poſſit religionem ingredi? Reſp. ſine conſenſu alterius conjugis non quidem poteſt licitè, ſi tamen ingrediatur, poteſt validè. Quod non licitè, conſtat ex eo, quod elapſo bimeſtri teneatur reddere debitum conjugi petenti, quod omninò eſt incompoſſibile cum ingreſſu religionis: ad quem proindè requiritur conjugis conſenſus. Quod autem validè patet ex Conc. Trid. quod abſolutè ſtatuit, matrimonium non conſummatum diſſolvi per profeſſionem religioſam: cum ergo conſummatum non ſit, per profeſſionem illam poterit ſemper diſſolvi. Quod enim Concilium hoc ſtatuat, ideò eſt, ut interim poſſint ſe deliberare, neque ultra illud tempus debitum petenti negare.

An poſſit Pontifex diſpenſare in matrimonio rato non conſummato.

Dicendum 2. Non poteſt extra hunc caſum diſpenſare Pontifex in matrimonio rato, etſi cauſa alia adſit: unde cauſa 32. q. 8. can. *Hi qui Matrim.* Nicolaus I. dicit, quod non poſſit diſſolvi matrimonium à ſanis contractum, licet alteri ſuperveniat amentia, caſtratio, &c. poſſet autem juſtiſſimè hoc caſu, ſi poſſet aliàs hic diſpenſare.

Opponunt quidem communiter, factum Gregorii XIII. qui unâ die cum XI. diſpenſaſſe hic dicitur, ad quod Reſp. eum forte ſecutum eſſe opinionem contrariam, neque ejus factum hìc pro certa regula eſſe habendum: maximè, cùm teſte Pontio referente Panormitanum, cum aliquis ſimilem diſpen-

ſpenſationem quæreret ab Innocentio VIII. eam negarit Pontifex: cui realleganti gloſſam dicentem hoc eſſe licitum, reſponderit Innocentius: *Maledictus, qui te docuit.* Deinde Domin. Soto in 4. diſt. 27. q. 1. a. 4. narrat de Adriano VI. quòd cùm ab eo peteretur ſimilis diſpenſatio, allegatâ authoritate Cajetani, miratus ſit Pontifex Theologum hoc ſibi poſſe perſuadere, & tandem ſuccumbens improbis precibus reſpondit, ſe dare quantum poſſet, credere tamen, quod nihil omnino poſſet.

Quinimò Paulum IV. in ſimili conjugio diſpenſare rogatum, & hac formula interlocutum: *Fratres & filii mei, ego ſanè vos congregare volui, ut ex vobis id cognoſcam, quod exigui non eſt momenti ac ponderis: num videlicet matrimonium per verba de præſenti contractum poſſit noſtra authoritate diſſolvi. Intelligo cum carnalis nulla interceſſit conjunctio*: Subjunxiſſe narrat Joannes Haya Doctor Pariſinus, teſtis auritus & oculatus: *Ne, quæſo, vos teneant Deceſſorum meorum facta & exempla, quæ eatenus ſequi volo, quatenus Scripturæ authoritas & Theologorum rationes vos ad illud agendum adducent*: Sed & ſententiam negativam *gratam ſibi atque acceptam eſſe, indiciis pluribus oſtendit.* Quin & Antoniello Epiſcopo pro affirmativa peroranti reſpondit: *Se pro tanta ſibi attributa poteſtate nullas gratias agere*: Cumque idem Antiſtes D. Thomam in ſubſidium advocaret, ſubjunxit: *B. Thomam potuiſſe, cum eſſet junior, multa dicere, quæ factus ætate doctior, revocaverat.* Contrariæ tamen ſententiæ, ob facta Pontificum, ſuam relinquimus probabilitatem.

Dicendum 3. Falſum eſt & contra fidem, diſſolvi vinculum matrimoniale propter adulterium compartis; ut volunt Hæretici, multò minus quotieſcumque mulier ſeſe viro non accommodat: de quo vide Conc. Trid. ſeſ. 24. can. 7. unde quando Chriſtus dicit, quicumque uxorem dimiſerit, niſi fornicationis causâ, non innuit aut dicit, quòd *Non ſolvitur matrimonium ob adulterium alterius.*
propter

propter fornicationem vinculum matrimonii diſſolvi poſſit, ſed ſolùm quod eo caſu dimiſſio poſſit permitti, non intendens docere, id eſſe licitum, ut ante diximus. Si verò aliqui Canones aut SS. PP. videantur docere contrarium, ſolum intelligendi ſunt de diſſolutione vinculi quoad thorum & cohabitationem.

Matrimonium alteroinfideli converſo.

Dicendum 4. Matrimonium etiam conſummatum diſſolvitur, quando alter infidelium convertitur ad fidem, & alter non vult cum eo habitare ſine contumelia creatoris. Docet hoc Apoſtolus 1. Cor. 7. ubi ait: *Si infidelis diſcedit* (id eſt nolit cum fideli habitare, aut non ſine contumelia creatoris) *diſcedat: non enim ſervituti ſubjectus eſt frater aut ſoror in hujuſmodi.* Si verò velit infidelis pacificè cohabitare, ſed non converti, equidem fideli diſcedere licet, ex præſcripto Apoſtoli, imò in aliquibus Regnis, inhibetur ne cum tali infideli fidelis cohabitet. Non poteſt tamen converſus tranſire ad ſecundas nuptias, niſi moraliter ſibi certò conſtet, quòd infidelis maneat obſtinatus, nec velit converti: unde infideli roganti certum tempus ad deliberandum, debet illud ei concedi. Solvitur verò prius matrimonium eo ipſo, quo initur ſecundum: an verò tale matrimonium quoque diſſolvatur per profeſſionem aut ſuſceptionem S. Ordinis, non ita convenit inter Doctores: docent aliqui quòd ſic, eo quòd profeſſio ſit fortius vinculum, quam vinculum matrimonii. Verum cùm ſententia hæc, nullo jure ſit fundata, non valet hîc argumentatio à fortiori. Datur enim illud dictum privilegium converſo, ne deberet ſemper manere cœlebs, adeoque converſio fieret illi onerofa, quæ ratio ceſſat, quando profitetur, aut ordinem S. ſuſcipit, & ſolutio matrimonii ſervîret ſolis pertinacibus.

In caſu verò dictæ ſolutionis, liberi cum infideli procreati, ſi habeant rationis uſum, relinquendi ſunt ſuo arbitrio, ſi verò eó careant, aſſignandi ſunt converſo. Ita Conc. Tolet. 4. SE-

SECTIO XV.

De Divortio.

Dicendum primò, cum Concilio Trid. ſeſ. 24. Can. 8. *Si quis dixerit Eccleſiam errare, cum ob multas cauſas ſeparationem inter conjuges, quoad thorum ſeu quoad cohabitationem ad certum incertumve tempus fieri poſſe decernit, anathema ſit.* Eſt contra hæreticos nullum divortium agnoſcentes, niſi quoad vinculum. Cauſæ verò ob quas poſſit fieri divortium, prima eſt fornicatio, *qui enim tenet adulteram* (quoad habitationem & thorum) *ſtultus eſt, & inſipiens*, ait Sapiens Prov. 18. ratio hujus eſt, quod conjuges jure naturæ quoad corpora mutua ſint æqualis juris, quod jus, ſi alter violet, etiam alter non tenetur illud amplius ſervare alteri; *Frangenti fidem, fides frangatur eidem.* Hoc tamen notandum nomine fornicationis hîc non intelligi procurationem abortûs, interfectionem fœtûs, cùm illa propriè ad homicidum ſpectent, nullo modo ad fornicationem. Deinde, ſi adulterium ſit quidem notum parti innocenti, quod tamen probare non poſſet, ſatis quidem eſt, ad negandum debitum, non tamen ad faciendum divortium, non enim licet peccatorem occultum infamare, nec niſi judex poteſt publicam pœnam irrogare, idque pro crimine juridicè probato, niſi foret notorium.

Poteſt fieri divortium ob fornicationem.

Secunda cauſa divortii eſt continentia perpetua & crimen, v. g. ſi uterque conjux continentiam voveat, aut religionem ingrediatur; crimen verò, ultra fornicationem comprehendit hîc apoſtaſiam, hæreſim, impietatem, latrocinium, ſacrilegium, ob quæ crimina jure defenſionis licèt innocenti abdicare nocentem conjugem, ne ſibi aut prolibus damna

Item ob perpetuam continentiam & crimen.

na eveniant: quæ ſi non timeantur, ſupportanda eſt compars cum patientia. Unde ſi ob illa crimina dimiſſus, conſtiterit eum eſſe emendatum, debet abſolutè recipi, uti præcepit Urbanus III. extrav. de divortiis. Ratio eſt, quod ceſſante crimine, ceſſet contagionis periculum, cui per divortium jure deſenſionis obviatur.

Huic annecti poteſt periculum grave, tum corpori, tum animæ impendens, quod ſub hoc crimine comprehenditur, v. g. ſi foveat compars aſſiduas rixas, ſi leprâ aut morbo gallico laboret, ſi inducat ſuam compartem ad gravia ſcelera, v. g. ſi ſit leno ſuæ uxoris, &c.

Si tamen alter conjux quoque adulteretur, ſi vir mulierem proſtituerit, ſi alter alterius criminis ſit conſcius, vel etiam ſi alter diu negaverit debitum ſuæ comparti, ex qua negatione compars adulterata eſt, ſi vi uxor oppreſſa ſit; his inquam caſibus ne quidem ob adulterium poterit conjux dimitti, tum quod juxta regulam juris paria crimina, pari compenſatione deleantur: tum quod aliis caſibus pars altera inſtigando, & aliâ viâ fuerit cauſa criminis admiſſi, unde pœna principaliter in illam redundat.

Notandum quoque quòd ob fornicationem non debeat neceſſariò pars innocens nocentem dimittere, ſed hoc ei liberum erit: imò ſi aliqua pœnitentiæ ſigna det pars noxia, charitati conſulet, ſi eamdem retineat, maximè cum ex divortio periculum gravioris mali ſoleat meritò timeri, puta deſperationis, adulterii, &c. ſi tamen compartis adulterium aut crimen eſſet notorium, teneretur pars innocens eam dimittere, ne ejus turpitudini videretur conſentire: unde ante dictum eſt, *qui tenet adulteram, ſtultus eſt*, Prov. 18.

An ad divortium exigatur ſententia judicis.

Dicendum 2. ad faciendum divortium, non exigitur ſententia judicis, neque quoad thorum, neque quoad cohabitationem in foro conſcientiæ. Ratio

tio eſt, quod facultas illa detur in Evangelio, ob adulterum præſertim notorium. Talis enim facultas involvitur in contractu matrimonii, ſcilicet ſi fides ſervetur, & ſit pacificæ cohabitationis. In foro tamen externo requiritur omninò ſententia judicis, ad obviandum ſcandalis, ſive per ſe, ſive occaſionaliter ex ea ſeparatione ſequi natis.

Dicendum 3. facto divortio, pars innocens poteſt vovere caſtitatem vel religionem ingredi, ut ſtatuunt jura, eo quòd pars innocens ſit libera à cohabitatione, votum verò vel religio, matrimonii vinculum non ſolvit, ſed ſolùm cohabitationem, à quâ libera eſt pars innocens. Pars verò nocens non poteſt ita ſtatum mutare, niſi conſultâ prius & annuente parte innocenti, niſi pars innocens ſtatum immutabilem jam ſuſcepiſſet: divortium enim ſolum eſt in favorem innocentis. Hinc profeſſio facta à nocente, contra voluntatem innocentis nulla eſt, ordinario talis illicita, &c.

Dicendum 4. facto divortio poteſt fieri reconciliatio, ſicut enim non debet quis partem nocentem repellere, ita poterit eamdem recipere, unde in ſententia divortii addi ſolet: *Donec Spiritus ſancti gratia diſſidentes reconciliet.* Si verò pars innocens reconciliari velit, tenetur pars nocens, cum divortium factum ſit in gratiam innocentis.

SECTIO XVI.

De debito Conjugali.

Debitum conjugale, eſt concubitus maritalis alteri ab altero debitus ex juſtitia, quod debitum comparti petenti, tam expreſsè, quam implicitè, reddi debet ex juſtitia, & ſub mortali, niſi juſta cauſa excuſet. Unde Apoſt. 1. Cor. 7. *Uxori vir* *Negare debitum eſt mortale*

debitum

debitum reddat, ſimiliter autem & uxor viro. Et paulò poſt : *Nolite fraudare invicem.* Nec ſolùm hic accuſandæ ſunt feminæ & viri omninò negantes debitum, ſed damnoſâ moroſitate illud differentes, ex quo ſæpè in altera comparte periculum incontinentiæ, pollutionis, rixarum, &c.

Excuſantia à debito reddendo.

Dicendum 2. varia tamen à redditione debiti excuſant, ſcilicet generaliter juſta cauſa, qualis ſubeſſe poteſt, ſi illud ſine notabili damno ſalutis corporalis reddi non poſſit, v. g. ſi petens laboraret leprâ, vel alio morbo contagioſo, unde proveniret periculum contagii. An autem tale periculum ſubſit, medicorum eſt judicare. Aliud eſſet, ſi ante matrimonium initum, ſciviſſet compartem tali morbo laborare, quo caſu cenſeretur alter ſe obligaſſe ad reddendum debitum eo quoque caſu.

Excuſat quoque negantem, ſi petatur debitum in amentia, ebrietate, aut aliàs extra rationis uſum, debet enim debitum peti modo humano ut tali, ad hoc ut obliget. Excipe tamen, niſi ſit periculum incontinentiæ ex tali negatione.

Excuſantur inſuper ex dictis conjuges à redditione debiti, intra primum bimeſtre, quod conjugibus datur ad deliberandum.

Dicendum 3. nimia multiplicatio prolium non videtur per ſe excuſare à redditione debiti, cum conjuges cenſeantur ſe obligare, ad tot proles procreandas, quot natura & lex matrimonii permittit. Si tamen ex tali numeroſitate grave damnum conjugibus immineret, docent plurimi eam eo caſu excuſare à redditione debiti : aliud eſt de communibus pauperibus, paupertati jam aſſuetis, quibus ex copioſiore prole paupertas non ita intenditur.

Dicendum 4. excuſantur quoque conjuges à redditione debiti, ſi ex redditione timeatur malum proli jam conceptæ, vel ne poſſet concipi, ex qua parte quoque ſæpè peccant debitum reddentes, maximè uxores gravidæ. Aliud eſſet, ſi ex negatione immineret

mineret periculum incontinentiæ in comparte petente. De tempore purgationis poſt partum, docent plurimi, intemperantiam ſapere eo tempore copulari. Idem aliqui docent de tempore lactationis, eo quod ex copula ſit periculum proli educandæ. Verum huic periculo abunde obviatur, ſi proles detur alteri educanda, neque etiam tantum illic timetur periculum ex copula moderata, de quo Phyſici diſceptent.

Dicendum 5. redditur concubitus illicitus ex parte loci, in quo committitur, v. g. ſi in publico, ob periculum ſcandali: ſi in ſacro, ob irreverentiam. Redditur quoque illicitus ex parte modi, ſi talis ſit concumbentium ſitus, ut ſit periculum effuſionis ſeminis, ex quo execranda illa Mahometi regula: *Uxores veſtræ ſunt aratura vobis: indite araturam veſtram ad libitum.* Hæc autem ad ſodom iam pertinent. Varia tamen naturalem concubitûs ſitum invariare poſſunt juſta de cauſa, v. g. ne fœtus occidatur, ob viri pinguedinem, &c.

Sæpè quoque redditur illicitus concubitus ex parte finis, unde ſit.

SECTIO XVII.

Quo fine debeat fieri copula.

Dicendum primò, cum S. Auguſtino Enchridii 78. *Concubitus neceſſarius cauſâ generandi, inculpabilis & ſolus ipſe nuptialis eſt; ille autem qui ultra illam neceſſitatem progreditur, jam non rationi, ſed libidini obſequitur.* Huic adde finem illum, ut alteri debitum petenti ſatisfiat. Ex hac data doctrina ſequitur primò, copulam habitam ſatiandæ propriæ concupiſcentiæ causâ eſſe peccatum, ſaltem veniale: apertè id docet idem Doctor l. 5. de bono conjug.

Copula habita ob ſolam delectationem, eſt peccatum veniale.

jug. c. 6. ubi ait : *Conjugalis concubitus generandi gratiâ, non habet culpam, concupiſcentiæ verò ſatiandæ causâ, ſed tamen cum conjuge, propter fidem thori, venialem habet culpam. Et hanc copulam, quæ fit ob incontinentiam, ſecundùm veniam concedit Apoſtolus, dum autem concedit veniam, evidenter denotat culpam.* Ratio hujus eſt, quòd, qui ſolius concupiſcentiæ ſedandæ causâ ſuæ comparti conjungitur, is ſolius delectationis fine conjungitur, quod nihil eſt aliud, quam libidini obſequi, & annuere, quod illa flagitat.

Sequitur ſecundò, malam eſſe copulam habitam ob ſolam delectationem carnalem. Notum eſt toti mundo, quantis conatibus ſemper obſtiterit hucuſque pars nobis adverſa in hoc puncto, docens ne quidem veniale eſſe, commiſceri conjugi ob ſolam delectationem, id eſſe in praxi tutum, contrarium ex Janſeniſmo ortum eſſe, & id genus alia, quæ quia ſatis manifeſta, brevitatis causâ prætereo. Juvat tamen doctrinam cujuſdam recentioris proferre & rejicere. Ait ille, de quo agendo de pœnitentia : mihi fol. 282. *Sed quæres porrò, an uſus conjugii propter ſolam delectationem ſit neceſſario peccatum ſaltem veniale : ſunt qui volunt hoc indubitatum haberi, & ipſam S. Auguſtini doctrinam eſſe contendunt. Reſp. Tamen ex variorum ſententia (N. B.) uſum illum ſic poſſe adhiberi ad ſolam delectationem, ut ſit ab omni peccato immunis, ſi nempe abſit immoderatus ardor & affectus in delectationem ac modus indebitus, nec excludantur poſitivè alii fines honeſti, ad quos actus ille ordinatur. Delectatio enim ſenſibilis moderata, non eſt per ſe mala, aliàs numquam poſſet appeti.* Et allegatis Pontio, Sanchez, Bonæ-ſpei, Herinx, &c ita concludit : *Quæ cum ita ſint, ſatiùs videtur pluribus, hanc doctrinam ſic limitatam, ut probabilem & tutam tradere, quam eam ſupprimendo occaſionem præbere, ut actus ſic exercitus cum formali ſemper peccato conjungatur :* Hucuſque author ille. Ad quæ reſp. veriſſimè

&

& indubitatò ſecundùm S. Auguſtinum illud eſſe veniale. En loca ejuſdem clariſſima: primo enim l. de pecc. orig. c. 38. ita ait: *Concupiſcentia non nocebit* (baptiſatis) *niſi cum eâ malè utuntur: non ſolùm in omnibus illicitis corruptelis, verùm etiam in ipſis conjugibus, quando non propagandi voluntate, operam creandis filiis impendunt, ſed laſciviendi voluptate exſaturandæ cupidini inſerviunt. Quod propter vitandas fornicationes maritis & uxoribus, ne fraudent invicem, niſi ex conſenſu ad tempus, ut orationibus vacent, ſecundùm veniam, non ſecundùm imperium concedit Apoſtolus: evidenter enim dum tribuit veniam, denotat culpam.* Et l. 1. c. 4. de nuptiis: *iſto bono*, ait, (ſcil. copula conjugali) *malè utitur ut ſit ejus intentio in voluptate libidinis, non in voluntate propaginis*: & cap. 15. *Aliud eſt non concumbere, niſi ſolâ voluntate generandi, quod non habet culpam: Aliud carnis concumbendo appetere voluptatem, ſed non præter conjugem, quod venialem habet culpam.* Item de bono conjug. c. 6. *Conjugalis concubitus generandi gratiâ non habet culpam, concupiſcentiæ verò ſatiandæ, ſed tamen cum conjuge propter fidem thori, venialem habet culpam.* Eadem eſt ſententia Anſelmi in 1. Cor. 7. Fulgentii in Epiſt. de debito conjugali: Clementis Rom Gregorii, Magiſtri, Alberti Magni in 4. diſt. 31. a. 21. Alenſis 2. p. ſummæ q. 147. memb. 2. D. Thomæ diſt. 31. q. 2. a. 3. Bonaventuræ eâdem diſt. q. 3.

Neque hîc aliquid excuſat, quòd ardor concupiſcentiæ ſit moderatus: quomodo enim moderatus, ſi malum ſit, quod ob illum ſit? forte moderatus, quod copula ob eumdem finem exercita, limites venialis peccati, non excedat. Deinde, quomodò moderatus erit ardor ille copulæ, in brutali illo negotio, in quo mens humana penè abſorbetur, quo pacto à Philoſopho vocatur venus *Amentiæ præfecta*? recole illud Bernardi: *Carnis neceſſitatis, ut metas ſcire difficile, ita ſervatu impoſſibile.*

Ipſa quidem delectatio ſecundùm ſe mala non eſt, cum & fuerit in ſtatu innocentiæ, ſed illi in hoc ſtatu obſequi, vitioſum eſt: ſæpè cibus qui valido prodeſt, infirmo nocet. Numquam proinde delectatio ſenſibilis eſſe poteſt moderata, quamdiu propter ſe appetitur.

Ne ergo impoſterum ut tutum & probabile venditetur, quod Sanctorum Patrum teſtimonio proſcribitur; jure merito nuper Sanctiſſ. Pater Innocentius XI. proſcripſit hanc: *opus conjugii ob ſolam voluptatem exercitum omni penitus caret culpâ, ac defectu veniali.* Adeò ut rectè Henriquez contrariam ſententiam vocarit antonomaſticè. *Sententiam SS. Patrum*, cui, teſte Soto in 4. diſt. 31. q. 1. a. 3. *nemo Doctorum ante Majorem unquam contradixit.* Ex quo quoque patet, quo jure ab aliquibus ſanæ ſententiæ proſcribantur, idque à variis, verè ſe mutuo ut grues ſequentibus.

Quomodo matrimonium ſit inſtitutum in remedium concupiſcentiæ.

Dicitur quidem matrimonium eſſe inſtitutum in remedium concupiſcentiæ, non quaſi ob illam ſolam fieri poſſet copula maritalis, ſed quia non omnes habent donum continentiæ, nec omnes capiunt verbum hoc, qui proinde mederi poſſunt ſuæ libidini per connubium, quo bene poſſent uti, ſi debitos fines & alia obſervarent. Quamvis autem libido illa & concupiſcentia, copulæ ſit adnexa, nihil obſtat, cum illam conjuges ſentire poſſint, ſed minimè conſentire, in tantum ut illi propter ſe inhæreant: quod etſi difficile, neceſſarium eſt tamen, adeò ut, juxta S. Aug. facilius ſit eo commercio non uti, quam inculpabiliter uti.

Dicendum 3. Ex primâ concluſione S. Auguſtini ſequitur quoque, quòd illicita ſit copula præcisè propter ſanitatem, uti & propter alium finem, quam vel ut ſatisfiat juſtitiæ, vel ad procreandas proles in Chriſto. Nam ut etiam ait D. Gregorius l. 32. mor. c. 17. *tunc ſolùm conjuges in admixtione ſine culpa ſunt, cum non pro explenda libidine, ſed pro ſuſcipienda prole miſcentur.* Sed

Sed & S. Thomas clariſſimè idipſum docet in 4. diſt. 31. q. 2. art. 2. in fine, Corp. Duobus solis modis *conjuges* absque omni peccato *conveniunt*, *ſcilicet cauſa prolis procreandæ & debiti redendi*, alias *autem* semper *eſt ibi* peccatum, *ad minus* veniale. Unde etiam ibidem ad 4. dicit: *Quamvis intendere ſanitatis conſervationem non ſit per ſe malum, tamen hæc intentio efficitur mala, ſi ex aliquo ſanitas intendatur, quod non eſt ad hoc de ſe ordinatum: ſicut qui ex Sacramento Baptiſmi tantùm ſalutem corporalem quæreret: & ſimiliter eſt in propoſito de actu matrimoniali.*

APPENDIX.

An liceat conjugibus ad vitandam fornicationem debitum exigere.

Affirmat inter alios Dominicus Soto in 4. diſt. 31. q. 1. art. 4. ubi tamen de hac quæſtione ita loquitur. *Quæſtio eſt, quæ profectò ſapientiſſimum quemque ancipitem & perplexum reddere poteſt. Pars enim negativa gravitate & numero* Patrum *protegitur. Nam Auguſtinus* (lib. de bon. conjug. cap. 6. 7. & 10.) *Gregorius* (cauſa 33. q. 4. cap. *Vir cum propria uxore*, ſeu in reſp. 10. ad interrogationes Auguſtini) *& Beda* (1. Cor. 7.) *locis citatis, & Magiſter ſententiarum: quos ſubinde D. Thomas diſtinct. præſenti q. 2. art. 2. Bonaventura, Richardus & reliqui ferè ita interpretantur, ut neque ad* vitandam fornicationem *concubitus citrà* culpam venialem *fieri poſſit.*

Et quidem D. Thomæ mens per ſe elucet ex iis, quæ loco ſupra citato ad 2. tradit, *Ad ſecundum dicendum, quod ſi aliquis per actum matrimonii intendit vitare fornicationem in conjuge, non eſt aliquod peccatum, quia hoc eſt quædam redditio debiti, quod ad*

bonum fidei pertinet : ſed ſi intendat VITARE FORNICATIONEM IN SE , *ſic eſt ibi aliqua* SUPERFLUITAS, *& ſecundùm hoc eſt* PECCATUM VENIALE , NEC AD HOC EST MATRIMONIUM INSTITUTUM , NISI SECUNDUM INDULGENTIAM , QUÆ EST DE PECCATIS VENIALIBUS. Quid clarius ? Et iterum in ſecundo ſcripto ad Hannibaldum Epiſcopum Cardinalem in 4. diſt. 31. art. 3. ad 3. *Dicendum quod* SEMPER *in actu matrimoniali* ALIQUOD PECCATUM *incidit , niſi hâc intentione fiat conjunctio , ut proles procreetur (quod pertinet ad bonum prolis) vel ſaltem ut debitum reddatur (quod pertinet ad bonum fidei .....)* VITATIO VERO FORNICATIONIS *intenta* NON EXCUSAT A TOTO , *quia aliter poteſt quis fornicationem vitare , ſcilicet penitus abſtinendo. Non enim totaliter excuſatur, qui facit minus malum ut evitet majus , ſi poſſit utrumque vitare. Similiter etiam nec ſanitas corporis intenta , quæ licet in ſe ſit finis bonus , non tamen eſt matrimonio congruus , ſicut nec Baptiſmo.* Et in Commentario in 1. Petri cap. 3. *Nota quod triplex eſt concubitus. Primus conjugalis , qui fit causâ concreandæ & educandæ prolis ad cultum Dei. Alius eſt maritalis & fragilis , qui fit* CAUSA VITANDÆ FORNICATIONIS. *Tertius impetuoſus & beſtialis , qui fit causa implendæ libidinis non ut in ſua , &c. Primus eſt meritorius.* SECUNDUS EST PECCATUM VENIALE. *Tertius eſt peccatum mortale.*

Divus autem Bonaventura in 4. diſt. 31. art. 2. q. 2. quærit. *An Coïtus conjugalis causâ fornicationis vitandæ poſſit eſſe ſine omni peccato veniali ?* Et ad quæſtionem ita reſpondet. *Dicendum quod qui coit causâ fornicationis vitandæ , aut hoc in ſe , aut in altero. Si in altero ut reddat debitum , hoc eſt paræ juſtitiæ , hoc eſt fidei , & eſt de bonis matrimonii : rectè* IDEO *omninò à culpa excuſatur. Qui verò coit* CAUSA FORNICATIONIS VITANDÆ IN SE , IN HOC SEMPER PECCAT VENIALITER. Et cum ſibi primò objeciſſet hoc modo. *Primò contra. Per Auguſtinum infirmitas*

carnis

carnis excipitur per bonum matrimonii ne cadat in foveam peccati : ſed cum coit causâ fornicationis vitandæ, infirmitas carnis movet ergo : ità reſpondet : *Ad illud quod objicitur de Auguſtino, dicendum quod foveam peccati vocat peccatum mortale.* Et cum ſecundo loco ſibi præformaſſet hanc objectionem: *Item ratione videtur : quia qui utitur aliquo ad illud ad quod eſt, poteſt hoc facere ſine peccato : ſed conjugium eſt propter fornicationem vitandum ; ergo* : ita reſpondet : *Ad illud quod objicitur quod ad hoc eſt, &c. Dico quod ad hoc eſt* SECUNDUM INDULGENTIAM, *non ſecundùm imperium*, & IDEO VENIALE PECCATUM, & *in hoc ordinatur.*

Ex quibus evidens apparet, quod juxta S. Bonaventuram in 4. ſcribentem, peccatum ſit veniale exigere debitum causâ fornicationis vitandæ in ſe. Quinimò *hæc opinio*, inquit Richardus de Mediavilla in 4. diſt. 31. art. 3. q. 2. *eſt* COMMUNIOR & *magis conſona verbis ſancti Auguſtini & Magiſtri, ut patet in littera.* Et Angelus de Clavaſio ſæculo decimo quarto ſcribens in ſumma Verbo *Debitum* numero 22. COMMUNITER TENETUR. Unde etiam ait Guilielmus Eſtius in 4. diſt. 31. §. 7. VETERES OMNES ET SCHOLASTICORUM PRÆCIPUI *pro nobis faciunt, docentes eo caſu conjuges* VENIALITER *delinquere.*

CAPUT DECIMUM-TERTIUM.

De impedimentis Matrimonii.

SECTIO PRIMA.

Cujus ſit ponere impedimenta Matrimonii.

Eccleſia poteſt ponere impedimenta matrimonii.

Dicendum primò, ſimilis poteſtas eſt penes Eccleſiam. Hinc ait Conc. Trid. ſeſſ. 24. can. 4. *Si quis dixerit Eccleſiam non potuiſſe conſtituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in iis conſtituendis erraſſe, anathema ſit:* Hoc enim in omni republica ad rectam gubernationem requiritur, ut illi talis poteſtas competat, ſine qua rectè gubernare non poteſt. Sic Levitici 18 prohibebantur quoque matrimonia filiorum cum matre, noverca, ſorore, &c. Undè matrimonium, ut cæteros contractus, invalidare poterit ſuperior authoritas. Porrò poteſtas hæc eſt ſpiritualis, utpotè ſpectans ad forum Eccleſiæ, cujus finis eſt felicitas æterna, ad quam leges Eccleſiæ ordinantur. Quomodo autem Eccleſia poſſit aliquid invariare circa matrimonium, etſi ſit Sacramentum, diximus in principio de matrimonio agendo. Poteſtas hæc etſi ſit Eccleſiæ, tamen poſſunt reſpublicæ aliqua ſtatuere circa matrimonia, quæ illi aliquo modo adhærent, v. g. de danda dote, de largitate ſponſalium, &c.

Dicendum 2. Principes ſæculares ſive infideles ſive fideles, poſſunt quoque conſtituere impedimenta matrimonii reſpectu infidelium ſibi ſubditorum, eò quod illorum matrimonia non ſint Sacramenta, ſed nudi contractus, quæ matrimonia proindè Eccleſia relinquit juri naturali ac civili. Di-

Dicendum 3. Jure antiquo impedimenta dirimentia matrimonium ſunt 12. quæ continentur his Verſibus.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus diſparitas; vis, ordo, ligamen, honeſtas,
Si ſis affinis, ſi fortè coïre nequibis.

Impedimenta dirimentia.

His adjunxit Concilium Trid.

Si Parochi & duplicis deſit præſentia teſtis,
Raptave ſit mulier, nec parti reddita tutæ.

Cum his impedimentis, de quibus ſigillatim, ſi matrimonium ineatur, etſi ignoranter, etſi quoque bonâ fide, erit nullum, etſi non habeat culpam. Si verò reverà putent ſubeſſe impedimentum dirimens, quod reverà non ſubeſt, & equidem matrimonium ineunt, non videtur valere contractus matrimonii: non enim videtur, quomodo hîc poſſit adeſſe ſeria voluntas contrahendi, ſi contrahant putantes ſubeſſe impedimentum matrimonium dirimens, non enim ſeriò intenditur, quod noſcitur eſſe impoſſibile.

Dicendum 4. Quicumque ſcientes ſubeſſe impedimentum aliquod, equidem contrahunt, peccant graviter, contraveniendo præcepto Eccleſiæ in re gravi, imò præcepto divino aliquandò & naturæ. Imò ſi eo non obſtante intendant matrimonium conſummare, peccant quoque contra caſtitatem, non ſolùm contra obedientiam.

SECTIO II.

De impedimento erroris.

Dicendum primò, error hîc poteſt eſſe varius: 1. quando erratur in perſona, v. g. quando quis putat ſe contrahere cum Anna, & contrahit cum Maria. 2. Poteſt eſſe error qualitatis intrinſecæ:

Quis error dirimat matrimonium.

ſecæ: v.g. pulchritudinis, virginitatis, &c. Alius poteſt eſſe error qualitatis extrinſecæ, v.g. divitiarum, fortunæ, &c. Alius quoque poteſt eſſe error conditionis, v. g. dum quis putatur eſſe liber, qui tamen eſt ſervus. Error hîc aliquando eſt antecedens, qui dat cauſam contractui, quem ſi quis ſciviſſet adeſſe, noluiſſet contrahere, aliquando eſt conſequens, qui merè incidenter ad contractum ſe habet, adeò ut eo errore non obſtante, voluiſſet equidem contrahere.

Error ergo circà perſonam dirimit matrimonium: cùm enim perſona ſit objectum conſensûs, ſi illa deſit, deeſt conſenſus, ad contractum tamen eſſentialiter requiſitus. Idem eſt in aliis contractibus, ubi intercedit error circa ſubſtantiam. Quod in omnibus verum eſt, ſi error ille ſit antecedens: in matrimonio verò hoc quoque locum habet, etſi error ille ſit conſequens, quia etſi error conſequens non cauſet involuntarium, uti facit antecedens, tamen cauſat non voluntarium negativum, ubi tamen ad matrimonium requiritur voluntarium poſitivum: hoc autem ſpecialiter fit in matrimonio, in quo contrahentes ſunt ſimul objectum contractûs.

Error ille jure naturæ invalidat matrimonium, adeoque ſemper & apud omnes, nec ulla poſitiva ſuperioritas in eo impedimento poterit diſpenſare, cùm nullus poſſit ſupplere deficientem conſenſum eſſentialiter ad contractum requiſitum.

Dicendum 2. Error accidentalis, ſive qui verſatur circa accidentalem qualitatem per ſe non irritat matrimonium, niſi error ille redundet in perſonam. Probatur prius, quia contractus matrimonii verſatur circa perſonas, non verò circa qualitates, quibus deficientibus etiamnum ſubſiſtit contractus & conſenſus in perſonam. Jure tamen poſitivo error qualitatis ſervilis dirimit matrimonium. Probatur poſteriùs, quia quando quis ita intentionem ſuam reſtringeret, ut nollet contrahere, niſi cùm illa,

quæ

quæ habet talem aut talem qualitatem, v. g. quæ eſſet primogenita, quo ſenſu dicitur error accidentalis redundare in perſonam, matrimonii contractus defectu conſensûs eſſet nullus.

Conditio verò ſignificat conditionem ſervilem, quem errorem dixi dirimere matrimonium ex jure poſitivo.

SECTIO III.

De impedimento Voti & Ordinis.

Dicendum primò, votum ſolemne dirimit matrimonium, uti ex privilegio vota ſimplicia Religioſorum Societatis Jesu. Votum verò ſimplex impedit contrahendum, non tamen dirimit jam contractum. Quod verò votum ſolemne illud dirimat, fit ex jure Eccleſiæ, ex cujus diſpoſitione, ſolemnitas voti eſt introducta, uti probavimus agendo de voto. Undè Papa in illo impedimento poterit diſpenſare, faciendo quod perſona antea inhabilis ad contrahendum matrimonium, ad illud fiat habilis, tollendo inhabilitatem ex voto contractam. Quando autem Conc. Trid. ſeſſ. 24. can. 9. videtur contrarium ſtatuere, ſolùm definit illud, quod certum eſt, ſcilicet votum & ordinem dirimere matrimonium, volens abſtrahere à quæſtione controverſa, an votum ſolemne ex natura rei, an ex jure poſitivo dirimat matrimonium. *Vota dirimentia matrimonium.*

Dicendum 2. cùm continentia ſit annexa SS. Ordinibus, ſequitur quod ordo matrimonium contrahendum dirimat: quod intelligi debet de Eccleſiâ Latinâ, cùm Græci, etſi ab ante ab uxoribus ſeſe debuerint quoque continere, tamen etiam conjugati ordinantur validè, etſi illicitè, ait Arcudius in concordiâ. Impedimentum quoque hoc eſt ex jure Eccleſiæ, cùm nulla lex divina, aut traditio hoc

impo-

imponat, ſed ſolùm Eccleſiæ Canones & præſcripta. Si verò quis eſſet ordinatus in infantiâ, non teneretur adultus ſervare caſtitatem: non enim ex voto, ad quod emittendum non habet ſufficientem libertatem: nec ex decreto Eccleſiæ, quæ illos tantùm obligat, qui ſcienter & liberè ordines S. ſuſcipiunt. Idem judicium eſto de ordinatis ante pubertatem, qui etſi vovere poſſint, tamen non ſunt cápaces præcepti continentiæ adeò ardui & difficilis, ſicut jure antiquo eorum profeſſio erat invalida, ut patet ex cap. *ad noſtram* de regularib. ſi tamen talis, poſtea factus pubes habeat ratum, quod circa ſe geſtum eſt, omninò debebit ſervare caſtitatem.

Dicendum 3. qui poſt votum caſtitatis conſummavit matrimonium, poterit reddere debitum petenti, quia non obſtante voto verè tranſtulit in alium dominium ſui corporis, jam autem major eſt obligatio matrimonii, quam voti, cùm votum importet ſolùm nudam promiſſionem, matrimonium verò actualem tranſlationem corporum. Non tamen poterit debitum petere, eo quod, qui vovit caſtitatem ante matrimonium, obligaverit ſe ad ſervandam caſtitatem quouſque poſſet, id eſt quantum poterit ſine præjudicio matrimonii, quod fiet, ſi quidem debitum reddat, non verò illud exigat.

Poteſt aliquando diſpenſare Epiſcopus in voto caſtitatis perpetuæ.

Dicendum 4. poteſt Epiſcopus Belgii diſpenſare in voto caſtitatis perpetuæ, ſi ſubſit periculum ſpiritualis ſalutis, uti dictum eſt in materiâ de voto ſect. 3. idem poteſt Epiſcopus ille, in votis caſtitatis conjugum, puta, ſi non obſtante voto illo contraxerint matrimonium & illud conſummaverint, poteſt Epiſcopus diſpenſare ut petat debitum, idque ob periculum incontinentiæ, neque datur acceſſus congruus ad Pontificem. Imò, etſi non conſummaverint matrimonium, poterit idem facere Epiſcopus, cum talis non debeat ingredi Religionem, ut voto caſtitatis ſatisfiat, nec ad hoc ſe vovendo obligavit, eo quod ſit res longè difficilior, undè abſque diſpenſa-

ſpenſatione poterit conſummare reddendo, & cum illâ poterit petendo: hoc tamen addunt, quod mortuâ comparte teneatur voto caſtitatis, eo quod diſpenſatio illa ſolùm fuerit ad tempus, puta, ad vitam compartis.

Si verò votum illud ſit emiſſum poſt matrimonium contractum, ſi quidem ſit emiſſum abſque licentiâ compartis, poterit indubiè in eo diſpenſare Epiſcopus, cùm illud votum ſit ſolùm caſtitatis partialis, puta non petendi tantùm. Si verò ſit de compartis conſenſu emiſſum, cenſent plurimi, quòd etiam eo caſu diſpenſare poſſit Pontifex, ob periculum incontinentiæ. Alii tamen negant illud periculum, cùm conjuges illi poſſint ſeparari, uti quandò mutuo conſenſu caſtitas eſt promiſſa, & ſic evitari dictum periculum. Si tamen in alterutro eſſet incontinentiæ periculum, nec commodè poſſet adiri ſuperior ob aliquam cauſam v. g. paupertatem, poſſet Epiſcopus eo caſu diſpenſare, uti poteſt cum ſolutis in ſimili neceſſitate, ad ineundum matrimonium, adeoque à fortiori cum illis, qui illud jam inierunt.

SECTIO IV.

De impedimento conſanguinitatis.

Dicendum primò, cognatio eſt triplex: carnalis, ſpiritualis & legalis. Carnalis oritur ex participatione ejuſdem ſanguinis vel naturæ, & definitur, *vinculum perſonarum ab eadem ſtirpe deſcendentium, carnali propagatione contractum, vel quarum una deſcendit ab aliâ*, Undè remotè ſumus omnes cognati, eo quod omnes remotè ab unâ ſtirpe deſcendamus; puta ab Adamo. *Triplex Cognatio.*

Conſanguinitas hæc diſtingui ſolet per 3. lineas, qua-

Lineæ conſanguinitatis. quarum una eſt adſcendentium, v. g. pater, avus, abavus, &c. deſcendentium alia, v. g. pater, filius, nepos, pronepos, &c. collateralium denique altera, v. g. duo fratres, duo patrueles ab eadem ſtirpe deſcendentes. Linea aſcendentium & deſcendentium vocatur recta: in quâ ſi videre velis, quot gradus in eâ ſint, hoc ſolùm notato: tot gradibus diſtat unus ab alio, quot gradibus inferior deſcendit à ſuperiore, vel tot gradibus à ſe invicem diſtant, quot ſunt perſonæ unâ demptâ, v. g. pater & filius uno gradu, avus & nepos duobus, &c. in lineâ tamen tranſversâ, tot gradibus diſtant à ſe invicem, quot diſtant à communi ſtipite: ſic duo fratres diſtant à ſe invicem uno gradu, eo quod uno gradu diſtent à patre, ut à communi ſtipite: filii duorum fratrum diſtant duobus, &c. patruus tamen & nepos dicuntur conjungi in primo gradu, & ſecundo gradu, cùm unus diſtet à communi ſtipite uno gradu, alius duobus: ubi tamen notandum eſt, in hac materiâ ſemper attendi gradum remotiorem, undè tales abſolutè dicendi ſunt conjuncti in ſecundo gradu, ita ſtatuitur cap. *quod dilectio.* Computum quoque dictum intellige juxta jus Canonicum, cùm jus civile planè aliter computet, illud enim duos fratres duobus gradibus diſtinguit: fratrem & filium fratris tribus, &c.

Conſanguinitas an jure naturæ invalidet matrimonium. Dicendum 2. etſi communiter doceatur, conſanguinitatem in primo & ſecundo gradu jure naturæ dirimere matrimonium, cum natura vetet revelare turpitudinem illorum, qui ita proximè nobis conjuncti ſunt: melius tamen docere videntur, qui, volunt nequidem in iis gradibus jure naturæ dirimi, cum pater & filia, v. g. ſint duo ſuppoſita diverſa quæ à natura habent poteſtatem ſui corporis, quam proinde mutuò tradere poſſunt, cum propinquitas illa non repugnet fini matrimonii, nec aliunde oſtendi queat, eos ex jure naturæ ad matrimonium eſſe inhabiles. Proinde, etſi hoc jure naturæ eſſet prohibitum,

bitum, non tamen ideò matrimonium dirimeret, uti patet in voto ſimplici. Prohibitum tamen in primo gradu eſſe tale matrimonium, patet ex S. Amb. Epiſt 66. ubi ait: *Ne pater filiam ſuam accipiat in uxorem interdictum eſt jure naturæ, interdictum lege ſcriptâ in cordibus ſingulorum.* Unde ſi urgens adeſſet cauſa poſſet Papa diſpenſare in conjugio inter fratrem & ſororem: ſicut etſi mutilatio ſit illicita de jure naturæ, tamen ob bonum totius aliquandò adhiberi poteſt & debet.

Dicendum 3. quod ad gradum tertium & quartum attinet uſque quem dirimitur matrimonium, non videntur jure naturæ prohibere matrimonium, ſed ſolo Eccleſiæ jure: patet hoc ex capt. *gaude* de divortiis, ubi Innocentius III. generaliter dicit, paganos licitè contrahere in 2. & 3. gradu, eo quod legem Eccleſiæ ignorent, neque hìc diſtinguit inter lineam rectam & tranſverſam. Imò Sylveſter V. Papa q. 17. refert Martinum V. diſpenſaſſe cum eo, qui cum ſua germana contraxerat. Denique in ſecundo gradu & tertio ſæpè diſpenſatum eſſe, teſtatur experientia.

Dicendum 4. alia eſt cognatio ſpiritualis orta ex baptiſmo & confirmatione. Cognatio hæc olim latius extenſa, per Tridentinum ſeſſ. 24. reform. c. 2. reſtricta eſt, adeo ut tantùm matrimonium dirimat, inter baptiſantem vel confirmantem, & patrinos ab unâ parte, & baptizatum vel confirmatum ejuſque parentes ab aliâ parte. *Cognatio ſpiritualis.*

Dicendum 5. alia denique eſt cognatio legalis, orta ex adoptione perſonæ extraneæ in filium vel filiam, certis ſolemnitatibus in jure præſcriptis. Dirimit quoque hæc cognatio matrimonium inter adoptatum & adoptantem, & adoptati adſcendentes uſque ad 4. gradum; variant tamen in hoc authores, undè res eſt, ſatis incerta, ut ſatis rara. *Cognatio legalis.*

SECTIO V.

De impedimento affinitatis.

Quid ſit affinitas.

DICENDUM primò, affinitas eſt propinquitas perſonarum orta ex copula carnali, inter cognoſcentem & conſanguineos cognitæ. Cum enim illi fiant per copulam una caro, conſanguinei unius propter unitatem ſanguinis, & naturæ, tranſeunt ad fines alterius, & quidem eo affinitatis gradu, quo alter diſtat ab altero. Stipes ergo affinitatis eſt perſona, cum qua fit copula. Copula autem hæc debet eſſe de ſe ſufficiens generationi, cum per eam ſolùm fiant una caro, qui copulantur, unde penetratio vaſis mulieris ſine ſeminatione, ſpadonum, &c. non inducunt affinitatem.

Dicendum 2. Oritur quoque affinitas ex copula occulta, involuntariè habita, in ebrietate, &c. Cùm hîc non conſideretur culpa, ſed ſolùm, quòd fiant una caro, quod tamen etiam fit per copulam cum meretrice.

Hoc tamen quoque notandum eſt, non oriri hîc affinitatem inter conſanguineos utriuſque perſonæ, quæ congreſſa eſt, unde duo fratres, vel filius & pater poſſunt ducere duas ſorores, aut etiam matrem & filiam. Olim vero affinitas oriebatur ex affinitate, adeo ut conſanguinei viduæ haberent affinitatem cum conſanguineis viri uſque ad 4. gradum, quod modò ſublatum eſt: unde

Dicendum 3. Quòd affinitas ex copula licita dirimat matrimonium contrahendum, uſque ad 4. gradum incluſivè: olim verò uſque ad 7. gradum. Ex copula verò illicita dirimit, uſque ad 2. incluſivè, olim verò etiam ad 7. vide de illo Conc. Trid. ſeſ. 24. c. 4. reform. Affinitas ergo ultra gradus dictos,

non

non dirimit matrimonium, imo ne quidem illud prohibet, uti declaravit Pius V. ut autem ſciatur, undenam affinitas dignoſci poſſit, ſervanda eſt hæc regula: quo gradu quis eſt cognatus viri, eodem eſt affinis uxori aut feminæ ab eo cognitæ, & contra.

Dicendum 4. Affinitas dirimit matrimonium ſolo jure Eccleſiæ, adeo ut in eo poſſit diſpenſare Pontifex, uti ſæpè fecit, nam Alexander VI. permiſit Emmanuëli Regi Luſitaniæ, ut acciperet viduam Fratris: Julius II. cum Henrico VIII. Rege Angliæ, ut duceret Catharinam Arragoniam Viduam Arthuri Fratris, à quo tamen dicunt quidam fuiſſe intactam, idque approbante toto terrarum orbe, quam diſpenſationem poſteà confirmavit Clemens VII. ſic etiam Innocentius X. cum Rege Poloniæ diſpenſavit, ut acciperet viduam fratris. Quin imo in V. L. Deut. 25. præcipitur, ut frater fratri ſemen ſuſciter. *Quo jure affinitas dirimat matrimonium.*

Neque objici hîc poteſt contrarium, eo quòd Joannes Baptiſta Herodi dixerit, non licèt tibi accipere uxorem fratris tui, id èſt viventis: & quamquam alii eum jam defunctum velint, nihil equidem obſtat, cùm doceant multi, id illicitum fuiſſe etiam in L. V. quando frater reliquerat ſemen, prout frater reliquerat filiam ſaltatricem.

SECTIO VI.

De Impedimento Ligaminis & publicæ honeſtatis.

Dicendum primò, Per ligamen hîc intelligo matrimonium cum alio contractum, quod dirimere Matrimonium, patet ex dictis de polygamia. *Quid ſit ligamen.*

Dicendum 2. Publica honeſtas, ſive juſtitia pu-

Juſtitia publicæ honeſtatis. blicæ honeſtatis, eſt propinquitas orta ex ſponſalibus validis, vel ex contracto matrimonio in facie Eccleſiæ invalido, vocatur verò eo nomine, eo quod juſtum ac honeſtum fuerit, tale impedimentum inducere, porrò impedimentum hoc matrimonium dirimit ordinariè tantum in primo gradu, quo fit ut ſponſus de futuro, non poſſit contrahere cum iis, quæ ſunt in primo gradu conſanguineæ ſponſæ. Jure antiquo verò dirimebat ad 4. gradum, & oriebatur quoque ex ſponſalibus invalidis, aliter quam ex parte conſensûs. Sæpè huic impedimento conjungitur impedimentum affinitatis, v. g. ſi ſponſus de futuro cognoſcat ſororem ſponſæ, non poteſt ſororem illam ducere propter juſtitiam publicæ honeſtatis, nec ſponſam propter affinitatem. Si tamen prius ante contracta ſponſalia eam cognovìſſet, poſſet tunc cum priore contrahere, quia ſponſalia cum alia ob affinitatem fuerunt nulla, adeoque non inducunt juſtitiæ publicæ honeſtatis impedimentum.

Dicendum 3. Publica honeſtas orta ex matrimonio valido ſeu etiam invalido aliter quam ex parte conſensûs, etiamnum juxta jus antiquum dirimit matrimonium uſque ad 4. gradum, cùm nihil circa hunc caſum variaverit jus novum Concilii Trid. aut aliud jus, ſed ſolum *Circa illud*, quod oritur ex ſponſalibus, uti declaravit Pius V. in Bulla *Ad Romanum.* tit. de matrim. & ſponſ. in 7. decret. ex quo inferunt, quòd hoc impedimentum non oriatur ex matrimonio clandeſtino, quod nequidem habet vim ſponſalium, uti agendo de ſponſalibus declaravi.

SE:

SECTIO VII.

De impedimento criminis & raptûs.

Dicendum primò, crimina homicidii, adulterii & raptûs aliquando matrimonium dirimunt, quæ lex juſtè imponitur ad vitandas cædes & adulteria inter conjuges. Ex homicidio verò oritur, quando conjux occidit ſuam compartem aut à complice occiditur, idque ex intentione, ut pars ſuperſtes cum complice poſſit nubere. Ex adulterio oritur, quando adulter & adultera ſibi promittunt, quod ſe mutuò mortuâ comparte accipient in conjugem. His addi poteſt, dum quis nubit conjugato, cum quo numquam poſtea poteſt conjungi etiam ſoluto matrimonio priori.

Dicendum 2. Raptus, qui eſt violenta abductio de loco ad locum causâ explendæ libidinis vel matrimonii contrahendi, dirimit quoque matrimonium, adeò ut inter raptam & raptorem, quamdiu rapta eſt ſub poteſtate raptoris, nec loco reddita tuto, non poſſit ſubſiſtere matrimonium: ſi verò rapta à raptore ſit ſeparata, & in loco tuto & libero conſtituta, illum in virum habere conſenſerit, eam raptor in uxorem habeat, ita tamen ut raptor & ejus complices ſint excommunicati, perpetuo infames, omnium dignitatum incapaces, &c. De quo agit Conc. Trid. ſeſ. 24. c. 6. reform. ubi videtur ſolùm agere Concilium de raptu causâ matrimonii, non verò ſolùm causâ explendæ libidinis. Hoc quoque notandum, quòd prædictæ pœnæ non concernant mulierem rapientem virum, cum expreſsè agat Concilium de rapta, & jura ſoleant reſpicere ad caſus fieri ſolitos, & odioſa ſint reſtringenda. Hoc quoque adverti poteſt indifferens hîc eſſe, ſitne raptus cum violentia phy-

ſica, ſive morali per minas, metum, &c. Si verò fiat dolo abſente violentiâ, non eſt raptus: uti etiam, ſi abducatur ut vendatur v.g. erit plagium. Quibus & hoc adde, quòd ille, qui pro alio rapit feminam, poſſit cum ea contrahere, cum Concilium agat de ſolo raptore, quamquam coöperantibus aliis graves infligat pœnas.

SECTIO VIII.

De Impedimento Impotentiæ.

Quid impotentia. Dicendum primò, Impotentia hæc nihil eſt aliud, quam Phyſica inhabilitas ad copulam generationi ſufficientem. Oritur illa ex variis cauſis: ex naturali complexione, quæ in jure vocatur *Frigiditas*: ex defectu membrorum, v. g. arctitudine feminæ: ex defectu ætatis: ex maleficio. Alia deinde eſt impotentia perpetua, alia temporalis: alia denique abſoluta reſpectu cujuſlibet, alia reſpectiva.

His poſitis dicendum 2. quòd impotentia antecedens matrimonium, quæ ſit perpetua, dirimat matrimonium. Patet hoc ex variis juris capitulis. Ratio verò hujus eſſe poteſt, quòd hîc deficiat eſſentialis materia contractûs, quæ eſt corpus non quodlibet, ſed ad generationem aptum, cùm hîc detur poteſtas in corpus mutuum, quæ poteſtatis traditio nulla eſt, ſi interſit talis impotentia: ſi verò impotentia illa ſuperveniat, non dirimit matrimonium, eò quòd ante poteſtas tradita ſit in materiam habilem. Dictum tamen eſt in principio inhabilitas *Phyſica*: non enim talis impotentia moralis impedit dirimendo matrimonium, uti fit quando mutuo pacto non poſſunt reddere debitum.

Ex dictis inferes, matrimonia à ſpadonibus & perfectè eunuchis, id eſt utroque teſte carentibus con-

contracta, eſſe nulla, eo quòd ſint inepti ad emittendum ſemen. Et quamvis hoc diu dubium fuerit de eunuchis, qui poſſent emittere ſemen aliquod, vel potius humorem ſemini ſimilem, contrarium tamen jam declaravit Sixtus V. eorum matrimonia diſtrictè prohibens.

Unde dignoſci poſſit impotentiam eſſe perpetuam.

Quæres, unde dignoſcatur eſſe impotentia perpetua. Reſp. ad hoc dignoſcendum Eccleſia determinavit triennium, ut ſi intra illud tempus matrimonium non conſummetur, poſſit judicio Eccleſiæ diſſolvi. In quibuſdam Galliæ provinciis conſuetudo non dat triennium, ſed indicitur congreſſus in alienis ædibus à judice deſignatis, vel à compartibus, in lecto cortinis circumvallato, præſentibus in eodem conclavi medicis & matronis, ac obſtetricibus per 4. aut 5. horas, poſt quod tempus exploratur, an conſummatum fuerit matrimonium: verum ex eo parum certitudinis haberi poſſe, obſervant ipſi ſcriptores Gallici, ex tam lubrico, brevi, & tam pudibundis conditionibus ſociato experimento.

Dicendum 3. Poſſent tamen tales impotentes extraordinario modo inire matrimonium puta ad caſtè vivendum, cùm impedimentum illud ſolùm dirimat matrimonium prout ordinariè initur, puta ad generationem. Unde jura permittunt impotentibus frigidis habitare apud ſe invicem ut frater & ſoror. Quod verum eſt agendo de jure naturæ, quandoquidem ex jure Eccleſiæ impotentes non poſſint quoque contrahere matrimonium ad caſtè vivendum.

An hermaphroditæ poſſint inire matrimonium.

Dicendum 4. Hermaphroditæ poſſunt inire matrimonium juxta ſexum prævalentem tantum: ſi verò in utroque ſexu ſint æquales, poſſunt eligere alterutrum, præſtito tamen juramento judici Eccleſiaſtico, quod poſt viduationem non contrahent juxta ſexum alterum: ſi tamen non habitâ ratione juramenti contrahant juxta alium ſexum, teneret matrimonium.

Senes, decrepiti, ſteriles an ſint impotentes. Dicendum 5. Steriles, ſenes, decrepiti, vel quando natura medicorum arte poteſt aptari ad generationem non cenſentur hîc impotentes, eo quòd abſolutè poſſint conſummare matrimonium per copulam de ſe aptam generationi, etſi per accidens impediantur, puta ex qualitate aliqua vel indiſpoſitione temperamenti. Idem eſt de infirmis & moribundis, quos numquam à contrahendo matrimonio rejicit Eccleſia. Idem eſt de femina, quæ ſemper abortum facit; aut numquam ſine periculo vitæ parit, cui etſi copula ſit illicita, eſt tamen illi poſſibilis.

Impotentia ſuperveniens matrimonio. Dicendum 6. Si impotentia perpetua ſuperveniat matrimonio rato, necdum conſummato, matrimonium erit penitus diſſolvendum, juxta varios apud Sanchez l. 7. diſp. 102. quod probant 1. ex decreto Greg. III. qui conceſſit licentiam migrandi ad aliud matrimonium ob impotentiam perpetuam uxori ſupervenientem. 2. Quod non minus requiratur ad conſervationem matrimonii, quam ad primam ejus productionem. 3. Quod obligatio reddendi debiti ſit eſſentialis matrimonio. 4. Quod idem conceſſerit Alexander III. quod ante conceſſit Greg. III. Alii plures negant eo caſu diſſolvi matrimonium, etſi alii fateantur, eſſe tunc juſtam cauſam, ut Pontifex diſpenſet in tali matrimonio rato.

Dicendum 7. Si de perpetuitate ſit dubium, datur (ut ante dictum eſt) triennium ad deliberandum, & videndum an ſit perpetua. Si verò intra illud tempus conſummare non poſſint, ſi nolint habitare ut frater & ſoror, ſunt omninò ſeparandi. Factâ verò ſeparatione, poteſt ille qui potens eſt, inire aliud matrimonium: Si verò eo inito, impotens efficiatur potens, ei reddenda eſt conjux, eo quòd impotentia præſumatur fuiſſe ſolùm temporalis, & ſubſtitiſſe matrimonium.

Dicendum 8. Juxta utrumque jus, in femina matri-

matrimonium ineunte, requiritur ætas 12. annorum completorum, & in viro 14. itidem completorum: Jure tamen naturæ & divino, ſufficit ea ætas, quæ valeat ad deliberatè contrahendum. Excipe tamen, niſi malitia ſuppleat ætatem, id eſt, niſi ſint citius apti ad generationem & doli capaces: Conſtat enim aliquando ante talem ætatem à jure requiſitam, adeſſe aliquando generandi potentiam, uti de Achaz volunt aliqui, qui juxta eos anno 11. dicitur genuiſſe Ezechiam, & de Salomone, qui dicitur anno 10. genuiſſe Roboam. Super quo vide S. Hieron. Epiſt. 132. ad Vitalem, qui ibidem aliud exemplum in hujus rei confirmationem ſuppeditat, ita ſcribens: *Audivi Domino teſte non mentior, quædam muliercula cum expoſitum nutriret infantem, & inſtillaret cibos, ac nutricis officio fungeretur, cubaretque cum ea parvulus, qui uſque ad decimum jam pervenerat annum, accidit ut plus quam pudicitia patitur, ſe mero ingurgitaret, accenſaque libidine, obſcœnis motibus ad coitum duceret infantem; prima ebrietas, alterius noctis & cæterarum deinceps fecit conſuetudinem: necdum duo menſes fuerant evoluti, & ecce feminæ uterus intumuit, Quid plura? Diſpenſatione Dei factum eſt, ut quæ contra naturam ſimplicitate parvuli in contemptum Dei abutebatur, à naturæ Domino proderetur, impleto ſermone quod dicitur Matth.* 10. Nihil occultum quod non reveletur. Sed & *Arnoldus de Hollandia* in ſuo Gnoto-ſolito lib. 1. Rubrica 6. c. 15. q. 13 refert quod *Gaſpar de Caldis* apud Bononienſes in jure Canonico Profeſſor de una octo annorum audiverit, eam anno 1592. inprægnatam fuiſſe, quod eſt horrendum.

Ætas conjugum.

His & ſimilibus exemplis maturè conſideratis omnimodè approbo, ideoque ſuggero Illuſtriſſimi *Roveni* monitum, quod anxius Reip. Chriſt. l. 2. cap. 18. tradit. *Non permittant parentes, ut proles jam grandiuſculæ cum ipſi in eodem lecto dormiant, nec*

fratres cum ſororibus, aut filii cum ancillis & nutricibus. Quam enormia aliquando peccata committantur, quando promiſcue pueri jam octennes vel decennes cum parentibus vel nutricibus, vel fratres cum ſororibus, vel cognatis quamvis gradu propinquiſſimis dormire permittuntur, multorum docet turpis & horribilis lapſus, & irreparabile pudicitiæ damnum: hinc inceſtuoſæ ſæpe conjunctiones ex nimia familiaritate & puerili levitate. accedentibus dæmonum tentationibus & hominum perverſorum cupiditatibus: quæ utinam inter ſimilis ſexus homines non aliquando ad infanda incitent: etiam inter pueros & conſanguineos prætextu conſanguinitatis & cognationis irrepente carnali complexu, libertate & affectu, aſpectibus, tactibus, aliiſque, quæ turpe eſt & dicere. Fortè ob eamdem cauſam S. Hieron. epiſt. 12. ad Gaudentium etiam puellis cum puerulis luſum interdicit: *Sexus femineus*, inquiens, *ſuo jungatur ſexui: neſciat, imò timeat cùm pueris ludere.*

Maleficia. Dicendum 9. Impotentia maleficii ſatis frequens eſt inter conjuges. Infertur potiſſimum 2. modis, vel ope dæmonis: Vel mediis naturalibus impeditivis generationis, v. g. caſtratione, deſiccatione, infrigidatione, &c. Quas artes & cauſas, quia optimè novit eas dæmon, eaſdem probè noſcit quandoque procurare. Sic etiam dæmon efficere poteſt, ut poſſit quis copulari cum unâ & non cum aliâ. Modi verò quibus hîc utitur dæmon, ſunt penè innumeri: Quidam docent, quòd malefici ligulam conjungant ſub certa verborum forma, quâ mediante reddit dæmon conjuges impotentes. Hoc autem fit, quòd dæmon copulandorum corpora ita impediat, ut mutuo penetrare nequeant, vel per interpoſitionem corporis aſſumpti, vel reddendo unum alteri odioſum, ſuſpicioſum, immittendo morbos, prohibendo ne ſpiritus vitales mittantur ad membra generationis, ſemen exſiccando, vigorem membri genitalis impediendo, &c. Feminam

minam

minam coarctando, imò aliquando præſtigioſè membrum virile auferendo. Quomodo verò maleficium tolli poſſit, diximus de ſuperſtitione.

APPENDIX.

An Epiſcopi Belgii poſſint diſpenſare in impedimentis dirimentibus Matrimonii.

Quomodo Epiſcopi illi diſpenſare poſſint in voto caſtitatis perpetuæ, dictum eſt agendo de impedimento voti.

Dicendum ergò generaliter, poſſe ejuſmodi Epiſcopos diſpenſare in impedimentis illis, poſtquam matrimonium ſit contractum; ſi ſequentes conditiones adſint: puta, ſi matrimonium illud ſit celebratum in facie Eccleſiæ & publicum, impedimentum verò ſit occultum, & ſit ſcandalum in ſeparatione, nec ad Pontificem ſit congruus concurſus, ratione paupertatis aut alterius neceſſitatis. Quamquam enim Epiſcopi non poſſint regulariter diſpenſare in lege Pontificis aut Concilii; poſſunt tamen in ea diſpenſare, in urgenti neceſſitate; & quandò non patet aditus ad Superiorem, uti communiter tradunt Canoniſtæ. Aliqui dant rationem, eo quòd Papa eam conceſſiſſet, ſi de eo fuiſſet requiſitus, ob ſalutem animarum. Immeritò tamen aliqui hoc negant, quandò contrahentes ſunt divites, cùm in illis etiam poſſit eſſe urgens neceſſitas, tum ex eo quòd nimium diſtent Româ; tum ex eo, quòd & in illis poſſit ſubeſſe periculum incontinentiæ: adeoque ſit eadem ratio, quæ eſt in pauperibus ad obtinendam diſpenſationem ab Epiſcopis. *Poſſunt diſpenſare poſitis certis circumſtantiis.*

Si verò in dicto caſu gaudeant Legati Apoſtolici privilegio diſpenſandi, non poterit omninò diſpenſare

ſare Epiſcopus, eo quòd Epiſcopo ſolùm competat hæc poteſtas ratione neceſſitatis, quæ hoc caſu ceſſat, dum poterit adiri ſuperior aut ejus Vicarius.

Quid ſi matrimonium eſſet malâ fide contractum.

Quæret aliquis, an hoc etiam locum habeat, dum matrimonium eſt malâ fide contractum. Reſp. communiter quod non, quod expreſsè ſtatuit Concilium Trid. ſeſ. 24. de matrimonio cap. 5. ubi ita dicitur: *Si quis intra gradus prohibitos ſcienter matrimonium contrahere præſumpſerit, ſeparetur, & ſpe diſpenſationis conſequendæ careat.* Ratio hujus eſt, quòd poteſtas diſpenſandi, quæ alio caſu conceditur Epiſcopis, innitatur æquitati, quod æquum ſit caſu dicto ab Epiſcopo diſpenſari, quæ æquitas dicto caſu ceſſat, cùm Pontifex non cenſeatur velle favere iniquitati & fraudi, dum ſub ſpe ejuſmodi diſpenſationis, plurimi cum ſimili impedimento non timerent contrahere. Idem ſtatuit idem Concilium, quandò matrimonium ignoranter eſt contractum, ſed debitæ ſolemnitates, v. g. denuntiationes ſunt neglectæ: aliud eſſet, ſi omiſſæ ſolùm eſſent ex ordinarii diſpenſatione, cùm eo caſu non contemnantur, quod requirit Concilium, ut careant ſpe diſpenſationis. Si verò ſolùm ex unâ parte ſit malâ fide contractum matrimonium, poterit in prædicto caſu diſpenſare Epiſcopus, cùm non ſit æquum ob alterius delictum puniri innocentem, neque ex concilio poteſt colligi id ſufficere, ut ſpe diſpenſationis careant: & è contrario unius bona fides ſufficiat, ut proles ſit legitima, & ut talis habeatur ab Eccleſiâ.

Poteſt etiam diſpenſare ante matrimonium contractum.

Dicendum 2. Nec ſolum poſt contractum matrimonium poterit dicto caſu diſpenſare Epiſcopus, ſed & ante illud contrahendum. Ita Sylvius cum aliis multis. Ratio ejus eſt, quòd poſſit Epiſcopus diſpenſare cum illo, qui contraxit in hoc impedimento, ergò & cum illo qui jam contrahere debet. Quòd enim Epiſcopus poſſit diſpenſare poſt matrimonium

monium eſt propter neceſſitatem, & difficilem recurſum ad Pontificem, vel ejus legatum, quæ neceſſitas etiam eſſe poteſt ante matrimonium contractum; ergò eſt par ratio.

Ejuſmodi autem neceſſitas, ait Sylvius, *videtur eſſe, ſi quis morti proximus ad legitimandos liberos, vel ad reſtaurandum honorem, vel pro bono, aut pro compoſitione magnæ litis velit matrimonium contrahere: obſtet autem impedimentum dirimens, nec poſſit adiri Pontifex vel ejus Legatus habens poteſtatem diſpenſandi. Item ſi ſponſus aut ſponſa manè venit ad confeſſionem; & per eam deprehenditur eſſe inter illos impedimentum dirimens, cujus manifeſtatio eſſet cauſa gravis infamiæ, & ſi non ſtatim procedant ad contractum, alteruter æſtimabitur fuiſſe confeſſus aliquod enorme peccatum, ob quod Parochus nolit, vel etiam non poſſit eos conjungere: jamque amici ſunt in diem illum vocati, omniaque ad nuptiale convivium parata.* Rectè tamen addit idem Doctor? *In hoc tamen caſu videndum, an confeſſarius non poſſit ſcandalum & infamiam diſpenſatorum cavere, jubendo pœnitenti ut voveat caſtitatem ad 1. vel 2. menſes, ut interea quæratur diſpenſatio, pœnitens autem conſanguineis & amicis dicat, ſe habere votum caſtitatis, & propterea Paſtorem velle, ut expectetur diſpenſatio. Non dicat tamen pœnitens votum ſuum eſſe temporaneum, ne per hoc cognoſcatur non eſſe neceſſariam diſpenſationem pontificiam: & ſic urgeatur ad contrahendum non expectatâ illâ diſpenſatione. Quòd ſi tali medio poſſit differri matrimonium, ſine ullius gravi notâ vel infamiâ, donec recurratur ad S. Sedem vel Nuntium ſufficienti poteſtate inſtructum, Epiſcopus non poteſt diſpenſare. Si vero poſſit quidem evitari infamia & omne dedecus per aliquam dilationem, non poſſit tamen eſſe recurſus ad Pontificem vel ad eum, qui facultatem habet diſpenſandi, nec etiam poſſit matrimonium totaliter impedire ſine magno ſcandalo & dedecore, poterit Epiſcopus diſpenſare: & idcirco noverint*

Notandum confeſſariis.

rint

rint Canfeſſarii hanc cautelam. Hactenus Eximius Doctor Sylvius.

Quid ſi impedimentum matrimonio ſuperveniat.

Dicendum 3. Poterit quoque Epiſcopus diſpenſare in impedimentis matrimonio ſupervenientibus, v. g. affinitate vel ſpirituali cognatione, ſi v. g. unus cognoſcat ſuæ conjugis conſanguineam, vel ſi baptizet extra neceſſitatem ſuum infantem. Quæ impedimenta, etſi de ſe ſint dirimentia, non tamen dirimere poſſunt matrimonium jam contractum, privant tamen jure petendi debitum. Quòd verò Epiſcopus in eo poſſit diſpenſare in caſu neceſſitatis, & dum non poteſt haberi facilis recurſus ad Pontificem, admittunt omnes: alii tamen addunt hoc etiam eſſe verum, ſive recurſus ille haberi poſſit ſive non; cùm Epiſcopi præſcriptâ jam dudum conſuetudine, acquiſierunt juriſdictionem diſpenſandi, & hoc ſatis ſervatur in praxi.

SECTIO IX.

De Matrimonio Clandeſtino.

Quid clandeſtinum matrimonium.

Dicendum primò, Matrimonium clandeſtinum eſt, quod clàm fit, id eſt vel ſine præſentia Parochi & teſtibus, vel ſine denuntiationibus. Si cæteræ ſolemnitates hic deſint, non dicitur clandeſtinum, ſed minus ſolemne. Porrò ad perfectam matrimonii ſolemnitatem requiritur 1. ut triduo ante matrimonii contractum ponant ſe conjuges in ſtatu gratiæ, idque per confeſſionem & communionem. 2. Ut adſit Parochus, aut alius de ejus licentia. 3. Ut ita ſuum declarent conſenſum, ut ſi opus eſſet, poſſent de eo teſtari, tum teſtes, tum Parochus. 4. Ut non cohabitent ante benedictionem Eccleſiæ. 5. Ut tres proclamationes præcedant,

de

de quibus antea. 6. Ut utrumque roget Parochus de conſenſu. 7. Ut eoſdem conjungat. 8. Ut in libro Parochus eorum nomina, teſtes, annum, menſem, diem ſignet, &c. de quibus videri poteſt Rituale.

Dicendum 2. Verius apparet matrimonia clandeſtina ante Concilium Trid. fuiſſe valida in ratione contractûs, etſi ſemper fuerint illicita, & ea Ecclesia fuerit deteſtata, ut ait Conc. Trid. quod ſolùm probant aliqua Pontificum dicta, quæ ante Concilium Trid. talia matrimonia damnant. Falſum verò eſt hoc illorum dogma, quod ante Tridentinum non fuerit poteſtas Eccleſiæ ea matrimonia irritandi, prout ſuſtinuerunt etiam 40. Epiſcopi ad illud Concilium convocati, ut refert Diana. *An clandeſtina matrimonia ante Conc. Trid. fuerint valida.*

Dicendum 3. Decretum hoc ſolùm obligat in illis locis, ubi Concilium Tridentinum eſt receptum, quod an factum ſit in toto Belgio & quomodò, dictum eſt agendo de legibus ubi verò decretum illud fuit promulgatum, etſi modo inibi Catholici permixti ſint hæreticis, uti fit in Hollandia, Gallia, &c. ubi contraria ſatis frequens conſuetudo: tamen illâ conſuetudine contrariâ, ſive potiùs corruptelâ, non abrogatur vis ejus decreti, cùm Concilium in decreto annullante matrimonia clandeſtina expreſsè addat, *Quâcumque conſuetudine etiam immemorabili, quæ potiùs corruptela eſt, non obſtante.*

Porrò Concilium Tridentinum fuiſſe publicatum in Hollandia & Zelandia, antequam illæ Provinciæ ab obedientia Regis Catholici defeciſſent, eſt omninò certum. Id enim primo factum eſt anno 1565 ex mandato Regis Catholici Philippi II. per *Margaretam Parmenſem* Belgii Gubernatricem ut alibi ante: De quo aliquos dubitare, ſibi autem relatum, quod adhuc à paucis annis vixerint Viri ſenes Ultrajecti, qui à ſuis parentibus certa ſigna illius publicationis ibidem factæ referebant, in Paſt. Miſſion. Tract. 13. a. 1. ſcripſit non ita pridem *Joannes*

Bapti-

Baptiſta Verjuis. Quo autem dubium omne diſpareat, & quæ ex auditu relata, certam fidem obtineant, exſcribo Mandatum, cujus è Cathedralis Daventrienſis Capituli Archivio typis impreſſum, & ad illud à Præſule miſſum, eſſe penes ſe exemplar aſſerit *Joannes Lindeborn* Catecheſi 9. cap. 1. parag. 4. notarum Catecheticarum in Matrimonii Sacramentum. Cujus Mandati tenor ſequitur, & eſt talis. Fredericus a Tautenburg *Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Archiepiſcopus Trajectenſis, univerſis & ſingulis Dominis, Prælatis, Abbatibus, Archidiaconis, Præpoſitis, Prioribus, Collegiorum quorumcumque Decanis, Officialibus Eccleſiaſticæ Jurisdictionis, & Paſtoribus quibuſcumque per Diœceſim noſtram Trajectenſem: videlicet Territorium Trajectenſe, Hollandiam, Geldriam, Tranſiſulaniam & Friſiam, nec non quatuor Officia Flandriæ cum circumjacentibus locis, ad quæ Sacrum Eccleſiæ noſtræ Chriſma ſe extendit, ſalutem in Domino ſempiternam. Cùm Illuſtriſſimus Dux* Albanus *locum tenens, Gubernator & Capitaneus Generalis harum ditionum inferiorum Regiæ & Catholicæ Majeſtatis, certis ſuæ Excellentiæ litteris nos requiſierit, quatenus vos omnes & ſingulos Trajectum evocaremus, ad audiendam & intelligendam ſuæ Majeſtatis Regiæ intentionem & irrefragabilem voluntatem, ſuper Sacri Oecumenici Tridentini Concilii Decretis, & quibuſdam aliis tunc latiùs proponendis: Vobis & Veſtrûm cuilibet in virtute ſanctæ obedientiæ ac ſub ſuſpenſionis à divinis, excommunicationis, nec non centum realium aureorum pro una dictæ Regiæ Majeſtatis Fiſco, & altera medietatibus Fiſco noſtro ad viſus pauperum irremiſſibiliter applicandorum pœnis* præcipimus ac mandamus, *quatenus Trajecti ad feriam tertiam poſt Dominicam* Cantate *proximè venturam horâ ſeptimâ matutinâ perſonaliter compareatis in Metropolitana Eccleſia noſtra Trajectenſi. Aut ſi legitimè aut notoriè aliquis veſtrûm impeditus fuerit, ſuo loco atque nomine Procuratorem idoneum & reſponſalem*

lem cum pleno mandato ſuffultum huc tranſmittere nullatenus poſtponat, ad audiendam & percipiendam, ut præmititur, ſuæ Majeſtatis Regiæ ac Catholicæ piam intentionem & irrefragabilem voluntatem ſuper dictis Concilii Tridentini Decretis, & aliis, prout ſupra vobis, cùm per Nos, tum Suæ Majeſtatis certos Commiſſarios, eodem tempore hîc quoque ea de cauſa comparituros, aperiendam, patefaciendam atque inſinuandam. In quorum fidem & teſtimonium juſſumus hæc per Notarium & Scribam Cameræ noſtræ Archiepiſcopalis ſubſcribi. Datum in noſtra Metropoli Trajectenſi die 22. menſis Aprilis anno à Nativitate Domini milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimo octavo. Infrà habebatur. *De Mandato Reverendiſſimi Domini Archiepiſcopi* Lamsweerde.

Brugesii *tunc Decani Metropolitani*, inquit præfatus Lindeborn, *quem poſteà authoritas Regia* Tautenburgii *Succeſſorem dixit, aliorumque litteras habui ad ſuos familiares Trajecto ſcriptas, quæ quod in convocatorio ſuo Mandato Præſul faciendum inſinuaverat, factum atteſtantur. Hæc per tranſennam & in eorum gratiam, quibus hîc aut dubia aut ignota Tridentini Concilii promulgatio.* Ita ille.

Excuſat tamen & excipit Eccleſia in locis miſſionis, de quo mox. In caſu etiam mortis verius eſt, quod clandeſtinum matrimonium non valeat, cùm lex contractibus præſcribens formam, ſub qua ſolùm valent, non admittat epykiam, niſi de exceptione per aliam legem conſtet, quod hîc neutiquam ſit.

Dicendum 4. Parochus aſſiſtens debet eſſe proprius qui ſubditorum matrimonio aſſiſtere etiam poteſt extra ſuam Parochiam, quia hic actus nullum externum ſtrepitum requirit, cujuſmodi in alieno territorio fieri prohibetur. Si verò ſint alterius Parochiæ ſponſus & ſponſa, poteſt aſſiſtere Parochus alterutrius, etſi ſoleat aſſiſtere Parochus ſponſæ. Vagabundis aſſiſtit quilibet, ita tamen juxta Trident. *Parochus aſſiſtens.*

dent.

dent. Ne aſſiſtant, niſi priùs re ad ordinarium delatâ, & ab eodem veniâ obtentâ. Teſtes verò adhibendi, non debent eſſe omni exceptione majores, quaſi contra eos in judicio non poſſit excipi, ſed ſatis eſt, quod ſint rationis capaces, quod poſſint advertere quid agatur, & idem poſteà teſtari. Undè poſſunt eſſe mulieres, infames, excommunicati, &c. non tamen ſufficit eorumdem præſentia merè corporalis, ſed requiritur moralis, ſita in eo, quod videant, quid agatur, & de eo poſſint teſtari. Undè non ſufficit, ſi teſtes ſint ebrii, amentes, dormiant, &c.

Teſtes matrimonii.

Quæres, an hîc ſufficiat quod Parochus tranſeunter aſſiſtat; quod præſentia ejus habeatur dolo & fraude; vel etiam, ſi affectet Parochus ſe non attendere? Reſp. Docent aliqui, quod non ſufficiat hîc Parochum tranſeunter eſſe præſentem, adeò ut ſi Parochus caſu adfuerit v. g. ſi inter celebrandum Miſſam, vel divinum officium ſibi ipſis de præſenti repromittant matrimonium, matrimonium illud non valeat. Ita Baſilius Pontius lib. 5. cap. 21. num. 4. ubi etiam adfert aliquot Declarationes Cardinalium pro ſua ſententia. Alii èċontra docent id ſufficere, dummodò Parochus id percipiat, quid agatur: adeò ut de conſenſu matrimonii teſtificari poſſit, quod ſolummodò requirit Conc. Trid. ſecuti, ſi quis caſu tranſiens, videret homicidium, poſſet de illo teſtificari. Declarationes autem illæ loquuntur de caſu, quo Parochus ita tranſeunter adeſt, ut de caſu teſtificari non poſſit.

Si vero dolo, fraude, vel metu Parochus adeſſe cogatur, quamquam alii negent hoc ſufficere, tamen certùm eſt ob dictam rationem, quod talis præſentia Parochi ſufficiat: non enim requiritur, quod talis præſentia ſit omninò voluntaria, ſed ſufficit ad mentem Concilii, quod de facto ſufficienter teſtificari poſſit.

Et quamvis fortè Parochus oculos & aures claudat,

dat; validum equidem erit matrimonium juxta Pontium c. 29. num. 12. tum ob declarationes, quas ille ibi adfert: tum etiam, quod quando Parochus monitus oculos & aures claudens fingit ſe non audire, ſufficienter teſtari poteſt, illos coram ſe contraxiſſe. Interim ratione irreverentiæ, & injuriæ illatæ, Eccleſiæ, Sacramento, & ipſi Parocho; mortaliter peccant ita contrahentes, & ſeverè caſtigari tales oportet; niſi fortè cauſa rationabilis adeſſet.

APPENDIX.

An Matrimonia clandeſtina ſint irrita per totum Belgium

Dicendum primò, cùm matrimonia illa ante Concilium Trid. fuerint valida, ſequitur eadem etiamnum eſſe valida, ubi dictum Concilium non eſt promulgatum aut receptum, prout declarat ipſum Concilium ſeſſ. 24. de matrim. c. 1. hinc ſequitur eſſe etiamnum valida ejuſmodi matrimonia in Anglia, in qua idem Concilium non fuit receptum. De partibus Galliæ eſt major quæſtio: Aliqui volunt ibidem clandeſtina matrimonia eſſe irrita ſaltem ab anno 1602. uti refert ex D. de Val Leſſius caſuum conſcientiæ caſu. 5. V. *Sponſalia*. Ad quod quidam dicunt, hoc pervenire ex conſtitutione Regis, non verò vi Concilii, adeò ut de ea re etiamnum dubitetur, quoad partes Galliæ. *Matrimonia clandeſtina valida ſunt ubi Conc. Trid non eſt publicatum aut receptum.* *An in Gallia,*

Dicendum 2. Etſi, ut alibi dictum eſt, Concilium Trid. ſit publicatum in Hollandia & Zelandia antequam illæ provinciæ ab obedientia Regis Catholici defeciſſent; tamen ibidem aliquando poſſunt valere matrimonia clandeſtina. Deſuper duos caſus expreſſit Sancta Congregatio Card. *An in Hollandia*

1603. 19. Januar. Conſulta à Nuntio Apoſtolicò per Germaniam & Belgium pro matrimoniis in Hollandia & Zelandia celebratis, ut refert Chapeauville Vicarius Leodienſis q. 15. de matrimonio à D. Sylvio hic relatus: Primus caſus erat, ſi quidem alibi decretum Concilii eſſet publicatum & obſervatum, ſed Parochialis Eccleſia proprio Parocho careat, aut Cathedralis Epiſcopo, nullusque adſit qui vel Parochi vel Epiſcopi vices ſuppleat, valebit matrimonium ſine præſentia Parochi contractum, ſervatâ tamen formâ Concilii, quantum poteſt, adhibitis ſaltem 2. teſtibus.

2. Caſus erat, ſi quidem eſſet ibidem Parochus aut Epiſcopus, ſed nullo conſtituto Vicario, & uterque metu hæreticorum lateat, ita ut planè ignoretur ubinam ſit, item ſi à Diœceſi eodem metu abſint, nec ad eos detur tutus acceſſus: etiam validum erit matrimonium ſine Parochi præſentia, adhibitâ tamen concilii formâ, ut ſupra. Ex quo collige, etiam valere matrimonium ſine Parocho contractum, ſi quidem ſit Parochus ab hæreticis toleratus, eâ tamen conditione, ne Sacramenta adminiſtret ſub gravi pœna, eò quod hîc non ſit ad eum tutus acceſſus, ſtante tali periculo gravis pœnæ. Ita Exim. D. Eſtius Conſultus ab Illuſtriſſimo D. Miræo Epiſcopo Antverpienſi reſpondit, teſte Sylvio 1607. 19. Martii.

Dicendum 3. Cùm verò his temporibus in illis hæreticorum partibus ſuppetant plerumque vel Parochi vel Miſſionarii, qui facultatem aſſiſtendi matrimonio obtinent: hinc matrimonia clandeſtina in illis partibus regulariter ſunt dicenda invalida, cùm deſit ratio, ob quam declarantur valida à S. Congregatione.

Quid ſi Flander contrahat in Anglia. Dicendum 4. Si Flander migret in Angliam, animo ibidem habitandi, ut faciunt Scholares, mercatores, ſolicitantes in curiis, &c. poteſt ibidem validè contrahere clandeſtinè. Si verò ibidem ſolùm

tran-

tranſeat, volunt plurimi etiam validè contrahere, eò quod peregrini, dum domo abſunt, non teneantur legibus ſui loci, ſed ſolùm loci, ubi tranſeunt, quod etiam verum putant, etſi eo animo illuc irent ut clandeſtinè contraherent: Ita plurimi inter quos eſt Sanchez, Pontius, Coninck, Wiggers, Suarez, &c. Ratio illorum eſt, quod illi ſolùm utantur jure ſuo quod habent ad ibi clandeſtinè contrahendum, jam autem, *Nullus videtur dolo facere, qui jure ſuo utitur*, ut dicitur l. *Nullus videtur* 55. *de regulis juris*. Deindè, etſi eo animo illuc ſe conferant, nihil planè dictis obſtat, cùm intentio poſſit quidem actum facere malum, non tamen eum annullare, cùm intentio maneat in mente, nec influat in opus. Ita illi.

Veriùs tamen docent alii cum Eximio D. Sylvio neutro dicto caſu validè contrahere Flandrum ita in Angliâ commorantem ſeu tranſeuntem. Ratio ejus eſt hæc, quòd Parochiani illius Parochiæ, ubi publicatum fuit edictum Concilii Trid. irritans matrimonia clandeſtina, obligentur eo edicto poſt 30. dies à primâ publicatione: Atqui diœceſanus ille, puta Flander, eſt Parochianus Eccleſiæ, in quâ fuit facta ejus legis promulgatio, ergo tenetur eâ lege: Neque enim deſinit eſſe Parochianus illius Parochiæ, eo quòd aliò vadat, non animo habitandi, ſed clandeſtinè contrahendi. Adde, quòd aliàs non fuiſſet ſatis occurſum difficultatibus & incommodis, quæ vitare volebat Concilium, cùm facillimè poſſent aliqui pro parvo tempore ſecedere in ſimilem Provinciam, ubi Concilium non eſt publicatum, ſi vellent clandeſtinè contrahere, & ſic Eccleſiam eludere.

Confirmatur hæc ſententia reſponſo vetuſtiſſimæ & celeberrimæ Facultatis Theologicæ Vienneſis in Auſtria, quod ea dedit ad quæſtionem ſibi propoſitam die 18. Martii 1655. ab excelſo Regimine Auſtriæ his verbis: *An Concilium Tridentinum etiam*

Acatholicos Auſtriacos in cauſis matrimonialibus ita obliget, ut, ſi extra Auſtriam, ſine proprii Parochi conſenſu, in Hungaria copulentur, pro veris & legitimis conjugibus taliter copulati non ſint habendi? Ad hanc quæſtionem priuſquam reſponderet illa inclyta Facultas ſuppoſuit & aſſeruit expreſsè, Acatholicos degentes in Auſtria, ubi Decretum Tridentini ubique promulgatum eſt, omnes obligari illo, ac deinde hanc inter cæteras dedit reſolutionem: *Si ejuſmodi Acatholici in fraudem Decreti Tridentini, eo fine, ut ſine proprii Parochi præſentia matrimonium contrahant, ad illas Hungariæ partes, ubi Decretum non ligat, proficiſcantur; eorum matrimonium ita contractum eſt irritum.* Deindè Cardinalis de Lugo Reſponſ. moral. lib. 1. dub. 36. deſcribit Authenticum breve Urbani VIII. anno 1627. datum ad Archiëpiſcopum Colonienſem quo confirmat & ubique obſervari præcipit reſponſum ſacræ Congregationis reſcribentis ad eumdem Archiëpiſcopum *non eſſe legitimum matrimonium ſic contractum cum fraude*, id eſt, *quando incolæ tam maſculi quàm feminæ loci, in quo Concilium Tridentinum in punctis matrimonii eſt promulgatum, retinentes idem domicilium ſe transferunt* (ad locum ubi non eſt promulgatum) *ſolo animo ſine Parocho & teſtibus matrimonium contrahendi, habitationem non mutantes.* Neque eſt ulla probabilis ratio negandi, quin illud breve reverà emanaverit ab Urbano VIII. quandoquidem teſtetur præfatus Cardinalis ſe accepiſſe exemplum ex autographo illius Brevis. Denique F. Zypeus in conſultationibus Canonicis lib. 4. de ſponſ. & matrim. conſult. 6. propoſita ſibi ſimili quæſtione ita concludit. *Hæc quæſtio S. Congreg. Card. Conc. Trident. Interpretum à me propoſita anno 1628. reſoluta eſt, ut matrimonium ſit irritum; ſicut initio narratum eſt; quaſi ob fraudem extra locum domicilii.*

SECTIO X.

De Diſparitate Cultûs.

DICENDUM primò, Etſi varia de hoc impedimento dicta ſunt agendo alio capitæ de præparatione ad matrimonium, varia tamen adhuc reſtant dicenda. Diſparitas ergo cultûs hîc nihil eſt aliud, quam ſi unus ſit baptizatus & alter non. *Quid diſparitas cultûs.*

Inter quos,etſi jus naturæ prohibeat matrimonium ob periculum perverſionis & peccati, & quatenus illud repugnet rectæ prolis educationi, paci domeſticæ, &c. tamen jure naturæ non dirimit, cum dicta incommoda ſæpè abeſſe poſſint: unde ſolo Eccleſiæ jure impedimentum hoc imponitur, & Papa in eo poſſet diſpenſare.

Matrimonia fidelis cum infideli acriter inſectatus eſt S. Hieron. ſignanter l. 1. contra Jov. ubi ait: *Licèt in me ſævituras ſciam plurimas matronarum, licèt eâdem impudentiâ, quâ Dominum contempſerunt, in me pulicem & Chriſtianorum minimum debacchaturas, tamen dicam quod ſentio: loquar quod me Apoſtolus docuit, non illas (nuptias) juſtitiæ eſſe, ſed iniquitatis: non Chriſti, ſed Belial: non templa Dei viventis, ſed fana & idola mortuorum. Vis apertius diſcere, quod Chriſtianæ omninò non liceat Ethnico nubere? audi eumdem Apoſtolum: mulier, ait, alligata eſt viro ..... nubat tantùm in Domino, id eſt Chriſtiano. Qui ſecundas tertiaſque nuptias concedit in Domino, primas cum Ethnico prohibet.* Idem fecere & alii SS.PP.

Dicendum 2. Matrimonia tamen Hæreticorum cum Catholicis ſunt valida, uti patet ex continua Eccleſiæ praxi: Hæretici enim ob baptiſma reputantur Chriſtiani, & ob baptiſma, poteſt eorum matrimonium eſſe Sacramentum. Hujuſmodi tamen ma- *Matrimonia Catholicorum cum hæreticis ſunt valida ſed illicita.*

matrimonia ſunt omninò illicita, idque tam jure Eccleſiæ, quam jure naturali. Jus enim naturale dictat & monet, quod cum perverſo perverteris: unde alienigenis conjungi vetat Scriptura 3. Reg. 11. ubi dicitur, *certiſſimè avertent corda veſtra, ut ſequamini Deos earum:* exempla ſunt indies obvia. Huic adde ſubverſionis, diſcordiarum, rixarum periculum: *quomodò* enim *poteſt conjungere charitas, ſi deſit fides*, rogat Ambroſius l. 1. c. 9. de Abraham. Teſtes hîc dabit Hollandia. Unde mortaliter peccant ita nubentes, contraveniendo juri naturæ & Eccleſiæ in re gravi.

Excuſat tamen eos Eccleſia, ſi ſponſus convertatur ad fidem, cui promittenti non debet ſtatim adhiberi fides, cum ſæpè fidem fallant potiti concupitis nuptiis. Idem eſt ſi deſit periculum alicujus mali, & de cætero adſit gravis cauſa, quæ Chriſtiano judicio æſtimari & ponderari hîc debet, conſiderato periculo mali imminentis, & gravitate cauſæ.

Illicitum eſt contrahere coram hæretico miniſtro.

Dicendum 3. Illicitum eſt, contrahere coram Miniſtro Hæretico, poſtquam contractum antea fuit coram Sacerdote. Tales enim profitentur implicitè, & approbant Hæreticorum ſectam, cùm miniſter adhibeatur ut perſona ſacra, quem ut talem ſuo facto approbant: probat hoc eorumdem formula, quæ ita linguâ noſtrâ ſonat: *Den Vader der Bermhertigheydt, die u door ſyne genade tot deſen Heylighen ſtaet des Houwelycx geroepen heeft, verbinde u met rechte lieſde ende trouwe, ende gheve u ſynen ſeghen, Amen.* Unde etiam in eorumdem ritu communicant taliter contrahentes. Deinde formula, ſub qua contrahunt, cœtum eorum vocat *communitatem ſanctam*, ubi tamen eſt ſanctitatis inimica & magiſtra falſitatis & improbitatis. Nec dici poteſt, vocari ideo communitatem ſanctam, quia deberet eſſe talis, uti vocamus alibi promotos, Doctiſſimos Dominos, ubi aliquando tales ſunt ſtupidiſſimi aſini, ut quidam opponit: quia poſte-

ſteriori modo tali nomine indigitantur, quia deberent & poſſent eſſe tales: eorum verò communitas non poteſt eſſe ſancta. Verum quidem eſt, quod aliquibus hoc grave eſſe poſſet, prætetire miniſtrum Hæreticum, ſed illud parvo ſumptu fieri poſſe paſſim intelligimus, cui ſumptui libentiùs & promptiùs indulgendum eſt, quàm Deum offendere, parcendo tali ſumptui. Parcant ſumptibus in luxu, conviviis, & veſtibus, hìc autem temporalia æternis poſtponant. Hinc jure merititiſſimo Illuſtriſſimus Caſtorienſis in ſuis conſtitutionibus folio 25. *Quia autem Apoſtolica Sedes declaravit omnino eſſe illicitum, ut Catholici contrahant coram Prædicante Acatholico eâ conjunctionis formulâ, quæ apud Acatholicos ſolet uſurpari: Hinc volumus, ut coöperarii noſtri, ſæpe populum doceant, quam ſit fidei Catholicæ adverſum ita conjungi, ne ſi ipſum hoc docere neglexerint; eam incurrant pœnam, quam divina juſtitia illis intentat ſpeculatoribus, qui videntes venire gladium, haud inſonuerint buccinâ.* Unde & ibidem: *Nemo illos, qui in Templis Acatholicorum coram prædicante matrimonium inierunt, ad ſacræ communionis gratiam admittat, niſi ad minus per ſex menſes pœnituerint, & ſeſe ad diviniſſimum animarum pabulum præparaverint, quamvis ſtatim poſt ipſam conjunctionem coram prædicante factam, juxta declarationem Apoſtolicæ Sedis, Catholico ritu benedici poſſint & debeant.* Ex quibus omnibus mirum, quòd aliqui miſſionis munere functi, contrarium aliquando ſuſtineant.

SECTIO XI.

De Impedimentis Impedientibus.

Dicendum primò, Ultra dicta impedimenta dirimentia matrimonium, varia inſuper ſunt impedimenta, quæ ſolùm impediunt matrimonium, *Impedimenta impedientia.*

 non

non verò illud dirimunt, & continentur his verſibus:

Eccleſiæ vetitum, nec non tempus feriatum:
Atque Catechiſmus, ſponſalia, jungito votum,
Incæſtus, raptus ſponſatæ, mors mulieris,
Suſceptus propriæ ſobolis, mors Presbyteralis,
Vel ſi pœniteat ſolemniter, aut monialem
Accipiat, prohibent hæc conjugium ſociandum.

1. *Eccleſiæ vetitum*, puta Eccleſiæ interdictio, ut interim de impedimento poſſit inquiri.

2. *Tempus feriatum*, quod incipit ab Adventu uſque ad Epiphaniam, & à feria 4. Cinerum, uſque ad octavam Paſchæ incluſivè, quibus temporibus prohibet Eccleſia nuptias celebrare vel eis benedicere, quamquam olim plura tempora eſſent clauſa.

3. *Catechiſmus*, id eſt reſponſio loco parvuli jam baptizandi, quæ impedit matrimonium, ut ſuſceptio de fonte illud dirimit. Volunt tamen plerique hoc impedimentum per Concilium Trid. eſſe ſublatum, neque hodie aliqua ejuſdem habetur ratio.

4. *Sponſalia*, quæ quamdiu durant, impediunt matrimonium.

5. *Votum ſimplex*: talis enim contrahendo violaret votum, vel poneret ſe in ſtatu valdè incompatibili cum voto.

6. Enumerantur varia crimina, ut incœſtus cum affine ſcienter admiſſus. 7. Raptus alienæ ſponſæ. 8. Uxoricidium, ſuſceptio prolis propriæ, injuſta occiſio Sacerdotis, pœnitentia publica, matrimonium cum moniali, quibus criminibus, etſi jure antiquo tamquam pœna ſtatuebatur impedimentum dirimens, contrariâ tamen conſuetudine eſt abrogata.

Dicendum ſecundò, generaliter in iis impedimentis, quæ matrimonium jure naturæ dirimunt, nulla fieri poteſt diſpenſatio propriè dicta. Quæ verò dirimunt jure divino, vel etiam impropriè naturali, poteſt ſolus Deus, vel alius ex commiſſione Dei, de qua non conſtat. In iis quæ pendent à jure

Eccleſiæ, poteſt diſpenſare Pontifex; ſunt enim illa impedimenta vel juris communis ſcripti vel conſuetudinarii, in quæ ſolus Papa propriè loquendo habet poteſtatem, quam aliquando alteri concedere poſſet.

Cauſæ verò ob quas in his diſpenſari poſſet, eſt bonum pacis per conjugium obtinendum, defectus paris conjugii in eodem loco, recognitio meritorum petentis diſpenſationem, redintegratio honoris feminæ violatæ, legitimatio prolis ſuſceptæ, & ante omnia bonum fidei, & ſalutis æternæ conjugum, ad quam ſalutem tota Eccleſiæ directio tendit, & quæ omnium votorum noſtrorum ſit.

SECTIO XII.

Quid aget Parochus cognito quodam impedimento.

Dicendum primò, ſi Parochus ſolus noſcat ſubeſſe impedimentum dirimens, tenetur illud, ſicut quivis alius, Epiſcopo deferre, etſi illud probare non poſſit. In ordine enim ad matrimonium impediendum, aut impediendo peccato, unicus teſtis fide dignus poteſt audiri. Ita ex variis Comitolus Reſp. mor. l. 1. q. 112.

Dicendum 2. ſi impedimentum ſit publicum, in quo quoſdam contraxiſſe novit Parochus, debet eoſdem ſegregare quoad thorum & domicilium, ad auferendum omne ſcandalum. Si verò ſit ſecretum, & alteri conjugum ſit cognitum, debet illi conjugi petitionem debiti interdicere, & interea ab Epiſcopo quærere, quid ſit agendum.

Dicendum 3. ſi ex confeſſione ſolâ noverit Parochus ſubeſſe impedimentum, non poteſt eâ ſcientiâ uti, in ordine ad negandam aſſiſtentiam in matrimonio, juxta ante dicta de pœnit. ſect. ix. cap. 9. debet tamen quantum in ſe eſt avocare pœnitentem

à contrahendo matrimonio, uſque dum legitimam diſpenſationem impetravit, proponendo gravitatem peccati, &c. quod ſi talis obſequi renuat, & pervicaciter velit matrimonio jungi, non obſtante tali impedimento, deneganda erit abſolutio, cum ſit planè indiſpoſitus. Alii tamen cenſent, poſſe procedi ad contrahendum, ſi ſine gravi ſcandalo deſiſtere nequeant, non quidem abſolutè, ſed ſub conditione, ſi accedat diſpenſatio, & intereà tamquam frater, & ſoror cohabitare, ac poſtea obtentâ diſpenſatione abſolutè contrahere. Et licet forte interim ſubſit periculum immunditiæ, excuſari hoc caſu poterunt, propter grave ſcandalum, quod ex ſeparatione meritò poſſet timeri. Addi hîc poteſt illud S. Antonini 3. p. tit. 17. cap. 22. §. 1. *Quidquid videtur faciendum, vel omittendum pro bono ipſius confitentis, vel bono communi, poteſt facere, vel omittere, dummodo per hoc non reveletur confeſſio, ad quod ſolum obligatur.*

SECTIO XIII.

De diſpenſationibus impedimentorum.

REPETITIS, quæ de diſpenſatione in generali dicta ſunt, uti & ante ſect. 8. append. de diſpenſatione Epiſcoporum: primò notandum eſt, ex Conc. Trid. ſeſ. 24. cap. 5. reform. matr. *Quod in contrahendis matrimoniis, vel nulla omninò detur diſpenſatio, vel rarò, idque ex causâ, & rarò; in ſecundo gradu, numquam diſpenſetur, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam.*

Ex quo loco collige 1. requiri cauſam rationabilem ad legitimè diſpenſandum, juxta illud S. Bernardi l. 3. ad Eugen. c. 4. *Ubi neceſſitas urget, excuſabilis diſpenſatio: ubi utilitas provocat, diſpenſatio lauda-*

laudabilis eſt; *utilitas dico*, *communis*, *non propria*: *nam cum nihil horum eſt*, *non plane fidelis diſpenſatio*, *ſed crudelis diſſipatio eſt*. Unde etiam Gloſſa in cap. *non eſt devoto* V. *adimplere*; *non eſt ſecurus coram Deo*, *cum quo Papa diſpenſat*, *niſi ſubſit cauſa diſpenſandi*. Talem etiam eſſe mentem Eccleſiæ, ut diſpenſatio ſine causâ non teneat, declaravit Concilium Tridentinum ſeſſ. 22. reform. 5. dicens: *Diſpenſationes quâcumque authoritate concedendæ*, *ſi extra Romanam curiam committendæ erunt*, *committantur ordinariis illorum*, *qui eas impetraverint*: *eæ verò*, *quæ gratiosè conceduntur*, *ſuum non ſortiantur effectum*, *niſi prius ab eiſdem tamquam delegatis Apoſtolicis*, *ſummariè tantùm*, & *extra judicialiter cognoſcatur expreſſas preces ſubreptionis*, *vel obreptionis vitio non ſubjacere*.

Quando autem à pœnitentiariâ Romanâ conceditur Ordinario, aut Confeſſario in S. Theologiâ, aut Canonibus graduato facultas diſpenſandi tamquam delegato in impedimento matrimonii, debet is ante omnia diligenter inquirere, an res ita ſe habeat, ſicut Apoſtolicæ Sedi eſt expoſita, an verò litteræ ſint ſubreptitiæ. Debet ulterius competentem injungere pœnitentiam, ſi pœnitentiaria eam non taxaverit. Modus ille diſpenſandi locum habet ſolùm pro foro conſcientiæ, dum impedimentum eſt occultum, id eſt, dum non eſt deductum ad forum contentioſum, aut ſi quidem eo deductum ſit, non tamen potuerit probari. Solet autem hujuſmodi formulis adjungi, *Si ita eſt*, *cum eis diſpenſa*, *ut inter ſe*, & *ſervatâ Tridentini Canonis formâ publicè contrahant*. Ubi rurſum notandum eſt, preces debere veritati inniti, ad hoc, ut diſpenſare poſſit delegatus.

Notandum quoque Conc. Trid. ſeſ. 24. cap. 5. reform. rectè ſtatuiſſe, ut qui ſcienter in gradibus prohibitis matrimonium contraxerint, aut conſummaverint (idem eſt, in aliis impedimentis dirimentibus) ſeparentur, ac omni ſpe obtinendæ diſpen-

ſatio-

ſationis excludantur, cum illi diſpenſatione indigni ſint, quibus bona fides, aut ignorantia probabilis non ſuffragatur. Hinc, ut eiſdem diſpenſatio ſuffragetur, debent ſcientiam illam in petendâ diſpenſatione explicuiſſe: uti etiam, ſi eâ mente copulam habuerint, ut facilius diſpenſatio poſſet obtineri; aliàs illa ſubticendo, cenſenda erit diſpenſatio ſubreptitia.

Porrò cauſæ legitimæ hic diſpenſandi ſunt variæ. 1. Incompetentia dotis. 2. Extinctio magnæ litis. 3. Anguſtia loci, ubi plerique ſunt conſanguinei, vel extra eum locum non poſſent facilè invenire parem. 4. Diſcordiæ compoſitio. 5. Si dudum ſit malè contractum matrimonium. 6. Præcavendum grave ſcandalum, aut peccatum. 7. Evitatio mortis, aut gravis periculi. 8. Ob Virginis indotatæ miſeriam. 9. Recognitio meritorum petentis diſpenſationem. 10. Legitimatio prolis ſuſceptæ. 11. Ante omnia bonum fidei. *Omnis enim diſpenſatio petita à Prælato, debet fieri ad honorem Chriſti, in cujus perſonâ diſpenſat, & ad utilitatem Eccleſiæ, quæ eſt ejus corpus*, ait S. Thomas 2. 2. q. 88. art. 12.

FINIS.

NOMINI TUO DOMINE DA GLORIAM.

INDEX
PRÆCIPUARUM RERUM ET VERBORUM
TOMI QUARTI.

A.

ABSOLVERE *ſub conditione an & quomodo liceat*. 10. *An abſolvi debeat moribundus qui nulla doloris ſigna Sacerdoti oſtendit*. 85 *Abſolutio aliquoties eſt differenda & quando*. 220

C.

CENSURA *quid ſit*. 205. *Quomodo ſint medicinales*. ibid. *Poteſt eas ferre Eccleſia*. 206. *Species Cenſuræ quot ſint*. 207. *Quinam poſſint ferre cenſuras & in quas perſonas*. ibid. & ſeq. *Ob quam cauſam poſſit ferri cenſura*. 211. *Quibus modis cenſura ſit nulla*. 213. *An valeat lata contra innocentem*. 214. *Modus & forma ferendi cenſuras*. 114. & ſeq. *Quomodo abſolvendum à cenſuris*. 216. uſque ad 224. *Ritus abſolvendi à cenſuris*. ibid. & ſeq. *Ceſſatio à divinis quid ſit*. 238

Confeſſio quid ſit. 69. *Eſt de jure divino*. ibid. *Quando inſtituta*. 70. *An peccator ſtatim à peccato commiſſo teneatur confiteri*. 72. *Quandonam confeſſio obliget*. ibid. *Præceptum Eccleſiaſticum confeſſionis quomodo obliget*. ibid. *Confeſſio qualis eſſe debeat, an poſſit fieri ſcripto, &c*. 75. *Quomodo debeat eſſe verax*. 76. *Confitentis diligentia qualis eſſe debeat*. ibid. *Quid ſpectet ad integritatem confeſſionis*. ibid. & ſeq. *Quæ circumſtantiæ ſint confitendæ, & an oblita*. 77.

An

An media ad peccandum. 79. *An etiam imperfectiones.* 80. *An confitenda ſint peccata dubia.* fol. 81. uſque ad 85. *Quænam excuſent ab integritate confeſſionis.* 88. *An melius ſit ſæpius confiteri, quàm rarò.* 89. & ſeq. *Confeſſionis miniſter quis & qualis eſſe debeat.* 92. *Ejus juriſdictio.* ibid. & ſeq. *An præſtet uni & eidem ſemper confiteri.* 97. *Libertas confitendi non debet nimium reſtringi Monialibus & cæteris.* 97. uſque 101. *Scientia Confeſſarii requiſita.* ibid. *Ejus prudentia & diſcretio.* 103. *Quomodo pœnitentes debeat admonere.* 104. & ſeq. *Conditiones boni Confeſſarii.* 106. *Quid aget cum rudiori pœnitente.* 107. *Quomodo cum ſcrupuloſis.* 109. *Quomodo cum hæreticis converſis,* 110. *Quomodo cum conſuetudinariis.* 111. uſque ad 116. *Confeſſarius quid debeat inquirere à pœnitente ignoto.* 122. *Quomodo debeat ſupplere examen pœnitentis.* 123. *Quid aget cum eo quem ſcit peccaſſe.* ibid. *Non debet abſolvere pœnitentem juxta ſententiam pœnitentis, ſed juxta propriam.* 124. *numerus incertus peccatorum quomodo confitendus.* 125. *Confeſſio generalis qualis eſſe debeat.* 126. *Confeſſarius in mortali abſolvens peccat mortaliter toties quoties abſolvit.* 127. *Approbatio Confeſſarii requiſita.* 128. & ſeq. *Confeſſionis defectus quomodo debeat ſuppleri à Confeſſario.* 138. *Confeſſionis ſigillum quid ſit & quomodo obliget.* 139. uſque ad 149. *Confeſſarius debet ſcire antiquos Canones pœnitentiæ.* 153

Contritio quid ſit. 12. *Quale propoſitum non peccandi importet.* 13. *Contritio perfecta & imperfecta.* ibid. *Quomodo differat ab attritione.* ibid. *An in Sacramento pœnitentiæ requiratur contritio perfecta.* ibid. *Contritio debet eſſe ſupernaturalis.* 14. *Salutaris attritio non poteſt eſſe ſine omni charitate.* à fol. 14. uſque ad fol. 26. *Quid in hac parte ſentiat Concilium Trid.* à fol. 27. uſque ad fol. 31. *Quid in hac parte ſenſerit Lutherus & in quo ſit condemnatus.* à fol. 31. uſque ad 35. *Attritio formidoloſa eſt inſuf-*

Inſufficiens etiam cum Sacramento prout innuitur in Tridentino. fol. 35. uſque ad 38. *Refellunur cujuſdam Theologi argumenta contraria.* fol. 38. uſque ad fol. 60. *Qualis amor Dei propter ſe requiratur & ſufficiat in Sacramento.* 60. *Contritionis actus eſt ſatis difficilis.* 62. *Eſt maximè difficilis in articulo mortis.* 63. *Attritio an poſſit fieri contritio.* 64. *Attritio an aliquando ſe ſolâ juſtificet.* 64. *Contritio debet neceſſariò præcedere confeſſionem.* 65. *Contritio debet eſſe dolor ſummus etiam intenſivè.* ibid. *Contritionis præceptum quando obliget.* 66. *Contritio mortalium & venialium qualis eſſe debeat.* ibid. *Contritio de oblitis.* 67. *Contritio an debeat eſſe in ordine ad confeſſionem.* ibid.

Copula conjugalis habita ob ſolam delectationem eſt peccatum veniale. 417. & ſeq. *Eadem habita ad vitandam fornicationem in ſe eſt etiam peccatum veniale.* 422

D.

DEBITUM *conjugale ſine cauſa negare eſt peccatum mortale.* 415. *Excuſantia à tali debito.* 416

Depoſitio & degradatio quid ſint. 239. *Ritus degradationis.* ibid.

Divortium ob quam cauſam poſſit fieri. 413. *An ob fornicationem, perpetuam continentiam, an ob crimen aliquod, &c.* ibid. *An ad divortium requiratur ſententia judicis.* 414. & ſeq.

E.

EXCOMMUNICATIO *quid ſit & quotuplex.* 226. *Eſt ſobriè ferenda.* 22 . *Excommunicationis effectus.* ibid. *Percuſſor Clerici quomodo excommunicetur.* 228. uſque ad 233. *Excommunicati an & quomodo ſint vitandi.* ibid. & ſeq.

Extrema unctio quid ſit & undè dicatur extrema. 244. *eſt Sacramentum novæ Legis.* ibid. *Quandonam & quare inſtituta.* 246. & ſeq. *Materia ejus eſt oleum olivarum ab Epiſcopo benedictum.* 249. & ſeq. *Quot unctiones ſint hîc neceſſariò adhibendæ.* 251. *Quid agendum*

dum ſi æger organo ſensûs careat. 152. *Forma ejus quænam ſit & an poſſit eſſe enunciativa.* 153. *Miniſter ejus quis ſit & an ſimul poſſint eſſe plures.* 154. & ſeq. *Debet in ægrotum habere juriſdictionem.* 155. *Effectus Extremæ-unctionis.* 156. *Quibus debeat adminiſtrari & quàm tempeſtivè.* 156. & ſeq. *An poſſit conferri ſanis.* 157. *Extremæ-unctionis neceſſitas.* 161. *Debet illud adminiſtrare Parochus etiam cum periculo vitæ.* 162

I.

INDULGENTIÆ *quid ſint.* 156. *Earumdem raritas in primitiva Eccleſia.* 157. *Eccleſia habet poteſtatem concedendi indulgentias.* ibid. & ſeq. *Quid ſit theſaurus Eccleſiæ.* 159. & ſeq. *Quinam poſſint concedere indulgentias.* 162. uſque ad 167. *Ut indulgentiæ ſint validæ requiritur juſta cauſa & quænam illa ſit.* 167. uſque ad 171. *Effectus indulgentiarum quinam ſint.* 171. & ſeq. *Quibus prodeſſe poſſint indulgentiæ, an excommunicatis, an exiſtentibus in mortali.* 174. uſque ad 177. *Indulgentiæ an & quomodo proſint defunctis.* ibid. uſque ad 183. *Quænam diſpoſitiones requirantur ad lucrandas indulgentias.* ibid. & ſeq. *Indulgentiæ quandonam ceſſent.* 186.

Interdictum quid ſit & quotuplex. 237. *Ejus effectus.* ibid.

Irregularitas quid ſit & undè oriatur. 240. uſque ad 244

Jubilæum quid ſit. 187. *Quid ad illud requiratur.* ibid. & ſeq. *Indulgentiæ in forma jubilæi quæ ſint.* 188

M.

MATRIMONIUM *quid ſit & quando inſtitutum.* 380 *Præparatio ad matrimonium neceſſaria.* 376. & ſeq. *Matrimonium eſt verum N. L. Sacramentum.* 381. *Matrimonia infidelium an ſint Sacramenta dum baptizantur.* ibid. *Matrimonium etiam ante carnalem copulam eſt verum matrimonium.* 382. *Matrimonii effectus.* 383. *Ratio Saceamenti poteſt hic ſeparari à contra-*

contractu. 384. *Miniſter Matrimonii eſt Parochus.* 386. uſque ad 390. *Materia & forma matrimonii quæ ſint.* ibid. *Ad matrimonium an requiratur voluntas parentum.* 391. *Ad matrimonium non requiritur conſenſus in copulam.* 392. *Conſenſus ad matrimonium an poſſit eſſe conditionatus.* 394. *Undenam poſſit cognoſci quod fuerit fictus conſenſus.* 296. *An hîc valeat conſenſus ortus ex metu.* 397. & ſeq. *Matrimonium an ſit res licita.* 399. *An ſit præcepta.* 400. *Matrimonium ſecundum non licet niſi mortuâ comparte & qualis certitudo de morte hîc requiratur.* 403. & ſeq. *Indiſſolubilitas matrimonii quanta ſit, & ex quo jure oriatur.* 406. *Matrimonium non conſummatum an diſſolvatur per ingreſſum religionis.* 409. *An Pontifex poſſit diſpenſare in matrimonio rato non conſummato excepto caſu religionis.* 410. & ſeq. *An ſolvatur matrimonium propter adulterium alterius.* 411. *Matrimonium etiam conſummatum an diſſolvatur, quando alter infidelium convertitur ad fidem.* 412. *Matrimonium quomodo ſit inſtitutum in remedium concupiſcentiæ.* 420. *Matrimonii impedimenta qui poſſint ponere & quænam illa ſint.* à 424. uſque ad 441. *Epiſcopi Belgii an poſſint diſpenſare in impedimentis dirimentibus matrimonii.* 441. & ſeq. *Matrimonium clandeſtinum quid ſit.* 444. *An Matrimonia clandeſtina fuerint valida ante Tridentinum.* 445. *Qualis debeat eſſe Parochus aſſiſtens matrimonio.* 447. *Quales teſtes.* 448. *Qualis præſentia Parochi hîc requiratur.* ibid. *Matrimonia clandeſtina an ſint irrita per totum Belgium.* 449. & ſeq. *Matrimonia hæreticorum cum hæreticis valida ſunt, ſed illicita.* 453. *Illicitum eſt contrahere coram hæretico miniſtro.* ibid. & ſeq. *Impedimenta impedientia matrimonii, quæ ſint.* 455. *Quid aget Parochus cognito impedimento.* 456. *Quid requiratur ad diſpenſandum in impedimentis matrimonii.* 458

O.

OCcasio *peccati quid ſit.* 116. *Undè dicatur proxima vel remota.* ibid. *Quid ſufficiat ad occaſionem peccati moralem.* 117. *Occaſio moralis peccati eſt vitanda & quomodo.* ibid. & ſeq. *Occaſio remota peccandi an ſit vitanda, & undè dicatur remota.* 119

Opera mortificata quomodo reviviſcant per pœnitentiam. 4. *An etiam opera mortua.* ibid.

Ordo quid ſit & an ſit Sacramentum. 264. *Quot ſint ordines.* 266. *Prima tonſura quid importet.* 268. *An ſit conveniens & quid ſignificet.* 270. *Sub qua culpa tenentur Clerici geſtare tonſuram.* 271. *De Oſtiario & Lectore.* 274. *De Exorciſtis & Acolythis.* 276. & ſeq. *De Diaconatu, & Subdiaconatu.* 280. uſque ad 285. *De Sacerdotio & aliis.* 285. *An omnes ordines ſint Sacramentum.* 288. uſque ad 293. *Diſpoſitiones internæ ad ordines quæ ſint.* 295. uſque ad 302. *De diſpoſitionibus externis ordinandorum.* 302. *Ætas ordinandi.* 307. & ſeq. *Scientia & probitas requiſita ad ordines.* 310. & ſeq. *An ordinandus debeat habere conſenſum parentum aut Superiorum.* 313. *De titulis Ordinum SS.* 316. *De titulo beneficii,* 318. *De titulo patrimonii & penſionis,* 321. *Miniſter ordinis quis ſit.* 329. uſque ad 344. *De loco & tempore ordinationis.* 344. & ſeq. *Effectus Sacramenti ordinis quinam ſint.* 351. & ſeq. *An ordo poſſit conferri invito.* 354

P.

POENITENTIÆ *virtus quid ſit, & cujus virtutis ſit actus.* 1. *Peccatum mortale non remittitur ſine pœnitentia.* ibid. *Quæcumque peccata poſſunt remitti per pœnitentiam.* 2. *Peccatum veniale etiam per pœnitentiam remitti debet.* 3. *Pœnitentia eſt à Deo.* 5. *Nec eſt adeò facilis.* ibid. *Modus quo*

Deus

Deus dat pœnitentiam. ibid. *Pœnitentiæ Sacramentum quid ſit.* 6. *Baptiſmus quomodo dicatur pœnitentia.* 7. *Quandonam inſtituta.* ibid. *Ejus neceſſitas.* 8. *Pœnitentiæ forma quæ ſit.* ibid. *Quis ejus ſenſus.* 9. & ſeq. *An poſſit eſſe deprecativa.* 10. & ſeq. *Pœnitentiæ materia quæ ſit.* 11. *Pœnitentiæ partes quæ ſint.* 12. *Pœnitentium gradus.* 71. *Pœnitentiæ qua de cauſa ab Eccleſia relaxatæ.* 154

Peccatum mortale non poteſt remitti ſine alio peccato mortali. 2. *Peccata venialia non remittuntur ſine mortalibus.* 3. *Poteſt tamen unum veniale remitti ſine alio.* ibid. *Peccata quomodo redeant.* ibid.

Polygamia eſt triplex & quænam ſit licita. 401

Purgatorium an detur. 189. & ſeq. uſque ad 194. *Ubinam ſit.* ibid. & ſeq. *Ejus pœnæ quænam ſint & quantæ.* 196. & ſeq. *Quamdiu durabit Purgatorium.* 198. *Animarum in purgatorio conditiones quæ ſint.* ibid. & ſeq. *An animæ è purgatorio exeant.* 200. *Suffragia an illis proſint.* 203

R.

RESERVATIO *caſuum quid ſit & an conveniens.* 131. *Quænam peccata poſſint reſervari.* 132. *Quinam poſſint reſervare.* ibid. *Quinam poſſint abſolvere à reſervatis.* 134. *Quid aget Confeſſarius cum illo qui habet reſervata.* 135. & ſeq.

S.

SACRAMENTALIA *quæ ſint & quænam eorum vis.*

Satisfactio quid ſit & an imponenda. 149. *Qualis ſatisfactio debeat imponi à Confeſſario.* 150. *Debet eſſe culpæ proportionata* ibid. *An poſſit imponi opus aliàs debitum.* 151. *An poſſit immutari ſatisfactio.* ibid. *Tenetur pœnitens eam acceptare.* 152. *Quid ſi pœnitens pœnitentiæ ſit oblitus.* ibid.

Sponſalia quid ſint & quid importent. 359. *Sponſalia conditionata.* 360. *Debent eſſe vera non ficta.* 361. & ſeq. *Quando & ubi fieri debeant ſponſalia.* 364.

364. *Quid de ſponſalibus clandeſtinis*. 365. *Obligatio ſponſalium quanta ſit*. 366. *Sponſi an poſſint compelli à judice ad matrimonium*. ibid. *Quomodo ſponſalia diſſolvantur*. 365. & ſeq. uſque ad 375. *Quid in ſponſalibus obſervandum ſit*. 375
Suſpenſio quid ſit & quotuplex. 135. *Quomodo ſuſpenſio impediatur*. 137. *Quomodo deſinat*. ibid. *Forma abſolvendi à ſuſpenſione*. ibid.

ERRATA.

Fol. 19. *lin*. 8. *deccat*, *lege*, *peccat*.
Fol. 31. *lin*. 2. abſtruere, *lege*, adſtruere.
Fol. 64. *lin*. 27. Poſtorum, *lege*, Paſtorum.
Fol. 87. *lin*. 24. inferius, *lege*, interius.
Fol. 126. *lin*. 10. judicum, *lege*, judicium.
Fol. 133. *lin*. 2. inſpiratas, *lege*, in Piratas.
Fol. 134. *lin*. 15. renovati, *lege*, renovari.
Fol. 173. *lin*. 12. Conones, *lege*, Canones.
Fol. 177. *lin*. 27. 1000. *lege*, 700.
Fol. 179. *lin*. 14. omiſſus, *lege*, omiſſis
Fol. 201. *lin*. 20. liberi, *lege*, libri.
Fol. 254. *lin*. 8. reperi, *lege*, reperiri.
Fol. 257. *lin*. 8. poſſe, *lege*, peſte.
Fol. 260. *lin*. 1. judcium, *lege*, indicium.
Fol. 274. *lin*. 27. oſtiarum, *lege*, oſtiarium.
Fol. 297. *lin*. 7. collapſum, *lege*, collapſam.
Fol. 299. *lin*. 28. Ballier, *lege*, Hallier.
Fol. 329. *lin*. 10. validam, *lege*, invalidam.
Fol. 339. *lin*. 13. domilium, *lege*, domicilium.
Fol. 340. *lin*. 31. interſtitis, *lege*, interſtitiis.
Fol. 349. *lin*. 23. impetrari, *lege*, impetrare.
Fol. 354. *lin*. 6. quantitate, *lege*, qualitate.
Fol. 357. *lin*. 5. ut, *lege*, vel.
Fol. 377. *lin*. 16. Crammacheus, *lege*, Gammacheus.
Fol. 415. *lin*. 2. adulterum, *lege*, adulterium.

Digitized by Google

Google